ספר

חובות הלבבות

חלק שני

מהרב הגדול החסיד רבינו בחיי הדיין הספרדי בר"י זצ"ל · חברו בלשון ערבי והעתיקו ללשון הקודש החכם הכולל רבי יהודה ן' תבון זצ"ל ·

ועם פירוש מספיק הנקרא בשם מרפא לנפש · גם נתוסף בו כמה הגהות מספרים הקדמים · וכעת נעתק ללשון אשכנז בכתב עברי הנקרא עברי טייטש הנהוג בזמנינו · כדי שיהא יד הכל ממשמשין בו · כאשר יחזו עיני הקורא :

ווילנא

בדפוס ר' יוסף ראובן בר' מנחם מן ראם

בשנת תרכ"א לפ"ק

ХОВОТЪ ГАЛЕВАВОТЪ,

т. е.

Обязаности сердецъ.

Часть II.

ВИЛЬНО.

въ Типографіи Р. М. Ромма.

1860.

Печатать позволяется съ тѣмъ чтобы по напечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ.— Вильно, 30 Іюня 1860 года.

Цензоръ, *П. Кукольникъ.*

השער החמישי

בביאור אופני חיוב היות כל מעשינו מיוחדים לשמו ולהזהר מן החונף: וזה פתח השער:

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בבטחון על האלהים יתברך ראינו לסמוך לו ביאור אופני חיוב היות כל מעשי העבודה מיוחדים לאלהים לבדו בעבור מה שיש בדבר זה מזכות המצפונים ובר הלבבות מן הערבוב המפסיד אותם וההצלה ממיני היפוי המביא אל החונף ולהתרצות בחלקות לברואים כמו שאמר אליהוא (איוב לב) אל נא אשא פני איש ואל אדם לא אכנה כי לא ידעתי אכנה וראוי עתה שנבאר מעניני יחוד המעשים לאלהים ששה ענינים אחד מהם מה הוא יחוד המעשה לאלהים והשני במה יהיה והשלישי באיזה מעשה חייבין בו והרביעי כמה מיני מפסידיו והחמישי איך אופני הרחקתם מן הנפש עד

אמר המחבר מפני שקדם כו'. ביאור אופני חיוב כו' ר"ל עתה שמחויי' האדם לעבוד את ה' לבדו ולא לשום כונה אחרת ואז יהיה מצפונו זך ולבו בר לה': מן הערבוב שלא יתערב לו שום כוונה אחרת בעבודתו המפסידים את עבודת ה': וההצלה. ואז יהיה ניצול שלא ליפות א"ע בפני ב"א אף שעושה לש"ש אך מאחר שרוצה שישבחוהו בעבודתו שזה מביא אל החונף. ושיהיה מרוצה בעיני הבריות: בחלקות. ברמיות ובשפתי חלקות ומאחר שהוא עובד את ב"א בוודאי אין לו בטחון שלם בהשי"ת כמ"ש לעיל א"כ ראוי להסמיך השער זה לשער הבטחון: אל נא אשא פני איש. שלא אשא פנים לשום איש: ואל אדם לא אכנה. לדבר דברי בכנוי לא לנכה: כי לא ידעתי אכנה. לא הורגלתי לחנוף שום אדם ולא תגורו מפני איש כתיב: אבל

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו ווייל מיר האבין פריער גיזאגט בבטחון על האלהים יתברך וויא מען נהער בטחון צו האבין אויף גאט יתברך ראינו לסמוך לו האבין מיר פאר שטאנען דער ביא צוא שטעלין ביאור אופני דאש בשיידונג פון די אופנים חיוב היות כל מעשי העבודה מיוחדים לאלהים וויא אמענטש איז חייב אלע מעשים פון גאטש דינסט צו טאן זיי פון גאט וועגין אליין בעבור מה שיש בדבר הזה ווייל עש איז פאר האנדין אין דער זאך כלומר אז זיין כוונה איז ניט פון לייטינס וועגין נאר פון גאטש וועגין אליין איז פאר האנדין מזכות המצפונים פון לויטרקייט צו דיא מחשבות ובר הלבבות אונ קלארקייט צו די הערצער מן הערבוב המפסיד אותם פון דיא פאר מישונג אונ פאר טומלונג וואש פאר דארבין זייא כלומר וואורום אז זיין כוונה איז פון לייטינס וועגין האט ער איין פאר טומלם הארץ אונ פאר מישטע מחשבות וואש זייא פר דארבין דיא גוטע ווערקין וההצלה ממיני היפוי אונ עש איז אים מציל ער זאל זיך ניט שיין מאכין פר לייטין זייא זאלין אים לויבן ער איז זייער פרום המביא אל החונף וואש אז מען מאכט זיך יוא שיין פר לייטין אז לייט זאלין אים לויבין ברייננט עש אים צו דר מדה פון חניפה ולהתרצות בחלקות לבוראים אונ ער זאל מיט זיין שמייכלונג בווילינט זיין צו די בשעפינעש כמו שאמר אליהוא אזוא וויא אליהוא האט גזאגט אל נא אשא פני איש איך וועל ניט נושא פנים זיין קיין מענטשין ואל אדם לא אכנה אונ פון קיין מענטשינס וועגין וועל איך מיין דיעה ניט פר ענדרין אז איך זאל אנדרש ריידין איידר איך מיין כי לא ידעתי אכנה וואורום איך וויישׁ ניט צו פר ענדערין וראוי עתה שנבאר מעניני יחוד המעשים לאלהים ששה דברים אונ מיר בדארפין איצונד בשיידין זעקס זאכין פון די ווערקין וואש מען זאל טאן פון גאטש וועגין אחד מהם מה הוא יחוד המעשה לאלהים איינש פון די זעקס זאכין איז וואש דאש איז אז מען זאל דעם ווערק פון גאטש וועגין אליין טאן והשני במה יהיה. אונ דאש אנדערע איז מיט וואש קאן דאש זיין כלומר דורך וואשערע זאכין קאן מען דער צוא קומען אונ דאש דריטע איז באיזה מעשה חייבין בו אין וואש פאר איין ווערק מיר זיינן דאש חייב צו טאן אונ דאש פערטע איז כמה מיני מפסידיו דורך וויפיל ערלייא זאכין דאש קאן פר דארבין אונ פאר ענדערט ווערין אונ דאש פינפטע איז איך אופני הרחקתם מן הנפש וויא אזו מען זאל זיך פון

עד שיתכן לבני אדם ליחד כל מעשה שיעשו לשם האל והששי שיהיה נזהר במחשבה ונשמר ממנה ומושל בה :

פרק א **אבל** מה הוא יחוד המעשה לאלהים הוא הכונה בנראה ובנסתר במעשה עבודת האלהים לשמו להגיע אל רצונו בלבד מבלתי רצון הברואים :

פרק ב **אבל** במה יהיה יחוד המעשה לאלהים לבדו בעשרה ענינים כאשר יתקיימו בלב אדם ויתברר אצלו כי הם אדני עבודתו ושרשי מעשהו ישלם יחודו בהם לשם האל ולא יפנה אל זולתו ולא יקוה בלעדיו ולא יכוין בהם זולתי רצונו · הראשון יחוד האלהים בלב שלם כאשר קדם בתחלת ספרי זה והשני הבחינה בטובת האלהים והתמדתן עליו כאשר בארנו בו והשלישי שיקבל עליו העבודה לאלהים כאשר זכרתי בו והרביעי שיודה בבטחון עליו מבלתי הברואים והחמישי שיאמין כי התועלת והנזק

אבל מה כו' · להגיע אל רצונו בלבד בלא יהיה לאדם שום כוונה אחרת כשעובד את ה' רק שעושה בזה רצון ה' שאמר ונעשה רצונו וזהו בעצמו ג"כ השכר והטובה כמ"ש כי רגע באפו חיים ברצונו ונתבאר זה לעיל כמה פעמים וכאשר יהיה לו שום כוונה אחרת זולת זה הוא עובד את עצמו ולא לשם ה' לבדו והוא כעבד הרע שמצפה לתשלום גמול וכמש"ל ע"ש :

אבל במה יהיה יחוד המעשה כו' · ר"ל ע"י מה ובאיזה הקדמות שיקדים בנפשו ואמר שהם עשרה ענינים שיתקיים האלה בלב האדם בבירור ואז יהיה התולדה מהם שיעשה אחר כך כל מעשיו לשם ה' לבדו ולא יפנה לבו לשום דבר זולת ה' ולא יקוה

פון זעלכע זאכן דער ווייטערן עד שיתכן לבני אדם ליחד כל מעשה לשם האל ביז מענטשין זאלין רעכט קאנען טאן אליץ פון גאטש וועגין כלומר מיט וואשערע עצות קאן דר מענטש זיך דר ווייטערין פון זייא כדי ער זאל אלץ קאנען טאן פון גאטש וועגין אליין אונ דאש זעקסטע איז שיהיה נזהר במחשבה אז ער זאל נזהר זיין מיט זיין מחשבה ונשמר ממנה ומושל בה אונ זאל זיין גיהיט פון איר כלומר ער זאל היטן זיינע מחשבות זאלן זיין צו גאט אונ זאל גיוועלטיגן איבר די מחשבות :

אבל מה הוא יחוד המעשה לאלהים אבר וואש איז דאש מען זאל די ווערק פון גאטש וועגן אליין טאן הוא הכונה בנראה ובנסתר במעשה עבודת האלהים דאש מיינט מען ווען איינער טוט עפים אזאך סיי וואש איטליכער זעהט עש אונ סייא איין פאר באהאלטענע זאך וואש ער וויל דער מיט גאט דינען זאל ער אויף דעם כוונה האבין אז ער טוט עש נאר להגיע אל רצונו בלבד כדי ער זאל גרייכין צוא גאטש ווילין אליין מבלתי רצון הברואים אבער ניט דעם ווילין פון דיא מענטשין כלומר ער זאל זיך ניט טראכטין ער וועט דר מיט טאן גאטש ווילין אונ דעם ווילין פון די מענטשין אויך טאר ער ניט נאר פון גאטש וועגין אליין :

אבל במה יהיה יחוד המעשה לאלהים לבדו אבר דורך וואש קאן זיין אז ער זאל קאנן זיינע מעשים טאן פון גאטש וועגין אליין בעשרה ענינים דאש איז דורך צעהן זאכן כאשר יתקיימו בלב האדם אז די זאכין וועלין אקיום האבין אין זיין הארצין כלומר אז עש וועט בייא אים אזו בלייבין פר גיוויש ויתברר אצלו אונ עש וועט בייא אים אויש גיקלערט ווערין כי הם אדני עבודתו אז די צעהן זאכן זיינן די שוועלין כלומר דר יסוד פון זיינע מעשים ישלם יחודו בהם לשם האל דען וועט ער קאנן זיין ווערק רעכט טאן פון גאטש וועגן ולא יפנה אל זולתו אונ ער וועט זיך ניט קערין צו קיין אנדרן ולא יקוה בלעדיו אונ ער וועט ניט האפן צו אנאנדרן נאר צו גאט אליין ולא יכוין בהם זולתי רצונו אונ ער וועט קיין מחשבה גיט האבין נאר וואש עש זאל זיין גאטש ווילין הראשון דאש ערשטע פון די צעהן זאכן איז יחוד האלהים בלב שלם ער זאל גידיינקן מיט זיין גאנצין הארצן אז גאט איז נאר איין גאט כאשר קדם בתחלת ספרי זה אזו וויא איך האב גישריבין אין אן הייב פון דעם ספר והשני אונ דאש אנדרע איז הבחינה בטובת האלהים מען זאל פר שטיין אונ גידיינקן די טובות וואש גאט טוט דעם מענטשן והתמדתן עליו אונ אז די טובות זיינן תמיד אויף דעם מענטשן

באשר

והנזק אינם ביד נברא ולא ביכולתו מבלתי רשות הבורא והששי שיהיה שוה אצלו אם ישבחוהו בני אדם או יגנוהו והשביעי שיעזוב היפוי לבני אדם והשמיני לפנות לבו מעסקי העולם בעת שהוא עושה לעולם הבא והתשיעי שיירא מאלהים ויבוש ממנו והעשירי שיועץ עם השכל בכל הרהורי היצר בלבו ולקבל עצתו מבלתי עצת יצרו :

יקום כו'· והעשירי שיועץ עם השכל כו'· כי יצר לב האדם רע ומסיתו בכל דבר קטן וגדול ולכך צריך לפקח על עסקיו ולהועץ עם שכלו שלא יפתנו יצרו ברמאות כי כוח מפתה בני אדם ג"כ בטענות שכליות רק שהם דברי שקר כמו שיתבאר לפנינו :

להזדיין · ענין קישוט ליפות ולקשט א"ע בעיני הבריות· למ"ס :

אבל

פרק ג **אבל** המעשים אשר ישלמו ביחדם לאל בעת עשותם מעשי העבודה שמקוים בהם רצון האלהים והם כל המצות הנראות על האברים שאפשר שתהיה הכונה בהם לזולת ותהיה כונת עושיהם להזדיין בהם אצל בני אדם ולקוות כבודם ושבחם על עשותם אבל חובות הלבבות לא יתכן בהם חונף ולא כבוד ולא

כאשר בארנו בו אזו וויא מיר האבין אויבן בשיידט דער פון והשלישי אונ דאש דריטע איז שיקבל עליו העבודה לאלהים ער זאל אויף זיך נעמן גאם צו דינן וויא איך האב גידאכט אויבן דער פון אונ דאש פירטע איז שיודה בבטחון עליו מבלתי הברואים ער זאל בקענן אז מען גיהער בטחון אין גאט צו האבין אונ ניט אין מענטשין והחמישי דאש פינפטע איז שיאמין ער זאל גלייבין כי התועלת והנזק אינם ביד נברא אז צו העלפין איין מענטשין אדער שאדין טאן איז דאש ניט אין די הענט פון אמענטשין ולא ביכולתו מבלתי רשות הבורא אונ עש איז ניט אין זיין יכולת איינעם העלפין אדער שאדין טאן אן דעם רשות פון דעם בשעפר אונ דאש זעקסטע איז שיהיה שוה אצלו עש זאל ביא אים גלייך זיין אם ישבחוהו בני אדם או יגנוהו אויב מענטשין וועלין אים לויבין אדער שענדין · דאש זיבעטע איז שיעזוב היפוי לבני אדם ער זאל פאר לאזין שיין צו מאכין זיך פאר לייטין כלומר ער זאל זיך ניט ווערין שיין מאכין פר זייא אונ דאש אכטע איז לפנות לבו מעסקי העולם בעת שהוא עושה לעוה"ב אין דר צייט אז ער וועט טאן וואש גיהער צו עולם הבא זאל ער זיין הארץ אפ ווענדין פון וועלטליכע זאכין · דאש נייגטע איז שיירא מאלהים וייבוש ממנו ער זאל זיך פארכטין פאר גאט אונ שעמען פאר אים · והעשירי אונ דאש צעהנטע איז שיועץ עם השכל בכל הרהורי היצר בלבו אז ווען דער יצר הרע וועט אים ברייננגען שלעכטע גידאנקן אין הארצין זאל ער זיך בראטין מיט זיין שכל ולקבל עצתו אונ זאל מקבל זיין די עצה פון דעם שכל מבלתי עצת יצרו אונ ניט די עצות פון דעם יצר הרע :

אבל המעשים אשר ישלמו ביחדם לאל בעת עשותם אבער וואשערע מעשים בדארף מען אז זיי זאלן רעכט גיטאן ווערן פון גאטש וועגין אליין אין דר צייט אז מען טוט זיי הם מעשי העבודה דאש זיינען אזעלכע ווערקין פון גאטש דינשט שמקוים בהם רצון האלהים וואש מען האפט מיט זייא גאטש ווילן צו טאן והם כל המצות הנראות על האברים אונ דאש זיינן אזעלכע מצות וואש זייא ווערין גיזעהן אויף די גלידר כלומר וואש מען מוז זייא טאן מיט די גלידר דרום זעהט מען וויא מען טוט זיי שאפשר שתהיה הכונה בהם לזולת האל איז דאך מיגלאך אז די כוונה דר פון זאל זיין ניט פון גאטש וועגין ותהיה כוונת עושיהם להזדיין בהם אצל בני אדם אונ עש זאל זיין די כוונה פון דעם וואש ער טוט די מצות כדי ער זאל זיך צירן דר מיט פר לייט ולקוות כבודם ושבחם על עשותם אונ צו האפין כבוד אונ שבח פון זייא האבין ווייל ער טוט די מצות כלומר זיי זאלן אים לויבין אז ער איז זייער אפ־זמער אבל חובות הלבבות אבער אזעלכע מצות וואש איינער טוט מיט זיין הארצין וואש קיינער ווייש עש ניט לא יתכן בהם חונף קאן ביא זייא ניט זיין קיין חניפה אונ פאלשקייט ולא כבוד אונ ניט ער זאל עש טאן פון כבוד וועגין ווא־זום עש וויים דאך קיינר ניט

אויב

אבל מפסידי יחוד המעשה כו' · פ"י שלשה דברים האלה יבא הפסד וקלקול במעשיו שבוודאי אינם לש"ש וזוהי מפרשם אחד לאחד : ואם יעשה כו' · כוונתו בהם מי שיירא ויקוה מב"א בלבד ר"ל כמו מי שירא מב"א ומוכרח לעבוד אותם כן זה שאינו יודע את אלהים ועושה שום מצוה בוודאי כוונתו גם כן לב"א כברי שאינו יודע את אלהים וי"ג מה שירא מב"א : ועובד ב"א ולא הבורא אותם · אותם

ולא שבח למי שמקיים מהם דבר מפני שאין ב"א יודעים את לבבו אך הוא מכוין בהם לשם המשקיף והוא הבורא יתברך בלבד כמו שאמר (ירמיה יז) אני ה' חוקר לב בוחן כליות ואמר (דברים ל) הנסתרות לה' אלהינו וגו' :

פרק ד **אבל** מפסידי יחוד המעשה לאלהים הם שלשה דברים אחד מהם שלא יבין את האלהים ואת טובתו והשני שלא יבין מצות האלהים ואת תורותיו והשלישי הרהור היצר ורמיזתו לאדם במה שיחבב אליו העוה"ז וירחקהו מדרך העולם הבא אבל אופני הפסד הסכלות מדעת האלהים למעשה העבודה הוא מפני שכל מי שאינו יודע את אדוניו לא יעבדהו בלבו אבל יעבוד מי שיודע ענינו ויתכן ממנו התועלת והנזק ואם יעשה מי שאינו יודע את האלהים מעשה ממעשי העבודה כוונתו בהם מי שיירא ויקוה מבני אדם בלבד ועובד בני אדם ולא הבורא אותם מפני

אויב ער האט גיטאן אמצוה אויב נייך ולא שבח למי שמקיים מהם דבר אונ אויך דער וואש איז מקיים אמצוה פון דיא מצות וואש זיינען אין הארצין וועט ער עש ניט טאן כדי מען זאל אים לויבין מפני שאין בני אדם יודעים את לבבו טארום ווייל קיין מענטש ווייס דאך ניט וואש ער האט אין זיין הארץ אך הוא מכוין בהם לשם המשקיף נייערט ער וועט זיך נאר מכוין זיין צו דעם נאמען וואש ער לוגט אונ גיט אכטונג אויף אלעמען והוא הבורא יתברך בלבד אונ דאש איז נאר דער בשעפר יתברך אליין אזו וויא ירמיה הנביא האט גיזאגט אני ה' חוקר לב בוחן כליות איך נאם פארשט דאש הארץ אונ פרוב די ניר'ן אונ אין דברים שטייט הנסתרות לה' אלהינו דיא פאר בארגענע זאכן זיינן ביים גאט אונזר גאט כלומר ער אליין ווייס זייא נאר :

אבל מפסידי יחוד המעשה לאלהים אבער די זאכן וויא איינר קאן דורך זייא א' ווערן פון צו טאן זיינע זאכין פון גאטש וועגין הם שלשה דברים זייני דרייא זאכין כלומר דורך די א דרייא ערלייא זאכן קאן מען אן ווערין פון צו טאן זיינע מעשים פון גאטש וועגין אחד מהם איינש פון די זאכין איז שלא יבין את האלהים ער פר שטייט ניט גאט ואת טובותיו אונ זיין גוטקייט וואש ער טוט מיט אים והשני אונ דאש אנדרע איז שלא יבין מצות האלהים ואת תורותיו ער פר שטייט ניט די מצות פון גאט מיט זיין תורה והשלישי אונ דאש דריטע איז הרהור היצר ורמיזותיו לאדם די מחשבות אונ די וואונקען וואש דר יצר הרע פאר פירט דר מיט דעם מענטשין במה שיחבב אליו העולם הזה מיט דעם וואש ער מאכט אים די וועלט גיליבט וירחקהו מדרך העוה"ב אונ דער ווייטערט אים פון דעם וועג פון עולם הבא אבל אופני הפסד הסכלות מדעת האלהים למעשה העבודה אבער די אופנים וויא דר שאדין איז צו גאטש דינשט צו דעם וואש ער פר שטייט ניט וואש גאט איז הוא איז דאש מפני שכל מי שאינו יודע את אדוניו ווייל דער וואש ווייש ניט אונ קאן ניט זיין הארין לא יעבדהו בלבו וועט ער אים ניט דינען מיטין הארצין אבל יעבוד מי שיודע ענינו נייערט ער וועט דינן דעם וואש ווייש זיין פירונג ויתכן ממנו התועלת והנזק אונ פון אים קען אים זיין אן גיברייט העלפונג אונ שאדין דעם וועט ער יוא דינען ואם יעשה מי שאינו יורע את האלהים מעשה ממעשי העבודה אונ אז דר וואש ווייש ניט גאט וועט שוין יוא עפים טאן איין ווערק פון גאטש דינשט כוונתו בהם איז זיין כוונה אין די ווערק וואש ער טוט אזו וויא מי שירא ויקוה מבני אדם בלבד דר וואש פארכט זיך אדער ער האפט צוא שכר פון מענטשין אליין כלומר וואש ער מיינט אז מענטשין אליין קאנן אים העלפין אדר שלעכץ טאן ועובד בני אדם דינט ער די מענטשין ולא הבורא אותם אונ ניט

מפני שאיננו יודע ולא מכיר ענינו וכן נאמר בעובד הגלולים כי מביאו לזה סכלותו באלהים יתברך ויש יתרון לעובד הגלולים על החונף בארבעה דברים אחד מהם כי עובד הגלולים בזמן שאין הזון איננו מוזהר ע"י נביא שיברר אצלו הפסד מחשבתו באותות ובמופתים אבל המחניף בתורת האלהים יש עליו טענה במה שיקבל מן המצות בעבודת האלהים והזהרה מעבודת זולתו והשני כי עובד הגלולים עובד מי שאינו ממרה את האלהים אבל המחניף בתורת האלהים עובד מי שממרה את האלהים ומי שאינו ממרה אותו והשלישי כי עובד הגלולים הוא עובד דבר אחד בלבד והחונף אין תכלית לנעבדיו והרביעי כי עובד הגלולים אין ענינו

איהם קאי על כלל העולם: איננו מוזהר ע"י נביא. רק מעשה אבותיהם בידיהם ומי יברר לו עתה הפסד אמונתו באותות: אבל המחניף כו'. במה שקבל מן המצות ומן אבותינו דור אחר דור וקבלו עליהם ועל זרעם לאהוב ולקיים כל התורה שהזהיר' אותנו לעבדו לבדו ולא לעבוד זולתו: עובד מי שממרה את האלהים. שפעמים מחניף לרשעים ולכל מי שרוצה למצוא חן בעיניו הוא מחניף לו לכן אין תכלית לנעבדיו

צוּ גָאט בָּ"ה וָואשׁ הָאט זַייא בַּשַׁאפִין וָוארוּם דִי מִצְוֹת וָואשׁ עֶר טוּט אִיז דָאשׁ נָאר פוּן לַייטִינְס וֶועגִין מפני שאיננו יודע ולא מכיר ענינו וַוייל עֶר וֵוייס נִיט גָאט בָּ"ה אוּנ פַר שְׁטֵייט גָאר נִיט זַיין פִירוּנְג אַז קֵיין שׁוּם זַאךְ קָאן נִיט גִיטָאן וֶוערִין אָן גָאט בָּ"ה נָאר עֶר מֵיינְט אַז מֶענְטְשִׁין אַלֵיין קָאנֶן אִים אוֹיךְ הֶעלְפִן דְרוּם בּוּט עֶר פוּן לַייטִינְס וֶועגִין וכן נאמר אוּנ אַזוֹ וֶועלִן מִיר זָאגִין בעובד הגלולים פוּן דִי גִלוּלִים דִינֶערְשׁ כי מביאו לזה אַז עֶשׁ בְּרֵיינְגְט אִים דֶר צוּ וָואשׁ עֶר דִינְט דִיא גִלוּלִים סכלותו באלהים יתברך וַוייל עֶר אִיז נַארֶעשׁ אוּנ אוּם פַאר שְׁטַאנְדִיג אִין גָאט יִתְבָּרַךְ כְּלוֹמַר עֶר וֵוייסְט נִיט וָואשׁ גָאט יִתְבָּרַךְ אִיז ויש יתרון לעובד הגלולים על החונף בארבעה דברים אוּנ דֶר וָואשׁ דִינְט גִלוּלִים אִיז בֶּעסֶער מִיט פִיר זַאכִין פוּן דֶעם וָואשׁ חַנְפֶּת לַייטִין אוּנ טוּט זַיינֶע זַאכִין נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם אחד מהם אֵיינְשׁ פוּן דִי זַאכִין אִיז כי העובד גלולים וָוארוּם דֶר וָואשׁ דִינְט גִילוּלִים בזמן שאין הזון אִיז אִין דֶר צַייט וָואשׁ קֵיין נָבִיא אִיז נִיט פַר הַאנְדִין איננו מוזהר על ידי נביא דֶעם הָאט קֵיין נָבִיא נִיט מַזְהִיר גִיוֶועזְן דְרוֹיף אוּנ הָאט אִים נִיט מְבָרֵר גִיוֶועזְן מִיט ווּאנְדֶר: וּנ מִיט צֵייכִין וָואשׁ פַאר אַיין שְׁלֶעכִין עֶר טוּט מִיט דֶעם וָואשׁ עֶר דִינְט דִי גִלוּלִים אבל המחניף בתורת האלהים אָבֶּר דֶר וָואשׁ אִיז אַחוֹנֵף אִין גָאטְשׁ תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת כְּלוֹמַר עֶר לֶערִינְט אוּנ טוּט מִצְוֹת נִיט לְשֵׁם שָׁמַיִם נָאר פוּן לַייטִינְס וֶועגִין יש עליו טענה אִיז פַר הַאנְדִין אוֹיף אִים אַטַעֲנָה כְּלוֹמַר עֶר מוּז פַר עֶנְטְפֶערִין במה שיקבל מן המצות בעבודת האלהים וָואשׁ עֶר הָאט אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל גִיוֶועזְן צוּ דִינֶען גָאט מִיט דִי מִצְוֹת והזהרה מעבודת זולתו אוּנ אִיז אָן גִיזָאגְט גִיוָוארְן עֶר זָאל נִיט דִינֶן קֵיין אַנְדֶרִין וָוארוּם אַז עֶר טוּט פוּן וֶועגְן דֶעם מֶענְטְשְׁן אִיז גְלַייךְ וִויא עֶר דִינְט אִים והשני אוּנ דָאשׁ אַנְדֶרֶע אִיז כי עובד הגלולים עובד מי שאינו ממרה את האלהים וָוארוּם דֶער גִלוּלִים דִינֶר דִינְט אַזוֹ אַזַאךְ וָואשׁ דִי זַאךְ הָאט נִיט ווִידֶר גִישְׁפֶּענִיגְט קֶעגִין גָאט אבל המחניף בתורת האלהים אָבֶּער דֶער וָואשׁ אִיז פַאלְשׁ אִין גָאטְשׁ תּוֹרָה אוּנ טוּט עֶשׁ פוּן לַייטִינְס וֶועגִין עובד מי שממרה האלהים דִינְט עֶר אַזֶעלְכִין וָואשׁ עֶר ווִידֶר שְׁפֶּענִיגְט קֶעגִין גָאט ומי שאינו ממרה אותו אוּנ אַזֶעלְכִין וָואשׁ עֶר טוּט נִיט ווִידֶר שְׁפֶּענִיגִין קֶעגִין אִים וָוארוּם עֶר דִינְט דָאךְ דֶעם וָואשׁ טוּט אִים גוּטְשׁ סַאיי עֶר אִיז אַצַדִיק סַאיי אַרָשָׁע דִינְט עֶר אִים אַלֶץ והשלישי אוּנ דָאשׁ דְרִיטֶע אִיז כי עובד הגלולים הוא עובד דבר אחד בלבד וָוארוּם דֶר גִלוּלִים דִינֶר דִינְט נָאר אֵיין זַאךְ אַלֵיין נָאר זַיין אָפּ גָאט והחונף אין תכלית לנעבדיו אָבֶּר דֶר חוֹנֵף אִיז קֵיין עֶק נִיט צוּ זַיינֶע דִינֶרְס הַיינְט ווִיל עֶר אַטוֹבָה פוּן דֶעם דִינְט עֶר אִים אוּנ דֶרנָאךְ ווִיל עֶר אַטוֹבָה פוּן אַנְדֶרְן דִינְט עֶר יֶענֶעם והרביעי אוּנ דָאשׁ פֶערְטֶע אִיז כי עובד הגלולים וָוארוּם דֶר גִלוּלִים דִינֶר אין ענינו נסתר מבני אדם הָאלְט זַיין זַאךְ נִיט פַר בָּארְגִין פוּן לַייט נָאר עֶר דִינְט דִי אָפּ גָעטֶער אִיטְלִיכֶר זאל

ענינו נסתר מבני אדם והם נשמרים ממנו מפני פרסום כפרנותו באלהים אבל החונף אין כפרנותו נראה ובני אדם בוטחים בו ויתכן לו להזיקם מה שלא יתכן לזולתו והוא הגדול שבמדוי העולם נקרא בלשוננו חנף ויהיר ומפתה אך מי שאינו מבין מצות האלהים ותורותיו אין מעשהו מיוחד לשם האל בעבודתו שכיון שאינו מבין אופני העבודה שהם התורות כל שכן שלא יבין אופני השלמתם ביחוד לבבו בהם לאלהים וכל מה שהוא עושה ממעשי העבודה כונתו בו לזולת האלהים מפני שהוא במסתפק באמתת חיובו בהם ואינו יודע מה שיפסיד יחוד לבבו בעשותו לאלהים ואם הוא יודע האלהים וטובתו אבל הרהור היצר מתחלק לשני חלקים אחד מהם מחשבות

לנעבדיו ג"כ : אך מי שאינו מבין מצות ה' כו' · ור"ל אם הוא עם הארץ ובור אין יוכל לעבוד את ה' בשלימות כיון שהוא מסופק אם הוא מחוייב במצוה זו אם לאו ואף אם עושה הוא רק מצות אנשים מלומדה ועושה ג"כ בשבילם ולא לש"ש וכמ"ש חז"ל אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד : ואם הוא יודע כו' · אף שהוא יודע כו' : אבל הרהור ה"נ · שהוא בשלישי מפסידי המעשים כמו שזכר : אחד מהם מחשבות כו' · מה שמהנים ה"נ מחשבות רעות בלב האדם שיהיה מסופק באמונתו ובדברים האמתיים כמו התורה והנבואה ושכר ועונש והדומיהן כמש"י ועי"ז

פורק

זאל זעהן והם נשמרים ממנו אונ זייא קאנען זיך היטן פון פר אים מפני פרסום כפרנותו באלהים וייל זיין לייקנן אין גאט איז אפין איטליכר זעהט עש אבל החונף אין כפרנותו נראה אבר דער פאלשר וואש ער מאכט זיך פאר לייטן פרום דער לייקנט אין גאט אונ קיינער זעהט עש ניט ובני אדם בוטחים בו אונ לייט פאר טרויען זיך פאר אים כלומר זייא מיינען דאך ער איז זייער פרום דער ציילין זייא אים אויש זייערע סודות ויתכן לו להזיקם קאן ער זייא שאדין טאן מה שלא יתכן לזולתו וואש עש איז ניט אן גיברייט צו אנאנדרין כלומר וואש אנאנדר האט דאש ניט אין דיא הענט והוא הגדול שבמדוי העולם אונ דאש איז דאש גרעשטע פון די ווייטאג פון דער וועלט כלומר עש איז דיא גרעשטע עבירה ונקרא בלשונינו אונ ער ווערט גירופן אויף אונזר לשון מיינט מען אויף לשון הקודש חנף איין פאלשער ויהיר אונ איין האפערדינגער מפותה אונ איין פאר פירער אונ איין איבר ריידר אך מי שאינו מבין מצות האלהים ותורותיו אבר דער וואש פר שטייט ניט גאטש תורה אונ מצות אין מעשהו מיוחד לשם האל בעבודתו דער טוט זיינע ווערק אין גאטש דינשט ניט פון גאטש וועגין אליין שכיון שאינו מבין אופני העבודה ווארום וייל ער פאר שטייט ניט וויא מען גיהער גאט דינען כלומר ער קאן ניט לערנן וויים ער דאך בוודאי ניט אויב ער בדארף טאן די מצוה אויב ניט כל שכן שלא יבין אופני השלמתם ביחוד לבבנו בהם לאלהים איז שוין אבל שכן אז ער וועט ניט פאר שטיין די אופנים וויא מען זאל דיא מצות גאנץ מאכן צו גאט מיט דעם ער זאל אין זייא זיין הארץ מיחד זיין נאר צו גאט ב"ה אליין וכל מה שהוא עושה ממעשי העבודה אונ וואש ער טוט שוין יוא עפיס גוטש כוונתו לזולת האלהים איז זיין כוונה אין דעם ניט פון גאטש וועגין נאר פון לייטנש וועגין מפני שהוא כמסתפק באמיתת חיובו בהם וייל ער איז מסופק אויב ער איז באמת שולדיג צו טאן די מצוה ציא ניין ואינו יודע מה שיפסיד יחוד לבבו בעשותו לאלהים אונ ער וויים אליין ניט וואש עש טוט אים שאדין אז ער זאל ניט קאנן זיין הארץ שטעלן צו גאט אליין בשעת אז ער טוט עפ"ש גוטש ואם הוא יודע האלהים וטובתו ווען אפילו ער וויים שוין וואש גאט איז כלומר ער פאר שטייט אז גאט ב"ה איז נאר איין גאט אונ פר שטייט שוין אפילו די טובות וואש גאט האט גיטאן מיט אים קאן ער פארט ניט רעכט מיחד זיין דאש הארץ צו גאט ב"ה אליין אז ער קאן ניט לערנן אונ וויים ניט די מצות אבל הרהור היצר אבער וואש עש גייט אן אין דיא מחשבות פון דעם יצר הרע ווערט גטיילט אויף צווייא חלקים אחד מהם איין טייל איז פון זייא וואש דער יצר הרע ברייננט אים אריין מחשבות מפסקות עליו האמתות אזעלכע מחשבות וואש זייא מאכין אים פאר אספק אויב ער בדארף גלייבן אין די זאכן וואש איז גיוויש אמת

כלומר

מהשבות מספקות עליו האמיתות ומשבשות עליו אמונתו עד שלא ישלם לו מעשה לאלהים והחלק השני שהוא בא עמו מדרך הטענה והראיה כי מה שהוא רץ אליו ומשתדל בו מן המעשה לאלהים אינו חובה ולא מדרך הזריזות אבל מורה אותו לעשות לעולם הזה וליושביו :

פרק ה **וראיתי** לבאר לך מן הענין הזה דמיונים יורו על מה שלא זכרתי מהם כדי שיזהרו מהם בני אדם ויהיה לבבם שלם לאלהים כמו שאמר החכם (משלי א) ישמע חכם ויוסף לקח וגו׳ והוא שאומר בן אדם ראוי לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכחות נפשך והמעורב במזג רוחך והמשתתף עמך בהנהגת הושיך הגופנים והרוחניים המושל בסודות (ס״א במדת) נפשך וצפון חובך בעל עצתך

פורק ממני עול תורה ומצות : והחלק השני שהוא בא עמו כו׳ · ר״ל אם הוא הכם בתורה ואינו יכול לו לשבש עליו באמונתו הוא מכניס לו הספד וכוונות רעות בחכמתו ובתורתו בטענות בכליות מזוייפים כמו שמבאר באורך השני החלקים בפ׳ ה׳ שלפנינו בטוב טעם ודעת :

וראיתי לבאר דמיונים · דמיון ודוגמא ליקח ראי׳ ממנו על שאר פיתויו היצ׳ כי אין קץ לפתוייו ומי יוכל לכתוב כולם : והוא שאומר אני לך · בן אדם שראוי לך לדעת: הוא יצרך הנמסך בכחות נפשך · היצה״ר הוא מעורב בכל הכחות שיש בנפש האדם וכן הוא מעורב וממוזג ברוח האדם ובחושיו הגופניים שהם חוש הראות והשמע והריח ומשוש בכולם הוא מעורב ומשותף להטותם לפי רצונו עיין בסוף ספר שער קדושה מהו היצה״ר ע״ש באורך ואחרי עיין ראתה כל דבריו ותבין מהם

כלומר די תורה אונ נבואה אונ עונש וואש שכר אונ איז גיוויש אמת מאכט אים דר יצר הרע פר אספק ומשבשות עליו אמונתו אונ מאכט אים גרייזן אונ פר טומלען אין זיין אמונה ער זאל מסופק זיין אויב עש איז דא אבורא עד שלא ישלם לו מעשה לאלהים ביז ער קומט אזו ווייט אז ער קאן קיין שום מצוה ניט רעכט טאן פון גאטש וועגן והחלק השני אונ דאש אנדערע איז שהוא בא עמו מדרך הטענה והראיה דר יצר הרע קומט צו אים מיט טענות אונ ברייננט אים ראיות כי מה שהוא רץ אליו אז דאש אלץ וואש ער לויפט דר צו ומשתדל בו מן המעשה לאלהים אונ פלייסט עפיס צו טאן פון גאטש וועגן אינה חובה איז דאש ניט קיין חוב ולא מדרך הזריזות אונ מען בדארף זיך גאר ניט מזרז זיין אויף דעם אבל מורה אותו לעשות לעולם הזה וליושביו נאר ער לערינט אים ער זאל אלץ טאן פון דר וועלט וועגן אונ פון די מענטשין וועגן וואש זיצין אין דער וועלט :

וראיתי לבאר לך מן הענין הזה דורך דעם האב איך גיזעהען דיר מברר צו זיין פון דעם ענין דמיונים אזעלכע גלייכענש כלומר אזעלכע זאכין וואש דר יצר הרע רעט דיך אן דר צו אונ ווי ארום דוא זאלשט פון זיי ניצול ווערין יורו וועלן זייא דיך לערנען על מה שלא זכרתי מהם אויף דיא זאכין וואש דר יצר הרע וועט דיך אן ריידין וואש איך האב זיי ניט דר מאנט כדי שיזהרו מהם בני אדם כדי די מענטשין זאלין דרינען גיווארינט זיין ויהיה לבבם שלם לאלהים אונ זייער הארץ זאל זיין גאנץ צו גאט אזו ווי דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט ישמע חכם ויוסף לקח דר חכם זאל הערן אונ זאל מערן פר שטאנדיקייט והוא שאומר אונ דאש איז וואש איך וועל זאגין בן אדם דו מענטש ראוי לך לדעת דו בדארפשט וויסין כי השונא הגדול שיש לך בעולם אז דער גרעשטער שונא וואש דו האשט אויף דר וועלט הוא יצרך דאש איז דר יצר הרע הנמסך בכוחות נפשך וואש ער איז צו מישט אין די כוחות פון דיין לייב והמעורב במזג רוחך אונ ער איז צו מישט אין דעם נאטור פון דיין גימיט והמשתתף עמך אונ איז חברותא מיט דיר בהנהגת חושיך הגופנים והרוחניים אין דעם פירונג פון דיינע לייבליכע חושים אונ מיט די חושים פון רוחניות · חושים מיינט מען די אברים וואש פילין דהיינו אז ער שמעקט עפיס ווערט עש אן גירופן חוש הריח אונ אז הערט עפיס ווערט עש אן גירופן חוש השמע · אדער אז ער טאפט עפיס אן מיט די הענט אדער מיט די פיס ווערט עש אן גירופן חוש המישוש דאש איז חושים הגופים אונ חושים הרוחנים הייסט וואש ער טראכט מיט זיינע מחשבות המושל בסודות נפשך וואש ער הערשט

עצתך בכל תנועותיך הנראות והנסתרות שתהיינה כרצונך האורב לפתות פסיעותיך (ס"א לעתות פשיעתך) ואתה ישן לו והוא ער לך ואתה מתעלם ממנו והוא אינו מתעלם ממך לבש לך בגדי הידידות ועדה עדי האהבה לך ונכנס בכלל נאמניך ואנשי עצתך וסגולת אוהביך רין אל רצונך כנראה מרמיזותיו וקריצותיו והוא מורה אותך בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים כמ"ש הכתוב במי שעננו כך (סס כו) כמתלהלה היורה זיקים חצים ומות כן איש רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני ומן החזק

מכס : ולפון הוכך · מה שאתה מחשב במלפון לבך ובמחשבותיך שהוא דבר שבהסתר ונסת' מכל ברי' והוא מובל בכולם להטותה לפי דרכו הרעה : שתהיינה כרצונך · אתה כוכר שתנועותיך הנראות והנסתרות הם לפי רצונך ואינך נותן לב שבכל תנועותיך הוא נותן לך עצה לפי רצונו ואם אין אתה עומד כנגדו לדעת האם דרכיך ישרים אם לאו תיכף תפול ברשתו ותלכד כצפור בפח : והוא מורה אותך · לשון יורה קשת : בחציו הממיתים לשרשך מארץ חיים · מעוה"ב שהרי ראינו שהוא מפתה את האדם מדבר קל על דבר חמור עד שאומר לו לך ועבוד עבודת גלולים וכמה יוצאים לתרבות רעה ר"ל והוא הכל מפתוי היצה"ר ולכן הזהיר הכתוב מאוד לשמור ממנו מאוד כמ"ש השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ר"ל כאשר וסרתם מדרך התורה אפי' בדברים קלים סוף ועבדתם אלהים אחרים וגו' וסוף וחרה אף ה' בכם וגו' עד ואבדתם מהרה וגו' וכמו שאבותינו ספרו לנו בספריהם וכן ראינו בעינינו וז"ל המגיד להרב בית יוסף פ' ואתה חזק ואמץ בתורתי ויחד לבבך בלא להפריד מחשבותיך מתורתי ויראתי הדבק בגלתי בנקיותי בסודי בשווי כו' ובטל מלבך כל הרהורים הבאים לך מיצה"ר ונחש והם מכניסים אותם בלבבך לאבדך להוממך ולהשמידך ואתה עמוד כנגדם ובטל אותם בלבך ואל יכנסו דבריהם באזניך ובכן תאבדם תהוממם תשמידם כי אליך תשוקתם ואתה תמשול בהם כו' ובפרט בעת התפלה צריך אתה בלא תסיח דעתך כלל כי ברגע אחד שתסיח דעתך ילך הרע יאבדך יהוממך יפילך ישמידך ויפילך בבור התחתיות לכן אתה תהיה תמיד ער לתחבולותיו ואל תתעלם אפי' רגע אחד ממנו כו' וראה כי כל ההרהורים שיהרהר אדם בעסקיו לא מוסיף ולא גורע ולא מבטל מהנגזר עליו דבר לכן בטל ההרהורים מלבך ותברוך אותם בקש דק"ש ובכן תתעלה ותתנשא עכ"ל : כמתלהלה היורה זיקים · פי' רש"י לשון עיפות ויגיעה כמו ותלה נפש העם בדרך : זיקים · גחלות כלומר המייגע עצמו כאילו אינו מכוון ומורה ומשליך על האדם גחלות וחצים וכלי מות ואומר לא נתכוונתי עליך כן איש רמה

איבער דיא סודות פון דיין לייב וצפון חובך אונ איבער דיא פאר בארגענע זאכין וואש דוא האשט אין דיין הארצין בעל עצתך בכל תנועותיך ער איז דיין בעל עצה אין אלע דיינע תנועות הנראות והנסתרות אין אפענע זאכין וואש איטליכער זעהעט אונ אין פאר בארגענע זאכין וואש דו ווילשט שתהיינה כרצונך זייא זאלין זיין נאך דיין ווילין נאך אונ ער גיט דיר אבער עצות זייא זאלין זיין נאך זיין ווילין נאך האורב לפתות פסיעותיך ער לויערט אויף דיינע טריט וואו דו גייסט ער זאל דיך איבער ריידין זיי זאלין אלץ זיין נאך זיין ווילין ואתה ישן לו אונ דוא שלאפשט אונ היטעשט זיך ניט פר אים והוא ער לך אונ ער וואכט פון דיינט וועגן אתה מתעלם ממנו דו פר הוילשט זיך פון אים והוא אינו מתעלם ממך אבער ער פר הוילט זיך ניט פון דיר לבש לך בגדי הידידות ער בקלייד זיך פון דיינט וועגין מיט פריילינע אונ ליבליכע קליידער ועדה אונ ער צירט זיך עדי האהבה לך מיט צירונג מיט ליבשאפט פון דיינט וועגין ונכנס בכלל נאמניך אונ ער גייט אריין אין דעם כלל פון דיינע גיטרייע לייט כלומר ער מאכט זיך אז ער איז דיר זייער גיטרייא אזו וויא דיינע גיטרייע לייט ואנשי עצתך וסגולת אוהביך אונ ווי דיינע ראט געבעריש אונ גיליבטע פריינד רץ אל רצונך ער לויפט נאך דיין ווילין נאך כנראה מרמיזותיו וקריצותיו אזו ווי דו קאנשט זעהען דורך זיינע טייטין אונ זיינע ווינקען והוא מורה אותך בחציו הממיתים אבר ער ווארפט אונ שיסט דיך מיט זיינע פיילן וואש זיי טייטן לשרשך מארץ חיים ער זאל דיך אויש ווארצלען פון דעם לעבעדיגין לאנד דאש איז עולם הבא אזו ווי עש שטייט אין משלי פון איינעם וואש ער טוט אזו כמתלהלה היורה זיקים אזו ווי איינר וואש במיעט זיך גלייך ווי ער איז זיך גאר ניט מתכוין צו ווארפן אונ ווארפט פייערדיגע פיילן פון טויט כן איש רמה את רעהו אזו אויך איז איינער וואש ער איז מרמה זיין חבר ער זאל נאך גיין נאך אשלעכטין וועג אונ אז דר חבר דר פילט עש ואמר הלא משחק אני זאגט ער דר נאך איך האב גישפעט איך האב עש גאר ניט גימיינט ערינשט ומן החזק שבשלוחיו אונ דר שטארקסטר פון זיינע שלוחים

איז

החזק שבשלוחיו אשר יורה אותך וילחם אותך בהם במצפון ענינך שישתדל לספק עליך אמיתתך ולשבש מה שנתברר לך ולערבב את נפשך במחשבות כזבים וטענות שקרים יטריד אותך בהם מתועלותיך ויספק עליך מה שנתברר לך מאמונתך ודתך ואם תהיה נזהר ממנו ותזמין לו שלוחי שכלך להלחם אותו בהם ותסלק חציו מעליך תנצל ותמלט ממנו בעז"ה יתברך ואם תשליך ענינך אליו ותמשך אחר רצונו לא ירף ממך עד שיאבדך בשני העולמים וישרשך משני המעונים כמו שאמר בספיק מסעיפיו ואיש אחד מחייליו (כס ז) כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה דרכי שאול ביתה וגו' על כן אל תטרידך מלחמת זולתו ממלחמתו וקרב בלתי

רמס את רעהו וגו' · יטריד אותך בהם מתועלותיך · ע"י מחשבותיך להרעות במעלה תמיד בלבבך כדי שע"ז תהיה טרוד מלהסתכל ולהבין מה שהוא תועלתך דהיינו תורתך ואמונתך : ואם תהיה נזהר ממנו כו' · היצר בע"ה כמו שאמרו חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו בידו וגו' רק שאתה מחויב להלחם בו בשכלך : כמ"ש בסעיף מסעיפיו כו' כי רבים חללים הפילה · נאמר באה"ס זונה והתאוה באשה זונה והדרשה אליה היא הלך וסעיף אחד מהתחבולות השתית היצה"ר והנמשל לאשה זונה הוא אפיקורסות ועבודת גלולים כפל הפסוק שני מיתות בעוה"ז ובעוה"ב : ע"כ אל תטרידך כו' שלא תהיה טרוד ולהוס בשאר מלחמות עם אויביך : ממלחמתו · ועי"ז לא תלחום עם היצה"ר : וקרב · גם הוא לשון מלחמה כמו המלמד ידי לקרב כי מלחמת היצה"ר הוא יותר הכרחי לך משאר מלחמות כי שאר אויביך רחוקים ממך והיצר קרוב עמך וגם שאר אויבים שואל מעמך אם העבה

איז בלומר דורך וועלכעס ער שיסט דיך אונ שטרייט קעגין דיר צום מיינשטין במצפון ענינך דאש איז אין זיינע פר בארגענע זאכין שישתדל לספק עליך אמיתתך ער זאל זיך פלייסין ער זאל דיר איין ספק ארייז ברייגגען אין דעם אמת ולשבש מה שנתברר לך אונ זאל דיר מאכין גרייזין אזעלבע זאכין וואש דו ווייסט עש גיוויש קלאר ולערבב את נפשך אונ זאל דיר צומישן דיין לייב במחשבות כזבים וטענות שקרים מיט מחשבות וואש זיינען גאר ליגן אונ מיט פאלשע טענות יטריד אותך בהם וועט ער דיך פר טומלען מיט זיינע פאלשע מחשבות כדי דו זאלשט ניט קאנגען טראכטין אונ זעהען דיא זאכין מתועלותיך פון דיין הילף בלומר כדי דו זאלשט ניט טאן קיין מצות אונ תורה לערנען ויספק עליך אונ וועט דיר מאכין פר איין ספק מה שנתברר לך מאמונתך ודתך דאש וואש דוא האשט פאר שטאנען גאנץ קלאר פון דיין אמונה אונ פון דיין תורה ואם תהיה נזהר ממנו אבער אז דוא וועשט זיך פר אים היטין ותזמין לו שלוחי שכלך להלחם אתו אונ דו וועשט אים אן גרייטין דיא שלוחים פון דיין שכל זייא זאלין מיט אים מלחמה האלטין ותסלק חיציו מעליך אונ דו וועשט אפ טאן זיינע פיילין פון דיר ותמלט ממנו בעז"ה וועשטו מיט גאטש הילף פון אים אנטרונען ווערין ואם תשליך ענינך אליו אבער אז דו וועשט דיין פירונג ווארפין אויף אים בלומר דוא וועשט נאך זיינע עצות ותמשך אחר רצונו אונ דו וועשט זיך נאך ציהען נאך זיין ווילין לא ירף ממך וועט ער פון דיר ניט נאך לאזין עד שיאבדך בשני העולמים ביז וואנען ער וועט דיך מאכן פר לירן פון ביידע וועלטן וישרשך משני המעונים אונ וועט דיך אויש ווארצלען פון ביידע וואונונג דאש מיינט מען פון דער וועלט אונ פון יענער וועלט אזו ווי שלמה המלך האט גיזאגט בסעיף מסעיפיו פון איין צווייג פון זיינע צווייגן ואיש אחד מחייליו אונ פון איין מענטשן פון זיין חיל בלומר פון איין עבירה וואש דער יצה"ר רעט אן צו איר האט ער גיזאגט כי רבים חללים הפילה דען פיל דר שלאגינע האט די זונה גימאכט פאלין ועצומים כל הרוגיה אונ זיינן שטארק אירע דער שלאגינע דרכי שאול ביתה איר הויז איז דר וועג פון דעם גיהנם איז שוין אפל שכן אז מען טוט פיל עבירות ע"כ אל תטרידך מלחמת זולתו ממלחמתו דרום זאל דיך ניט טרוד מאכין אנדרע מלחמות מער פון זיין מלחמה בלומר דו זאלשט ניט זיין טרוד מלחמה צו האלטין מיט דיינע פיינד אונ דורך דעם וועשטו ניט קאנן מלחמה האלטין מיטין יצ"הר

בלתי קרבו והחרב עם מי שהוא רחוק ממך מן החרב עם מי שלא יפרד ממך ודחות מי שלא יגיע אליך כי אם ברשות מדחות מי שאינו שואל רשות בהמצאו עמך ואמרו על חסיד שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים ושללו שלל אחר מלחמה חזקה אמר להם שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל התעתדו למלחמה הגדולה אמרו לו ומה היא המלחמה הגדולה אמר להם מלחמת היצר וחייליו ומן התימה אחי כי כל אויב שיש לך כשתנצח אותו פעם ושתים ירף ממך ולא יעלה על לבו להלחם בך לדעתו יתרון כחך על כחו והוא מתיאש מנצוח אותך ומגבור עליך אבל היצר אין מספיק לו ממך נצוח

תעשה עמו מלחמה והיצר איננו שואל כלום רק לוחם מלחמתו תמיד כי הוא נמצא עמך תמיד: ואמרו על חסיד שפגע כו'. והר"מ אלשיך בפ' כי תצא כתב ג"כ כדברים האלה ע"ש והיים בם ומתמיה ב' עצמים גדולים ויקרים הוא מלחמת אנשים קטנה בערך מלחמת היצה"ר הא' כי מלחמת אנשים לא לאדם היא רק לה' כי ה' איש מלחמה ובלעדו לא ירים איש את ידו אבל מלחמת היצה"ר לאדם היא ולא לה' כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כי הבחירה בת חורין אל כל אשר יחפוץ יטה והשני כי הלוחם על יצרו הלא ידמה אל נער קטן יקרב אל עיר אשר לא ידע תמול שלשום ובא גבור זקן מלומד מלחמה מנעוריו בקי בכל מוצאי העיר ומבואיה כי כל ימיו גדל בתוכה ואנשיה בה כשה מאות איש והמותר כולם כעבדים לגבור הזקן ההוא ושרים אל משמעתו גבורי כח עושי דברו והעיר סוגרת ומסוגרת וחמה והגבור בקרבה והנה זה בא נער קטן ויערב אל לבו לעשות מלחמה עם הגבור הזקן ההוא ולהפילו ארצה וללכוד את העיר כולה ולשבות את כל אנשיה ולכבוש אותה ואת כל עמו להיות לו לעבדים ולהפך לבבם אליו לבטחו לו והן אמת אם ככה הוא עושה האדם עם יצרו הרע הוא תכלית הגבורה עד אין קץ שהוא כמשל הקטן הלוחם עם הגבור הזקן הנ"ל וזהו מה שאמרו הז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר הנ"ל כו': התעתדו. תרגום התילבו כלומר הכינו עצמיכם: לדעת יתרון כחך. מאחר שהוא יודע בכחך

יצה"ר וקרב בלתי קרבו אונ קיין שום שטרייט זאל דיך ניט טרוד מאכן נאר זיין שטרייט והחרב עם מי שהוא רחוק ממך אונ אזו איין שווערד בלומר אזו איין מלחמה וואש דו זאלשט האבין מיט אזעלכין וואש איז פון דיר ווייט מן החרב עם מי שלא יפרד ממך זאלשטו דרינגען ניט מער טרוד זיין פון אזו איין שווערד וואש איז ניט אפ גישייד פון דיר בלומר די שווערד פון דיין פיינט איז פון דיר ווייט אבר די שווערד פון דעם יצה"ר שייד זיך גאר ניט אפ פון דיר אונ אויך גיהערשטו ניט בעסער והחות מי שלא יגיע אליך כי אם ברשות אוועק צו שטויסין אזעלכין וואש ער קאן ניט גרייכין צו דיר מלחמה האלטין סיידין אז דו ווילשט מדחות מי שאינו שואל רשות בהמצאו עמך פון אוועק צו שטויסין אזעלכין וואש ער קומט צו דיר מלחמה האלטין אן רשות גיהערשטו דאך בוודאי בעסער אוועק שטויסין דעם וואש קומט אן רשות דרום זאלשטו בעסער מלחמה האלטין מיט דעם יצר הרע ואמרו על חסיד אחד אונ זיי האבין גיזאגט אויף איין חסיד שפגע אנשים שבים ממלחמת או בים וואש ער האט בגעגינט לייט וואש זיי האבן איין מלחמה גיהאלטין קעגין זייער פייד ושללו שלל אחר מלחמה חזקה אונ נאך דער שטארקער מלחמה האבין זיי גירויבט פיל רויבונג אמר להם האט דער חסיד צו זיי גיזאגט שבתם מן המלחמה הקטנה שוללים שלל איר האט זיך איצונד אום גיקערט פון איין קליינר מלחמה אונ איר האט גירויבט פיל רויבונג התעתדו למלחמה הגדולה גרייט אייך אן צו דער גרוישער מלחמה אמרו לו האבין די לייט צו אים גיזאגט ומה היא המלחמה הגדולה וואש איז דאש די גרוישע מלחמה אמר להם האט דר חסיד צו זיי גיזאגט מלחמת היצר וחייליו דאש איז די מלחמה פון דעם יצה"ר מיט זיין חיל זאגט דער מחבר ומן התימה אחי אונ עש איז זיך צו פר וואונדערין מיין ברודר כי כל אויב שיש לך דען איטליכש פיינד וואש דו האשט כשתנצח אותו פעם ושתים אז דו וועסט אים מנצח זיין איין מאל אונ צוויא מאל ירף ממך וועט ער זיך אפ לאזין פון דיר אונ עש וועט שון מער ניט אויף גיין אויף זיין הארצין ער זאל מיט דיר מלחמה האלטין לדעתו יתרון כחך על כחו וייל ער ווייש דוא בישט שטארקיר פר אים והוא מתיאש מנצוח אותך אונ ער איז זיך מייאש פון צוא האגען דיך מנצח זיין ומגבור עליך אונ פון צו שטארקן זיך אויף דיר בלומר ער טראכט שוין גאר ניט אז ער זאל דיך קאנען מנצח זיין ווארום ער האט דאך שוין גיזעהן אז דוא

נצוח פעם ומאה פעמים בין שנצח אותך בין שנצחתו כי אם ינצח אותך ימיתך ואם תנצחהו פעם אחת יארוב אך כל ימיך לנצח אותך כמו שארז"ל אל תאמן בעצמך עד יום מותך ואינו מקיל בקטנה שבקטנות עניניך לנצח אותך בה כדי שתהיה לו מדרגה לנצח אותך במה שלמעלה ממנה ועל כן ראוי לך שתהיה נזהר ממנו ואל תמלא ממשאלותיך בך מאומה רק יגדל בעיניך המעט שבמעט מנצוחו והמצער מהתגברותו כדי שיהיה לך מדרגה אל מה שלמעלה ממנו כי במהרה תהיה תשוקתו אליך ולא יעמוד לפניך בעמדך כנגדו כמ"ש (בראשית ד) ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו על כן אל יבהילך דברו ואם עצמו חייליו ואם יפחידך ענינו ואם

בכחך גדול מכחו ע"כ לא יעלה על לבו להלחם עמך עוד : ואינו מקיל בקטנה כו'. כמו שאמרו חז"ל עבירה גוררת עבירה ואמרו כל השובר כלי בחמתו כאילו עובד עבודת גלולים שנאמר לא יהיה בך אל זר זהו היצה"ר שהיום אומר לו עשה כך ולמחר כך עד שאומר לו לך עבוד עבודת גלולים כמ"ש לעיל השמר וסרתם אח"כ ועבדתם וגו' כנ"ל : ואליך תשוקתו. פי' רש"י תמיד הוא שוקק ומתאוה להכשילך : ואתה תמשול בו. ואם תרצה תתגבר עליו וכ"מ בגמרא בפ"ק דקדושין ע"ב. ומ"ה פי' כי במהרה תהיה תשוקתו אליך כלומר שיצרך יבא לצרכך להכרחך לבד שאי אפשר לאדם בלא יצר כלל שהרי צריך לו לתאוות המאכל לקיום גופו ולתאוות המשגל למצות פו"ר וע"ז אחז"ל יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת עכ"ל ור"ל פירש תשוקתו שיהיה נכנע לך וכ"כ לקמן. ועם תולדת השכל כבר סיפר מהירות תשוקת היצר אליו כחלומו כו : ואם עצמו חייליו. אע"פ שיש לו הרבה חיילים עצומים והם כל הלבבים והוכים שבאדם :

כמו

האשט אים שון עטליכע מאל מנצח גיוועזן אבל היצר אבער דער יצה"ר אין מספיק לו ממך נצוח פעם ומאה פעמים לאזט זיך ניט באנוגן אז דו וועשט אים איין מאל אדר הונדערט מאל מנצח זיין פון דעשט וועגן האלט ער אלין מלחמה מיט דיר בין שנצח אותך בין שנצחתו סייא ער וועט דיך מנצח זיין אונ סייא דו וועסט אים מנצח זיין לאזט ער זיך אלין ניט באנוגן כי אם ינצח אותך ימיתך ווארום אז ער וועט דיך מנצח זיין וועט ער דיך אזו לאנג פר פירן ווייטער ביז ער וועט דיך טייטן ואם תנצחהו פעם אחת אונ אז דו וועשט אים איין מאל מנצח זיין יארוב לך כל ימיך לנצח אותך וועט ער אויף דיר לויערן ווייל דו וועשט לעבין אז ער זאל דיך מנצח זיין אזו וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט אל תאמן בעצמך עד יום מותך דו זאלשט דיר זעלבשט ניט גלייבן אויב דו בישט איין צדיק ביז דיין טויט ווארום ווער ווייש צו וואש דער יצה"ר וועט דיך נאך פאר פירן ואיננו מקיל בקטנה שבקטנות עניניך אונ ער איז דיר ניט מקיל אפילו אין דער קלענשטער זאך פון דיין פירונג כלומר אפילו דו ווילשט טאן נאר איין קליינע מצוה לאזט ער דיך אויך ניט אונ וויל דיך דרינען אויך מנצח זיין לנצח אותך במה שלמעלה ממנו כדי ער זאל דיך קענען דורך דער קליינער זאך מנצח זיין אויף איין גרעשערע זאך ועל כן ראוי לך שתהיה נוהר ממנו דרום גיהערשטו דיך פר אים היטין ואל תמלא ממשאלותיו בך מאומה אונ זאלשט אים ניט פאלגין פון די זאכין וואש ער וויל פון דיר אונ הייסט דיר טאן אפילו וואש עס איז רק יגדל בעיניך נאר עש זאל ביי דיר גרויש זיין המעט שבמעט מנצוחו דאש קלענשטע פון דעם קלענשטין אים מנצח צו זיין והמצער מהתגברותו אונ דאש ווינציגשטע פון צו שטארקין זיך אויף אים כדי שיהיה לך מדרגה אל מה שלמעלה הימנו כדי דו זאלשט האבין איין דרך אים מנצח זיין אויף איין גרעשערע זאך כי במהרה תהיה תשוקתו אליך ווארום זיין גילוסטיקייט טוט זיין גיך אונ באלד ביי דיר ער זאל דיך מאכין זינדיגין ולא יעמוד לפניך בעמדך כנגדו אבער ער וועט ניט קאנען בשטיין קעגין דיר אז דו וועשט זיך אנטקעגין אים שטעלין אזו וויא עש שטייט אין בראשית ואליך תשוקתו אונ צו דיר איז זיין גילוסטיקייט ער זאל דיך מאכין זינדיגין ואתה תמשל בו אבער אז דוא וועשט וועלין וועשטו גיוועלטיגין איבר אים על כן אל יבהילך דברו דרום לאז דיך ניט דער שרעקין זיינע רייד ואם עצמו חייליו האטשע עש איז שטארק זיינע חיילים

ווערסטו

ואם רבו עוזריו כי עיקר כונתו לאמת השקר ומגמת חפצו להעמיד הכזב וכמה היא קרובה מפלתו ואבודו מהר אם תרגיש להולשתו וכמו שספר עליו החכם באמרו (קהלת ט) ומצא בה איש מסכן וחכם ספר על האדם בעיר קטנה מפני שהוא העולם הקטן וספר על כלי גופו ומדות נפשו באנשים מעט ומעטו אצלו כנגד גודל לב האדם ואורך מאוייו בעולם הזה והסרון כחו והשגתו אותם וספר על היצר כשר הגדול לרוב היילותיו ואנשיו וצבאותיו ואמר וסבב אותה מפני שהוא מקיף כל ענייני האדם בנראהו ונסתרו ואמר ובנה עליה מצודים גדולים לרוב הרהוריו הרעים ומהשבותיו הרעים ומקריו המגונים שמשתדל להמית האדם בהם כמו שאנו עתידין לבאר

כמו שספר עליו החכם שלמה בקהלת עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה כו' וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו והאדם לא זכר את האיש המסכן ההוא עכ"ל · ומעטו אצלו כו' · ואיך מאויו לפי ערך תאוות האדם בעוה"ז ותכלית להיות לו כל העולם ומלואו כל כלי גופו ואברים מעטים לפי ערך תאוותו מפני שהיא מקיף את האדם · כשבור צורך האדם לצרכי גופו כנ"ל ומן הסיתהנוסיתנו למותרות ולאיסור והשכל היא איש מסכן מפני שאין מתחשבין בו ויך נעבודת הבי"ת בתורה

וועסטו אים פארט קענן בייא קומען ואל יפחידך ענינו ואם רבו עוזריו אונ עס זאל דיך ניט מאכין פארכטין זיינע ענינים האטשע זיינע העלפערש זיינען פיל כי עיקר כוונתו לאמת השקר וואראם זיין עיקר כוונה איז נאר פון דעם שקר צו מאכין אמת ומגמת חפצו להעמיד הכזב אונ זיין פר לאנגען אונ בגער איז נאר ער זאל די ליגין בשטענדיג צו מאכין וכמה הוא קרובה מפלתו אבער וויא נאהינט אונ באלד קאן ער פאלין ואבודו מהר אונ ווי גישווינד קאן ער פר לארין ווערין אם תרגיש להולשתו ווען דו זאלסט נאר פילין זיין שלאפקייט כמו שספר עליו החכם אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט אויף אים דר ציילט אין קהלת ומצא בה איש מסכן וחכם אונ ער האט דרינן גיפונן איין ארעמן אונ אקלוגן מאן ספר על האדם דארטין רעט ער אונ דר ציילט פון דעם מענטשין אונ גלייכט אים בעיר קטנה צו אקליינע שטאט מפני שהוא העולם הקטן ווייל דר מענטש איז גלייך וויא אקליינע וועלט וספר על כלי גופו ומדות נפשו אונ ער גלייכט די כלים פון דעם גוף אונ די מדות אונ נאטורן פון זיין לייב באנשים מעט צו ווייניג לייט ומעטו אצלו כנגד לב האדם ואורך מאוייו בעוה"ז דען זייא זיינען בייא אים גירעכינט פאר ווייניג קעגין דאש גרויסע הארץ פון דעם מענטשין אונ קעגין זיינע פיל גילוסטיקייט וואש ער וואלט גערין גיהאט אויף דער וועלט והסרון כחו והשגתו אותם אונ האט אבער ווייניג כח אונ קאן עש אלין ניט דער לאנגען דרום איז זיין גילוסטיקייט נאך גרעסער וואראם ווען ער זאל שון עש קריגן וואלט ער נאך דעם אזו ניט גלוסט וספר על היצר כשר גדול אונ ער גלייכט דעם יצר הרע צו איין גרויסין שר לרוב היילותיו ואנשי וצבאותיו ווייל ער האט פיל היל אונ לייט אונ פעלקר דאש זיינן אלע אברים אונ די אלע חושים פון דעם מענטשין ואמר אונ ווייטר זאגט שלמה המלך וסבב אותה אונ ער האט די שטאט ארום גירינגילט מפני שהוא מקיף כל עניני אדם ווייל דר יצה"ר רינגילט ארום אלע פירונג פון דעם מענטשין בנראהו ובנסתרו אין זיינע אפינע זאכין אונ אין זיינע פאר בארגענע זאכין בלומר ווייל דר מענטש בדארף האבין דעם יצה"ר צו היתר זאכן דהיינו צו עסן אונ טרינקן אונ אנדערע זאכין רעט אים שון דר יצה"ר אן פון היתר צוא איסור ואמר אונ ווייטר זאגט ער ובנה עליה מצודים גדולים אונ ער האט גיבויט אויף איר גרויסע פעסטונג לרוב הרהוריו הרעים ומחשבותיו הרעים פון וועגין זיינע פיל בייזע גידאנקען אונ שלעכטע מחשבות ומקריו המגונים אונ זיינע שענדליכע טרעפינג שמשתדל להמית האדם בהם וואש דר יצר הרע פלייסט זיך ער זאל מיט זיי טייטין דעם מענטשין כמו שאנו עתידין לבאר בעז"ה בשער הזה אזו וויא מיר וועלין בשיידין ווייטער אין דעם שער מיט גאטש הילף ומה שאמר אונ וואש ער זאגט ווייטער

לבאר בע"ה בשער הזה ומה שאמר ומצא בה איש מסכן וחכם רצה לומר על השכל ומה שספר עליו במסכן מפני שאנשיו ועוזריו מעטים כמו שאמר עליו ואדם לא זכר ואמר והכמת המסכן בזויה ועם חולשתו כבר ספר מהירות תשוקת היצר אליו בהלחמו בו ושהזקתו מסתלקת מעל האדם בנקלה כי המעט מן האמת ינצח הרבה מן השקר כאשר המעט מן האור דוחה הרבה מן החשך ויש בזה הערה על מלחמות התאוות ולעמוד כנגד היצר בהשתדלות והריצות כי כבר נתבררה חלשתו מעמוד לפני השכל ומהירות הנגפו לפניו כמו שאמר הכתוב (משלי יד) שחו רעים לפני טובים ותחלת מה שיספק אותך בו היצר ויִשתדל לברר אותו אצלך הוא שנפשך אין לה קיום מבלתי הגוף ושהיא נפסדת בהפסד גופך ושאין לה

בתורה ובמצות וביראה וחכמתו בזויה : ועם חולשתו ואף שהשכל הוא נגד היצר כבר סיפר הכתוב מהירות תשוקת היצר אליו כמ"ש ומלט הוא את העיר וא"כ כל העיר וכל אבר בה עבדים להשכל וגם היצר עבד להעיר הוא הגוף שיהיה לו רק קיום והעמדה בעולם כנ"ל וע' באריך פ' כי תצא וגו' שמבאר כל הפרשה במלחמת האדם עם יצרו ואיך יתגבר עליו ע"ש דברים נחמדים באורך : ויש בזה הערה כו' · בלא יאמר האדם מי יוכל להלחם ביצה"ר כיון שיש לו כ"כ צבא צבאות והרהורים רעים וסובב את האדם בכל דרכיו ע"כ אמר הלא העירותיך עליו והראיתי לך ראיות שאינו יכול לעמוד לפני השכל רק חזק כנגדו בהשתדלות וחריצות גדול או אז ינגף לפניך · ותחלת מה שיספק אותך · ועתה הוא מפרש מה הם פיתוי היצר ואיך יוכל לעמוד כנגדו : שיספק לתת ספק בלבך בנפשך ונשמתך אין להם אחרית בעוה"ב וא"כ אין לך להשתדל רק להיות טוב בעוה"ז כי מחר נמות

ווייטר אין קהלת ומצא בה איש מסכן וחכם אונ ער האט דרינן גפונן איין ארעמאן אונ אקלוגן מאן ר"ל על השכל מיינט ער דעם שכל ומה שספר עליו במסכן אונ וואש ער רופט אן דעם שכל פר איין ארעמאן מפני שאנשיו ועוזריו מועטים ווייל זיינע לייט אונ זיינע העלפערש זיינן וויניג כמו שאמר עליו אזו וויא ער האט אויף אים ווייטער גזאגט ואדם לא זכר אונ קיינר האט אים ניט גידאכט ווארום וויל מיט דעם שכל ניצט מען מער ניט נאר צו דער תורה לערנן אונ מצות טאן ואמר אונ נאך זאגט ער וחכמת המסכן בזויה די חכמה פון איין ארעמאן איז מבוזה ועם חולשתו אונ וויא דער שכל איז אזו שלאף וואלט דאך דער יצה"ר ניט בדארפט פלייסן אזו קעגן דעם שכל כבר ספר מהירת תשוקת היצר עליו האט ער דער ציילט פון דעם גשווינד גלוסטיקייט וואש דער יצה"ר פלייסט זיך פארט קעגן אים צו שטרייטן ושהזקתו מסתלקת מעל האדם בנקלה אבר זיין שאדן קאן גרינג אפ גטאן ווערן פון דעם מענטשן אז דר מענטש וויל נאר מיט אים מלחמה האלטן כי המעט מן האמת ינצח הרבה מן השקר ווארום מיט וויניג אמת קאן מען מנצח זיין פיל שקר כאשר המעט מן האור דוחה הרבה מן החושך אזו וויא וויניג ליכט קאן פר טרייבן פיל פינצטערנעש ויש בזה הערה אונ דאש וואש איך האב דא פריער גשריבן איז איין דער וועקונג על מלחמות התאוות לעמוד כנגד היצר אז מען זאל שטרייטן קעגן די גילוסטיקייט וואש דער יצה"ר רעט אן אונ מען זאל קעגן אים זיך שטעלין בחריצות והשתדלות מיט קלוגהייט אונ מיט פלייסקייט כי כבר נתבררה חולשתו מעמוד לפני השכל ווארום עש איז דאך שוין אויש גיקלערט גיווארן זיין שלאפקייט אז ער קאן ניט בשטיין קעגן דעם שכל ומהירות הנגפו לפניו אונ ער קאן גיך גימארד ווערין קעגין דעם שכל אזו ווי עש שטייט אין משלי שחו רעים לפני טובים שלעכטע ווערין נידעריג פר די גוטע היינט איז ער מפורש מיט וואש דער יצה"ר רעט איבער דעם מענטשין אונ וויא אזו דער מענטש וועט קאנען בשטיין קעגין אים ותחילת מה שיספק אותך בו היצר אונ דאש ערשטע וואש דר יצה"ר וועט דיך מאכין ספיקות ישתדל לברר אותו אצלך אונ דר נאך וועט ער זיך פלייסן ער זאל עש מאכין בייא דיר קלאר הוא איז דאש שנפשך אין לך קיום מבלתי הגוף אז דיין נשמה האט קיין קיום ניט אן דעם גוף ושהיא נפסדת בהפסד גופך אונ אז דיין גוף וועט נפסד ווערן וועט די נשמה אויך נפסד ווערן כלומר ער זאגט אז דר מענטש

שטארבט

לה מציאות אחר המות בדמיונות שאינם מתקיימות כשיתבונן בהם האדם כדי שתהיה סיבה לבקשות ההנאות הכלות והתאוות האובדות ושתאמר כמו שאמר הכתוב על אנשי הדעת הזאת (ישעיה כב) אכול ושתה כי מחר נמות ואם תתיעץ עם שכלך בזה ירחיק ממך הדעת הזאת בראיות אשר זכרו אותן הקדמונים ובדברי הנביאים עליהם השלום :

וכאשר יתיאש מספק אותך בזה ישתדל לספק אותך בבורא יתברך ויאמר לך כי העולם הזה אינו חדש ולא נברא ולא סר כאשר הוא עתה ולא יסור כן ואין דבר ממנו יותר ראוי להיות בורא מנברא ואין דבר ממנו חייב מעבודת זולתו שהכל ישן קדמון וכאשר יקרך בזה שוב לשכלך ויראה אותך הפסד הדעת הזה ממאמר היחוד

נמות וכו לית דין ולית דיין ח"ו : ואם תתיעץ בראיות כו' ונתבארו בס' הזה כמה פעמים דוק ותשכח : ויאמר לך · כי העוה"ז לא חדש ולא נתחדש ולא סר לא פסק מעולם שהעולם ח"ו קדמון וכן לא יסור לעולם עד עולם לא יתבטל העולם ממילא א"כ אין מי שברא את העולם ואינו מחוייב לעבוד לשום דבר : וכאשר יקרך בזה · לשון קרי ומקרה להעלות ברעיונך כמחשבה זו בלתי טהור : שוב לשכלך כו' במה שימלאך · באמת תמלא בשכלך שיש לעולם בורא כמו שיתבאר בשער היחוד ע"ש כי אפי' גלגל קטן אחד לא יתכן שיתהוה כן מעצמו כ"ש וק"ו לעולם הגדול הזה והגלגלים

שטארבט ווערט די נשמה אויך נפסד אונ ער פאר לייקנט עולם הבא ושאין לה מציאות אחר המות אונ נאך דעם טויט איז זיא שוין ניט מער פר האנדין בדמיונות שאינם מתקיימות אונ ער ברייגגט דיר זעלבע ראיות אונ גלייכעניש וואש זייא האבין גאר קיין קיום ניט כשיתבונן בהם האדם ווען דר מענטש זאל נאר דרויף אכטונג געבין אונ ער רעט דיך דרום אן צו זעלבע זאכן כדי שתהיה סיבה לבקשות ההנאות הכלות כדי ער זאל דיך קאנען ווייטער אן ריידין דו זאלשט נאר נאך זוכין די הנאות וואש ווערין פר לענט והתאוות האובדות אונ פר לארינע גלוסטקייט ושתאמר אונ ער ווערט וועלין פון דיר אז דו זאלשט זאגין כמו שאמר הכתוב על אנשי הדעת הזאת אזו וויא אין פסוק שטייט פון אזעלכע לייט וואש האבין אזו איין דיעה אונ זאגין אכול ושתה כי מחר נמות לאמיר עסין אונ טרינקען ווארום מיר ווערין דאך מארגין שטארבין ואם תתיעץ עם שכלך בזה אבר ווען דוא וועשט דיך בעראטן מיט דיין שכל אויף דעם ירחיק ממך הדעת הזאת וועט דער שכל פון דיר דר ווייטערין די דיעה כלומר אז דו זאלשט ניט אזו זאגין ווי די מענטשין וואש אויבין איז געשטאנען בראיות אשר זכרו אותן הקדמונים ובדברי הנביאים ע"ה מיט אזעלכע ראיות וואש די ערשטע חכמים אונ די נביאים האבין זיי דר מאנט כלומר דוא וועשט דעם יצר הרע אפ ווענדין אונ וועשט אים ברייגגען ראיות פון פסוקים וואש די נביאים האבין זייא געזאגט אונ פון ספרים וואש דיא ערשטע חכמים האבין זייא מחבר געווען :

וכאשר יתיאש מספק אותך בזה אונ אז דער יצה"ר וועט זיך שוין מיאש זיין אונ וועט זעהן אז ער קאן דיך צו דעם ניט אן ריידן ישתדל לספק אותך בבורא יתברך וועט ער זיך פלייסן דיך איבר צו ריידן אונ אריין ווארפין דיר ספיקות אין דעם באשעפער יתברך ויאמר לך אונ ער וועט דיר זאגין כי העולם הזה אינו חדש ולא נברא אז די וועלט איז ניט נייא באשאפן ולא סר כאשר הוא עתה אונ זיא איז קיין מאל ניט אנדערש געוועזין נאר אזו ווי זיא איז איצונד ולא יסור כן אונ זיא וועט אויך אנדערש ניט ווערין קיין מאל ואין דבר ממנו יותר ראוי להיות בורא מנברא אונ עש איז ניט דא קיין שום זאך אין דער וועלט אז מען זאל זאגין דאש איז איין באשעפער אונ דאש איז א באשעפעניש ואין דבר ממנו חייב מעבודת זולתו אונ קיינער בדארף ניט דינן דעם אנדערן כלומר מען בדארף ניט דינן קיין שום זאך ווארום עש האט קיינר קיין שום זאך ניט באשאפן שהכל ישן קדמון ווייל עש איז אלין אלט אונ פון אייביג וכאשר יקרך בזה אונ אז ער וועט דיך טרעפין מיט דעם כלומר ווען ער וועט דיר דאש וועלן איין ריידן שוב לשכלך קער דיך אום צו דיין שכל ויראה אותך הפסד הדעת הזה וועט ער דיר ווייזן דאש שאדן אונ פאלשקייט פונדר דיעה ממאמר היחוד

היחוד מן הספר הזה במה שימציאך לעולם הזה בורא בראו מלא דבר :

וכאשר יתיאש מספק הענין הזה עליך יפילך במיני השתוף כמו דעת מניחי הרבוי ודעת אנשי התולדות ודעת הפתאים מחוזי הכוכבים כפי התחלקות דעותם וכאשר יתברר לך כי הבורא יתברך אחד קדמון במה שקדם לנו מן הדברים בתחלת הספר הזה יסורו כל אלו הספקות ממך :

והגלגלים הנפלאים מה שלמהגו רואים ומה שלמעלה מהם ע"ם כלורך : כמו דעת מניחי הרבוי · שאומרים שיש הרבה אלהות בנים וכו' : ודעת אנשי התולדות · ר"ל אנשי הטבע שאומרים שאין הטבע יוכל להבדיל לעולם ונוטים בטבע כביתוף גמ"ה : מנד חיוב עבודת הבורא אם

וכאשר יתיאש ממך בפנים האלה ישתדל לפתותך מצד חיוב עבודת הבורא ויאמר לך כי העבודה מן העובד לנעבד ותהיה בעת צרכו אליו והבורא יתברך איננו צריך לבריותיו ולא חסר לשום עבודה ועבודתך לו אין לה טעם ולא פנים וכאשר תשקיף בשכלך על מה שקדם לנו בשער הבחינה לטובת האלהים עלינו ובשער חיוב קבלת העבודה לאלהים בעבורה יסור הספק

מן הספר הזה פון דעם וואש מיר האבן גיזאגט אין שַׁעַר הַיִחוּד במה שימציאך לעולם הזה בורא בראו מלא דבר מיט דעם וואש דוא ווערשט דארטן גיפינען מיט דיין שֵׂכֶל כלומר דוא ווערשט פר שטיין מיטן שכל אז עש איז דא צוא דער וועלט איין בשעפר וואש האט זיא בשאפן גאר פון ניטש :

וכאשר יתיאש מספק הענין הזה עליך אונ אז ער ווערט זיך מייאש זיין אונ ווערט דיך דרינגען ניט קאנען איבער ריידן יפילך במיני השיתוף ווערט ער דיך ארין ווארפין כלומר ער ווערט דיך אן ריידן אז דוא זאלשט זאגן עש איז פאר האנדין חס ושלום איין חבר צו גאט כמו דעת מניחי הרבוי אזוא וויא דיא פאלשע דעות וואש זאגין אז עש איז דא חס ושלום פיל גאטין צווייא אונ מער ודעת אנשי התולדות אונ אזוא וויא דיא פאלשע דיעות וואש זאגין אז די טבע קאן ניט פאר ענדערט ווערין גלייבין זייא אין גאט אונ אין דער טבע אויך ודעת הפתאים מחוזי הכוכבים אונ ער ווערט דיך אן ריידן דוא זאלשט גלייבן אזוא וויא דיא נארעשע דיעות פון דיא שטערין זעהער כפי התחלקות דעותם אזוא וויא עש איז צוא טיילט זייערע דיעות כלומר דער זאגט אזוא אונ דער אנדערער זאגט אנדערש וכאשר יתברר לך כי הבורא יתברך אחד קדמון אבער אז דוא ווערשט האבין פאר שטאנד אונ עש ווערט בייא דיר אויט גיקלערט ווערין אז דער בשעפער יתברך איז נאר איין גאט אונ איז פון אייביג אונ דורך וואש ווערשטו עש פאר שטיין במה שקדם לנו מן הדברים בתחלת הספר דורך דעם וואש מיר האבין גיזאגט אין אן הייב ספר מיינט מען אין שער היחוד יסורו כל אלו הספיקות ממך ווערין דיא אלע ספיקות זיך אפ טאן פון דיר :

וכאשר יתייאש ממך בפנים האלה אונ אז ער ווערט דיך דרינגן ניט קאנן איבר ריידן ישתדל לפתותך מצד חיוב עבודת הבורא ווערט ער זיך פלייסין ער זאל דיך איבר ריידן אונ פר פירן אין דיא שולדיקייט פון גאטס דינסט ויאמר לך אונ דער יצר הרע ווערט דיר זאגין כי העבודה מן העובד לנעבד אז דאש דינסט וואש איינער דינט דעם אנדערין תהיה בעת צרכו אליו דאש גיהער צו זיין אונ עש שיקט זיך ווען דער אנדערער בדארף נייטיג דאש דינסט והבורא יתברך אינו צריך לבריותיו אבר דער באשעפר יתברך בדארף ניט צו זיינע בשעפניש ולא חסר לשום עבודה אונ עש גייט אים ניט אפ קיין שום זאך ער זאל דריבער בדארפין זייער דינסט ועבודתך לו אין לה טעם ולא פנים אונ דאש וואש דו דינשט אים דאש האט קיין טעם ניט אונ עש קומט גאר ניט צוא ניץ וכאשר תשקיף בשכלך על מה שקדם לנו בשער הבחינה אבער אז דוא ווערשט קוקין מיט דיין שכל אויף דעם וואש מיר האבין אויבין גיזאגט אין שַׁעַר הַבְּחִינָה לטובת האלהים עלינו וואש פר אטובות גאט טוט מיט אונז אונ אז דו ווערשט זעהן בשער חיוב קבלת העבודה לאלהים בעבורה

אם יש חיוב ר"נ : כי המושכל אם לא תגדור לנו הקבלה כמותו · עד כמה תכבד עבודת ה' : ואיכותו · ואיך יהיה עבודתו

הספק הזה ותחייב את נפשך בעבודת האלהים :
וכאשר יתיאש מפתותך מפנים האלה ישתדל לספק עליך בענין הנבואה והנביאים ובתורה ובאופני אמיתה וחיובה ואם תעמוד כנגדו בשכלך ותלחם בו בטענות הקודמות בספר הזה בשער השלישי ממנו יסורו כל הספקות האלה מלבך ויתאמת אצלך ענין הנבואה וצורך חיוב התורה ושליחות הנביא בה ואופני ההערה עליה:
וכאשר יתיאש ממך בענין הזה יספק אותך בקבלה ויאמר לך כי המושכל והכתוב שניהם אחת אך מה שאמרו רז"ל אינו עיקר ולא קבולו חובה וכאשר תסתכל בשכלך תראה כי המושכל והכתוב צריכין אל הקבלה צורך גדול כי אין אחד מהם יכול להגמר מבלתי הקבלה כי המושכל אם לא תגדור לנו הקבלה כמותו ואיכותו וזמנו

אִין דֶעם שַׁעַר וָואשׂ מִיר הָאבִּין גִישְׁרִיבִּין וִויא מֶען בַּדַארְף אוֹיף זִיךְ מְקַבֵּל זַיין גָאט צוּא דִינֶען פַאר דִיא טוֹבוֹת יסור הספק הזה וֶועט זִיךְ אָפּ טָאן פוּן דִיר דֶער סָפֵק ותחייב את נפשך בעבודת האלהים אוּנ דוּ וֶועשְׂט זִיךְ אַלֵיין מְחַיֵיב זַיין צוּ דִינֶען גָאט :

וכאשר יתייאש מפתותך מפנים האלה אוּנ אַז עֶר וֶועט דִיךְ אִין דִיא זַאכִין נִיט קָאנֶען אִיבֶּער רֵיידְן ישתדל לספק עליך בענין הנבואה והנביאים וֶועט עֶר זִיךְ פְלַייסִין עֶר זָאל דִיר מַאכְן סְפֵיקוֹת אִין דֶער נְבוּאָה אוּנ אִין דִיא נְבִיאִים כְּלוֹמַר עֶר וֶועט דִיר אַרַיין בְּרֵיינְגֶען סְפֵיקוֹת טָאמֶער אִיז דָאשׂ נִיט אֶמֶת עֶשׂ אִיז גָאר נִיט פַאר הַאנְדִין קַיין נְבִיאוֹת אוּנ עֶשׂ אִיז נִיט גִיוֶועזִין קַיין נְבִיאִים כְּלוֹמַר עֶשׂ שִׁיקְט זִיךְ גָאר נִיט אַז גָאט זָאל רֵיידִין מִיט אַמֶענְטְשִׁין בתורה אוּנ וֶועט דִיר אַרַיין בְּרֵיינְגֶען סְפֵיקוֹת אוֹיף דֶער תּוֹרָה ואופני אמיתה וחיובה אוּנ פוּן דִי אוֹפַנִים פוּן אִיר אֶמֶת כְּלוֹמַר אוֹיבּ דִיא תּוֹרָה אִיז אֶמֶת אוּנ אוֹיבּ מֶען בַּדַארְף זִיא מְקַיֵים זַיין וֶועט עֶר דִיר אִין דֶעם אַלְץ סְפֵיקוֹת אַרַיין וַוארְפִין ואם תעמוד כנגדו בשכלך ותלחם בו אוּנ אַז דוּ וֶועשְׂט זִיךְ קֶעגִין אִים שְׁטֶעלִין מִיט דַיין שֵׂכֶל אוּנ וֶועשְׂט מִיט אִים מִלְחָמָה הַאלְטִין בטענות הקודמות בספר הזה בשער השלישי ממנו דוּרְךְ דִיא טַעֲנוֹת וָואשׂ עֶשׂ שְׁטֵייט אִין דֶעם דְרִיטְן שַׁעַר פוּן דֶעם סֵפֶר יסורו כל הספיקות האלה מלבך וֶועלִין אָפּ גִיטָאן וֶוערִין דִי אַלֶע סְפֵיקוֹת פוּן דַיין הַארְץ ויתאמת אצלך ענין הנבואה אוּנ עֶשׂ וֶועט שׁוֹין בַּייא דִיר אֶמֶת וֶוערִין דִי נְבוּאָה כְּלוֹמַר דוּא וֶועסְט שׁוֹין וִויסִין אַז דִי נְבוּאָה אוּנ דִי נְבִיאִים אִיז אַלְץ אֶמֶת וצורך חיוב התורה אוּנ מֶען בַּדַארְף נֵייטִיג דִיא תּוֹרָה צוּ הָאבְּן ושליחות הנביא בה אוּנ מֶען הָאט גִימוּזְט דֶעם נָבִיא פוּן דֶעסְט וֶועגִין שִׁיקִין ואופני ההערה עליה אוּנ אוֹיךְ וֶועסְטוּ דָארְטִין זֶעהֶן וִויא מֶען מוּז זִיךְ דֶער צוּא דֶער וֶועקִין :

וכאשר יתייאש ממך בענין הזה אוּנ אַז עֶר וֶועט זִיךְ מְיָאֵשׁ זַיין פוּן דִיר אִין דֶעם עִנְיָן כְּלוֹמַר עֶר וֶועט דִיךְ אִין דֶעם נִיט קָאנֶען אִיבֶּער רֵיידִין יספק אותך בקבלה וֶועט עֶר דִיר מַאכִין סְפֵיקוֹת אִין דֶער קַבָּלָה וָואשׂ מִיר הָאבִּין מְקַבֵּל גִיוֶועזְן פוּן דִיא חֲכָמִים ויאמר לך אוּנ וֶועט דִיר זָאגְן כי המושכל והכתב שניהם אמת אַז דָאשׂ וָואשׂ עֶשׂ שְׁטֵייט גִשְׁרִיבְּן אִין דֶר תּוֹרָה אוּנ דָאשׂ וָואשׂ דֶער שֵׂכֶל בְּרֵיינְגְט מִיט אִיז אַלְין אֶמֶת אך מה שאמרו רז"ל אָבֶּר וָואשׂ דִי חֲכָמִים ז"ל הָאבְּן גִיזָאגְט אינו עיקר אִיז קַיין שׁוֹרֶשׁ דְרִינֶען נִיט פַאר הַאנְדִין ולא קבולו חובה אוּנ מֶען בַּדַארְף עֶשׂ גָאר אוֹיף זִיךְ נִיט מְקַבֵּל זַיין וכאשר תשתכל בשכלך אָבֶּר אַז דוּא וֶועשְׂט עֶשׂ קוּקִין מִיט דַיין שֵׂכֶל תראה כי המושכל והכתוב וֶועשְׂטוּ זֶעהֶען אַז סַייא דִיא גִשְׁרִיבֶּנֶע מִצְוֹת אוּנ סַאיי דִיא מִצְוֹת וָואשׂ דֶר שֵׂכֶל בְּרֵיינְגְט מִיט צריכים אל הקבלה צורך גדול דִיא בַּדַארְפִין בֵּיידֶע נֵייטִיג גְלֶערְנְט וֶוערְן פוּן דִי קַבָּלוֹת חֲכָמִים כי אין אחד מהם יכול להגמר מבלתי הקבלה וָוארוּם מֶען קָאן קַיין מִצְוָה נִיט רֶעכְט פַאר שְׁטֵיין אָן קַבָּלַת חֲכָמִים. כי המושכל אם לא תגדור לנו הקבלה וָוארוּם וֶוען אַז אֵיינֶר בַּטְרַאכְט שׁוֹין מִיט

דעם

וזמנו ומקומו ושאר עניניו לא יתכן לנו מצד שכלנו בלבד וכן הכתוב אם לא יפורש לנו אלא מן הספר בלבד כמו שאמרו בו רז"ל בשלש עשרה מדות התורה נדרשת ואמרו מסורת סייג לתורה ועוד כי התורה השיבה אותנו בכל תולדותיה אל הקבלה כמ"ש (דברים יז) כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' ואמר (שם) ודרשת והגידו לך את דבר המשפט ואמר (שם) והאיש אשר יעשה בזדון וגו' וכאשר תעמוד על כל זה יסור הספק ותתברר לך הידיעה המושכלת והכתובה והמקובלת:

וכאשר יתיאש לפתותך מן הפנים האלה ישתדל בזה מצד הגמול והעונש ויאמר כי אינם הולכים בעולם על דרך הצדק ואילו היו הולכין על דרך הצדק

לא

עבודתו ית': וזמנו · באיזה זמן: ומקומו · ובאיזה מקום לא יתכן לנו מצד שכלנו וע' בריש הקדמת המחבר בד"ה והשעורים שפתחה התורה כו' מה שכתבתי שם מספר הכוזרי דברים רבים ותבין היטב דברי המחבר בזה ובספר זכירות שלי: ועוד כי התורה השיבה אותנו כו' · ר"ל התורה בעצמה החזירה אותנו להשיב לבואו כשיהיה לנו שום ספק בשום דבר בתורה שנלך לדרוש אל הכהנים הלוים העומדים בבהמ"ק כי הם עמודי הקבלה באו מש מהם פי' התורה מן משה עד אליהם באשר שהם היו פנויים לעסוק בתורה כי את להם

דעם שכל אז ער איז חייב א מצוה צו טאן אבער ווען די חכמים וואלטן אונז ניט געשטעלט כמותו וויפיל עש זאל זיין פיל אדר ווייניג ואיכותו אונ אין וואש פר איין אופן ער זאל דאש טאן וזמנו אונ אין וועלכער צייט ער זאל די מצוה טאן ומקומו אונ זיין ארט וואו ער זאל די מצוה טאן ושאר עניניו אונ אויך דיא איבריגע זאכין וואש צו דער מצוה געהער לא יתכן לנו מצד שכלנו וואלטן מיר דאש אלץ מיט אונזער שכל אליין ניט גקאנט ווישן וכן הכתוב אונ אויך די מצות וואש שטייט גשריבן אין דר תורה אם לא יפורש לנו אלא מן הספר בלבד ווען די חכמים זאלן עש אונז ניט מפורש זיין נאר וויא עש שטייט גישריבן אין דער תורה וואלטן מיר עש אויך ניט גיקאנט רעכט פאר שטיין אזו וויא אונזרע חכמים האבין גזאגט בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן אין דרייצעהן מדות ווערט די תורה גדרשת ואמרו מסורת סיג לתורה אונ נאך האבין זייא גיזאגט דאש וואש איז איבר גיענטפערט גיווארין צו משה רבינו בעל פה דאש איז איין צאם צו דער תורה ועוד אונ נאך איז גידרונגען אז דיא קבלה איז אמת כי התורה השיבה אותנו בכל תולדותיה אל הקבלה אז אזעלכע דינים וואש שפראצין אויש דער תורה אונ שטייען ניט ארויש בשיידליך אין דער תורה האט אונז די תורה אליין אום גיקערט צו די חכמים פון זיי צו לערנן אזו ווא עש שטייט אין דברים כי יפלא ממך דבר למשפט אז עש ווער פון דיר פאר הוילין ווערין אזאך פון משפט שטייט ווייטער ודרשת והגידו לך את דבר המשפט זאלשטו פארשטין כלומר דוא זאלשט גיין צו די חכמים וועלן זייא צוא דיר זאגן וויא דאש משפט איז אונ נאך שטייט דארטין והאיש אשר יעשה בזדון אונ דער מענטש וואש וועט טאן מיט מוטוויליקייט אונ וועט ניט וועלן צו הערין צוא דיא רייד פון דיא חכמים וכאשר תעמוד על כל זה אונ אז דוא וועשט דאש אלץ פאר שטיין יסור הספק וועט זיך דער ספק וואש דער יצר הרע מאכט דיר · פון דיר אפ קערין ותתברר לך הידיעה המושכלת והכתובה והמקובלת אונ עש וועט ביא דיר אויש גיקלערט ווערין אונ וועשט ווישן אז סייא דיא מצות וואש גשריבן שטייט אונ סייא דיא מצות וואש דער שכל ברייננגט מיט אונ סייא דיא מצות וואש מיר האבין מקבל גיוועזן פון די חכמים בדארף מען אלץ האבין נייטיג אונ זיינען אלע אמת:

וכאשר יתייאש לפתותך מן הפנים האלה אונ אז ער וועט דיך אין דיא זאכין אויך ניט קאנען איבער רייד־ין ישתדל בזה מצד הגמול והעונש וועט ער זיך פלייסין מיט דיר צו ריידין פון דעם שכר אונ עונש ויאמר אונ ער וועט דיר זאגן כי אינם הולכים בעולם על דרך הצדק אז עש גייט ניט רעכט צו אויף דר וועלט מיט דעם גמול ועונש ואילו היו הולכים ע"ד הצדק ווארום ווען עש וואלט

רעכט

לא היו מטיבין לרשע ומריעין לצדיק כמו שאמר מי שהקדמנו לזכרו בשער הרביעי מן הספר הזה וכאשר יגלה לך השכל אופני הצדק בשני הענינים אשר קדם זכרנו אותם בשער הבטחון יסור הספק הזה וינוח לבנו משבושו :

נתנ אלהים היו אוהבים בם ולכן אמרו' לכמוע כמש כמ"ב והאיש אשר יעשה בזדון וגו' : בשער הרביעי כו' . ע"כ כד"ה ולא יאמר האומר כו' ע"כ בלוקן יתכן : גמול העוה"ב כתבתי מזה לעיל .

וכאשר יתיאש היצר מגבור עלינו מן הפנים האלה יספק עלינו גמול העוה"ב ועונשו ויש תדל לערבב ולשבש עלינו מצד מיעוט מציאתו מבואר בספר תורתנו ומיעוט הראות ענינו בו וכאשר נסתכל במה שיש בספרי שאר הנביאים מן הענין הזה כמו (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (זכריה ג) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה (תהלים לא) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך (שם נח) והלך לפניך צדקך וגו' והרבה כאלה עם מה שיורו עליו דברי רז"ל ומה שיושג ממנו בדרך השכל תנוח נפשנו ותבטח בבירור היות הגמול והעונש בעוה"ב :

וכאשר

רעכט צו געזאגענן אויף דר וועלט לא היו מטיבין לרשע ומריעין לצדיק וואלט מען ניט געגעבן קיין גוטין צום רשע אונ בייז צום צדיק כמו שאמר מי שהקדמנו לזכרו בשער הרביעי מן הספר הזה אזו וויא איינער האט געזאגט וואש מיר האבן אים דער מאנט אין דעם פערטין שער פון דעם ספר וכאשר יגלה לך השכל אבער אז דר שכל וועט דיר אנטפלעקן אופני הצדק בשני הענינים די אופנים וויא ביידע ענינים דהיינו וואש ארשע האט גוטין אונ אצדיק האט אפט שלעכין זיינען רעכט אשר קדם זכרנו אותם בשער הבטחון אזוא וויא מיר האבן דער פון דער מאנט אין שער הבטחון יסור הספק הזה וועט זיך אפ טאן פון דעם מענטשין דער ספק וינוח לבנו משבושו אונ אונזער הארץ וועט האבן מנוחה פון זיין פאר פירעריא :

וכאשר יתיאש היצר מגבור עלינו מן הפנים האלה אונ אז דר יצה"ר וועט אין די זאכן ניט קאנען זיך מתגבר זיין אויף אונז יספק לנו גמול העולם הבא ועונשו וועט ער אונז אריין ברענגען ספיקות אין דעם שכר פון יענר וועלט אונ אין זיין עונש וישתדל לערבב ולשבש עלינו אונ וועט זיך פלייסין ער זאל אונז פאר טומלען אונ מאכן גרייזין אונז מצד מיעוט מציאתו מבואר בספר תורתנו ווייל עס שטייט ווייניג אין אונזר תורה פון דעם גמול אונ עונש פון יענר וועלט ומעוט הראות ענינו בו אונ מיר זעהן ווינציג דער פון וואש אין עולם הבא טוט זיך דרום וועט ער זאגן עס איז גאר ניט פאר האנדין קיין גמול אונ עונש אויף עוה"ב וכאשר נסתכל במה שיש בספרי שאר הנביאים מן הענין הזה אבער אז מיר וועלן אבטונג געבן וואש אין דיא ספרי הנביאים שטייען פון דעם ענין פון גמול יעונש עולם הבא אזו וויא עס שטייט אין (קהלת) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה אונ די נשמה וועט זיך ווידער קערן צו גאט דער וואש האט זיא געגעבן אין (זכריה) שטייט גאט האט געזאגט צו יהושע כהן גדול אז דו וועסט גיין אין גוטן וועג ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה וועל איך דיר געבן איין ארט דוא זאלסט גיין צווישין דיא מלאכים וואש שטייען תמיד אונ אין (תהלים) שטייט מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וויא גרויש איז דיין גוטש וואש דוא האסט פר בארגין צו די וואש פארכטין זיך פאר דיר אין (ישעיה) שטייט עין לא ראתה אלהים זולתך דעם שכר פון עוה"ב האט קיין אויג ניט געזעהן נאר דוא גאט אליין אונ נאך שטייט דארטין והלך לפניך צדקך אונ דיין צדקות וועט גיין פאר דיר אז דוא וועסט שטארבן והרבה כאלה אונ נאך פיל פסוקים אזעלכע איז דאך גידרונגן אז עס איז יוא פאר האנדין גמול ועונש אויף עולם הבא מכל שכן אז מיר וועלן דאש זעהן עם מה שיורו עליו דברי רז"ל אונ מיט דעם וואש אונזרע חכמים האבן אויף דעם אונז גילערינט ומה שיושג ממנו בדרך השכל אונ מיט דעם וואש מיר קאנן דר

פון

ובאשר יתיאש היצר מספק אותנו בכל מה שקדם זכרו ישתדל לעצל אותנו במעשי העבודה ויטרידנו בעניני עולמנו ממאכל ומשתה ומלבוש ומרכב וליהנות במיני ההנאות הגופיות וכאשר נשמע אליו במזון אשר לא יתכן לעמוד בלתו ייפה לנו המותרים שהם טפלה למזונות ויחבב לנו השמחה והתענוג ולקנא בשרים ובאנשי עבודתם להדמות אליהם ולנהוג מנהגם וללכת בחקיהם בבקשת התענוגים וכאשר יראה חפצנו ורצוננו בזה יאמר שנס מתניך השוף זרועך האיש הנפתח והשתדל בכחך הגבר המוסת ועבוד העולם ועבוד אנשיו אולי תגיע לקצת מחפצך בו ואל תתעסק במעשה ממעשי העולם אלא מה שיהיה לך בו עזר על העולם הזה ותהיה מרוצה בו לאנשיו ומנהיגיו מן המושלים אל

שאר

לע"ל בכמה מקומות : ונלמד נכמה הגיו. ר"ל להיות ערוך בו תמיד כר"ל : ייפה לנו המותרים . ר"ל היצר מייפה להדם לרוץ אחר המותרים והתענוגים בכמה גרמה לכל עין ולכל תאוה כמ"ש בזה סוף שער היחוד ובשער הפרישות בסוף הי' זר בגופו כל אדם ע"ש : הגבר המוסת · הניסת

פון מיטן שכל אויך פאר שטיין תנוח נפשנו ותבטח בבירור חיוב הגמול והעונש בעולם הבא וועט גירוועט זיין אונזער לייב אונ מיר וועלין פאר זיכערט זיין אז עש איז געוויש פאר האנדין איין שכר אונ עונש אויף עולם הבא :

ובאשר יתיאש היצר מספק אותנו בכל מה שקדם זכרו אונ אז דער יצר הרע ייעט זיך מיאש זיין אונ ער וועט ניט קאנען אונז אריין ברענגען קיין ספק אין דיא אלע זאכין וואש מיר האבין דא פריער דר מאנט ישתדל לעצל אותנו במעשה העבודה וועט ער זיך פלייסין אונז פויל צוא מאכין אין גאטש דינשט ויטרידנו בעניני עולמנו אונ ער וועט אונז מטרוד מאכין אין וועלטליכע זאכין ממאכל ומשתה פון עסין אונ טרינקען כלומר ער וועט זעהן מיר זאלין טרוד זיין צו זוכין זיך פרנסה ומלבוש ומרכב אונ קלײדן אונ קאראטן וליהנות במיני ההנאות הגופיות אונ זיך תענוג אן צו טאן אין אלע מיני תענוגים וכאשר נשמע אליו במזון אשר לא יתכן לעמוד בזולתו אונ אז מיר וועלין אים צוא הערין צוא זיין תמיד טרוד אין דער פרנסה פון עסין אונ טרינקען וואש מיר קאנען זיך אן דעם ניט בגיין ייפה לנו המותרים וועט ער אונז בשיינען דיא זאכן וואש איז איבעריג שהם טפלה למזונות וואש זייא זיינען ניט אזו נייטיג וויא דאש עסין אונ וועט אונז אן ריידין מיר זאלין אין דעם אויך תמיד טרוד זיין אונ מען זאל שון גאר קיין צייט ניט האבין גאט צוא דינען ויחבב לנו השמחה והתענוג אונ ער וועט אונז גיליבט מאכין דיא שמחה אונ מען זאל נאך גיין נאך תענוגים ולקנא בשרים ובאנשי עבודתם אונ מען זאל זיך מתקנא זיין אין דיא שרים אונ אין דיא וואש בדינען זייא להדמות אליהם ער זאל זיך גלייכין צו זייא ולנהוג מנהגם אונ זאל זיך נוהג זיין זייער מנהג כלומר צוא טאן וואש זייא טוען וללכת בחוקיהם בבקשת התענוגים אונ צוא גיין אין זייער גיזעץ נאך צוא גיין נאר נאך תענוגים וכאשר יראה חפצנו ורצוננו בזה אונ אז ער וועט זעהן אז מיר ווילן דאש אונ אונזער רצון איז דר בייא יאמר שנס מתניך וועט ער זאגן גורט אן דיינע לענדן השוף זרועך אנטפלעק דיין ארום האיש הנפתח דוא איבער גירעטער מענטש והשתדל בכחך אונ פלייס דיך מיט דיין כח הגבר המוסת דוא אן גירייצטער מאן ועבוד העולם אונ דין דיא וועלט כלומר פון דיא תאוות עולם הזה וועגין ועבוד אנשיו אונ דין דיינע לייט כלומר זעה דו זאלסט חשוב זיין בייא לייטן אולי תגיע לקצת מחפצך בו טאמער וועסטו דרינען גרייכין האטשע צוא אטייל פון דיין בגער ואל תתעסק במעשה ממעשי העולם אלא מה שיהיה לך בו עזר על העולם הזה אונ דוא זאלסט אין דער וועלט מיט קיין שום זאך ניט עוסק זיין נאר וואש וועט דיר דער פון זיין אהילף צוא דער וועלט ותהיה מרוצה בו לאנשיו ומנהיגיו אונ זאלסט

מרוצה

הגהות: בחכמת הלשון ותוכן המשקל וכו'. הם הפיוטי' והשירים המחוברי' ע"ד המשקל היתד והתנועה הידוע במלאכת הדקדוק והשירים כי כל מי שמגיע באותן דברים ומגלה זמנו בהם הוא מבטל בזה התורה והתפלה ועל הרוב נראה במראים חכמה בעיני כל ומעבה ידם להתפאר : ותתמיד לשבת עם כו' · ותמיד תשב עם האנשים המדברים בלשון לע : והלמוד מהם לדבר עם כל כת כו' · ואם לא יתן לנו הש"י יותר

שאר העם ואל תטריד לבך בדבר מן החכמות אלא מה שתתכבד בו אצל אנשי דורך ותתרצה בו אל גדולי בני זמנך משר ושוטר וקצין ובעל מעלה בחכמת הלשון ותוכן המשקל ושרשי הדקדוק והשיר והחידות החמודות והמשלים המופלאים והמליצות הנכריות ותתמיד לשבת עם אנשי הצחות ולמד לדבר עם כל כת מכתות בני אדם ואל תשתוק שלא תחשב אויל וכסיל והנה שאר החכמות כי יגיעתם רבה ותועלתם מעוטה ואם לא נפתח פתח לתאוות בתחלה למלא משאלותם להתנהג במותרים ולרדוף אחריהם ונשיבהו כי המותרים אין צורך אליהם ובמה שאנו מעיינים בו מעניני מזונותינו מטרדת נפשותינו בהם די ואם יתן לנו האלהים המותרים מבלי טרדת לבנו בהם ויגיעת מחשבותינו עליהם נוציאם במה שראוי להוציא ובמה שהדין נותן ואם

מרוצה דער מיט זיין ביא דיא לייט אונ ביא דיא שררות מן המושלים אל שאר העם פון דיא מושלים ביז דיא איבעריגע פאלק פלומר דוא זאלשט מרוצה זיין ביא אלע פון גרויש ביז קליין ואל תטריד לבך בדבר מן החכמות אונ מאך דיין הארץ ניט טרוד אין קיין שום זאך פון דיא חכמות אלא מה שתתכבד בו אצל אנשי דורך נאר סיידן פון אזעלכע חכמות וואש דו זאלשט דר מיט גיהערליכט ווערין אונ כבוד קריגין ביא דיא לייט פון דיין דור והתרצה בו אונ וואש דוא קאנשט דיך דער מיט בווילגין אל גדולי בני זמנך ביא דיא גרוישע חשובים וואש זיינען אין דיין צייט משר דהיינו ביא אשררה ושוטר אדר אגיוועלטיגער אדער איין קצין ובעל מעלה אונ דוא זאלשט נאר לערנען זיך אזעלכע זאכין וואש דוא זאלשט דורך זייא זיין אבעל מעלה בחכמת הלשון גלייך אז דיא חכמות פון וואול צו קאנען ריידין ותוכן המשקל אונ וויא מען זאל קאנען מאכין פיוטים נאך דעם משקל נאך ושרשי הדקדוק והשיר אונ דיא שרשים פון דקדוק אונ שיר והחידות החמודות אונ גילוסטיגע רעטינעשין והמשלים המופלאים אונ וואונדרליכע משלים והמליצות הנכריות אונ פרעמדע שפראך ווערטער ותתמיד לשבת עם אנשי הצחות אונ זיין תמיד ביא דיא מענטשין וואש ריידין זייער שיינע לשונות ולמד לדבר עם כל כת מכתות בני אדם אונ לערין דיך אויש פון זייא צו קאנען ריידין מיט אלערלייא מענטשין ואל תשתוק שלא תחשב אויל וכסיל אונ אז דוא קומשט צווישין מענטשין זאלשט ניט שווייגין שטיל כדי מען זאל דיך ניט האלטין פאר איין נאר והנה שאר החכמות אונ לאז אוועק דיא איבעריגע חכמות פלומר אונ לערין ניט קיין תורה כי יגיעתם רבה וואריום זייער מיא איז גרויש ותועלתם מעוטה אונ קומען ווייניג צוא ניץ ואם לא נפתח פתח לתאוות בתחלה אבער יוען מיר וואלטין אים אין אן הייב ניט פאלגין נאך צוא גיין נאך תאוות למלא משאלותם אונ צוא דער פילין זייער בגער פלומר אונ נאך צוא געבין אלין וואש אים האט זיך גילוסט ווען מיר וואלטין עש אבר אין אן הייב ניט גיטאן להתנהג במותרים ולרדוף אחריהם צוא פירין זיך מיט דיא זאכין אונ נאך צוא יאגין אין תאוות וואש זיינען איבעריג ונשיבהו אונ מיר וואלטין אים גיענטפערט כי המותרים אין צורך אליהם אז די איבעריגע זאכין בדארפין מיר ניט ובמה שאנו מעיינים בו אונ מיט דעם וואש מיר טראכטין מעניני מזונותינו פון אזעלכע זאכין וואש גיהערין צו אונזר שפייז מטרדת נפשנו בהם אונ וואש מיר במיהן אונזר לייב אין זייא די איז שוין אויך גינוג ואם יתן לנו האלהים המותרים אונ אז גאט זאל אונז געבין אזעלכע זאכין וואש זיינען איבעריג פון אונזר שפייז מבלי טרדת לבנו בהם ויגיעת מחשבותינו עליהם מיר זאלין אונזער הארין ניט טרוד מאכין אין דעם אונ אונזערע מחשבות

זאלין

ואם לא נסתפק במזון ולא נצטרך אל זולתו אז ישבר היצר וינגף ואם נשמע אליו בהם נצא ממדרגה אל מה שאחריה עד שיביאנו לאבדון בעוה"ז ובעוה"ב וזה הדמיון בחלק הראשון אשר יספק בו היצר את האדם כשיהיה חלש בחכמה ובדעת האלהים ותורתו אבל אם יהיה האדם חכם בדעת האלהים ותורתו ישתדל היצר להכנים ההפסד עליו והשבוש בחכמתו ובמעשהו מדרך הטענה והראיה מאיזה צד שיוכל מן המושכל והכתוב והמקובל ויביא מופת על מה שיורהו עליו מן המופתים המבהילים אשר אין הקדמותם אמתיות ולא תולדותיהם מחויבות ואם יהיה שכלך זך וחכמתך חזקה בדרך המופת ואופני אזהרה בו בעת הדברים והמחלוקת תראה

יותר נסתפק במזון: ולא נצטרך אל זולתו· אל המותרות: ואם נשמע אליו בהם· לרדוף אחר התענוגים נצא ממדרגה למדרגה עד כו': וזה הדמיון בחלק ראשון משני החלקים הנזכר לעיל סוף פרק ד' שאמר אבל הרהור היצר מתחלק לשני חלקי' כו' ע"ש: ואם יהיה שכלך זך כו'· כלומר אם בשעת מעשה כשמפתה היצר אותך אז יהיה שכלך זך ותדע ותשכיל היטב איך כל ראיותיו ופיתוייו הם טעות וסכלות ותרגיל את עצמך בדרכי המופת ויתברר לך: תראה

זאלין מיר ניט מידין אויף דעם נוציאם במה שראוי להוציא וועלין מיר עש אויש געבין אין זעלכע זאכין וואש מען בדארף ובמה שהדין נותן אונ אין וואש דער דין גיט מיט אז מען געהער עש אויש געבין צו די זאכין דהיינו צדקה געבין אדר נאך אזו אגלייכין ואם לא אונ אויב גאט וועט אונז נים געבין מער פר אונזר שפייז נסתפק במזון וועלין מיר זיך בנוגן לאזן מיט דעם שפייז. ולא נצטרך אל זולתו אונ מער בדארפין מיר ניט נייטיג וועןמיר וואלטין דעם יצר הרע אין אן הייב אזו גיענטפערט אז ישבר היצר וינגף וואלט דער יצה"ר גוויש צו בראכין אונ דער שלאגין גווארין ואם נשמע אליו בהם אבר אז מיר וועלין אים דרינן פאלגין מיר זאלין יוא נאך גיין נאך מותרות נצא ממדריגה אל מה שאחריה וועלן מיר חס ושלום גיין פון איין מדריגה צו דר אנדרער כלומר וועלן מיר אלע מאל חס ושלום ערגר ווערן עד שיביאנו לאבדון בעוה"ז ובעוה"ב ביז וואנן ער וועט אונז חס ושלום בריינגען צו פר לארן ווערין אויף דער וועלט אונ אויף יענר וועלט זאגט דר מחבר וזה הדמיון בחלק הראשון אונ דאש איז דאש גלייכעניש פון דעם ערשטין חלק ווארום דער מחבר האט אויבין גזאגט אז דאש איבער ריידין פון דעם יצה"ר ווערט גטיילט אויף צוויא חלקים זאגט דא דר מחבר דאש וואש איך האב גיזאגט ביז אהער פון דעם ערשטין חלק אשר יספק בו היצר את האדם וויא דער יצה"ר קאן פאר פירין דעם מענטשין אונ אים ספיקות מאכין כשיהיה חלש בחכמה ובדעת האלהים ותורתו איז אליך אז דער מענטש איז שלאף כלומר ער האט ניט קיין פאר שטאנד אין דעם ווישן שאפט פון גאט אונ אין זיין תורה כלומר ער קאן ניט לערנען קאן אים דער יצה"ר פאר פירין מיט די זאכין וואש מיר האבין אויבין דער מאנט אבל אם יהיה האדם חכם בדעת אלהים ותורתו אבער ווען דער מענטש איז קלוג אין דעם ווישן שאפט פון גאט אונ אין זיין תורה וועט אים דער יצה"ר אנדערש וועלין פאר פירין ישתדל היצר להכנס ההפסד עליו והשבוש בחכמתו וועט זיך דער יצה"ר פלייסין ארין צו ברייננגען אים איין פאר פירונג אונ פאר טומלעניש אין זיין חכמה ובמעשהו אונ אין זיין ווערק מדרך הטענה והראיה דורך טענות אונ דורך ראיות מאיזה צד שיוכל פון וואשער אצד ער וועט קאנען מן המושכל אדער פון דעם שכל והכתוב והמקובל אדער אויש די פסוקים אדר אויש די קבלה פון די חכמים ויביא מופת על מה שיורהו עליו אונ אויף דעם וואש ער וועט אים לערנען וועט ער אים נאך בריינגען אצייכן אויף דעם מן המופתים המבהילים פון אזעלכע צייכן וואש זיינן גאר נארעש אונ הבל אשר אין הקדמותם אמיתיות וואש זייערע הקדמות דאש הייסט דער שורש דער פון איז ניט אמת ולא תולדותיהם מחויבות אונ וואש עש ווערט דר פון גלערנט איז ניט מחויב עש זאל דוקא אזו זיין ואם יהיה שכלך זך אונ אז דענסמאל אז דער יצר הרע וועט דיך וועלין פאר פירין מיט זיינע ראיות אונ מופתים וועט זיין דיין שכל קלאר

תראה אופני טעות יצרך בראייתו ומופתו ויתברר לך האמת ותראה לך הנכונה ותמלט חכמתך מן הספק ומעשיך מן הערבוב ואם תקצר דעתך מזה יהיה פתויו לך יותר חזק וגברו עליך יותר מזדמן ומשלו בך והקיפו אותך בנראך ובנסתרך יותר נחוין מפני שהוא בא עמך מצד החכמה ומנהיג אותך בדרך המופת אשר תנוח דעתך עליו וכאשר יפתה שכלך יטה מעליך ויעזוב בו עליך מפני שאתה סומך עליו במה שמסתפק לך ובוטח בו במה שלא תבין ענינו וכאשר יגבר עליך וימשול בך בעזור השכל לו וסיועו אותו במה שמטעהו בו ומדמהו בעיניו מן השקר בצורת המופת יעתיק אותך מן המדריגה ההיא שהיתה קרובה אל האמת ונסתרים בה פני השקר אל מה

תראה · כמו יראה כל זכורך: ותמלט חכמתך · כלומר תוכל להציל חכמתך מן הספק כו' : אם תקצר דעתך מזה · ר"ל אבל אם תתעצל בדבר זה ולא תתן דעתך ולבך עליו לעמוד כנגדו בחכמה ובתבונה ובדעת אזי יהיה פתויו לך יותר חזק כו' : וגברו עליך יותר מזדמן · בכל עת הוא מזומן לגבור עליך : וכאשר יפתה שכלך · ר"ל כאשר יפתה את שכלך שיאמין לעצתו אזי יטה : את שכלך מעליך · בעיקר השכל שניתן באדם להנהיגו בדרך ישרה והיצר יטנו מעליך שיהיה עוזר לו לעשות כל תועבת ה' על פי השכל · לכן אמרו הז"ל בזה ופירש יותר מכולם

קְלָאר והכמתך חזקה אונ דַיין חָכְמָה וֶועט זַיין שְׁטַארק צוּ פַר שְׁטֵיין בדרך המופת זַיין דֶרֶךְ פוּן דִיא מוֹפְתִים כְּלוֹמַר דוּ וֶועסְט נִיט פַאר שְׁטֵיין זַיינֶע מוֹפְתִים וָואשׂ עֶר בְּרֵיינְגְט דִיר ואופני ההזהרה בו בעת הדברים אונ דוּא וֶועסְט וִוישְׂן דִיא אוֹפַנִים וִויא מֶען זָאל גִיוָוארִינְט זַיין אִין דֶר צַייט פוּן זַיינֶע רֵייד כְּלוֹמַר דֶענְקְסְט בַּאל אַז עֶר רֶעט דִיר אָן אִין זַיין פַר פִירוּנְג והמחלוקת אונ אַז עֶר הָאט מִיט דִיר מַחֲלוֹקֶת כְּלוֹמַר אַז עֶר הַאלְט מִלְחָמָה קֶעגִין דִיר תראה אופני טעות יצרך בראייתו ומופתו דֶען וֶועסְטוּ עֶרְשְׁט זֶעהֶען וִויא דֶער יֵצֶר הָרָע זוּכְט צוּ פַאר פִירִין אונ נַארִין דִיךְ מִיט זַיינֶע רַאֲיוֹת אונ מוֹפְתִים ויתברר לך האמת אונ עֶשׂ וֶועט דִיר אוֹישׂ גִקְלֶערְט וֶוערִין דֶר אֱמֶת ותראה לך הנכונה אונ וֶועט דִיר אַרוֹישׂ גִוויזִין וֶוערִין דֶעם רֶעכְטִין דֶרֶךְ ותמלט חכמתך מן הספק אונ דוּא וֶועסְט קָאנֶען מַצִיל זַיין דַיין חָכְמָה פוּן זַיינֶע סְפֵיקוֹת ומעשיך מן הערבוב אונ דַיינֶע מַעֲשִׂים וֶועסְטוּ מַצִיל זַיין פוּן פַאר טוּמְלוּנְג ואם תקצר דעתך מזה אָבֶּר אַז דַיין דֵעָה וֶועט זַיין קוּרְץ דֶער פוּן כְּלוֹמַר אַז אִין אָן הֵייבּ וִויא עֶר הֵייבְּט דִיךְ אָן אִיבֶּער רֵיידִין וֶועסְטוּ נִיט גֶעבִּין דַיין דֵיעָה דוּ זָאלְשְׂט פַר שְׁטֵיין וִויא עֶר וִויל דִיךְ פַר פִירְן יהיה פתויו לך יותר חזק וֶועט זַיין אִיבֶּר רֵיידִין נָאךְ אַלֶע מָאל שְׁטַארְקֶר וֶוערִין וגברו עליך יותר מזדמן אונ זַיין שְׁטַארְקִן אוֹיף דִיר וֶועט זַיין נָאךְ גִיוֶעהְנְדֶר אַלֶע מָאל ומשלו בך אונ זַיין גִיוֶועלְטִיגְן אִיבֶּר דִיר והקיפו אותך בנראך ובנסתרך אונ זַיין אַרוּם רִינְגְלֶען דִיךְ אִין דִיא אָפֶּענֶע אונ אִין פַאר בָּארְגִינֶע זַאכִין וֶועט זַיין יותר נחוין מֶער הַיילִינְדִיג כְּלוֹמַר עֶר וֶועט זִיךְ נָאךְ מֶער הַיילִין צוּ גִיוֶועלְטִיגְן אִין דִיר אונ אַרוּם צוּ רִינְגְלִין דִיךְ אִין אָפִינֶע אונ פַאר בָּארְגֶנֶע זַאכִין מפני שהוא בא עמך מצד החכמה וַוייל עֶר קוּמְט צוּ דִיר מִיט חָכְמָה ומנהיג אותך בדרך המופת אונ פִירְט דִיךְ אַרַיין מִיט אַזֶעלְכֶע מוֹפְתִים אשר תנוח דעתך עליו וָואשׂ דוּא הָאסְט דַיין דֵיעָה גִימַאכְט רוּעֶן אוֹיף זֵיי כְּלוֹמַר וָואשׂ דוּא הָאסְט זִיךְ אוֹיף זֵיי סוֹמֵךְ גִיוֶועזְן וכאשר יפתה שכלך אונ אַז עֶר וֶועט שׁוֹין אִיבֶּר רֵיידִין דַיין שֵׂכֶל יטה מעליך וֶועט עֶר דֶעם שֵׂכֶל אַוֶועק נֵייגְן פוּן דִיר וָוארוּם דֶער שֵׂכֶל אִיז דָאךְ גִיגֶעבִּין גִיוָוארִין אַז עֶר זָאל דֶעם מֶענְטְשִׁין פִירִין אִין דֶעם רֶעכְטִין וֶועג אָבֶּר הַיינְט וֶועט עֶר אִים אַוֶועק נֵייגִין ויעזוב בו עליך אונ וֶועט זִיךְ נָאר הֶעלְפִין מִיט דַיין שֵׂכֶל עֶר זָאל דִיךְ פַר פִירִין מפני שאתה סומך עליו במה שמסתפק לך וָוארוּם וַוייל דוּ בִּיסְט זִיךְ אוֹיף דֶעם יצה"ר סוֹמֵךְ אוֹיף דֶעם וָואשׂ דוּא בִּיסְט מְסוּפָּק ובוטח בו במה שלא תבין ענינו אונ פַר זִיכֶערְשְׂט זִיךְ אִין אִים אִין דֶעם וָואשׂ דוּ פַאר שְׁטֵיישְׂט נִיט דְרוּם וֶועט עֶר נָאךְ מִיט דַיין שֵׂכֶל אַיין דִיךְ פַר פִירִין וכאשר יגבר עליך וימשול בך אונ אַז עֶר וֶועט זִיךְ אִיבֶּער דִיר שְׁטַארְקִין אונ וֶועט גִיוָועלְטִיגִן אִיבֶּר דִיר דוּרְךְ דֶער הִילְף וָואשׂ דַיין שֵׂכֶל הֶעלְפְט אִים במה שמטעהו בו מִיט דֶעם

וואשׂ

מה שאחריה עד שיביאך אל מדרגה שנסתרים בה פני האמת והוא השקר הגמור וישרש אותך ויפילך ממדרגות הגמול בעולם הבא. ותהיה חכמתך לרעה לך ושכלך סיבה לאבדך כמו שאמר הכתוב (ישעיה ה) הוי הכמים בעיניהם ונגד פניהם נבונים ואמר (ירמיה ח) הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם ואמר (הושע ד) כי ישרים דרכי ה' :

מכולם ויפילך ממדרגות הגמול בעוה"ב : ר"ל אף שתהיה חכם בתורה ותעסוק במצות לא יהיה לך שום שכר בעוה"ב כשתשמע לעצת היצה"ר שיהיו כל מעשיך שלא לשם שמים כמו שמבאר לפנינו ותהיה כדואג ואחיתופל וכיוצא בהם והאפיקורסים שבכל דור שאין להם חלק לעוה"ב אף שהיו חכמים גדולים. כמ"ש כי ישרים וגו' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וע"י התורה יכשלו והם חכמים להרע :

כי

נאמר כי החכמה כשמנהיגים אותה על דרכה תהיה רפואה לכל מדוה וכשנוטים בה מנתיבתה תהיה מדוה כולל שאין לו רפואה ולא ארוכה ועל כן נמשלה התורה כאש כמ"ש (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש וגו' מפני שמאירה העינים באורה כמו שאמר (תהלים

מצות

וואש ער האט אים פאר אירט סדמהו בעיניו מן השקר בצורת המופת את האט אים פאר גישטעלט פאלשע גלייכנש דורך זיינע מופתים וואש ער האט אים גיגעבין אויף דעם יעתיק אותך מן המדרגה שהיא שהיתה קרובה אל האמת וועט ער דיך אוועק רוקין פון דער מדריגה וואש זיא איז נאהענט צום אמת ונסתרים בה פני השקר אונ דאש פאלשקייט איז אין דר מדריגה פר בארגין עש איז נאך ים דריגען אזו אפין דער שקר אונ וועט דיך ארין פירין אל מה שאחריה צו דער מדריגה וואש אך דעם איז כלומר ער וועט דיך ברייגען צו אזוא איין ערגערין דרך אונ וועט דיך אזוא אלץ אר פירין עד שיביאך אל מדרגה שנסתרים בה פני האמת ביז ער וועט דיך ברייגען צו אזו איין דרך וואש דר אמת איז דארטין פר בארגין והוא השקר הגמור אונ דאש איז דר רעכטר שקר צו אזו איין ירך וועט ער דיך ברייגען וישרש אותך אונ ער וועט דיך אויש ווארצלין ויפילך ממדרגת הגמול בעוה"ב אונ וועט דיך אראפווארפין פון דער גוטע מעלה פון דעם שכר עוה"ב כלומר אפילו דו וועסט זיין חכם אונ וועשט לערנן תורה וועט ער דיך ברייגען אז דו זאלשט לערנען לקינטור כדי דוא אלשט ניט האבין קיין עולם הבא ותהיה חכמתך לרעה לך וועט נאך דיין חכמה זיין צו בייז פר דיר לומר דורך דיין חכמה וועט ער דיך נאך ערגר פר פירין אונ דו וועשט נאך מער אונ גיכער אן וערין דיין עולם הבא ושכלך אונ דיין שכל וועט זיין סיבה לאבדך אסיבה צוא דיין פאר לירונג לומר דורך דיין שכל וועשטו ערשט ערגר פאר לארין ווערין אזו ווי עש שטייט אין (ישעיה) וי חכמים בעיניהם ווייא נישריען איבר אזלכע וואש האלטין זיך אליין פר חכמים ונגד פניהם נבונים אונ בייא זיך זעלברט מיינן זייא אז זיי זיינן פאר שטאנדיג אונ אין (ירמיה) שטייט הנה בדבר ה' אסו וחכמת מה להם אז זיי האבין נאמש רייד פר מיאוסט וואש פר אחכמה האבין זיי · אונ הושע האט גיזאגט כי ישרים דרכי ה' וכו' דען גאטש וועגין זיינן רעכט פארטיג :

נאמר אונ עש איז גיזאגט גיווארין כי החכמה כשמנהיגים אותה על דרכה אז מען גייט מיט דער חכמה אויף איר וועג כלומר אויף דעם רעכטין וועג ווארום די חכמה איז דאך גיגעבין יווארין כדי זיא זאל פירין דעם מענטשין אויף דעם וועג מסילא אז מען גייט מיט איר אויף עם וועג וואש זיא איז אויף דעם גיגעבין גיווארין תהיה רפואה לכל מדוה טוט זיא זיין איין רפואה ו אלע ווייטאג וכשנוטים בה מנתיבתה אונ אז מען נייגט אוועק מיט איר פון איר וועג תהיה מדוה ולל שאין לה רפואה טוט זיא זיין איין גרויש ווייטאג וואש איז כולל אלע ווייטאג וואש צו איר יז ניט פאר האנדין קיין רפואה ולא ארוכה אונ קיין היילונג ועל כן נמשלה התורה באש אונ דרום ערט דיא תורה גיגליכין צו פייער אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) הלא כה דברי כאש וגו' פאר וואר יינע רייד זיינען אזו וויא פייער מפני שמאירה העינים באורה ווייל זיא דער לייכט דיא אויגין מיט

למי שאין לו אלוה שנאמר (ד"ה ב טו) ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת אלא בתורה ובגמילות חסדים ואמר אחד מן החסידים מי שאין לו תוספת אין לו חובה ואין התוספות מתקבלת עד שתפרע החובה וכבר התירו לנו וחייבו אותנו להתנהג בתוספות המצות כמו שאמרו מוסיפין מחול על הקודש והתוספת בצום ובתפלה ובצדקה ועזוב הרבוי ממותרי המזון המותרים לנו · והזהירו על השבועה בשם אפילו על האמת ומהרבות הדברים אפילו אם יהו נמלטים מן הכזב ומזכרון עניני בני אדם אפילו אם הם נמלטים מן הגנות ומהפליג

בשבח

פירושו כאשר כתב לעיל בהקדמה ואמז"ל ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי: ואמר אחד מן החסידים שאין לו תוספת כו' שאינו עושה סייגים וגדרים משמרת למשמרתו נוגע תיכף בגוף האיסור כשיחטא כמ"ש הר"מ אלשיך במשלי ב' על פסוק למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור ר"ל אם תלך בדרך טובים שהיא לפנים משורת הדין אזי תוכל לשמור ארחות צדיקי' שהוא שורת הדין שאף שתחטא באיזה דבר אין אתה נוגע עדיין בגוף המצות אבל אם אין אתה הולך בדרך טובים אזי לא תוכל לשמור אורח צדיקים כי אין צדיק בארץ וגו': ואין התוס' מתקבלת כו' כי היתכן שיעשה לפנים משורת הדין וחסידות ויעזוב גופי התורה ועיין ספ' הכוזרי מ"ב שהאריך בזה: וכבר התירו לנו · שלא נאמר בזה בל תוסיף: וחייבו אותנו להתנהג בתוס' המצות כו' · וכתב הרמב"ן שכל הנהגות טובות אף שלא נזכרו בתורה הזהירה אותנו התורה כמ"ש ועשית הישר והטוב שכל מה שטוב בעיני אלהים ואדם מחויב אתה לעשות הכל ע"ש וכ"כ על פסוק קדושים תהיו שהוא צווי על האדם שיהיה קדוש וטהור בכל הנהגותיו ומדותיו של עצמו שיהיה כלו קדוש והאריך להביא כל הטובות ע"ש באורך וסיים כי אע"פ שאלו מצוה מדבריהם עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים עכ"ל וכס' שומר אמונים העתיקו ע"ש: ומהרבות הדברים אפילו כו' · כי מדברים בטלים נובעים כל תועבת ה' ודברים מגונים הרבה כאשר יתבארו בתבונן י"ז ע"ב והאלשיך על פסוק ועשית מעיל

רב הונא האט גיזאגט כל העוסק בתורה בלבד דומה למי שאין לו אלוה דער וואש לערינט תורה אליין איז ער גלייך אזוא וויא ער האט ניט קיין גאט ער זאל אויך אים מגין זיין פון יסורים אלא בתורה וגמילות חסדים נאר מען זאל תורה לערנען אונ דר ביי טאן גמילות חסד אונ איינר פון דיא חסידים האט גיזאגט מי שאין לו תוספת דער וואש טוט ניט וואש. מער איז כלומר ער מאכט ניט קיין גדר צוא די מצ'ת אין לו חובה דר טוט אויך ניט וואש ער איז שולדיג צו טאן דהיינו לבשל מען טאר אום שבת ניט לייגין קיין פייער האבין דיא חכמים גימאכט אגדר אז מען טאר אפילו ניט צוא דעם וואש איז ניט איין יהודי אויך ניט זאגין ער זאל לייגין אפייער הייסט דאש איין פערונג אונ איין גדר ווארום זייא האבין ארום גיצאמט מען זאל ניט קאנען עובר זיין די עבירות אבר דר וואש האט ניט קיין פערונג איז אים גרינג עובר צוא זיין ואין התוספת מתקבלת עד שתפרע החובה אונ דאש פערונג ווערט ניט אן גינומען ביז ער האט פריער בצאלט כלומר ביז ער איז פריער מקיים די מצ'ת וואש ער איז חייב וכבר התירו לנו וחייבו אותנו אונ זייא האבין אונז שוין מתיר גיווען אונ האבין אונז נאך מחייב גיווען להתנהג בתוספת המצות מיר זאלין זיך פירין כלומר מיר זאלין עש טאן מיט אונזר גוט הארץ צו מערין אויף די מצות כמו שאמרו מוסיפין מחול על הקודש אזו וויא דיא חכמים האבין גיזאגט מען זאל ערב שבת אדר ערב יום טוב מערין פון דעם וואכענדיגן טאג צום הייליגין טאג כלומר מען זאל פון פריא אן נעמען שבת אונ יום טוב והתוספות בצום אונ צוא מערין אין פאסטין כלומר מען זאל אן הייבין צוא פאסטין פאר נאכט אונ צו מערין מיט תפילה אונ צדקה ועזוב הרבוי ממותרי המזון המותרים לנו אונ צוא פאר לאזין פיל איבעריגע שפייז צו עסין וואש עש איז אפילו מותר צו אונז והזהירו על השבועה אונ זייא האבין אונז מזהיר גיווען מען זאל ניט שווערין ביי דעם הייליגין נאמן פון גאט ב"ה אפילו על האמת אפילו ווען ער שווערט אמת ומהרבות דברים אונ אויך האבין זייא אן גיזאגט פון פיל צו ריידין אפילו אם יהיו נמלטים מן הכזב האמשי זיי וועלין אנטרינען ווערין פון ליגין כלומר האמשי ער וועט ניט זאגין קיין ליגין ומזכרון עניני בני אדם אונ פון צוא דער מאנען דאש פירונג פון מענטשין אפילו הן נמלטים מן הגנות האמשי זייא ווערין אנטרינען פון צו שענדין כלומר האמשי ער וועט מיט דעם קיינם ניט שענדין ומהפליג

בשבח

בשבח אדם ואם הוא ראוי לכך ושלא יספר בגנות המקצרים וימאסם ואם הם ראוים לכך והרבה מן הדומה לזה :

וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה דמיונים שילמדו מהם שאר הענינים ויזהר האדם מהם בע"ה כשידע אותם כי אין ענין מעניני הטובה אלא אם יש לו פגע שיפסיד אותו ומי שעמד על אופני הפגעים המפסידים את המעשים יוכל לדעת להזהר בהם ומי שלא ידע כי אם הטוב לבדו לא ימלט לו ממנו דבר ברוב הפגעים המשיגים אותו והיה אחד מן החסידים מצוה לתלמידיו למדו הרע תחלה להבדל ממנו ואחר כך למדו הטוב ועשוהו כמו שאמר הכתוב (ירמיה ד) נירו לכם

מעיל שלפוף ע"ש דברים שהמדים : ומהפליג בשבח אדם כו' ואמרו חז"ל מתוך שבחו בא לידי גנותו ע"ש ונאמר מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כו' ע"ש : ושלא יספר בגנותם וכו' · שלא ירגיל לשונו לדבר בגנ"א ויהיה לו לטבע ועוד שיבכה עי"ז מוצי עצמו כמ"ש לקמן :
ואם הם · אע"פ שהם ראוים לכך :
וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה · מה שמפתה היצר לאדם השלם בתורה כנ"ל רק שהפסיק בענין הזיכוך וכיצד יעמוד כנגד היצר ועתה חוזר לענינו · כי אין ענין כו' אלא אם יש לו · ר"ל שאין לך דבר טוב שלא יהיה לו פגע שיוכל להפסיד ולקלקל הדבר הטוב ההוא וכל הטוב ביותר יוכל להתקלקל במהרה יותר כמו שנראה בבגדי חופש ומשי שמתקלקלים במעט שמן ורבב וכה"ל הכלי השעות שקורין זייגער או הורר שמתקלקל במהרה משא"כ במלאכות הגסות ובגדים העבים והשקים : לא ימלט לו ממנו דבר כו' · ר"ל לא יוכל להמלט מעשיו הטובים אפילו אחד מהן מהרבה פגעים המשיגים אותם כמו שיתבאר: נירו לכם

בשבח אדם אונ פון איבעריג צו לויבין אמענטשין ואם הוא ראוי לכך ווען ער איז שוין אפילו ראוי דער צוא ושלא יספר בגנות המקצרים וימאסם אונ ניט צו דער ציילין די שאנד פון די שלעכטע לייט אונ צוא פאר מיאוסין זיי ואם הם ראויים לכך ווען זייא זיינן שוין אפילו ראוי דר צו אז מען זאל זיי שענדין והרבה מן הדומה לזה אונ נאך פיל זאכין וואש זיינען אזוא אגלייכין :

וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה אונ מיר גיהערין איצונד צו בשיידין פון דעם דאזיגין חלק דאש מיינט מען פון דעם איבר ריידין וואש דר יצר הרע רעט איבר דעם מענטשין וואש ער איז אהכם אין דר תורה בדארפין מיר בשיידין דמיונים זעלבע גלייכנש שילמדו מהם שאר הענינים וואש מען זאל זיך קאנען פון זייא אפ לערנען אנדערע זאכין וואש דא שטייט ניט זאל מען אויך ווימין וואש צו ענטפערין דעם יצר הרע אויף זיינע איבר ריידין ויזהר האדם מהם בעז"ה כשידע אותם אונ אז דר מענטש וועט זיי וויסין וועט ער דראן גיווארינט זיין מיט גאטש הילף כי אין ענין מעניני הטובה ווארום עש איז ניט פאר האנדין קיין גוטע זאך אויף דעם וועלט אלא אם יש לו פגע שיפסד אותו נאר סיידין אז די זאך האט עפיס אפגע וואש דורך דעם זאל זיא קאנען פאר דארבן ווערין כלומר עש איז ניט דא קיין שום גוטע זאך עש זאל ניט זיין צו איר קיין פאר דארבענעש ומי שעמד על אופני הפגעים המפסידים את המעשים אונ דער וואש פר שטייט אויף דיא אופנים וואש זיי קאנען פאר דארבין דיא גוטע מעשים יוכל לדעת להזהר מהם. קאן ער וויסין וויא ער זאל זיך היטין פאר זייא ומי שלא ידע כי אם הטוב לבדו אבער דער וואש וייס ניט נאר דאש גוטץ אליין אונ פאר שטייט ניט אויף דיא שאדין וואש דראן קאן קומען לא ימלטו ממנו דבר דער קאן ניט אנטרונען ווערין פון קיין שום גוטע זאך כלומר דער ווערט ניט בהאלטין פון דיא פגעים וואש זיינען אין דיא גוטע מעשים וואש ער טוט לרוב הפגעים המשיגים אותו פון וועגין פיל ערלייא בנענעש אונ וואש שאדין וואש גרייכין אים אונ ער קאן זיך פאר זייא ניט היטין והיה אחד מן החסידים מצוה לתלמידיו אונ איינר פון די חסידים האט אן גיזאגט צוא זיינע תלמידים למדו הרע תחלה להבדל ממנו לערינט פריער וואש בייז איז כדי איר זאלט ווישין וויא מען בדארף זיך דער פון אפ שיידין ואח"כ למדו הטוב אונ דער נאך לערינט דאש גוטע ועשוהו אונ טוט עש אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) נירו לכם ניר אקערט אייך איין אקער אונ ריינינגט אויש דיא פעלד פון

דערנער

למי שאין לו אלוה שנאמר (ד"ה ב טו) ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת אלא בתורה ובגמילות חסדים ואמר אחד מן החסידים מי שאין לו תוספת אין לו חובה ואין התוספות מתקבלת עד שתפרע החובה וכבר התירו לנו וחייבו אותנו להתנהג בתוספות המצות כמו שאמרו מוסיפין מחול על הקודש והתוספת בצום ובתפלה ובצדקה ועזוב הרבוי ממותרי המזון המותרים לנו · והזהירו על השבועה בשם אפילו על האמת ומהרבות הדברים אפילו אם יהיו נמלטים מן הכזב ומזכרון עניני בני אדם אפילו אם הם נמלטים מן הגנות ומהפליג בשבח

פירושו באר היטב לעיל בהקדמה ואחז"ל ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי: ואמר אחד מן החסידים שאין לו תוספת כו' שאינו עושה סייגים וגדרים משמרת למשמרתו נוגע תיכף בגוף האיסור, כשיחטא כמ"ש הר"מ אלשיך במשלי ב' על פסוק למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור ר"ל אם תלך בדרך טובים שהיא לפנים משורת הדין אזי תוכל לשמור ארחות צדיקי' שהוא שורת הדין שאף שתחטא באיזה דבר אין אתה נוגע עדיין בגוף המצות אבל אם אין אתה הולך בדרך טובים אזי לא תוכל לשמור ארחות צדיקים כי אין צדיק בארץ וגו': ואין התוס' מתקבלת כו' כי היתכן שיעשה לפנים משורת הדין וחסידות ויעזוב גופי התורה ועיין ספ' הכוזרי מ"ב שהאריך בזה: וכבר התירו לנו · שלא נאמר שיש בזה בל תוסיף: וחייבו אותנו להתנהג בתוס' המצות כו' · וכתב הרמב"ן שכל הנהגות טובות אף שלא נזכרו בתורה הזהירה אותנו התורה כמ"ש ועשית הישר והטוב בכל מה שטוב בעיני אלהים ואדם מחויב אתה לעשות הכל ע"ש וכ"כ על פסוק קדושים תהיו שהוא צווי על האדם שיהיה קדוש וטהור בכל הנהגותיו ומדותיו של עצמו שיהיה כלו קדוש והאריך להביא כל הטובות ע"ש באורך וסיים כי אע"פ שאלו מצוה מדבריהם עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים עכ"ל וכס' שומר אמונים העתיקו ע"ש: ומהרבות הדברים אפילו כו' · כי מדברים בטלים נוגעים כל תועבת ה' ודברים מגונים הרבה כאשר יתבארו בחשבון י"ז ע"ב ובאלשיך על פסוק ועשית מטיל

רב הונא האט גיזאגט כל העוסק בתורה בלבד דומה למי שאין לו אלוה דער וואש לערינט תורה אליין אט ער גלייך אזוא וויא ער האט ניט קיין גאט ער זאל אויף אים מגין זיין פון יסורים אלא בתורה וגמילות חסדים נאר מען זאל תורה לערנן אונ דר ביי טאן גמילות חסד אונ איינר פון דיא חסידים האט גיזאגט מי שאין לו תוספת דער וואש טוט ניט וואש מער איז כלומר ער מאכט ניט קיין גדר צוא די מצות אין לו חובה דר טוט אויך ניט וואש ער איז שולדיג צו טאן דהיינו לבשל מען טאר אום שבת ניט לייגן קיין פייער האבין דיא חכמים גימאכט אגדר אז מען טאר אפילו ניט צוא דעם וואש איז ניט איין יהודי אויך ניט זאגין ער זאל לייגין אפייער הייסט דאש איין מערונג אונ איין גדר ווארום זייא האבין ארום גיצאמט מען זאל ניט קאנען עובר זיין די עבירות אבר דר וואש האט ניט קיין מערונג איז אים גרינג עובר צוא זיין ואין התוספת מתקבלת עד שתפרע החובה אונ דאש מערונג ווערט ניט אן גינומען ביז ער האט פריער בצאלט כלומר ביז ער איז פריער מקיים די מצות וואש ער איז חייב וכבר התירו לנו וחייבו אותנו אונ זייא האבין אונז שוין מתיר גיוועזן אונ האבין אונז נאך מחייב גיוועזן להתנהג בתוספת המצות מיר זאלין זיך פירין כלומר מיר זאלין עש טאן מיט אונזר גוט הארץ צו מערין אויף די מצות כמו שאמרו מוסיפין מחול על הקודש אזו וויא דיא חכמים האבין גיזאגט מען זאל ערב שבת אדר ערב יום טוב מערין פון דעם וואכענדיגן טאג צום היילגין טאג כלומר מען זאל פון פריא אן נעמען שבת אונ יום טוב והתוספות בצום אונ צוא מערין אין פאסטין כלומר מען זאל אן הייבין צוא פאסטין פאר נאכט אונ צו מערין מיט תפלה אונ צדקה ועזוב הרבוי ממותרי המזון המותרים לנו אונ ציא פאר לאזין פיל איבעריגע שפייז צו עסין וואש עש איז אפילו מותר צו אונז והזהירו על השבועה אונ זייא האבין אונז מזהיר גיוועזן מען זאל ניט שווערין בייא דעם היילגין נאמן פון גאט ב"ה אפילו על האמת אפילו ווען ער שווערט אמת ומהרבות דברים אונ אויך האבין זייא אן גיזאגט פון פיל צו ריידין אפילו אם יהיו נמלטים מן הכזב האטשי זיי וועלין אנטרינען ווערין פון ליגין כלומר האטשי ער וועט ניט זאגין קיין ליגין ומזכרון עניני בני אדם אונ פון צוא דער מאנן דאש פירונג פון מענטשין אפילו הן נמלטים מן הגנות האטשי זייא ווערין אנטרונן פון צו שענדין כלומר האטשי ער וועט מיט דעם קיינם ניט שענדין ומהפליג בשבח

בשבח אדם ואם הוא ראוי לכך ושלא יספר בגנות המקצרים וימאסם ואם הם ראוים לכך והרבה מן הדומה לזה :

וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה דמיונים שילמדו מהם שאר הענינים ויזהר האדם מהם בע"ה כשידע אותם כי אין ענין מעניני הטובה אלא אם יש לו פגע שיפסיד אותו ומי שעמד על אופני הפגעים המפסידים את המעשים יוכל לדעת להזהר בהם ומי שלא ידע כי אם הטוב לבדו לא ימלט לו ממנו דבר ברוב הפגעים המשיגים אותו והיה אחד מן החסידים מצוה לתלמידיו למדו הרע תחלה להבדל ממנו ואחר כך למדו הטוב ועשוהו כמו שאמר הכתוב (ירמיה ד) נירו לכם

מעיל האפוד ע"ש דברים נחמדים : ומהפליג בשבח אדם כו' ואמרו חז"ל מתוך שבחו בא לידי גנותו ע"ש ונאמר מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כו' ע"ש : ושלא יספר בגנותם וכו' · שלא ירגיל לשונו לדבר בכ"א ויהיה לו לטבע ועוד שיהיה עי"ז מוטי עצמו כמ"ש לקמן :
ואם הם · אע"פ שהם ראוים בכך :
וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה · מה שמפתה היצר לאדם השלם בתורה כנ"ל רק שהפסיק בענין הזירוז וכיצד יעמוד כנגד היצר ועתה חוזר לענינו · כי אין ענין כו' אלא אם יש לו · ר"ל שאין לך דבר טוב שלא יהיה לו פגע שיוכל להפסיד ולקלקל הדבר הטוב ההוא וכל הטוב ביותר יוכל להתקלקל במהרה יותר כמו שנראה בבגדי חופש ומשי שמתקלקלים במעט שמן ורבב ואנ"ל הכלי השעות שקורין זייגער או אוזר שמתקלקל במהרה משא"כ במלאכות הגסות ובגדים העבים והשקים : לא ימלט לו ממנו דבר כו' · ר"ל לא יוכל להמלט מעשיו הטובים אפילו אחד מהן מהרבה פגעים המשיגים אותם כמו שיתבאר: נירו לכם

בשבח אדם אונ פון איבעריג צו לויבן אמענטשין ואם הוא ראוי לכך ווען ער איז שוין אפילו ראוי דער צוא ושלא יספר בגנות המקצרים וימאסם אונ ניט צו דער ציילין די שאנד פון די שלעכטע לייט אונ צוא פאר מיאוסין זיי ואם הם ראווים לכך ווען זייא זיינן שוין אפילו ראוי דר צו אז מען זאל זיי שענדין והרבה מן הדומה לזה אונ נאך פיל זאכין וואש זיינען אזוא אגלייכין :

וראוי שנבאר עתה מן החלק השני הזה אונ מיר גיהערין איצונד צו בשיידין פון דעם דאזיגין חלק דאש מיינט מען פון דעם איבר ריידין וואש דר יצר הרע רעט איבר דעם מענטשין וואש ער איז אהבם אין דר תורה בדארפין מיר בשיידין דמיונים זעלבע גלייכנש שילמדו מהם שאר הענינים וואש מען זאל זיך קאנען פון זייא אפ לערנען אנדערע זאכין וואש דא שטייט ניט זאל מען אויך ווימין וואש צו ענטפרין דעם יצר הרע אויף זיינע איבר ריידין ויזהר האדם מהם בעז"ה כשידע אותם אונ אז דר מענטש וועט זיי וויסין וועט ער דראן גיווארינט זיין מיט גאטש הילף כי אין ענין מעניני הטובה ווארום עש איז ניט פאר האנדין קיין גוטע זאך אויף דעם וועלט אלא אם יש לו פגע שיפסד אותו נאר סיידין אז די זאך האט עפים אפגע וואש דורך דעם זאל זיא קאנען פאר דארבן ווערין כלומר עש איז ניט דא קיין שום גוטע זאך עש זאל ניט זיין צו איר קיין פאר דארבענעש ומי שעמד על אופני הפגעים המפסידים את המעשים אונ דער וואש פר שטייט אויף דיא אופנים וואש זיי קאנען פאר דארבין דיא גוטע מעשים יוכל לדעת להזהר מהם. קאן ער וויסין וויא ער זאל זיך היטין פאר זייא ומי שלא ידע כי אם הטוב לבדו אבער דער וואש ווייס ניט נאר דאש גוטין אליין אונ פאר שטייט ניט אויף דיא שאדין וואש דראן קאן קומען לא ימלטו ממנו דבר דער קאן ניט אנטרונען ווערין פון קיין שום גוטע זאך כלומר דער ווערט ניט בהאלטין פון דיא פגעים וואש זיינען אין דיא גוטע מעשים וואש ער טוט לרוב הפגעים המשיגים אותו פון וועגין פיל ערלייא בנענעש אונ שאדין וואש גרייכין אים אונ ער קאן זיך פאר זייא ניט היטין והיה אחד מן החסידים מצוה לתלמידיו אונ איינר פון די חסידים האט אן גיזאגט צוא זיינע תלמידים למדו הרע תחלה להבדל ממנו לערינט פריער וואש בייז איז כדי איר זאלט ווישין וויא מען בדארף זיך דער פון אפ שיידין ואח"כ למדו הטוב אונ דער נאך לערינט דאש גוטע ועשוהו אונ טוט עש אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) נירו לכם ניר אקערט אייך אין אקער אונ ריינגט אויש דיא פעלד פון דערנער

לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים ואמר רבי יוחנן בן זכאי לענין הונאת המדות והשקלים אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר אם אומר שמא ילמדו הרמאים אם לא אומר שמא יאמרו הרמאים אין תלמידי חכמים בקיאים במעשי ידינו ואמרו אחר כך אמרן או לא אמרן ואמרו אמרן ומהאי קרא אמרן (הושע ד) כי ישרים דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם ואומר כי כל מה שהקדמנו זכרו בשער הזה ממה שמספק אותו היצר על האדם אם לא יוכל לספק אותו בהם ידבר עמו עליהם מדרך הטענה והמופת לבטל עליו אמתותיו וכשתעמוד על בטולו (ס״א בהולו) וחלישות ראיותיו ולא יוכל לעמוד כנגדך ולא לבטל מה שידעת אמתתו וברורו במה שקדם לנו בשער הזה ישוב לפתותך ולהטעותך בנפשך

לכם ניר וגו׳ · תחלה תורשין השדה לנקותה מהקוצים והברקנין ואז לומת תבואה נקיה אבל מי שזורע אל קוצים אין התבואה טובה ומה שמלמחת מעורבת עם קוצים ואמר הנביא להם שיעשו כן במעשים הטובים · כנ״ל : ואמר אמרן ומהאי קרא כו׳ · ומזה ראיה שאין למנוע מלהודיע ולפרסם כל תנאי הסתת היצר לאדם ולא הייבינן שמא ילמדו לבקר מתוך הדברים רק צריך להודיע כל הלק הטוב והרע וצדיקי׳ ילכו בם וגו׳ : ומה שמספק מה שנותן היצר ספק בלב האדם : ישוב לפתותך בנפשך · ר״ל אם בכל אלה לא תאבה ולא תשמע אליו רק שאתה מתחזק בתורה ובמצות במה תאמר שאין היצר שולט בך ואיך צריך להשגיח עליו ולראות כאם ישרים

דערנער אונ דר נאך וועט איר זייען תבואה ואל תזרעו אל קוצים אבער איר זאלט ניט זייען אויף דערנער כלומר אז דאש פעלד איז נאך ניט ריין פון דיא דערנער אונ רבי יוחנן בן זכאי האט גיזאגט בענין הונאת המדות והשקלים אין דעם ענין פון דעם נארונג פון פאלשע מאסין אונ פאלשע גיוויכט אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר עש איז מיר וויא אז איך וועל זאגן דאש רמאות וויא ארום מען קאן נארין מיט דיא פאלשע מאסין אונ גיוויכט אונ עש איז מיר וויא איך זאל דאש ניט זאגן אם אומר אז איך וועל עש זאגן שמא ילמדו הרמאים טאמער וועלין זיך דיא רמאים פון דעם אפ לערנען וויא אזוי רמאות צו מאן אם לא אומר אונ אז איך וועל ניט זאגן שמא יאמרו אין תלמידי חכמים בקיאין במעשה ידינו טאמער וועלין די רמאים זאגין די תלמידי חכמים זיינען ניט בקי אונ פאר שטייען ניט אין אונזרע מעשים וויא אזוי מיר טוען דאש רמאות ואמרו דער נאך האבין זייא גיפרעגט אין דר גמרא אמרן או לא אמרן אויב ער האט עש גיזאגט אויב ניין ואמרו האבין זיי גיזאגט אין דר גמרא אמרן ער האט עש גיזאגט ומהאי קרא אמרן אונ ער האט זיך גיבראכט אראיה פון דעם פסוק דרום האט ער עש גיזאגט ווארום עש שטייט אין (הושע) כי ישרים דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם דען גאטש וועגין זיינן רעכט פארטיג דיא צדיקים וועלן דרינן גיין כלומר דיא זאכין וואש שטייט מען טאר זייא ניט טון וועלין עש דיא צדיקים מקיים זיין אונ די רשעים ווערין דרינן גישטרויכילט כלומר זייא לערנן זיך נאך דר פון אפ וויא שלעכץ צו טאן אזו וויא אויבין איז גישמאנן זאגט דר מחבר ואומר אונ איך וועל זאגין כי כל מה שהקדמנו זכרו בשער הזה אז דאש אלץ וואש מיר האבין פריער דער מאנט אין דעם שער ממה שמספק אותו היצר על האדם פון דיא זאכין וואש דער יצר הרע וויל דעם מענטשין אין איין ספק ברייגנען אונ וואלט אים נערין פאר פירין אם לא יוכל לספק אותו בהם אז ער זעהט אז ער קאן אים קיין ספק ניט ברייגנן מיט דיא טענות וואש אויבין איז גישמאנען ידבר עמו עליהם בדרך הטענה והמופת הייבט ער מיט אים אן צוא ריידין אויף דיא זאכין מיט טענות אונ צייכין לבטל עליו אמתותיו אים מבטל צו זיין אונ צוא נישט מאכין זיין אמת אונ זיינע קלארע זאכין וכשתעמד על בטולו וחלישות ראיותיו אבער אז דו וועסט זיך פאר שטיין אויף זיינע פאלשקייט אונ אויף זיינע שלאפע ראיות וואש ער וויל דיך מיט זייא מבטל זיין פון דיין אמת ולא יוכל לעמוד כנגדך אונ ער וועט ניט קאנען באשטיין קעגין דיר ולא לבטל מה שידעת אמתתו וברורו ממה שקדם לנו בשער הזה אונ אויך ניט מבטל זיין וואש דוא האשט שוין קלאר אונ גיוויש פאר שטאנען אויש דעם וואש מיר האבין גישריבין אויבין

בנפשך ויאמר לך כמה אני שמח בעניניך על אמונתך הטובה ולבך השלם לאלהים וכבר הגעת ממעלות החסד מה שלא הגיע אליו זולתך בדורך ויש בו יותר מדאי מהודאתך לבורא על טובתו וחסדו וראוי לך להנהיג עצמך גם כן לפרוע קצת חובות בני אדם כי כבר ידעת כי הם סיבות תועלתך והזקתך וכבר נתברר לנו כי ברצותם אותך תהיה תפארתך ובהתקצפם עליך יהיה הפסדך על כן השתדל במה שיפיק רצונם ותמצא חן בעיניהם כמו שאמרו רז"ל כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו השב עליו ומה יועיל לי בהתרצות אל הלש כמוני אשר אין ביכלתו להועיל לי ולא להזיק ואמר הכתוב (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם וגו' ואפילו אם היה חובה איך אוכל לרצות כל בני דורי ואין

ישרים דרכך רק תדע שעדיין השטן מרקד עליך לפתותך: בנפשך. ר"ל בעצמך ובחכמתך אשר אתך: וכבר הגעת ממעלות החסד. ר"ל במעלת אנשי החסד והאמת כלומר מכת החסידים והישרים: וראוי לך להנהיג עצמך ג"כ כו'. ר"ל לעשות מעשיך שתמצא חן בעיני הבריות ועי"ז תהיה לך תועלת מהם: ואמר הכתוב חדלו לכם וגו'. אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. פירש רש"י אשר כל חיותו וכחו תלויים בנשמת אפו שהוא רוח פורח שהיום ישנו בו ומחר תצא ממנו ע"כ:

והוא

אויבין אין דעם שער ישוב לפתותך ולהטעותך בנפשך וועט ער זיך ווידער קערין אונ וועט דיך איבער ריידין אין דיר אליין כלומר אין דיין חכמה אונ אין דיינע מעשים טובים וועט ער דיר איבר ריידין ויאמר לך אונ וועט דיר אזוא זאגין כמה אני שמח בעניניך על אמונתך הטובה וויא זייער בין איך זיך משמח מיט דיין פירונג אויף דעם וואש דוא האשט איין גוטע אמונה אין גאט ב"ה ולבך השלם לאלהים אונ אויף דיין הארץ וואש איז גאנץ צוא גאט וכבר הגעת ממעלות החסד אונ דוא ביסט שוין גיקומען צוא דער מעלה אז דוא בישט שוין פון דיא פרומע לייט מה שלא הגיעו אליו זולתך בדורך וואש אין דיין דור איז קיין אנדערער נים גיקומען צוא דיין מעלה ויש בו יותר מדאי מהודאתך לבורא על טובתו וחסדו אונ דו האשט שוין מער גילויבט דעם בשעפער איידער מען בדארף אים צו לויבין פאר זיין טובה אונ פאר זיין חסד וראוי לך להנהיג עצמך גם כן לפרוע קצת חובות בני אדם אונ דוא גיהערשט זיך אויך גיוויינען צו בצאלין אביסיל וואש דו בדארפשט טאן צו די מענטשין כלומר דו בדארפשט זעהען חשוב צו זיין בייא לייטין אויך דרום בדארפשטו זייא הנפנן אונ נאך אנדערע זאכין טאן כי כבר ידעת כי הם סיבות תועלתך והזקתך וואורום דוא ווייששט דאך אז זיי זיינען די סיבות כלומר אז דורך זיי וועשטו גיהאלפין ווערין אדר שאדין האבין וכבר נתברר לנו כי ברצותם אותך אונ מיר ווייסין דאך גיוויש אז ווען די לייט וועלין דיך באווילינין כלומר אז דוא וועסט זייא נאר גיפעלין תהיה תפארתך וועט דאש זיין דיין שוינהייט כלומר וועשטו דער פון האבין כבוד אונ חשיבות ובהתקצפם עליך אונ אז זיי וועלין אויף דיר צארענן יהיה הסרונך וועט עש זיין דיין מינערונג על כן השתדל במה שיפיק רצונם דרום פלייס דיך מיט אזעלכע זאכין וואש דו זאלשט זייא זיין באווילינט ותמצא חן בעיניהם אונ דו זאלשט גיפינען חן אין זייערע אויגין אזו וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט כל שרוח הבריות נוחה הימנו פון וועמען וואש לייט האבין נחת רוח רוח המקום נוחה הימנו האט גאט ברוך הוא אויך נחת רוח פון אים אזו וועט אלץ דער יצר הרע צו דיר ריידין השב עליו זאלשטו אים ענטפערין ומה יועילני בהתרצות אל חלש כמוני וואש קאן מיר דאש העלפין וואש איך וועל מיך באווילינין צו אזעלכין וואש ער איז אזוי שלאף וויא איך אשר אין ביכולתו להועיל לי ולא להזיק וואש עש איז נים אין זיין יכולת צו העלפין מיר אדר שאדין טאן אונ דער פסוק זאגט אין (ישעיה) חדלו לכם מן האדם וגו' פאר מיידט אייך פון דעם מענטשין ואפילו אם היה חובה אונ אפילו איך זאל שוין היוב זיין דאש צוא טאן איך זאל קריגין חן בייא אלע מענטשין איך אוכל לרצות כל בני דורי וויא אזוא וועל איך קאנען באווילינין אלע מענטשין פון מיין דור ואין ביכולתי לרצות בני ביתי

אונ

ואין ביכלתי לרצות בני ביתי כל שכן זולתם ומה שזכרת מדברי רבותינו ז"ל בענין הזה אינו מחייב להשתדל במשיכת רצון כל הבריות כמו שכתוב (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו וכן מי שכל הבריות מקטנם ועד גדולם מודים ומשבחים אותו ורוצים את מעשיו ראיה היא כי האל יתברך זרע לו אהבה בלבות בני אדם ושם לו שם טוב על לשונם וזה אין הבורא עושה אותו לשונאיו והוא לראיה ברורה וגדולה על רצות הבורא אותו אבל שיהיה האדם החסיד משתדל וטורח במה שישבחוהו בני אדם על עבודתו לאלהים אין זה ממנהגי החסידים על כן הזהר מזה והדומה לו מפתויי היצר לך כי הוא משתדל להדריכך בזה עד שיפילך במצודת החונף והשב עליו בשבחו אותך ומה הוא שתאשר אותי עליו מדעתי חובות האלהים עליו וכי הוא כי אם לטענה עלי לאלהים מפני שאיני סובל לעשות

והוא לראיה על רצות הבורא אותו · מזה נראה שהש"י רוצה בו ובמעשיו מאחר שב"א נוחים ומרוצים במעשיו כי כשם שמחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי בוודאי מדה טובה מרובה ויראת את ה' אף בסתר הקב"ה מכריז עליו בגלוי : אבל שיהיה החסיד כו' · כי זה הוא כחונף הגמור שעובד לב"א והוא כעובד גלולים כמ"ש לעיל בפ"ד ע"ש : והשב עליו כו' מדעתי חובות האלהים עליו : ר"ל ומה שאתה משבח אותי שאני חכם גדול ושאר מעלות שיש בי כנ"ל אני יודע שאני מחויב עי"ז להודות להש"י יותר משאר אנשים שאינם יודעים כ"כ וכמ"ש חז"ל לפום גמלא שיחנא : וכי הוא כ"א לטענה עלי · כמו שאחז"ל שבגגת תלמוד עולה זדון

אונ איך האב דאך די מאכט ניט מיין הויז גיזינד צו באוויליגין כל שכן זולתם איז שון אבל שכן אז איך האב קיין מאכט ניט אנדערע מענטשין צוא באוויליגין ווערל איך מיך אום זיסט מיהען אין דעם ומה שזכרת מדברי רבותינו ז"ל בענין הזה אונ דיא ראיה וואש דוא האשט גיבראכט אויש דעם וואש דיא חכמים ז"ל זאגין אינו מחייב להשתדל במשיכת רצון כל הבריות דאש ווייזט ניט אז מען איז חייב זיך צו פלייסין אונ צו טאן זיינע ווערק פון דעסט וועגין כדי מען זאל אויף זיך ציהן דעם ווילין פון לייט נאר מען זאל די מעשים טאן פון גאטש וועגין אונ דאש קומט שוין ממילא אז לייט האבין אים ליב אזו וויא עש שטייט אין (משלי) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ווען פאר גאט איז באוויליגט די וועגין פון אמענטשין וועלין זיינע פיינד אויך שלום מיט אים מאכין וכן מי שכל הבריות מקטנם ועד גדולם מודים ומשבחים אותו אונ אזו אויך דעם וואש אלע מענטשין פון קליין ביז גרויש לויבין אונ באריסען אים ורוצים את מעשיו אונ ווילין זיינע מעשים כלומר זייא האבין הנאה פון זיינע מעשים ראיה הוא כי האל יתברך זרע לו אהבה בלבות בני אדם איז דאש איין ראיה דאש גאט יתברך האט אים גיגעבין ליבשאפט אין דיא הערצער פון דיא מענטשין ושם לו שם טוב על לשונם אונ ער האט אים איין גוטין שם בייא זייא גיגעבין זייא זאלין פון אים גוטש ריידין וזה אין הבורא עושה אותו לשונאיו אונ דאש טוט דר בשעפר ניט צוא זיינע שונאים והוא לראיה ברורה וגדולה על רצות הבורא אותו דרום איז דאש איין קלארע אונ אגרוישע ראיה אז דער בשעפער האט אים באוויליגט אבל שיהיה האדם החסיד משתדל וטורח אבער דר פרומער מאן זאל זיך פלייסין אונ במיהן במה שישבחוהו בני אדם על עבודתו לאלהים כדי לייט זאלין אים לויבין ווייל ער דינט צוא גאט אין זה ממנהגי החסידים איז דאש ניט קיין מנהג פון די חסידים על כן הזהר מזה והדומה לו מפתויי היצר לך דרום היט דיך דער פון אונ נאך פאר אזעלכע גלייכנש וואש איז פון דיא איבר ריידין וואש דער יצר הרע וויל דיך איבר ריידין כי הוא משתדל להדריכך בזה ווארום ער פלייסט זיך ארײַן פירין דיך אין דעם דרך ארײַן עד שיפילך במצודת החונף ביז ער וועט דיך מאכין פאלין אין דער נעץ פון איין חונף כלומר ער וועט דיך אזוא פאר פירין ביז דוא וועסט ווערין איין חונף והשיב עליו בשבחו אותך אונ אז ער וועט דיך לויבין זאלסטו אים ענטפערין ומה הוא שתאשר אותי עליו וואש איז דען דאש וואש דו לויבסט מיך אזו דריבער מדעתי חובת האלהים עליו דען איך ווייש וואול וויא מער מעלות גאט האט מיר גיגעבין

אזו

לעשות כפי דעתי ואפילו אם הייתי עושה כפי דעתי היספיק הכל להודאת הבורא יתעלה על הקטנה שבטובותיו עלי ומה היא מדת ימי במדת ימי העולם וכלם לא יספיקו לספר טובות הבורא עלי ואיך אוכל לשלם מה שאני חייב עליהם לאלהים וכבר אמר הכתוב (ישעיה מ׳) כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה ואמרו חכמינו ז"ל אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי :

ובאשר יתיאש היצר מפתותך בפנים האלה ישתדל לפתותך מצד אהבת השבח והשם טוב בעוה"ז ויאמר לך שמח אני על עבודתך לאלהים עם בטחונך

זדון ואמרו וסביביו נשערה מאוד הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה: כל הבשר חציר כמו חציר שעשב השדה אשר ימולל ויבש במהרה כן ב"א: וכל חסדו כציץ השדה· חסד שעושה כציץ הפורח ונופל מהרה מהפרי ואינו מתקיים כן מעשה ב"א אינם מתקיימים' וא"כ איך יתגאה האדם: ואמז"ל אם אין אני לי מי לי מי ידאג בשבילי · וכשאני לעצמי ר"ל אם אני עושה כל מעשי רק לעצמי ולהנאתי מה אני נחשב אם לא אעשה לש"ש ולאת נחת רוח ליוצרי · ואם לא עכשיו בעודני חי לעשות אימתי במה לאחר מיתה ואז אדם חפשי מן המצות ואין אדם בטוח לחיות אפילו שעה אחת :

ובאשר כו׳ · מצד אהבת השבח כו׳ יפתה

אזו פיל מער בין איך שולדיג דר פר צו לויבין גאט וכי הוא כי אם לטענה אלי לאלהים אונ דאש איז נאר אויף מיר איין טענה צוא גאט דר פר מפני שאיני סובל לעשות כפי דעתי ווייל איך קאן נים בצאלן איך זאל אזוא דינן גאט וויא מיין ווישין שאפט אדר מיין ווילן איז כלומר דער מענטש זאל ענטפרן דעם יצה"ר דר מיט וואש דוא לויבשט מיך איך בין אגרוישר חכם אין אנדרע מעלות וועט נאך גאט ב"ה האבין אויף מיר אטענה ווארום ווערליג מיין חכמה וואלט איך אים בדארפט נאך מער דינען ואפילו אם הייתי עושה כפי דעתי אונ אז איך זאל שוין אפילו מאן גוטע מעשים נאך מיין ווישין שאפט נאך היספיק הכל להודאת הבורא יתעלה על הקטנה שבטובותיו עלי איז דען דאש אליץ וואש איך טוא גינוג צו לויבין דעם בשעפר יתעלה אונ צוא בצאלין אים פר דיא קלענשטע טובות וואש ער האט מיר גטאן ומה היא מדת ימי אונ וויא פיל זיינען נאר די כאס פון מיינע טעג במדת ימי העולם ווערליג דיא מאס פון דיא טעג פון דיא וועלט כלומר וויפיל איז דען נאר גירעכינט מיינע יארן וואש איך וועל לעבין ווערליג דיא יארין וויא פיל דיא וועלט שטייט שוין אונ וועט שטיין וכלם לא יספיקו לספר טובות הבורא עלי אונ אלע יארין כלומר איך זאל שוין אפילו אזו לאנג לעבן אז דיא וועלט וואלט איך אויך דיא גאנצע צייט ניט גינוג גיהאט צו קענן אפילו אויש דער ציילן דיא טובית וואש דער בשעפר האט מיר גימאן ואיך אוכל לשלם מה שאני חייב עליהם לאלהים אונ וויא אזו וועל איך קאנן בצאלין צוא גאט וואש איך בין אים פאר די טובות שולדיג אונ דער פסוק האט גיזאגט אין (ישעיה) כל הבשר חציר אלע לייבר זיינען נים מער גיאכט אז גראז וכל חסדו כציץ השדה אונ אלע זיינע חסדים איז נאר אזו וויא שפראצונג פון דעם פעלד אונ אונזערע חכמים האבין גיזאגט אם אין אני לי ווען איך וועל אליין פאר מיר נים טאן מי לי ווער וועט זיך דען זארגין פאר מיר וכשאני לעצמי מה אני אונ אז איך טוא דיא מצות נאר פון מיינט וועגין אונ פון מיינע הנאה וועגין וואש בין איך גאר חשוב אז איך טוא זייא נים לשם שמים (מרפא לנפש) ואם לא עכשיו אונ אז איך וועל נים טאן קיין מעשים טובים איצונד אויף דער וועלט אימתי ווען דען וועל איך טאן :

ובאשר יתייאש היצר מפתותך בפנים האלה אונ אז דר יצר הרע וועט זיך מייאש זיין ער וועט זעהן ער קאן דיך מיט דיא אלע זאכין ניט איבר ריידין ישתדל לפתותך וועט ער זיך פלייסין ער זאל דיך איבר ריידין מצד אהבת השבח והשם טוב בעולם הזה דורך דעם דוא זאלשט ליב האבין מען זאל דיך לויבין אונ צו קריגן איין גוטן שם אויף דער וועלט ויאמר לך אונ ער וועט דיר זאגין שמח אני על עבודתך לאלהים עם בטחונך הטוב עליו איך פרייא מיך אויף דעם וואש דוא דינישט אזוא

בטחונך הטוב עליו והשבתך כל ענינך אליו ושפנית לבך מתועלת הברואים מבלעדי הבורא ואתה הוא הבוטח באלהים באמת ובלב שלם ואין ראוי שתסתיר מבני אדם מה שאתה עליו מן החסידות אבל הנכון לך כיון שמשלת בעצמך וגברת על תאותך שתראה מעשיך לבני אדם ותגלה להם לבך ויהיה לך בזה בעולם הזה כבוד מהם וזכר טוב ושם טוב בתוכם כמו שאמר הכתוב (שם נו) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות ואמר (שמואל ב ז) ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ ועוד שילמדו ממעשיך ותהיה נשכר עליהם ע"כ אל תסתיר ממעשיך אלא מה שאי אפשר לגלותו ולהראותו לבני אדם ויהיה לך בזה כבוד ושם טוב בעוה"ז והגמול הטוב לעוה"ב השב עליו ומה יועילני שבח ב"א והשם הטוב שיהיה לי בתוכם עם ידיעתי בקצורי במה שאני חייב לבורא יתעלה ומה הנאתי

יפתה אותך בתאוה שישבחו אותך ושיצא לך שם טוב בעוה"ז: והשבתך כל ענינך אליו. כלו' שתשליך כל יהבך ובטחונך על ה' לבדו: שתראה מעשיך לב"א. כאן הוא מפתה אותו שיראה יראת מעשיו הטובים לב"א כדי שישבחוהו ויקנה השם והכבוד ולעיל אמר אחר שכבר פרע חובות הבורא די כפי מחשבת יצרו כנגד מה שקיבל טובות מהבורא ויתגדל לפרוע חובות ב"א דהיינו שיעשה מעשים לתועלותם לבד בחינם מענין עבודת ה' כדי שיאהבוהו ב"א ויכבדוהו וכאן נתיהב מן הפנים הנזכרים ונ"מ

וואול גאט אונ האשט אויף אים איין גוטין בטחון והשבתך כל ענינך אליו אונ קערשט אום צו אים אלע דיינע זאכין כלומר אין גאר דיינע זאכין האשטו נאר אבטחון אויף גאט ושפנית לבך מתועלת הברואים מבלעדי הבורא אונ דוא האשט אוועק גיקערט דיין הארץ פון העלפונג פון לייט אן דעם בשעפער כלומר דוא טראכשט נאר ניט אז מענטשין זאלין דיר קאנן העלפין אז גאט וויל ניט ואתה הוא הבוטח באלהים באמת אונ דוא בישט דער וואש פאר זיכערט זיך אן גאט מיט אמת ובלב שלם אונ מיטין גאנצין הארצין ואין ראוי שתסתיר מב"א שאתה עליו מן החסידות אבער דוא גיהערשט אויך דיין פרומקייט ניט צו פאר בארגין פאר די מענטשין אבל הנכון לך נאר עש איז רעכט פאר דיר כיון שמשלת בעצמך וגברת על תאוותך ווייל דוא האשט דיא מעלה דוא קאנשט איבר דיר זעלבשט גיוועלטיגן אונ קאנשט זיך שטארקן איבר דיין גלוסטיקייט איז רעכט שתראה מעשיך לבני אדם דו זאלשט ווייזן דיינע מעשים פאר דיא לייט כלומר דו זאלשט טאן דיינע מעשים פון נאטש ווענין נאר לייט זאלן זעהן וויא דו דינשט גאט ותגלה להם לבך אונ זאלשט זיי אנטפלעקן דיין הארץ (עיין מרפא לנפש) ויהיה לך בזה בעוה"ז כבוד מהם אונ דורך דעם וועשטו כבוד פון זיי האבין אויף דער וועלט וזכר טוב אונ איין גוטין גידעכניש ושם טוב בתוכם אונ איין גוטין שם וועשטו האבין צווישין זיי וויא דר פסוק זאגט אין (ישע'ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד אונ איך וועל זייא געבין אין מיין הויז אונ אין מיינע מויערן איין ארט ושם טוב מבנים ומבנות אונ איין גוטין נאמן פון זין אונ טעכטר אונ אין (שמואל) שטייט ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ אונ איך וועל דיר מאכין אגרוישין שם גלייך וויא דר שם פון די גרעשטע חשובים וואש זיינן אין דעם לאנד ועוד אונ איבר נאך אטעם גיהערשטו צו טאן דיינע מעשים אז לייט זאלן זעהן שילמדו ממעשיך זייא זאלין זיך אפ לערנן פון דיינע מעשים ותהיה נשכר עליהם וועשטו דר פר האבין שכר על כן אל תסתיר ממעשיך אלא מה שאי אפשר לגלותו דרום זאלשטו ניט פר בארגן פון דיינע מעשים נאר אזעלכע מעשים וואש איז ניט מיגליך זיי מגלה צו זיין ולהראותו לבני אדם אונ צו ווייזין פר מענטשין אבר די איבריגע מעשים זאלשטו יוא ווייזין פר מענטשין ויהיה לך בזה כבוד ושם טוב בעולם הזה וועשטו דר מיט האבין כבוד אונ אגוטן שם אויף דער וועלט והגמול הטוב לעולם הבא אונ גוטן שכר אויף יענר וועלט אזוא וועט דער יצה"ר אלץ זאגן השב עליו זאלשטו אים אויף דעם ענטפרין ומה יועילני שבח בני אדם וואש קאן מיר דאש העלפין וואש לייט וועלין מיך לויבין והשם הטוב שיהיה לי בתוכם אונ דעם גוטין שם וואש איך וועל האבין צווישין זייא עם ידיעתי בקצורי במה שאני חייב לבורא יתעלה ווייל איך ווייש דאך זעלבשט

הנאתי בכבודם והדורם ואין להם יכולת להועילני ולא לדחות הנזק מעלי והלא הם בזה כמו הצמח ובעלי חיים שאינם מדברים ואולי בשאתכוין לזה במעשי לא יתכן לי מהם הרצון המכוון אליו ויעלה בדעתם כי אני חנף במעשי ולא אהיה ראוי אצלם אלא למאוס ולגנות ואז אהיה מפסיד מעשי בכונתי בהם בלתי האלהים ולא יעלה בידי מה שקויתי מבני אדם בעוה"ז ונאמר למלך אחד והיאך לא ערבה לך קריאת פלוני והיה קולו ערב ובקי בטעמים של קריאה אמר להם והיאך תערב לי קריאתו והוא אינו קורא אותה אלא כדי שתערב לי וימצא חן בעיני בעבורה אבל אם היתה כוונתו בה לרצון הבורא בלבד היתה ערבה לי וכן נאמר בכל מי שמכוין בתפלתו מהמתפללים בצבור ובעלי

ומ"מ יפתהו שיעשה עבודת הש"י בדרך שירלו ב"א וישבחוהו על עבודתו עכ"ל מ"ה: ואין להם יכולת להועילני כו' כמו שהצמח ובע"ח אין ביכולתם להועיל ולהזיק לאדם בלתי רצון הבורא ית' כן אין ביכולת ב"א להועיל או להזיק כמו שנתבאר בשער הבטחון ע"ש: ונאמר למלך א' · ממלכי ישראל כך מצאתי: לא ישאר לי לעוה"ב כלום· כמו שמצינו בר"ח בן דוסא שנתנו לו מן השמים רגל משולחן של זהב לתקן עניותו וכאשר ראה שכל הצדיקים ישבו על שולחן של ד' רגלים ושולחנו חסר רגל אחד התפלל שיקחהו ממנו ולא רצה ליהנות ממנו בעוה"ז

זְעלְבְּשְׂט אַז אִיךְ טוּא נִיט גִינוּג וְואשׂ אִיךְ בִּין שׁוּלְדִיג צוּ טָאן צוּ דֶעם בַּשֶׁעפֶר יִתְעַלֶה ומה הנאתי בכבודם והדורם אוּנ וָואשׂ פַאר הֲנָאָה קֶען אִיךְ הָאבִּין פוּן זַייעֶר כָּבוֹד אוּנ פוּן זַייעֶר שׁווּנְהַייט ואין להם יכולת להועילני אוּנ זֵיי הָאבִּין דָאךְ נִיט קַיין מַאכְט מִיר עֶפִּישׁ הֶעלְפִין ולא לדחות הנזק מעלי אוּנ נִיט אַוֶועק צוּ שְׁטוּיסִין דֶעם שָׁאדִין פוּן מִיר והלא הם בזה כמו הצמח ובעלי חיים שאינם מדברים אוּנ זֵייא זַיינֶן דְרִינֶן גְלַייךְ צוּ שְׁפְּרָאצוּנְג וָואשׂ וַואקְסְט אוֹישׂ דֶער עֶרְד אוּנ אַזוֹ וִויא דִיא לֶעבֶּנְדִיגֶע בַּשֶׁעפֶּנִישׁ וָואשׂ קָאנֶן נִיט רֵיידִין כְּלוֹמַר אַזוֹ וִויא דָאשׂ שְׁפְּרָאצוּנְג קָאן מִיר נִיט הֶעלְפִין אַזוֹ קָאנֶען מִיר דִיא לַייט אוֹיךְ נִיט הֶעלְפִין ואולי כשאתכוין במעשי אוּנ אוֹיךְ טָאמֶער אַז אִיךְ וֶועל מִיךְ מְכַוֵּין זַיין מִיט מַיינֶע מַעֲשִׂים אִיךְ זָאל קְרִיגֶען כָּבוֹד פוּן לַייט לא יתכן לי מהם הרצון המכוון אליו וֶועט מִיר גָאר נִיט אָן גִיבְּרֵייט זַיין מַיין רָצוֹן וָואשׂ אִיךְ וֶועל זִיךְ אוֹיף דֶעם מְכַוֵּין זַיין כְּלוֹמַר טָאמֶער וֶועל אִיךְ פוּן זֵייא מַיין כָּבוֹד נִיט קְרִיגֶן אוּנ דָאשׂ וָואשׂ אִיךְ וֶועל מִיךְ מְכַוֵּין זַיין פוּן זֵייא צוּ קְרִיגֶן וֶועט עֶשׂ מִיר נִיט גִירָאטִין ויעלה בדעתם כי אני חונף במעשי אוּנ עֶשׂ וֶועט נָאךְ אוֹיף גֵיין אוֹיף זַייעֶר דֵיעָה אַז אִיךְ בִּין אַיין חוֹנֵף מִיט מַיינֶע מַעֲשִׂים ולא אהיה ראוי אצלם אלא למאוס ולגנות וֶועל אִיךְ בַּייא זֵיי נִיט רָאוּי זַיין נָאר מֶען זָאל מִיךְ נָאךְ מְבַזֶּה זַיין אוּנ שֶׁענְדִין ואז אהיה מפסיד מעשי אוּנ דֶענְסְט מָאל וֶועל אִיךְ מַיינֶע מַעֲשִׂים גָאר פַאר דַארְבִּין בכוונתי בהם בלתי האלהים וַוייל אִיךְ הָאבּ מִיךְ מְכַוֵּין גִיוֶועזְן מִיט זֵייא נִיט פוּן גָאטְשׂ וֶועגִין וֶועל אִיךְ שׁוֹין קַיין שָׂכָר בַּייא גָאט נִיט הָאבִּין פַאר זֵייא ולא יעלה בידי מה שקויתי מבני אדם בעוה"ז אוּנ דָאשׂ וָואשׂ אִיךְ הָאבּ גִיהָאפְט אִיךְ וֶועל הָאבִּין אוֹיף דֶער וֶועלְט פוּן דִיא מֶענְטְשִׁין וֶועל אִיךְ אוֹיךְ נִיט הָאבִּין ונאמר למלך אחד אוּנ עֶשׂ אִיז אַמָאל גִיפְרֶעגְט גִיוָוארִין צוּא אַיין מֶלֶךְ פוּן דִיא מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל והיאך לא ערבה לך קריאת פלוני וָוארוּם גִיפֶעלְט דִיר נִיט דָאשׂ לֵייעֶנֶן וִויא דֶער מַאן לֵייעֶנְט אִין דֶער תּוֹרָה והיה קולו ערב ובקי בטעמים של קריאה אוּנ זַיין קוֹל אִיז אַזוֹא זִיס גִיוֶועזְן אוּנ אִיז ווֹאוּל בָּקִי אִין דִיא טְרָאפּ פוּן דֶעם לֵייעֶנֶן אמר להם הָאט דֶער מֶלֶךְ זֵייא גִיעֶנְטְפֶערְט והיאך תערב לי קריאתו וִויא זָאל מִיר זִיס זַיין אוּנ גִיפֶעלִין זַיין לֵייעֶנֶן והוא אינו קורא אותה אלא כדי שתערב לי אַז עֶר לֵייעֶנְט נָאר פוּן דֶער כַּוָּונָה וֶועגִין עֶשׂ זָאל מִיר גִיפֶעלִין וימצא חן בעיני בעבורה אוּנ כְּדֵי עֶר זָאל גִיפִינֶען דוּרְךְ דֶער דִיבּוּר חֵן אִין מַיינֶע אוֹיגִין דְרוּם גִיפֶעלְט עֶשׂ מִיר נִיט אבל אם היתה כוונתו בה לרצון הבורא בלבד אָבֶּר וֶוען זַיין כַּוָּונָה וָואלְט נָאר גִיוֶוען פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶּרְשׂ רָצוֹן וֶועגְן אַלֵיין היתה ערבה לי וָואלְט עֶשׂ מִיר זִיס גִיוֶוען אוּנ עֶשׂ וָואלְט מִיר גִפֶעלִין וכן נאמר בכל מי שמכוין בתפלתו אוּנ אַזוֹ אִיז אוֹיךְ גִיזָאגְט גִיוָוארִין אוֹיף אִיטְלִיכְן וָואשׂ עֶר אִיז זִיךְ מְכַוֵּין אִין זַיין תְּפִלָּה פוּן לַייטְנְס וֶועגִין מהמתפללים בצבור דְהַיְינוּ דִי וָואשׂ דַאבְּנֶן

ובעלי החזון בפיוטים החדשים למצוא חן בעיני בני אדם מבלעדי האל יתברך שאינה מקובלת אצל הבורא ותאמר לו עוד שמא אם יהיה לי הכבוד בעולם הזה על מעשי לא ישאר לי לעולם הבא מן הגמול עליו כלום מפני שקבלתיו מהרה בעולם הזה ואמרו על אחד מן החסידים שנכנס לשוק לקנות הפץ ובא להנות אחד מן הסוחרים לקנותו ממנו ואמר לו שכנו ותר לו ועשה כרצונו כי הוא מאנשי היראה והתורה אמר לו החסיד איני צריך לויתורך כי לא באתי לקנות כי אם בממוני לא בתורתי ומאן לקנות ממנו החפץ ובקשו אצל זולתו שלא היה יודע ענינו ומה שזכרת מענין ועשיתי לך שם הוא "כשאר מאוויי בני אדם בעולם הזה מעושר וכבוד אשר הבורא מטיב בהם לעבדיו כשחכמתו מחייבת להם זה כמו שאמר (מלכים א ג) וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר

בעוה"ז וכן אמרו כר"א בן פדת וזולתם פ"ב: ומה שזכרת · ר"ל הילר: מאגבי עבודתו וזולתם · דהיינו מן מאמינים מן כופרים כמ"ש ורתמיו על כל מעביו: וככר

(ר"ל הכוונה בזה בהבטחתו יתברך על הכם כמו שבלה הבטחתו בספר וכו' אבל אין כוונת הצדיק בעבודתו עליהם פ"ל:

גם

פאר קהל ובעלי החזון בפיוטים החדשים אונ די חזנים וואש זייא זינגען נייע פיוטים למצא חן בעיני ב"א אונ זיי טוען עש נאר צו גיפינן דורך דעם חן ביי לייטין מבלעדי הבורא יתברך אונ זייער כוונה איז ניט צום בשעפר יתברך שאינה מקובלת אצל הבורא איז דיא תפלה ניט אן גינומן בייא דעם בשעפר יתברך ותאמר לו עוד אונ דוא זאלשט זאגין צוא אים נאך צו דעם יצר הרע שמא אם יהיה לי הכבוד בעוה"ז על מעשי מאמר אז איך וועל האבן כבוד פר מיינע מעשים אויף דער וועלט לא ישאר לי לעוה"ב מן הגמול עליו. כלום וועט מיר ניט בלייבן קיין שכר פר זיי אויף יענר וועלט מפני שקבלתיו מהרה בעוה"ז ווייל איך האב דעם שכר תיכף אפ גינומן אויף דר וועלט ואמרו על אחד מן החסידים שנכנס לשוק לקנות חפץ אונ זייא האבן דער ציילט פון איינם פון די חסידים וואש ער איז גיגאנגן אויף דעם מארק קויפן א זאך ובא לחנות אחד מן הסוחרים איז ער גקומן אין א קראם פון איין סוחר לקנותו ממנו די זאך צו קויפין בייא אים ואמר לו שכנו ותר לו ועשה כרצונו האט דער שכן פון דעם סוחר גיזאגט צום סוחר לאז אים עפיס נאך אונ פר קויף אים אזו וויא ער וויל כי הוא מאנשי היראת והתורה ווארום ער איז פון דיא פרומע לייט אונ פון דיא לומדים אמר לו החסיד האט דער חסיד צוא אים גיזאגט איני צריך לויתורך איך בדארף ניט צו דיין ותרנות דוא בדארפשט מיר דרינן ניט צוא שיינקן כי לא באתי לקנות כי אם בממוני דען איך בין נאר גקומן קויפן פאר מיין געלט לא בתורתי אבר ניט פאר מיין תורה ומאן לקנות ממנו החפץ אונ האט שוין נישט גוואלט בייא אים דיא זאך קויפן ובקשו אצל זולתו אונ האט דיא זאך גיזוכט בייא אנדרן שלא היה יודע ענינו וואש יענר האט ניט גיוואוסט זיין פירונג כלומר ער האט דיא זאך גקויפט בייא אנדרין וואש האט אים ניט גיקאנט אויב ער איז א פרומר מאן · אונ ווייטר זאל ער זאגן דעם יצר הרע ומה שזכרת מענין ועשיתי לך שם אונ וואש דוא האשט מיר גיבראכט א ראיה אויש דעם פסוק וואש דארטין שטייט איך וועל דיר מאכן איין שם הוא כשאר מאוויי בני אדם בעולם הזה דאש מיינט מען אזו וויא אנדרע זאכין וואש דיא מענטשין גילוסטין אויף דר וועלט מעושר וכבוד אזו וויא עושר אונ כבוד אשר הבורא מטיב בהם לעבדיו וואש דר בשעפר בגיטיגט מיט זייא צו זיינע קנעכט כשחכמתו מחייבת להם זה אז זיין חכמה איז דאש צו זיי מחייב כלומר דאש וואש דער בשעפר האט צוא גיזאגט אין פסוק ועשיתי לך שם איך וועל דיר מאכן אנרופין שם איז אזוא וויא ער זאגט צוא די צדיקים אין אנדרע גלוסטיקיים פון דר וועלט דהיינו עושר אונ כבוד אונ לאנג לעבן אזו וויא זיין חכמה איז מחייב אבר בשעת אז דיא צדיקים דינן אים טאהן זייא ניט שטעלין זייער כוונה פון דעסט וועגין אזו וויא עש שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צו שלמה המלך וגם אשר לא שאלת נתתי

לך

עושר גם כבוד וכתוב (משלי ג) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אבל החסידים אין כונתם במעשיהם לדבר מהם אלא לשם הבורא יתעלה שהוא מטיב בהם למי שירצה מאנשי עבודתו וזולתם מאמינים וכופרים כפי שמחייבת חכמתו יתברך כמו שנאמר (ד"ה א כט) והעושר והכבוד מלפניך ומה הוא העוה"ז אפילו אם יפשט זכרו בכלו ומה מדת ימי ואם יצא בו שמי כ"ש שזכרי לא יעבור בו חלק קטן מחלקי הישוב כשיגדל ויפשט ולא יתמיד כי אם זמן מועט וישכח כאילו לא היה ואמר הכתוב (תהלים סב) אך הבל בני אדם כזב בני איש וגו' ואמר (שם קמו) תצא רוחו ישוב לאדמתו ואמר (קהלת א) אין זכרון לראשונים אם כן טרוד נפשי בו וכוונתי אליו פחיתות נראה וטעות מגונה ממני וכבר אמרו על אחד מן החסידים שאמר לחבירו

וכבר אמרו כו'· הנשתוית כלומר האש שזה לך: השבח והגנות· כמו שאם מגנים אותך אין אתה שמח כזה כן יהיה בעיניך אם משבחים אותך לא יפעל כך בוס שמחה מטעמים שכתב לעיל כזה וכבל"ס כתב בזה מה שאמר דוד אם לא שויתי וגו' שהוא מל' השתוות ע"ש: וכאשר

לך אונ אויך וואש דוא האשט ניט גיבעטין האב איך דיר גינעבין גם עושר גם כבוד אויך עושר אונ כבוד איז דאך גידרונגען אז נאט האט דאש אים נאר גישיינקט אונ ניט פאר קיין שכר אויף זיינע מעשים אבל החסידים אין כוונתם במעשיהם לדבר מהם. אבער דיא פרומע לייט איז אין דיא גוטע מעשים וואש זייא טוען זייער כוונה ניט צוא קיין שום זאך פון דיא זאכין אלא לשם הבורא יתעלה נאר פון וועגין דעם נאמען פון דעם באשעפער יתעלה שהוא מטיב בהם למי שירצה וואש ער באגיטיגט מיט דיא זאכין צוא וועמען ער וויל מאנשי עבודתו וזולתם סאיי פון דיא לייט וואש דינען אים יוא אונ וואש דינען אים ניט מאמינים סאיי דיא וואש גלויבין אין אים וכופרים אונ סאיי דיא וואש לייקענען אין אים כפי שמחייבת חכמתו יתברך אלץ וויא זיין חכמה פאר שטייט אזו וויא עש שטייט אין (דברי הימים) והעושר והכבוד מלפניך אונ דאש רייכקייט אונ כבוד קומט פון דיר אונ נאך זאלשטו אים ענטפערין ומה הוא העולם הזה וואש איז דען גאר דיא וועלט אפילו אם יפשוט זכרו בכולו ווען מען זאל שוין מיך גידיינקען אויף דער גאנצער וועלט ומה מדת ימי אונ וויא פיל זיינען גאר דיא מאס פון מיינע טעג ואם יצא בו שמי ווען אז מיין שם וועט שוין ארויש גיין אין דיא טעג כלומר אז איך וועל שוין אפילו האבין איין שם ווייל איך וועל לעבין וויא פיל וועל איך עש גאר לעבין וכל שכן שזכרי לא יעבור בו חלק קטן מחלקי הישוב איז שוין אבל שכן אז מיין גידערכעניש וועט ניט קאנען גרייכין אפילו דאש קלענשטע חלק פון דער וועלט כשיגדל ויפשט אפילו ווען עש וועט שוין גרויש זיין אונ וועט זיך שוין פאר שפרייטין וועט עש פארט ניט זיין אפילו אויף אקליינעם חלק פון דער וועלט ולא יתמיד כי אם זמן מועט אונ עש וועט נאר גיווערין אקליינע צייט וישכח כאילו לא היה אונ דער שם וועט דער נאך פר געסין ווערין גלייך וויא ער איז גאר קיין מאל ניט גיוועזן אונ דער פסוק האט גיזאגט אין (תהלים) אך הבל בני אדם נאר נארישקייט זיינען דיא מענטשין אונ נאך שטייט דארטין תצא רוחו ישוב לאדמתו אז זיין אטום גייט ארויש פון אים קערט ער זיך ווידער אום צו זיין ערד אונ אין (קהלת) שטייט אין זכרון לראשונים עש איז קיין גידעכעניש צוא דיא ערשטע אם כן טרוד נפשי בו וכונתי אליו דרום וואש איך וועל מיין לייב דרינען טרוד מאכין אונ מיין כוונה אויף דעם האבין אז איך זאל קריגין אגוטין שם בייא לייטין פחיתות נראה איז דאש אשלעכטע זאך וואש ווערט גיזעהן אז עש איז שלעכט וטעות מגונה ממני אונ איין שענדליכער טעות פון מיר וכבר אמרו על אחד מן החסידים אונ זייא האבין דער צייל פון איין חסיד שאמר לחבירו וואש ער האט גיזאגט צו זיין חבר

השתוות

לחבירו הנשתוית אמר לו באיזה ענין אמר לו נשתוה בעיניך השבח והגנות א"ל לא א"ל א"כ עדיין לא הגעת השתדל אולי תגיע אל המדרגה הזאת כי היא העליונה שבמדרגות החסידים ותכלית החמודות :

וכאשר יתיאש היצר מפתותך בפנים האלה ישתדל להבל את מעשיך בטרוד לבך בעולם הזה ובאנשיו ובאורך מאוייך ושכחת קצך וכאשר יראה כי אתה רוצה לפנות את לבך לעולמך הבא בתפלת חובה או רשות או בעת שאתה קורא בתורה או לומד שום חכמה מחכמות האמונה והמוסר מבלבל אותך ומטריד לבך בדבר העולם בסחורות ומקח וממכר וריוח והפסד ויאמר לך אח"כ יש לך לקבל עת הפנאי הזה בשמחה ושעת הבטלה הזאת אשר לא תוכל עליה בעת אחרת מפני

וכאשר כו' ישתדל להבל את מעשיך בטרוד לבך כו' · ר"ל שמכניס בלבך שתדאג ותחשוב תמיד על העוה"ז ואיך יהיה פרנסתך ותאוותך ושתשכח אחריתך אלא עוד שאף בשעה שאתה רוצה להתפלל או ללמוד שום חכמה מכניס בלבך מכל אופנים שיוכל כמו שמשיים ויאמר לך אח"כ אחר שהכניס בלבך כל זה בשעת התפלה ולמוד אומר לך הן אתה יש לך פנאי ואתה בטל מאלו עסקים טוב הוא לחשוב עתה כל עסקיך ועניני גופך כי בזמנים אחרים תהיה טרוד ובמו"מ ולעבות צרכיך

הנשתוית בישטו ביא דיר גליך אמר לו באיזה ענין האט אים דער חבר גיענטפערט אין וואש פאר אזאך פרעגשטו מיר אמר לו נשתוה בעיניך השבח והגנות האט אים דער חסיד גיזאגט איך פרעג אויב עש איז ביא דיר גליך אז מען לויבט דיך אונ אז מען שענד דיך אמר לו לא האט אים דער אנדערער גיענטפערט ניין עש איז ביא מיר ניט גליך אמר לו א"כ עדיין לא הגעת האט אים דער חסיד גיענטפערט דען בישטו נאך ניט גיקומען צום רעכטין פרומקייט השתדל אולי תגיע אל המדרגה הזאת פלייס דיר נאר צו גאמש דינשט טאמער וועשטו קומען צוא דער מעלה כי היא עליונה שבמדרגות החסידים ווארום דאש איז דיא העכשטע מעלה פון דיא מדריגות פון חסידים ותכלית החמודות אונ דאש בעשטע פון אלע גילוסטיגע זאכין :

וכאשר יתייאש היצר מפתותך בפנים האלה אונ אז דער יצר הרע ווערט דיך דער מיט אויך ניט קענען איבר ריידין ישתדל להבל את מעשיך ווערט ער זיך פלייסין צוא פאר דארבין דיינע מעשים בטרוד לבך בעוה"ז ובאנשיו מיט דעם וואש ער ווערט טרוד מאכין דיין הארץ אויף דער וועלט אונ אויף דיא לייט ובאורך מאוייך אונ זאלשט עוסק זיין אלאנגע צייט מיט דיין גילוסטיקייט ושכחת קצך אונ צוא פאר געסין דיין סוף וכאשר יראה כי אתה רוצה לפנות את לבך לעולמך הבא אונ אז ער ווערט זעהען אז דוא ווילשט דיין הארץ קערין צו דיין עולם הבא בתפלת חובה או רשות סאיי מיט תפלות וואש דוא בישט מחוייב אדר אזעלכע תפלות וואש דו טושט זייא מיט דיין גוטין ווילין או בעת שאתה קורא בתורה אדער אין דער צייט וואש דוא לייענשט אין דער תורה או לומד שום חכמה מחכמות האמונה והמוסר אדער אז דוא לערינט איין חכמה וואש גייט אן דיא אמונה אדר פון שטראף רייד מבלבל אותך ווערט ער דיך מבלבל זיין ומטריד לבך בדברי העולם אונ ווערט דיין הארץ טרוד מאכין מיט דיא וועלטליכע זאכין בסחורות מיט סחורות ומקח וממכר אונ אין קויפין אונ פאר קויפין וריוח והפסד אונ מיט ריוח אונ שאדין בלומר ער ווערט אריין ברייגנן אין דיין הארץ דוא זאלשט טראכטין דיא ענינים פון דער וועלט אונ וויא אזוא דיין משא ומתן זאל זיין אונ אין וואשערע סחורה דוא האשט גיהאט ריוח אונ אין וואשערע דוא האשט שאדין גיהאט ויאמר לך אח"כ אונ דער נאך ווערט ער צוא דיר זאגין יש לך לקבל העת הפנאי הזאת בשמחה דוא גיהערשט דיר דיא ליידיגע צייט אן נעמען מיט שמחה ושעת הבטלה הזאת אונ דיא דאזיגע צייט וואש דוא בישט במל פון מלאכות אונ פון משא ומתן גיהערשטו זיא אן נעמען מיט פרייד צוא טראכטין דיין משא ומתן אשר לא תוכל עליה בעת אחרת וואש דוא וועשט עש אנאנדערש מאל ניט קאנען מאן מפני רבות העסקים עליך

פון

מפני רבות העסקים עליך והשוב עתה עם שותפך וברר מה שיש לך ומה שעליך ומה שקבלת מחובותיך ומה שנשאר לך ומה שראוי לך להתעסק בו מסיבות הטרפים ומה שאינו ראוי לך ומה שקדם ממעשיך ששמחת או שנתחרטת עליו ואם יש לך דין עם אדם העבר על לבך כל טענותיו וטענותיך וכל מה שתוכל להתחכם לו בו בעת דינך עמו ותנצחהו וכן אם יהיה לך ממון או צאן ובקר או אדמה לזרוע או עבודה או עם הארץ או השבון עם אדון או עם עם הארץ או אם יש עליך חובות ואינך יכול לפרעם או אם יש לך חברים שאתה צריך להרגיש על ענינם ולהשוב עם נפשך עליהם יעביר על לבך בעת שתפנה לעבודת שמים איזה מין שיהיה מן המינים האלה להטרידך בו ולהפסד בו מעשיך מפני שאתה בעת עשותו מזומן בגופך ואינך מזומן בלבך

גרכיך ועתה בשעת התפלה תוכל לחשוב על כל אלה נמצא בסוף מבלבל תפלתך והכמתך : ומה שעליך : ומה שאתה חייב להחריס : מפני שאתה בעת עשותו מזומן בגופך: מפני מה מצא מקום להכניס בלבך

פון וועגין דיא פיל עסקים וואש דוא האשט אויף דיר והשוב עתה עם שותפך אונ רעכין דיך איצונד אפ מיט דיין חבר וברר מה שיש לך אונ קלער אפ וויא פיל דוא האשט דיין אייגנש ומה שעליך אונ וואשערע חובות עש איז פר האנדין אויף דיר ומה שקבלת בחובותיך אונ וואש דו האשט אפ גינומן פון דיינע חובות ומה שנשאר לך אונ וואשערע חובות זיינן דיר נאך גבליבן וואש דו האשט נאך נים אפ גינומן ומה שראוי לך להתעסק בו מסיבות הטרפים אונ וואשערע זאכין זיינן ראוי צו דיר דוא זאלשט אין זייא עוסק זיין כדי דוא זאלשט דורך זייא האבין דיין שפייז ומה שאינו ראוי לך אונ וואשערע זאכין זיינן נים ראוי צוא דיר עוסק צו זיין אין זיי ומה שקדם ממעשיך אונ קלער דיר איבר די משא ומתן וואש דו האשט שוין פריער גיטאן ששמחת או שנתחרטת עליו אויב דו ביי'לט זיך משמח מיט דעם משא ומתן אונ בדארפשט אים ווייטר טאן אונ אויב דו האשט חרטה אויף אים ואם יש לך דין עם אדם אונ ווען דו האשט איין משפט מיט אמענטשין העבר על לבך כל טענותיו וטענותיך בדיינק דיך אין דיין הארצין אלע זיינע טענות אונ דיינע טענות וכל מה שתוכל להתחכם לו בו בעת דינך עמו אונ אלץ וואש דוא קאנסט קליגן אקעגין אים כלומר קלער דיך איבר וואש ער קאן טענן אונ וואש דו קאנסט אים אויף דעם ענטפערין בשעת אז דו וועשט דיך מיט אים לאדין ותנצחהו אונ זאלשט אים דער מיט מנצח זיין וכן אם יהיה לך ממון או צאן ובקר אונ אזו אויך ווען דו וועשט האבין געלט אדר שאף אדר רינדר או אדמה לזרוע אדר אפעלד צו זייען או עבודה אדר איין דינשט צו טאן או עם הארץ אדר ביי א פראסטע לייט או חשבון עם אדון אדר איין חשבון צוא האבין מיט שררה או עם הארץ אדר מיט פראסטע לייט או אם יש לך עליך חובות ואינך יכול לפורעם אדר אויב דו האשט אויף דיר חובות אונ קאנסט זייא נים בצאלין או אם יש לך חברים שאתה צריך להרגיש על ענינם אדר ווען דוא האשט חברים וואש דוא בדארפשט אכטונג צו געבין אויף זייער פירונג ולהשוב עם נפשך עליהם אונ זאלשט מיט דיין מחשבה אויף זייא טראכטין יעבור על לבך וועט דיר דער יצר הרע דאש אלץ איבר פירין אויף דיין הארץ בעת שתפנה לעבודת שמים אין דר צייט וואש דוא וועשט זיך וועלין קערין צו גאטש דינשט וועט ער ארוף ברייננגען אויף דיין מחשבה אונ אין דיין הארצין איזה מין שיהיה מן המינים האלה וואשער אזאך פון דיא זאכין וואש ער וועט נאר קאנן להטרידך בו כדי ער זאל דיך דער מיט טרוד מאכין ולהפסיד בו מעשיך אונ צו פאר דארבין דער מיט דיינע גוטע מעשים אונ פאר וואש וועט ער עש קאנן דיר אלץ ארייו ברייננ דיא מחשבות מפני שאתה בעת עשותו מזומן בגופך ווייל בשעת אז דוא טושט עפים פון גאטש וועגין בישטו דער צו אן גברייט מיט דיין גוף ואינך מזומןבלבך ומצפונך אבר אין דיין הארצן אונ אין דיינע מחשבות בישטו

בלבך ומצפונך ואם לא יטרידך במה שזכרנו יעביר על לבך חידות ודברים ארוכים ואם יהיה האדם מן המשחקים בקוביא או בפספסים והדומה להם מראה לו כאילו הוא לפניו והושב במה שצריך לו להקדים ולאחר בו ואופני התחבולה לנצח ואם ימלט מכל מה שזכרנו ויהיה מאנשי החכמה והבינה יעביר על לבו ענין קשה מעניני החכמה ויטריד אותו *בשאלה ותשובה ובקושיא ובפירוק ומה שנתעלם ממנו בעיון ומה שהיה צריך לעיין בו ומה שנשאר לו ללמוד מן החכמה ויחשוב עם נפשו לעסוק בו ויטרידהו בזה בכל מעשי העבודה ויפסיד עליו כפלים מה שמתקן עליו

בלבך כל אלה מפני שאתה מדבר תפלתך בלא כוונת לבך אבל אם היית מתפלל בכל כוונתך להבין כל דבר מה שתוציא מפיך לא יארע לך כל אלה: או בפספסים · בל"א ברעט שפיל (ובלשוננו נקרא דאמין טשעכטשאוויס) או קארטין · ויפסיד וכו' · אף על פי שיתשוב בדעתו בעת התפלה לעשות משפט ולדקות ולתרץ קושיות שהם דברים טובים ותקנה אבל ההפסד מה שמפסיד התפלה זו במחשבות זרות יותר עבירה בידו מכל מה שהעלה בלבו ויצא שכרו בהפסדו ואמרו חז"ל זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד ואמרו אין עומדין להתפלל אלא

(*שאלה ותשובה להוציא דבר הדב ד"מ אם יהיה כך איך דינו וזה נקרא שאלה ותשובה וקושיא ופירוק הוא ממה שקשה לאדם במה שלמד כבר והישוב לזה נקרא פירוק ס"ל):

בִּישְׁטוּ נִיט אָן גִיבְּרֵייט כְּלוֹמַר דוּא דִינְשְׁט אִים נִיט אִין גַאנְצְין נָאר מִיטִין מוֹיל זָאגְשְׁטוּ דַיינֶע תְּפִלּוֹת אוּנ דָאשׁ הַארְץ מִיט דֶער מַחֲשָׁבָה זַיינֶען גָאר נִיט דֶער בַּייא דְרוּם הָאט דֶער יֵצֶר הָרַע אַיין צוּ טְרֶעט צוּ דִיר ואם לא יטרידך במה שזכרנו אוּנ אַז עֶר וֶועט דִיךְ נִיט קָאנֶען טָרוּד מַאכִין אוּנ מְבַלְבֵּל זַיין מִיט דִיא זַאכִין וָואשׁ מִיר הָאבִּין דֶער מָאנְט יעביר על לבך וֶועט עֶר דִיר אִיבֶּר פִירִין אוֹיף דַיין הַארְצִין כְּלוֹמַר וֶועט עֶר דִיךְ אַרַיין בְּרֵיינְגִין אִין הַארְצִין אוּנ אִין דַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת חידות רֶעטֶנִישִׁין ודברים ארוכים אוּנ אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ מֶען בַּדַארְף אִין זֵיי לַאנְג טְרַאכְטִין ואם יהיה האדם מן המשחקים בקוביא אוּנ וָוען אֵיינֶער אִיז פוּן דִיא וֶוערְפִיל שְׁפִּילֶערְשׁ או בפספסים אָדֶר פוּן דִיא דַאמֶן שְׁפִּילֶערְשׁ אָדֶער פוּן קָארְטִין שְׁפִּילֶערְשׁ והדומה להם אוּנ פוּן נָאךְ אַזוֹ אַנְגְלַייכִין מראה לו כאילו הוא לפניו וַוייזְט עֶר אִים אִין דֶער מַחֲשָׁבָה וִויא דִי שְׁפִּיל שְׁטֵייט פַאר אִים והושב במה שצריך לו להקדים ולאחר בו אוּנ עֶר טְרַאכְט וֶועלְכֶע עֶר בַּדַארְף פְרִיעֶר שְׁטֶעלִין אוּנ וֶועלְכֶע שְׁפֶּעטֶר ואופני התחבולה לנצח אוּנ עֶר טְרַאכְט דִיא אוֹפַנִים מִיט וָואשׁ פַאר אַתַחְבּוּלָה עֶר זָאל קָאנֶען דֶעם אַנְדֶרִין מְנַצֵחַ זַיין ואם ימלט מכל מה שזכרנו אוּנ אוֹיבּ דֶער מֶענְטְשׁ וֶועט נִיצוֹל וֶוערִין פוּן דֶעם אַלֶעמֶען וָואשׁ מִיר הָאבִּין דֶער מָאנְט ויהיה מאנשי החכמה והבינה אוּנ עֶר וֶועט זַיין פוּן דִי קְלוּגֶע אוּנ פַר שְׁטַאנְדִיגֶע לַייט יעביר על לבו וֶועט אִים דֶער יֵצֶר הָרַע בְּרֵיינְגֶען אִין זַיין הַארְץ אוּנ אִין זַיין מַחֲשָׁבָה אַרַיין ענין קשה מעניני החכמה אַיין שְׁוֶוערִי זַאךְ פוּן דֶער חָכְמָה כְּלוֹמַר עֶר וֶועט אִים אַרַיין בְּרֵיינְגֶען אַזוֹ אַזַאךְ פוּן לֶערְנֶען וָואשׁ אִיז שְׁוֶוער צוּא פַאר שְׁטֵיין ויטריד אותו בשאלה ותשובה ובקושיא ובפירוק אוּנ וֶועט אִים דְרִינֶען טָרוּד מַאכִין מִיט שְׁאֵלוֹת אוּנ תְּשׁוּבוֹת אוּנ מִיט קוּשְׁיוֹת אוּנ תִּירוּצִים ומה שנתעלם ממנו אוּנ וֶועט אִים אַלְץ בְּרֵיינְגֶען אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ זַיינֶען פוּן אִים פַר הוֹילִין בעיון ומה שהיה צריך לעיין בו דוּרְךְ דֶעם וָואשׁ עֶר וָואלְט בַּדַארְפְט רֶעכְט מְעַיֵין זַיין דְרִינֶען כְּלוֹמַר עֶר וֶועט אִים וַוייזִין ווייל עֶר הָאט דְרִינֶען נִיט רֶעכְט מְעַיֵין גִיוֶוען בְּשַׁעַת עֶר הָאט עֶשׁ גִילֶערְנְט דְרִיבֶּר קָאן עֶר עֶשׁ נִיט דְרוּם בַּדַארְף עֶר דְרִינֶען אִיצוּנְד גוּט מְעַיֵין זַיין ומה שנשאר לו ללמוד מן החכמה אוּנ עֶר וֶועט אִים וַוייזִין אַזֶעלְכֶע וָואשׁ עֶר הָאט עֶשׁ נָאךְ גָאר נִיט גִילֶערְנְט ויחשב עם נפשו לעסוק בו אוּנ עֶר זָאל טְרַאכְטִין עוֹסֵק צוּ זַיין דְרִינֶען ויטרידהו בזה בכל מעשה העבודה אוּנ עֶר וֶועט אִים דֶער מִיט טָרוּד מַאכִין אִין אַלֶע גָאטְשׁ דִינְשְׁט כְּלוֹמַר זַיין מֵיין אִיז נָאר כְּדֵי עֶר זָאל אִים דֶער מִיט פַאר עֶנְדֶערִין אוּנ מְבַלְבֵּל זַיין פוּן גָאטְשׁ דִינְשְׁט ויפסיד עליו כפלים מה שמתקן עליו אוּנ עֶר וֶועט אִים מַאפִיל שֶׁאדִין

טאו

עליו ואפשר שיכנס במעשה העבודה ויצא ממנו ויהיה תמיד בטרדת לבו בזולתו מעניני העולם ואפשר שיבקש כפרת המקום בלשונו והוא ריק במחשבתו ובמצפונו להמרותו ומתחנן אליו באבריו ופונה מעליו בלבו ובחובו דומה למה שאמר הכתוב (ישעיה כט) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ואמר (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ואם ייקץ בעת ההיא ויחשוב עם נפשו ויאמר לה איך אתנהג עם הבורא במה שאינו נכון לי להתנהג בו עם הברואים בעת שאני צריך אליהם או בעת שהם צריכים לי כי מי שאלך אליו לבקש ממנו חפץ ואשאל אותו ממנו בלשוני ולבי פונה ממנו אילו

("ועורר את שכלו כי כשאדם מתנהג עמו יתב' בלא דעת נראה כאלו שכלו ישן ע"ל)

אלא מתוך הלכה פסוקה פי' רש"י שאינה צריכה עיון כדי שלא יהרהר בה בתפלה והטעם שאם יהרהר בהלכה לא יכוין בתפלה כהלכה והתפלה צריכה כוונה כמו שנתבאר בש"ע א"ח סי' צ"ח וק"א ע"ש וז"ל שם התפלה היא במקום קרבן ולכן צריך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה שלא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים וכן שאר דברים הנזכרים שם ע"ש : ואפשר שיבקש כפרת המקום כו' · וכתב באורחות חיים סי' ל"ו כוון בתפלתך כי התפלה היא עבודה הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יחר לך · מה תעשה טפש הרותה. לפני מלכו של עולם ולא תהיה כעבד שמסרו לו מלאכה נכבדת לטובתו ומכלה אותו ואיך יעמוד לפני ממ"ה הקב"ה ומה טוב לבקש סליחה על אומרך סלח לנו בלא כוונה ואם א"א בכל התפלה עכ"פ ברכה של י"ח וק"ש אל׳ יהבר כי לא יצא ידי חובתו מי שלא כוון בהם עכ"ל : ובחובו · ר"ל במסתרו : ואם ייקץ ויחשוב עם נפשו · עם עצמו כו'
וכתב

טאן פון דעם וואש ער פאר ריכט אים כלומר האטשע דיא מחשבות פון צו פרעגין קשיות אונ תירוצים אין לערנן זיינען דאך גוט אבער דעם שאדין וואש ער טוט אים וואש ער איז אים מבלבל פון גאטש דינשט איז טאפיל דר פון ואפשר שיכנס במעשה העבודה ויצא ממנו אונ עש וועט קאנען זיין אז פון דעם אן הויב ווי ער גייט אריין אין גאטש דינסט ביז ער גייט דר פון ארויש ויהיה תמיד טרוד בטרדת לבו אונ זאל תמיד טרוד זיין אין זיין הארץ בזולתו אין דער זאך וואש איז ניט פון דעם דינשט מעניני העולם אונ דש מיינט מען פון די וועלטליכע זאכין כלומר עש איז מיגלך פון זינט ער הייבט אן צו טאן עפיש צוא גאטש דינשט ביז צום סוף זאל ער אלץ האבין אין דער מחשבה פון וועלטליכע זאכין ואפשר שיבקש כפרות המקום בלשונו אונ עש איז גימאלט אז מיט זיין צונג זאל ער בעטין גאט ער זאל אים פאר געבין זיינע זינד והוא ריק במחשבתו ובמצפונו להמרותו אונ אין זיין מחשבה זאל ער לופין אים צוא דער צארינן כלומר ער זאל גילוסטין אין זיין מחשבה עבירות צוא טאן ומתחנן אליו באבריו אונ מיט זיינע אברים זאל זיך דאכטין אז ער בעט פאר אים ופונה מעליו בלבו אונ וועט זיך אפ קערין פון אים אין זיין הארץ ובחובו אונ אין זיינע פר בארגנע מחשבות דומה למה שאמר הכתוב איז ער גלייך צו דעם וואש שטייט אין פסוק בפיו ובשפתיו כבדוני מיט זיין מויל אונ מיט זיינע לעפצין האבין זיי מיך ערליך גיהאלטין ולבו רחק ממני אונ זיין הארץ איז גאר ווייט פון מיר אין (תהלים) שטייט ויפתוהו בפיהם אונ זייא האבין אים איבר גירעט מיט זייער מויל ובלשונם יכזבו לו אונ מיט זייער צונג האבין זיי ליגין פר אים גיזאגט ווארום ולבם לא נכון עמו זייער הארץ איז ניט אן גיברייט מיט אים ואם ייקץ בעת ההוא אז ער זאל זיך דאש זעלבינע מאל אויף וואכין ויחשוב עם נפשו אונ זאל זיך מיט זיך אליין בהשבנן ויאמר לה אונ זאל צו איר זאגין כלומר צוא זיין לייב איך אתנהג עם הבורא וויא אזוא וועל איך מיך נוהג זיין מיט דעם בשעפער במה שאינו נכון לי להתנהג בו עם הברואים וואש איז ניט רעכט פר מיר איך זאל מיך אזו נוהג זיין מיט מענטשין בעת שאני צריך אליהם אין דער צייט אז איך באדארף עפיס צוא זייא או בעת שהם צריכים לי אדער זייא זאלין מיר אזוא טאן בשעת אז זייא באדארפין צו מיר כי מי שאלך אליו לבקש ממנו חפץ דען ווען איך וועל גיין צו אמענטשין עפיס אזאך צוא בעטין ואשאל אותו ממנו בלשוני ולבי פונה ממנו אונ איך

אילו היה מכיר זה ממני היה מואס וגועל אותי כ״ש שימנע ממני חפצי קל וחומר אם היה יודע בי שאני מטריד לבי במה שאיני מפיק רצונו אך במה שמקציפו שתהיה שנאתו אותי יותר גדולה ומניעתו ממני יותר ראויה וכן מבלי ספק הייתי עושה למי שהיה שואל ממני שום חפץ והייתי יודע מלבו מה שידע בוראי מלבי ואיך לא אבוש מבוראי שארצה לו מנפשי במה שלא הייתי רוצה לה מחלש כמוני ולא היה רוצה בו ממני נברא וכמו שאה״כ (ירמיה ח) גם בוש לא יבושו והכלם לא ידעו אז ינגף היצר:

וכאשר יתיאש היצר מפתותך מן הפנים האלה ישתדל לפתותך בהנחת החונף ויאמר לך לא

וכתב בשל״ה ויתבונן בלבו אילו היה מדבר לפני מלך והיה מערב בין דבור לדבור דברים אחרים זרים בוודאי יתחייב ראשו למלך וכמה אצל ממ״ה הקב״ה מחשבה כדבור כי כל הלבבות דורש ה׳ וכל יצר מחשבות הוא מבין ומה לי אם מפסיק במחשבה אחרת או בדברים אחרים בתוך התפלה כו׳ ע״ש: ואיך לא אבוש מבוראי כו׳ · כי הוא יודע מחשבות לבבנו ומה שנחשב בתוך תפלתנו ואיך לא יתפוש כפי ידיעתנו כמ״ש לעיל בשער ע״ה ספ״ט הלא הראה כי הדיין כו׳ ע״ש · ויותר מה שנתבאר כאן בענין התפלה ממלא בחשבון הט׳ בארוך מענין זירוז התפלה · ע״ש: שארצה לו מנפשי · שאני אעשה לה״י דבר מה שאני עצמי לא רציתי מב״א אדם כמוני וכן אם אני עשיתי כך לנברא כמוני ג״כ לא היה רוצה בזה ואיך לא אבוש מבוראי כו׳:

וכאשר יתייאש כו׳ בהנחת החונף · ר״ל שיניח החנופה מכל וכל וכוונתו שלא ישמש דברים טובים במעמד בני אדם

זָאל נָאר בֶּעטִין פוּן אִים מִיט מַיין צוּנְג אוּנ מַיין הַארְץ זָאל אִיךְ דֶער פוּן אַוֶועק קֶערִין בְּלוֹמַר דָאשׁ הַארְץ זָאל נִיט זַיין דֶר בַּייא אילו היה מכיר זה ממני אַז דֶער אַנְדֶערֶער זָאל דָאשׁ נָאר דֶער קָאנֶען פוּן מִיר היה מואס וגועל אותי וָואלְט עֶר דָאךְ בְּיוֹדְאַי מִיךְ פַאר מִיאוּסְהַ אוּנ אוּם גִיוֶוערְדִיקְט כ״ש שימנע ממני חפצי אוּנ מַיין בֶּגֶער וָואשׁ אִיךְ הָאבּ פוּן אִים גִבֶּעטִין וָואלְט עֶר דָאךְ עֶשׁ בְּוַודְאַי פַאר מִיטִין פוּן מִיר קל וחומר אם היה יודע בי אוּנ מִכָּל שֶׁכֵּן עֶר זָאל נָאךְ וִוישִׁין אִין מִיר שאני מטריד לבי במה שאינו מפיק רצונו אַז אִיךְ לֵייג מַיין הַארְץ אוּנ מַיין מַחְשָׁבָה אוֹיף זֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ צִיהְט נִיט אוֹישׁ זַיין וִוילִין כְּלוֹמַר וָואשׁ עֶר וִויל דָאשׁ נִיט אך במה שמקציפו נָאר דָאשׁ וָואשׁ דֶער צַארִינְט אִים נָאךְ אִיז דָאךְ אַפְשִׁיטְא שתהיה שנאתו אותי יותר גדולה אַז זַיין שִׂנְאָה וֶועט נָאךְ גְרֶעשֶׂר זַיין אוֹיף מִיר ומניעתו ממני אוּנ זַיין פַר מַייְדִן דִי זַאךְ פוּן מִיר יותר ראויה אִיז נָאךְ מֶער רָאוּי כְּלוֹמַר עֶר בְּוַודְאַי גִיהֶער פַאר מַייְדִין פוּן צוּ גֶעבִּין מִיר דִיא זַאךְ וָואשׁ אִיךְ בֶּעט פוּן אִים וכן מבלי ספק הייתי עושה אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אָן סָפֵק וָואלְט אִיךְ גִיטָאן למי שהיה שואל ממני שום חפץ צוּא דֶעם וָואשׁ עֶר זָאל בַּייא מִיר בֶּעטִין עֶפֶּעס אַזַאךְ והייתי יודע מלבו מה שיודע בוראי מלבי אוּנ אִיךְ זָאל פוּן זַיין הַארְץ אַזוֹי ווּאוֹל פַאר שְׁטֵיין אַז עֶר אִיז גָאר נִיט דֶער בַּייא אָדֶר אַז עֶר וִויל מִיךְ מִיט זַיין הַארְץ דֶער צַארֶענֶען אַזוֹ וִויא דֶער בַּשֶׁעפֶר פַאר שְׁטֵייט פוּן מַיין הַארְץ וָואלְט אִיךְ דָאךְ בְּוַודְאַי אוֹיף אִים דִיא זַאךְ נִיט גִיגֶעבִּין אוּנ וָואלְט אִים נָאךְ פַיינְט גִיהַאט ואיך לא אבוש מבוראי אוּנ וִויא זָאל אִיךְ מִיךְ נִיט שֶׁעמֶען פַאר מַיין בַּשֶׁעפֶער שארצה לו מנפשי אַז אִיךְ זָאל פוּן אִים וֶועלִין אַז עֶר זָאל פוּן מִיר אָן נֶעמֶן במה שלא הייתי רוצה לה אַזוֹ אַפִירוּנְג וָואשׁ אִיךְ וָואלְט עֶשׁ נִיט גִיוָואלְט אָן נֶעמֶן מחלש כמוני פוּן אַזוֹא אַשְׁלַאפִין מֶענְטְשִׁין וִויא אִיךְ בִּין אַז עֶר זָאל עֶשׁ מִיר טָאן ולא היה רוצה בו ממני נברא אוּנ קַיין שׁוּם בַּשֶׁעפֶנֶעשׁ וָואלְט עֶשׁ פוּן מִיר אוֹיךְ נִיט גִוָואלְט לַיידִין אוּנ אַזוֹ וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין (ירמיה) גם בוש לא יבושו אוֹיךְ שֶׁעמֶען זֵייא זִיךְ נִיט והכלם לא ידעו אוּנ וֵויישִׁין נִיט פוּן קַיין שַׁאנְד וֶוען דוּא זָאלְשְׂט דֶעם יֵצֶר הָרָע דָאשׁ אַלְץ זָאגִין אז ינגף היצר דֶענְמָאלְט וָואלְט דֶער יֵצֶר הָרָע דֶר שְׁלָאגִין גִיוָוארִין:

וכאשר יתיאש היצר מפתותך מן הפנים האלה אוּנ אַז דֶר יֵצֶר הָרָע וֶועט דִיךְ מִיט דֶעם אַלֶעמֶען נִיט קָאנֶען אִיבֶּר רֵיידִין ישתדל לפתותך וֶועט עֶר זִיךְ פְלַייסִין עֶר זָאל דִיךְ אִיבֶּר רֵיידִין בהנחת החונף אַז דוּא זָאלְשְׂט דָאשׁ פַאלְשְׁקַייט גָאר אַוֶועק לָאזִין דָאשׁ אִיז עֶר זָאל קַיין שׁוּם פרומקייט

אדם וא״כ הוא מניח עבודת הבורא בשביל שבח בני אדם שלא יגנוהו עליו והוא בורח מכאב הקטנ' ממדת החנופה אל אב הגדולה שלא יעשה שום מעשים טובים אחת לאחת : ומהשלמת אופני זריזותיך ויאמר עוד הילך אם תרצה להיות זריז בשלימות : שתתרע · ר״ל שתהיה ריע והכר

לא יתכן שתהיה עבודתך לאל בלב שלם גמורה עד
שתרחיק החונף ממך מעוטו ורובו · והרחקת החונף לבני
אדם מעליך לא יתכן אלא בכסות כל מעשיך מהם
ובהראות הפך מה שיש בלבך להם וכאשר תתפלל קצר
ואל יראה ממך בה רצון ולא השתדלות וכשתרצה
ללמוד שום חכמה התיחד לבדך ואל ידע בזה זולתי
הבורא ואל תראה בך שום מדה טובה והראה העצלות
והכבדות במעשה העבודה כדי שלא יצא לך בה שם ותפסיד שכרך ואל תצוה על
הטוב ותזהיר מן הרע ואל תודיע הכמתך ואל תלמדה לזולתך ואל יראה עליך סימן יראת
שמים ולא אות מאותות העבודה שלא יכבדוך ב״א בעבורם ומהשלמת אופני זריזותך
(ס״א זהירותך) שתתרע לכל כתות ב״א ותתנהג במנהגיהם ותלך בדרכיהם ובנתיבותם
בענין דברי האמת והשחוק ואל תשמר כל כך מן הכזב והשבועה והתחבר עמהם במאכל
ובמשתה

פרומקייט נים ווייזן פאר לייט כדי מען זאל נים מיינן אז ער טוט עש דרום כדי מען זאל אים
האלטין פאר אפרומין ויאמר לך אונ ער וועט דיר זאגין לא יתכן שתהיה עבודתך לאל בלב שלם
גמורה דו וועשט אנדערש נים קאנען דינען גאט מיטין גאנציין הארצין עד שתרחיק החונף ממך
מעוטו ורובו ביז דוא מוזט דיא מדה פון חניפה דער ווייטערין פון דיר פיל אונ ווייניג כלומר
דוא זאלשט אפילו ווייניג חניפה אויך אין דיר נים האבין והרחקת החונף לבני אדם מעליך לא יתכן
אונ דאש דער ווייטערין פון חניפה צוא מענטשין מאן קאן אנדערש נים רעכט זיין אלא בכסות
כל מעשיך מהם נאר אז דוא זאלשט פאר בארגין אלע דיינע גוטע מעשים פון זייא ובהראות הפך
מה שיש בלבך להם אונ דוא מוזט פאר זייא ווייזן פאר קערט פון דעם וואש דוא האשט אין דיין
הארץ כלומר אין הארצין זאלשטו האבין גאט צוא דינען פאר זייא זאלשטו ווייזן אז דוא
ווילשט אים נים דינען וכאשר תתפלל קצר אונ אז דוא וועשט תפלה טאן מאך זיא גאנץ קורץ
ואל יראה ממך רצון ולא השתדלות אונ לאז פון דיר נים געזעהן ווערין אז דוא טושט זיא מיט כוונה
אונ מיט פלייסקייט וכשתרצה ללמוד שום חכמה א״נ אז דוא וועשט וועלין לערנן עפים איין פאר
שטאנדיגע זאך התייחד לבדך זייא דיך אליין מייחד כלומר לערין אויף אזויא איין ארט וואש
קיינר איז דארטין נימא ואל ידע בזה זולתי הבורא אונ לאז קיינער דער פון נים וויסין נאר דער
באשעפער ואל תראה בך שום מדה טובה אונ לאז קיין גוטע מדה פון דיר נים גיזעהען ווערין והראה
העצלה והכבדות במעשי העבודה אונ ווייז פאר לייט פוילקייט אונ שווערקייט אין גאטש דינשט
כלומר גלייך וויא דוא בישט פויל אונ עש קומט דיר אן שווער גאט צוא דינען כדי שלא
יצא לך בה שם כדי דוא זאלשט קיין גוטין שם נים קריגין דורך גאטש דינשט ותפסיד שכרך
וועשטו דאך דריבר אן ווערין דיין שכר ולא תצוה על הטוב ותזהיר מן הרע אונ גיבים קיינעם נים
גוטש צוא טאן אונ זייא קיינעם נים מזהיר פון בייז ואל תודיע חכמתך ואל תלמדה לזולתך אונ זייא
נים מודיע דיין חכמה אונ לערין צוא קיינעם נים ואל יראה עליך סימן יראת שמים אונ לאז
פון דיר נים גיזעהען ווערין קיין סימן פון יראת שמים ולא אות מאותות העבודה אונ קיין שום
צייכין פון גאטש דינשט שלא יכבדוך בני אדם בעבורם כדי לייט זאלין דיך פאר זייא נים ערליך
האלטין וועשטו דאך אן ווערין דיין שכר וואש דוא וואלשט פאר זייא גיהאט ומהשלמת אופני
זריזותיך אונ פון דיא אופנים וואש דיין זריזות זאל זיין אין גאנציין כלומר אונ ווען דוא ווילשט
רעכט פרום זיין שתתרע לכל כיתות בני אדם איז אזוא דוא זאלשט דיך גיזעלין צוא אלירלייא
מענטשין ותתנהג במנהגיהם אונ זאלשט טאן אזוא וויא זייא טוען ותלך בדרכיהם אונ דוא זאלשט
גיין

ותכל כמו ריש דוד : שלא להודיין · ר״ל לפתקסא ובמשתה ובחידות ובמותרי הדברים ורוב השחוק ולדבר בהם ולזכור גנותם וכל אשר ירחיק ממך שם הפרישות בעוה״ז אצל אנשיו ואם תשמע לו בזה ישלול ממך אמונתך ולא תרגיש ואם תשיב עליו ותאמר לו כבר עזרת לאויבי בהלחמך בי והתחכמך לי להרוס כחי ולמהר מפלתי ואיך אברח מן האש הקטנה אל האש הגדולה ואני לא ברחתי מאהבת השם והכבוד אלא שלא להודיין לבני אדם ואתה מצוה אותי להודיין להם בהנהגת עבודת האלהים אך מה שראוי להסתירו ממעשי הוא כל מה שישלם ויגמר מבלי דעת בני אדם בו אבל להתפלל בצבור ולצוות בטוב ולהזהיר מן הרע ולמוד החכמות ועשות חסד והדומה לזה אין מן הזריזות (ס״א הזהירות) להניח אותו ולעזבו בעבור

גיין אין זייער וועג ובנתיבותיהם אונ אין זייערע שטעגין בענין דברי האמת והשחוק אין דעם ענין פון אמת אונ ליצנות טרייבין כלומר סייא זייא ריידין ווערטער פון אמת אונ סייא זייא טרייבין ליצנות ואל תשמר כל כך מן הכזב והשבועה אונ זאלשט זיך ניט אזוא זייער היטין פון ליגין זאגין אונ פון שווערין והתחבר עמהם במאכל ובמשתה אונ בהעפט דיך מיט זייא מיט עסין אונ טרינקן ובחידות אונ מיט רעטענישן ובמותרי הדברים אונ מיט איבעריגע רייד כלומר ווען זייא זאגין רעטינישין אדער זייא ריידין אום נוציגע רייד טוא אויך אזוא ורוב השחוק אונ פיל לאכין אונ שפעטין ולדבר בהם אונ צו ריידין פון זייא ולזכור גנותם אונ אמאל צו דער מאנן זייער שאנד וכל אשר ירחיק ממך אונ זאלשט מאן אלע זאכין וואש דורך זייא וועט פון דיר דער ווייטערט ווערין שם הפרישות בעולם הזה אצל אנשיו דעם נאמן פון פרומקייט אין דער וועלט באיי דיא לייט כלומר מען זאל גאר קיינר אויף דיר ניט זאגין אז דוא ביסט פרום אזו וועט דיר דער יצר הרע אלץ זאגין · זאגט דער מחבר ואם תשמע לו בזה אונ אז דוא וועשט דעם יצר הרע דרינען פאלגין ישלול ממך אמונתך וועט ער פון דיר אוועק רויבין דיין אמונה ולא תרגיש אונ דו וועסט ניט פילין ואם תשיב עליו אונ ווען דוא זאלשט אים ענטפערין ותאמר לו אונ זאלסט אים זאגין כבר עזרת לאויבי דו האשט דער מיט נאך גיהאלפין מיין פיינד בהלחמך בי אין דעם וואש דוא שטרייטסט קעגין מיר והתחכמך לי להרוס כחי אונ טראכשט מיט קלוגשאפט איבר מיר צוא פאר שוואכין מיין קראפט ולמהר מפלתי אונ צוא מאכין מיך גיך פאלין כלומר ניט גנוג וואש דוא העלפשט מיר דער מיט ניט גאט צוא דינען נאר דוא ווילשט מיך נאך דער מיט מאכין פאלין איך זאל נאך מער עבירה מאן ואיך אברח מן האש הקטנה אל האש הגדולה אונ וויא אזוא זאל איך אנטלופין פון אקליינעם פייער צו אגרויסין פייער ואני לא ברחתי מאהבת השם והכבוד אונ איך בין דאך אנדרש ניט אנטלאפין גיווארין פון די ליבשאפט פון אגוטן שם אונ פון כבוד אלא שלא להודיין לבני אדם נאר ווייל איך זאל מיר ניט צירין אונ שיין מאכין פאר לייטן ואתה מצוה אותי אונ דוא גיביטסט מיר להודיין להם איך זאל מיך צירין פאר זייא בהנהגת עבודת האלהים מיט דעם איך זאל אוועק לאזין גאטש דינעסט אונ זאל טאן אזוי וויא זיי אך מה שראוי להסתירו מבני אדם ממעשי נאר וואש גיהער איך יוא פון מיינע מעשים פאר בארגין צוא האלטין פאר לייט הוא איז דאש כל מה שישלם ויגמר מבלי דעת בני אדם בו גאר אזעלכע מעשים וואש זייא קאנען אין גאנצין גיטאן ווערין אונ נגמר ווערין אז מענטשין זאלין דער פון ניט ווישין דאש בדארף איך יוא פאר בארגין פאר לייטין אבל להתפלל בצבור אבער צוא דאבנען מיט קהל ולצוות בטוב ולהזהיר מן הרע אונ צו גיביטין לייט זייא זאלין גוטש מאן אונ זייא מזהיר צוא זיין זייא זאלין קיין בייז ניט מאן ולמוד החכמות אונ תורה לערנען ועשות חסד אונ צוא טאן גוטש והדומה לזה אונ נאך אזוא אגלייכין וואש זייא מוזין פאר לייט גיטאן ווערין אין זה מן הזריזות להניח אותו

בעבור עילת ההונף אך אני חייב לעשותו לשם שמים ואם ישבחוני ב"א עליו או יכבדוני בעבורו לא יזיק בשכרי מאומה מפני שלא היתה כוונתי לו בעת המעשה וכבר נאמר כשתעשה מעשה שיודעים בו בני אדם ותרצה לעמוד על בירור כוונתך בחן נפשך בו בשני פנים אחד מהם שתדע מה אתה מקוה במעשה ההיא מן הגמול וממי אתה מקוה אותו אם מן האלהים הוא שלם ואם מזולתו איננו שלם · והשני שתדע מנפשך שאם היית מתיחד ההיית עושה המעשה ההוא על הענין ההוא ואם יתברר לך זה מעשיך שלם לאלהים הרבה ממנו ואם יהיה פחות מזה הניחהו עד שיזדכך לבך לשמים אז ינגף היצר ואם לא ימצא היצר דרך לפתותך מהפנים האלה יתחכם לך במה שהוא יותר דק מזה והוא

לספקתו וליפות עלמו לב"א · וכשני שתדע מנפשך שאם היית מתיחד · ר"ל ביחידות בפני עצמך : ההיית עושה המעשה וכו' · שאם היית עושה הדבר הזה ג"כ : הרבה ממנו · אזי תוכל להרבות עוד המעשה ההיא אפי' בפני כמה ב"א ולא יזיק ואם לאו בעדיין אין לבך שלם כ"כ מוטב שיניח אותה ולא יעשה דבר מזויף בכיונות רעות· אולי

אותו דאש בריינגט דש פרומקייט ניט מיט אז מען זאל דש אוועק לאזין ולעזבו אונ מען זאל עש פאר לאזין בעבור עילת החונף פון וועגין דעם טעם כדי לייט זאלין ניט זאגין אז איך טוא עש מיט פאלשקייט אך אני חייב לעשותו לשם שמים נאר איך באדארף עש טאן פון גאטש וועגין ואם ישבחוני בני אדם עליו אונ ווען לייט ווילין מיך איבר דעם לויבין או יכבדוני בעבורו ארר זייא וועלין מיך וועגין דעם ערליך האלטין לא יזיק בשכרי מאומה וועט עש מיר צוא מיין שכר גאר ניט שאדין טאן כלומר פון דעסט וועגין וועל איך מיין שכר פון דיא מעשים ניט אן ווערין מפני שלא היתה כוונתי לו בעת המעשה ווייל בשעת אז איך האב גיטאן דיא גוטע מעשים איז מיין כוונה דרויף ניט גיוועזן אז איך זאל עש טאן פון לייטין וועגין וכבר נאמר אונ עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארין כשתעשה מעשה שיודעים בו בני אדם אז דו ווילשט טאן אגוטע ווערק וואש לייט זאלין דר פון ווישין ותרצה לעמוד על ברור כוונתך אונ דו ווילשט פר שטיין אויף דיין כוונה אויב זיא איז קלאר פון גאטש וועגן אויב ניין בחן נפשך בו בשני פנים פרוב דיך דרינן מיט צוויי זאכין אחד מהם איינש פון זיי איז שתדע מה אתה מקוה במעשה ההיא מן הגמול דו זאלשט ווישן וואש פאר איין שכר דוא האפשט פאר דעם דאזיגין ווערק וממי אתה מקוה אותו אונ פון וועמן דוא האפשט דעם שכר אם מן האלהים האפשטו אנדערש דעם שכר פון גאט הוא שלם איז דש גאנץ כלומר איז דאש גוט אונ דוא מעגשט עש טאן ואם מזולתו אונ אויב דוא האפשט דעם שכר פון אנאנדערין איננו שלם איז דאש ניט גאנץ והשני אונ דאש אנדרע איז שתדע מנפשך דו זאלשט ווישן פון דיר שאם היית מתייחד ווען דו זאלשט זיין אליין אן לייט ההיית עושה המעשה ההוא על הענין ההוא אויב דו וואלשט גיטאן דיא אייגנע מעשה אזו וויא דוא טושט זיא נאצונד ואם יתברר לך זה אז דאש וועט בייא דיר אויש גיקלערט ווערין אז דוא וואלשט זיין נאר אליין ניט צווישין מענטשין וואלשטו דאש ווערק אויך גטאן אזו ווי היינט מעשיך שלם לאלהים זיינען דיינע מעשים גאנץ צוא גאט הרבה ממנו מעגשטו נאך מערין פיל זעלבע זאכין טאן אפילו פר לייט ואם יהיה פחות מזה אונ אבר אז דו וואלשט זיין אליין וואלשטו ווייניגער גטאן אז היינט הניחהו עד שיזדכך לבך לשמים לאז עש ליבר אוועק ביז וואנן דיין הארץ וועט לויטער ווערין אונ ריין זיין דו זאלשט עש ערינשט מיינען צו גאט אז דערנאך אז דו וועשט דעם יצה"ר דש אלץ ענטפרין ינגף היצר וועט דר יצר הרע דער שלאגין ווערין ואם לא ימצא היצר דרך לפתותך מהפנים האלה אונ אז דר יצר הרע וועט ניט גפינען קיין דרך ער זאל דיך קענען איבער ריידין מיט דיא זאכין יתחכם לך וועט ער קליגין איבר דיר ער זאל דיך איבר ריידן במה שהוא יותר דק מזה מיט אזוי אזאך וואש איז נאך איידלר

והוא דרך הגמול והעונש בעוה"ז והעוה"ב ויאמר לך הנה אתה מחסידי הבורא ומסגולתו וכמוך הוא ראוי לגמול העולם הזה והבא וצריך שתשתדל כפי יכולתך אולי תגיע לזה במעשיך ובהמשכך אחרי עבודת האלהים בלב טוב ובשמחה רבה כמו שאמר דוד (תהלים לז) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ואם תשמע אליו ותסמוך על דבריו יפילך במין ממיני השתוף הנסתר והוא ששמת נעבדך לנפשך ממה שאתה משתדל במה שתמשך בו הנאת עצמך ושמחתך ותדחה בו מעליה הדאגות והיגונות ולולי תקותך לזה היית כופר בטובות האלהים המתמידות עליך ולא היית מחייב את עצמך עבודה עליהם עם שאינך רואה שהעבודה "תאות לו לגדולתו ועוצם יכולתו ואותות הכמתו

אולי תגיע לזה במעשיך ובהמשכך אחרי עבודת כו' · ר"ל ובהתמשכך עצמך אחרי עבודת הש"י אוי תגיע לגמול העוה"ז והעוה"ב א"כ יפה לך בהיסוף הנסתר · והוא שתשים לעבדך· ר"ל עבודתך לנפשך לעצמך בשביל עצמו שיהיה לו עוה"ז או עוה"ב ואם לאו לא היה עובד עבודת הש"י בלב טוב · ובשמחה שלא תעשה אלא אותה שיש בה שמחה ר"ל :

וכאשר

("תאות לבין יאות כלומר ראוי ונכון)

איידעלער דער פון כלומר עש איז זיך נאך שווערר צו שטויסין אויב דאש איז פון זיינע איבער ריידן והוא דרך הגמול והעונש בעולם הזה ובעוה"ב אונ דאש איז ער ווערט מיט דיר אן הייבין צו רייתן פון דעם שכר אונ עונש פון דר וועלט אונ פון יענר וועלט ויאמר לך אונ ער וועט דיר אזוא זאגין הנה נון אתה מחסידי הבורא דו בישט פון פרומע ליים פון דעם בשעפר וסגולתו אונ פון זיינע גליבטע וכמוך הוא ראוי לגמול העולם הזה והבא אונ אזעלכר ווי דו בישט איז ראוי צו האבין שכר אויף דר וועלט אונ אויף עולם הבא וצריך שתשתדל כפי יכולתך אונ דו מושט זיך פלייסין נאך דיין יכולת נאך דו זאלשט ווייטר פרום זיין אולי תגיע לזה במעשיך טאמר וועשטו קאנן קומן דורך דיינע מעשים צו דעם שכר ובהמשכך אחרי עבודת האלהים בלב טוב ובשמחה רבה אונ ווייל דו וועשט זיך ציהן נאך גאטש דינשט מיט אנגוט הארץ אונ מיט גרויש שמחה וועשטו קאנען דער פאר גוטין שכר האבין אזו ווי דוד המלך האט גיזאגט אור זרוע לצדיק איין ליכט מיינט מען דעם שכר פון עולם הבא איז גזייעט צו אצדיק כלומר אזו ווי מען זייעט תבואה וואקסט דאך ארויש מער איידר מען זייעט אזו אויך וועט מען דעם צדיק מער שכר געבין אויף יענר וועלט איידר מען וואלט אים גינעבין תיכף דעם שכר פר דיא מצות אויף דער וועלט ולישרי לב שמחה אונ צו רעכט פארטיגע הערצר איז גיזייעט פרייד זאגט דר מחבר ואם תשמע אליו אונ אז דו וועשט אים צו הערין ותסמוך על דבריו אונ דוא וועשט זיך סומך זיין אויף זיינע רייד יפילך במין ממיני השתוף הנסתר וועט ער דיך ארייןווארפין כלומר ער וועט דיך ברייננן צו איין פאר בארגנע שתוף והוא אונ דאש מיינט מען ששמת נעבדך לנפשך דו זאלשט מאכין דיין דינשט צו דיר אליין אויך כלומר דריבר היישט עש שתוף הנסתר ווארום דוא וועשט אין דיינע פר בארגנע מהשבות ניט גאט אליין דינן נאר דיך אויך ממה שאתה משתדל במה שתמשך בו הנאת עצמך ווייל דו פלייסט זיך גאט דינען אויף דעם כדי דו זאלשט זעלבשט הנאה דער פון האבין אויף דער וועלט אונ אויף יענר וועלט ושמחתך אונ דיין שמחה כלומר אונ שמחה דר פון צו האבין ותדחה בו מעליה הדאגות והיגונות אונ וועשט דורך דעם בשירמעט ווערין פון דיא זארג אונ פון טרויערקייט ולולי תקותך לזה אונ ווען דו וואלשט ניט גיהאפט אויף דעם היית כופר בטובות האלהים המתמידות עליך וואלשטו גלייקינט אין גאטש טובות וואש ער טוט דיר אלע צייט ולא היית מחייב את עצמך עבודה עליהם אונ וואלשט דיך ניט מחייב גיוועזן פאר זייא גאט צו דינן אונ פאר וואש דען דינשטו אים כדי ער זאל דיר געבין שכר אויף עולם הזה אונ עולם הבא דינשט דאך דיך אליין אויך עם שאינך רואה שהעבודה תאות לו ווייל דו ווילשט ניט פר שטיין אז די דינשט איז רעכט אונ שיין צו אים לגדולתו

ועוצם

הכמתו ובזה אמרו רז"ל אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס :

וכאשר יתייאש ממך מן הפנים האלה אשר זכרנו ישליכך בים הספקות מעניני ההכרה "והצדק וכאשר יראה אותך מתעלם במעשה העבודה ונוטה אל דרך העבירות ישתדל לברר אצלך ענין ההכרה בטענות חזקות מן הכתוב ומן הקבלה כדי להרחיב האמתלאות עליך ויאמר לך אלו היה רוצה הבורא שתעבדהו היה מכריחך בזה ומזרז אותך עליו ולא היה אלא מה שהוא גוזר וכי תוכל לעמוד כנגד גזרותיו ולנצח דיניו אינך לעשות אלא מה שנגזר לך לעשותו כי ממשלת כל הדברים ביד הבורא יתעלה כמ"ש (ישעיה מד) אנכי ה' עושה כל ואם יראה אותך מתעסק במעשה מעניני

("ההכרה ומה שנוהגים שכר לצדיק ועונש לרשע הוא בלא צדק הו בהבחירה הפנית והשכר ועונש הוא בצדק ר"נ)

וכאשר מעניני ההכרה והצדק · כמו שנתבאר לעיל בשער ע"ה ס"ח ששני דברים האלה נראים לנו כהם סותרים זה את זה דהיינו בפעמים נראה שהאדם מוכרח בכל מעשיו א"כ אין לו שכר ועונש ונרא' להיפך שהש"י מזרז לאדם לעבודתו ויש לו שכר ועונש על מעשיו הטובים והרעים והכל צדק מאתו ית' וע"ש באורך ובשביל כך מצא היצר מקום לפתות את

ועוצם יכולתו ואותות חכמתו פון וועגין זיין אכפערקייט אונ זיין שטארקע מאכט אונ פון וועגן די צייכין פון זיין חכמה ובזה אמרו רז"ל אונ דר פון האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס איר זאלט ניט זיין אזו וויא די קנעכט וואש דינען דעם הארין פון וועגין שכר צו נעמן אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב נאר איר זאלט זיין אזו ווי די קנעכט וואש דינן דעם האר שלא על מנת לקבל פרס ניט פון וועגין שכר צו נעמן נאר פר זיין גרוישקייט אונ פאר זיין פארכט אונ פאר די טובות וואש ער האט זייא שוין גיטאן :

וכאשר יתייאש ממך מן הפנים האלה אשר זכרנו אונ אז ער וועט דיך מיט דעם וואש מיר האבין דער מאנט אויך ניט לאזין איבר ריידין ישליכך בים הספקות וועט ער דיך אין אזו פיל ספיקות ארייןווארפין וויא פיל די וואשר פון דעם ים איז מעניני ההכרה פון די ענינים אויב דר מענטש איז גינייט ער מוז טאן גוטש אדר בייז אונ עש קומט ניט קיין מענטשן שכר אדר עונש והצדק אדר אויב עש שטייט אין זיין ווילין איז דר שכר אונ עונש מיט גירעכטיקייט וכאשר יראה אותך מתעלם במעשה העבודה אונ אז ער וועט זעהן אז דוא פאר הוילשט זיך פון גאטש דינשט ונוטה אל דרך העבירות אונ דו נייגשט זיך אויף דעם דרך עבירות נאך צו גיין ישתדל לברר אצלך ענין ההכרה וועט ער זיך פלייסין ער זאל דיר אויש קלערין אז א מענטש מוז טאן גוטש אדר שלעכץ אונ וועט דיר דאש דרינגן בטענות חזקות מיט שטארקע טענות מן הכתוב ומן הקבלה פון די פסוקים אונ פון די קבלה פון די חכמים כדי להרחיב האמתלאות לך כדי ער זאל נאך ברייטר מאכין זיינע טעמים צו דיר כלומר ער וועט דיר דריבער ברייננן ראיות פון פסוקים כדי זיינע טענות זאלין בייא דיר בעשר אן גינומן ווערין ויאמר לך אונ ער וועט דיר זאגין אילו היה רוצה הבורא שתעבדהו ווען דער בשעפר זאל וועלין אז דו זאלשט אים דינן היה מכריחך בזה וואלט ער דיך אויף דעם גנייט ומזרז אותך עליו אונ וואלט דיך מזרז גיוועזן אויף דעם כלומר ער וואלט שוין אזוא גימאכט אז דוא וואלשט גמוזט אים דינן אונ וואלשט זיך נאך מזרז גיוועזן אים צו דינען ולא היה אלא מה שהוא גוזר אונ עש וואלט דאך אנדערש ניט גיוועזן נאר אזו וויא ער איז גוזר וכי תוכל לעמוד כנגד גזרותיו אונ וועשטו דען קאנן בשטיין קעגן זיינע גזירות ולנצח דיניו אונ מנצח זיין זיין דין כלומר מן הסתם ווען דו בישט ניט קיין צדיק האט בוודאי דר בשעפר אזו גוזר גיוועזן דרום אין לך אלא מה שנגזר לך לעשותו קאנשטו אנדרש ניט טאן נאר וואש איז אויף דיר נגזר גיווארין דוא זאלשט עש טאן כי ממשלת כל הדברים ווארום דאש גוועלטיקייט פון אלע זאכין ביד

הבורא

מעניני העוה"ז ועסקיו יאמר לך הזהר מן העצלה והרפיון ואל תסמוך על זולתך כי הטוב והרע ביכולתך והמעשה וההנהגה בכחך השתדל בכחך וטרח בכל יכולתך תגיע אל מה שתתאוה מתענוגי העוה"ז והזהר מסיבת הפגעים הרעים בכל כחך תמלט מהם כמו שאמר החכם (משלי כב) צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ואמר (שם יט) אולת אדם תסלף דרכו וגו' ואמר (מלאכי א) מידכם היתה זאת והוא מהפך הטענות פעם בהכרח בגזרה ופעם בצדק ובבחירה כפי מה שיאות לו לפתותך ולרפות ידיך ואם תיקן ותתן אל לבך מה שאמרו ז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים תשתדל בעניני התורה השתדלות מי שנתברר לו כי במעשיו יהיה לו גמול ועונש כמ"ש (איוב לד) כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו ותתנהג בעניני העולם מנהג מי שנתברר כי קשר

כל

את האדם ולהפך הטענות עד שמחטיאו :
ואם תיקן ותתן אל לבך כו' · רצה לומר שהניחה אמת דהיינו בעניני העולם הכל בידי שמים הן הבחירה והן לגמור הדבר הן לא אבל ביראת שמים הבחירה בידך לבחור המעשים הטובים אע"פ שנגמר כל הדברים בידו יתברך כמו שנתבאר לעיל בשער הבטחון בפי' חלק רביעי ושם תמצא מרגוע לנפשך שלא יהיו סותרים זה את זה·
ותזכיר

הבורא יתעלה איז אין די הענט פון דעם בשעפר יתעלה אזו וויא עס שטייט אין (ישעיה) אנכי ה' עושה כל איך גאט טוא אלץ ואם יראה אותך מתעסק במעשה מעניני העוה"ז ועסקיו אונ אז ער וועט דיך זעהן דוא בישט עוסק אין די וועלטליכע זאכין אונ אין זיינע עסקים יאמר לך וועט ער דיך זאגין הזהר מן העצלה והרפיון היט דיך דרינן פון פוילקייט אונ שלאפקייט ואל תסמוך על זולתך אונ פאר לאז דיך ניט אויף אנדרין כי הטוב והרע ביכולתך ווארום דאש גוטץ אונ דאש בייז איז אין דיין מאכט המעשה וההנהגה בכוחך אונ צוא טאן די זאך אדר אוועק לאזין זיא איז אלץ אין דיין כח השתדל בכהך דרום פלייס דיך מיט דיין כח וטרח בכל יכולתך אונ זייא זיך מטריח מיט גאר דיין יכולת תגיע אל מה שתתאוה וועסטו גרייכין צוא דעם וואש דוא גילושט מתענוגי העולם הזה פון דיא תענוגים פון דער וועלט והזהר מסיבות הפגעים הרעים בכל כחך אונ היט זיך מיט דיין גאנצין כח פון די בייזע בגעגניש תמלט מהם וועסטו פון זיי ניצול ווערין אזו וויא דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין משלי צנים פחים בדרך עקש קעלט אונ היץ זיינען אין איין קרומן וועג שומר נפשו ירחק מהם דער וואש היט זיין לייב קאן זיך פון זייא דער ווייטערין אונ נאך שטייט דארטין אולת אדם תסלף דרכו דאש נארישקייט פון דעם מענטשין טוט פאר קרימן זיין וועג אונ אין (מלאכי) שטייט מידכם היתה זאת דורך אייך איז דאש גישעהן והוא מהפך הטענות אונ ער פאר קערט אלע מאל זיינע טענות פעם בהכרח ובגזירה אמאל זאגט ער אז דער מענטש איז גינייט נוטש צוא טאן אדער בייז אונ ער קאן אנדערש ניט טאן נאר אזוא וויא גאט איז גוזר אויף אים קומט אים ניט קיין שכר אונ עונש ופעם בצדק ובבחירה אונ אמאל זאגט ער אז דער מענטש האט דיא ברירה זיך אליין אויש צוא דר ווילן צוא טאן ווי ער וויל אונ דר שכר אונ עונש איז מיט גירעכטיקייט כפי מה שיאות לו לפתותך אזו ווי עש שיקט זיך אים דיך איבר צוא ריידין אויף איין עבירה ולרפות ידיך אונ שלאף צו מאכין דיינע הענט אין גאטש דינסט· אזו זאגט ער ואם תיקן ותתן אל לבך אונ אז דוא וועסט דיך אבר דר וועקן אונ וועשט דיר נעמן צוא דיין הארצין מה שאמרו ז"ל דאש וואש אונזרע חכמים האבין גיזאגט הכל בידי שמים אלדינג איז ביי גאט אין די הענט חוץ מיראת שמים אויש גינומן פון יראת שמים דאש האט גאט אפ גיגעבין די ברירה צום מענטשין ער זאל טאן וויא ער וועט וועלין גיטש אדער בייז תשתדל בעניני התורה וועסטו זיך פלייסין אין דעם פירונג פון דר תורה השתדלות אזו אפלייבונג וואש געהער זיך צו פלייסן מי שנתברר לו אזעלכר וואש איז אים אויש גיקלערט גיווארין כי במעשיו

יהיה

כל תנועותיו והתהפכות ענייניו בגזירת הבורא יתעלה והוא בוטח עליו בכלם :

ותזכור רעותיהם כו׳ ותוכיחם כו׳ · עיין מ״ס בסוף שער ע״ה בלא יהיה סותר זה״ז: מי שאיננו יודע עניננו את לבבו · ר״ל עם לבבו ומצפונו במא כוונתו לטובה ולהתנהג

וכאשר יתייאש היצר מפתותך מהפנים האלה אשר זכרנו משתדל בזה מצד הגאות והגאון

*) ואם לא יוכל לפתותך מצד הגאוה ירלה פיתיס לך מיעוט ענוה כ״ל

*ומעוט הענוה ויאמר כבר הגעת אל המעלות הגדולות שהגיעו אליהן החסידים והצדיקים באמונת לבבך ובמעשיך השלימים בעבודת האלהים ואתה יחיד בדורך ואחד באנשי זמנך וראוי לך להראות יתרונך עליהם במאוס אותם ובהפחיתם ותזכור רעותיהם ותפרסם רוע לבבם ותכלימם ותוכיחם על זה עד שיכלמו וישובו אל האלהים ויתחרטו על מה שקדם להם ותנהג בזה מנהג הנביאים כמו שכתוב (יחזקאל מג) אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ואם תשיב עליו בזה ותאמר לו איך אמאס ואכלים מי שאיננו

יהיה לו גמול ועונש אז דורך זיינע מעשים וועט ער האבין שכר אונ עונש אזו וויא עש שטייט אין (איוב) כי פעל אדם ישלם לו דען נאך דעם ווערק פון אמענטשן וועט מען אים בצאלין וכאורח איש ימצאנו אונ נאך דיא וועג פון אמענטשן וועט אים גרייכין ותתנהג בעניני העולם אונ דו וועשט זיך נוהג זיין מיט די וועלטליכע זאכן מנהג אזו אמנהג מי שנתברר לו וויא דער וואש איז אים אויש גיקלערט גיווארן כי קשר כל תנועותיו אז דער בינד פון אלע זיינע תנועות והתהפכות ענייניו אונ דאש פר ענדערונג פון זיין פירונג איז אלץ בגזירת הבורא יתעלה מיט דער גזירה פון דעם בשעפר יתעלה דרום והוא בוטח עליו בכלם וועט ער זיך אין אלע זיינע זאכן פר לאזין אויף גאט : וכאשר יתייאש היצר מפתותך מהפנים האלה אשר זכרנו אונ אז דער יצה״ר וועט זיך מייאש זיין פון איבר צו ריידין דיך דורך די אלע אופנים וואש מיר האבן דער מאנט משתדל בזה מצד הגאות והגאון וועט ער אן הייבין צו פלייסין זיך פון דעם האפערקייט אונ גרושקייט כלומר ער וועט זיך פלייסין דיך איבר צו ריידין דו זאלשט האבן גאוה אונ אז ער וועט דיך ניט קאנן איבר ריידין מיט גאוה מעוט הענוה וועט ער זעהן אז דו זאלשט האטשע האבן ווייניג ענוה ויאמר אונ וועט דיר זאגן כבר הגעת אל המעלות הגדולות דו בישט שוין גיקומען צו די גרושע מעלות שהגיעו אליהן החסידים והצדיקים וואש די חסידים אונ די צדיקים האבין זיי גיגרייכט אונ דו בישט דר צו גיקומען באמונת לבבך דורך דעם גלייבונג פון דיין הארץ ובמעשיך השלמים בעבודת האלהים אונ מיט דיינע מעשים וואש זיינן גאנץ אין גאטש דינשט ואתה יחיד בדורך אונ דו בישט איין צדיק אין דיין דור ואחד באנשי זמנך אונ איינער צווישין דיא לייט וואש זיינען אין דיין צייט וראוי לך להראות יתרונך עליהם דרום גיהערשטו דיין חשיבות איבר זיי צו ווייזין במאוס אותם מיט דעם דו זאלשט זיי פאר מיאוסין ותזכור רעותיהם אונ זאלשט זיי דער מאנען זייער בייז וואש זיי טוען ותפרסם רוע לבבם אונ זאלשט מפרסם זיין זייער בייז הארץ ותכלימם ותוכיחם על זה אונ זאלשט זיי אויף דעם פר שעמען אונ שטראפין עד שיכלמו וישובו אל האלהים ביז זיי וועלין פר שעמט ווערין אונ וועלין תשובה טאן צו גאט ויתחרטו על מה שקדם להם אונ וועלין חרטה האבן אויף דעם וואש זיי האבן פריער גטאן ותנהג בזה מנהג הנביאים אונ זאלשט זיך דרינען נוהג זיין אזו וויא די נביאים האבין גיטאן אזו ווי עש שטייט אין (יחזקאל) אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית דוא בן אדם זאג צו דעם הויז גזינד פון דיא ישראל וויא אזו דאש בית המקדש וועט גיבויעט ווערין ויכלמו מעונותיהם אונ לאזין זיי פר שעמט ווערין פון זייערע זינד אזו וועט דיר דער יצה״ר אלץ זאגין ואם תשיב עליו בזה אבער ווען דו וועשט אים דרויף ענטפערין ותאמר לו אונ וועשט אים אזוא זאגין איך

שאינני יודע ענינו את לבבו ומצפונו לאלהים ואם הוא בנראה ממנו נמאס אפשר שאין מצפונו כנראהו ואם הנביאים הכלימו והוכיחו בני דורם עשו ברשות הבורא שהיה משקיף על לבבם ורוע מצפונם אבל אין בכח הכמתי ודעתי לדעת מה שיש בלבבות ומצפונים ושמא מצפון הנמאס בעיני טוב מגלויו הרבה ואינני יודע בו ואולי מצפונו טוב משלי אצל הבורא ואם הוא בנראהו רע אפשר שגרם לו זה סכלותו במה שהוא חייב לבורא ויש לו טענה יותר ממני מפני יתרון הכמתי על הכמתו עליו כי הבורא איננו תובע האדם אלא כפי חכמתו ואני יותר ראוי שאהיה נמאס ממנו מפני יתרון קצור במה שאני חייב בו בעבודת הבורא עם דעתי אותו על קצורו

ורחמנא לבא בעי : ויש לו טענה יותר ממני · ר"ל שיש לע"ה תירוץ וטענה שלא יהיו נענשים כ"כ על עונם מפני שהם עושים בשגגה כפי חכמתם בתורה ות"ח כזדון · כמ"ש הז"ל שגגת תלמוד עולה זדון : מפני יתרון הכמתי על הכמתו עליו ר"ל שאני הכמתי עלי יותר מחכמתו עליו : מפני יתרון קצורי · שקצורי מה שאני מקצר בעבודתו יתב' הוא יותר גדול ורע : על קצורו · מה שהוא מקצר מפני שאני מקצר וממרה את הבורא בדעת וכמזיד והוא ממרה בשוגג ובסכלות :

וכן

עם

אמאס ואכלים וויא אזו קאן איך פר מיאוסין אונ פר שעמען מי שאינני יודע ענינו את לבבו ומצפונו לאלהים אזעלכין וואש איך ווייש ניט וויא ער פירט זיך מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות צוא גאט ואם הוא בנראה ממנו נמאס אונ ווען וועדליג מען זעהעט פון אים איז ער פאר מיאוסת כלומר ווען ער ווייזט ניט פר קיין גוטן אפשר שאין מצפונו כנראהו אפשר איז זיין פר בארגענש ניט וויא ער ווייזט זיך אויש כלומר טאמער בסתר אונ אין הארצין אונ אין די מחשבות איז ער זייער גוט ואם הנביאים הכלימו והוכיחו בני דורם אונ וואש דו זאגשט דיא נביאים האבין יוא פר שעמט אונ גישטראפט די לייט פון זייער דור עשו ברשות הבורא האבין זיי גטאן מיט דעם רשות פון דעם בשעפער שהיה משקיף על לבבם ורוע מצפונם וואריום ער האט גיקוקט אויף זייערע הערצער אונ אויף זייערע בייזע מחשבות דרום האט ער גיהייסין די נביאים אז זיי זאלין פאר שעמען אונ שטראפין זייא אבל אין בכח הכמתי ודעתי אבער דאש איז ניט אין דעם כח פון מיין חכמה אונ פון מיין וויסין שאפט לדעת מה שיש בלבבות ומצפונים צו וויסין וואש זיי האבין אין די הערצער אונ אין די מחשבות ושמא מצפון הנמאס בעיני אונ טאמער די מחשבות פון דעם וואש מיר דאכט זיך אז ער איז שלעכט טוב מגלויו הרבה זיינען פיל בעסער פון זיינע אויש גיוויזענע זאכן ואינני יודע בו אונ איך וויים דער פון ניט אולי מצפונו טוב משלי אצל הבורא אונ אפשר זיינען גיפעלין זיינע מחשבות דעם בשעפער בעסר אז מיינע ואם הוא בנראהו רע אונ ווען שוין וועדליג מען זעהט פון אים איז ער שלעכט אפשר שגרם לו זה סכלותו דאש קומט אפשר ווייל ער איז ניט פר שטאנדיג במה שהוא חייב לבורא אין דעם וואש ער איז חייב צום בשעפער כלומר אפשר פר שטייט ער ניט רעכט אז ער איז חייב דעם בשעפער צו דינען ויש לו טענה יותר ממני אונ דר מיט קאן ער זיך בעסר פר ענטפערין פון מיר מפני יתרון חכמתי על חכמתו עליו ווייל איך האב מער חכמה פון אים כי הבורא איננו תובע האדם אלא כפי חכמתו וואריום דער בשעפער מאנט פון דעם מענטשן ניט מער אז ער זאל אים דינען נאר וועדליג זיין פר שטאנד איז ואני יותר ראוי שאהיה נמאס ממנו אונ איך גיהער מער פר מיאוסת זיין פון אים מפני יתרון קצורי במה שאני חייב בו מעבודת הבורא ווייל איך האב מער גיקירצט אין דעם וואש איך בין שולדיג גאט צו דינען עם דעתי אותו ווייל איך וויים דאך אז איך בין אים שולדיג צו דינען אונ האב אים פארט ווייניג גידינט דרום איז דאש ערגער על קצרו עם סכלותו אז זיין קירצין וואש ער האט גיקירצט אין גאטש דינסט מיט זיין אום פאר שטאנדיקייט כלומר איך וועל מער גישטראפט ווערין אויף דעם וואש איך האב ווייניג גאט גידינט איידער ער וועט גישטראפט ווערין אויף דעם וואריום איך האב מער פאר

שטאנד

ועם סבלותו בו והוא ממרה את האלהים בסכלות ובשגגה ואני ממרה אותו בדעת ובזדון ואפשר שרעתו נראה ונגלה וטובתו צפונה נסתרת ואני בהפך זה והוא ראוי לרחמי האל וכפרתו יותר ממני וזכות אחת ממנו שוקלת זכיות רבות משלי מפני שאין משקיף עליה זולתי הבורא ואין משבחים אותו עליה ולא יכובד בעבודה ואני בהפך זה מפני שהנראה שלי הוא טוב מהנראה שלו "וכן בשער העבירות כי העבירה האחת ממני שוקלת עבירות רבות משלו מפני שעבירתי מכוסה וצפונה ועבירתו נראית ומפורסמ׳ ובגנות בני אדם אותו עליה מנכין לו מעונשו ויחסר שכר מעשי בעולם מזה מפני פרסומם וישאר לו שכר מעשיו בעוה"ב ויחסר עונשו על העבירה בעולם הזה מפני שמגנין אותו בני אדם עליהם וישאר עלי עונש עבירותי לעולם הבא ועוד כשאטרוד לבי לפקוד מומי

וכן בשער העבירות ר"ל בדרכי ובמנהגי כל העבירות · ועוד כשאטריד לבי כו׳ · כמ"ש חז"ל התקוששו וקושו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים :

ואס

או ר"ל כאשר אשער עבירות שלו עם שלי פ"ל)

בני

שטאנד אין גאט פון אים וויים בעסער וויא איך בדארף אים צוא דינגען והוא ממרה את האלהים בסכלות ובשגגה אונ ער דער צארינט גאט מחמת זיין אום פר שטאנדיקייט אונ בשוגג ואני ממרה אותו אונ איך דער צארין אים מיט ווישן שאפט אונ במזיד ווארום אז איך ווייש אז מען בדארף אים יוא דינגן אונ דין אים פארט ניט הייסט דאך דאש אמזיד ואפשר שרעתו נראה ונגלה אונ עש קאן נאך זיין אז זיין בייז וואש ער טוט ווערט גיזעהן אונ איז אנטפלעקט וטובתו צפונה נסתרת אונ זיין גוטש טוט ער בהאלטן אונ פר בארגן ואני בהפך זה אונ איך טוא פר קערט דר פון והוא ראוי לרחמי האל וכפרתו אונ ער איז ווערט אז גאט זאל זיך איבר אים דר בארימן אונ זיינע זינד צוא פר געבן יותר ממני מער איידר איך בין דאש ווערט וזכות אחת ממנו אונ איין זכות פון אים שוקלת זכיות רבות משלי ווענט איבר פיל מיינע זכיות מפני שאין משקיף עליה זולתי הבורא ווארום אוף זיינע זכיות קוקט קיינער ניט נאר דר בשעפער אליין ווארום ער טוט זיי בהאלטין וויים דאך קיינער פון זיי ניט ואין משבחים אותו עליה אונ מען לויבט אים דער פר ניט ולא יכובד בעבודה אונ האט קיין כבוד ניט איבר איר כלומר איבר דר מצוה ואני בהפך זה אונ בייא מיר איז פרקערט מפני שהנראה שלי ווייל וואש עש ווערט פון מיר גיזעהן הוא טוב מהנראה שלו איז דאך בעשר פון דעם וואש ווערט פון אים גיזעהן ווארום איך דין דאך גאט איטליכר זאל זעהן גיט מען מיר דאך אפ כבוד אויף דעם האב איך שוין דר פר ווייניגר שכר אויף יענער וועלט וכן בשער העבירות אונ אזו אויך איז אז מיר וועלין זיך משער זיין פון דיא עבירות פון אונז ביידע וועלן אויך מיינע גרעשר זיין כי העבירה האחת מפני ווארום איין עבירה וואש איך טוא שוקלת עבירות רבות משלו ווענט איבער זיינע פיל עבירות מפני שעבירתי מכוסה וצפונה ווארום מיין עבירה וואש איך טוא איז בדעקט אונ פאר בארגין קיינער ווייש זיא ניט ועבירתו נראית ומפרסמת אונ זיין עבירה ווערט גיזעהען אונ איז מפורסם ובגנות בני אדם אותו עליה אונ ווייל מענטשין שענדין אים אויף איר מנכין לו מעונשו מאכט מען אים גרינגר דעם עונש אויף יענער וועלט ויחסר שכר מעשי בעולם הזה אונ דר שכר פון מיינע גוטע מעשים וואש איך טוא אויף דר וועלט ווערט גימינערט מפני פרסומם ווייל זיי זיינן מפורסם איטליכער וויים פון זיי גיט מען מיר דר פר אפ כבוד וישאר לו שכר מעשיו בעולם הבא אונ עש וועט אים איבר בלייבין דער שכר פון זיינע מעשים אויף עולם הבא ויחסר עונשו על העבירה בעה"ז אונ זיין עונש פון דער עבירה ווערט גימינערט אויף דר וועלט כלומר ער לייט אויף דר וועלט עונש פאר זיין עבירה מפני שמגנין אותו בני אדם עליהם ווייל לייט זיינען אים מבזה איבער זייא דרום וועט ער שוין אויף יענער וועלט אקרענערין עונש האבין פר די עבירות וישאר עלי עונש עבירותי לעולם הבא אונ אויף מיר בלייבט איבער דער עונש פון מיינע עבירות אין גאנצין אויף יענער וועלט ועוד אונ

נאך

בני אדם ולעיין במדותם הרעות ימנעני זה מעיין בחסרוני ומעמוד על מומי עצמי שהוא יותר צריך לו ואני חייב בו יותר כמו החולה אשר יטרידהו מדוהו מפקוד מדוה בני אדם ורפואת עצמו מרפואת זולתו אז ישבר היצר ויננף לפניך :

ואם לא יגיעך הציו במה שזכרנו יארוב אותך בעתות הצלחתך ובצר לך וכאשר יהיו עניניך הולכים כרצונך יאמר לך זה פרי השתדלותך ותחבולותך והכמתך על כן השתדל בעניני עולמך וטרח בהם יתמיד לך הענין הזה ותעלה למעלה ממנו וקבל הימים האלה בשמחה ותתנעם בהם כי עוד מעט מזער ויקרא בשמך ותענה אל מחשבי הקבר מקום שאין חכמה ולא תנועה ולא הנאה ולא צער וישים ראיתו על זה מה שאמר החכם קהלת

ואם בעתות הצלחתך ובצר לך · כלומר או בצר לך : ויקרא בשמך ותענה · לשון עינוי כמו אם תענה את בנותי כלומר תהיה מעונה במחשבי הקבר ויש לייבנו ויקרא בשמך לבא להיות מזומן אל מחשבי הקבר ואתה תענה ותאמר הנני על כרחך למ"ש : כל אשר תמצא וגו' · וכתב הרה"ו בס' בע"ק הפי' האמתי וז"ל כל אשר תמצא ידך לעשות רצון קונך כעוד שאתה בכחך ר"ל כעודך בחיים בעוה"ז עשה · כי אין מעשה · בם מ"ע התסרים לך בהם נקראים מעשה

נָאךְ מֶער וֶועל אִיךְ דִיר זָאגִין בשאטרוד לבי לפקוד מומי בני אדם אַז אִיךְ וֶועל מַיין הַארְץ טָרוּד מַאכִין צוּ טְרַאכְטִין אוּנ צוּ זוּכִין שְׁלֶעכְטִיקַייט פוּן מֶענְטְשִׁין ולעיין במדותם הרעות אוּנ מְעַיֵּין צוּ זַיין אִין זֵייעֶרֶע בֵּייזֶע מִדּוֹת ימנעני זה וֶועט מִיךְ דָאשׁ פַאר מַיידִין מעיין בחסרוני פוּן מְעַיֵּין צוּ זַיין אִין מַיין אֵייגֶענֶם חִסָרוֹן ומעמוד על מומי עצמי אוּנ צוּ בַּטְרַאכְטִין מַיין שְׁלֶעכְטִקַייט זֶעלְבִּשְׁט שהוא יותר צריך לי וָואשׁ אִיךְ בַּדַארְף דָאשׁ נֵייטִיגֶער צוּ טְרַאכְטִין ואני חייב בו יותר אוּנ אִיךְ בִּין דָאשׁ מֶער שׁוּלְדִיג צוּ טָאן צוּ טְרַאכְטִין אוּנ זוּכִין מַיינֶע עֲבֵירוֹת אִיךְ זָאל אוֹיף זֵיי תְּשׁוּבָה טָאן אֵיידֶר פוּן נָאךְ צוּ זוּכִין פְרֶעמְדֶע עֲבֵירוֹת כמו החולה אשר יטרידהו מדוהו אַזוֹ וְויא אַיין קְרַאנְקֶער וָואשׁ זַיין וֵוייטָאג מַאכְט אִים טָרוּד מפקוד מדוה בני אדם פוּן צוּ גִידֵיינְקְן דֶעם וֵוייטָאג פוּן אַנְדֶערֶע מֶענְטְשִׁין ורפאות עצמו אוּנ זַיין רְפוּאָה טְרַאכְט עֶר מֶער מרפואת זולתו פוּן דֶעם אַנְדֶערִינְשׁ רְפוּאָה אז דֶענְסְטְמָאל אַז דוּא וֶועסְט דֶעם יֵצֶר הָרָע דָאשׁ אַלְץ עֶנְטְפֶערִין ישבר היצר וינגף לפניך וָואלְט דֶער יֵצֶר הָרָע צוּ בְּרָאכִין אוּנ גִימָארְד גִיוָוארִין פַאר דִיר :

ואם לא יגיעך הציו במה שזכרנו אוּנ אַז זַיינֶע פַּיילִין וֶועלִין דִיךְ נִיט קָאנֶן טְרֶעפִין מִיט דֶעם וָואשׁ מִיר הָאבִין דָא גִיזָאגְט יארוב אותך בעתות הצלחתך וֶועט עֶר אוֹיף דִיר לוֹעֶרְן סַיי אִין דֶער צַייט אַז דוּ בִּישְׁט מַצְלִיחַ כְּלוֹמַר אַז עֶשׁ גֵייט דִיר גוּט ובצר לך אוּנ סַיי אַז עֶשׁ אִיז דִיר אֵיינְג כְּלוֹמַר אַז עֶשׁ גֵייט דִיר נִיט גוּט וכאשר יהיו עניניך הולכים כרצונך אוּנ אַז דַיינֶע זַאכִין גֵייעֶן דִיר נָאךְ דַיין ווִילִין נָאךְ כְּלוֹמֶר אַז עֶשׁ וָועט דִיר גוּט גֵיין יאמר לך וֶועט דִיר יֵצֶר הָרָע זָאגִין זה פרי השתדלותך דָאשׁ אִיז דִי פְּרוּכְט פוּן דַיין פְלֵייסְקַייט ותחבולתך וחכמתך אוּנ פוּן דַיין בַּטְרַאכְטוּנְג אוּנ פוּן דַיין קְלוּגְשַׁאפְט כְּלוֹמַר וַוייל דוּ פְלַייסְט זִיךְ זֵייעֶר צוּם מַשָּׂא וּמַתָּן אוּנ טוּסְט גְרוֹשֶׁע תַּחְבּוּלוֹת דֶער צוּ מִיט דַיין חָכְמָה דְרוּם גֵייט עֶשׁ דִיר אַזוֹ גוּט על כן השתדל בעניני עולמך דְרוּם טְרַאכְט וַוייטֶער אוֹיף דִי וֶועלְטְלִיכֶע זַאכִין וטרח בהם אוּנ זַייא זִיךְ מַטְרִיחַ מִיט זֵיי יתמיד לך הענין הזה וָועט בַּיי דִיר דָאשׁ גוּטְשׁ וָואשׁ דוּ הָאשְׁט תָּמִיד זַיין ותעלה למעלה ממנו אוּנ דוּ וֶועסְט נָאךְ הֶעכֶר דֶער פוּן קוּמֶן כְּלוֹמַר דוּ וֶועסְט נָאךְ מֶער עוֹשֶׁר זַיין וקבל הימים האלה בשמחה אוּנ נֶעם אָן דִי צַייט מִיט פְרֵייד ותתנעם בהם אוּנ מַאךְ דִיר זִיס אִין זֵיי כְּלוֹמַר טוּא דִיר אָן תַּעֲנוּגִים אִין דֶער צַייט כי עוד מעט מזעיר וָוארוּם נָאךְ אַיין וֵוייניג צַייט אַרוּם ויקרא בשמך וֶועט מֶען דִיךְ רוּפִין בַּייא דַיין נָאמֶן ותענה אוּנ דוּ וֶועסְט מוּזִין עֶנְטְפֶערִין אִיךְ בִּין אָן גִיבְרֵייט צוּ גֵיין אל מחשבי הקבר צוּא דֶעם פִינְצְטֶערְנִשׁ פוּן דֶעם קֶבֶר מקום שאין חכמה ולא תנועה ולא הנאה ולא צער דָאשׁ אִיז אַזוֹ אַיין אָרְט וָואשׁ דָארְט אִיז נִיט דָא קַיין קְלוּגְשַׁאפְט אוּנ קַיין שׁוּם תְּנוּעָה אוּנ קַיין הֲנָאָה אוּנ קַיין צַעַר וישים ראיתו על זה אוּנ וֶועט טָאן זַיין

(קהלת ט) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה ובצר לך יעביר על לבך טובת הרשעים והצלחת הכופרים כמ"ש (איוב יב) ישליו אהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל ויאמר לך לא נכנס עליך ההפסד הזה אלא מפני שדבקת בעבודת האלהים ובמצותיו ואין ביכולתך לעמוד בזה מפני כובד משאו ודוחק תכליתו ואילו היית מסיר הענין הזה מלבך ותנוח לו ממנו היית שמח בעניניך כמו שאתה רואה עליו הרשעים הלא תראה מ"ש הכתוב (ויקרא יפ) בקרובי אקדש ואמר (עמוס ג) רק אתכם ידעתי על כן אפקוד עליכם וגו' והדומה לזה וכשהוא רואה שאתה מסבים לעשות

(או ר"ל בהתכלית של עבוד' הש"י היא להתפרנס בדוחק ר"נ)

מעשה · וחשבון · של מצות ל"ת לעשות גם תשובה לתקן העבירות : לדעת · על ידיעת התורה עצמה ר"ל לתקן גם מה שלא למדת בשאול אשר אתה הולך שם רק היום לעשותם כי לאחר הפטירה הוא מעוו' שלא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות ע"ש · ודוחק תכליתו · שאין לבא בתכלית העבודה וסופה אלא ע"י צער ודוחק גדול : ותנוח לו ממנו · מלת לו שב אל הלב כלומר ותנוח את לבך מן העבודות אזי היית שמח : רק אתכם ידעתי וגו' : אפקוד עליכם את כל עונותיכם · כי כל צער

זיין ראיה אויף דעם כלומר אונ ער וועט דיר נאך אויף דעם אראיה ברייננגן פון דעם וואש דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (קהלת) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה אזו ווייט וויא דיין מאכט גרייכט צוקאנען טאן דורך דיין קראפט דאש טוא כי אין מעשה וחשבון ווארום עש איז ניט פאר האנדין קיין ווערק אונ קיין רעכענונג ודעת וחכמה אונ קיין וויסין שאפט אונ חכמה בשאול אשר אתה הולך· שמה אין דעם גרוב וואש דו גייסט אהין דאש וועט ער דיר אלץ זאגן אז עש וועט דיר גוט גיין ובצר לך אונ אז עש וועט איינג זיין עש וועט דיר ניט גוט גיין יעביר על לבך טובת הרשעים וועט ער איבר פירין אויף דיין הארץ כלומר ער וועט דיר איין ברייננגן אין הארצן דאש גוטש וואש די רשעים האבן והצלחת הכופרים אונ די הצלחה וואש האבן די וואש לייקנן אין גאט אזו וויא עש שטייט אין (איוב) ישליו אוהלים לשודדים דיא גיצעלטין פון רויבערש זיינן בשלוה ובטוחות למרגיזי אל אונ די וואש דער צארנן גאט זיינן פאר זיכערט ויאמר לך אונ ער וועט צו דיר זאגן לא נכנס עליך ההפסד הזה עש איז דיר אנדרש ניט גיקומן דר שאדן אלא מפני שדבקת בעבודת האלהים ובמצותיו נאר וויל דו האשט דיך בהעפט אין גאטש דינשט אונ אין זיינע מצות ואין ביכלתך לעמוד בזה אונ דו קאנסט דר ביי ניט בשטיין מפני כבד משאו פון וועגן זיינע שווערע לאסט והוחק תכליתו אונ מחמת מען קאן אנדרש ניט קומן צו גאטש דינשט בשלימות נאר דורך גרויש דוחק אונ צער אדר אזו איז דר פשט אונ דר תכלית פון גאטש דינשט איז נאר ביא דעם וואש האט פרנסה בדוחק ואילו היית מסיר הענין הזה מלבך אונ ווען דו וואלשט אבר דעם ענין פון ברום צו זיין אפ גיטאן פון דיין הארצין ותנוח לו ממנו אונ וואלשט דר פון דיין הארץ רוא מאכין היית שמח בעניניך וואלשטו זיך אויך גפרייט אין דיין פירונג כמו שאתה רואה עליו הרשעים גלייך. ווי דו זעהשט וויא עש גייט די רשעים כלומר עש וואלט דיר אויך אזו גוט גיוועזן וויא זיי הלא תראה מ"ש הכתוב נעם דיר אראיה פון דעם וואש עש שטייט אין (ויקרא) בקרובי אקדש דורך מיינע צדיקים וועל איך גהייליגט ווערן אונ אין (עמוס) שטייט רק אתכם ידעתי נאר אייך האב איך ליב על כן אפקוד עליכם עונותיכם דרום וועל איך אויף אייך גדיינקן אייערע זינד והדומה לזה אונ נאך אזו אגלייכין איז ראך גידרונגן אז מען איז אצדיק ווערט מען מער גישטראפט וכשהוא רואה אונ אז ער וועט זעהן שאתה מסבים לעשות מאומה ממעשה העבורה אז דו נעמשט דיר פאר עפיש צו טאן איין ווערק פון גאטש דינשט יגדיל עליך עניגו וועט ער דיר גרויש מאכין זיין ענין כלומר ער וועט דיר ווייזין אז די זאך איז פר דיר צו גרויש ויפחידך ממנו אונ

ווער

נער בעבור עליך כבגיל עבודת הב"י : לעשות מאומה ממעשה העבודה "יגדיל עליך עניינו ויפחידך ממנו ואם יהיה מענין הצום יאמר לך הזהר כי יחליש אותך ויחליאך וימנעך עניני עולמך ואחריתך ואם יהיה מענין תוספות תפלה בלילה יעלה על לבך כי השינה טובה לך מן המזון ושומרת בריאותך ומחזקת גופך יותר מן המאכל והמשתה ואם יהיה מעניני הצדקות ידמה בעינך אבידת ממונך וישים הריש לנגד עיניך ויזכירך דלות המסכנות "והחסרון וכן בכל מין ממיני המצות והחסדים ישתדל להפחידך ולהגדיל הענין בלבך כדי שתרפה ממנו וכאשר תחשוב לעשות עבירה יחבב לך הנאתה וישכיחך עונשה ויזרז אותך לעשותה ולנטות אליה ואם תרגיש לזה ולדומה לו ממנו השב אליו כי כל צער שעבר עליך במה שקדם מימיך לא נשאר ממנו בך אות אך חלף מהרה ועבר ושכרו עומד לך לעולם לא יתום ולא יכלה והמתענה כשיצום ביום ויאכל בלילה כאילו לא התענה

(ר"ל שיאמר לך כי התענית זו ראוי לאדם הטוב ביותר ולפניך סיבה גדולה והזיפות) :

(והחסרון במניעת מזה לעבודת הב"י פ"ל)

(ועבר מזכזוק פ"ל

ווערט דיר מאכין פארכטן פון דעם שאדין וואש דו ווערשט דורך דעם האבן ואם יהיה מענין הצום אונ אז דו ווערשט וועלין פאסטין יאמר לך ווערט ער דיר זאגין הזהר היט דיך דער פאר כי יחליש אותך ויארום עש ווערט דיך שלאף מאכין וימנעך מעניני עולמך ואחריתך אונ עש ווערט דיך פר מיידין אז דו ווערשט גיט קאנן טאן די זאכין פון דר וועלט אונ די זאכין וואש גיהער צו עולם הבא ואם יהיה מענין תוספות תפלה בלילה אונ אז דו ווערסט אמאל ביא נאכט וועלין מער תפלה טאן איידר דו בישט שולדיג צו טאן יעלה על לבך ווערט ער אויף ברייננען אויף דיין הארץ כי השינה טובה לך מן המזון אז דר שלאף איז צו דיר בעשר אז דאש עסין ושומרת בריאותך אונ דר שלאף היט דיר דיין גיזונדקייט ומחזקת גופך אונ שטארקט דיין גוף יותר מן המאכל והמשתה מער אז עסין אונ טרינקן ואם יהיה מעניני הצדקה אונ אז דוא ווערשט וועלין געבין צדקה ידמה בעיניך אבדת ממונך ווערט ער דיר איין מורא מאכין אז דוא ווערשט דורך דעם פר לירין דיין געלט כלומר אז דו ווערשט געבן צדקה ווערט דיר בלייבין ווייניג געלט וישים הריש לנגד עיניך אונ ווערט דיר דאש ארומקייט שטעלין פאר דיינע אויגין ויזכיר דלות המסכנות והחסרון אונ ווערט דיר דר מאנן ווי ארומקייט איז שלעכט אונ די חסרונות וואש דער פון קומט ארויש צוא גאטש דינשט וכן בכל מין ממיני המצות והחסדים אונ אזו אויך איז אין אלערלייא מצות אונ גוטש וואש דוא ווערשט וועלין טאן ישתדל להפחידך ווערט ער זיך פלייסין דיך צו מאכין פארכטין דר פאר ולהגדיל הענין בלבך אונ ווערט דיא זאך אזו גרויש פאר שטעלין פר דיין הארץ כדי שתרפה ממנו כדי דוא זאלשט זיך אפ לאזין דער פון כלומר כדי דוא זאלשט עש ניט טאן וכאשר תחשוב לעשות עבירה אונ אז דוא ווערשט טראכטין עפיש איין עבירה צוא טאן יחבב לך הנאתה ווערט ער דיר מאכין גיליבט די הנאה וואש דו ווערשט האבין פון איר וישכיחך עונשה אונ ווערט דיך מאכין פאר געסין איר עונש ויזרז אותך לעשותה אונ ווערט דיך מירז זיין דוא זאלשט זיא טאן ולנטות אליה אונ צו נייגן צו איר ואם תרגיש לזה ולדומה לו ממנו אונ אז דוא ווערשט דאש דר פירין אדר נאך טענות פון אזו אגלייכין וויא ער רעט דיך איבר השב אליו זאלשטו אים ענטפערין כי כל צער שעבר עליך במה שקדם ממיך אז גאר דעם צער וואש דוא האסט גיליטין ביז אהער פון וועגין גאטש דינשט אונ איבר די מצות לא נשאר ממנו בך אות איז דער פון ביא דיר קיין צייכין ניט גיבליבין אך חלף מהרה ועבר נאר עש איז שוין ניך אוועק ניגאנגן אונ פאר געסין גיווארין ושכרו עומד לך לעולם אונ דער שכר פון דעם גאטש דינשט אונ פון די מצות בלייבט שטיין ביא דיר אויף אייביג לא יתם ולא יכלה עש ווערט זיך ניט אויש לאזין אונ עש ווערט ניט פאר לענדט ווערין והמתענה אונ דער וואש פאסט כשיצום ביום ויאכל בלילה

התענה וישוב אליו כחו וישאר לו שכרו שמור וכן
הנעור בקצת הלילה כאשר יישן ישוב לקלות גופו וכאילו
לא נעור וישאר לו גמול עמדו ושכר תפלתו לעולם
אבל ענין הצדקה כבר בארתיו בשער הבטחון באר היטב
אך ענין העבירות צריך שתשיב אל לבך ותעביר על
מחשבתך חליפות הנאותך מהרה המותר והאסור
שבהם ותשאר חרפת המגונה ההם עליך ועונשה
בעולם הזה ובעוה"ב אז יהיה היצר נגף לפניך
ותהרין למעשה הטוב ותרפה מכל מעשה מגונה :

הנאתך מהרה המותר והאסור שבהם · ר"ל כל הנאות שבעולם · הן מותר או אסור הכל הוא רק לפי שעה ואח"כ חלף ועבר וא"כ לא יעלה בידך אם תעשה דבר איסור להנאתך רק אותה שעה והחרפה והעונש על העבירה תשא עליך בעוה"ז ובעוה"ב א"כ למה תעש' כזה לעבדך לנשמת' בשביל גופך תמכר נשמתך לעולם :

וכאשר ושיקבלהו הבורא ממך · ר"ל ימנעך היצ' שלא יקבל הבורא ית' את מצותך ותורתך כאשר שאת' מתחר' עליהם

וכאשר יאבד סברו ממך בפנים האלה ועשית מה שהסכמת עליו ממעשי העבודה
ישתדל להכנים הדאגות בלבך ולהתמיד עליך היגונים כדי שתתחרט על מה
שקדם לך מן המעשה הטוב וימנעך מן הגמול עליו ושיקבלהו הבורא ממך ואם תעשה דבר
עבירה

בלילה אַז עֶר פַאסְטּ אַיין גַאנְצִין טָאג אוּנ אוֹיף דֶר נַאכְט עֶסְט עֶר כאילו לא התענה אִיז דֶר נָאךְ
גְלַייךְ בַּייא אִים וְויא עֶר הָאט גָאר נִיט גִיפַאסְט וישוב אליו כחו אוּנ זַיין כֹּחַ קֶערְט זִיךְ וִוידֶער
אוּם צוּ אִים וישאר לו שכרו שמור אוּנ זַיין שְׂכַר פַאר דֶעם פַאסְטִין בְּלַייבְּט פַאר אִים בַּוָואריִנְט
וכן הנעור בקצת הלילה אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ דֶער וָואשׁ וַואכְט אַטֵייל פוּן דֶער נַאכְט אוּנ טוּט תְּפִלָּה צוּ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָדֶער עֶר לֶערִינְט כאשר יישן אַז עֶר שְׁלָאפְט דֶער נָאךְ ישוב לקלות גופו וֶוערְט
זַיין גוּף וִוידֶר פְרִישׁ וכאילו לא נעור אוּנ עֶשׁ אִיז גְלַייךְ וְויא עֶר וָואלְט גָאר נִיט גִיוַואכְט בַּייא
נַאכְט וישאר לו גמול עמדו אוּנ עֶשׁ בְּלַייבְּט אִים דֶער שְׂכַר פַאר וָואשׁ עֶר אִיז בַּייא נַאכְט
אוֹיף גִישְׁטַאנֶען ושכר תפלתו אוּנ דֶער שְׂכַר פַאר דֶר תְּפִלָּה לעולם בְּלַייבְּט עֶשׁ אִים אוֹיף אֵייבִּיג
אבל ענין הצדקה אָבֶער אִין דֶעם עִנְיָן פוּן צְדָקָה וָואשׁ מֶען זָאל דְרוֹיף עֶנְטְפֶערִין דֶעם יֵצֶר הָרָע
כבר בארתיו בשער הבטחון באר היטב הָאבּ אִיךְ שׁוֹין דֶער פוּן גוּט בַּשֵׁייד אִין שַׁעַר הַבִּטָּחוֹן אך
ענין העבירות נָאר דֶעם עִנְיָן פוּן דִי עֲבֵירוֹת כְּלוֹמַר אַז עֶר רֶעט דִיךְ אָן עֲבֵירוֹת צוּ טָאן צריך
שתשיב אל לבך מוּזְטוּ גִידֵיינְקֶען אִין דַיין הַארְצִין ותעביר על מחשבתך אוּנ דוּ מוּזְט דִיר נֶעמֶען אִין
זִין אַרַיין חליפות הנאתך מהרה המותר והאסור שבהם אַז דַיינֶע הֲנָאוֹת וָואשׁ דוּ הָאשְׁט דֶר פוּן
דִיא וֶועלִין גִיךְ אַוֶועק גֵיין סַאיי דִי זַאכִין וָואשׁ זַיינֶען מוּתָּר אָדֶער וָואשׁ זַיינֶען אָסוּר ותשאר
המגונה מהם עליך ועונשה אוּנ דִיא חֶרְפָּה אוּנ דֶער עוֹנֶשׁ פַאר דֶער עֲבֵירָה וֶועט דִיר אִיבֶּער
בְּלַייבִּין בעוה"ז ובעוה"ב אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט אז דֶענְסְטְמָאל אַז דוּא
וֶועשְׁט דֶעם יֵצֶר הָרָע דָאשׁ אַלְץ עֶנְטְפֶערִין יהיה היצר נגף לפניך וֶועט דֶער יֵצֶר הָרָע פַאר
דִיר דֶער שְׁלָאגִין וֶוערִין ותהרין למעשה הטוב אוּנ וֶועשְׁט זִיךְ פְלַייסִין מִיט קְלוּגְשַׁאפְט גוּטְשׁ
צוּ טָאן ותרפה מכל מעשה מגונה אוּנ דוּא וֶועסְט זִיךְ אָפּ לָאזִין פוּן אַלֶע שֶׁענְדְלִיכֶע מַעֲשִׂים
כְּלוֹמַר וֶועסְטוּ שׁוֹין קֵיין עֲבֵירוֹת נִיט טָאן :

וכאשר יאבד סברו ממך בפנים האלה אוּנ אַז דֶער יֵצֶר הָרָע וֶועט זַיין הָאפְנוּנג פוּן דִיר פַר לִירִין
אִין דִיא דָאזִיגֶע אוֹפַנִים כְּלוֹמַר אַז עֶר וֶועט דִיךְ אִין דִיא אוֹפַנִים נִיט קָאנֶען אִיבֶּער
רֵיידִין ועשית מה שהסכמת עליו ממעשה העבודה אוּנ דוּ וֶועסְט טָאן גָאטְשׁ דִינְשְׁט וָואשׁ דוּ הָאסְט
דִיר פָאר גִינוּמֶען ישתדל להכנים הדאגות בלבך וֶועט עֶר זִיךְ פְלַייסִין עֶר זָאל אַרַיין בְּרֵיינְגֶען דִיא
זָארְג אִין דַיין הַארְצִין ולהתמיד עליך היגונים אוּנ וֶועט זֶעהֶען דִיךְ תָּמִיד טְרוֹיֶערִיג מַאכִין כדי
שתתחרט על מה שקדם לך מן המעשה הטוב כְּדֵי דוּא זָאלְשְׁט חֲרָטָה הָאבִין אוֹיף דֶעם גוּטְשׁ
וואש

עבירה משתדל להכניס השמחה בלבך והששון במה שקדם לך כדי שתחזק בדבר ותחרץ עליו ואם תרגיש לתרמיותיו ותשים לבך למיני מצודותיו תהיה נזהר בהם ותעזר באלהים להנצל מהם ואם לא תרגיש להם יפילך פתאום ויריק חציו בך בפתע כמו שאמר (משלי ז) עד יפלח חץ כבדו ואם תעמוד כנגדו בכל זה ולא יוכל לפתותך במה שזכרנו ישתדל לך מצד הכמתך ואם יראה ממך תריצות ללמוד החכמה יאמר לך הלא יספיק לך מה שמספיק לגדולי דורך וזקניך לדעת תורתך הנאמנה הלא ידעת כי החכמה אין לה קץ ולא תכלית שים מגמתך אל עיקר האמונה ושרש התורה ואח"כ למוד מה שתזדיין בו אצל בני אדם מענין השיר והמקצב וצפוני הדקדק

עליהם א"כ אין יגמלך עליהם כ"כ מ"ס · ואפשר לפרש יקבל הבורא גמולך שהיה ראוי לך על מעשיך ויתנהו לרעך הטוב ממך מאחר שנתחרטת על מעשיך כמ"ש חז"ל זכה נוטל כו' : ותעזר באלהים להנצל מהם · כמ"ש חז"ל יצרו של אדם מתגבר כו' · כמ"ש לעיל וכמה מחז"ל בהתפללו רחמנא יצילנו מיצה"ר : אל עיקר האמונה ושורש התורה · די לך ללמוד מה שהוא עיקר ושורש דהיינו האמונה וכיוצא ובאר קצורי דיניה : ואח"כ למוד מה שתזדיין · מה שתתקשט ותהיה נכבד בעיני ב"א : מענין השיר והמקצב · שתרגיל ללמוד איך

("כהדק המקצב כשר בחלקי להלקים מנות)

וואש דוא האשט פריער גיטאן וימנעך מן הגמול עליו אונ כדי ער זאל דיך פאר מיידין דוא זאלשט אויף דעם קיין האבין ושיקבלהו הבורא ממך אונ דער באשעפר זאל ביא דיר דעם שכר צוא נעמין ווארום וייל דו האשט חרטה אויף דעם גוטש וואש דוא האשט גיטאן קומט דיר שוין קיין שכר ניט אונ וועט געבין צוא אנאנדער צדיק דיין חלק ואם תעשה דבר עבירה אונ אז דוא וועשט טאן איין עבירה משתדל להכניס השמחה בלבך וועט ער זיך פלייסין ער זאל אריין ברענגען שמחה אין דיין הארצין והששון במה שקדם לך אינ וועט דיר אריין ברענגען פרייד אז דוא זאלשט זיך פרייען אויף דער עבירה וואש דוא האשט פריער גיטאן די שתחזק בדבר כדי דו זאלשט זיך דרינען שטארקין ותחרץ עליו אונ נאך טראכטין זעלבע זאכן צוא טאן ואם תרגיש לתרמיותיו אונ אז דוא וועשט דער פילין צוא זיינע רמאות וואש ער מאכט דיך טרויעריג אויף דעם גוטש וואש דוא האשט גיטאן ותשים לבך למיני מצודותיו אונ דוא וועשט טאן דיין הארץ צו זיינע נעצין וואש ער שפרייט אויף פאר דיר דיך צוא האפין דרינען מיינט מען וואש ער ברענגט דיר אריין אשמחה אין הארצין אויף דיא עבירות וואש דוא האשט גיטאן תהיה נזהר בהם וועשטו זיך היטן פון זייא ותעזר באלהים להנצל מהם אונ דו וועשט פון גאט גיהאלפין ווערין אז דוא זאלשט קאנען ניצול ווערין פון זיינע נעצין אונ זיין רמאות ואם לא תרגיש להם אבער אז דוא וועשט זיך אויף זייא גאר ניט שטויסין יפילך פתאום וועט ער דיך פלוצלונג מאכין פאלין וירק חציו בך בפתע אונ וועט פלוצלונג זיינע פיילין קעגן דיר ווארפין אונ שיסין אזו וויא עש שטייט אין (משלי) עד יפלח חץ כבדו ביז די פייל וועט זיין לעבר דורך שפאלטן ואם תעמוד כנגדו בכל זה אונ אז דוא וועשט זיך אין דיא אלע זאכין קעגין אים שטעלין ולא יוכל לפתותך במה שזכרנו אונ ער וועט דיך ניט קאנען איבער ריידן אין דעם אלעמן וואש מיר האבין דא דר מאנט ישתדל לך מצד הכמתך וועט ער זיך פלייסין ער זאל דיר עפעש איין ריידן פון דיין הכמה ואם יראה ממך הריצות ללמוד החכמה אונ אז ער וועט פון דיר זעהן קלוג שאפט אונ זריזות צום לערנן כלומר אז דו קאנשט גיט לערנן אונ בישט איין זריז צום לערנן יאמר לך וועט ער דיר אזו זאגן הלא יספיק לך דו ווייסט דאך שוין גינוג אונ פר שטייסט שוין אזו מה שמספיק לגדולי דורך וזקניך וואש איז גנוג צו דיא גרעשטע חשובים אונ צוא דיא זקנים פון דיין דור לדעת תורתך הנאמנה צוא ווישן דיין ווארהאפטיגע תורה כלומר אז די גרעשטע חשובים פון דיין דור זאלין די תורה קאנען וואש דו קאנשט וואלט פר זיי אויך גינוג גיוועזן הלא ידעת כי החכמה אין לה קץ ולא תכלית דו ווייסט דאך וואול אז די חכמה האט קיין סוף אונ קיין עק ניט שום סגמתך אל

עיקר

הדקדוק וההידות הנבריות והמשלים הנוהגים והנה לך
דברי הדינים ומחלוקת החכמים בהם ואל תכנים עצמך
בחכמת שרשי המופת ואיכות הדיבור ומיני ההקשות
ואופני הראיות ואיכות הלוך העילה עם המעולל
והתחברות החכמה הנראית עם החכמה הנסתרת מפני
עמקם ודקות ענינם וסמוך על אנשי הקבלה במה שתוכל
לעמוד על בירורו כאשר תסמך עליהם במה שהוא נמנע
ממך ואם לא תשמע לו ותשתדל ותתחזק יורה אותך
בהצי

אך מבין בירים בקנים ואלו ש המוזיא בכתים ודלת ובוגר ויתד והנועה כידוע או בכוא חכמת המוזיקא בכמה אנשים בלו ומניהם בחכמות הללו : והנה לך דברי הדינים וכו' · למה לך ללמוד הפוסקים הראשונים והאחרונים : ומחלוקת החכמים · בגמ' ופי' תוס' ומפרשים רק ללמוד קיצורים וא"כ יהיה קרח מכאן ומכאן כידוע לכל רואי כמה מי שלא למד גמ' ופוסקים לא ידע בין ימינו לשמאלו מאותן קיצורים לבד : ואיכות הדיבור · המבואר במלאכת הגיון למ"ס : ואיכות הלוך העילה עם המעולל · ואיך מתנהג העילה הוא הפועל עם המעולל הוא המקבל הפעולה כי כן הולך מעילה לעילה עד שהולך לך לעילת כל העילות וסיבת כל הסיבות הוא הש"י ויתעלה כאשר נתבאר בשער היחוד ובבחינה ע"ש : והתחברות החכמה כו' ·

כי

עיקר האמונה דרום שטעל דיינע גידאנקן אונ דיין ווילן צו לערנן דאש וואש איז דר עיקר פון דער אמונה דאש מיינט מען תורה נביאים כתובים ושורש התורה אונ לערנן דעם שורש פון דר תורה מיינט מען די קיצור דינים אונ דאש איז גינוג ואח"כ למוד מה שתזדיין בו אצל בני אדם אונ דער נאך לערין אזעלכע וואש דוא קאנשט דיך דער מיט שיין מאכין פאר לייט מענין הש"ר וויא מען זאל קאנן איין שיר מאכין והמקצב אונ דיא מאס דער פון וויא דער שיר באדארף צוא מיילט ווערין וצפוני הדקדוק אונ דיא בהאלטינע זאכין פון חכמת הדקדוק וההידות הנבריות אונ דיא פרעמדע רעטעניששין והמשלים הנוהגים אונ משלים וואש גייט אן כלומר וואש אימליכר האט זייא ליב צו הערין והנה לך דברי הדינים אונ לאז אוועק דיא זאכין פון נאך צוא קלערין אין דער גמרא פון וואנען דיא דינים נעמן זיך ומחלוקת החכמים בהם אינ דיא מחלוקת וואש דיא חכמים קריגן אין זייא ואל תכנים עצמך בחכמת שרשי המופת אונ ברייננג דיך ניט אריין אין זייא חכמות כלומר אין דעם פלפול פון דעם לערנן דו זאלשט קאנן אויף אזאך געבין אצייגין פון דעם שורש כלומר פון דער גמרא אונ פון פוסקים ואיכות הדיבור אונ צו קלערין וואש דיא כוונה פון דער זאך איז ומיני ההקשות אונ פון אלערלייא גלייכינעש דוא זאלשט גלייכין איין זאך צוא דער אנדערער זאך ואופני הראיות אונ וויא אזוי צוא ברייננגען ראיות דער צוא ואיכות הילוך העילה עם המעולל אונ וויא עש גייט צוא מיט דעם וואש ער איז דיי ווערקר פון דער זאך מיט דעם וואש ווערט גיווערקט והתחברות החכמה הנראית אונ דאש בהפטונג פון דער חכמה וואש ווערט גיזעהן עם החכמה הנסתרת מיט דיא חכמה וואש זיינ איז מאר בארגין כלומר דורך דיא חכמת הטבע וואש אימליכר קאן זיא פאר שטיין קאן מען פאר שטיין דיא פאר בארגינע חכמה דאש הייסט אז גאט ב"ה איז איין אחד אמת אונ האט דיא וועלט נייא בשאפין פון נישט מפני עמקם ודקות ענינם ווייל דיא פאר בארגינע חכמה איז זייער טיף אונ זייער איידיל צוא פאר שטיין איר ענין דרום מיא זיך דריגן ניט וסמוך על אנשי הקבלה אונ פאר לאז דיך אויף דעם וואש דוא האשט מקבל גיוועזן פון אנדרע לייט במה שתוכל לעמוד על בירורו אפילו אין זעלכע זאכין וואש דוא קאנשט עש קלאר פאר שטיין כאשר תסמוך עליהם במה שהוא נמנע ממך אזויא וויא דוא מוזט זיך אויף זייא סומך זיין אין דעם וואש עש איז פון דיר פאר מיטן כלומר אזויא וויא אין דעם וואש דו קאנשט עש ניט פאר שטיין מוזטו זיך סומך זיין אויף דעם וואש דוא האשט מקבל גיוועזן פון לייט אזויא אויך אפילו דאש וואש דוא וואלשט יוא גיקאנט פאר שטיין זייא דיך אויך אויף זייא סומך אונ ברעך דיר דיין קאפ דער מיט ניט זאגט דער מחבר ואם לא תשמע לו אונ אז דוא וועשט דעם יצר הרע ניט צוא הערין

בחצי הקנאה בחבריך ואם יגיעו לחכמה מבלעדיך תטור אותם ותשתדל לתלות בהם מומים ולהפחיתם ולדבר בגנותם כאילו הם שללוך בינתך וגזלוך חכמתך ואם תחכם מבלעדיהם יפחתו בעיניך ליתרון בינתך ותשנאם לסכלותם ותראה זה לעמי הארץ ותתגאה לנפשך ותתהלל בחכמתך עד שתטעון שאתה יודע מה שאינך יודע ויגבה רוחך מלמוד וירום לבבך עת שתלמוד ותקוץ עת שיקשו עדיך ותרבה להחזיק עצמך כחכם ותתכבד בסכל חבריך ותזדיין בהבלים בני גילך ותהיה שולל ממוסרי החכמים באלהים ובתורתו :

ואם לא ישלם לו מה שכיון לפתותך בו בשער דעת האלהים ותורתו ישתדל לפתותך בשער מעשי העבודה

כי מן החכמה הנרא' והידוע לנו נוכל לידע ולהודיע החכמה הנסתרת והעליונה כי מאחר שכולם מלאכת חכם אחד ובורא אחד ע"כ נובעים כולם מחכמה אחת כמ"ש בשער הבחינה פ"א : ואם יגיעו לחכמה מבלעדיך · ר"ל שהם חכמים יותר ממך : ואם תחכם מבלעדיהם · שאתה חכם יותר מהם : ותתגאה לנפשך · לעצמך : ויגבה רוחך מלמוד · מחמת הלמוד ושבוז לכל אדם ותתכבד בסכל חבירך · ואחז"ל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב: ותהיה שולל כו' · כלומר נשלל ושיא במלאכים ואפשר שכוונו טעות ור"ל ותהיה שולל כמשקל ואת כדוד ור"ל אתה לאתה יסיר ממך המוסר והעלות כיתרי' מחכמ' לידע את ה' ואת תורתו · וסרב ר' יעקב כן

ותשתדל ותתחזק אונ דוא וועסט זיך פליסן אונ שטארקן דאש אלץ יוא צוא לערנן אונ צוא פאר שטיין יורה אותך בחיצי הקנאה בחבריך וועט ער דיך שיסן מיט דיא פיילין פון קנאה אז דוא זאלשט זיך מקנא זיין אין דיינע חברים ואם יגיעו לחכמה מבלעדיך אונ אז זייא וועלין גרייכין צוא אזויא א חכמה וואש דוא פאר שטיישט זיא ניט תטור אותם זאלשטו זייא היטין איין פיינד שאפט ותשתדל לתלות בהם מומים אונ זאלשט טראכטין אז דוא זאלשט אויף זייא עפים שלעכטע זאכין אן הייגנן ולהפחיתם אונ זייא צוא מינערין כלומר צוא זאגין זייא קאנן ווייניג לערנן אונ האבין ווייניג מעשים טובים אין זיך ולדבר בגנותם אונ צוא ריידין פון זייער שאנד כאילו הם שללוך בינתך גלייך וויא זייא האבין-אוועק גירויבט דיין פאר שטאנד וגזלוך חכמתך אונ האבין אוועק גיגזלת דיין חכמה ואם תחכם מבלעדיהם אונ אז דוא וועשט מער חכם זיין פון זייא יפחתו בעיניך זאלין זייא מבוזה זיין אין דיינע אויגין ליתרון בינתך פון וועגין דיין גרויש פאר שטאנד ותשנאם אונ זאלשט זייא פיינד האבין לסכלותם פון וועגין זייער אום פאר שטאנדיקייט ותראה זה לעמי הארץ אונ דוא זאלשט דאש ווייזין פאר דעם פראסטין עולם אז דוא בישט פאר שטאנדיג ותתגאה לנפשך אונ דוא זאלשט זיך דער מיט בעל גאוה האלטין ותתהלל בחכמתך אונ זאלשט זיך בארימען מיט דיין חכמה עד שתטעון אונ ער וועט דיך אזויא וייט ברייננן דוא זאלשט זאגין שאתה יודע אז דוא ווייסט זעלבע זאכין מה שאינך יודע וואש דוא ווייסט עש גאר ניט ויגבה רוחך מלמוד אונ דוא וועסט זיך דער הייבין פון וועגין דיין לימוד וואש דוא קאנשט וירום לבך עת שתלמוד אונ דיין הארץ וועט זיך הויך האלטין ווען דוא וועשט לערנען כלומר דוא וועשט לערנן מיט גרויש גאוה ותקוץ עת שיקשו עליך אונ דוא וועשט פאר מיאוסין אין דיא מענטשין אין דער צייט אז זייא וועלין דיך קוטן עפים פרעגין אונ וועשט זאגין וואש האב איך צוא פאר ענטפערין דיא קשיות פון אזעלכע עמי הארצים ותרבה להחזיק עצמך כחכם וועשט מערין צו האלטין זיך פאר איין חכם ותתכבד בסכל חבירך אונ דוא וועשט גיערלעכט ווערין דורך דעם וואש דיינע חברים זיינען נאריש אונ קאנן ניט לערנן ותזדיין בהבלים בני גילך אונ דוא וועשט דיך דער מיט צירין אונ שיין מאכין אז דיין פריינט וועט פאר שעכט ווערין ותהיה שולל ממוסרי החכמים באלהים ובתורתו אונ דוא וועשט בארויבט ווערין פון דיא שטראף רייד וואש דיא חכמים האבין אונז גילערינט פון גאטש זאכין אונ פון זיין תורה :

ואם לא ישלם לו מה שכיון לפתותך בו אונ אז עש וועט אים ניט נגמר ווערין דאש וואש ער האט זיך מכוין גיוועזן איבר ריידין דיך בשער דעת האלהים ובתורתו אין דעם ווישן שאפט פון גאט

העבודה וכשתעשה לאלהים מעשה יגדילהו וינשאהו בעיניך וישימך להתגאות בו ויקלה אנשי דורך אצלך ויקל עליך למאסם ולהכלימם ולביישם ואפשר שהם טובים ממך לפני האלהים ואם יהיה בחביריך מי שיש לו יתרון עליך בעבודת האל ומעשהו טוב ממעשיך והוא משתדל להתקרב אליו יותר ממך יסיתך היצר בו ויאמר לך כל אשר יראה מהשתדלות זולתך בעבודה הוא חסרון נראה ממך ולולי הוא היית נראה בעיני בני אדם צדיק מכל בני דורך השיא עליו וקנא בו ושטום אותו והקור על מומיו וגנותו וארוב למכשוליו ואם תוכל להוציא עליו דבת שקר כדי להפחית שמו אצל בני אדם עשה אז תשיב אליו ואיך אמאס מי שאהבו האלהים ואגנה מי ששבחו הבורא ולא די עצלתי לקיים עבודתו כמוהו עד שאשטום מי שעבדהו ואין זה גמול מה שאני חייב

כן ת"ל ז"ל גרס בספרו ותכאור נאלהים ובתורתו : בבית עניו · הפגרם בו כמו אל יבא אתם מוקיבו :
אכל

אונ אין זיין תורה ישתדל לפתותך בשער מעשי העבודה וועט ער זיך פלייסין דיך איבר צו ריידין אין דיא מעשים פון גאטש דינשט וכשתעשה לאלהים מעשה אונ אז דוא וועשט עפיס אזאך טאן פון גאטש וועגין יגדילהו וינשאהו בעיניך וועט ער דיר די זאך זייער גרויש אונ חשוב מאכין אין דיינע אויגין וישימך אונ וועט דיך מאכין להתגאות בו דוא זאלשט דיך דער מיט בעל גאוה האלטין ויקלה אנשי דורך אצלך אונ דיא לייט פון דיין דור וועט ער ביי דיר מבזה זיין ויקל עליך למאסם אונ ער וועט אויף דיר גרינג מאכין אז דוא זאלשט זייא פאר מיאוסין ביא דיר אין הארץ אונ דורך דעם וועשטו קומן להכלימם ולביישם אז דוא זאלשט זייא פאר שעמן אונ מבייש זיין · זאגט דער מחבר ואפשר שהם טובים ממך לפני האלהים אונ אפשר זיינען זייא בעשער פאר גאט אז דוא ואם יהיה בחבירך מי שיש לו יתרון עליך בעבודת האל אונ אז עש וועט זיין צווישין דיינע חברים איינר וואש ער איז בעשער פון דיר אין גאטש דינסט ומעשהו טוב ממעשיך אונ זיינע מעשים וואש אנטקעגין מענטשין זיינען אויך בעשר פון דיינע והוא משתדל להתקרב אלי יותר ממך אונ ער פלייסט זיך מער פון דיר צו גאט גינעהנן יסיתך היצר בו וועט דיך דר יצר הרע קעגן אים אן רייצין ויאמר לך אונ וועט דיר זאגן כל אשר יראה מהשתדלות זולתך בעבודה וואש מען זעהט אז דר אנדרר פלייסט זיך אין גאטש דינשט הוא חסרון נראה ממך ווערט אלץ מער דר חסרון פון דיר גיזעהן דאש דוא בישט נים פרום ולולי הוא אונ ווען ער זאל נים זיין היית נראה בעיני בני אדם צדיק בכל בני דורך וואלשטו גיווייזן גיווארין פאר לייט פאר מער צדיק פון אלע מענטשין וואש זיינען אין דיין דור דרום השיא עליו רייץ דיך קעגין אים וקנא בו אונ צארין אויף אים ושטום אותו אונ האס אויף אים וחקור על מומו אונ פארשט נאך אויף זיינע שלעכטע מעשים וגנותו אונ אויף זיין שאנד וארוב למכשוליו אונ לויער אויף זיין שטרויכלונג וויא ארום דוא זאלשט אים קאנן שטרויכלין ואם תוכל הוציא עליו דיבת שקר אונ ווען דו קאנשט אויף אים אויש טראכטין עפיס פאלשע רייד כדי להפחית שמו אצל בני אדם כדי זיין נאמן צו פאר שוועכין ביא לייט עשה טוא דאש זאגט דער מחבר אז תשיב עליו דענשטמאל אז דער יצר הרע וועט דיר דאש אלץ זאגין זאלשטו אים אזוי ענטפערין ואיך אמאס מי שאהבו האלהים ווי זאל איך פר מיאוסין אזעלכין וואש גאט האט אים ליב ואגנה אונ ווי זאל איך שענדין מי ששבחו הבורא אזעלכין וואש דער בשעפר לויבט ולא די לי עצלתי לקיים עבודתו כמוהו אונ עש איז נים גינוג מיר מיין פוילקייט צוא מקיים זיין גאטש דינשט אזוי וויא ער כלומר נים גינוג איז מיר אחרפה וואש איך קאן נים גאט דינען אזו וויא ער עד שאשטם מי שיעבדהו זאל איך נאך האסין כלומר פיינד האבין דעם וואש דינט אים ואין זה גמול מה שאני חייב לבורא יתברך אונ דאש איז נים דאש בצאלונג וואש איך בין חייב צום בשעפר יתברך אבל חייב אני

לאהוב

אנ"ל הזהירות וכו' ר"ל מ"ש בפתיחה והשני ביאור מזכר במחשבה וגמר מעשה ומובל בה ועתה הוא מפרש: אבל תמה"ר יותר מכל דבר שנאמר נצור מחשבות

חייב לבורא יתברך אבל חייב אני לאהוב את אוהביו לאהבתו ולכבד מכבדיו לכבודו כמו שאמר (תהלים טו) ואת יראי ה' יכבד וכבר ידעת מה שאירע את מרים בענין (במדבר יב) ותדבר מרים ואהרן במשה ומה שהיה מענין קרח ועדתו בקנאם במשה ואהרן בקרבתם אל ה׳ :

פרק ז **אבל** הזהירות במחשבה ושמירתה ראוי לך שלא תתעלם לפקוד מהשבתך ורעיוניך ושרעפי לבך כי רוב ההפסד והתקון במעשים לא יהיה כי אם מחמתם כפי תקונם והפסדם כמו שאמר הכתוב (משלי ד) מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים ואמרה תורה (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואמר (דברים לא) כי ידעתי את יצרו ואמר (ד"ה כט) כי כל לבבות דורש ה׳ וכל יצר מחשבות מבין ואמר (דברים ל) כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו ואמר (שם י) מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה והיראה אינה אלא בלב והרעיון והמחשבה ועל כן יש לך

לאהוב את אוהביו נייערט איך בין חייב ליב צו האבין די וואש האבין גאט ליב לאהבתו פון וועגין זיין ליבשאפט כלומר ווייל איך האב אים ליב בדארף איך זיינע ליב האבר אויך ליב האבין ולכבד מכבדיו אונ ערלאך צו האלטין צו דיא וואש האלטין אים ערלך לכבודו פון זיין כבוד וועגין כלומר פון גאטש כבוד וועגין אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) ואת יראי ה׳ יכבד אונ גאטש פארכטר וועט ער ערלאך האלטין וכבר ידעת מה שאירע את מרים אונ דו ווייסט דאך וואש האט זיך גיטראפין מיט מרים אין דעם ענין אז זיא האט גירעט פון משה ומה שהיה מענין קרח ועדתו אונ וואש עש איז גיוועזן מיט קרח אונ מיט זיין עדה בקנאם במשה ואהרן בקרבתם אל ה׳ ווייל זיי האבן זיך מקנא גיוועזן אין משה אונ אין אהרן ווייל זייא זיינען וואריין גינעהנט צוא גאט :

אבל הזהירות במחשבה ושמירתה אבר וויא מען זאל גיווארינט זיין מיט דר מחשבה אונ זיא היטן ראוי לך בדארפסטו ווישן שלא תתעלם לפקוד דו זאלשט זיך ניט פאר הוילן פון צו גדיינקן מחשבתך ורעיונך ושרעפי לבך דיין מחשבה אונ דאש וואש דו טראכשט אין דיין הארצן כי רוב ההפסד והתקון במעשים ווארום דיא מיינשטע שאדין אדער גוטש פון דיא ווערקין לא יהיה קומט מער נישט כי אם מחמתם נאר דורך זייא כלומר דורך דיא מחשבות כפי תקונם והפסדם ווערדליג זייער גוטש אדר זייער שאדין כלומר אז דיא מחשבות זיינען גוט קומן דער פון ארויש גוטע מעשים אונ אז איינער האט שלעכטע מחשבות קומן דער פון ארויש שלעכטע מעשים אזוי וויא עש שטייט אין (משלי) מכל משמר נצור לבך מער אז אלע זאכין וואש מען בדארף היטן זאלשטו היטן דיין הארץ כי ממנו תוצאות חיים דען דרויש קומט דאש לעבין אונ דיא תורה זאגט אין (בראשית) כי יצר לב האדם רע מנעוריו דען דיא גידאנקן פון דעם מענטשינס הארץ זיינן בייז פון זיין יוגינט אן אונ אין (דברי הימים) שטייט כי כל לבבות דורש ה׳ דען גאט פארשט אלע הערצר וכל יצר מחשבות מבין אונ אלע דיא איניווייניגשטע מחשבות פאר שטייט ער אונ אין (דברים) שטייט כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו דען דיא זאך איז דיר זייער נאהינט דוא זאלשט עש טאן מיט דיין מול אונ מיט דיין הארץ אונ נאך שטייט דארטין מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וואש בעט דען גאט בייא דיר נאר אז דוא זאלשט זיך פאר אים פארכטין והיראה אינה אלא בלב והרעיון והמחשבה אונ דאש פארכטין זיך פאר גאט איז דאך מער ניט נאר אז אין הארצין אונ אין די מחשבות ועל כן יש לך אחי להשתדל דרום מיין ברודר גיהערשטו צו טראכטין היות כל מעשיך טהורים לבורא ית׳ אז אלע דיינע מעשים זאלין נאר זיין

פון

לך אחי להשתדל להיות כל מעשיך מיוחדים לבורא יתברך ואל יהיה עמלך לריק וטרחך לשקר כמ"ש (ישעיה נה) למה תשקלו כסף בלא לחם וגומר ואל תתעלם ממה שהעירותיך עליו כי כבר קבצתי לך בשער הזה כל שרשי מפסידי המעשים המיוחדים לאלהים ותחת כל שרש מהם ענפים כמעט שאין להם קין על כן אתה צריך להשמר מהם בכל יכולתך אולי יהיה מעשיך שלם לאלהים ומיוחד לשמו ויהיה רצון ומקובל אצל הבורא קבול טוב · ונהוג בו מנהגך בעניני עולמך כי אתה חושב על הטוב שתמצא במיניהם ואשר יהיה רחוק מן הפגעים בהם ומנוקה מן הזיוף וזך מן הבלבול וכיון שאתה עושה זה בעניני עולמך הכלה כל שכן שתעשה כפלים בעניני אחריתך הקיימת ובמה שתתקרב בו אל האלהים

מחשבות לנך וגו' · כי למה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה · כמו מי שעוסק תחבולות ועבודות קשות עד שיתחבר כסף וזהב וכן מי שיגע לו בשדה ובכרם וסוף שאין לו מה לאכול ולשבוע מחמת כמה מניעות שבולא הקב"ה וא"כ היה יגיעו ועמלו לריק וטרחו לשקר כן הדבר בעושה מעשיו שלא לש"ש יהיה יגיעו לריק ולהבל ואין מקבל עליהם שכר מאחר שכונתו היה לדבר אחר וכן אמרו בגמ' שאמר רבא לתלמידיו במטותא מנייכו לא תירתון תרתי גיהנם ועיין בהקדמה : ונהוג בו מנהגך בעניני עולמך כו' · ר"ל ותראה לנהוג בעבודת הש"י כמו שאתה נוהג בעניני עוה"ז : כי אתה חושב · ומסתכל שיהיה הכל כל נכון כדי להתנות בעוה"ז כן תעשה עכ"פ

פון גאט וועגן אליין ואל יהי עמלך לריק אונ זאל ניט זיין דיין מידיקייט אום זונסט וטרחך לשקר אונ דיין מירהא צוא פאלש אזו וויא ישעיה הנביא האט גיזאגט למה תשקלו כסף בלא לחם למאי זאלט איר וועגן זילבער אז איר קריגט דער פאר קיין ברויט ניט כלומר אזו וויא איינער האט כמה טירחות ביז ער קריגט געלט אונ דער נאך האט ער ניט וואש צוא עסין מחמת מען גנבת עש בייא אים אוועק אדר מחמת אנדרע מניעות נמצא האט ער זיך דאך אום זונסט גימיהט אונ דאש וואש ער האט גימיינט אז דורך זיין טירהא וועט ער האבין צוא עסין איז דאך פאלש אזו אויך אז איינר דינט גאט פון לייטינס וועגן נעמט ער דר פר קיין שכר ניט אונ לייט האבין אים אויך פיינט נמצא איז זיין טירהא אום זונסט אונ דאש וואש ער האט גימיינט איז פאלש זאגט דער מחבר ואל תתעלם ממה שהערותיך עליו אונ זאלשט זיך ניט פאר הוילין פון דעם וואש איך האב דיר דא דער וועקט כי כבר קבצתי לך בשער הזה ווארום איך האב דיר שוין איין גיזאמילט אין דעם טער כלי שרשי מפסידי המעשים המיוחדים לאלהים אלע דיא שרשים וויא דורך וואש קאן שאדין טאן דיא מעשים פון צו טאן זייא פון גאטש וועגן אליין ותחת כל שרש מהם ענפים אונ אונטר איטליכן שורש פון זייא איז פאר האנדין צווייגין כלומר זאכין וואש טוען שאדין פון צוא טאן זיינע מעשים פון גאטש וועגן כמעט שאין להם קץ וואש עש האט כמעט קיין סוף ניט על כן אתה צריך להשמר מהם דרום מוזשו דיך היטן פאר זייא בכל יכולתך מיט דיין גאנצין יכולת אולי יהיה מעשיך שלם לאלהים טאמער וועלין דיינע מעשים גאנץ זיין צוא גאט ומיוחד לשמו אונ וועלין זיין גיאיינציגט פון זיין נאמען וועגין ויהיה רצוי ומקובל אצל הבורא קבול טוב אונ ועשט זיין בווילינגט אונ וואול אן גינומען בייא דעם בשעפער ונהוג בו מנהגך בעניני עולמך אונ זייא זיך נוהג אין גאטש דינשט אזו וויא דוא בישט זיך נוהג אין דיא וועלטליכע זאכין כי אתה חושב על הטוב שתמצא במיניהם דען דוא טראכשט זיך אויף דיא בעשטע זאכין וואש דוא קאנשט גיפינען פון זייא ואשר יהיה רחוק מן הפגעים בהם אונ אויך טראכשטו דאך אויף אזעלכע זאכין וואש עש ווייזט עש זאל אין זייא זיין אשאדין ומנוקה מן הזיוף אונ עש זאל זיין ריין פון פאלשקייט וזך מן הבלבול אונ לויטר פון אצומישונג וכיון שאתה עושה זה בעניני עולמך הכלה אונ ווען דוא טושט אזו אין דיא זאכין וואש גיהערן צו דער וועלט וואש ווערט פאר לענט כל שכן שתעשה כפלים איז שוין אכל שכן אז דוא גיהערשט פיל טאפיל טאן בעניני אחריתך הקיימת אין דיא זאכין וואש דוא בדארפשט צוא דיין סוף וואש בלייבט אויף אייביג

דאש

עכ"פ בינוני בסוס"ב : ואם ימעט · אף ע"פ שהמעט מעט ובלבד שיהיה זך כי טוב מעט בכוונה מהרבות בלא כוונה : וכ"ש · אם גם המעט הוא בלתי זך : ותשכח כי רגל תזורה וגוף הענין לריק יגיעה בלי ספק כי השם (דחה) אלוה חכמה (מלבה) ולא חלק לה בבינה : והנה זכרנו וכו'

האלהים והשתדל בבחך לזכך מעשיך ואם ימעט יותר ממה שתשתדל שיהיה רב בלתי זך כי המעט הזך הוא רב והרב בלתי זך הוא מעט ואין בו תועלת וכ"ש שיהיה מעשיך עם מעוטו וזעירותו בלתי זך לאלהים והזהר שלא יהיה ענינך במעשיך לאלהים כענין העוף שאמר עליה הכתוב שהיא יולדת הביצה ומחממת אותה על פני הארץ ממעוט שמירתה אותה עד שיפסידוהו שאר בעלי חיים ולא תעשה אפרוח כמו שאמר הכתוב (איוב לט) כנף רננים נעלסה וגו' כי תעזוב לארץ ביציה ועל עפר תחמם ותשכח כי רגל תזורה ושאר הענין וכבר שבח החכם מי שהוא בהפך הענין הזה בזריזותו והשתדלותו הטובה בעולמו וצונו לבחון בו וללמוד ממעשהו ואם הוא חלש שברמשים כאמרו (משלי ו) לך אל נמלה עצל וגו' תכין בקיץ לחמה וגו' והנה זכרנו לך מעט מהרבה ואל

דאש איז עולם הבא ובמה שתתקרב בו אל האלהים אונ אין אזעלכע זאכין וואש דוא קאנשט זיך מיט זייא מקרב זיין צו גאט והשתדל בכחך לזכך מעשיך אונ פלייס דיך מיט דיין כח צוא לויטר מאכין דיינע מעשים ואם ימעט האטשע זיי וועלין אפילו זיין ווייניג יותר ממה שתשתדל שיהיה רב בלתי זך איז בעשר איידר דוא זאלשט זיך פלייסין פיל מעשים טובים צוא מאן וואש זיינען נים ריין כי המעט הזך הוא רב ווארום ווייניג מעשים טובים וואש זיינען לויטר אונ ריין כלומר וואש זייא ווערין גיטאן נאר פון גאנטש וועגין אליין אן אנאנדער כחשבה איז דאש פיל והרב בלתי זך אונ פיל מעשים טובים וואש זיינען נים לויטר הוא מעט ואין בו תועלת איז דאש ווייניג אונ זייא קומן נים צוא ניץ־וכל שכן אונ דאש איז שוין אפשיטא שיהיה מעשיך עם מעוטו וזעירתו בלתי זך לאלהים אז דיינע מעשים זאלין זיין ווייניג אונ נים לויטר צוא גאט דאש איז בוודאי נים גוט והזהר שלא יהיה ענינך במעשיך לאלהים אונ היט זיך אין דיין פירונג אונ דיא מעשים וואש דו טושט צוא גאט זאל נים זיין כענין העוף אזו וויא דאש פירונג פון דעם פויגל שאמר עליה הכתוב וואש דער פסוק האט גיזאגט אויף איר שהיא יולדת הביצה ומחממת אותה על פני הארץ דאש זיא גווינט איין איי אונ דער היצט עש אויף דר ערד ממעוט שמירתה אותה ווייל זיא היט עש ווייניג עד שיפסידותו שאר בעלי חיים אונ דר פון קומט ארויש אז אנדרע לעבדיגע בשעפניש קומן אונ פאר דארבין עש ולא תעשה אפרוח אונ יעש קאן שוין דר פון קיין איי נים זיין אזו וויא עש שטיים אין (איוב) כנף רננים נעלסה דר זינגעדיגע פויגל פרייט זיך כי תעזוב לארץ ביציה דאש זיא פאר לאזט אויף דער ערד אירי אייער ועל עפר תחמם אונ זיא מיינט אויף דער ערד וועט זיך דאש איי דער היצין כלומר ווארום דער שטויב פון דער ערד איזווארעם וועט זיך דער היצין דאש איי ותשכח כי רגל תזורה אונ זיא פאר געסט אז די פיס וועלין עש צו טרעטין אונ אזו ווי ווייטר שטיים דארטין נמצא איז דאך איר מיא נאר אום זיסט דרום געהערשטו דיך היטין דוא זאלשט גלייך זיין צוא דעם פויגיל אז דיין מיא זאל אויך נים זיין אום זונסט וכבר שבח התחכם מי שהוא בהפך הענין הזה אונ דער חכם שלמה המלך האט גלויבט דעם וואש טוט פר קערט דר פון בזריזותו והשתדלותו הטובה בעולמו מיט זיין זריזות אונ זיין פלייסינג צוא טראכטין אויף דעם וואש איז אים צום בעסטין אויף זיין עולם וצונו אונ האט אונז גיבאטין לבחון בו וללמוד ממעשהו איין ראיה צו נעמן זיך פון אים אונ אפ צוא לערנן זיך פון זיינע מעשים ואם היא חלש שברמשים אונ אפילו ווען ער איז דאש שלאפשטע פון דיא קריכענדיגע בשעפניש אזו וויא ער זאגט אין (משלי) לך אל נמלה עצל דו פוילער מענטש גייא צו דר מילב וועשט זעהן תכין בקיץ לחמה

אל ירבה בעיניך ואל תקוץ בו כי כפי מעלות חשיבות המלאכות יהיו הפגעים הקורים אותם ומחקרנו בספר הזה אין מעלתו והשיבותו נעלמת ממי שמבין · האלהים ישימנו מן השלמים עמו והעושים לשמו הגדול ברחמיו אמן :

נשלם השער החמישי בעזרת אלהי קדושי

שער הכניעה

השער הששי בביאור אופני חיוב כניעתנו לאלהים יתברך

וזה פתח השער

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו ליחד המעשים לאלהים לבדו והיתה הגאוה במעשים המיוחדים לאלהים משגת את בעליהם יותר מהרה מכל הפגעים המשיגים אותם והיה הפסדה למעשים הרבה מאד ראיתי כי הנחוץ שבדברים

והנה אז זיא גרייט זיך אן איר שפייז אום זומר פרי זיא זאל האבין ווינטער עפעס צוא עסין והנה אונ נון זכרנו לך מעט מהרבה האבין מיר דער פון פיל זאבין ווייניג דער פון גישריבין כלומר וואש איך האב דא גישריבין איז גאר ווייניג עש איז דא זייער פיל אבין וואש טוען שאדין צוא גאטש דינסט ואל ירבה בעיניך אונ לאז דאש נים פיל אין דיינע אויגין זיין ואל תקוץ בו אונ זאלשט דרינען נים פאר מיאוסין כלומר דוא זאלשט נים זאגין וויא אזויא וועל איך קענען אזויא פיל מקיים זיין אונ צוא בשטיין אליץ אנטקעגין דעם יצר הרע כי כפי מעלות חשיבות המלאכות ווארום דאש פאר שטייט מען דאך ווערליג ראש השובקייט וואש מעשים זיינען יהיו הפגעים הקורים אותם טוען זיין דיא פגעים וואש קאן זיך דר בייא טרעפין דרום זאלשטו ווישן אז ווען עש קאן אזוי פיל שאדין קומן צו גאטש דינשט מן הסתם איז דאש דינשט זייער טייער גיהערשטו זיא שטארקן דער צו מיט גאר דיין יכולת מחקרנו בספר הזה אין מעלתו והשיבותו נעלמת ממי שמבין אונ דער וואש איז פאר שטאנדיג פון דעם איז נים פר הוילין די מעלות אונ די חשובי זאכין וואש מיר האבין גפארשט אונ גבראכט אין דעם ספר האלהים ישימנו מן השלמים עמו גאט זאל אונז געבין מיר זאלין קאנן גירעכינט ווערין פון דיא וואש זיינען גאנץ מיט אים והעושים לשמו הגדול אונ מיט די וואש טוען פון זיין גרוישן נאמן וועגין אונ דאש זאל גאט טאן ברחמיו מיט זיין רחמנות אמן :

אמר המחבר האט גיזאגט דער מחבר מפני שקדם מאמרנו ליחד המעשים לאלהים לבדו וייל מיר האבין פריער גיזאגט אז מען גיהער צו טאן די מעשים טובים פון גאטש וועגין אליין והיתה הגאוה במעשים המיוחדים לאלהים אונ אז עש איז אבר פר האנדין גאוה אין דיא מעשים טובים וואש ער טוט פון גאטש וועגין משגת את בעליהם האפט דש זייערע בעלים כלומר עש שאט די מענטשין דיא גאוה יותר מהרה מכל הפגעים המשיגים אותם נאך מער אונ גיכר פון אלע בנגעניש וואש גרייכין זיי כלומר די גאוה שאט ערגר פון אלע עבירות והיה הפסדה למעשים הרבה מאוד אונ זיא טוט זייער פיל שאדין צוא דיא מעשים טובים ווארום דורך דער גאוה קאן מען נים טאן קיין שום זאך פון גאטש וועגן אליין אונ פון איר קאן מען קומן צו אלע שלעכטע מדות ראיתי דרום

וגו' : ואל תקוץ בו · ר"ל אל תקוץ בעבודת ה' כי הן שאמר בלבבך אין אוכל לעמוד בכל אלה ולעמוד כנגד היצר ומכשוליו כמו שזכר ותבלין ח"ו שכל אחר גיון אל ירך לבבך לא תירא ולא תחת כי ה' אלהיך הוא ההולך לפניך להושיע ולעזור אותך כמ"ש צופה רשע לצדיק וגו' : כי כפי מעלות חשיבות המלאכות כו' · כי דבר הנראה למינים הוא שכל דבר היקר יותר בעולם יש לו דברים רבים המריעים והמפסידים אותו כמו שנזכר לעיל כי אין מנין כו' ע"ש וע"ז נאמר כזורעים בדמעה ברנה יקצורו ונאמר חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' וה' יחזק לבבנו ולבב זרענו כדי שנעשה כל מעשינו לשמו הגדול ברחמיו אמן :

אמר המחבר מפני שקדם כו' והית' הגאוה כו' · כי אין לך דבר רע יותר

שבדברים שאני צריך להם הוא לסמוך לו מה שירחיקנה מן האדם והיא הכניעה ומפני שיתברר לנו עוד שהיא שורש העבדות ובזה יתכן להבדיל העבד ממדת האדנות וההודאה לאלהים בהתיחדו בהם לבדו מבלעדי הברואים כמו שאמר דוד ע"ה (ד"ה א כט) לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד וגו' ואמר (תהלים פט) כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' וגו' ומטיבה עוד כי היא מרחקת מן האדם הגדולה והגאון והגובה והתפארת והשררה ורדות בכל (ס"א ושליט בדל) והמוד מה שהוא גדול ממנו והדומה לזה מסעיפי הגאוה וראוי עתה שנבאר מדבר הכניעה עשרה דברים האחד מה היא הכניעה והשני לכמה חלקים תחלק והשלישי במה תהיה הכניעה והרביעי באיזה ענין צריך להתנהג בה והחמישי איך אופני קנותה והששי בתוכן המנהג שצריך להתנהג.

יותר מכנאים ממסיק ומקלקל את כמעשי' טובים שע"י כגאוה אין מעביו לב"ה כמו שית' ואמרו הז"ל בכמתגאה כאילו עובד עבודת גלולים וכרכם בזה כדלקמן: ומפני כנתברר עוד כו' ועוד אם האדם בפל רוח מאוד מאוד מרלה בזה כסוא עבד וכסב"י האדון לבד וכראוי לעבדו לבד כלא שום סניס אחרת ולכך ראוי לסמוך בער סכניעה מסוא כפך כגאוה ליחוד כמעביס: ומטיבה עוד · ל' בטיב גיטין וקדושין: כי היא מרחקת כו' · אפילו כנגד ב"א סר"נ: והמוד מה בסוא גדול · ע"י סכניעה אינו חומד מה בסוא תביב ויקר

איר מיו גיפעלין כי הנחוץ שבדברים אז דאש נייטיגסטע פון אלע זאכן איז שאני צריך להם וואש איך בדארף בשיידן דער צוא הוא איז דאש לסמוך לו אז איך זאל דער ביא שטעלין כלומר לעבן דעם שער וואש האט גשמועסט מען זאל מיהר זיין דיא מעשים פון גאטש וועגין בדארף איך דר ביי שטעלין מה שירחיקנה מן האדם אזו אזאך וואש זאל דער ווייטערן די גאוה והיא הכניעה אונ דאש איז דאש אונטר טעניקייט כלומר אמענטש זאל זיין אונטר טעניג אנטקעגין איטליכן ומפני שנתברר לנו עוד אונ נאך אטעם איז פאר וואש איך שטעל דעם שער הכניעה ביא דעם שער יחוד המעשה וויל עש איז אונז נאך מער אויש גקלערט גיווארין שהוא שורש העבדות אז די כניעה איז דער שורש פון גאט דינען ובזה יתכן להבדיל העבד ממדת האדנות אונ דורך דר מדה פון כניעה קאן מען צווישן שיידין דעם קנעכט פון דעם הערשאפט כלומר דורך דער כניעה ווייזט מען ווער עש איז אקנעכט אונ ווער עש איז אהאר וההודאה לאלהים אונ מען מוז לויבן גאט מיט דר מדה פון הערשאפט בהתיחדו בהם לבדו אז צוא אים אליין קומט דאש הערשאפט מבלעדי הברואים אונ ניט צו די בשעפניש אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט לך ה' הגדולה והגבורה צו דיר גאט אליין קומט דאש אכפיקייט אונ דאש שטארקייט והתפארת והנצח וההוד אונ דאש שיינקייט אונ דער נצחין אונ דאש לובונג אונ נאך האט ער גיזאגט אין (תהלים) כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' וגו' דען ווער איז דען דא אין הימל מען זאל אים אנטקעגין גאט שאצן אדר גלייכין אים צו גאט ומטיבה עוד אונ נאך איז פון איר עסק כלומר פון דעם אונטער טעניקייט כי היא מרחקת מן האדם דאש זיא דער ווייטערט פון דעם מענטשין הגדולה פון צו בגערין גרויש חשיבות והגאון והגובה אונ האפערקייט אונ הויכקייט והתפארת אונ בארימונג והשררה אונ צוא הערשין ורדות בכל אונ פון צוא גיוועלטיגן איבר איטליכן והמוד מה שהוא גדול ממני אונ פון צוא גלוסטין צוא אזעלכן וואש איז פאר אים צוא גרויש והדומה לזה סעיפי הגאוה אונ נאך אזעלכע גלייכניש פון די צווייגן פון גאוה דר ווייטערט אלין דאש אונטער טעניקייט וראוי עתה שנבאר מדבר הכניעה אונ מיר בדארפין אצונד בשיידין פון דער זאך פון אונטער טעניקייט עשרה דברים צעהן זאכין האחד איינש איז מה היא הכניעה וואש איז דאש אונטר טעניקייט והשני לכמה חלקים תחלק אונ דאש אנדרע איז אויף וויפיל חלקים זיא ווערט גיטיילט והשלישי במה תהיה הכניעה אונ דאש דריטע איז וויא דורך דעם קאן זיין דאש אונטער טעניקייט והרביעי באיזה ענין צריך להתנהג בה אונ דאש פערטע איז וויא מען מוז זיך נוהג זיין מיט דער כניעה והחמישי איך אופני

קנותה

להתנהג בו הנכנע והשביעי מתי תתכן הכניעה מן הנכנע ומתי לא תתכן והשמיני שנבאר אם הכניעה סמוכה למדות הטובות או המדות הטובות סמוכות לה (ס"א אם הכניעה תלויה במדות או המדות תלויות בה) והתשיעי אם יתכן להתקבץ בלב האדם הגאוה והכניעה אם לא והעשירי ביאור תועלת הכניעה בעניני העולם הזה והעולם הבא :

פרק א **אבל** הכניעה היא שפלות הנפש ושהותה ומעוט ערכה אצלה והיא מדה ממדות הנפש וכאשר תתישב בה יראו אותותיה על האברים מהם הלשון הרכה והקול הנמוך והענוה בעת הכעס ומעוט הנקמה אחר היכולת עליה כאשר נאמר על אחד מהמלכים שאמר למי שנתחייב אצלו לאחר שהביאו השוט חי ה' לולי חזקת כעסי עליך הייתי נוקם ממך נקמה

(כי היא נשמת אנוש ממעל ובמקום גדולתו ענותנותו מצאתי)

יקר ממנו כי הוא נקלה ונבזה בעיניו והאינו ראוי לדברים ההם יקרים ממנו : והשמיני. ע' בריש פ"ח פירושו :

ושהותה. לשון כריעה ושפלות כמו שחה לעפר נפשי : לולי חזקת כעסי. ר"ל אלמלא לא הייתי בכעס חזק היה ראוי לעשות בך נקמה גדולה מפני חטאך רק שאין אני רוצה ליתן מקום לכעס שהוא מדה מגונה ובחיק כסילים ינוח ובכן ארגיל עצמי במדת הכניעה שהיא מעוט הנקמה אחר היכולת והכעס הוא

קנותה אונ דש פינפטע איז ווי מען קאן דר צו קומן והששי אונ דש זעקסטע איז בתוכן המנהג שצריך להתנהג בו הנכנע פון דעם רעכטן מנהג ווי דער נכנע בדארף זיך נוהג זיין והשביעי אונ דאש זיבטע איז מתי תתכן הכניעה מן הנכנע ווען עש איז רעכט אז מען זאל זיך מכניע זיין ומתי לא תתכן אונ ווען עש איז ניט רעכט והשמיני אונ דש אכטע איז שנבאר אם הכניעה סמוכה למדות טובות מיר וועלן בשיידן אויב דאש אונטר טעניקייט גיהער אונ איז נאהינט צו דיא גוטע מדות כלומר דיא גוטע מדות זיינען דער עיקר אונ דיא כניעה איז אטפל או המדות הטובות סמוכות לה אדר אויב דיא גוטע מדות גיהערין צו איר כלומר אדר אויב דיא כניעה איז דר עיקר אונ זין איר קאן ניט זיין קיין גוטע מדה והתשיעי אונ דאש ניינטע איז אם יתכן בלב האדם להתקבץ אויב עש קאן זיך אין איין מענטשנס הארץ איין זאמלן אין איינם הגאוה והכניעה די גאוה אונ דיא כניעה אם לא אונ אויב ניין והעשירי ביאור תועלת הכניעה אונ דאש צעהנטע ווערט בשייד ווערין וואש דיא כניעה קאן העלפין בעניני העוה"ז והעוה"ב אין דיא זאכין פון דער וועלט אונ פון יענר וועלט :

אבל הכניעה היא אבער דאש אונטער טעניקייט איז שפלות הנפש דאש נידעריקייט פון דעם מענטשין ושחותה אונ איר איין גבוגינקיים כלומר דר מענטש זאל זיך האלטין נידריג אונ קליין ומעוט ערכה אצלה אונ איר שאצונג זאל ביי זיך אליין וויניג זיין כלומר אמענטש זאל זיך שאצין נאר פר ווייניג דהיינו אז ער האט גאר ווייניג מעשים טובים גטאן והוא מדה ממדות הנפש אונ דאש איז איין מדה וואש זיא גיהער צום נפש כלומר וואש דר נפש בדארף דיא מדה אין זיך האבין וכאשר תתישב בה אונ אז ער ווערט שוין דיא מדה אין זיין מחשבה האבין אונ ווערט זיך גיוואנען דער מיט יראו אותותיה על האברים וועלין די צייכין דער פון ארויש גיזעהן ווערין אויף די אברים ומהם פון דיא סימנים איז הלשון הרכה ער ווערט האבין ווייכע רייד והקול הנמוך אונ איין נידעריג קול והענוה בעת הכעס אונ בשעת אז ער ווערט זיין אין כעס ווערט ער זיין איין עניו כלומר ער ווערט דעם כעס ניט ארויש ווייזן ומעוט הנקמה אונ ווערט האבין אין זיך ווייניג נקמה כלומר ער ווערט זיך ניט בגערן נוקם זיין אין זיין הבר אחר היכולת עליה ווען ער ווערט שוין אפילו האבן יכולת נוקם זיך צו זיין ווערט ער זיך פארט ניט נוקם זיין כאשר נאמר על אחד מהמלכים גלייך ווי עש איז גיזאגט גיווארין פון איינעם פון דיא מלכים שאמר למי שנתחייב אצלו וואש דער מלך האט גיזאגט צוא דעם וואש האט קענין אים פאר שולדיגט אחר שהביאו השוט נאך דעם אז מען

נקמה גדולה ומחל לו ואמרו עליו שהיה (אלו י״ל מעונותי בכעס שהייתי רגיל בה מקודם מלאתי) אומר איני יודע עון שהוא שוקל יותר מעונותי (ס״א מענותי):

פרק ב **אבל** ביאור חלקי הכניעה הוא שהכניעה תחלק לשלשה חלקים אחד מהם כולל את האדם ורבים ממיני בעלי חיים שאינם מדברים והוא דלות הנפש וסבלה ההיזק אשר היתה יכולה לדחותו מפני סכלותה באופני דחייתו וזה יהיה מן הכסילים שבבני אדם ועמי הארץ מפני מיעוט ידיעתם וחלישת הכרתם את נפשותם וערכיהם (וערכיהם כי נסת האדם גדולה בערך מלאתי:) וזה נקרא כניעה מדרך ההסכמה אבל על דרך האמת הוא דלות (ס״א דוות) הנפש ועורונה בסבלות הגובר עליה מראות

היא תולדה מהגאוה כי מחמת הגאוה אם אינם עושין רצונו הוא מתכעס כמבואר בשער הקדושה: איני יודע עון שהוא שוקל יותר מכל אחר עונותי · יותר מהכעס והגאוה והנקמה שכולם מתגוללים א׳ רעה יוצאין כמ״ש בס׳ ש״ק ולכך אמרו חז״ל בכל א׳ מהן שהוא כעובד גלולים והרחיקו בגנותן הרבה:

וזה נקרא כניעה מדרך ההסכמה · שהוא שם מוסכם לקרא לכל מי שהוא במדת הכניעה בשם נכנע אבל באמת אין זה

האט אים שוין גבראכט דיא רוט דעם זעלביגן צו שטראפין דער מיט האט דער מלך צו אים גיזאגט לולי חזקת כעסי עליך ווען עש וואלט ניט גיוועזן וואש איך בין זייער שטארק צארנדיג הייתי נוקם ממך נקמה גדולה וואלט איך מיך אן דיר נוקם גוועזן אגרוישע נקמה נאר איך וויל ניט נאך געבין מיין כעס כדי איך זאל מיך ניט גוואנען צוא האבין אזו אשלעכטע מדה פון כעס ומחל לו אונ דער מלך האט אים זיין זינד מוחל גיוועזן ואמרו עליו אונ נאך האבין זייא אויף דעם מלך גיזאגט שהיה אומר ער פלעגט זאגין איני יודע עון שהוא שוקל יותר מעונותי איך ווייש ניט קיין עבירה פון מיינע עבירות זאל מער וועגין איידער דיא עבירה פון כעס כלומר פון אלע מיינע עבירות איז ניט פאר האנדין קיין גרעשערע עבירה פין דיא עבירות פון כעס אונ נקמה אונ גאווה (מ״ה) אדער אזוי איז דער פשט איני יודע עון שהוא שוקל יותר איך ווייש ניט קיין שום עבירה זאל מער וועגין מעונותי פון מיינע עבירות נאר מיינע עבירות וועגין איבר אלע עבירות:

אבל ביאור חלקי הכניעה אבר דאש בשיידעניש פון דיא חלקים פין דער כניעה תחלק לשלשה חלקים ווערט עש גטיילט אויף דרייא חלקים אחד מהם איין חלק פון די דרייא כולל את האדם איז כולל דעם מענטשין ורבים ממיני בעלי חיים שאינם מדברים אונ פיל פון אלערלייא בשעפניש וואש זיי קענן ניט ריידין והוא דלות הנפש אונ דאש איז דאש ארעמקייט פון דעם לייב פון פאר שטאנד וסבלה ההיזק אשר היתה יכולה לדחותה אונ זיא ליידט דעם שאדין וואש זיא האט גיקאנט פאר טרייבין אונ אוועק שטוסין פון זיך נאר דרום מוז זיא עש ליידין מפני סכלותה באופני דחייתו ווייל זיא איז נארעש אונ ווייש ניט וויא אזו עש צוא פאר טרייבען וזה יהיה מן הכסילים שבבני אדם אונ דאש גישיכט בייא דיא נארעשע מענטשין מפני מיעוט ידיעתם פון וועגין זייער ווייניג ווישין שאפט וחלישת הכרתם את נפשותם אונ דאש שלאפקייט פון זיך זעלבשט צוא קאנען כלומר זייא קאנען זיך זעלבשט ניט וערכיהם אונ זייער שאצונג כלומר דאש נפש פון אמענטשין איז דאך דער שאצונג דער פון זייער גרויש אונ זייא פאר שטייען עש אבער ניט וזה נקרא כניעה מדרך ההסכמה אונ דאש ווערט גירופין אונטר טעניקייט ווייל מען איז דאש אזו גיוואנט צוא ריידין כלומר ווייל דער עולם איז גיוואנט גיווארין צו זאגין אויף איטליכען וואש ער איז אונטר טעניג דעם נאמען פון כניעה אבל על דרך האמת היא דלות הנפש אבר צום אמת איז עש ניט קיין כניעה נאר דאש איז דער נפש איז ארום אין פאר שטאנד ועורונה בסבלות הגובר עליה אונ זיא איז בלינד דורך דעם אום פאר שטאנדיקייט וואש האט זיך גישטארקט אויף איר

מראות

מראות מה שיש בו תקנתה כמו שאמר (איוב יז) כי לבם צפנת משכל על כן לא תרומם אבל הכניעה היא אשר תהיה אחר רוממות הנפש והתנשא מהשתתף עם הבהמות במדותם המגונות וגבהותה מלהדמות במדות פחותי בני אדם ביתרון חכמה ויקרת נפשו וידיעה ברורה במדות הטובות והמגונות וכאשר יהיה סמוך לזה כניעת הנפש ושפלותה אז תהיה מדה משובחת אבל זולת זה איננו נכנס במדות המשובחו' ומעלות הנפש אך במגונות שבהן כי ענינה בזה כענין הבהמות והחלק השני הכניעה לבני אדם אם מפני משלם בו כמו האסור ביד אויבו והעבד ביד אדוניו או להסרונו להם וגודל צרכו למה שיש אצלם כשכיר לשוכרו והרש. להענקת העשיר והתלמיד לרבו או להוב ראוי שאין האדם יוכל לפרעו והוא חייב להכנע ולהשפיל לפניו

זה שמו שאמתי כי הוא שפלות ודלות הנפש וכו' והכניעה האמתית היא אחר כו': או להסרונו להם · ר"ל מה שנחסר לו הוא אצלם וביכולם להספיק לו לדעתו

מראות מה שיש בו תקנתה פון צו זעהן וואש צו איר גוט איז וויא (איוב) האט גזאגט כי לבם צפנת משכל וייל זייער הארץ איז פאר בארגין פון שכל על כן לא תרומם דרום ווערט זיא ניט דער הויבן אבל הכניעה אבר די רעכטע כניעה איז אשר תהיה אחר רוממות הנפש נאך דעם אז דאש נפש האט זיך דר הויבן והתנשא מהשתתף עם הבהמות אונ זיא האלט זיך חשוב אונ וואלט ניט גערין גלייך זיין אז די בהמות במדותם המגונות מיט זייערע שלעכטע מדות וגבהותה אונ האלט זיך הויך מהדמות במדות פחותי בני אדם פון גלייך צו זיין מיט דיא מדות פון שלעכטע מענטשין ביתרון הכמה פון וועגין איר פיל חכמה ויקרת נפש אונ דאש טייערקייט פון דעם נפש וידיעה ברורה במדות הטובות והמגונות אונ זיא ווייש אקלאר וויסין שאפט ווער גוטע מדות אדער שלעכטע זיינען וכאשר יהיה סמוך לזה אונ אז צו דעם מענטשין איז נאהענט כניעת הנפש ושפלותה דאש אונטר טעניקייט אונ דאש נידעריקייט פון דעם נפש כלומר אז דער מענטש איז איין נכנע אז תהיה מדה משובחת דענמאלט איז דאש איין גוטע מדה אבל זולת זה אבער אז ער איז ניט אזוי אמענטש וויא מיר האבין דא גיזאגט נאר ער איז אזו אנכנע וויא צום ערשטין איז גישטאנן איננו נכנס במדות המשובחות קען עש ניט גירעכינט ווערין צווישין דיא גוטע מדות ומעלות הנפש אונ צווישין דיא מעלות פון דעם נפש אך במגונות שבהם נאר צווישין זייערע שלעכטע מעלות אונ מדות כי ענינה בזה ווארום איר ענין איז אין דעם כלומר אז דער מענטש איז דריבער אנכנע וייל ער האט קיין שכל ניט אזוי וויא אויבין איז גישטאנען איז ער גלייך כענין הבהמות אזו וויא דיא בהמות ווארום אבהמה איז אויך אונטער טעניג וייל זיא האט ניט קיין פאר שטאנד והחלק השני אונ דאש אנדער חלק איז הכניעה לבני אדם וואש מען איז זיך מכניע צוא מענטשין אם מפני משלם בו אדער וייל זייא גיוועלטיגען איבער אים כמו האסור ביד אויבו אזוי וויא איינער איז גיפאנגען אין דער האנט פון זיין פיינד מוז ער זיך צו אים מכניע זיין והעבד ביד אדוניו אדער אקנעכט וואש ער איז דאך אין דער מאכט פון זיין הארין מוז ער זיך אויך מכניע זיין צו אים או לחסרונו להם אדר וייל זיין חסרון ברייננט אים ער זאל אנכנע זיין צו זיי כלומר וייל ער נעמט ביי זיי געלט אדר אנדרי זאכן וואש פעלט אים וגודל צרכו למה שיש אצלם אונ באדארף זייער נייטיג צו זייא כשכיר לשוכרו דהיינו וויא אגידונגענער בדארף האבין צוא זיין בעל הבית וואש האט אים גידונגען והרש אדער איין ארום מאן בדארף נייטיג להענקת העשיר אז דר עושר זאל אים עפעס בשיינקן אדר אתלמיד דארף האבין נייטיג צוא זיין רבי מוז ער אים זיין אונטער טעניג או לחוב ראוי אדער ווען איינער איז דעם אנדערין שולדיג אחוב וואש איז ראוי זען צו רופין בשם חוב שאין האדם יוכל לפרוע וואש דער מענטש כלומר

לפניו לבעליו כמה שכתוב (משלי כב) ועבד לוה לאיש מלוה או לדעתו שהוא מקצר בעניני מוסרי העולם הזה והעוה"ב וסבלותו בדרך הישרה וכאשר תמצא ידו נביא דורו או מורה צדק או קורא על הדרך הטובה יכנע לו וישפל לפניו כמו שאמרו רז"ל גדולה שמושה יותר מלמודה שנאמר (מלכים ב ג) אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו אשר למד לא נאמר אלא אשר יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה ואמר (שמות לג) ומשרתו יהושע בן נון נער וגו' ואמר החכם על כלל עם הארץ ועבד לוה לאיש מלוה והחלק הזה מחלקי הכניעה ואם הוא ראוי איננו תדיר מפני שאינו כולל את כל המדברים ולא ראוי בכל זמן ובכל מקום כי האסור

לדעתו שהוא מקצר כו' וסבלותו בדרך הישרה · פי' מ"ה לפי שהוא יודע בהוא הכל ואיננו יודע להשיג הדרך הישרה כי אם מפי רבו או נביא מורה צדק ע"כ הוא מוכרח להכנע לפניו ע"כ ולשמש אותן כדי שילמוד מהן מהנהגיהם הישרים ותלמודו יתקיים בידו : והחלק הזה כו' ואם הוא ראוי · ואע"פ שראוי ונכון להכנע למי שהוא צריך אליו בכל האופנים שזכר איננו תדיר כו' :

יגא

דער לוה האט אים ניט צו צאלין דעם חוב והוא חייב להכנע איז ער חייב אונטער טעניג צוא זיין דעם מלוה ולהשפיל לפניו אונ זאל פאר אים נידעריג זיין או לדעתו שהוא מקצר אדר וייל ער ווייס אז ער קירצט בעניני מוסרי העוה"ז והעוה"ב אין דיא ענינים פון מוסר העוה"ז אונ העוה"ב כלומר וייל ער ווייס ער טוט ניט גינוג מעשים טובים וואש זייא קומען אים צוא ניץ אויף דער וועלט אונ אויף יענער וועלט וסבלותו בדרך הישרה אונ וייל ער איז נארעש אין רעכט פארטיגין וועג כלומר ער פר שטייט ניט דעם רעכטין וועג וויא ארום גאט צוא דינן וכאשר תמצא ידו נביא דורו אונ ווען עש טרעפט זיך אים איין נביא אין זיין דור או מורה צדק אדער ארב וואש ער ווייזט אויף דעם רעכטין וועג או קורא אל הדרך הטובה אדר איינר וואש ער רופט לייט כלומר ער שטראפט לייטין זייא זאלין גיין אין דעם גוטין וועג יכנע לו וישפיל לפניו זאל ער זיך פאר אים מכניע זיין אונ זיך נידעריג האלטין פאר אים אזוי וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה דער וואש בדינט תלמידי חכמים איז דאש גרעשער אז דאש לערנען שנאמר ווארום עש שטייט אין (מלכים) אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו אלישע דער זון פון שפט וואש ער האט גיגאסין וואשר אויף דיא הענט פון אליהו אשר למד לא נאמר וואש ער האט גילערינט בייא אליהו שטייט ניט אין פסוק אלא אשר יצק נאר וואש ער האט גיגאסין וואשער אויף זיינע הענט מלמד שגדולה שמושה של תורה יותר מלמודה איז גידרונגען אז דאש באדינונג פון דער תורה וואש איינער בדינט תלמידי חכמים איז גרעסר פון לערנן ווארום דורך דעם באדינן זעהט ער פון די ת"ח גוטע מדות קאן ער זיך אויך פון זייא אפ לערנן אונ אין דער תורה שטייט ומשרתו יהושע בן נון אונ זיין באדינער יהושע בן נון האט זיך ניט אפ גיטאן פון דעם גיצעלט פון משה לויפט אים אויך דיא תורה מיט דעם וואש ער האט באדינט משה רבינו ואמר החכם על כלל עם הארץ אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אויף דעם כלל פון דיא לייט וואש איינער בדארף צום אנדערין ועבד לוה לאיש מלוה דער לוה איז אקנעכט צום מלוה וייל ער בדארף צוא אים מוז ער צו אים זיין אנבנע גלייך וויא ער איז אקנעכט בייא אים אזו אויך אין אלע זאכין וואש איינער בדארף צום אנדערן מוז ער זיך צו אים מכניע זיין והחלק הזה מחלקי הכניעה אונ דער חלק פון כניעה אם הוא ראוי האמשי עש איז שוין רעכט כלומר האמשע מען גיהער זיך מכניע צוא זיין צוא דעם וואש מען בדארף איננו תדיר איז דאש אבר ניט תמיד מפני שאינו כולל את כל המדברים ווייל עש איז ניט כולל אלע מענטשין כלומר עש גייט מער ניט אן נאר בייא דעם וואש ער בדארף צום אנדערין אבר עש גייט ניט אן ביי דיא איבריגע מענטשין וואש בדארפן ניט איינער צום אנדערין ולא

ראוי

האסור כשיצא ממאסרו והעבד כשיפדה. את עצמו והלוה כשיפרע את חובו והתלמיד כשאיננו עם רבו והרש כשאיננו עם עשיר (ס"א והרש כשיעשיר) אינם חייבין להכנע להם ולהשפיל ולשוח לפניהם והחלק השלישי הכניעה לבורא יתברך והובתו כוללת כל המדברים והם חייבין אליו בכל זמן ובכל מקום ואליו היתה כונתנו בשער הזה הנכנע הוא הנקרא בספרי הקדש עניו ונבזה בעיניו וצנוע ודכא ושפל רוח ורוח נשברה ונדכה ורך לבב ונכה רוח ולב נשבר ונפש שחה ומה שנדבר בכניעה סתם אין כונתינו אלא החלק השלישי הזה אשר היא המדרגה העליונה שבכניעה ומי שעלתה בידו אין רחוק ממנו דרך קרבת אלהים ולעמוד לפניו ויהיה מקובל ורצוי אצל הבורא כמ"ש (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה :

פרק ג **אבל** הסיבות אשר תהיה הכניעה והשפלות בעבורם מן האדם אחר גאותו עשר • אחת

ראוי בכל זמן ובכל מקום אונ אויך שיקט זיך עש ניט אין אלע צייט אונ אלע ערטער כי האסור כשיצא ממאסרו ווארום דער גיפאנגענער אז ער גייט שוין ארויש פון זיין תפיסה והעבד כשיפדה את עצמו אונ אז דער קנעכט לייזט זיך אויש פון זיין הארין והלוה כשיפרע את חובו אונ אז דער לוה בצאלט זיין הוב והתלמיד כשאיננו עם רבו אונ אז דער תלמיד איז ניט מיט זיין רבי אין איינעם והרש כשאיננו עם עשיר אונ אז דער ארומאן איז ניט אין איינעם מיט דעם עושר אינם חייבין להכנע להם ולהשפל זיינען זיי ניט הייב זיך מכניע צוא זיין אונ זיך נידעריג צוא האלטין ולשוח אונ צוא זיין איין גיבויגין לפניהם פאר זייא דרום איז דיא כניעה ניט תמיד והחלק השלישי אונ דאש דריטר חלק פון כניעה איז הכניעה לבורא ית' מען זאל זיך מכניע זיין פאר דעם בשעפר יתברך והובתו כוללת כל המדברים אונ זיין היוב איז שוין יוא כולל אלע מענטשין כלומר צו אים זיינן זיך הייב מכניע צוא זיין אלע מענטשין והם חייבין אליו בכל זמן ובכל מקום אונ זייא זיינען הייב מכניע זיך זיין פאר אים אין אלע צייט אין אלע ערטער ואליו היתה כונתינו בשער הזה אונ צוא דער כניעה וואש מען בדארף זיין צום בשעפער א"ז אונזער כוונה גיוועזן צוא שרייבין אין דעם דאזיגין שער והנכנע אונ דער וואש האלט זיך אונטער טעניג הוא הנקרא בספרי הקודש דער ווערט אן גירופין אין דיא היילינגע ספרים דיא אלע נעמען עניו דער וואש האלט זיך בייא זיך ארום נבזה בעיניו אונ דער וואש איז בייא זיך זעלבשט מבוזה וצנוע אונ דר וואש האלט זיך בצניעות ודכא אונ איין פי שטויסענער ושפל רוח אונ נידעריג פון גימיט ורוח נשברה אונ איין צוא בראכין גימיט ונדכא אונ איין שלאפער ורך לבב אונ וייך הערציג ונכה רוח אונ שוואך גימיט ולב נשבר אונ איין צו בראכין הארץ ונפש שחה אונ איין גיבויגין לייב ומה שנדבר בכניעה סתם אונ וואש מיר וועלין דא ריידין אין דעם שער פון סתם אונטער טעניג אין כונתינו אלא החלק השלישי איז אונזר כוונה נאר אויף דר כניעה פון דעם דריטן חלק וואש מען זאל זיך מכניע זיין פר גאט ב"ה אשר היא המדרגה העליונה בכניעה וואש די כניעה איז די העכשטע מעלה פון אלע אונטר טעניקייט ומי שעלתה בידו אונ דער וואש האט זוכה גיוועזן צו דער כניעה אין רחוק ממנו דרך קרבת אלהים איז פון אים ניט ווייט דער וועג וויא ארום מען קאן זיך גינעהענען צוא גאט ולעמוד לפניו אונ פאר אים צו שטיין ויהיה מקובל ורצוי אצל הבורא אונ ער וועט נתקבל אונ מרוצה זיין בייא דעם בשפר אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) זבחי אלהים דאש שעכטונג וואש מען זאל שעכטין פאר גאט רוח נשברה איז איין צוא בראכין גימיט לב נשבר ונדכה איין צוא בראכין אונ פאר שטויסין הארץ אלהים לא תבזה טוט גאט ניט פאר שעמען :

אבל הסיבות אשר תהיה הכניעה והשפלות בעבורם אבער דיא סיבות וואש דורך זייא קומט אז

דער

יבא להשתחות לו לאגורת כסף · מעט כסף וככר לחם : והשלישית כשתהיה עליו לזולתו טובה עודפת · מלת עליו מוסב על עודפת ר"ל שיש לחבירו עודף עליו ותכירו מראה חסדו עליו : ואם אסורים בזיקים · ילכדון בחבלי עוני וסוף כענין ויגל אזנם למוסר ויאמר כי ישובון .

אחת כשיחלש כחו מתנועתו הטבעית מפני חלאים או מזג רע או חלישות הרכבתו ויכנע בעבור זה ויתחנן אל האלהים ולבני אדם כמו שאמר (שם קיז) ויכנע בעמל לבם וגו' והשנית כשימצאהו פגע או ריש ויצטרך לבני אדם אחר שלא היה צריך להם ויכנע להם ותשבר רוחו מהתגאות בענינו כמו שאמר (שמואל א ב) והיה כל הנותר בביתך יבוא להשתחוות לו וגו' והשלישית כשתהיה עליו לזולתו טובה עודפת ויראה חסדו עליו ויכנע לו כמו שאמר (משלי יט) רבים יחלו פני נדיב וגו' והרביעית מי שנתחייב לחברו דבר ואינו יכול לפורעו ויכנע לו כמו שאמר (שם כב) אם אין לך לשלם וגו' והחמישית מי שהוא במאסר אויבו ויכנע לו ותשוח נפשו כמ"ש (תהלים קה) ענו בכבל רגלו וגו' ואמר (איוב לו) ואם אסורים בזקים והששי העבד שאינו יכול לפדות עצמו מיד אדוניו ויכנע לו כמ"ש (תהלים קכג) הנה כעיני

דער מענטש זאל זיך האלטין אונטער טעניג אונ נידעריג אחר גאותו נאך זיין גאוה בלומר האט שע ער איז פריער גיוועזן איין בעל גאוה פון דעסט וועגין דורך די סיבות זאל ער ווערין אונטער טעניג עשר דיא סיבות זיינען צעהן האחת דיא איינע איז כשיחלש כחו אז זיין כח ווערט שלאף מתנועתו הטבעית פון זיין נאטירליכע תנועות מפני חלאים מחמת קראנקייט או חלישות הרכבתו אדר זיין פר קניפונג פון דיא גלידער זיינען פון זיין גיבארין אן שלאף ויכנע בעבור זה ווערט ער דורך דעם אונטערטעניג ויתחנן אל האלהים ולבני אדם אונ טוט בעטין צוא גאט אונ צו די לייט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) ויכנע בעמל לבם אונ עש איז אונטער טעניג גיווארין זייער הארץ דורך דעם מידיקייט והשנית אונ דאש אנדערע איז כשימצאהו אז עש וועט אים גרייכין פגע או ריש איין אום גליק אדער ארומקייט ויצטרך לבני אדם אונ דורך דעם וועט ער בדארפין צו מענטשין אחר שלא היה צריך להם נאך דעם אז ער האט צו זיי ניט בדארפט כלומר נאך דעם אז ער איז שוין גיוועזן איין עושר אונ ער האט צוא זייא ניט בדארפט בדארף ער היינט יוא צו זייא ויכנע להם דען ווערט ער איין נכנע צו זיי ותשבר רוחו מהתגאות בעניינו אונ זיין גימיט ווערט צו בראכין פון בעל גאוה זיך צוא האלטין אין זיינע עניינים אזו ווי שמואל הנביא האט גיזאגט צו עלי הכהן גדול והיה כל הנותר בביתך אונ עש וועט זיין דער וואש וועט איבער בלייבין פון דיין הויז גיזינד יבא להשתחוות לו לאגורת כסף וככר לחם וועט קומין אונ וועט זיך בוקין צו דעם כהן גדול וואש וועט זיין אין זיינע טעג ער זאל אים געבין איין זילבערנעם זעקסעריל אונ אשטיק ברויט והשלישי אונ דאש דריטע כשתהיה עליו לזולתו טובה עודפת ווען אז זיין חבר וועט עש בעסער גיין פון אים כלומר ווען זיין חבר איז מער עושר פר אים ויראה חסדו עליו אונ דער חבר וועט אויף אים ווייזין זיין חסד בלומר ער וועט אים טאן גוטש ויכנע לו דען וועט ער זיך פר אים מכניע זיין אזו וויא עש שטייט אין (משלי) רבים יחלו פני נדיב פיל בעטין דעם מילדין מאן ווייל מען קאן פון אים עפיס גינימין והרביעית אונ דאש פערטע איז מי שנתחייב להבירו דבר ואינו יכול לפורעו ווען איינר איז דעם אנדערין עפיס שולדיג אונ קאן אים עש נים בצאלין ויכנע לו וועט ער זיך פר אים מכניע זיין אזו ווי עש שטייט אין (משלי) אם אין לך לשלם אז דו האשט נים צו בצאלין וכו' והחמישית אונ דאש פינפטע איז מי שהוא במאסר אויבו דער וואש איז גיפאנגן בייא זיין פיינט אין דער תפיסה ויכנע לו ותשוח נפשו דער וועט זיך נידעריג האלטין פר אים אונ זיין לייב וועט ער איין בייגין פר אים אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) ענו בכבל רגלו זיי האבן זייערע פיס גיפייניגט אין קייטין וכו' והששית אונ דאש זעקסטע איז העבד שאינו יכול לפדות את עצמו

כעיני עבדים וגו' והשביעית כשתמצאנה את האדם צרות ופגעים מעציבים תשבר רוחו ויכנע לבבו ככתוב (ויקרא כו) או אז יכנע לבבם הערל והשמינית כשיחשוב עם נפשו בהמרותו האלהים בטובתו ובעטו בה במקום השבח עליה ויכנע ויבוש ויכלם מן האלהים כמ"ש (עזרא ט) אלהי בושתי ונכלמתי והתשיעית כאשר יוכיחנו הבורא ויכלימנו על המרותו אותו יכנע ויפחד כמו שאמר על אחאב (מלכים א כא) הראית כי נכנע אחאב מפני והעשירית כשירגיש בקרבת המות ובוא יומו ויחשוב באימת המות ומעמד הדין והחשבון ויכנע וישוח ותקל נפשו בעיניו ויתחרט על חליפת ימיו וכלות חייו מבלי

צידה

יתוכון מאון ע"כ : והשביעית כשתמצאנה את האדם צרות כו' · ולעיל בשני מיירי בפגעים שיעברך לב"א לסייעו ולהצילו מהם וכאן מיירי בפגעים שאין שום אדם יוכל להצילו בלתי ה' לבדו כאשר מבואר בפסוקים שהבאתי על כל אחד מהן : ובעטו בה · באותן הטובות שנתן לו האלהים שהוא מבעט בהן במקום שהיה לו לשבח ולהודות לה' כמ"ש עזרא על שנשאו נשים נכריות והקב"ה היה רוצה לקבצם בבית שני : והעשירית כשירגיש בקרבת המות כו' · ר"ל שיכנע מעצמו וזכר המחבר שהיו' כאלה שבעבורם יכנע האדם כדי שיבור לו האדם הדרך הישרה ולא ימתין מלהכנע

עד

עצמו מיד אדוניו אקנעכט וואש ער קאן זיך ניט אויש לייזין פון זיין הארין יכנע לו מוז ער זיך פאר אים מכניע זיין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם גלייך וויא דיא אוגין פון קנעכט זיינען נאר צו זייער הארינש הענט והשביעית אונ דאש זיבעטע איז כשתמצאנה את האדם צרות ופגעים מעציבים ווען עש קומט אויף דעם מענטשין צרות אדער שלעכטע באגעגניש וואש זיי מאכין אים טרויעריג אונ אזעלכע בגעגעניש וואש קיינר קאן אים ניט העלפין נאר גאט אליין ויכנע לבבו וועט ער מכניע זיין זיין הארץ צו גאט ב"ה אזו וויא עש שטייט אין דער תורה או אז יכנע לבבם הערל טאמר דענסטמאל וועט אונטר טעניג ווערין זייער פאר שטאפטע הארץ והשמינית אונ דאש אכטע איז כשיחשוב עם נפשו ווען ער וועט זיך זעלבשט ברעכנען בהמרותו באלהים וויא ער ווידער שפעניגט קעגין גאט בטובתו פאר זיין גוטש וואש ער טוט אים אדער אזוי איז דער פשט בטובתו אין דער זאך וואש דער בשעפר האט אים גוטש גטאן האט ער ווידער גשפעניגט דהיינו ער האט אים גיגעבין פיל עשירות האט ער מאקע מיט דעם עשירות ווידר גשפעניגט קעגין אים ובעטו בה במקום השבח אונ ער האט ווידר גשפעניגט אין דעם כלומר אין ד א טובות וואש דער בשעפר האט אים גיטאן אויף דעם ארט וואו ער וואלט גיהערט לויבין אים דער פאר אז ער וועט דאש גידיינקען ויכנע ויבוש ויכלם מן האלהים ווערט ער זיך מכניע זיין אונ זיך שעמען פר גאט אזו ווי עזרא האט גזאגט אלהי בושתי ונכלמתי מיין גאט איך בין פר שעמט גיווארן אויף הייבן מיין פנים קעגין דיר והתשיעית אונ דש ניינטע איז כאשר יוכיחנו הבורא אז דער בשעפר וועט אים שטראפין דורך איין נביא ויכלימנו על המרותו אותו אונ ער וועט אים פר שעמן איבר דעם וואש ער האט אים ווידר גשפעניגט ויכנע ויפחד וועט ער זיך מכניע זיין צו אים אונ וועט זיך פארכטין פר אים אזו וויא ער האט גיזאגט פון אחאב הראית כי נכנע אחאב מפני האשטו גיזעהען וויא אחאב איז אונטר טעניג גיווארין פאר מיר והעשירית אונ דאש צעהנטע איז כשירגיש בקרבת המות אז ער וועט פילין אז דער טויט איז נאהענט צו אים ובוא יומו אונ גדיינקט אז עש וועט קומן זיין טאג פון דעם טויט ויחשוב באימת המות אונ וועט טראכטין אין דעם פארכט פון דעם טויט ומעמד הדין והחשבון אונ וועט טראכטין ווי ערוועט בדארפין שטיין פר דעם דין פון דעם בשעפער אונ וועט מוזין חשבון אפ געבין ויכנע דען וועט ער זיך מכניע זיין וישוח אונ וועט זיין איין גבויגן ותקל נפשו בעיניו אונ וועט זיך זעלבשט גרינג האלטין כלומר ער וועט שוין ניט האבין קיין גאוה צו זאגין מען בדארף פאר מיר דרך ארץ האבין אדער נאך אזוי אגלייכן נאר ער וועט ביא זיך אליין גרינג זיין ויתחרט

על

צידה ממעשים טובים יקדמם לפניו לעת נסעו כמו שאמר (ישעיה לג) פחדו בציון חטאים :

פרק ד **אבל** באיזה ענין חייב להתנהג בכניעה ובשפלות אומר כי הכניעה חייב אדם להתנהג בה בשבעה ענינים אחד במשאו ומתנו עם אנשי דורו ובמנהג הטוב עם בני מינו כאשר אבאר במה שאני עתיד לדבר בו ובו אמר הכתוב (תהלים טו) נבזה בעיניו נמאס והשני כשיפגע חכמים בדעת אלהים ובתורתו וההסידים הקרובים אל האלהים כמו שנאמר (שם קמא) יהלמני צדיק חסד ויוכיחני ואמר (משלי יד) שחו רעים לפני טובים והשלישי כשישבחוהו במדותיו הטובות חייב להכנע ויעביר על לבו מה שקדמו לו מן העונות והחטאים אשר הבורא יודעם וכסה אותם עליו והאריך לו כדי שישוב מהם ואל ישמח בטעות בני אדם בו אך יאבל

עד שיפגיעו בו הנגעים רעים וצרות כמו הראשונות רק יכנע כמדרגה השמינית והט' והיו"ד וכ"כ לעיל בשער ע"ה סוף פ"ד כל' הזה ובשער התשובה פ"ו ע"ש ותבין : **נבזה** בעיניו נמאס · פירש הרד"ק אע"פ שהוא הולך תמים וכו' אינו מתגאה בזה אלא הוא נבזה בעיניו עצמו כו' וכל המזמור נאמר בהנהגה שבין אדם לחבירו כמ"ש ולא עשה לרעהו רעה וגו' : יהלמני צדיק וגו' · פירש רש"י טוב לי שיוכיחני וייסרני נביא אמת וצדק שהלומיו ותוכחתו חסד · יהלמני פי' יכה אותי

על חליפת ימיו אונ ער וועט חרטה האבין אויף דעם וואש זיינע טעג זיינן אוועק גיגאנגן וכלות חייו אונ זיין לעבין איז פאר לענד גיווארין אזו אציים מבלי צידה ומעשים טובים אונ האט זיך ניט אן גגרייט קיין שפייז אונ מעשים טובים יקדמם לפניו בעת נסעו זייא זאלין פאר אים פריער גיין אז ער וועט אוועק ציהן פון דער וועלט אזוי וויא ישעיה הנביא האט גזאגט פחדו בציון חטאים פארכט אייך אין דער שטאט ציון איר זינדיגרש :

אבל באיזה ענין חייב להתנהג בכניעה ובשפלות אבער מיט וואש פר איין אופן איז דער מענטש הייב זיך צו האלטין אונטר טעניג אונ נידריג אומר וועל איך זאגן כי הכניעה חייב אדם להתנהג בה בז' ענינים אז אין דיא זיבן זאכן איז דער מענטש זיך הייב מכניע צוא זיין אחד מהם איינש פון די זיבן זאכין איז במשאו ומתנו עם אנשי דורו אין זיין משא ומתן ווען ער האנדלט מיט איינם פון זיין דור ומנהג הטוב עם בני מינו אונ זאל זיך פירין מיט איין גוטין מנהג מיט דיא מענטשין וואש זיינן זיין גלייכן כאשר אבאר במה שאני עתיד לדבר בו אזו וויא איך וועל וויטער דער פון בשיידן ובו אמר הכתוב אונ פון דעם זאגט דער פסוק נבזה בעיניו נמאס ער איז ביא זיך זעלבשט מבוזה האטשע ער איז אצדיק אונ איין עושר האלט ער זיך פארט ניט בעל גאוה נאר ער איז נאך ביא זיך אליין מבוזה אונ האלט זיך גאר ניט פאר קיין צדיק והשני אונ דאש אנדרי איז כשיפגע חכמים בדעת אלהים ובתורתו ווען ער בגעגנט אזעלכע וואש זייא זיינן חכמים אין דעם ווישין שאפט פון גאט אונ אין זיין תורה והחסידים הקרובים אל האלהים אונ די חסידים וואש זיינן נאהנט צו גאט בדארף ער זיך פאר זייא אויך מכניע זיין אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) יהלמני צדיק חסד לאז מיך שלאגין דער צדיק כלומר עש איז פאר מיר גוט אז אצדיק שלאגט אונ שטראפט מיך ווארום אלע זיינע שלעק אונ שטראף איז חסד אין (משלי) שטייט שחו רעים לפני טובים דיא בייזע וועלין זיך בוקן פר די גוטע והשלישי אונ דאש דריטע איז כשישבחוהו במדותיו הטובות אז מען לויבט אים פון וועגן זיינע גוטע מדות חייב להכנע איז ער זיך חייב מכניע צו זיין ויעביר על לבו מה שקדמו לו מן העונות והחטאים אונ ער זאל גדיינקן אין הארצן וואש פאר אוינד ער האט פריער גטאן אשר הבורא יודעם וואש דר באשעפר ווייסט זיי וכסה אותם עליו אונ האט זיי אויף אים פר בארגן אז קיינר זאל זיי ניט ווישן והאריך לו אונ האט אים דרום לאנג גיווארט כדי שישוב מהם כדי ער זאל זיך פון זייא אום קערין כלומר כדי ער זאל תשובה טאן אויף זייא ואל ישמח בטעות בני אדם בו אונ ער זאל זיך ניט פרייען ווייל די מענטשין האבן אין אים

יאבל בעבור שהבורא יתעלה יודע באמת רוע מעלליו והתעלמותו מפרוע חובות האלהים וגמול טובתו ויכנע בלבו כמו שאמר (תהלים לח) כי עוני אגיד אדאג מחטאתי והרביעי כשמספרים בגנותו יכנע לבורא ויודה לו על אשר גלה לו מעט מהרבה ליסרו ולהוכיחו כדי שישוב אליו כמו שאמר (איוב לו) ויגל אזנם למוסר והחמישי כשמטיב לו הבורא בעולם הזה במיני הטובות יכנע לאל מפני כובד משא חובת ההודאה עליהם וישפיל לפניו מיראתו שלא תהיינה נקמה ממנו כי רוב הממון בעולם יהיה לאחד מג׳ דברים לטובה מאת הבורא יתברך או לנסיון ומבחן או לנקמה ומכשול וסימן הטובה שיהיה בעליה טרוד בקיום חובות הבורא מהתעסק בה ותהיה סיבה

אותי : וגמול טובתו · פי׳ ולגמול על טובות הש״י : והד׳ כשמספרים בגנותו כו׳ · כדי שישוב אליו · כמ״ש ויגל אזנם למוסר ויאמר כי ישובון מאון · פי׳ רש״י כמה שמייסר הצדיקים בזה מגלה את אזנם שיקבלו מוסר וכאלו אומר להם שישובו מעונם · ור״ל פי׳ ויגל אזנם ע״י ששומע גנותו יקבלו מוסר : כי רוב הממון כו׳ לטובה מאת הבורא ית׳ · ר״ל או שהוא לטובה או לנסיון : מהתעסק בה· בהטובה

אים אמעות זיי שיינען אז ער איז אצדיק אך יאבל בעביר שהבורא יתעלה יודע באמת רוע מעלליו נאר ער זאל נאך טרויעריג זיין ווייל דר בשעפער יתעלה ווייסט דאך באמת זיינע שלעכטע ווערק וההעלמותו מפירוע חובות האלהים אונ ער האט פר הוילין פון צו בצאלין וואש ער איז חייב צו גאט וגמול טובתו אונ דש בצאלונג פר דעם גוטש וואש גאט האט אים גיטאן האט ער נאך נים אפ גיצאלט ויכנע בלבו אונ ער זאל זיין אונטר טעניג אין זיין הארץ אזו ווי דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) כי עוני אגיד אדאג מחטאתי ווייל איך טוא אליין זאגין מיינע עבירות וואש איך האב גיטאן דרום טוא איך מיך זארגין פר מיינע זינד עש זאל אויף מיר נים קומען ח״ו דער פר איין פורעניות והרביעי אונ דאש פערטע איז כשמספרים בגנותו ווען כען דער ציילט פון זיין גנאי כלומר ווען מען שענד אים יכנע לבורא זאל ער אונטר טעניג זיין צו דעם בשעפער ויודה לו אונ זאל אים לויבין על אשר גלה לו מעט מהרבה דער פר וואש ער האט אים ווייניג פון זיין פיל זינד אנטפלעקט ליסרו ולהוכיחו צו שטראפין אים דער מיט כדי שישוב אליו כדי ער זאל תשובה טאן אזו ווי איוב האט גיזאגט ויגל אזנם ער האט אנטפלעקט זייערע אויערין זייא זאלין הערין ווי מען שענד אים פר די עבירות למוסר צו שטראף כלומר דער מיט שטראפט זייא גאט כדי זייא זאלין תשובה טאן והחמישי אונ דאש פינפטע איז כשמטיב לו הבורא בעולם הזה במיני הטובות אז דער בשעפער גיט אים אויף דער וועלט גוטש דהיינו ער איז איין עושר יכנע לאל זאל ער זיך מכניע זיין צו גאט מפני כובד משא חובת ההודאה עליהם פון וועגין דיא שווערע משא וואש אויף אים איז מוטל אפ צו דאנקן גאט אונ לויבין אים דער פר וישפיל לפניו אונ ער זאל נידעריג זיין פר אים מיראתו שלא תהיינה נקמה ממנו ווייל ער מוז זיך פארכטין דאש געלט זאל נים זיין צו איין נקמה פון אים כלומר טאמער האט גאט דאש אים צו גישיקט צו זיין בייז ווארום ער וויל זיך דורך דעם געלט אן אים נוקם זיין כי רוב הממון בעולם ווארום דאש רוב געלט וואש מענטשין האבין אויף דער וועלט יהיה לאחד מג׳ דברים דאש מוז זיין פון וועגין איינש פון דיא דרייא זאכין לטובה מאת הבורא יתברך אדער דאש איז גיגעבין גיווארין פון דעם בשעפר יתברך אים פאר אטובה או לנסיון ומבחן אדער ער זאל דעם מענטשין דער מיט פרובין ציא וועט ער גיין דער מיט אין גוטין וועג או לנקמה ומכשול אדר צו איין נקמה אונ ער זאל דורך דעם געלט גישטרויכילט ווערין וסימן הטובה אונ דער סימן דער פון איז ווען מען האט אים גיגעבין דאש געלט פון זיין טובה וועגין שיהיה בעליה טרוד בקיום חובות הבורא אז אירע בעלים כלומר אז דער מענטש וואש האט דאש געלט איז מער טרוד צו מקיים זיין וואש ער איז חייב צום בורא

מיבה להוסיף במעשה לאלהים ולא ישים לבו לטובה ההיא ולא יבטח עליה ויוציאה בחובות הבורא דומה למה שמספר איוב ממנהגו בממונו והיאך היה מוציאו בחובת הבורא ואמר במיעוט בטחונו בו (שם לא) אם שמתי זהב כסלי ולכתם אמרתי מבטחי וסימן הנסיון והמבחן שיהיה בעל הממון טרוד בהרגשתו על שמירת ממונו ולהוסיף עליו ולפחד עליו מן הפגעים מקיום מה שהוא חייב מהוראת הבורא עליו ובעליו מנוסה בו אין לו ממנו אלא אורך הדאגה בעבורו ושמירתו ושיהיה בא עליו לידי השבון ובכמוהו אמר הכתוב (קהלת ג) כי כל

ימיו

בטובה : אם שמתי זהב כסלי · פי' מבטחי ומחשבתי · כסל ל' מחשבה : או אם אמרתי לכתם אתה מבטחי כמה קבוצת זהב ואוצרות ואמר זה אם אמנע מהון דלים מה בהדל הפך ממני לא מנעתיו ויגד מה שמספר הם מנהגו הטוב בעצם בממונו: וסימן הנסיון והמבחן כו' · סוא פ"ד מה"ל בשער הבטחון בהקדמה הס' וכאשר מקימות שחייבה חכמת הבורא ית' בילירת האדם במלב סוחר"ל בילי"ע ובילה"ר לבחון אותו בכמה מיני נסיונות הן ברע או בטוב כדי שיתחייב אחר זה הגמול והעונש כפי בחירתו ע"ש וכמה פעמים מנסה הש"י אם

מהתעסק בה איידער ער איז עוסק אין דער טובה ועלבשט פלומר איידר צו זובן מיט דעם געלט תענוגים אן צו טאן ותהיה סיבה להוסיף במעשה לאלהים אונ דאש עשירות וואש גאט האט אים געגעבן איז דאך די סיבה ער זאל מוסיף זיין מעשים טובים פון גאטש וועגין ולא ישים לבו לטובה ההיא אונ ער טוט גאר ניט זיין הארץ אויף דער טובה פלומר ער איז נישט טרוד תמיד אין דעם עשירות ער זאל נאך גיין נאך תאוות עוה"ז אדער ער זאל וועלין נאך מער רייך ווערין ולא יבטח עליה אונ ער פר זיכערט זיך ניט אויף דעם געלט ויוציאה בחובות הבורא אונ ער ציהט נאר אויש דיא טובה אויף חובות פון דעם בשעפער פלומר דאש געלט וואש גאט האט אים געגעבן טוט ער דער מיט אזעלכע זאכין וואש ער איז חייב צו טאן צוא דעם בשעפער דהיינו צדקה אונ גמילות חסד אונ נאך אזו אנלייכין דומה למה שמספר איוב ממנהגו בממונו אונ ער טוט גלייך וויא איוב האט דער ציילט פון זיין מנהג ווי ער האט זיך נוהג גיוועזן מיט זיין געלט והיאך היה מוציאו בחובות הבורא אונ וויא ער האט עש אויש גיגעבין אויף אזעלכע זאכין וואש דער בשעפער האט אים מחייב גיוועזן ואמר במיעוט בטחונו בו אונ נאך האט ער גיזאגט ווי ער האט זיין בטחון וויינניג גישטעלט אויף דעם געלט אם שמתי זהב כסלי האב איך דען גיטאן דש גאלד צו מיין האפונג ולכתם אמרתי מבטחי אונ צו גים גאלד האב איך דען גיזאגט דאש איז מיין פר זיכערונג וסימן הנסיון והמבחן אונ דער סימן פון דעם פרובונג איז פלומר אז מען האט געגעבין דאש עשירות מען זאל אים דער מיט פרובין איז דער סימן שיהיה בעל הממון טרוד בהרגשתו על שמירת ממונו אז דער בעל הממון איז טרוד צו היטין זיין געלט ולהוסיף עליו אונ וויא ארום ער זאל נאך מערין נעלט ולפחד עליו מן הפגעים אונ מורא צוא האבין עש זאל אויף דעם ניט קומען עפים בייזע בגעגעניש איז ער דרינען אלץ מער טרוד מקיום מה שהוא חייב מהוראת הבורא עליו פון מקיים צו זיין מיט דעם געלט וואש ער בדארף דעם בשעפער דר פר צו לויבין אונ אפ צו דאנקן איז דאש אסימן אז מען האט אים גינעבין דאש געלט מען זאל אים דער מיט פרובין ובעליו מנוסה בו אונ זיינע בעלים ווערין נאר מיט דעם געלט גיפרובט אויב ער וועט זיך גוט נוהג זיין דער מיט אויב ניט אונ אז ער איז זיך דר מיט ניט נוהג וויא מען בדארף אין לו ממנו האט ער ניט פון דעם גומש אלא אורך הדאגה בעבורו נאר די גרוישע זארג וואש ער האט דריבער ושמירתו אונ זיין היטונג פלומר ער מוז עש אפ היטן ושיהיה בא עליו לידי חשבון אונ אויף יענער וועלט זאל ער נאך מוזין אויף דעם דין אונ חשבון געבין פר דעם בשעפער פר וואש ער האט ניט גיגעבין קיין צדקה אונ גמילות חסדים אונ פר וואש ער האט דעם בשעפער ניט גילויבט פר דעם גומש ובכמוהו אונ ביי אזו איין עושר וויא דער איז האט דער פסוק גיזאגט אין (קהלת)

כי

ימיו מכאובים וגומר וסימן הנקמה שיהיה בעל הממון טרוד בתענוג בו ובהנאה מפרוע חובות הבורא וחובות בני אדם שהוא חייב ממנו ושבח בעל הטובה ולא ירגיש במה שהוא חייב עליה מהעבודה כמ"ש הכתוב (ישעיה כב) והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן וגומר ואמר (שם ה) והיה כנור ונבל תוף והליל ויין משתיהם וגומר וזאת היא הנקמה בדמות הטובה והמשכיל כשתבוא לו טובה והעולם מקובל כחפצו בכל ענינו יכנע מיראתו שלא תהיה נקמה מאת הבורא כמו שנאמר (קהלת ה) עושר שמור לבעליו לרעתו והששי

כשהוא

את האדם בעבירות ובהראה אדם בא לו טוב הנאה מעברו רק מהתרו ומוסיף עליו וגם אינו מקיים בו מה שהוא חייב לעשות ממנו ולהודות עליו לה' אזי תדע שעושרו הוא לו לנסיון ולמבחן ולעתיד צריך ליתן עליו דין וחשבון וכ"כ בבעל ע"ה פ"ד ומהם שהוא כזה מי שהשל הסיבות כו' ובאת האלהים מנסה אותו כא לכראות בו היותר רע המלפון ותכילתו הטובה כו' ע"ש : וסימן הנקמה כו' · והמיד היא בתענוגי עוה"ז מפרוע חובות הבורא ר"ל מלפרוע : ושבח · כמו ולשבח : כמ"ש והנה ששון ושמחה וגו' וסיפיה דקרא כי מחר נמות פי' רש"י כי מחר נמות בעוה"ב הנביאים אומרים לנו מאת הקב"ה שלא יהיה לנו חלק לעוה"ב נעשה לנו הנאה בחיינו מכ"ל והוא ע"ד שאמרו ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו בעוה"ב ונמצא הראשון והאליפי הוקים על במריהם ואינם חסרים כל טוב עד אחריתם זה לטובתו וזוכה לשתי שולחנות ולזה משלם על פניו זכיותיו ולשני הוא בהיפך לאיזה דרך יהיה נוטה ואם אינו הילך בממונו בדרך הישר אזי בחצי ימיו יעזבנו ובאחריתו יהיה נבל : ואמר והיה כנור ונבל וגו' · ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו · פירש"י עשו מלאכה כאלו לא ראו גבורותיו: וזאת היא הנקמה בדמות הטובה הוא הסבור שלטובתו ושיתענג בתענוגי' ניתן לו עשרו אבל באמת הש"י רוצה לנקום ממנו על מעשיו הרעים ויהיה עשרו לרעתו כי על הרוב הוא בוטח בעשרו ועושה כל תועבות ה' בעשרו ואם היה עני ודל לא עלתה על לבו לעשות כאלה כמ"ש בספר ע"ה פ"ו מהם שלא יהיה עשרו סיבה להמרות הבורא ולכך המשכיל כשתבא לו טובה יראה ורעד יבא בו ויכנע פן ואולי עשרו שמור עליו לרעתו : והעולם מקבל כחפצו · בכל עניני העוה"ז ותענוגיו הוא מקבל כחפצו ·

וי"ג

כי כל ימיו מכאובים דען אלע זיינע טעג איז וויטאג וסימן הנקמה אונ דר סימן פון דר נקמה כלומר אז מען גיט איינעם געלט פון איין נקמה וועגן דער בשעפער איז זיך נוקם אן אים מיט געלט אונ דורך דעם געלט ווערט ער נאך מער גישטראפט איז דער סימן דר פון אזו שיהיה בעל הממון טרוד בתענוג בו ובהנאה אז דר בעל הממון איז טרוד זיך מתעסק צו זיין מיט תענוגים אונ מיט הנאות מפרוע חובות הבורא מער איידר פון צו בצאלין דאש וואש ער איז חייב צום בשעפער וחובות בני אדם שהוא חייב ממנו אונ וואש ער איז צו לייט דער פאר שולדיג ושבח בעל הטובה אונ צו לויבין דער פר דעם האר פון דער טובה כלומר דעם בשעפער וואש האט אים די טובה גיגעבין וויל ער גאר ניט אונ דאנקט אים גאר גיט דער פאר ולא ירגיש במה שהוא חייב עליה מהעבודה אונ ער פילט ניט אונ גידיינקט ניט מיט וואש פאר איין דינסט ער איז חייב דעם בשעפער פר דעם גוטש אפ צו דינען אזו וויא דער פסוק זאגט אין (ישעיה) והנה אונ נך ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אונ עש איז פרייד אונ לוסטיקייט רינדער טייטין אונ שאף שעכטין כלומר דיא רשעים זאגין דאש לאמיר עסין אונ טרינקען אונ לוסטיג אונ פריילין זיין כי מחר נמות ווארום מארגין וועלין מיר שטארבין כלומר דיא נביאים זאגין אונז אז מיר וועלין שוין קיין עולם הבא נים האבין לאמיר האטשע האבין עולם הזה וזאת היא הנקמה אונ דאש הייסט איין נקמה דאש געלט איז אים גיגעבין פון זיין בייז וועגין בדמות הטובה אונ אים דאכט זיך אונ ער מיינט דאש איז אים גיגעבין גיווארין פון זיין טובה וועגין כדי ער זאל האבין תענוגי עולם הזה אונ נאך אזו אגלייבעניש והמשכיל אונ דער וואש איז קלוג כשתבא לו טובה אז עש קומט אים עפיס גוטש והעולם מקובל בחפצו אונ עש גייט אים אויף דער וועלט אין אלע זיינע זאכין אזו וויא ער וויל יכנע ווערט ער אונטער טעניג מיראתו שלא תהיה נקמה מאת הבורא ווייל ער האט מורא טאמער האט אים דער בשעפער דאש גיגעבין פאר איין נקמה אזו וויא עש שטייט אין (קהלת) עושר שמור לבעליו לרעתו אפט מאל איז גיהיט צו איינעם דאש עשירות פון

זיין

כשהוא קורא בתורה ובספרי הנביאים ורואה הגמול והעונש ויודע בנפשו כי קצר בחובות האלהים התחייב להכנע ולהשפיל לפני הבורא יתברך מיראתו את עונשו כמ"ש ביאשיהו (מלכים ב כב) ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו ואמר לו הבורא יען רך לבבך ותכנע מפני ה' והשביעי כשהוא מתעסק במעשה ממעשי העבודה כצדקה ותפלה או מצוה או רשות או תוכחה שלא יתעסק בו ובלבבו שום גאוה וגובה אבל יכנע וישפל לפני הבורא בנגלהו ובנסתרו ואל יחשבהו בנפשו למאומה אצל גודל מה שהוא חייב בו לאלהים מכפלי המעשה ההוא כמ"ש (מיכה ו) במה אקדם ה' אכף לאלהי מרום הירצה ה' באלפי

וי"ג מקובל כתפלו: את דברי הספר · כאשר כתוב שם יולך ה' אותך ואת מלכך וגו' ואמר לו הבורא יען וגו' לכן הנני אוסיפך אל אבותיך ונאספת אל קברותך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ע"כ: כצדקה ותפלה או מצוה או רשות פי' או כשמתעסק מה שהוא חובה ומצוה מתרי"ג מצות או כשמתעסק במה שהוא רשות כמו תפלות ובקשות בתהלים וכיוצא בקשות או כשנותן יותר ממעשר עד חומש וכיוצא בגומל חסדים טובים שהם יותר מצדקה: במה אקדם אכף · אליה כפיו וגו' הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך: אחד

זיין בייזקיים וועגן והששי אונ דאש זעקסטע איז וויא אמענטש זאל זיך מכניע זיין כשהוא קורא בתורה ובספרי הנביאים אז איינער לערינט אין דר תורה אדער אין די ספרים פון די נביאים ורואה הגמול והעונש אונ זעהט וויא דארטין שטייט אז פר גוטע מעשים בצאלט דער בשעפער גוטש אונ פר שלעכטע מעשים ווערט מען גישטראפט ויודע בנפשו כי קצר בחובות האלהים אונ ער וייש דאך בייא זיך אז ער האט גיקירצט כלומר ער האט ניט גינוג גיטאן דאש וואש ער איז חייב צו טאן צו גאט התחייב להכנע ולהשפיל לפני הבורא יתברך איז ער זיך מחויב מכניע זיין אונ נידעריג האלטין פר דעם בשעפער יתברך מיראתו את עונשו ווארום וויל ער האט מורא ער זאל ניט גישטראפט ווערין אזו וויא עש איז גיזאגט ביי יאשיהו המלך ויהי כשמוע המלך את דברי ספר התורה אונ עש איז גיוועזן וויא דער מלך האט גיהערט די רייד פון דער ספר תורה ויקרע את בגדיו האט ער צו ריסין זיינע קליידער מחמת ער האט זיך גיפארכטין פר דעם עונש וואש דארטין שטייט ואמר לו הבורא האט אים דר בשעפער גיזאגט יען רך לבבך דרום וויל דיין הארץ איז וייך ותכנע מפני ה' אונ דוא ביזט אונטער טעניג פאר מיר גאט יועשטו אין דיינע יארין ניט זעהן דאש שלעכטש וואש איך וועל ברייננען אויף דער שטאט והשביעי אונ דאש זיבעטע איז כשהוא מתעסק במעשה ממעשי העבודה ווען איינער איז זיך מתעסק גאט צוא דינען מיט מעשים טובים בצדקה דהיינו ער גיט צדקה ותפלה אדער ער דאווינט או מצוה אדער ער טוט א מצוה וואש זיא שטייט גישריבן אין דער תורה או רשות אדער ער טוט עפיש גוטש וואש עש שטייט אפילו ניט גישריבן אין דער תורה דהיינו ער זאגט בקשות פון תהלים אדער נאך אזו אגלייכן האטשע עש שטייט ניט בפירוש אין דער תורה עש איז אבר פארט גוט אזוי זיך נוהג זיין או תוכחה אדער ווען ער שטראפט איינם מיט שטראף רייד מוז ער ביי דעם אלעמען זעהן שלא יתעסק בו ובלבבו שום גאוה וגובה אז עש זאל ניט זיין אין אים אונ אין זיין הארצין קיין שום גאוה אונ קיין שום הויכקייט כלומר ער זאל בשעת מעשה ניט האבן קיין שום גדלות אבל יכנע וישפל לפני הבורא נאר ער זאל זיך מכניע זיין אונ נידעריג האלטין פר דעם בשעפר בנגלהו ובנסתרו אין זיינע אנטפלעקטע זאכי אונ אין זיינע פר בארגענע זאכין ואל יחשבהו בנפשו למאומה אונ די מצוה וואש ער טוט זאל עש בייא אים נאר ניט גירעכינט זיין אצל גודל מה שהוא חייב בו לאלהים אנטקעגין די גרוישע שולדיקייט וואש ער איז שולדיג צוא גאט מכפלי המעשה ההוא דאש טרעפט אן פיל טאפיל איידער די מעשים טובים וואש ער האט גיטאן אזוא וויא מיכה הנביא זאגט במה אקדם ה' מיט וואש קאן איך מיך פערדערין צוא גאט אכף לאלהי מרום איך זאל מיך אונטער טעניג מאכין

פאר

באלפי אילים וגומר הגיד לך אדם מה טוב וגומר :

פרק ה **אבל** אופני קנות הכניעה והדרך שמיקל אותה על האדם הוא שתהיה מחשבתו ורעיונו תמיד בשבעה דרכים אחד מהם שורש הויתו והתחלתו מן הבלונית והדם אחר התעפשם ובאוש ריחם ואחר כך הוא נזון מדם הטומאה כל ימי עמדו בבטן אמו אחר כך יצא והוא חלוש ודל בגופו ואיבריו ואחר כך יעלה מן המדרגה הזאת אל הסמוכה לה עד שיגיע לרוב שנותיו אחר כך יחלו ימי הזקנה עד שימלאו ימיו ואמר אחד מן החכמים אני תמיה ממי שעבר במעבר השתן והדם פעמים היאך יתגאה ויגבה לבו כי המחשבה בזה וכדומה לו מענין האדם מחייבת הכניעה כמו שאמר דוד המע"ה (תהלים קמד) ה' מה אדם ותדעהו

ואמר

אחד מהם שורש הויתו כו'. כמ"ש חז"ל הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת כו' מן הבלונית ענין הספד מענין כנגד תבלה : אחר התעפשם ובאוש ריחם · וז"ל מ"ה וזה ידוע בחכמת הטבע שאין בטבע להתהוה שום הויה אא"כ יפסד ויתקלקל להפשיט צורה הראשונה וללבוש צורה אחרת כי ההעדר יקדם לכל הויה והוא א' מסיבות ה' יה כמו בגרגירי הזרע לא יצמחו אא"כ ירקבו קודם לכן בארץ ואח"כ יצמחו וכן טפת הזרע לא יתהוה ממנו הולד עד שתסריח וכ"כ הראב"ד בהקדמת פי' לס' יצירה וכן רמזו חז"ל באמרם מאין באת מטפה סרוחה עכ"ל : ממי שעבר במעבר השתן כו' · שני פעמים עובר האדם באותו מקום

פאַר דעם הויבן נאָט הירצה ה' באלפי אילים וויל דען גאָט אַז טויזנט ווידער זאָל מען מַקְרִיב זַיין פאַר קָרְבָּנוֹת הגיד לך אדם מה טוב וָוער האָט דיר גיזאָגט דו מענטש וואָש דיר גוט איז דוא זאָלשט טאָן מַעֲשִׂים טוֹבִים וכו' :

אבל אופני קנות הכניעה אָבֶּר די אוֹפַנִים וויא אַרוּם מען קאָן קוּמֶן צו דעם מען זאָל זַיין אונטער טעניג והדרך שמיקל אותו על האדם אונ מיט וואָש פאַר אַ דֶרֶךְ קאָן דר מענטש גרינג דר צו קוּמֶן הוא איז דאָש שתהיה מחשבתו ורעיונו תמיד בשבעה דרכים אַז זַיין מַחֲשָׁבָה אונ זַיין בטראַכטונג זאָל תָּמִיד זַיין אין זיבן זאַכן אחד מהם איינש פון זיי איז שורש הויתו ער זאָל גידיינקן דעם שורש פון וואַנען ער איז גיוואָרן והתחלתו אונ זַיין אָן הויב וויא ער האָט אָן גיהויבן בַּשַׁאפֿין צו ווערן מן הבלונית והדם פון פַר דאַרבּליבֶּע זאַכן דאָש מיינט מען פון דעם אומריינֵיקייט אונ פון בְּלוּט אחר התעפשם ובאוש ריחם נאָך דעם אַז דאָש אַלץ ווערט פַר דארבּן אונ פַר שְׁטוּנקֶן ווערט ער ע־שט דר פון בַּשַׁאפֿן ואחר כך הוא נזון מדם הטומאה אונ דר נאָך ווערט ער גישפּייזט פון אומריין בְּלוּט כל ימי עמדו בבטן אמו אַלֶע צייט וואָש ער איז אין מוטערש לייב ואחר כך יצא והוא חלוש ודל בגופו ואיבריו אונ דער נאָך גייט ער אַרויש אויף דער וועלט אונ ער איז שְׁלַאף אונ מאָגער אין לייב אונ אין די גְלִידֶר ואחר כך יעלה מן המדרגה הזאת אל הסמוכה לה דר נאָך גייט ער פון איין מַעֲלָה צו דר אַנדֶרֶר עד שיגיע לרוב שנותיו ביז עש גייט אים אַוועק זיינע רוב יאָרן אחר כך יחלו ימי הזקנה דר נאָך הייבּט זיך אים אָן זיינע אַלטע טעג עד שימלאו ימיו ביז זיינע טעג ווערן דר פילט כּלוֹמַר ביז ער שטאַרבּט ואמר אחד מן החכמים אונ איינר פון די קלוגע לייט האָט גיזאָגט אני תמיה ממי שעבר במעבר השתן והדם פעמים איך פַר וואונדר מיך פון אַזעלכין וואָש ער איז איבּר גיגאַנגן צוויי מאָל אויף אַזו איין אָרט וואו דאָש בְּלוּט אונ די הַשְׁתָּנָה גייט דאַרטן אַרוּם איין מאָל בְּשַׁעַת ער גייט אַריין אין דר מוטערס לייב ווערט ער דאָך בַּשַׁאפֿן פון דר אומריינֵיקייט וואָש גייט דורך דעם אָרט אונ דאָש אַנדערע מאָל בְּשַׁעַת ער גייט אַרויש אויף דער וועלט גייט ער דאָך אויך דורך דעם אָרט אַרויש היאך יתגאה ויגבה לבו ווי אַזו זאָל זיך אַזעלכער קאָנען בַּעַל גַאֲוָה האַלטן אונ דר הייבּן זיך זַיין האַרץ כי המחשבה בזה וכדומה לו מענין האדם דען ווער עש גידיינקט אין דעם אונ נאָך אַזו אַנגלייכן ווי דר מענטש ווערט צו נויף גישטעלט מחייבת הכניעה דאָש ברענגט אַז מען זאָל זיך אונטער טעניג האַלטן אַזו ווי דוד המלך האָט גיזאָגט אין (תהלים) ה' מה אדם דו גאָט וואָש איז דען דער מענטש אונ איוב האָט גיזאָגט אדם ילוד אשה דער מענטש איז דאָך גיבּאָרן פון איין

פרויא

ואמר (איוב יד) אדם ילוד אשה ואמר (תהלים כב) ואנכי תולעת ולא איש ואמר (איוב כה) אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה והשני כשהוא חושב בעוצם מה שיגיע אליו בעולם ממיני הנסיון ברעב ובצמא ובקור ובחום ובחלאים ובפגעים ובדאגות אשר אין לו מנוחה מהם כי אם במות ובאשר יתן האיש הנלבב אל לבו כל זה ויבין חלשתו ומיעוט השגתו וקצרת ידו מדחות מעל נפשו כל זה יכיר "מצורת מעמדו כי (מצורת ל' מ"ר פ"ל) הוא אינו כמו אסיר בעולם הזה אבל הוא אסיר באמת ויכנע כניעת האסיר המושם בבור אשר אין לו תחבולה ולא יכולת להתיר את עצמו מבלתי אדוניו כמ"ש (תהלים עט) תבא לפניך אנקת אסיר ואמר (שם קמב) הוציאה ממסגר נפשי והשלישי כאשר יחשוב בחליפתו ובוא אליו המות מהרה והפסק מאויו ותקותו בעת ההיא ועזבו כל קניניו והתיאשו מקחת מהם מאומה לצידה ומהועיל בהם בעמדו בקבר וכבר חלף אור פניו ושחר מראהו וירם תולעים ועפוש

מקום בהדם והבתן עוברים דרך בם אחת בכניסתו ברחמה אמו והשני ביציאתו לאויר העולם : אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז : יכיר מצורת מעמדו · מן צורת מעמדו בעוה"ז יכנע וידע שהוא אסיר הוא ממש ואינו כמשל ודמיון בעלמא שנאמר שהאדם הוא כמו אסיר רק אסיר ממש : שברי נראה שאין לו יכולת לדחות מעליו כל הפגעים והחלאים המתרגשים לבוא על האדם א"כ איננו ברצונו ובבחירתו כמו האסיר :

כאלו

פרויא אונ דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) ואנכי תולעת ולא איש איך בין דאך איין ווארים ניט קיין מענטש והשני אונ דאש אנדרע איז כשהוא חושב בעוצם מה שיגיע אליו בעולם ממיני הנסיון אז ער זאל נאר טראכטין אין די שטארקע נסיונות וואש אמענטש ווערט גיפרובט אויף דער וועלט פון זיי ברעב ובצמא מיט הונגער אונ מיט דארשט ובקור ובחום אונ קעלט אונ היץ ובחלאים את מיט קראנקהייט ובפגעים אונ מיט אנדרע בנענעניש ובדאגות מיט זארג אשר אין לו מנוחה מהם כי אם במות וואש ער האט פון די זאכן קיין מנוחה ניט נאר אז ער שטארבט וכאשר יתן האיש הנלבב אל לבו כל זה אונ ווען איין פר שטאנדיגר מאן וועט דאש אלץ געבן צו זיין הארץ ויבין חלשתו ומעוט השגתו וקצר ידו אונ ער וועט פר שטיין זיין שלאפקייט אונ זיין ווייניג השגה אונ וואש ער האט קיין מאכט ניט מדחות מעל נפשו כל זה פון אפ צו שטויסן אלע זאכן פון זיין לייב אונ דר פון בשירמעט צו ווערן יכיר מצורת מעמדו וועט ער פון דעם איינגשאפט פון זיין בשטאנד דר קאנן אדר מצורת מעמדו ער וועט פון דעם גישטאלט פון זיין בשטאנד דער קאנען כי הוא .אינו כמו אסיר בעולם הזה אז ער איז ניט גיגליכן אויף דער וועלט צו איין גיפאנגענעם אבל הוא אסיר באמת נאר ער איז טאקע באמת איין גיפאנגענער ויכנע כניעת האסיר אונ ער בדארף זיך מכניע צו זיין די כניעה פון אגיפאנגענעם המושם בבור וואש ער איז גיוועזן אין תפיסה אשר אין לו תחבולה וואש ער האט ניט קיין שום טראכטונג ולא יכולת אונ קיין שום יכולת להתיר את עצמו מבלתי ארוניו אז ער זאל זיך אויש בינדן פון דר תפיסה אן זיין האר אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) תבא לפניך אנקת אסיר עש זאל קומן פר דיר דאש גישרייא פון דעם גיפאנגענעם מיינט מען פון איטליכין מענטשין ווארום איטליכער איז אגיפאנגענער אזו וויא פריער איז גישטאנען אונ נאך שטייט דארטן הוציאה ממסגר נפשי ציא אויש מיין לייב אויש דר תפיסה והשלישי אונ דש דריטע איז כאשר יחשוב בחליפתו אז ער וועט טראכטין אויף זיין פאר בימענקייט בלומר אז ער מוז שטארבין אז די צייט וועט קומן אונ אמאל איז מיגלאך ובא אליו המות מהרה אז עש קומט אויף אים גיך דער טויט פאר דער צייט והפסק מאויו ותקותו בעת ההיא אונ עש וועט דעמאלט נפסק ווערין זיין גילוסטיקייט אונ זיין האפונג ועזבו כל קניניו אונ ער וועט פאר לאזין נאר זיין גוטש והתיאשו מקחת מהם מאומה לצידו אונ וועט ניט קאנען זיך מיט נעמען דר פון צוא זיין שפייז אויף דער וועלט אפילו וואש עש איז ומהועיל בהם בעמדו בקבר אונ וועט זיך ניט קאנען העלפין מיט זייא אז

ועפוש ומוגלא ויחלפו סימני יופי גופו ויחזק באוש ריחו כאילו לא רוחץ ולא מורק ולא הפיח ריח הטוב כי כאשר יעבור על לב אדם זה וכיוצא בו יכנע בנפשו וישח ולא יתגאה ולא יגבה לבו ולא יתנשא ולא יתגדל כמ"ש (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא ואמר (תהלים סב) אך הבל בני אדם כזב בני איש וגומר והרביעי כאשר יעבור על לבו מה שהוא חייב בו מעבודת האלהים על רוב חסדו עליו וגודל טובו אליו והתעלמותו מן המצות השכליות והשמעיות וקצרו בהם והפסק טענותיו ואמתלאותיו בבוא יום החשבון והרטתו במעמד הגמול יכנע ותשבר רוחו כמו שאמר (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור וגומר (שם) ומי יכלכל (את) יום בואו והחמישי כאשר

כאלו לא רוחץ ולא הפיח ריחו הטוב · ר"ל שם נקבר מכאים ריחו כ"כ כאלו לא רחץ מעולם או שלא הריח ממנו שום ריח טוב בחייו הפיח מלשון הפיחי גני יזלו בשמיו : והפסק טענותיו ואמתלאותיו · צאז במעמד הגמול לעוה"ב לא יהיה לו שום טענה ואמתלא וגם חרטה לא יועיל בעת ההיא והרטתו ביום הגמול שיתחרט או על מעשיו הגנונים שעשה בחייו כשיענה עליהם וגם או יראה הגמול הטוב לצדיקים והרע לרשעים ויצר לו ולא יועיל חרטתו כי מי שטרח בע"ש כו' : ומי יכלכל · מי

אז ער וועט זיין אין קבר וכבר הלף אור פניו אונ זיין ליכט פון זיין פנים וועט אוועק גיין ושחר אונ עש וועט שווארץ ווערין מראהו זיין גישטאלט ודם תולעים אונ די ווערים וועלין זיך אן הייבן צו רירין ועפוש ומוגלא אונ פוילקייט אונ אים פלייט ויחלפו סימני יופי גופו אונ די סימנים פון דעם שיינקייט פון זיין לייב וועט אוועק גיין ויחזק באוש ריחו אונ עש וועט זיך שטארקין זיין מיאוסין ריח כאילו לא רוחץ גלייך ווי ער האט זיך קיין מאל ניט אפ גיוואשין ולא מורק אונ ניט ריין גימאכט ולא הפיח ריחו הטוב אונ גלייך וויא עש האט פון אים קיין מאל קיין גוטין ריח ניט גישמעקט ביי זיין לעבין כלומר גלייך וויא ער האט גאר קיין מאל ניט גיהאט קיין גוטין ריח כאשר יעבור על לב האדם זה וכיוצא בו דען אז עש זאל איבער גיין אויף דעם מענטשינס הארץ דאש אונ נאך אזוי אגלייכין יכנע בנפשו וישח וועט ער זיך גיוויש אונטער טעניג האלטין אונ איין גיבויגין ולא יתגאה אונ וועט זיך ניט האלטין בעל גאוה ולא יגבה לבו אונ וועט זיין הארץ ניט הויך האלטין ולא יתנשא אונ וועט זיך ניט דער הייבן ולא יתגדל אונ וועט זיך ניט גרויש האלטין אזוא וויא עש שטייט אין (ישעיה) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו פר מייד אייך פון דעם מענטשין וואש ער האט איין נשמה אין זיין נאז לעבער כי במה נחשב הוא ווארום וואש איז ער דען גאר גיאכט אונ אין (תהלים) שטייט אך הבל בני אדם כזב בני איש גאר נארישקייט זיינען די מענטשין ליגין זאגין די מאנען והרביעי אונ דאש פערטע איז כאשר יעביר על לבו מה שהוא חייב בו מעבודת האלהים אז ער וועט גידיינקען אין זיין הארץ וואש ער איז שולדיג גאט צוא דינען על רוב חסדו עליו פר זיין פיל חסד וואש ער האט אים גיטאן וגודל טובו אליו אונ פר זיין גרויש גוטיץ וואש ער האט אים גיטאן והתעלמותו מן המצות השכליות והשמעיות אונ וויא ער האט זיך פאר הוילין פון צו טאן די מצות וואש דער שכל איז זיי מחייב אונ פון די מצות וואש מיר האבין גיהערט אויף דעם בארג סיני אדער פון די חכמים וקצרו בהם אונ וויא ער האט גיקירצט אין זייא כלומר ער האט זיי ניט רעכט גיהאלטין והפסק טענותיו ואמתלאותיו בבא יום החשבון אונ אז דער טאג וועט קומען וואש ער וועט בדארפין אפ געבין חשבון וועט ער ניט גיפינען קיין טענה אונ וועט זיך ניט קענען פאר ענטפערין והרטתו במעמד הגמול אונ וויא ער וועט חרטה האבין אז ער וועט שטיין דער ביי וויא מען בצאלט צוא דיא צדיקים עולם הבא פאר זייערע גוטע מעשים וועט ער אויף זיינע מעשים חרטה האבין אונ עש וועט אים שוין ניט העלפין אדער ער וועט חרטה האבין בשעת אז מען וועט אים בצאלין פאר זיינע שלעכטע מעשים · אז ער וועט אין אלעמעז גידיינקען יכנע וישבר רוחו וועט ער אונטער טעניג ווערין אונ זיין

נימיט

כאשר יחשוב בגדולת הבורא יתברך ועוז גבורתו המשקיף על נראהו ונסתרו ויתן אל לבו הענין הגדול הזה כמו שזכרו רבותינו ז"ל על הרבה החסידים שהיו בדורות העוברים מן המורא והגדולה והוא מה שאמרו נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות ואמרו על יונתן בן עוזיאל כשהיה דורש בתורה כל עוף שהיה פורח עליו מיד נשרף ואין ספק שמעלת הנביאים למעלה ממעלתם ותמצא הנביאים כי היה כחם נמס וכורעים ומשתחוים בפגיעת המלאכים כמו שאמר בדניאל ויהושע והרבה כמוהם ותמצא בספרי הנביאים כי המלאכים כורעים ומשתחוים לבורא יתברך כמו שאמר (נחמיה ט) וצבא השמים לך משתחוים ונאמר (איוב ד) הן בעבדיו לא יאמין וגו' (תהלים כט) ובהיכלו כלו אומר כבוד ואמר

מי יוכל: והחמישי כאשר יחשוב בגדולת הבורא ית' ועוז גבורתו כו' · וכיצד יוכל לצייר בנפשו ולתת אל לבו גדולת הבורא ית' כשיתן אל לבו הענין הגדול הזה דהיינו מן המורא הגדולה והנפלאה שהיתה על חסידים ואנשי מעשה שבדורות הראשונים והאחרונים כמה גדולים היה מעשיהם שהיה בידם להחיות מתים ולהמית למי שהיו רוצים כמ"ש חז"ל בגמרא ובזוהר במקומות אין מספר וכן נודע ומפורסם הנפלאות שעשה האר"י לוריא ז"ל ותלמידיו וזולתם רבים שהיו לפנינו וכאשר יערוך החכמים הגדולים הנזכרים נגד הנביאים כמו אליהו ואלישע ודומיהם המפורסמים ואנו רואים בתנ"ך שהנביאים אחזתם חיל ורעדה בראותם המלאכים וכמו שנזכר בזוהר כשעלה משה למרום · והמלאכים כורעים ומשתחוים לבורא ית' כידוע א"כ מה אנוש כי תזכרנו איך ירום לבו להשגאות נגד מלך אדיר ונורא ועליון על כל ואף גם בזאת משקיף עליו תמיד על נגלהו ונסתרו: ואמר הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה ל' הוללות ולעג וגו' אף שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם וגו'

נִיט וֶוערְט צוּ בְּרָאכְן וֶוערִין אַזוֹי וִויא מַלְאָכֵי הָאט גִיזָאגְט כי הנה יום בא בוער כתנור דֶען עֶשׂ וֶועט קוּמֶען אַיין טָאג דָאשׂ דִיא זוּן וֶועט בְּרֶענֶען אַזוֹיא וִויא אַיין אוֹיבְן אוּנ פְרֶיעֶר שְׁטֵייט ומי יכלכל את יום בואו אוּנ וֶוער וֶועט קָאנֶען דֶער לֵיידִין דֶעם טָאג אַז עֶר וֶועט קוּמֶען והחמישי אוּנ דָאשׂ פִינְפְטֶע כאשר יחשוב בגדולת הבורא יתברך אַז עֶר וֶועט טְרַאכְטִין אִין גְרוֹישְׁקַייט פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער יִתְבָּרֵךְ ועוז גבורתו אוּנ אִין זַיין גְרוֹישׂ שְׁטַארְקַייט המשקיף על נראהו ונסתרו וָואשׂ עֶר גִיט אַכְטוּנְג אוֹיף זַיינֶע זַאכְן וָואשׂ עֶר טוּט אִימְלִיכֶער זָאל זֶעהֶען אוּנ אוֹיף זַיינֶע פַר בָּארְגֶענֶע זַאכְן ויתן אל לבו הענין הגדול הזה אוּנ זָאל זִיךְ נֶעמֶען צוּם הַארְצִין דֶעם דָאזִיגִין גְרוֹישִׁין עִנְיָן כמו שזכרו רבותינו ז"ל על הרבה חסידים אַזוֹא וִויא אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִּין גִיזָאגְט אוֹיף פִיל חֲסִידִים וָואשׂ זַיינֶען גִיוֶועזְן אִין דִיא עֶרְשְׁטֶע דורות מן המורא והגדולה דִיא חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין דֶער צֵיילְט פוּן דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע אוּנ פֶארְבְּטִינְגֶע זַאכְן וָואשׂ זֵייא הָאבִּין גִיטָאן והוא אוּנ דָאשׂ אִיז מה שאמרו וָואשׂ זֵיי הָאבִּין גִיזָאגְט נתן עיניו בו אֵיינֶער פוּן דִי חֲסִידִים הָאט זַיינֶע אוֹיגִין גִיגֶעבִּין אוֹיף דֶעם שְׁלֶעכְטִין כְּלוֹמַר עֶר הָאט נָאר אוֹיף אִים אַיין קוּק גִיטָאן ונעשה גל של עצמות אִיז פוּן אִים גִיוָוארִין אַיין הוֹפִין בֵּיינֶער ואמרו על יונתן בן עוזיאל אוּנ זֵייא הָאבִּין גִיזָאגְט אוֹיף יוֹנָתָן בֶּן עוּזִיאֵל כשהיה דורש בתורה אַז עֶר הָאט גִידַרְשְׁנְט אִין דֶער תּוֹרָה כל עוף שהיה פורח עליו מיד נשרף אִימְלִיכֶע פוֹיגִיל וָואשׂ אִיז אִיבֶּער אִים גִיפְלוֹיגִין אִיז עֶר תֵּיכֶף פַאר בְּרֶענְט גִיוָוארִין ואין ספק שמעלת הנביאים למעלה ממעלתם אוּנ דָאשׂ אִיז דָאךְ אָן סָפֵק אַז דִיא נְבִיאִים הָאבִּין ,נָאךְ אַגְרֶעשֶׂערֶע מַעְלָה גִיהַאט אַז דִיא חֲסִידִים ותמצא אוּנ דוּא וֶועשְׂט גִיפִינֶען אִין פְּסוּקִים כי היה כחם נמס וכורעים ומשתחוים בפגיעת המלאכים אַז דִי נְבִיאִים הָאבִּין בְּגֶעגִינְט מַלְאָכִים אִיז דֶער כֹּחַ פוּן נְבִיאִים צוּא גַאנְגֶע אוּנ הָאבִּין זִיךְ גִיקְנִיט אוּנ גִיבּוּקְט נִמְצָא זַיינֶען דָאךְ דִיא מַלְאָכִים נָאךְ בֶער פֶארְכְטִינג אַז דִיא נְבִיאִים אַזוֹי וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט בַּייא דָנִיאֵל אוּנ בַּייא יְהוֹשֻׁעַ אוּנ נָאךְ פִיל אַזוֹ וִויא זֵייא הָאבִּין זִיךְ אַלְץ גִיבּוּקְט פַאר דִיא מַלְאָכִים ותמצא בספרי הנביאים אוּנ דוּא וֶועשְׂט גִיפִינֶען אִין דִיא סְפָרִים פוּן דִיא נְבִיאִים כי המלאכים כורעים ומשתחוים לבורא יתברך אַז דִיא מַלְאָכִים קְנִיעֶן אוּנ בּוּקִין זִיךְ צוּם בַּשֶׁעפֶער יִתְבָּרֵךְ אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (נחמיה) וצבא השמים לך משתחוים אוּנ דָאשׂ חַיל פוּן דֶעם הִימֶעל טֵיינְט מֶען דִיא מַלְאָכִים בּוּקִין זִיךְ צוּא דִיר גָאט אוּנ אִין (איוב) שְׁטֵייט הן בעבדיו לא יאמין אִין זַיינֶע קְנֶעכְט

בוים

(ישעיה ו) וקרא זה אל זה ואמר קדוש וגו' ובמה שהוא נראה לדעתנו מצד ברואיו כמו השמש והירח והכוכבים והגלגל והארץ וכל אשר עליה ממוצק וצמח וחי די למי שיבין וישכיל כמו שאמר (תהלים צב) מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך איש בער לא ידע וגו' ואמר (ישעיה מ) כל הגוים כאין נגדו ונאמר (דניאל ד) כל דיירי ארעא כלא חשיבין וכאשר יחשוב הנלבב המבין בערך המדברים וערך המדברים אל כדור הארץ וכדור הארץ אל גלגל הירח וגלגל הירח אל גלגל העליון והכל אצל גדולות הבורא יתברך כאין יכנע בנפשו וישפל לפני בוראו כמו שאמר (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו וגומר והששי

וגו': ובמה שהוא נראה לדעתנו ר"ל כי אף שלפי גודל יכולתו אין נחשב כל העולם ומלואו לכלום כמ"ש בסוף שער הבחינה במשל הילד הנולד בבור ע"ש מ"מ אף לפי דעתינו הקצר' נוכל לתת לב במה שאנו רואין בעינינו בברואיו הגדולים והנפלאים: כמו השמש כו'· כבר כתבתי בדף ע"ז דברי הרמב"ם שהשמש הוא מאה ושבעים פעם גדול יותר מכדור הארץ וכדור הארץ יש בהקיפו כ"ד אלף מילין ע"ש ועכ"ז לא נפלאת ולא רחוקה היא מאתו ית"ל כל העולם כולו תחת כוכב א' ולא קשה כלום קו זית תוס' בחגיגה ע"ש כי אף שנראים קטנים הוא מחמת גודל רוב המרחק שבינינו ולהם: ממוצק· הוא הדומם בכלל: וכאשר יחשוב הנלבב

טוט ער ניט גלייבין ובמלאכיו ישים תהלה אונ אין זיינע מלאכים טוט ער מאכין איין גישפעט אונ ישעיה הנביא האט גיזאגט וקרא זה אל זה ואמר קדוש אונ איינער רופט דעם אנדערין אונ זאגט ער איז היילינ דער וואש ער הערשט איבער אלע הערשאפט ובמה שהוא נראה לדעתנו מצד ברואיו אונ אויש דעם וואש מיר קאנען פאר שטיין דורך זיינע בשעפעניש כמו השמש והירח והכוכבים גלייך וויא דיא זון אונ דיא לבנה אונ דיא שטערין והגלגל אונ דער גלגל וואש גייט ארום דיא וועלט והארץ וכל אשר עליה אונ דיא ערד מיט אלעמען וואש אויף איר איז ממוצק פון שטיל שטייענדיגע זאכין דהיינו שטיינר אדר קופר אדר זילבר אונ גאלד אונ נאך אזו אגלייכין וצמח אונ די זאכין וואש שפראצין אויש דער ערד דהיינו גראז וחי אונ דאש לעבדיגע בשעפעניש די למי שיבין וישכיל אויש דעם אלעמען איז גינוג פאר איין פר שטאנדיגין מאן צוא פאר שטיין דאש גרוישקייט אונ דאש שטארקייט פון גאט ב"ה אזו וויא דוד המלך האט גזאגט מה גדלו מעשיך יי וויא גרויש זיינען דיינע ווערקין דוא גאט מאוד עמקו מחשבותיך זייער טיף זיינען דיינע גידאנקן איש בער לא ידע איין אום פאר שטאנדיגער מאן דער ווייס ניט דער פון אונ ישעיה האט גיזאגט כל הגוים כאין נגדו אלע היידין זיינען וויא נישט אנטקעגין אים כלומר אנטקעגין גאט ברוך הוא אונ אין (דניאל) שטייט וכל דיירי ארעא אונ אלע איין וואונערם פון דער ערד כלא חשיבין זיינען גירעכינט אזוא וויא נישט וכאשר יחשוב הנלבב המבין אונ אז דער פאר שטאנדיגר מאן זאל טראכטין וואש איז ער גירעכינט בערך המדברים אנטקעגין דעם שאצונג פון אלע מענטשין וואש ריידין כלומר וואש איז ער גיאכט קעגין גאר דער וועלט מענטשין וערך המדברים אונ דער ערך פון דיא מענטשין וואש זיינען גאר גיאכט אל כדור הארץ קעגין דעם גאנצין כדור פון דער ערד כלומר ווען אלע מענטשין פון דער גאנצער וועלט זאלין זיך צו נויף זאמלין אין איינם וועלן זייא ניט פאר נעמן קיין צעהן טויזינט חלק פון דער ערד אונ דרום רופט ער אן דיא ערד כדור הארץ איז טייטש דאש קיילעכדיקייט פון דער ערד ווארום דיא ערד איז קיילעבדיג אונ ארום איר איז וואשער וכדור הארץ אל גלגל הירח אונ וואש דיא גאנצע וועלט איז גירעכינט קעגין דעם גלגל פון דיא לבנה וגלגל הירח אל הגלגל העליון אונ וואש איז דער גלגל פון דער לבנה קעגין דעם אויבערשטין גלגל והכל אצל גדולת הבורא יתברך כאין אונ אלץ איז קעגין דער גדולה פון דעם בשעפער יתברך אזו וויא נישט ווען דער מענטש זאל דאש אלץ גידיינקען יכנע בנפשו וישפל לפני בוראו וועט ער זיך גיוויש אונטער טעניג אונ נידעריג האלטין קעגין זיין בשעפר אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) מה אנוש כי תזכרנו וואש

והששי כשקורא בספרי הנביאים ורואה חוזק עונש הגאים והגבוהים כמו שאמר בגאוה והגבהות (ישעיה ב) עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים ונשגב וגו' ואמר (שם) כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל ואמר בשתי הכתות (תהלים קמז) מעודד ענוים ה' משפיל רשעים עדי ארץ וגו' ואמר (שם קלח) כי רם ה' ושפל יראה וגו' ואמר בשפלים (שם לז) וענוים יירשו ארץ ואמר (ישעיה סא) יען משח ה' אותי לבשר ענוים ואמר (משלי טז) לפני שבר גאון ואמר (שם יח) לפני שבר יגבה לב איש והשביעי כשיראה תהפוכות עניני הברואים בעולם ומהירות התחלפות הממלכות והממשלת בו והעתקות אנשיו מענין אל ענין והשחתת עם לתקנת עם אחר וסוף הכל אל המות כמ"ש (תהלים מז) כצאן

הגלגל בעל לב מבין בערך המדברים כמה גדלה מעלתו של אדם על שאר הברואים הוא כנגד גודל כדור הארץ נחשב כאין וכ"ש נגד הגלגל וכו' : והששי כשקורא בספרי הנביאים כו' · וכתב בשער קדושה שער ד' הגאוה היא שורש לכמה עבירות הן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו כי גורם להזיק לחבירו ולשנאתו ולדבר לה"ר עליו וכאלו רבות והם בינו למקום שכן כתב ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך ואחז"ל כל מי שיש בו גסות רוח נקרא תועבה שנאמר תועבת ה' כל גבה לב ואמרו במסכתא מאן דאית ביה וכו' ואין עפרו ננער ושכינה מיללת עליו ושקול כעובד גלולים וככופר בעיקר וכאלו בא על כל העריות כולן וכאלו בנה במה כו' ע"ש המדה הענוה והשפלות אין מדה גדולה הימנה כי משה רבן של כל הנביאים בתורה ובמצות וביראת חטא לא נשתבח אלא בענוה והאיש משה עניו מאוד ע"ש באורך דברים נחמדים : והעתקות אנשיו מענין אל ענין · זה בונה וזה יושב כגלגל החוזר בעולם כמו שנראה בכל פת

איז דען דער מענטש אז דוא זאלשט אים גידיינקען והששי אונ דאש זעקסטע איז כשקורא בספרי הנביאים אז ער לייענט אין דיא ספרים פון דיא נביאים ורואה חוזק עונש הגאים והגבוהים אונ ער זעהעט דעם שטארקין עונש וואש דיא הויכע אונ האפערדיגע לייט ווערין האבין כמו שאמר בגאוה והגבהות אזוא וויא ישעיה האט גיזאגט פון הויכע אונ האפערדיגע לייט עיני גבהות אדם שפל דיא הויכע אויגין פון דעם מענטשין זאלין נידעריג ווערין ושח רום אנשים אונ עש וועט איין גיבויגין ווערין דאש הויכקייט פון דיא מענטשין וואש האלטין זיך בעל גאוה אונ נאך שטייט דארטין כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל עש וועט זיין פר גאט וואש ער הערשט איבער אלע הערשאפט איין טאג פון פורעניות איבר דיא הויכע אונ האפערדיגע לייט אונ איבער אלע דער הויבינע לייט אונ זייא וועלין נידעריג ווערין ואמר בשתי הכיתות אונ דוד המלך האט גיזאגט פון ביידע כיתות פון דיא לייט וואש זיינען בייא זיך נידעריג אונ פון דיא וואש האלטין זיך בעל גאוה מעודד ענוים יי גאט שטארקט דיא וואש האלטין זיך נידעריג משפיל רשעים עדי ארץ ער מאכט נידעריג דיא רשעים ביז דער ערד אונ נאך שטייט דארטין כי רם ה' ושפל יראה דען גאט איז הויך אונ קוקט אויף די נידעריגע ואמר בשפלים אונ ער זאגט דארטין אין (תהלים) פון דיא נידעריגע וענוים יירשו ארץ דיא וואש האלטין זיך נידעריג דיא וועלין ירשנן דאש לאנד אונ ישעיה האט גיזאגט יען משח ה' אותי לבשר ענוים ווייל גאט האט מיך גזאלבט איין בשורה זאגן צוא די וואש האלטן זיך נידעריג אונ אין (משלי) שטייט לפני שבר גאון פאר איין בראך איז דיא האפערדיקייט והשביעי אונ דאש זיבנטע איז כשיראה תהפוכות עניני הברואים בעולם אז ער זעהט וויא די זאכין פון די בשעפניש פאר ענדרין זיך אלע מאל אויף דר וועלט כלומר היינט איז דער גרויש אונ דעם אנדרין טאג איז אננדרר גרויש אונ דר ערשטר ווערט נאך ארום · אונ נאך אזוא אגלייכין ומהירות התחלפות הממלכות והממשלות בו אונ דאש הערשאפט אונ דאש גיוועלטיקייט ווערט גיך דרינגען פאר ביטין היינט איז דער איין האר אדר אגיוועלטיגער אונ מארגין אננדרר והעתקות אנשיו מענין אל ענין אונ וויא דיא לייט ווערין אוועק גירוקט פון איין זאך צו דער אנדרר דער בזיט אהויז אונ דער אנדרער וואונט דרינען איינר מאכט זיך אמלבוש אונ דער אנדרר גייט דרינען והשחתת עם אונ איין פאלק ווערט פאר

דארב

כצאן לשאול שתו מות ירעם וגו' יכנע ולא יתגאה במאומה מהון העולם ולא יבטח לבו על דבר ממנו כמו שכתוב (תה מ) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים וגו' וכשלא יהיה לב האדם ריק מאחד מאלה השבעה ענינים אשר זכרנו יהיה תמיד נכנע ושפל עד אשר תהיה לו הכניעה טבע דבק לא יפרד ממנו וכאשר ידבק בכניעה תרחיק ממנו כל פגעי הגאוה והגובה והגדולה כאשר הקדמנו וינצל בה מן החטא והמכשול כמ"ש (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ואמרו חכמינו ז"ל הסתכל בשלש' דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה:

עת וזמן: ולא יבטח לבו על דבר ממנו · כמ"ש אשרי הגבר וגו' ולא פנה אל רהבים וגו' בכל הון העולם ותענוגיו נקראים רהבים כמ' הזה וכמ"ש בריש שער הבטחון ע"ש: ואמרו חז"ל הסתכל בשלשה דברים דע כו' הן הם הדברים שאמרים בזה הס' נפרט וחז"ל כללו הכל כקולר דבריהם:

הראשון

אבל

דארבין לתקנת עס אחר פון אתקנה וועגין צו אנאנדר פאלק וסוף הכל אל המות אונ דער סוף פון אלע איז צום טויט · אז דער מענטש וועט אין דעם אלץ טראכטין יכנע וועט ער זיך נידעריג האלטין ולא יתגאה במאומת מהון העולם אונ וועט זיך ניט האלטין בעל גאוה מיט קיין שום זאך פון דעם גוטש פון דער וועלט ולא יבטח לבו על דבר ממנו אונ זיין הארץ וועט זיך ניט פאר זיכערין אויף קיין שום זאך פון דר וועלט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו וואול דעם מענטשין וואש ער שטעלט גאט זיין פר זיכערונג כלומר וואש ער פר זיכערט זיך אין גאט ולא פנה אל רהבים אונ ער קערט זיך נים צו דיא בעלי גאוה וכשלא יהיה לב האדם ריק אונ אז דאש הארץ פון דעם מענטשין וועט ניט ליידיג זיין מאחד מהשבעה דברים אשר זכרנו פון איינש פון די זיבן זאכן וואש מיר האבן דר מאנט כלומר אז ער וועט תמיד האבן אין זיין הארצן אונ אין זיינע מחשבות אלע דיא זיבין זאכין וואש מיר האבין דא גיזאגט אדר אזו איז דער פשט אז ער וועט חאטשע ניט זיין ליידיג פון איינם פון דיא זאכין כלומר ער וועט חאטשע האבין אין הארצין איין זאך פון דיא זיבן וואש מיר האבן דא גשריבן אין דעם פרק יהיה תמיד נכנע ושפל וועט ער תמיד זיין אונטר טעניג אונ נידעריג עד אשר תהיה לו הכניעה טבע דבק ביז דיא כניעה וועט אים בהעפטן זיין אין זיין טבע לא יפרד ממנו אונ עש וועט זיך פון אים קיין מאל ניט אפ שיידן כלומר דיא כניעה וועט שון ביי אים זיין וויא איין דרך הטבע וכאשר ידבק בכניעה אונ אז ער וועט זיך בהעפטין מיט דער מדה פון כניעה תרחיק ממנו כל פגעי הגאוה וועט זיא פון אים דער ווייטערין אלע בגעגניש פון גאוה והגובה והגדולה אונ הויכקייט אונ גרוישקייט כאשר הקדמנו אזו וויא מיר האבין פריער גשריבן וינצל בה מן החטא והמכשול אונ ער ווערט דורך דר כניעה ניצול ווערין פון זינד אונ פון שטרויכלונג אזוא וויא עש שטייט אין (שמות) ובעבור תהיה יראתו על פניכם אונ פון וועגין גאטש פארכט זאל זיין אויף אייער פנים לבלתי תחטאו כדי איר זאלט ניט זינדיגן ואמרו חכמינו ז"ל אונ אונזערע חכמים ז"ל האבין גזאגט הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דוא זאלסט קוקין אויף דרייא זאכין וועסטו ניט קומן צו קיין עבירה דע מאין באת דו זאלסט וויסן פון וואנן דוא קומסט ארויש ולאן אתה הולך אונ וואו אהין דו גייסט ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ פר וועמן דוא וועסט בדארפין חשבון אפ געבן מאין באת פון וואנן דו קומסט ארויש מטפה סרוחה פון איין פאר שטינקדיגן טראפין ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה אונ וואו הין דוא גייסט צו איין ארט וואו ערד אונ פוילקייט אונ ווערים איז ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון אונ פאר וועמן וועסטו מוזין דין וחשבון געבין לפני מלך מלכי המלכים פאר דעם מלך וואש ער איז איבר אלע קיניגן דאש איז הקב"ה:

אבל

פרק ו **אבל** המנהגים שראוי לנהוג בהם בעל הכניעה הם עשרה הראשון דעת אלהים ומדותיו הטובות והיתרון אשר נתן לאדם על שאר בעלי החיים כמ"ש (תהלים ח) תמשילהו במעשי ידיך וכאשר יכיר גודל "עצמות הבורא גבורתו וחכמתו העליונה יכנע לו וישפל לפניו וילמד ממה שצוה החכם (משלי כה) אל תתהדר לפני מלך כ"ש לפני ממ"ה ואדוני האדונים יתעלה מדמות ומהמשל כמו שאמרה **חנה** (שמואל א ב) אין קדוש כה' "כי אין בלתך והשני לדעת חיובי התורה והשכל ולקרוא בספר ותורת האלהים ולעמוד על ההכמה המושכלת והמקובלת ללמוד ממנה תנאי הכניעה ומקומות הנהגתה והשלישי רוחב הלב וסבלות

הראשון דעת אלהים ומדותיו שידע את אלהים ואת מדותיו הטובות איך מתנהג עם בריותיו: יתעלה מדמות ומהמשל הוא נעלה ומרומם שיהיה לו ח"ו דמות או להמשיל אליו שום דבר מאחר שהוא ברא הכל איך יהיה שום לנבראיו כמו שנתבאר לעיל · רוחב הלב וסבלות מה שיסבול כו': שירחיב לבו במדות

("ג' לשונות אלו כנגד הגדול הגבור והנורא וכו)

("כי אין בלתך ר"ל כי אינו יכולי לעבות שום דבר זולתו ונמצא קדושתם הוא ממך · וכו)

אבל המנהגים שראוי לנהוג בהם בעל הכניעה אבר די מנהגים וואש דער וואש וויל זיך האלטין אונטר טעניג בדארף זיך נוהג זיין הם עשרה דאש זיינען צעהן זאכין הראשון דאש ערשטע איז דעת האלהים ער זאל ווישין אז גאט איז נאר איין גאט אונ האט אלץ נייא בשאפין ומדותיו הטובות אונ וויא ער איז זיך נוהג מיט זיינע בשעפניש מיט זיינע גוטע מדות והיתרון אשר נתן לאדם על שאר בעלי חיים אונ די מעלה וואש גאט האט געגעבין דעם מענטשין מער אז אנדרע לעבדיגע בשעפניש אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) תמשילהו במעשי ידיך דוא האשט אים גימאכט גיוועלטיגין איבר דיא ווערקין פון דיין האנט כלומר איבר אלע מעשים וואש דיין האנט האט בשאפין וכאשר יכיר גודל עצמות הבורא אונ אז ער וועט דער קאנין דאש גרוישקייט פון דעם בשעפר ורוממות גבורתו אונ זיין דער הויבינע שטארקייט וחכמתו העליונה אונ זיין הויכע חכמה יכנע לו וישפל לפניו וועט ער פאר אים זיין אונטר טעניג אונ וועט זיך נידעריג האלטין פאר אים וילמד ממה שצוה החכם אונ וועט אפ לערנין פון דעם וואש שלמה המלך האט גיבאטין אין (משלי) אל תתהדר לפני מלך דוא זאלשט זיך ניט חשוב האלטין פאר איין מלך כל שכן לפני מלך מלכי המלכים איז שוין אבל שכן פאר דעם מלך וואש איז איבר אלע מלכים ואדוני האדונים אונ פאר דעם האר איבר אלע הארין יתעלה מדמות ומהמשל וואש ער איז דער הויבין פון גשטאלט אונ פון איין משל כלומר וואש ער האט ניט חס ושלום קיין גישטאלט אונ מען קאן אים ניט גלייכין צו קיין שום זאך ווארום ער האט דאך אלץ בשאפין וויא אזו קאן ער גליך זיין צוא זיין בשעפניש אזו וויא חנה האט גיזאגט אין קדוש כה' עש איז ניט פאר האנדין קיין הייליגער אזו וויא גאט כי אין בלתך דען עש איז ניט פאר האנדין קיין שום זאך חוץ דיר גאט דרום אז איינער איז הייליג איז דאך דאש פון דיר דוא האשט אים גימאכט הייליג והשני אונ דאש אנדרע איז לדעת חיובי התורה והשכל צוא ווישין וואש דיא תורה אונ דער שכל איז דעם מענטשין מחייב ולקרא בספר תורת האלהים אונ צוא לערנען אין גאטש תורה ולעמוד על החכמה אונ רעכט צוא פאר שטיין דיא חכמה המושכלת והמקובלת וואש דער שכל ברייגנט מיט אונ דאש וואש מיר האבין מקבל גיוועזן פון דיא חכמים זאל ער עש אלץ רעכט פאר שטיין ללמוד ממנה דאש ער זאל זיך דרויש קאנן אפ לערנען תנאי הכניעה דיא תנאים וואש גיהער צוא דער כניעה כלומר וויא ער זאל זיך נוהג זיין אז ער וויל זיך נידעריג האלטין ומקומות הנהגתה אונ אויף וואשער ארט זאל ער זיך נוהג זיין מיט דעם נידעריקייט ווארום אז ער וועט ווערין שטראפין לייט וויא זאלין גוטש טאן וועט אים דער יצר הרע זאגין דער מיט בישטו דאך שוין אבעל גאוה דרום בדארף ער ווישין ווען צו זיין אנבנע אונ ווען ניט והשלישי אונ דאש דריטע איז ורחב הלב

וסבלות מה שישנא מן הדברים ומן המעשים מן הבורא ית' כמו שאמר (תהלים ז) אם גמלתי שולמי רע וגו' ואמר (משלי כד) אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו ואמרו רז"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורין עליהם הכתוב אומר (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו והוא הנקרא אצלם מעביר על מדותיו והרביעי עשות הטוב לבני אדם ודבר טוב להם ולדונם לזכות ושלא יספר בגנותם ושימחול להם מה שידברו בו ויספרו בגנותו ואם אינם ראוים לכך כמו שאמר (קהלת י) גם במדעך מלך

במדות השפלות אע"פ שבאים עליו כמה דברים שהם כנגד טבעו כגון לנקום מאויבו ולמחרפים אותו וכדומה להם מה שיקשה על האדם לקבלם באהבה אבל יחשוב שהכל הוא מאתו ית' וכמו שאמר שהשיב דוד המלך על שמעי כשקללו כי ה' אמר לו קלל וכו': אם גמלתי שולמי רע · למ"ה כלומר לא גמלתי רע אפי' לאותן ששלמו לי רעה תחת טובה: ואמרו רז"ל יומא דף כ"ג הנעלבים וכו': מעביר על מדותיו · ואמרו שם כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו וסיים בס' בע"ק ומכ"ש עונות וחטאים שהם קלים וכתב בר"ת שראוי לאדם לקבל היסורים הקלים באהבה של שמחרפו ויעביר על מדותיו ויתכפרו בזה כל עונותיו ופשעיו וזה בוודאי טוב לאדם יותר משאילו יבואו עליו יסורין או מיתת בניו ובאר יסורין שבהם מתכפרין העונות שלא יצטרך לקבל עליו סיגופים ותעניות ויתן אל לבו שהשי"ת הוסב אותו שבלא זה נתרפו לכפרת עונותיו והוא עונו ישא שהוא רגועה ביבא לבזות נזה: ואם אינם ראוים לכך · ואף שאינם

הלב וסבלות מה שישנא מן הדברים ומן המעשים ער זאל האבין אברייט הארץ צוא מקבל זיין אלע זאכן אונ אלע מעשים אונ צו ליידן זיי ווען עש קומט אפילו אויף אים אזעלכע זאכין וואש ער האט זייא פיינד אונ זיין טבע קען עש ניט פאר טראגין דהיינו ווען איינר זידילט אים אדר נאך אזו אגלייכניש זאל ער זיך אן אים ניט נוקם זיין נאר ער זאל עש מקבל זיין באהבה אונ זאל טראכטין אז עש קומט אלץ מן הבורא יתברך פון דעם בשעפר יתברך דער בשעפר האט אזו גוואלט דרום זידלט ער מיך אזו וויא דוד המלך האט גזאגט אם גמלתי שולמי רע האב איך דען בצאלט בייז אפילו צו דעם וואש האט מיר פאר איין טובה בצאלט ארעה האב איך מיך אין אים פארט ניט נוקם גיוועזן אין (משלי) שטייט אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו דו זאלשט ניט זאגין אזו וויא ער האט מיר גטאן אזו וועל איך אים אפ טאן ואמרו רז"ל אונ אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט הנעלבים דיא וואש ווערין פאר שעמט ואינם עולבים אונ זייא פאר שעמן ניט קיין אנדערין שומעים חרפתם זייא הערין וויא מען לעסטערט זייא ואינם משיבים אונ זיי ענטפרין ייענם ניט עושים מאהבה אונ זייא טוען דאש אלץ מחמת ליבשאפט כלומר ווייל זייא האבין ליב גאט ושמחים ביסורים אונ פרייען זיך ווען עש קומט אויף זייא יסורים כלומר זייא זיינן די יסורים מקבל באהבה עליהם הכתוב אומר אויף זייא זאגט דר פסוק ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אונ זיינע ליב האבר ווערין זיין אזו וויא דיא זון וואש זיא גייט אויש מיט איר שטארקייט והוא אונ דער דאזיגר איז דאש הנקרא אצלם מעביר על מדותיו וואש ווערט בייא די חכמים אן גירופן דאש ער איז איין מעביר אויף זיינע מדות כלומר חאטשע זיינע מדות ברייננגן אים אז ער זאל ייענם קריק זידלן פון דעשט וועגין טוט ער ניט אזו נאר ער שווייגט אים אונ איז דאש נאך מקבל באהבה והרביעי אונ דאש פערטע איז עשות הטוב לבני אדם אז ער זאל מיט אלע מענטשן גוטש טאן ודבר טוב להם אונ צו זייא גוטש ריידין ולדונם לזכות אונ וואש איינר טוט זאל ער עש צו גוטש אויש לייגין ושלא יספר בגנותם אונ ניט צו דר ציילין פון זייער שאנד ושימחול להם אונ ער זאל זייא מוחל זיין מה שידברו בו וואש זייא ריידן פון אים שלעכץ שלא במתכוין ויספרו בגנותו אונ אפילו צו דיא וואש דר ציילין אין זיין שאנד כלומר וואש זייא זיינן זיך מתכוין אים צו שענדן זאל ער זיי אלץ מוחל זיין ואם אינם ראוים לכך ווען זייא זיינן עש אפילו ניט ווערט מען זאל זייא מוחל זיין דהיינו זיי זיינן בעלי לשון הרע פון דעשט וועגין זאל ער זייא פארט מוחל זיין אזוא וויא עש שטייט אין (קהלת) גם במדעך מלך אל תקלל אויך זאלשט ניט שילטן קיין מלך אפילו אין

דיינע

אל תקלל ואמר (תהלים נ) פיך שלחת ברעה תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי ומתחילת הדבור הרע והגנוי מה שאמר הכתוב (במדבר יב) ותדבר מרים ואהרן במשה ואמר (שם) והאיש משה עניו מאד מפני שמחל להם ומזה מה שאמר החכם (קהלת ז) גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך ואמר (שם) כי גם פעמים רבות ידע לבך וגו' ואמרו חכמינו ז"ל מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע רננות ולא נענה ירד רבי עקיבא ואמר אבינו מלכנו ונענה יצאת בת קול ואמרת לא שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו ונאמר על אחד מן החסידים שעבר על נבלת כלב מסרחת מאד ואמרו לו תלמידיו כמה מסרחת נבלה זאת אמר להם כמה לבנים שניה ונתחרטו על מה שספרו בגנותה וכיון שהוא נגאי לספר

שאינם ראוים שימחול להם: כמ"ש גם במדעך · פי' רש"י אפי' במדע שלך כלומר במחשבתך אל תקלל מלך אם הרע לך בהם וכחדרי משכבך אל תקלל עשיר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר: ומתחילת הדבור הרע והגנוי · תוכל ללמוד ממעשה דמרים שדברה במשה ומשה מחל להם ומהשונה שהיה שם ידע לבך אשר גם אתה קללת אחרים · ואמרו חכמינו ז"ל מעשה בר' אליעזר כו' בתענית סה"ג

דיינע גידאנקן אונ אין (תהלים) שטייט פיך שלחת ברעה דיין מויל האשטו גישטרעקט אויף בייז תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי דוא זעצט דיך ריידן פון דיין ברודר אונ אין דיין מוטרס זון טושטו געבין איין לעסטרונג ומתחילת הדבור הרע והגנוי אונ איין ראיה איז דער צו אז דוא גיהערשט מוחל זיין דעם וואש רעט אויף דיר בייז אונ שענדט דיך מה שאמר הכתוב איז נידרונגן פון דעם וואש דער פסוק האט גזאגט ותדבר מרים ואהרן במשה אונ אהרן אונ מרים האט גירעט פון משה · שטייט ווייטר דארמן והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אונ דר מאן משה איז מער עניו גיוועזן פון אלע מענטשן מפני שמחל להם אונ דרום לויבט אים די תורה פר אזו איין עניו ווייל ער האט זיי מוחל גוועזן ומזה אונ פון דעם מה שאמר החכם וואש דר חכם שלמה המלך האט גזאגט גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך אויך צו אלע זאכן וואש זייא וועלין ריידן זאלשטו ניט נעבין דיין הארץ כלומר עש זאל דיך גאר ניט הארין שטייט ווייטר כי גם פעמים רבות ידע לבך ווארום דיין הארץ ווייסט דאך אז דוא האשט אויך פיל מאל אנדרע גיפלוכט איז אויך גידרונגן אז דו גהערשט מוחל זיין צו דעם וואש שענד דיך אזו וויא אובין איז גישטאנן ואמרו חכמינו ז"ל מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה עש האט זיך גיטראפין אז רבי אליעזר האט זיך גישטעלט פאר דעם עמוד תפלה טאן עש זאל גיין רעגין ואמר עשרים וארבע רננות אונ האט גיזאגט פיר אונ צוואנציג מזמורים ולא נענה אונ איז ניט גיענפרט גיווארין פון דעם הימל כלומר אונ עש איז ניט גיגאנגען קיין רעגין ירד ר' עקיבא ואמר אבינו מלכנו האט זיך רבי עקיבא גישטעלט פר דעם עמוד אונ האט גיזאגט אבינו מלכנו אונ איז גיענטפערט גיווארין יצאת בת קול ואמרה איז ארויש גיגאנגען אבת קול אונ האט גיזאגט לא שזה גדול מזה ניט ווייל רבי עקיבא איז גרעשר פון רבי אליעזר דרום איז ער יוא גיענטפערט גיווארין אונ רבי אליעזר ניט אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו נאר ווייל רבי עקיבא האט גיהאט אין זיך דיא מדה ווען איינר האט אים בייז גיטאן האט ער זיך אן אים ניט נוקם גיוועזן נאר ער האט עש אים מוחל גיוועזן אונ רבי אליעזר האט אין זיך ניט גיהאט דיא מדה ונאמר על אחד מן החסידים אונ עש איז גיזאגט גיווארין אויף איינם פון דיא חסידים שעבר על נבלת כלב מסרחת מאוד וואש ער איז גיגאנגן בייא איין נבילה פון אהונט וואש זיא האט גיהאט זייער אמיאוסין ריח ואמרו לו תלמידיו האבין זיינע תלמידים צוא אים גיזאגט כמה מסרחת נבלה זאת וויא זייער אמיאוסין ריח דיא נבילה האט אמר להם האט דער חסיד צו זייא גיזאגט כמה לבנים שניה דער קענין וויא ווייש אירע ציין זיינן כלומר וואש בראפט איר דער ציילין איר

גנות

לספר בגנות כלב מת כ"ש באדם חי וכיון שהוא טוב לשבח נבלת כלב בלובן שניה כ"ש שהוא חובה לפי זה לשבח אדם משכיל ומבין והיתה כוונתו להוכיחם שלא ילמדו לשונם לדבר רע וישוב להם טבע וכן כשילמדו לשונם לדבר טוב ישוב להם טבע קבוע כמ"ש (תהלים טו) לא רגל על לשונו ואמר בהיפך זה (שם נב) הוות תחשוב לשונך וגו' אהבת כל דברי בלע ואמר (שם קכ) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה והחמישי הכניעה מעניני עולמו כלם הנראה מהם והנסתר בדבורו ובמעשהו ובתנועת איבריו ונוחם ולא יהיה תוכו בכל זה הפך ברו ולא מצפונו כנגד נראהו ותנועותיו שקולות ונכונות ושוות ומתדמות הולכו' על דרך הכניעה והשפלות לאלהים יתברך ולבני אדם כפי התהלקות מעלותם וכפי הטוב לו מהם

הפ"ג : וישוב להם טבע · ויהיה להם טבע כי ההרגל נעשה טבע : ובתנועת אבריו ונוחם · ר"ל הן כאשר ינועו אבריו וכן כאשר ינוחו יהיה הכל שוה אצלו בכניעה בשפלות : כפי התהלקות מעלותם כפ"ה

גנות אמער דר ציילט אין דעם שבח פון איר ונתחרטו על מת שספרו בגנותה האבן דר נאך די תלמידים חרטה גהאט וואש זייא האבן די נבלה גשענד וכיון שהוא גנאי לספר בגנות כלב מת אונ ווען עש איז ניט רעכט צו שענדין אניפייגירטין הונט כ"ש באדם חי איז שוין אבל שכן אז מען טאר ניט שענדין אלעבדיגן מענטשין. וכיון שהוא טוב לשבח אונ ווען עש איז גוט מען זאל לויבין איין נבלה פון אהונט מיט דעם ווייסקייט פון אירע ציין כ"ש שהוא חובה לפי זה לשבח אדם משכיל ומבין איז שוין אבל שכן אז מען איז חייב צו לויבין אקלוגין אונ איין פאר שטאנדיגן מענטשן והיתה כוונתו להוכיחם אונ דר מיט וואש דר חסיד האט זייא גיזאגט וויא ווייסע ציין זיא האט האט ער גימיינט דער מיט צו שטראפן זייא שלא ילמדו לשונם לדבר רע זיי זאלין זייער צונג ניט גיוואונן ביז צו ריידן וישוב להם טבע ווערט עש בייא זייא ווערין פאר איין טבע וכן שילמדו לשונם לדבר טוב אונ אזו אויך אז זייא וועלין לערנן זייער צונג צוא ריידין גוטש ישוב להם טבע ווערט עש בייא זייא זיך אום קערין פאר אגיזעצטע טבע אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) לא רגל על לשונו ער האט זיך ניט גיוואונט רכילות זאגין מיט זיין צונג איז דאך גידרונגען אז דאש ווענט זיך אין איין גוואונג ואמר בהפך זה אונ ער זאגט פון אזעלכן דר וואש טוט פאר קערט דער פון דהיינו ער גיוואונט זיך יוא ביז צו ריידין הוות תחשוב לשונך דיין צונג טראכט אויף ברעכניש אהבת כל דברי בלע דוא האשט ליב אלע פאר דארבליכע זאכין אונ נאך שטייט דארטין מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה וואש זאל דיר גאט געבין אונ וואש זאל ער דיר נאכמערין פאר איין היטונג דוא שאלקאפטיגע צונג זיא האט שוין צווייא שומרים פר זיך דיא ציין אונ דאש מויל אונ עש העלפט איר פארט ניט והחמישי אונ דאש פינפטע איז הכניעה בעניני עולמו כולם ער זאל זיך נוהג זיין מיט כניעה בשעת אז ער איז עוסק אין אלע דיא וועלטליכע זאכין הנראה מהם והנסתר סייא אן דיא זאכן וואש ווערן גזעהן אונ סייא אין די פר בארגינע זאכין בדיבורו ומעשהו סייא מיט זיינע רייד אונ סייא. מיט זיינע מעשים בתנועות אבריו ונוחם אונ סייא אז זיינע אברים וואגלין אונ סייא אז זייא רוען לא יהיה תוכו בכל זה הפך ברו זאל בייא דעם אלץ זיין אינווייניג ניט אנדערש זיין פון זיין אויש ווייניג כלומר ער זאל זיך ניט ווייזין פאר גרויש שפלות אונ אין הארץ זאל ער האבין גאוה ולא מצפונו כנגד נראהו אונ זיין פר בארגינקייט זאל ניט זיין קעגין זיין ווייזונג דיא זאכין וואש ער טוט פאר בארגין זאל ניט זיין אנדערש אז דיא זאכן וואש ער טוט אז אלע זעהן ותנועותיו שקולות אונ זיינע תנועות זאלן זיין גיוואוגן ונכונות ושוות ומתדמות אונ רעכט אונ גלייך אונ אין איינערלייא גשטאלט הולכות על דרך הכניעה אונ זאלין אלץ גיין כלומר זאלין אלץ זיין אויף דעם דרך פון אונטר טעניקייט והשפלות אונ נידעריקייט לאלהים יתברך צו גאט יתברך ולבני אדם אונ צו לייט כפי התחלקות מעלותם וועדליג זייערע מעלות זיינן גיטיילט

כלומר

מהם לתורתו ולעולמו כמו שנאמר (תה קיב) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט ואמרו רז"ל הוי שפל רוח בפני כל אדם ואמרו הוי קל לראש ונוח לתשחורת והששי שיהיה יקר רוח וגבה נפש בעניני העוה"ב שלא יספיק לו מהם מה שיזדמן ולא יאמר די במה שתמצא ידי מהם אבל ימעט בעיניו מעשהו ויכלתו והשתדלותו בעיניו ותגבה נפשו אל מה שלמעלה מזה תמיד כמו שאמר הכתוב ביהושפט (ד"ה ב יז) ויגבה לבו בדרכי ה' והשביעי שיקטן בעיניו מעשהו ויתרעם על נפשו על קצורה בעניני תורתו לפני האלהים ולפני בני אדם ויבקש מאלהים עזר ואומץ ויניח הגבהות לכבוד הבורא ויעזוב הגדולה והיקר בעת שהוא עושה לאלהים יתברך בין לבדו בין בתוך

כמ"ש הז"ל הוי קל לראש ונוח לתשחורת: והששי שיהיה יקר רוח · שיהיה רוחו ונשמתו יקרים אצלו ונפשו יגבה בעיניו מאד לתת להם די ויותר מתורה ומע"ט לפי גודל מעלתה כמ"ש בדף ק"ב ע"ב: והשתדלותו בעניניו כנ"ל · ור"ל בעניני בעוה"ב

(כחלוקה שלפני זה דבר שיתגאה נפשו מלמעלה ממדריגה שהוא בה עתה ועת' דב' שיאונן על קלונו ויבקש עזר מה')

בְּלוֹמַר עֶר זָאל זַיין אוּנְטֶר טֶענִיג צוּ אִיטְלִיכֶן מֶענְטְשִׁין וָועדְלִיג זַיין חֲשִׁיבוּת צוּ אַנְרוּישִׁין הָשׁוּב זָאל עֶר זִיךְ מֶער מַכְנִיעַ זַיין אוּנ צוּ אַקְלֶענֶרֶן וֵוויינִיגֶר וכפי הטוב לו מהם לתורתו ולעולמו אוּנ וָועדְלִיג דִי טוֹבָה וָואשׁ קוּמְט אִים אַרוּישׁ פוּן דִיא מֶענְטְשִׁין צוּדֶער תּוֹרָה אוּנ צוּ דִיא וָועלְטְלִיכֶע זַאכִין בְּלוֹמַר פוּן דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׁ עֶר הָאט מֶער טוֹבָה סַייא אִין דִי עִנְיָנִים פוּן דֶער תּוֹרָה אָדֶער אִיז דִיא עִנְיָנִים פוּן דֶער וָועלְט מוּז עֶר זִיךְ צוּא אִים מֶער מַכְנִיעַ זַיין ואמרו רז"ל אוּנ אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִּין גְזָאגְט הוי שפל רוח בפני כל אדם דוּ זָאלְשְׁט זַיין נִידְרִיג פַאר אַלֶע מֶענְטְשִׁין ואמרו אוּנ נָאךְ הָאבִּין זֵייא גִיזָאגְט הוי קל לראש דוּא זָאלְשְׁט זִיךְ הַאלְטִין גְרִינְג פַאר אַיין הֶעכֶערִין מֶענְטְשִׁין ונוח לתשחורת אוּנ דֶעמוּטִיג בְּלוֹמֶר גוּט זָאלְשְׁטוּ זַיין קֶענֶגֶן אַיין יוּנְגֶן מַאן אוֹיךְ והששי אוּנ דָאשׁ זֶעקְסְטֶע אִיז שיהיה יקר רוח וגבה נפש בעניני העולם הבא אַז זַיין נְשָׁמָה מִיט זַיין נֶפֶשׁ זָאל בַּייא אִים טַייעֶר אוּנ הוֹיךְ זַיין אִין דִיא עִנְיָנִים פוּן עוֹלָם הַבָּא אוּנ דָאשׁ מֵיינְט מֶען שלא יספיק לו מהם מה שיזדמן אַז עֶר זָאל זִיךְ נִיט בַּנוּגִין לָאזִין מִיט דֶעם וָואשׁ עֶר וָועט מְקַיֵּים זַיין דִי מִצְוֹת וָואשׁ זַיינֶען פַר אִים אָן גִבְרֵייט בְּלוֹמַר וָואשׁ עֶר בַּדַארְף צוּ זֵייא קֵיין טִירְחָא נִיט הָאבִּין ולא יאמר די במה שתמצא ידי אוּנ זָאל נִיט זָאגִין עֶשׁ אִיז שׁוֹין גְנוּג פַר אִים דִיא מִצְוֹת וָואשׁ עֶר הָאט גִיגְרֵייכְט מִיט זַיין מַאכְט אבל ימעט בעיניו מעשהו נָאר זַיינֶע מַעֲשִׂים וָואשׁ עֶר הָאט גְטָאן זָאלִין אִין זַיינֶע אוֹגִין וֵוויינִיג זַיין ויכלתו והשתדלותו אוּנ זַיין יְכוֹלֶת אוּנ זַיין פְלַייסִין וָואשׁ עֶר הָאט זִיךְ גִפְלַייסְט צוּא טָאן דִיא מִצְוֹת זָאל אַלֶץ וֵוויינִיג זַיין בעיניו אִין זַיינֶע אוֹגִן ותגבה נפשו אל מה שלמעלה מזה תמיד אוּנ זָאל זִיךְ דֶר הֵייבְּן תָּמִיד צוּ הֶעכֶערְשׁ דֶר פוּן בְּלוֹמַר עֶר זָאל זֶעהֶן עֶר זָאל נָאךְ מֶער מִצְוֹת טָאן אַזוֹי וִוי עֶשׁ שְׁטֵייט בַּיי יְהוֹשָׁפָט הַמֶּלֶךְ ויגבה לבו בדרכי ה' אוּנ עֶר הָאט דֶר הוֹיבִּין זַיין הַארְץ פוּן גָאטְשׁ וֶועגִין בְּלוֹמַר וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן מִצְוֹת אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים אִיז בַּיי אִים אַלֶץ וֵוויינִיג גִוועֶן אוּנ עֶר אִיז אַלֶץ גְקוּמֶן צוּ הֶעכֶערְשׁ והשביעי אוּנ דָאשׁ זִיבֶּעטֶע אִיז שיקטן בעיניו מעשהו אַז זַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן זָאלִין בַּיי אִים גָאר קְלֵיין אוּנ וֵוויינִיג זַיין ויתרעם על נפשו אוּנ זָאל אוֹיף זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט תַּרְעוּמוֹת מַאכִין אוּנ זָאל בַּאזָארְגְט זַיין על קצורה בעניני תורתו לפני האלהים וַוייל עֶר הָאט נִיט גִינוּג גִיטָאן וָואשׁ דִי תּוֹרָה הָאט גִבָּאטִין וָואשׁ מֶען גְהֶער צוּ טָאן פַר גָאט ולפני בני אדם אוּנ פַאר לַייט ויבקש מאלהים עזר ואומץ אוּנ זָאל בֶּעטִין פוּן גָאט עֶר זָאל אִים הֶעלְפִין אוּנ זָאל אִים שְׁטַארְקִין זַיין כֹּחַ עֶר זָאל אִים קָאנֶן רֶעכְט דִינֶען ויניח הגבהות לכבוד הבורא יתעלה אוּנ זָאל אַוֶועק לָאזִין זַיין הוֹיבְקַייט פוּן וֶועגִין דֶם כָּבוֹד פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶר יִתְעַלֶּה ויעזוב הגדולה והיקר אוּנ זָאל פַר לָאזִין זַיין גְרוֹשְׁקַייט אוּנ זַיין חֲשִׁיבוּת בעת שהוא

עושה

בתוך מקהלות בני אדם כמו שאמר הכתוב על אהרן על גדולת מעלתו (ויקרא ו) והרים את הדשן וגומר והייבו הבורא להוציא את הדשן בכל יום תמיד להשפיל ולהסיר הגבהות מלבו וכמו זה אמר בדוד (שמואל ב ו) ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' ושאר הענין ואמר (תהלים קיט) ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש והשמיני שיספיק לו מסיבות המזון מה שיזדמן ומה שימצא מאשר תהיה נפשו נמבזה ונקלה בעיניו ולהנך אותה לעמוד מתאוותיה הגופניות ולהפנות לפרוע חובות הבורא על גודל טובותיו ורוב חסדו עליו כמו שאמר דוד (שם) דרך מצותיך ארוץ וגומר והתשיעי שינקום מן הרשעים לכבוד הבורא ואל תשיאהו מחילתו לבני אדם בצד עצמו למחול בדברי האלהים או למי שידבר בנביאיו

העוה"ב: והרים את הדשן והיינו הבורא כו'. כך מצאתי בירושלמי דשבת פרק המצניע א"ר לוי כתיב ולבש הכהן מדו בד והרים את הדשן אלא שאין גדולה בפלטין של מלך ע"ש בפי' הכותב: ותרא את המלך. במיכל בת שאול כתיב ותבז לו בלבה וסוף הענין ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה: לעמוד מתאוותיה. לעצור עצמו למעט בתאוות העוה"ז כדי שיוכל להפנות לפרוע כו' דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי מדאגת או מתאוות עוה"ז: ואל תשיאהו מחילתו לב"א בצד עצמו כו'. ר"ל אע"פ שיהיה האדם מן הנעלבים ואינם עולבים מדברי עצמו לא יבוש מדותיו ויסית אותו היצר שימחול

עושה לאלהים יתברך אין דער צייט אז ער טוט עפעס צו גאט יתברך בין לבדו בין בתוך מקהלות בני אדם סייא ער איז אליין סייא ער איז צווישין איין זאמלונג פון לייט זאל ער אליך זיין גדלות פאר לאזן כמו שאמר הכתוב על אהרן על גדולת מעלתו אזו וויא דער פסוק האט גיזאגט אויף אהרן הכהן וואש ער איז גיוועזן זייער אין איין הויכע מעלה שטייט אין (ויקרא) והרים את הדשן ער זאל דיא אש אראפ נעמן פון דעם מזבח וחייבו הבורא להוציא את הדשן בכל יום תמיד אונ דר באשעפר האט אים דרום מחייב גוועזן ער זאל אלע טאג דאש אש פון דעם מזבח ארויש טראגין להשפיל ולהסיר הגבהות מלבו כדי ער זאל זיך נידעריג האלטין אונ אפ צוא טאן דאש הויכקייט פון זיין הארצין האטשע ער איז אין איין גרוישע מעלה פון דעסט וועגין בדארפין אלע לייט זעהען וויא נידעריג ער מוז זיין קעגין גאט יתברך אונ מוז פון זיינע מחשבות אפ טאן דאש הויכקייט וכמו זה אמר בדוד אונ אזו אגלייכין שטייט בייא דוד המלך ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' אונ זיא האט גזעהן דעם מלך דוד שפרינגן אונ טאנצין פאר גאט ושאר הענין אונ וויא ווייטער שטייט נאך. אין (תהלים) שטייט ואדברה בעדותיך נגד מלכים אונ איך טוט ריידין אין דיין תורה קעגן די מלכים כלומר האטשע דיא מלכים פון דיא היידין האבין גישפעט פון מיר ווייל איך האב אליך גלערינט תורה ולא אבוש אונ פון דעסט וועגין האב איך מיך ניט גישעמט והשמיני אונ דאש אכטע איז שיספיק לו מסיבות המזון אז ער זאל זיך בנוגן לאזין מיט דיא מיטלן פון דעם שפייז מה שיזדמן מיט דעם וואש איז בייא אים אן גיברייט כלומר מיט דעם וואש ער האט ומה שימצא אונ מיט דעם וואש ער קאן גרייכין מאשר תהיה נפשו נמבזה ונקלה בעיניו מחמת זיין נפש וואש גילוסט צו תאות עולם הזה זאל בייא אים מבוזה אונ גרינג זיין ולהנך אותה אונ צו גיוואונן זיא כלומר דעם נפש לעמוד מתאוותיה הגופניות איין צוא האלטין אונ צו פאר מיידין זיא פון אירע לייבליכי תאוות ולהפנות לפרוע חובות הבורא אונ זאל זיך קערן צו בצאלין וואש ער איז שולדיג צום באשעפר על גודל טובותיו פאר זיין גרוישי גוטש ורוב חסדו עליו אונ פאר זיין פיל גנאד וואש ער האט אים גטאן אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט דרך מצותיך ארוץ אין דעם וועג פון דיינע מצות טוא איך לויפן כי תרחיב לבי ווארום מיין הארץ טוט זיין בארוט פון דיא תאות העו"ז כלומר איך גלוסט צו זייא ניט דרום טוא איך לויפין צו דיינע מצות והתשיעי אונ דאש נייאנטע איז שינקום מן הרשעים לכבוד הבורא אז ער זאל זיך נוקם זיין פון דיא רשעים לפי דין המלכות פון וועגן דעם כבוד פון דעם באשעפר יתעלה ואל תשיאהו אונ עש זאל אים ניט אן ריידין כלומר ער זאל זיך קיין ראיה ניט נעמן מחילתו לבני אדם בצד

עצמו

בנביאיו וחסידיו וסגולתו ואל ינהג בעשק בני אדם איש את רעהו כמנהגו במהילתו להם בעשקם אותו אך יציל "העושק ויעזור להוציא מיד העושק כמו ("ופ"ל גרס עשוק) שכתוב (ירמיה כא) דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק ואמר (איוב כט) ואשברה מתלעות עול ויורה בני אדם עבודת האלהים ויוכיחם ויכלימם ויצוום על הטוב ויזהירם מן הרע "בידו ובלשונו כפי יכולתו וימהר לקחת דיני האלהים ממי שחייב בהם ולא יכנע ולא ישפל בזה כמ"ש בפנחס (תהלים קו) ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם והעשירי שיהיה מעט דברים וקולו נמוך ומעט שחוק ומעט שבועות בשם על האמת ולא יעבור על לשונו כזב ולא ישב בסוד משחקים ולא

(ר"ל שיכתוב ספרים על זה · שא"ל כוונתו שיכה אותם דה"ל לסקדים ובלשונו פ"ל)

שימחול ג"כ כדברי האלהים כו' : וכן אל ינהג בעושק כו' · עושק בסגול כם הגזילה עושק בצירי שם הגזלן : ויורה ב"א כו' · כמ"ש חז"ל כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעונם : ויכלימם · היינו רשעים גמורים כמש"ל כפי יכולתו אבל אם אין יכולתו להוכיח אמרו חז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע : ויעמוד פנחס ויפלל · ל' משפט כמו ונתן בפלילים וכן אמרו בגמ' בסנה־רין ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל כו' : והעשירי כו' : וזה מכניעה ושפלות · ר"ל כל הנזכר לא יעשה מחמת גאוה אלא מחמת כניעה ושפלות כי לפעמים הוא כניעה פסולה : אבל

עצמו ווייל אין זיינע זאכן ווען איינר טוט אים עפיס בייז איז ער אים מוחל דרום וועט ער וועלין דער פון זיך א־ראיה נעמן למחול בדברי אלהים מוחל צו זיין אים ווען ער טוט עפיס קעגן גאט או למי שירבר בנביאיו וחסידיו וסגולתו אדר צו דעם וואש ער רעט אויף זיינע נביאים אונ חסידים אונ אויף זיינע גליבטע לייט זאל ער אזו ניט טאן ואל ינהג בעשק בני אדם איש את רעהו אונ ווען איינר פון די לייט טוט דעם אנדרין גזלען זאל ער זיך דרינן ניט נוהג זיין כמנהגו במחילתו להם בעשקם אותו אזו וויא זיין מנהג גיהער צו זיין אז זיי גזלען אים דאש ער בדארף זייא מוחל זיין אך יציל העשוק נאר ער זאל מציל זיין דעם וואש ווערט גרויבט ויעזור להוציא מיד העושק אונ זאל אים העלפין אז ער זאל זיינש אויש ציהען פון דעם רובר אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) דינו לבקר משפט משפט איר אלע פרי מארגין דעם רעכטן משפט והצילו גזול מיד עושק אונ בשירמעט דעם ברובטן פון די הענט פון זיין רובר אונ איוב האט גזאגט ואשברה מתלעות עול אונ איך האב צו בראכין דיא באק ציין פון דעם שאלקהאפטיגן מאן ויורה בני אדם עבודת האלהים אונ ער זאל לערנן די לייט וויא זייא זאלן גאט דינען ויוכיחם ויכלימם אונ ער זאל זייא שטראפין אונ צווא דיא רעכטע רשעים זאל ער פאר שעמן פאר דעם וואש זייא האבן ביז אהער בייז גטאן ויצוום על הטוב אונ זאל זיי גיביטן אויף גוטש צו טאן ויזהירם מן הרע אונ זאל זיי מזהיר זיין פון בייז בידו ובלשונו מיט זיין האנט כלומר ער זאל שרייבן ספרים אויף דעם וויא מען גהער ניט צו טאן קיין בייז נאר גוטש אונ זאל זיי שטראפין מיט זיין צונג כפי יכולתו וועדליג זיין יכולת וימהר לקחת דיני האלהים אונ זאל זיך אוילין אמשפט צו טאן פון גאטש וועגין ממי שחייב בהם פון אזעלכן וואש האט עש פר דינט ולא יכנע ולא ישפל בזה אונ זאל דרינן ניט אינטער טעניג אונ ניט נידעריג זיין כמו שאמר בפנחס אזו ווי דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) פון פנחס ויעמוד פנחס ויפלל אונ פינחס איז אויף גשטאנן אונ האט גמשפט זמרי ווייל ער איז גלעגין מיט דער מדינית ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם אונ דאש איז גרעכינט גווארן פאר אגרעכטיקייט צווא אלע גיבורט ביז אייביג והעשירי אונ דאש צעהנטע איז שיהיה מעט דברים דאש ער זאל ווייניג ריידן וקולו נמוך אונ זיין קול זאל נידריג זיין ומעוט שחוק אונ זאל ווייניג לאכין ומיעוט שבועות ובשם אפילו על האמת אונ זאל ווייניג שווערין ביי דעם היליגן נאמן ווען עש איז שוין אפילו אמת ולא יעבור על לשונו כזב אונ זאל קיין ליגן איבר זיין צונג ניט ברייננן ולא ישב בסוד משחקים אונ זאל ניט זיצן אין

ולא ישמח במה ששמחים עמי הארץ מתענוגי העולם וזה מכניעה ושפלות לא מצד גדולה והתנשא כמו שאמר הנביא (ירמיה טו) לא ישבתי בסוד משחקים ואעלוז מפני ידך בדד ישבתי כי זעם מלאתני :

אבל הסימנים כו'. כשיראו בו אותן הסימנים בהם ההכנע אזי נתברר כניעתו אחד מהם כו'. כמ"ש לעיל מד"ה נפ"ו

פרק ז **אבל** הסימנים שבהם תתברר הכניעה מן הנכנע כשיראו בו הם חמשה אחד מהם בעת חוזק כעסו על מי שמבזה אותו בין במאמר בין במעשה שאם ימשול ברוחו וימחול אחר היכולת להנקם מענוה ושפלות יורה על ברור כניעתו והשני כשיפגעהו פגע בממונו או יקרהו מקרה בקרוביו אם יגביר הסבל על החרדה וירצה בגזרת הבורא ויצדיק את דינו יורה על כניעתו הטובה ושפלותו לאלהים כמו שאמר הכתוב על אהרן במה שארעו במות נדב ואביהוא (ויקרא י) וידום אהרן ואמר דוד (תהלים לז) דום לה' והתחולל לו ונאמר (עמוס ה) לכן המשכיל בעת

אין דער עצה פון דיא שפעטר ולא ישמח במה ששמחים עמי הארץ אונ זאל זיך ניט פרייען מיט דעם וואש דער פראסטער עולם פרייט זיך מתענוגי העולם פון דיא תענוגים פון דער וועלט וזה אונ דאש זאל ער אליך טאן מכניעה ושפלות מחמת אונטער טעניקייט אונ מחמת נידריקייט לא מצד גדולה והתנשא ניט מחמת זיך גרויש אונ חשוב צו מאכין כלומר ער זאל ניט טאן דריבר כדי מען זאל אים האלטין פר איין עניו מיינט ער דאך דער מיט כדי ער זאל גרויש זיין בייא לייטין הייסט דאש גדלות אזו וויא דער נביא האט גיזאגט לא ישבתי בסוד משחקים ואעלוז איך בין ניט גיזעסין אין דער עצה פון דיא שפעטער דאש מיר זאלין זיך פרייען וגו' :

אבל הסימנים שבהם תתברר הכניעה מן הנכנע אבער דיא סימנים וואש דורך זייא קאן מען קלאר ווישן אז איינר האלט זיך אונטער טעניג אונ נידעריג כשיראו בו אז דיא סימנים ווערין אין אים גיזעהן הם חמשה דיא סימנים זיינען פינף אחד מהם איינש פון דיא פינף איז בעת חוזק כעסו אין דער צייט אז ער איז שמארק ברוגז על מי שמבזה אותו אויף דעם וואש האט איהם מבזה גוועזן בין במאמר בין במעשה סיי ער האט אים מבזה גוועזן מיט רייד סיי מיט אמעשה שאם ימשול ברוחו אז ער וועט גיוועלטיגן איבער זיין כעס וימחול אונ ער וועט אים מוחל זיין אחר היכולת להנקם נאך דעם אז ער האט יוא יכולת אן יענם זיך נוקם צו זיין אונ וועט אים פארט מוחל זיין מענוה ושפלות מחמת זיינע עניוות אונ מחמת ער האלט זיך נידעריג יורה על בירור כניעתו דאש ווייזט אז ער איז גוויש אונטער טעניג : והשני אונ דאש אנדערע איז כשיגפעהו פגע בממונו ווען עש קומט אויף אים עפיס אשאדין אין זיין געלט או יקרהו מקרה בקרוביו אדער עש טרעפט זיך אים עפיס איין אום גליק אן זיינע קרובים אם יגביר הסבל אז ער מאכט שטארקן דיא מדה פון צו ליידין על ההרדה אויף דעם דער שרעקניש כלומר אז ער נעמט דאש אן באהבה וירצה בגזירת הבורא אונ ער נעמט אן מיט זיין ווילין דיא גזירה פון דעם בשעפער ויצדיק את דינו אונ ער וועט מאכין גירעכט נאטש דין כלומר ער וועט זאגין מן הכתם איז גאט בוודאי גירעכט יורה על כניעתו הטובה דאש ווייזט אויף זיין גוט אונטער טעניקייט ושפלותו לאלהים אונ אז ער איז נידעריג פאר גאט אזו וויא עש שטייט אין פסוק פון אהרן במה שאירעו במות נדב ואביהוא וואש עש האט זיך אים גיטראפין מיט דעם אז זיינע קינדער נדב ואביהוא זיינען גישטארבין שטייט אין (ויקרא) וידום אהרן אונ אהרן דאט שטיל גישוויגין אונ האט אן גנומן די גזירה פון גאט באהבה אונ דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) דום לה' והתחולל לו ווארט צו גאטש

בעת ההיא ידום והשלישי כשיתפרסם ענינו אצל בני אדם בטובה או ברעה שאם ישבחוהו על טובה שעשה יבז למשבחו עליה ותהיה נקלה בנפשו וקטנה בעיניו מהיותה מקובלת ורצויה אצל הבורא לקטנותה נגד מה שהוא חייב בו מכפלי הטובה ההיא ויאמר למשבחו רב לך אחי כי אינה נגד עונותי אלא כניצוץ מן האש בים ואפי' אם תהיה נחשבת למאומה איך אדע אם היא נצלת מפגעי ההפסד המשיגים אותה עד שיקבלנה הבורא ממנו ולא ישיבנה עלי וישליכנה מפני כמ"ש (ישעיה א) כי תבאו לראות פני מי בקש זאת וגומר ואמר (שם) לא תוסיפו הביא מנחת שוא וגו' כ"ש אם ישבחנו בשקר שצריך

מפ"ו עיין עליהם יפה: יבז למשבחו עליה פי' יבוז עליהם למשבחו כלומר יבזה למעשהו הטוב לפני משבחו: ויאמר למשבחו רב לך · ר"ל פסוק מלשבח כי כבר שבחת יותר מדאי הר"ג: מס

גאטש הילף און האף צו אים און אין (עמוס) שטייט לכן המשכיל בעת ההיא ידום דרום דר וואש איז פאר שטאנדיג וועט דיא זעלביגע צייט שווייגין: והשלישי און דאש דריטע איז כשיתפרסם ענינו אצל בני אדם אז זיין פירונג ווערט מפורסם צווישן לייט בטובה או ברעה סאיי ער טוט גוטש אדר בייז ווערט עש מפורסם צווישן לייט שאם ישבחוהו על טובה שעשה אויב זייא וועלין אים לויבין אויף דעם גוטש וואש ער האט גיטאן יבז למשבחו עליה זאל ער מבזה זיין זיינע מעשים פאר דעם וואש לובט אים אויף זייא פלומר ער זאל זאגין וואש האב איך דען גאר גיטאן און דש הייסט גאר קיין מעשים טובים ניט ותהיה נקלה בנפשו און דאש וואש ער האט גיטאן זאל בייא אים גאר גרינג זיין וקטנה בעיניו און עש זאל קליין זיין איז זיינע אויגין מהיותה מקובלת ורצויה אצל הבורא אז עש זאל אן גינומען ווערין און באוויליגט זיין בייא דעם באשעפער לקטנותה נגד מה שהוא חייב בו ווייל דאש איז צו ווייניג קעגין דעם וואש ער איז שולדיג צו טאן מכפלי הטובה ההיא פיל טאפיל מאל מער איידער דאש גוטש וואש ער האט גיטאן ויאמר למשבחו רב לך אחי און זאל זאגן צו דעם וואש לויבט אים גינוג מיך צו לויבין מיין ברודר כי אינה כנגד עונותי ווארום דאש גוטין וואש איך האב גיטאן איז ניט מער גירעכינט קעגין מיינע עבירות אלא כניצוץ מן האש בים נאר אזו וויא מען ווארפט אפונק פייער אין ים ווערט דאך באלד פאר לאשין אזו ווערט מיין גוטש פר לאשין אין די פיל עבירות וואש איך האב ואפילו אם תהיה נחשבת למאומה און ווען דאש גוטש זאל שוין אפילו יוא עפיס גירעכינט זיין אנטקעגין מיינע עבירות איך אדע וויא קאן איך וויסין אם היא נצלת מפגעי ההפסד המשיגים אותה אויב דאש גוטש איז ניצול גיווארן פון באגעגנוש פון שאדין וואש קאן זיא גרייכין פלומר ווער וויים אויב דאש גוטש איז גיטאן גיווארין אין גאנצין פון גאט וועגין עד שיקבלנה הבורא ממני אז דער באשעפר זאל דאש פון מיר אן נעמן ולא ישיבנה עלי און ער זאל עש מיר ניט צוא ריק אום קערין וישליכנה מפני און אפשר וועט ער עש מיר ווארפין אין פנים ארין פלומר ווארום אז מען ברייננט איין האר אמתנה און זיא גיפעלט אים ניט קערט ער זיא אום צו ריק צו דעם וואש האט זיא גיבראכט און אפט קאן זיין מהמת ער איז ברוגז אויף דער מתנה ווארפט ער אים זיא אין פנים ארין אזו אויך האב איך מורא גאט זאל מיר ניט ווארפין מיינע מעשים טובים אין פנים ארין אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) כי תבואו לראות פני מי בקש זאת אז איר קומט צוא זעהען מיין שכינה ווער בגערט דאש פון אייך ווייטר שטייט לא תוסיפו הביא מנחת שוא איר זאלט ניט מערין צו ברייננען אפאלשע מנחה כל שכן אם ישבחנו בשקר מכל שכן אז מען לויבט אים מיט פאלשקייט פלומר אז מען זאגט אויף אים אזעלכע שבחים וואש זיינן גאר ניטא אין אים שצריך

להרחיק

שצריך להרחיק הדבר ההוא מעצמו ויאמר למספר די לי (ס"א לך אחי) בקצורי במה שאני חייב בו לבורא אל תקבין עלי עון קצורי ועון השבח במה שלא עשיתי כי אני יודע עונותי ופשעי יותר ממך כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים נא) כי פשעי אני אדע. ואם יזכור ברעה שעשה יודה על נפשו בקצורו ואל יחזור אחר אמתלאות להנקות ממנה ולזכות עצמו כמ"ש יהודה (בראשית לח) צדקה ממני ואל ישתדל להכלים (ס"א להכחיש) המספר ואל יאשימנו על אשר גלה אותו אבל יאמר לו אחי מה שעור מה שהשקפת עלי מרוע מעשי אצל מה שלא ידעת ממני אשר האריך לי הבורא סתרו בהם ואילו היה נגלה לך רוע מעשי ועונותי. היית בורח ממני ומפחד מעונש הבורא עליהם כמ"ש אחד מן המשוררים (חטאי לו יריחון בם שכני אזי ברחו ורחקו מן גבולי) ואמר איוב

מה שעור מה שהשקפת כו' · מה שנתחבר זה המעט מרוע מעשי מה שאתה השקפת עליהם אע"ג מה שלא ידעת ממני מן שאר עונותי. והקב"ה יודע אותם והאריך לי אפו בהם שלא ענש אותי עליהם ברחמיו עד שאשוב : היית בורח ממני כי אוי לרשע אוי לשכנו כמ"ש אחד מן המשוררים חטאי כו' והוא בתחינות של שומרים לבוקר ביום שני שאין בו תחנון ויש בה ט"ס ע"ש : אך התימה שהרו עלי כו' · אך יש לתמוה שהבורא יתברך מכסה עלי במה שהוא יותר מגונה כו' : ואם מה שספרו עליו שקר יאמר למספר כו' · הרף אחי ותמול על זכיותיך כו' · עד וע"ז בזהירנו שכתוב זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים עיין בס' זכירות שלי בזכירת מרים מה שהארכתי בענין זה ושם הבאתי לשון המגיד מישרים בהוספ' על הב"י ואמר לו בזה"ל כי מי שאומר לה"ר על חבירו

מגכין

להרחיק הדבר ההוא מעצמו מוז ער בוודאי די זאך פון זיך דער ווייטערין ויאמר למספר אונ זאל זאגין צו דעם וואש דער ציילט אויף אים דיא שבחים די לי בקצורי במה שאני חייב בו לבורא מיין ברודר איך האב גינוג וואש איך טוא צו ווייניג אין דעם וואש איך בין שולדיג צו טאן דעם בשעפר אל תקבין עלי עון קצורי זאמיל ניט איין אויף מיר איך זאל האבין צווייא זינד איין זינד וואש איך טוא ווייניג וואש איך בדארף צו טאן דעם בשעפר ועון השבח אונ דיא זינד וואש מען זאל מיך לויבין במה שלא עשיתי אויף דעם וואש איך האב ניט גיטאן כי אני יודע עונותי ופשעי יותר ממך דען איך ווייס מיינע זינד בעשער אז דוא אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט כי פשעי אני אדע דען מיינע זינד ווייש איך ואם יזכור ברעה שעשה אונ ווען איינער ווערט אים אויף ווארפין זיין בייז וואש ער האט גיטאן יודה על נפשו בקצורו זאל ער מודה זיין אויף זיך אז ער האט דרינען גיקירצט כלומר אז ער האט ניט רעכט גיטאן אנטקעגין גאט ואל יחזור אחר אתמלאות אונ זאל ניט נאך זוכין נאך אויש רייד להנקות ממנה ער זאל זיך דער פון ריין מאכין ולזכות עצמו אונ זיך גירעכט צו מאכין נאר אזוי וויא יהודה האט גיזאגט צדקה ממני זיא איז גירעכט פון מיר איז זיא מעוברת ואל ישתדל להכלים המספר אונ ער זאל זיך ניט פלייסין צו פאר שעמן דעם וואש ער דר ציילט פון זיין בייז ואל יאשימנו אונ זאל אים ניט שולדיג מאכין על אשר גלה אותו ווייל ער האט אנטפלעקט זיין זינד אבל יאמר לו נאר ער זאל צו אים זאגין אחי מה שעור שהשקפת עלי מרוע מעשי וואש איז דען גירעכינט דיא בייזע מעשים וואש דוא האשט גיקוקט אויף זייא אצל מה שלא ידעת ממנו קעגין דיא בייזע מעשים וואש איך האב וואש דוא ווייסט זייא ניט אשר האריך לי הבורא סתרו בהם וואש דער בשעפר האט מיר אזו לאנג זייא פר בארגין ניהאלטין אונ האט מיך אויף זייא ניט גישטראפט ואילו היה נגלה לך רוע מעשי ועונותי אונ ווען עש זאל דיר אנפלעקט ווערין מיינע בייזע מעשים אונ מיינע זינד היית בורח ממני וואלשטו פון מיר אנטלאפין גיווארין ומפחד מעונש הבורא עליהם אונ וואלשט זיך גיפארכטין אז גאט זאל דיך אויך איבער זייא ניט שטראפין ווארום ווייא איז צום רשע אונ ווייא איז צו זיין שכן דרום וואלשטו פון מיר אנטלאפין גיווארין אזו וויא איינער פון דיא משוררים האט גיזאגט חטאי לו יריחון בם שכני ווען מיינע שכנים זאלין שמעקין מיינע זינד כלומר ווען זייא זאלין פון

איוב (איוב לא) אם כסיתי כאדם פשעי ואם מה שספרו עליו שקר יאמר למספר אחי אין מן התימה מה שהצילני הבורא מעשות מה שתלית בי אצל רוב הטובות אשר גמלני אך התימה סתרו עלי במה שהוא יותר מגונה וגדול מאוד ממה שספרת עלי הרף אחי וחמול על זכיותיך שלא תאבדנה ממך ולא תרגיש כי כבר נאמר על אחד מן החסידים שזכרו אותו לרעה וכיון שהגיעו הדבר שלח למדבר בו כלי מלא מזמרת ארצו וכתב אליו הגיעני ששלחת לי מנחה מזכיותיך וגמלתיך בזה ואמר אחד מן החסידים הרבה בני אדם יבואו יום החשבון וכשמראים להם מעשיהם ימצאו בספר זכיותם זכיות

מנכין לו מזכיותיו ונותנים לזה שדבר בו כו'. הוא אמת ויציב ואלו הוו ידעי בני נשא דא הוו חדאין כד שמעי דאמרי בים מנהון כאלו יהבי לון מתנת כסף או זהב אלא בגין יקרא דאורייתא דילך דזלזלו בה אשוי לכ"א קטירי דיקומון בהון ואתה תעמוד מנגד ותחזי ותחדי אבל את לא תסתכל בהסית ולא במלה אורחא רק ביראת ה' כל היום וכל הלילה ובתורתו עכ"ל ועפ"ז נתבאר לי הפסוק לכו בנים וגו'. מי האיש החפץ חיים ר"ל באיש. צדיק משמעי קרא. החפץ חיים נצחיים בעוה"ב אוהב ימים לראות טוב בעמלו שעמל תחת השמש באותן ימים שעשה ופעל בהם מצות ומע"ט ורוצה לראות אותם ולהנות מהם בעוה"ב כמו שהאריכו בזוהר ס' ויחי הבאתי לשונו בסוף ההקדמה ע"ש שלא תאבדנה ואיש אחר יקחנה אזי זאת העצה נצור לשונך מרע וגו' ועל ההיפוך בנותנים לזה המדבר לש"ה הטובות של חבירו יש רמז בזה בתהלים ז' בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל ר"ל מה שפעל וחפר הוא יפול בו ועוד ישוב עמלו מה שעמל זה המדבר מצות ומע"ט ישיב בראשו של זה שדבר עליו ועל קדקדו של זה המדבר חמסו של נדבר יורד במקומו כנ"ל ואפשר לומר שזאת מדה כנגד מדה כשם שזאת רוצה למעט כבודו או להזיק או בשאר דברים

זֵיי ווִישְׁן אזי ברחו ורחקו מן גבולי וָואלְטִין זֵיי פוּן מִיר אַנְטְלָאפִין גִיוָוארִין אוּנ וָואלְטִין זִיךְ דֶער ווַייטֶערְט פוּן מַיין גְבוּל כְּדֵי זֵיי זָאלִין דוּרְךְ מִיר אוֹיךְ נִיט גִישְׁטְרָאפְט וֶוערִין ואם מה שספרו עליו שקר אוּנ אוֹיבּ דִי זִינְד וָואשׁ מֶען דֶער צֵיילְט אוֹיף אִים זַיינֶען פַאלְשׁ יאמר למספר זָאל עֶר זָאגִין צוּ דֶעם וָואשׁ דֶער צֵיילְט דִיא זִינְד אוֹיף אִים אין מן התימה דָאשׁ אִיז קֵיין ווָאוּנְדֶער נִיט מה שהצילני הבורא מה שתלית בו וָואשׁ דֶער בַּשֶׁעפֶער הָאט מִיךְ מַצִיל גִיוֶוען פוּן צוּ טְאן דִי עֲבֵירוֹת וָואשׁ דוּ הָאשְׁט אָן גִיהַאנְגֶען אִין מִיר אַז אִיךְ הָאבּ זֵיי גִיטָאן אצל רוב הטובות אשר גמלני קֶעגְן דִיא פִיל טוֹבוֹת וָואשׁ עֶר הָאט מִיר גִיטָאן כְּלוֹמַר וָואשׁ גָאט הָאט מִיר אַזוֹ אַיין טוֹבָה גִיטָאן וָואשׁ עֶר הָאט מִיךְ אָפּ גִיהִיט פוּן דֶער עֲבֵירָה וָואשׁ דוּ זָאגְשְׁט אוֹיף מִיר אִיז דָאשׁ קֵיין חִידוּשׁ נִיט וָוארוּם עֶר הָאט מִיר גִיטָאן נָאךְ פִיל גְרֶעשֶׁערֶע טוֹבוֹת אך התימה סתרו עלי במה שהוא יותר מגונה נָאר דָאשׁ אִיז אַיין וואוּנְדֶער וָואשׁ עֶר הָאט פַאר בָּארְגִין אוֹיף מִיר נָאךְ פִיל עֶרְגֶערֶע עֲבֵירוֹת וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גִיטָאן וגדול מאוד אוּנ זֵייעֶר גְרֶעשֶׁערֶע ממה שספרת עלי פוּן דִי עֲבֵירוֹת וָואשׁ דוּ דֶער צֵיילְשְׁט אוֹיף מִיר הרף אחי לָאז אָפּ מַיין בְּרוּדֶער כְּלוֹמַר רֵייד מֶער אוֹיף מִיר נִיט וחמול על זכיותיך אוּנ דֶער בַּארֶעם זִיךְ אִיבֶּר דַיינֶע זְכִיוֹת שלא תאבדנה זֵיי זָאלִין פוּן דִיר נִיט פַר לָארִין וֶוערִין ולא תרגיש אוּנ דוּא וֶועשְׁט נִיט פִילִין כי כבר נאמר וָוארוּם עֶשׁ אִיז שׁוֹין לַאנְג גִיזָאגְט גִיוָוארִין על אחד מן החסידים שזכרו אותו לרעה אוֹיף אֵיינֶעם פוּן דִי חֲסִידִים וָואשׁ מֶען הָאט אִים דֶער מָאנְט אוֹיף בֵּייז כְּלוֹמַר אֵיינֶער הָאט אוֹיף אִים גִירֶעט וכיון שהגיע הדבר אוּנ אַז דִיא זַאךְ אִיז אָן גִיקוּמֶען צוּם חָסִיד שלח למדבר בו כלי מלא מזמרת ארצו הָאט עֶר גִישִׁיקְט צוּא דֶעם וָואשׁ הָאט אוֹיף אִים גִירֶעט אַיין פוּלֶע כֵּלִי מִיט דִי בֶּעשְׁטֶע פֵּירוֹת פוּן זַיין לַאנְד וכתב אליו אוּנ הָאט גִישְׁרִיבִּין צוּא אִים הגיעני ששלחת לי מנחה מזכיותך עֶשׁ אִיז מִיר אָן גִיקוּמֶען דִי מַתָּנָה וָואשׁ דוּ הָאשְׁט מִיר גִישִׁיקְט פוּן דַיינֶע זְכִיוֹת וגמלתיך בזה אוּנ אִיךְ בַּצָאל דִיר דֶער מִיט ואמר אחד מן החסידים אוּנ אֵיינֶער פוּן דִי חֲסִידִים הָאט גִיזָאגְט הרבה בני אדם יבואו יום החשבון עֶשׁ טְרֶעפְט זִיךְ אָפְט דָאשׁ פִיל לַייט וֶוען זֵייא קוּמֶען פַאר דֶעם יוֹם הַדִין זֵיי זָאלִין חֶשְׁבּוֹן גֶעבִּין פוּן זֵייעֶרֶע מַעֲשִׂים וכשמראים להם מעשיהם אוּנ אַז מֶען ווַייזְט זֵיי זֵייעֶרֶע מַעֲשִׂים ימצאו בספר זכיותם גִיפִינֶען זֵיי

אין

זכיות שלא עשו אותם ויאמרו לא עשינו אותם ויאמר להם עשה אותם אשר דבר בכם וספר בגנותכם וכן כשיחסרו מספר זכיות המספרים בגנותם יבקשו אותו בעת ההיא ויאמר להם אבדו מכם בעת שדברתם בפלוני ופלוני וכן יש מהם גם כן שימצאו בספר חובותם חובות שלא עשו וכשאומרים לא עשינום יאמר להם נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוני שדברתם בם כמו שאמר (תהלים עט) והשב לשכנינו שבעתים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך ה' ועל זה הזהירנו הכתוב באמרו (דברים כד) זכור אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך והרביעי כשייטיב לו האל בטובה גדולה ובחכמה יתירה ותבונה רבה או עושר גדול או כבוד אצל המלכות והדומה לזה ממה שנהגו בני אדם להתפאר בהם ולהתגאות בעבורם ונשאר על ענין שפלותו קודם לכן ולא הוסיף אלא ענוה ושפלות

דברים אשר על כן מספר עליו לשון הרע כן יתמעטו זכיותיו כשו"ב וניתן לזה שעבר על לאו לא תשא שמע שוא שעל לה"ר נאמר וכן אמרו מכה רעהו בסתר עונשו לסול בגיהנם של חלקו זה שדבר בו וכנ"ל וע"ז שהזהירנו שכתוב באומרו זכור וגומר כבר כתבתי גם בס"ז שלי שהוא מ"ע לזכור פסוק זה ג"כ בכל יום לדעת הרמב"ן ושאר פוסקים והבל"ס דרמ"ב וכן נראה דעת המחבר כאן וע"ש באורך: ונשאר על ענין שפלותו קודם לכן · ר"ל שנוהג עתה מנהגו בשפלות כמו שנהג קודם שעלה לגדולה; וי"ג

אין דעם ספר פון זייערע זכיות זכיות שלא עשו אותם אזעלכע זכיות וואש זייא האבין זייא ניט גיטאן ויאמרו לא עשינו אותם זאגין זייא מיר האבין גאר דיא זכיות ניט גיטאן ויאמר להם זאגט מען צו זיי עשה אותם אשר דבר בכם וספר בגנותכם די זכיות האט גיטאן אנאנדערער דער וואש האט פון אייך בייז גירעט אונ האט דער ציילט פון אייער חרפה זיינען דיא זכיות אייך צוא גירעכינט גיווארן וכן כשיחסרו מספר זכיות המספרים בגנותם אונ אזו אויך אז עש ווערט גימינערט די צאל פון די זכיות פון די וואש האבין גירעט פון זייער שאנד יבקשו אותו בעת ההיא זוכין זיי דיא זכיות אין דער זעלביגער צייט אז זיי קומען אפ געבין חשבון אונ זאגין מיר האבין דאך גיטאן די אונ די זכיות ויאמר להם זאגט מען צו זיי אבדו מכם זיי זיינען פון אייך פר לארין גיווארן בעת שדברתם בפלוני ופלוני אין דער צייט אז איר האט בייז גירעט פון דעם אונ דעם מענטשין וכן יש מהם ג"כ שימצאנו בספר חובותם אונ אזו אויך איז פר האנדין אמייל וואש זיי גיפינען אין דעם בוך פון זייערע זינד חובות שלא עשו זעלכע זינד וואש זיי האבין גאר ניט גיטאן וכשאומרים לא עשינו אונ אז זיי זאגין מיר האבין גאר די זינד ניט גיטאן יאמר להם זאגט מען צו זיי נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוני שדברתם בם די זינד זיינען אייך צו גירעכינט גיווארן ווייל איר האט פון דעם אונ דעם בייז גירעט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) והשב לשכנינו שבעתים אל חיקם אונ קער אום די זינד פון די ישראל צו די עובדי גלולים זיבין מאל זיבין אזו פיל אין זייער שוים חרפתם אשר חרפוך איבר זייער לעסטערין וואש זיי האבין דיך גאט גילעסטערט ועל זה הזהירנו הכתוב אונ דרויף האט אונז דער פסוק מזהיר גיוועזן מען זאל ניט ריידין קיין לשון הרע אויף דעם אנדרין באמרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך גידיינק וואש גאט דיין גאט האט גיטאן צו מרים אין דער וועג ווייל זיא האט גירעט אויף משה דרום זאלט איר ניט ריידין איינער אויף דעם אנדערין והרביעי אונ דאש פערטע איז כשייטיב לו האל בטובה גדולה ווען גאט האט אים בגיטיגט מיט איין גרוישע טובה ובחכמה יתירה אונ מיט גרויש חכמה ותבונה רבה אונ מיט פיל פר שטאנד או עושר גדול אדער מיט גרויש עשירות או כבוד אצל המלכות אדער מיט כבוד בייא דעם מלכות והדומה לזה אונ נאך אזו אגלייכינעש ממה שנהגו בני אדם להתפאר בהם ולהתגנות בעבורם מיט דעם וואש לייט זיינען זיך נוהג דער מיט צו ברימען אונ בעל גאוה האלטין ונשאר על ענין שפלותו קודם לכן אונ ער האלט זיך פארט אזו נידעריג וויא פריער ולא הוסיף אלא ענוה ושפלות

ושפלות לפני האלהים וכבוד וטובה לבני אדם כמו שאמר אברהם עת ששבחו הבורא ואמר (בראשית יח) המכסה אני מאברהם וגומר ואנכי עפר ואפר · ואמר משה (שמות יב) ונחנו מה ואמר דוד ע"ה (תהלים כב) ואנכי תולעת ולא איש אז יתברר מצפונו ותאמן כניעתו ואמר החכם בענין הזה (קהלת י) אם רוח המושל תעלה עליך וגו' והחמישי כשהוא מוכיח את נפשו ונותן דין הבורא מעצמו "אע"פי שאין יכולת לדון על זה והתברר כניעתו לאלהים ושפלותו ושחותו כמו שנאמר (עזרא י) אנחנו מעלנו באלהינו וגו' ונאמר (שם) ויתנו ידם להוציא נשיהם ועם המאורעים האלה והדומים להם יתקיימו סימני הכניעה לאל יתעלה והשפלות מן

("אע"פ כי אין אדם יכול לחייב את עצמו כי אדם קרוב אצל עצמו ר"ג)

וי"ג שקודם לכן אברהם אמר ואנכי עפר ואפר ומשה ונחנו מה ודוד אמר ואנכי תולעת וגו' כל אחד אמר לפי מדרגתו וקרבתו אל אלהים ומי שהוא קרוב יותר אל ה' הוא שפל בעיניו יותר ממי שאינו קרוב כ"כ שהוכר שיש בו אשם דבר ואינו כלום אצל הקרוב יותר כך שמעתי בשם הבעש"ט זללה"ה · ותאמן כניעתו ותהיה כניעתו אמת והתי"ו בציר"י : את נפשו את עצמו ונותן דין הבורא מעצמו ר"ל שהוא דן את עצמו כך כמו שראוי היה לבורא לחייבו ע"ז כן מצדיק עליו את הדין מעצמו קודם שבא עליו עונש הבורא ועי"ז הוא מתודה ומתרעם על מעשיו הרעים ושב מהם קודם בא עליו העונש כמו שכתב הראשונה הזכיר בשער התשובה פ"ו ע"ש : אע"פ שאין יכולת לדון ע"ז · כי מי יוכל ורואה לעונשו מה שהוא נסתר מנגד ב"א אעפ"כ יודע שאין שכחה לפניו ית' הוא נכנע ושב ורפא לו · כמו שנאמר ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונשב נשים נכריות מעמי

ושפלות לפני האלהים אונ ער האט ניט גימערט דער מיט נאר ענוה אונ נידעריקייט זיך צו האלטן פר גאט כלומר דורך דער חכמה אז ער דורך דעם עשירות האלט ער זיך נאך נידעריגער פר גאט וכבוד וטובה לבני אדם אונ טוט נאך מער כבוד אונ גוטש צו לייט כמו שאמר אברהם אזו וויא אברהם אבינו האט גיזאגט אין דער צייט אז דער בשעפער האט אים גילויבט ואמר המכסה אני מאברהם אונ האט גיזאגט וועל איך דען פר הולין פון אברהם וואש איך וועל טאן האט אברהם גיזאגט ואנכי עפר ואפר אונ איך בין ערד אונ אש אונ משה רבינו האט גיזאגט ונחנו מה אונ וואש זיינען מיר גאר כלומר מיר זיינען גירעכנט פאר גאר נישט אונ דוד המלך האט גיזאגט ואנכי תולעת ולא איש אונ איך בין איין ווארים אונ ניט קיין מענטש ווען דער מענטש וועט זיך אזו אגלייכינעש האלטן אז יתברר מצפונו דענמאלט ווערט אויש גיקלערט זיינע בהאלטענע מחשבות ותאמן כניעתו אונ זיין כניעה וועט אמת זיין אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין דעם ענין אם רוח המושל תעלה עליך ווען איין גימיט פון איין גיוועלטיגער קומט אויף דיר ער זאל דיך גרויש מאכין אונ דער הובין פון דעשט וועגין זאלשטו דיין ערשט שפלות ניט אוועק ווארפין והחמישי אונ דאש פינפטע איז כשהוא מוכיח את נפשו אז ער שטראפט זיך זעלבישט ונותן דין הבורא מעצמו אונ גיט ארויש אויף זיך זעלבערט וואש פר א משפט דער בשעפער דארף אים טאן אע"פ שאין יכולת לדון על זה האטשע ער האט די יכולת ניט דריבער צו טאן דעם משפט כלומר ער זאגט אויף זיך אליין איך בין חייב סקילה האטשע ער האט ניט די יכולת עש זאל אזו זיין וויא ער משפט זיך (עיין בהג"ה) תתברר כניעתו לאלהים ווערט מען דאך גיוואר זיין אונטער טעניקייט צו גאט ושפלותו ושחותו אונ זיין נידערקייט אונ זיין איין גיבויגינקייט וואש ער איז פר גאט אזו וויא עש שטייט אין (עזרא) אנחנו מעלנו באלהינו מיר האבין גיפעלשט קעגן גאט אונ נאך שטייט דארטין ויתנו ידם להוציא נשיהם אונ זיי האבן זיך בווילגט אירע פרעמדע ווייבר צו פר טרייבן ועם המאורעים האלה והדומים להם אונ דורך אזעלכע זאכן אונ נאך אזו אגלייכן יתקיימו סימני הכניעה לאל יתעלה קאן מען ווישין גיוויש די סימנים פון אונטער טעניקייט פר גאט יתעלה והשפלות מן הנכנעים אונ דאש נידעריקייט קאן מען ווישן גיוויש פון די וואש זיינען זיך מכניע ותראה אמונת

לבבם

מן הנכנעים ותראה אמונת לבבם בהם :

פרק ה **אבל** אם הכניעה סמוכה למדות הטובות או המדות הטובות סמוכות לה אומר בתשובת זה מן הידוע אצלנו כי תחלת מה שתתקים בו העבודה לאלהים מן האדם הוא שיתנצל לו ממדת האדנות כי משער המצטרף אשר תתחייב מציאות כל אחד במציאות האחר שהאדם איננו ראוי לשם עבד עד שיהיה לו אדון והאדון לא יהיה ראוי לשם הזה עד שיהיה לו עבד וכל אחד מהם בענין הקונה והקנוי איננו קודם את חבירו בשם ובערך ולא תתקיים העבודה מן האדם לאלהים אלא עד שיקבל על עצמו כל מדות העבדות והן הכניעה והשפלות לפניו ושיתנצל לו מכל מדות

מעמי הארץ ועתה יש מקוה לישראל על זאת ועתה נכרתה ברית וגו' :

אבל אם הכניעה סמוכה למדות הטובות ר"ל מי נתלה במי הלא מאחר שיש באדם אלו מדות הטובות יוכל לבא למדת הכניעה או לא שהכניעה הוא העיקר וע"י הכניעה יוכל לבא למדות הטובות : שיתנצל לו ממדת האדנות כלומר כל זמן שלא פירש האדם ונצל מאתו כל מדה ממדות האדנות והגאוה והגדולה · אזי איך יוכל לעבוד את ה' מאחר שהוא ג"כ אדון ואיננו ראוי לעבוד אחרים · כי משער המצטרף אשר כו' ר"ל כי זה הדבר שנתבאר הוא ממאמר המצטרף אחד מעשרה מאמרו' שנתבארו בספרי ההגיון וכבר נזכרים בפ"ו משער היחוד ע"ש ופירוש שער המצטרף הוא · אשר תתחייב מציאות כל א' במציאות האחר · כלומר אם נמצא דבר זה בשם זה דהיינו שנקרא בשם עבד בודאי יש לו אדון ואם נקרא אדון יש לו עבד וזה בלא זה א"א : וכל אחד מהם בענין הקונה והקנוי אם זה יקרא קונה יש דבר שנקנה לו ואם הוא קנוי לאחד בודאי יש לו קונה והאדון · ובשמות הללו מחייב

לבבם בהם אונ עש ווערט גיזעהן אין זייא דאש גלייבונג פון זייער הארץ :

אבל אם הכניעה סמוכה למדות הטובות אבר אויב די אונטר טעניקייט איז נאהענט צוא די גוטע מדות או מדות הטובות סמוכות לה אדער די גוטע מדות זיינן נאהענט צוא איר כלומר אויב דיא מדות טובות זיינן דער עיקר אונ דיא כניעה איז איין טפל צו זייא אדער אויב פאר קערט די כניעה איז דער עיקר אונ דיא איבריגע גוטע מדות זיינן אטפל צו איר אומר בתשובת זה וועל איך זאגן אתשובה דרוף מן הידוע אצלנו דאש איז ביי אונז גיוויש כי תחילת מה שתתקיים בו העבודה לאלהים אז דאש ערשטע איז ווען דר מענטש וויל רעכט דינן גאט הוא איז דאש שיתנצל לו ממדת האדנות אז ער זאל זיך אפ שיידין פון דער מדה פון הערשאפט כי משער המצטרף ווארום דאש ווערט גירעכנט פון דעם שער המצטרף אונ וואש מיינט מען שער המצטרף אשר תתחייב מציאות כל אחד במציאות האחר דאש זיינן אזעלכע נעמן וואש עש קאן ניט גיפונען ווערין איין נאמן איך זאל ניט בדארפין מצרף זיין דער צו נאך איין נאמן גלייך עש קען קיין נאמען פאטר ניט גירופין ווערין ביז ער האט איין קינד אונ פיל זאכין אזעלכע גלייכניש וואש הייסט אן איינש אן דעם אנדרין אזו דא אויך אזו שהאדם איננו ראוי לשם עבד אמענטש איז ניט ראוי ער זאל גירופין ווערין מיט דעם נאמן קנעכט עד שיהיה לו אדון ביז ער האט איין האר והאדון לא יהיה ראוי לשם הזה אונ דער האר איז ניט ראוי אן גירופין צו ווערין מיט דעם נאמן האר עד שיהיה לו עבד ביז ער האט אקנעכט וכל אחד מהם בענין הקונה והקנוי אונ איטליכר פון זייא סיי דר האר וואש ער קויפט אונ סייא דר קנעכט וואש ער וועט פאר קויפט איננו קודם את חבירו בשם ובערך איז איינר פר דעם אנדערין ניט פריער אין דעם נאמען אונ אין דעם שאצונג כלומר דער האר קריגט ניט פריער זיין נאמן האר איידר דער קנעכט קריגט דעם נאמן קנעכט נאר זיי קריגין זייערע נעמען ביידע גלייך אין איין צייט אונ אין איין רגע ולא תתקיים העבודה מן האדם לאלהים דרום קאן ניט מקוים ווערן פון דעם מענטשן קיין שום דינסט צו גאט אלא עד שיקבל על עצמו כל מדות העבדות ביז ער מוז אויף זיך נעמן אלע מדות פון דינן והן אונ דאש זיינן דיא מדות הכניעה והשפלות לפניו ער זאל זיך אונטר טעניג אונ נידריג האלטן פאר גאט ויתנצל מכל מדות האדנות אונ ער זאל זיך אפ שיידין

מדות האדנות שהן הגדולה והיקר והגובה והתפארת והגאון והדומה לזה ואמר אחד מן החכמים הגדולה מעטה הבורא ומי שרוצה להכנס עליו במעטהו יהדפנו ואמר דוד (תהלים צג) ה' מלך גאות לבש ואין מדה טובה למאמין עד שיפרע החובה כמו שאמר הכתוב (שמואל א טו) הנה שמוע מזבח טוב ולא תתקיים לו הטובה עד שיקבל עליו עבודת הבורא ויודה לו בכל מדות העבודות ולא תתכן ממנו העבודות אלא באומן כניעתו לאלהים ושפלותו ושחותו לפניו כאשר הקדמנו וזה מחייב שתהיינה כל המדות הטובות והחובות סמוכות לכניעה והיא ראש ותחלה להן והדין נותן בעבור זה שלא תתכן

מחייב הא' את חבירו בדבור א' לכך נקרא משה רבינו ע"ה עבד ה' בעבור שהיה עניו מאוד מכל ב"א : הגדולה מעטה הבורא ר"ל לבוש הבורא ומעטהו ל' כוסה אור כשלמה כי כל העולמות והבחינות ממעלה למטה הם הכל לבושים לא"ס ית' והמה תהלתו וגדולתו ע"כ ראוי לכנותו בשם זה ה' מלך גאות לבש והדברים עתיקין ע"כ אין ראוי לאדם ללבוש בלבוש קונו יתברך ויתעלה : ואין מדה טובה למאמין עד שיפרע החובה תחלה חייב האדם לפרוע העיקר והחוב לקיים כל מצות ה' ואח"כ יוכל להוסיף נדבות לבו לעבות משמרת למשמרת כמ"ש לעיל אין התורה מתקבלת עד שתפרע החובה ע"ש הנה שמוע למצות ה' טוב יותר מלהקריב זבחי נדבה : ולא תתקיים לו הטובה מדה טובה בזכר או בנ"ל ולא תתקיים הטובה אלא באומן כניעתו ר"ל כשיאמין ויאמת היטב שהוא נכנע אז יוכל לעבוד את ה' : וזה מחייב ר"ל ומזה מוכח שתהיינה כו' וז"ל שערי קדושה אע"פ שהיראה כתיב בה הן יראת ה' היא חכמה וכתיב יראת ה' היא אוצרו אמרו חז"ל כי היא עקב אל הענוה כמ"ש עקב ענוה יראת ה' עכ"ל כמ"ש ויבקו

פון אלע מדות פון הערשאפט שהן וואש זייא זיינען הגדולה והיקר והגובה והתפארת והגאון דאש גרוישקייט אונ חשיבות אונ הויך האלטין זיך אונ זיך בארימן אונ בעל גאוה האלטין אונ נאך אזו אגלייכנש מוז ער זיך דער פון אלץ אפ שיידין נמצא איז שוין גידרונגן אז דיא כניעה איז פריער אונ דר עיקר פון אלע מעשים טובים ווארום וויא באלד ער איז ניט אונטר טעניג צו גאט איז ער דאך אים קיין קנעכט ניט איז דאך שוין גאט אים קיין האר ניט דינט ער דאך אים גאר ניט אונ אזו ווי דער מחבר ווערט נאך ווייטר מפורש זיין ואמר אחד מן החכמים אונ איינר פון די חכמים האט גיזאגט הגדולה מעטה הבורא דאש גרוישקייט איז דאש קלייד פון דעם באשעפר ומי שרוצה להכנס עליו במעטהו אונ ווער עש וויל אריין גיין צו אים מיט זיין קליידונג יהדפנו־עם ווערט גאט פאר שטויסין אונ דוד המלך האט גיזאגט ה' מלך גאות לבש גאט איז איין קיניג ער איז באקליידעט מיט הערשאפט ואין מדה טובה למאמין אונ עש איז ניט פאר האנדין קיין גוטע מדה צו דעם וואש גלייבט אן גאט עד שיפרע החובה ביז וואנען ער באצאלט דאש שולדיקייט וואש גאט האט אים גיבאטין אזו וויא עש שטייט אין (שמואל) הנה שמוע מזבח טוב ווען מען פאלגט גאט איז בעסר אז איין קרבן ולא תתקיים לו הטובה אונ עש קאן ביי אים קיין באשטאנד ניט האבין אין הארצין אז ער זאל דאש טאן וואש ער איז שולדיג צו טאן צו דעם באשעפער עד שיקבל עליו עבודת הבורא ביז ער מוז אויף זיך מקבל זיין די דינשט פון דעם באשעפר ויודה לו בכל מדות העבודות אונ זאל אים לובין מיט אלע מדות פון דינשט ולא תתכן ממנו העבודות אונ עש קאן פון אים ניט רעכט זיין דאש דינסט כלומר ער קאן גאט רעכט ניט דינען אלא באומן כניעתו לאלהים נייערט מיט איין ווארהאפטיגע אונטר טעניגקייט צו גאט כלומר נאר אז ער ווערט באמת אונטר טעניג זיין צו גאט ושפלותו ושחותו לפניו אונ מיט נידעריגקייט אונ איין גיבויגינקייט פאר אים כאשר הקדמנו אזו וויא מיר האבין אויבין גזאגט וזה מחייב שתהיינה כל המדות הטובות והחובות אונ דרויש ווערט באוויזין אלע גוטע מדות אונ וואש מען איז שולדיג צו טאן סמוכות לכניעות זיינען אלין נאהינט צו דער כניעה כלומר עש הייגנט אלץ אין דער כניעה והיא ראש ותחלה להן אונ די כניעה איז דאש בעסטע אונ זיא מוז צום ערשטין זיין פון אלע גוטע מדות והדין נותן בעבור זה אונ דרום ברייננט דאש דר שכל מיט שלא יתכן מדה טובה אז עש קאן ניט זיין קיין גוטע מדה

תתכן מדה טובה למי שלבו ריק מהכנעה לאלהים ויש בלבבו מאומה מן הגאות והגדולה וכן ראש התשובה השפלות והשחות והכניעה כמו שאמר הכתוב (ד"ה ב ז) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם ויתפללו ויבקשו פני וגו' ואמר (שם יב) נכנעו לא אשחיתם :

ויבקשו פני וישובו מדרכיהם הרעים אני אשמע מן השמים ואסלח לחטאתם וגו' : נכנעו לא אשחיתם · כשהכנעם כתיב בתחלה עליו ביקש מלך מצרים :

פרק ט **אבל** אם יתכן להתקבץ בלב המאמין הכניעה והגאוה אם לא · אומר בתשובת זה כי הגאוה מתחלקת לשני חלקים אחד מהם גאות האדם בגופו ובעניני גופו ותקוניו הגופיים והחלק השני גאותו במעלותיו הרוחניות כחכמה והמעשה הטוב בעבור עבודת הבורא וכל גאוה שתהיה מחמת הגופיים היא מרחקת הכניעה מן הלב ומן הנמנע התקבצם בלב אחד בעבור הרחקת כל אחד מהם את חבירו כי כאשר יתגאה האדם בדבר מדברי העולם אין מביאו לזה אלא בזות את בעל הטובה

אבל גאות האדם בגופו · כגון בהיותו בעל קומה ויפה תואר ויפה מראה ובעניני גופו · כגון בעשרותיו הנאות ומלבושיו הנאים : ותקוניו הגופיים כגון הנכסים ומיני השובע אשר לגר האדם לצרכיו

מדה למי שלבו ריק מהכניעה לאלהים צו דם וואש זיין הארץ איז ליידיג פון אונטער טעניקייט צו גאט ויש בלבבו מאומה מן הגאות והגדולה אונ האט אין זיין הארץ עפיש גאוה אונ גרוישקייט דר קאן אין זיך קיין שום גוטע מדה ניט האבן וכן ראש התשובה אונ אזו אויך דאש ערשטע פון תשובה איז השפלות והשחות והכניעה דאש נידעריקייט אונ איין גיבויגנקייט אונ אונטער טעניקייט אזו ווי עש שטייט אין (דברי הימים) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם אונ זיי זיינן אונטער טעניג גיווארין מיין פאלק וואש מיין נאמען ווערט אויף זייא גירופין שטייט ווייטער וועל איך הערין פון דעם הימעל זייער גיבעט אונ וועל פר געבין זייערע זינד אונ נאך שטייט דארטין נכנעו זייא זיינען אונטער טעניג גיווארין לא אשחיתם דרום וועל איך זייא ניט פאר דארבין :
אבל אם יתכן להתקבץ בלב המאמין אבר אויב עש קאן אין דעם הארץ וואש גלייבט אין גאט זיך איין זאמען הכניעה והגאוה אם לא אונטער טעניגקייט אונ גאוה באנאנדר אונ אויב ניין אומר בתשובת זה וועל איך דרויף אזוא איין ענטפר זאגין כי הגאוה מתחלקת לשני חלקים אז דיא גאוה ווערט גיטיילט אויף צווייא חלקים אחד מהם גאות האדם בגופו איינש פון די צווייא חלקים איז דאש וואש דער מענטש האלט זיך בעל גאוה מיט זיין גוף דהיינו ווייל ער איז זייער אשיינר מענטש ובעניני גופו אונ מיט דיא זאכין וואש גיהערין צו זיין לייב דהיינו ער האט שיינע האר אונ האט שיינע קליידער אדער ער קאן שיין זינגען ותקוניו הגופיים אונ מיט זיין לייבליכע צו בריטונג דהיינו ער האט פיל דירות אונ עשירות והחלק השני אונ דאש אנדרע חלק איז גאותו במעלותיו הרוחניות ווען איינר האלט זיך בעל גאוה פון וועגן זעלבע מעלות וואש גיהערין צו דר נשמה בחכמה והמעשה הטוב דהיינו מיט זיין חכמה אונ מיט זיינע גוטע מעשים וואש ער טוט בעבור עבודת הבורא פון דעם בשעפרש דינסט וועגן וכל גאוה שתהיה מחמת הגופיים אונ אלע גאוות וואש קומט דורך דיא זאכין פון דעם גוף היא מרחקת הכניעה מן הלב דאש דר ווייטערט דאש אינטר טעניגקייט פון דעם הארץ ומן הנמנע התקבצם בלב אחד אונ עש איז ניט מיגליך איין צו זאמלן אין הארצין דיא כניעה אונ די גאוה אין איינם בעבור הרחקת כל אחד מהם את חבירו ווייל איינש דאש אנדרע פר טרייבט כי כאשר יתגאה האדם ווארום אז א מענטש האלט זיך בעל גאוה בדבר מדברי העולם מיט אזו אזאך וואש איז פון דיא וועלטליכע זאכין אין מביאו לזה דאש ברייגנט אים דר צו אנדרש ניט אלא בזות את בעל הטובה נאר ווייל ער איז מבזה דעם וואש האט גוטש גטאן וטעותה אצלו אונ די טובה איז ביא אים ווייניג אונ קליין

ומיעוט

הטובה ומעוטה אצלו ומעוט ידיעתו במהירות הסרתה ממנו ונסיעתה מאצלו ויחשוב כי הוא המטיב בה לעצמו והקונה אותו בכחו ובחכמתו כמ"ש סנחריב (ישעיה י) בכח ידי עשיתי ואמר נבוכדנצר (דניאל ד) הלא דא היא בבל רבתא ואמר פרעה (יחזקאל כט) לי יאורי וגומר וכבר ידעת מה שהיה תכף למאמרם מהריסת מלכותם והשחתת ממשלתם אך הגאוה שבמעלות הרוחניות מתחלקת לשני חלקים אחד מהם מגונה והשני משובח המגונה שיתגאה האדם בחכמתו והצדיק במעשהו וגורם זה שירבה בעיניו ויספיק אצלו מה שקדם לו מהם ולחשוב שדי לו במה שיצא לו מן השם הטוב והשבח אצל בני אדם ולבזות בני אדם ולגעול אותם ולספר בגנותם ולהיות חכמי דורו וגדוליהם פחותים בעיניו ולהתפאר בקצור חבריו וסכלותם וזה הוא הנקרא אצל רז"ל מתכבד בקלון חבירו ובזה לא יהיה

נצרכיו הגופיים · למ"ה · ואמר נבוכדנצר הלא דא היא בבל רבתא די אנא בנייתה לבית מלכו בתקוף חסני וביקר הדרי ואמר פרעה לי יאורי ואני עשיתני · ואמרו חז"ל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב: מבפיל עצמו למי במקוה תועלות על ידו ביוכל

ומיעוט ידיעתו במהירות הסרתה ממנו אונ ער פר שטייט דרינן ווייניג אז די טובה וועט פון אים גיך אפּ גיטאן ווערין ונסיעתה מאצלו אונ אז זיא וועט אוועק ציהן פון אים כלומר ער דר קאנט ניט אונוייש ניט דעם אמת אז עש איז מיגליך אז דיא טובה זאל זיך גיך אפּ טאן פון אים ויחשוב כי הוא המטיב בה לעצמו אונ ער טוט מיינן אז ער האט זיך זעלבשט דאש גוטש גטאן והקונה אותו בכחו ובחכמתו אונ ער האט עש גיקריגין דורך זיין כח אונ זיין חכמה דרום וויל ער מיינט אזו בּדארף ער דאך צו קיינעם ניט זיין אונטר טעניג דרום קאנן די ביידע אין איינעם ניט זיין אזו וויא סנחרב האט גיזאגט בכח ידי עשיתי דען מיט די קראפט פון מיין האנט האב איך עש גטאן אונ נבוכדנצר האט גיזאגט הלא דא היא בבל רבתא פר וואר דאש איז דיא גרויסע שטאט בבל וואש איך האב איר גיבוועט מיט מיין קראפט אונ פרעה האט גיזאגט לי יאורי דר טייך נילוס איז מיין וכבר ידעת אונ דוא ווייסט דאך שון לאנג מה שהיה תיכף למאמרם וואש עש איז גיוועזן באלד נאך דעם אז זייא האבין דאש גיזאגט מהריסת מלכותם וויא זייער מלכות איז צו פירט אונ פאר שטערט גיווארין והשחתת ממשלתם אונ זייער גוועלטיקייט איז פר דארבן גווארן אך הגאוה שבמעלות הרוחניות אבר די גאוה וואש איינר האט איבר די מעלות וואש גיהער צו דר נשמה מתחלקות לשני חלקים ווערט גיטיילט אוף צוויי חלקים אחד מהם מגונה איין חלק פון דיא צווייא איז שלעכט והשני משובח אונ דאש אנדערע איז גוט המגונה דאש שלעכטע איז שיתגאה האדם בחכמתו אז דר מענטש זאל זיך בעל גאוה האלטן מיט זיין חכמה והצדיק במעשהו אונ דער צדיק זאל זיך בגאות האלטין מיט זיינע מעשים דאש איז שלעכט וגורם זה אונ דאש איז אים נאך גורם שירבה בעיניו אז ער מיינט ער האט שוין זייער פיל מעשים טובים גיטאן ויספיק אצלו מה שקדם לו מהם אונ עש וועט פאר אים גינוג זיין וואש ער האט שוין גיטאן פון דיא מעשים טובים ולחשוב שדי לו במה שיצא מן השם הטוב והשבח אצל בני אדם אונ ער זאל טראכטין אז ער האט גינוג אויש גיריכט דער מיט וואש ער האט גיקריגין בייא לייטין אגוטין שם אז ער איז אחכם · אונ איין שבח אז ער איז אצדיק אונ דורך דעם וועט ער קומן לבזות בני אדם צו מבזה זיין די לייטין ולגעול אותם אונ צו פאר מיאוסין זיי ולספר בגנותם אונ צוא דער ציילין פון זייער שאנד אונ עש וועט אים נאך גורם זיין ולהיות חכמי דורו וגדוליהם פחותים בעיניו אז דיא חכמים פון זיין דור אונ די גרעשטע חשובים זאלין נידעריג זיין אין זיינע אויגין ולהתפאר בקיצור חביריו וסכלותם אונ זיך צו בארימן מיט

דעם

יהיה נכנע ולא עניו והמשובח כשמתגאה החכם בחכמתו והצדיק במעשהו הודאה לגודל טובת הבורא עליו בהם ושמחה בעבורם ויגרום לו להוסיף ולהשתדל בהם ולהכנע לקרוביו ולשמח בחביריו ולחוס על כבודם ולכסות סכלותם ולדבר בשבחם ולאהוב אותם ולהליץ בעדם ולהזהר בכבודם וימעטו בעיניו כל מעשיו הטובים ותמיד טורח להרבות מהם · נכנע בעבור חלישותו מהשיג מאויו בהם משפיל עצמו למי שמקוה תוספות על ידיו · מודה לאלהים על מה שחננו מן המעלות ומשבח אותו על אשר הפיקו לקנות החמודות וזאת הגאוה אינה מזקת לכניעה ולא מרחקת אותה ובכמוה אמר הכתוב (ד"ה ב' י"ז) ויגבה לבו בדרכי ה'

אך

דעם וואש זיינע חברים קירצין אונ זיינען נארעש אין גאטש דינשט וזה הוא הנקרא אצל רז"ל אונ דער ווערט בייא דיא חכמים ז"ל גירופין מתכבד בקלון חבירו ער מאכט זיך גיהערליכט מיט די שאנד פון זיין חבר ובזה אונ דער וואש טוט אזו לא יהיה נכנע דער קען ניט אונטער טעניג זיין ולא עניו אונ ניט קיין עניו זיין והמשובח אונ דאש גוטע איז כשמתגאה החכם בחכמתו אז דער חכם האלט זיך גרויש מיט זיין חכמה והצדיק במעשיו אונ דער צדיק מיט זיינע מעשים הודאה לגודל טובת הבורא עליו בהם דאש ער לויבט צום באשעפער פאר דעם גרויישין גוטש וואש ער האט אים אין דעם גיטאן כלומר וייל ער ווייש אז ער איז אגרויש' חכם אונ אצדיק לויבט ער דער פאר דעם בשעפר וואש ער האט אים גיגעבין דיא חכמה ושמחה בעבורם אונ דורך דער חכמה מיט זיינע מעשים טובים האט ער שמחה וגורם לו להוסיף ולהשתדל בהם אונ דאש איז אים גורם אז ער זאל נאך מערין אונ פלייסין זיך צו טאן נאך מעשים טובים ולהכניע לקרוביו אונ צו זיין אונטער טעניג צוא זיינע קרובים ולשמוח בחביריו אונ זיך צו פרייען מיט זיינע חברים ולחוס על כבודם אונ חס צו האבין אויף זייער כבוד ולכסות סכלותם אונ צוא בדעקין זייער נארשקייט ולדבר בשבחם אונ צו ריידין פון זייער שבח ולאהוב אותם אונ ליב צו האבן זיי ולהליץ בעדם אונ פאר זייא אמליץ זיין כלומר ווען איינער רעט עפיס אויף זייא אז זייא האבין גיטאן אשלעכטע זאך ווערט ער זיי פר ענטפערין וויא ווייט ער ווערט קאנן ולהזהר בכבודם אונ נזהר זיין אין זייער כבוד וימעטו בעיניו כל מעשיו הטובים אונ אלע זיינע גוטע מעשים וואש ער האט גטאן ווערין בייא אים אלין נאך ווייניג זיין תמיד טורח להרבות מהם אונ ער במיהט זיך אלע צייט ער זאל נאך מער מעשים טובים טאן נכנע ער ווערט אונטער טעניג בעבור חלישותו מהשיג מאויו בהם ווייל ער איז דרינן שלאף כלומר ער האט קיין יכולת ניט צו טאן די מעשים טובים ווערליג ווי ער וואלט גיגעבין משפיל עצמו למי שמקוה תוספות על ידיו ער האלט זיך נידריג קעגן אזעלכן וואש ער האפט אז דורך אים ווערט ער קאנן קומען מער צו גאטש דינשט דהיינו אז יענער לערינט מיט אים אונ ווייזט אים דעם גוטן וועג אדער ער האלט אים אויש מיט פרנסה אונ דורך דעם קאן ער בעשר גאט דינען מודה לאלהים דאנקט ער צו גאט על מה שחננו מן המעלות פר דעם וואש ער האט אים גגעבן די מעלות ומשבח אותו אונ לובט אים על אשר הפיקו לקנות החמודות ווייל ער האט אים גיהאלפין ער זאל קאנן אזלכע גילוסטיגע זאכין אויש ציהן כלומר וואש ער האט גקאנט טאן די גוטע מעשים דהיינו וואש ער האט אים גגעבן הענט ער זאל מיט זיי קאנן טאן מצות אונ אויערן ער זאל הערן תורה אונ אשכל ער זאל משיג זיין די תורה אונ נאך אזו אגלייכן וזאת הגאוה אונ אזו אגאוה אינה מזקת לכניעה די טוט ניט שאדין צו דעם אונטער טעניקייט ולא מרחקת אותה אונ זיא דר ווייטרט ניט די כניעה ובכמוה אמר הכתוב אונ פון אזו

אגלייכין

"אך היא מסייעת אותה ומוספת בה כמ"ש (משלי כב) עקב ענוה יראת ה':

(ר"ל ע"י יראת ה' בא לידי ענוה אמיתית פ"ל)

יוכל להוסיף בעבודת ה' ע"י הלוב הטוה כן שלומד עמו אף שמחזיק בידיו שיוכל לעבוד את ה' בלי דאגה: עקב ענוה בשביל סבוה באה יראת ה':

והגאוה כולו לא ימלא מחסורו אם לו יש לו כל הנאות שבעולם הוא עדיין חסר ומתאוה ליותר ויותר: וי"ג והגאה

פרק י **אבל** תועלת הכניעה בעניני העולם הזה והעולם הבא הם ששה דברים ג' מהם בעניני העוה"ז ושלשה מהם בעניני העולם הבא ואשר בעניני העוה"ז אחד מהם שישמח בחלקו כי מי שנכנסה בו הגאוה והגדולה אין העולם וכל אשר בו מספיק לו לכלכלתו לגובה לבו ובזותו מה שהגיע לחלקו ממנו וכאשר יהיה נכנע אין לנפשו אצלו שום מעלה ומה שמזדמן לו מן העולם הוא מסתפק בו ולספקו וזה יביאהו למנוחת נפשו ומעוט פחדו יאכל מה שיזדמן לו וילבש מה שימצא ויישן באשר ימצא והמעט מן העולם מספיק לו עם כניעתו והכת האחרת הפך זה ואם יגיעו למה שיגיעו אין מספיק להם והגאה כלו לא

אגלייכן האט געזאגט דער פסוק ויגבה לבו בדרכי ה' און ער האט דער הויבן זיין הארץ אין גאטש וועג אך היא מסייעת אותה נאר אדרבה די גאוה העלפט נאך צו דער כניעה ומוספת בה און מערט נאך די כניעה אזו וויא עס שטייט אין (משלי) עקב ענוה יראת ה' דער מריט פון ענוה איז גאטש פארכט כלומר דורך דער ענוה קאן מען קומען מען זאל זיך פארכטין פאר גאט אדער אזו איז דער פשט דורך דעם וואש איינער פארכט זיך פאר גאט מאכט עס אים טרעטין צו דער ווארהאפטיגע ענוה אז ער זאל האבין באמת ענוה:

אבל תועלת הכניעה בעניני העוה"ז והעוה"ב אבער וואש דאש אונטער טעניגקייט העלפט אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט הם ששה דברים דאש זיינען זעקש זאכין שלשה מהם בעניני העוה"ז דרייא גייען אן אין די זאכין פון דער וועלט ושלשה מהם בעניני העוה"ב און דרייא אין די זאכין פון עולם הבא ואשר בעניני העוה"ז און די זאכין וואש גייען אן אין דער וועלט אחד מהם איינש פון זייא איז שישמח בחלקו ער זאל זיך משמח זיין מיט זיין חלק וואש גאט האט אים געגעבין כי מי שנכנסה בו הגאוה והגדולה ווארום אין דעם וואש גייט ארין די גאוה און דאש גרוישקייט אין העולם וכל אשר בו מספיק לו לכלכלתו דעם איז די וועלט מיט אלעמען וואש דרינען איז ניט גינוג צוא זיין שפייז לגובה לבו ווייל זיין הארץ איז הויך ובזותו מה שהגיע לחלקו ממנו און ער איז מבזה זיין חלק וואש ער האט גיגרייכט פון דעם גוטש פון דר וועלט ווארום אים דאכט זיך ער גיהער נאך מער צו האבין וכאשר יהיה נכנע אבער ווען ער הארט זיך אונטער טעניג אין לנפשו אצלו שום מעלה דר האט ביי זיך זעלבשט קיין שום מעלה ניט ומה שמזדמן לו מן העולם הוא מסתפק בו און דאש וואש ער גניסט פון דר וועלט לאזט ער זיך דער מיט בנוגין למזונותיו ולספקו אויף זיין שפייז און אויף אנדרע בדערפניש וזה יביאהו למנוחת נפשו און דאש ווערט אים ברייננגן צו איין גרואט לייב ומעוט פחדו און צו ווייניג פארכט כלומר ער ווערט זיך ניט פארכטין טאמער ווערט ער אן ווערין דאש וואש ער האט ווארום וויפיל עש ווערט אים בלייבן איז ארין פר אים גינוג יאכל מה שיזדמן לו ער ווערט עסין וואש גאט ווערט אים בשערן וילבש מה שימצא און ער ווערט זיך קליידן מיט דעם וואש ער ווערט קאנן קריגן ויישן באשר ימצא און ווערט שלאפין וואו עס ווערט זיך טרעפין והמעט מן העולם מספיק לו עם כניעתו און דאש ווייניגשטע וואש ער ווערט האבין אין דעם עולם ווערט פאר אים גינוג זיין ווייל ער ווערט זיך נידעריג האלטין והכת האחרת הפך זה און די אנדערע כיתה וואש האלטין זיך בעלי גאוה

האבין

לא ימלא מחסורו עם גובה לבו וגאותו כמו שאמר החכם (משלי יג) צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר והשני כי הנכנע סובל בעת ביאת הפגעים עליו והתהפכות הענינים עליו בעבור שפלותו ונמיכות רוחו והגאה פחדו גדול וסבלו מעט בעת ביאת הפגעים עליו מפני גובה נפשו ורום לבבו ומעוט רצונו בעניניו כמו שנאמר במי שהיה על הדרך הזה (ישעיה יד) איך נפלת משמים הלל בן שחר וגומר והשלישי כי הנכנע יהיה מוצא חן יותר בעיני בני אדם ואהוב להם וקרב לדעתם ולהתנהג במנהגם וכבר נאמר על אחד מהמלכים שהיה ממהר בהליכתו כשהיה הולך ושאלו אותו על עילת הדבר אמר לפי שהוא

יותר

והגאה כולו כו׳ : צדיק אוכל לשובע נפשו · ר״ל לקיום נפשו בלבד אפילו אוכל לחם צר ומים לחץ הוא שבע ומברך ע״ז את ה׳ ובטן רשעים תחסר כל מה שממלא בטנו מתענוגים מתאוה לאחרים שטובים מהם ואין לדבר סוף י״מ בס׳ מ״מ פירוש פסוק זה ע״ש באורך עוד פירושים · איך נפלת משמים לגובה נפשו ורום לבבו נדמית לו נפילתו יותר עצומה כאלו נפל משמים לארץ למ״ש · שהיה ממהר בהליכתו שלא כדרך המלכים

האבין גאר איין פאר קערטע מדה דער פון אין זיך ואם יגיעו למה שיגיעו אין מספיק להם אונ ווען זייא וועלין גרייכין צו וואש זייא וועלין גרייכן איז פאר זייא אלץ ניט גנוג והגאה אונ דער בעל גאוה כלו לא ימלא מחסרו ווען ער זאל האבין וואש אין די גאנצע וועלט איז פאר האנדין ווערט אים ניט דער פילט זיין חסרון כלומר תמיד דאכט זיך אים עש גייט אים נאך אפ עם גובה לבו וגאותו ווייל ער איז זייער הויך הערציג אונ א בעל גאוה אזוי וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט צדיק אוכל לשובע נפשו דער צדיק עשט צו זעטין זיין לייב ובטן רשעים תחסר אונ דער בויך פון די רשעים טוט אפ גיין כלומר זייא האבין קיין מאל ניט גנוג והשני אונ דאש אנדערע איז כי הנכנע סובל בעת ביאת הפגעים עליו ווארום דער וואש האלט זיך אונטער טעניג דר ליידט אין דר צייט אז עש קומט אויף אים עפיס בייזע בגעגניש והתהפכות הענינים עליו אונ אז זיינע זאכין ווערין אים פאר ענדערט ובעבור שפלותו ונמוכת רוחו פון וועגין זיין נידריקייט אונ זיין גידריג גימיט כלומר ווייל ער האלט גאר פון זיך נישט זאגט ער מן הסתם בדארף זיך אים אזו פירן והגאה אבער דער בעל גאוה פחדו גדול אין זיין פארכט גרויש איידר דיא צרה קומט אויף אים אז ער פר שטייט נאר אז עש איז גימאלט אז די צרה זאל אויף אים קומן האט ער אלץ מורא טאמיר וועט זיא קומן וסבלו מעט בעת ביאת הפגעים עליו אונ אז די בייזע בגעגעניש קומן שוין אויף אים קאן ער זייא ווייניג לייכן מפני גובה נפשו פון וועגן זיין הויך לייב ורום לבבו אונ זיין דר הויבן הארץ כלומר איבר זיין גדלות קאן ער זייא גאר ניט ליידין ומעוט רצונו בעניניו אונ זיין ווילן איז ווייניג מיט דעם פירונג וואש גאט האט אים צו גשיקט כמו שאמר במי שהיה על הדרך הזה גליך וויא עש איז גיזאגט גיווארין אין (ישעיה) פון איינם וואש איז גיוועזן אויף אזוא איין דרך וואש ער האט זיך גיהאלטין בגאוה אונ איז זייער אראפ גיפאלין פון זיין גוטש איך נפלת משמים הלל בן שחר וויא אזו ביסטו אראפ גיפאלין פון דעם הימיל דו ליכטיגר מארגן שטערין ווארום מחמת זיין גרוישקייט אונ זיין גאוה איז ביא איהם גליך גיוועזן וויא ער איז אראפ גיפאלין פון דעם הימעל צוא דער ערד והשלישי אונ דאש דריטע איז כי הנכנע ווארום דער וואש האלט זיך נידעריג יהיה מוצא חן יותר בעיני בני אדם וועט ער מער חן גיפינען אין דיא אויגן פון לייט ואהוב להם אונ ער איז גיליבט צוא זייא וקרוב לדעתם אונ איז נאהינט צוא זייער דיעה ולהתנהג במנהגם אונ זיך נוהג צו זיין אזו וויא זייא זיינען זיך נוהג כלומר אזו וויא זייער דיעה איז אזו איז זיין דיעה אויך וכבר נאמר על אחד מהמלכים אונ עש איז שוין לאנג גזאגט גיווארין אויף איינם פון דיא מלכים שהיה ממהר בהליכתו וואש ער פלעגט תמיד גיך צוא גיין ושאלו אותו על עילת

הדבר

המלכים והשרים שהולכין לאט להראות גדולתם: להשלמת החפץ שחפצו ישלימו מהרה

יותר רחוק מדרך הגאוה ויותר ממהר להשלמת החפץ ושאלו אחד מן החכמים במה היית אדון לכל בני דורך. אמר מפני שלא פגעתי אחד מהם שלא ראיתי לו מעלה יתירה עלי כי אם היה יותר חכם ממני הייתי אומר הוא ירא אלהים יותר ממני ליתרון חכמתו על חכמתי ואם קטן ממני בחכמה אומר כי חשבונו יהיה קל מחשבוני ביום הדין מפני שאני עובר במזיד והוא עובר בשוגג ואם יהיה גדול ממני בימים אומר כי זכיותיו רבים מזכיותי מפני שקדמני לעולם ואם יהיה קטן ממני אומר כי עונותיו מעטים מעונותי ואם יהיה כמוני בימים ובחכמה אומר אולי לבו לאלהים טוב מלבי לפי שאני יודע במה שקדם לי מן העונות ואינני יודע מה שהיה ממנו ואם יהיה יותר עשיר ממני אומר כי מצאה ידו בעשרו לעבוד הבורא ולעשות

הדבר האבין זייא אים גיפרעגט אויף דעם טעם פון דער זאך כלומר למאי טוט ער עש אזו אמר האט ער גיענטפרט לפי שהוא יותר רחוק מדרך הגאוה ווייל ער איז גאנץ ווייט פון דר גאוה ויותר ממהר להשלמת החפץ אונ ער איילט זיך זייער צו גומר זיין דיא זאך וואש ער וויל זיא זאל נגמר ווערין דרום גייט ער גיך כדי ער זאל גיך קומען אויף דעם ארט וואו די זאך זאל נגמר ווערין ושאלו אחד מן החכמים אונ זיי האבין גיפרעגט צו איינם פון די חכמים במה היית אדון לכל בני דורך דורך וואש בישטו איין הער איבער אלע לייט פון דיין דור אמר האט ער גיענטפערט מפני שלא פגעתי אחד מהם ווייל איך האב ניט בגעגינט איינעם פון זייא שלא ראיתי לו מעלה יתרה עלי וואש איך זאל אים ניט זעהן געבין אגרעיירע מעלה פון מיר כי אם היה יותר חכם ממני ווארום אז איך האב בגעגינט אזעלכין וואש ער איז מער חכם פאר מיר הייתי אומר האב איך גיזאגט הוא ירא אלהים יותר ממני דער האט גיוויש מער מורא פאר גאט אז איך ליתרון חכמתו על חכמתי ווייל ער האט מער חכמה פאר מיר ואם קטן ממני בחכמה אונ אז עש איז גיוועזן אזעלכער וואש ער איז ניט אזו אחכם וויא איך אומר האב איך גיזאגט כי חשבונו יהיה קל מחשבוני אז זיין חשבון וואש ער וועט בדארפין אפ געבין צום יום הדין אויף זיינע עבירות וועט גרינגער זיין אז מיין חשבון וואש איך וועל בדארפין געבין אויף מיינע עבירות מפני שאני עובר במזיד ווייל אז איך טוא איין עבירה ווערט עש גירעכינט פאר אמזיד ווייל איך ווייש דאך אז מען טאר דאש ניט טאן והוא עובר בשוגג אונ ער איז עובר אומגערין ווייל ער ווייש ניט אז מען טאר דאש ניט טאן ואם יהיה גדול ממני בימים אונ ווען ער איז עלטער פאר מיר אומר האב איך גיזאגט כי זכיותיו רבים מזכיותי אז זיינע זכיות זיינען מער פון מיינע מפני שקדמני לעולם ווייל ער איז פריער פון מיר גיקומען אויף דער וועלט האט ער שוין מער זכיות גיטאן פון מיר ואם יהיה קטן ממני אונ אז ער איז אינגער פון מיר אומר כי עונותיו מעטים מעונותי האב איך גיזאגט אז זיינע זינד זיינען ווייניגער פון מיינע ווארום איך בין עלטער האב איך שוין מער עבירות גיטאן אז ער ואם יהיה כמוני בימים ובחכמה אונ אז ער איז מיט מיר גלייך גיוועזן אין יארין אונ אין חכמה כלומר אז ער איז מיט מיר איןאיין עלטער אונ איז אזו אחכם וויא איך אומר האב איך גזאגט לבו לאלהים טוב מלבי טאמער איז זיין הארין בעסער צו גאט אז מיין הארין לפי שאני יודע במה שקדם לי מן העונות ווארום איך ווייש דאך וואש פר זינד איך האב ביז אהער גיטאן ואינני יודע מה שהיה ממנו אונ איך ווייש ניט וואש פון אים איז גיוועזן ביז אהער טאמער האט ער ווייניגער גיזינדיגט אז איך ואם יהיה יותר עשיר ממני אונ אז ער איז מער עושר פר מיר אומר כי מצאה ידו בעשרו לעבוד הבורא האב איך גיזאגט אזדורך זיין עשירות

האט

ולעשות צדקות ולהעניק לעניים יותר ממני ואם יהיה דל יותר ממני אומר כי הוא דכא ושפל רוח יותר ממני בעבור דלותו והוא טוב ממני ולא זזתי לכבדם כולם ולהכנע להם וכן אמרו רז"ל והוי דן את כל האדם לכף זכות והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות ואמרו מאד מאד הוי שפל רוח ואמרו יהי אדם רך כקנה ואל יהי קשה כארז לפיכך זכה קנה לחתוך ממנו קולמוס לכתוב בו ס"ת תפילין ומזוזות והרביעי שהוא בעניני העוה"ב כי הנכנע קרוב להשיג החכמה בהמשכו אחרי החכמים והכנעו להם והליכתו אליהם כמו שנאמר (משלי יג) הולך את חכמים יחכם ואמרו רז"ל יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם והאלהים יעזור לו על החכמה כמו שנאמר (תהלים כה) ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו ומי שהוא

הגה: לפיכך זכה קנה כו' כלו' כדי לרמז שהכניעה סורש גדול לתורה והנוהג בה להוב לש"י לכך כותבים בקנה ס"ת כו' למ"ה

האט ער מער מאכט גאט צו דינן ולעשות צדקות אונ צדקה צוא געבן ולהעניק לעניים אונ צו שפייזן ארומע לייט יותר ממני מער אז איך קאן דאש אלץ ואם יהיה דל יותר ממני אונ אז ער איז ארומר פר מיר אומר כי הוא דכא ושפל רוח יותר ממני האב איך גזאגט ער איז מער נידעריג אונ צו שטומן אז איך כלומר ער איז מער נכנע פון מיר בעבור דלותו פון וועגן זיין ארומקייט ווארום דער שטייגר איז איין ארומאן איז איטליכער אנכנע אונ דרום והוא טוב יותר ממני איז ער בעסער פר מיר ולא זזתי אונ איך האב מיך דר פון ניט גירירט כלומר עש איז בייא מיר אנדערש ניט גיוועזן נאר לכבדם כלם איך זאל זיי אלע ערליך האלטין ולהכנע להם אונ זאל צוא זייא אונטרטעניג זיין וכן אמרו רז"ל אונ אזו האבן אונזרי חכמים אויך גזאגט והוי דן את כל האדם לכף זכות אונ דו זאלשט דן זיין איטליכן מענטשן לכף זכות כלומר ווען איינר טוט עפיש אזאך וואש מען קאן דרינען זאגין ער האט גימיינט דר מיט שלעכטש אונ מען קאן ווידר עש צו גוטין אויש לייגן זאלשטו עש אויש לייגין צו גוטין והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות אונ זאיי מקבל איטליכן מענטשן מיט אפרייליך פנים ואמרו אונ נאך האבן זיי גיזאגט מאוד מאוד הוי שפל רוח דו זאלשט זייער זיין נידעריג צו איטליכין ואמרו אונ נאך האבין זיי גיזאגט יהי אדם רך כקנה דער מענטש זאל זיין אזו ווייך ווי אשטעקיל וואש מען קאן עש בייגין ואל יהי קשה כארז אונ זאל ניט זיין הארט אזו וויא אטענין בוים לפיכך זכה קנה דרום האט דאש שטעקיל זוכה גיוועזן לחתוך ממנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה מען זאל קענען דער פון איין פען מאכן צו שרייבן איין ספר תורה אונ תפילין אונ מזוזות והרביעי אונ דאש פערטע איז שהוא בעניני העולם הבא וואש די כניעה נוצט אין די זאכן פון עולם הבא כי הנכנע קרוב להשיג החכמה ווארום דר וואש האלט זיך אונטר טעניג דר קאן גיך גרייכין צו דער חכמה פון דר תורה בהמשכו אחר החכמים ווייל ער ציהט זיך נאך די חכמים כלומר ווייל זיין הארץ ציהט זיך נאך זייערי רייד נאך והכנעו להם אונ איז צו זייא אונטר טעניג והליכתו אליהם אונ ווייל ער גייט צו זיי אזו וויא עש שטייט אין (משלי) הולך את חכמים דער וואש גייט מיט די חכמים יחכם ווערט קלוג ווארום ער לערינט זיך אפ פון זיי ואמרו רז"ל אונ אונזערע חכמים האבן גיזאגט יהי ביתך בית ועד לחכמים לאז זיין דיין הויז דאש ארט וואו דיא חכמים זאלין זיך איין זאמלען כלומר אז זיי ווילן זיך אמאל איין זאמלן באנאנד זאלשטו זעהן אז דיין הויז זאל דאש ארט זיין והוי מתאבק בעפר רגליהם אונ בשטויב דיך מיט דעם שטויב פון זייערע פיס והוי שותה בצמא את דבריהם אונ טרינק מיט דארשט זייערע רייד כלומר אזו ווי איינר איז דארשטיג טרינקט ער דאך זייער גישמאק אזו זאלשטו זייער רייד צו הערין והאלהים יעזור לו על החכמה אונ גאט וועט אים העלפין צו דער חכמה כלומר אז ער וועט אזו טאן וויא פריער איז גישטאנען

לפ"ס תענית פ"ג : אמור למלך ולגבירה יסוויכין

שהוא גבה לב לא תתקיים בידו חכמה על אמיתה ולא יגיע אל תכלית ידיעה ברורה מפני שמתנשא מלכת אל אנשי החכמה והתורה כמו שנאמר (פס י) רשע כגובה אפו בל ידרוש וגו' והחמישי כי הנכנע ממהר למעשה העבודה בחריצות ובזריזות איננו מתגאה בהם ולא בוזה שום דבר מהם כמו שאמרו רז"ל הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה והמתגאה בעצמו מתאחר מעשות העבודה לרום לבבו ולגסות רוחו ואיננו מרגיש עד אשר יפול וישפל כמו שאמר (ירמיה יג) אמור למלך ולגבירה השפילו שבו ואמר (משלי ו) שש הנה שנא ה' ואמר (פס) עינים רמות וגו' והששי כי מעשה הנכנע מקובל אצל האלהים כמו שנאמר (תהלים נא) זבחי אלהי' רוח נשברה ועונו נמחל מהרה כשהוא שב ממנו כמ"ש (משלי כח) ומודה ועוזב

וועט אים שוין גאט העלפן אז ער זאל קאנען קומן צו דער תורה אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) ידרך ענוים במשפט ער וועט דיא ענוים מאכן טרעטין אין דעם משפט וילמד ענוים דרכו אונ וועט די ענוים לערנען זיין וועג ומי שהוא גבה לב אבער דר וואש איז הויך הערציג כלומר דר וואש איז ביי זיך זייער גרויש לא תתקיים בידו חכמה על אמיתה קאן ביי אים די חכמה ניט האבן קיין רעכטן קיום ולא יגיע אל תכלית ידיעה ברורה אונ ער וועט ניט קאנן קומען צו ארעכטין אונ איין קלארין פר שטאנד מפני שמתנשא מלכת אל אנשי החכמה והתורה ווארום ווייל ער האלט זיך חשוב פון צו גיין צו די קלוגע אונ גילערינטע לייט כלומר עש שטייט אים ניט אן צו גיין צו זיי אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) רשע כגובה אפו דר רשע מיט זיין הויך פנים כלומר מיט זיין גרויש גאוה בל ידרוש טוט ער ניט פארשטין כלומר אז ער ווייש ניט שטייט אים ניט אן צו גיין פרעגין צו איין חכם דרום קאן ער קיין רעכט אונ איין קלאר פר שטאנד ניט האבין והחמישי אונ דאש פינפטע איז כי הנכנע ווארום דר וואש האלט זיך אונטר טעניג ממהר למעשה העבודה דר היילט זיך צו גאטש דינשט בחריצות מיט קלוגשאפט ובזריזות אונ גישווינדקייט איננו מתגאה בהם ער האלט זיך ניט בעל גאוה ווייל ער טוט די מצות ולא בוזה שום דבר מהם אונ איז ניט מבזה קיין שום זאך פון דיא מצות כלומר ער זאגט ניט דאש איז אקליינע מצוה איך וועל בעסער זוכן אגרעשערע נאר וואש פר אמצוה אים איז זיך מזדמן דאש טוט ער אזו וויא אונזרע חכמים האבן גיזאגט הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה זאיי גיווארינט אין אגרינגע מצוה אזו ווי אין אשווערע והמתגאה בעצמו אבר דער וואש האלט זיך בעל גאוה מתאחר מעשות העבו"ה דר שפעטיגט זיך פון גאטש דינשט כלומר ער זאגט איך וועל בעסער שפעטער אגרעסערע מצוה טאן אונ פר וואש זאגט ער עש אזו לרום לבבו פון וועגן זיין דער הויבן הארץ ולגסות רוחו אונ ווייל ער איז אגרוישער בעל גאוה שטייט אים ניט אן אקליינע מצוה צו טאן ואיננו מרגיש אונ ער טוט ניט פילין ווי דש רעט אים איין דער יצר הרע אן עד אשר יפול וישפל ביז וואנען ער וועט פאלין אונ וועט נידעריג ווערין אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) אמור למלך ולגבירה זאג צו דעם מלך יכניה אונ צו דר הארינטע זיין מוטער השפילו שבו זייט נידעריג אייך אונ זיצט ווארום אייער הערשאפט איז גינידערט גיווארן אונ אין (משלי) שטייט שש הנה שנא ה' די זעקס וואש ווייטער שטייען האט גאט פיינט זאגט ער דארטין ווייטער עינים רמות דער וואש האט הויכע אויגן כלומר דר וואש האלט זיך בעל גאוה אונ קוקט אלץ אויף גרעשערש והששי אונ דאש זעקסטע איז כי מעשה הנכנע מקובל אצל האלהים ווארום די מעשים טובים וואש דער נכנע טוט איז אן גינימן ביי גאט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) זבחי אלהים דאש שעכטונג פאר דעם לעבדיגן גאט איז רוח נשברה איין צוא בראכין גימיט ועונו נמחל מהרה כשהוא שב ממנו אונ זיין זינד ווערין באלד פר געבן אז ער

טוט

ועוזב ירוחם ונאמר (איוב כב) כי השפילו ותאמר גוה ושח עינים יושיע ואלה עשרת שרשי הכניעה יתבאר לך מהם אחי שאר מעלות המדה החשובה הזאת העליונה הרמה אשר לא זכרתים בשער הזה וזכור מה שהעירותיך עליו מהם ושימנו נגד עיניך והשוב בו תמיד והשתדל לקנותו ופקדהו עם נפשך ומדותיך תדיר והעזר באלהים עליו ושאל אותו ממנו להתקרב אליו ולהגיע לרצונו אולי יישירך לו ויכין לך הדרך אליו כמו שמתפללים החסידים אחר תפלתם אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה והזהר מהרהור לבך ופתויי היצר לך ממה שיביאך אליו מהגובה והגאוה והגאון ובקשת השררה והגדולה והממשלה וכבר הזהיר אופני הדרך השוה לאדם בעולם באמרו (משלי ל) שתים שאלתי מאתך וגומר

יסוזכין ולמו · ואלה עשרת ר"ל עשרה פרקים

טוט נאר תשובה דר פון אזו וויא עס שטייט אין (משלי) ומודה ועוזב ירוחם אונ דר וואש איז זיך מתודה אונ פר לאזט זיינע זינד דר ווערט דר בארימט ואלה עשרת שרשי הכניעה אונ דאש וואש מיר האבין גישריבין אין דעם שער זיינען דיא צעהן שרשים פון כניעה יתבאר לך מהם אחי אונ פון זיי וועט דיר מיין ברודר אויש גיקלערט ווערין שאר מעלות המדה החשובה הזאת העליונה הרמה די איבעריגע מעלות פון די דאזיגע חשובע אונ הויכע מדה פון כניעה אשר לא זכרתים בשער הזה וואש איך האב זיי ניט דער מאנט אין דעם שער: זאגט דר מחבר וזכור מה שהעירותיך עליו מהם אונ גידיינק אין די זאכין וואש איך האב דיך אויף דעם דער וועקט אונ דער מאנט ושימנו נגד עיניך אונ שטעל דיא רייד קעגן דיינע אויגן והשוב בו תמיד אונ טראכט תמיד דרינן והשתדל לקנותו אונ פלייס דיך דו זאלשט עס קויפין כלומר דו זאלשט קאנן קומן צו די גוטע מדה פון אונטר טעניקיים ופקדהו עם נפשך ומדותיך תדיר אונ טראכט אונ זעה עס תמיד ביא דיר זעלבשט אונ אין דיינע איבעריגע מדות אויב עס איז אין זיי פאר האנדין דאש אונטר טעניקייט כלומר דוא בדארפשט זיך זעלבשט תמיד איבער קלערין אויב דו האשט דיא מדה פון אונטער טעניקייט אונ אויב אין דיינע איבעריגע מדות וואש דוא האשט איז פאר האנדין אין זייא דאש אונטער טעניקייט והעזר אונ ווער גיהאלפין באלהים עליו מיט גאט אויף דעם כלומר נעם דיר גאט צוא אהילף דער צו ושאל אותו ממנו אונ בעט דאש פון אים אונ דיין כוונה זאל זיין דר מיט להתקרב אליו ולהגיע לרצונו כדי דו זאלשט זיך צו אים מקרב זיין אונ צוא גרייכין צוא זיין ווילין אולי יישירך לו טאמער וועט ער דיין גיבעט צוא הערן אונ וועט דיך פירן דר צו ויכין לך הדרך אליו אונ וועט דיר אן ריכטין דעם וועג דער צו כמו שמתפללים החסידים אחר תפלתם אזו וויא דיא פרומע לייט בעטין נאך זייער תפלה אלהי נצור לשוני מרע מיין גאט היט מיין צונג פון צוא ריידין שלעכטע זאכין ושפתי מדבר מרמה אונ מייגע לעפצין היט פון צו ריידן שאלקהאפטיגע זאכן ולמקללי אונ צו מיינע פלוכערש נפשי תדום זאל מיין לייב שטיל שווייגן ונפשי כעפר לכל תהיה אונ מיין לייב זאל זיך פר אימליכן נידעריג האלטן אזו וויא דאש שטויב פון דר ערד והזהר מהרהור לבך ופתויי היצר לך אונ היט זיך פר דיינע בייזע הרהורים פון דיין הארץ אונ פון דעם איבר ריידן פון דעם יצר הרע וואש ער וויל דיך איבר ריידן במה שיביאך אליו מהגובה מיט דעם וואש ער קאן דיך ברייננן צו הויכקייט והגאוה והגאון אונ צו גאוה אונ הערשאפט ובקשת השררה והגדולה והממשלה אונ צו בגערן הערשאפט אונ גרויסקייט אונ גיוועלטיקייט זאלשטו זיך דר פון אלץ אפ היטין וכבר הזהיר אופני הדרך השוה לאדם בעולם אונ שלמה המלך האט שוין לאנג מזהיר גיוועזן אונ האט גיוויזין דעם מיטל מעסיגן אונ דעם גלייכין וועג צוא מענטשין אויף דער וועלט באמרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט

פרקים שבשער הזה : שוא ודבר כזב הרחק ממני ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי פן אשבע וגו׳ ועיין בס׳ זכיר׳שלי מה שכתבתי על פסוק זה בזה שאלתיך דברים נחמדים : יורני מדבר בעדו ואומר שלומד הס׳

וגומר שוא ודבר כזב הרחק ממני ואמר (שם) פן אשבע וכחשתי וגו׳ ופן אורש וגנבתי הקיצה אחי ואל תתעלם לרפא מדוה הגאוה מנפשך וממדותיך ברפואות אשר הוריתיך ואל ימנעך מזה מה שתראה עליו המון בני אדם מהתעלם לרפא נפשותם מן המדוה ותאמר ימצאני מה שימצאם כי העור כשיזדמנו לו הכחלים המועילים שיוכל להרפא בהם כשהוא מתעסק בה אין מן הזריזות שיתאחר מזה ויאמר ימצאני מה שימצא חברי העורים ואילו היה אחד מהם שומע אותו אומר המאמר הזה היה לועג למאמרו ומסכל עצתו וכפי זה עיין לנפשך והשתדל לה בכל כחך ואל תתעלם ממה שיועילך בעוה״ז ובעוה״ב פן תמות מבלי השגת מאוייך מן המעלות החמודות אשר ביכולתך להשיגם כמו שאמר החכם (שם כא) תאות עצל תמיתנו ואמר (שם כד) על שדה איש עצל

גזאגט אין (משלי) שתים שאלתי מאתך צוויא זאכין בעט איך פון דיר שוא ודבר כזב פאלשקייט אונ רייד פון ליגן הרחק ממני דר ווייטער פון מיר אונ ווייטער זאגט ער פן אשבע וכחשתי טאמר וועל איך מיך אן זעטין אונ וועל אין גאט פר לייקענן ופן אורש וגנבתי אונ טאמר וועל איך ארום זיין וועל איך גנבנן וכו׳ : זאגט דער כהבר הקיצה אחי וואך אויף מיין ברודער ואל תתעלם אונ פאר הויל דיך ניט לרפא מדוה הגאוה פון צוא היילין דיא ווייטאג פון דער גאוה וואש דו האשט זאלשטו ניט פר הוילין צו היילין עש מנפשך וממדותיך פון דיר אונ פון דיינע מדות ברפואות אשר הוריתיך מיט דיא רפואות וואש איך האב דיך גילערינט אין דעם שער ואל ימנעך מזה אונ לאז דיך דער פון ניט פאר מיידין מה שתראה עליו המון בני אדם ווייל דוא זעהעשט אויף דעם פיל אנדרע לייט מהתעלם לרפא נפשותם מן המדוה פון זייער פר הוילין צו היילין זייערע לייבר פון דעם ווייטאג כלומר ווייל דו זעהעשט נאך פיל מענטשין טראכטין ניט אוועק צו לאזין דיא גאוה ותאמר וועשטו וועלין זאגין ימצאני מה שימצאם לאז דאש מיר גרייכן וואש עש וועט זיי גרייכן כלומר אזו ווי עש וועט זיין מיט זיי אזו וועט זיין מיט מיר אויך זאלשטו דש ניט זאגן כי העור כשיזדמן לו הכחלים המועילים ווארום ווען איין בלינדער קריגט זעלבע רפואות וואש קאנען אים העלפן שיכול להרפא בהם וואש ער קאן מיט זיי גיהיילט ווערין כשהוא מתעסק בה אז ער זאל דרינן עוסק זיין אין מן הזריזות שיתאחר מזה איז דש דאך ניט קיין זריזות כלומר קיין חכמה אז ער זאל זיך דער פון שפעטיגין דאש הייסט ער זאל די רפואה ניט טאן ויאמר אונ זאל זאגין ימצאני מה שימצא חברי העורים לאז מיר גרייכן וואש מיינע חברים דיא בלינדע וועט גרייכן כלומר אזו וויא זיי זיינען בלינד וועל איך אויך בלינד זיין ואילו היה אחד מהם שומע אותו אומר המאמר הזה אונ ווען איינער פון זיי זאל הערן ווי ער זאגט דיא דאזיגע רייד היה לועג לאמרו וואלט ער דאך גישפעט פון זיינע רייד ומסכל עצתו אונ פון זיין נארישע עצה וכפי זה עיין לנפשך דרום בטראכט גוט פר דיין לייב והשתדל לה בכל כוחך אונ פלייס דיך פון אירט וועגן מיט גאר דיין קראפט ואל תתעלם אונ זאלשט זיך ניט פר הוילין ממה שיועילך בעוה״ז ובעוה״ב פון צו טאן דאש וואש קאן דיר העלפן אויף דר וועלט אונ אויף יענער וועלט פן תמות ווארום טאמר וועשטו שטארבן מבלי השגת מאוייך מן המעלות החמודות אונ וועשט נאך ניט האבן גיגרייכט דיין גילוסטיקייט פון די גילוסטיגע מעלות אשר ביכולתך להשיגם וואש דוא האשט נאך איצונד אין דיין יכולת צו גרייכין זיי אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) תאות עצל תמיתנו דש גילוסטיקייט פון דעם פוילן מאן דאש טוט אים טייטין אונ נאך שטייט דארטן על שדה איש עצל עברתי איך בין איבר גיפארין ביי

דעם

עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב ושאר הענין והאלהים יורני ואותך דרך עבודתו ברחמיו ובחסדיו אמן :

הס' כזה יורה אותנו דרך עבודתו ברחמיו אכי"ר :

נשלם השער הששי בה' תתהלל נפשי

שער התשובה

השער השביעי בבאור אופני חיוב התשובה וגבוליה והדברים התלוים בה

וזה פתח השער

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בכניעה והיא שורש התשובה והתחלתה ראיתי (ס"א ראוי) לסמוך לה באור גדריה ואופני השלמתה ואומר תחלה בחיוב התשובה והצורך אליה שכבר נתברר לנו מדרך השכל ומן הכתוב בתורה כי האדם מקצר מעשות מה שהוא חייב בו מחובות הבורא מדרך השכל מה שמצאנו עליו האדם מהתחלפות טבעיו והבדל שרשי הרכבתו והתהפכות

אמר המחבר · מפני כו' באור גדריה ר"ל גבוליה של תשובה שתהיה תשובתו שלימה בלי פגם כמו שיתבארו בפ"ד ופ"ה ואם לא יקיים כל גדרי תשובה שיתבארו גם עדיין הוא מקבל ויש הפרש בתשובתו כמ"ש בריש שער היחוד ע"ש : בהתחלפות טבעיו שיש באדם כמה מיני טבעים קרירות וחמימות ולחות ויובש וכח המושך והמחזיק כו' : והבדל שרשי הרכבתו

דעם פעלד פון אפולין מאן ועל כרם אדם חסר לב אונ ביי דעם ויין גארטין פון איין אום פאר שטאנדיגן מאן ושאר הענין אונ וויא וייטער שטייט זאגט דער מחבר והאלהים יורנו ואותך אונ גאט זאל ווייזין אונז אונ דיך וואש דו לערינשט דעם ספר דרך עבודתו דעם וועג פון זיין דינשט אונ ער זאל דאש טאן ברחמיו ובחסדיו מיט זיין רחמנות אונ מיט זייני חסדים אמן :

אמר המחבר האט גיזאגט דער מחבר מפני שקדם מאמרנו בכניעה וויל מיר האבין פריער גיזאגט פון דעם אונטער טעניקייט והוא שורש התשובה אונ דאש אונטער טעניקייט איז דער שורש פון דר תשובה והתחלתה אונ איר אן הייב ראיתי לסמוך לה האב איך גיזעהן דר בייא צו שטעלין באור גדריה דאש בשיידונג פון אירע גדרים כלומר פון דיא זאכין וואש באדארף זיין צוא דר תשובה אז זיא זאל זיין אין גאנצין אזו וויא איין זאך וואש איז פאר צאמט אן איין שום בראך ואופני השלמתה אונ די אופנים וויא ארום די תשובה זאל נגמר ווערין ואומר תחלה בחיוב התשובה והצורך אליה וועל איך זאגין צום ערשטין דעם חיוב פון דער תשובה אונ וואש מען בדארף צוא איר נייטיג שכבר נתברר לנו מדרך השכל ווארום עש איז אונז שוין אויש גיקלערט גיווארן אויש דעם שכל ומן הכתוב בתורה אונ פון דעם וואש עש שטייט אין דער תורה כי האדם מקצר מעשות מה שהוא חייב בו מחובות הבורא אז אמענטש קירצט פון צו טאן דאש וואש ער איז חייב צו טאן צו דעם בשעפער כלומר ער טוט ניט גינוג וועדליג ער בדארף צו טאן צו דעם בשעפר מדרך השכל מיטין שכל קאן מען דאש פר שטיין מה שמצאנו עליו האדם מהתחלפות טבעיו וויל מיר גיפינען אז די נאטורין פון דעם מענטשין ווערין פר ענדערט כלומר אין אמענטשין איז פר האנדין פיל ערלייא נאטורין אמאל איז אים קאלט אונ אמאל היים אונ נאך אזעלכע גלייכין. והבדל שרשי הרכבתו אונ דיא שרשים פון דעם מענטשין וויא ארום ער איז צוא נויף גישטעלט אונ צוא נויף גיקניפט גיווארין זיינען זיי אפ גישייד איינש פון דעם אנדערין כלומר דער מענטש איז מורכב פון פיר יסודות וואש איין יסוד פון דעם אנדערן איז גאר דר ווידער אונ אז איין יסוד שטארקט זיך אויף דעם אנדערן ווערט פר ענדערט דורך דעם דער נאטור פון דעם מענטשין ווערן שוין

זיינע

והתהפכות מדות נפשו וסיבות תנועתו והתחייב בזה התחלפות מעשיו כפי החלוף ההוא מהם הנאה והמגונה והעול והצדק והטוב והרע ועל זה יצטרך לקשר תורה ומסורת הנהגה אבל מ"ש בתורה בענין הזה מהם מה שאמר הכתוב (בראשית ח) כי יצר לב האדם רע מנעוריו ונאמר (שם ו) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום ונאמר (איוב יא) ועיר פרא אדם יולד ונאמר (שם כה) הן עד ירח ולא יאהיל ונאמר (שם) כי אנוש רמה ונאמר (שם) ומה יזכה ילוד אשה וכיון שהתברר אופני הקצור במעשי

הרכבתו שהוא מורכב מד' יסודות שהם מובדלים ומופרשים זה מזה ואם יגבר יסוד א' על חבירו עי"ז נשתנה מזג האדם ונשתנה ומתחלף מעשיו בשביל זה : והתהפכות מדות נפשו · שיש בנפש האדם כמה מדות· יש בו מדות וכחות שנכספים בכח שיהיה קיום לגופו ויש בו מדות שנכסף בכח לחכמה ולעוה"ב וכן הם כינ"ע והיצה"ר כ"כ בשער ע"ה פ"ב ובשער כפירות פ"א : וכן יש בנפשו מדות מתחלפים שזכרם בפ"י משער הנ' כמו השמחה והאבל כו' · ע"ש : מהם הנאה והמגונה · ולכן פעם יעשה דברים נאים ויפים ופעם יעשה מעשים מגונים פעם עול ופעם צדק וטוב ורע · ועל זה יצטרך לקשר התורה שלא ילך בשרירות לבו ולפי דעתו רק הכל בקשרי התורה שהוא דרך

זיינע מעשים אויך דריבער פר ענדערט והתהפכות מדות נפשו אונ די מדות פון זיין לייב זיינען פר קערט איינע פון דער אנדרע כלומר עש איז פר האנדין אין דעם מענטשין אזעלכע מדות וואש גילוסטין אויף דעם קיום הגוף אונ אזעלכע וואש גילוסטין צו חכמה אונ צו מעשים טובים וסיבות תנועתו אונ די סיבות וויא ארום ער זאל קענען עפיס אויש ווערקן אונ טאן זיינען אויך ניט גלייך איינער צו דער אנדערער והתחייב בזה התחלפות מעשיו אונ דער פון קומט ארויש אז זיינע מעשים זיינען אויך פאר ענדערט כפי החילוף החוא ווערליג דעם פר ביטונג פון זיינע נאטורין אונ פון זיינע מדות מהם הנאה פון זיי קומט וואש איז אמאל פאר האנדין גוטע מעשים והמגונה אונ שלעכטע והעול והצדק אונ דער פון קומט אויך דאש שאלקהאפטיקייט אונ דאש גירעכטיקייט והטוב והרע אונ דאש גוטש אונ דאש בייז אז עש איז ביי אים גובר די מדה וואש גילוסט צוא גוטע מעשים טוט ער גוטע מעשים אונ אז עש איז בייא אים גובר די מדה וואש זיא גילוסט צו שלעכטע טוט ער שלעכטע מעשים ועל זה יצטרך האדם לקשר תורה אונ איבר דעם בדארף א מענטש נייטיג זיך צוא פאר בינדין אין דעם בונד פון דער תורה כלומר ער זאל ניט נאך גיין נאך זיין ווילין נאר ער זאל גיין אין דעם דרך וואש די תורה הייסט ומסורת הנהגה אונ אין די הנהגות וואש מען האט אונז איבר גיענטפערט דורך דיא חכמים ז"ל אבל מה שכתוב בתורה בענין הזה אבר וואש אין דער תורה שטייט נישריבן דער פון מהם אטייל פון דיא פסוקים איז מה שאמר הכתוב וואש דער פסוק זאגט אין (בראשית) כי יצר לב האדם רע מנעוריו דען דיא גידאנקען פון דעם מענטשינס הארץ זיינען שלעכט פון זיין יוגינט אן אונ נאך שטייט דארטין וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום אונ אלע די מחשבות פון דעם הארץ פון דעם מענטשין איז אגאנצן טאג נאר אויף בייזין אונ אין (איוב) שטייט ועיר פרא אזו ווי אמויל אייזיל וואש ווערט גיבארין אין דער מדבר איז זיא דאך זייער ווילד אזו איז אויך אדם יולד ווערט א מענטש אויך גיבארין גאר אן חכמה אונ אן מוסר אונ אן דרך ארץ אונ נאך שטייט אין (איוב) וויא אזו קאן א מענטש גירעכט זיין קענגן גאט הן פר וואר עד ירח ולא יאהיל ער טוט אפ דאש ליכטיקייט פון דער לבנה אז זיא זאל ניט לייכטן וכוכבים אונ פון די שטערן טוט ער אמאל אפ דאש ליכטיקייט לא זכו בעיניו ווייל זיי זיינען ניט גירעכט אין זיינע אויגן ונאמר שטייט ווייטער כי אנוש רמה איז שוין אבל שכן א מענטש וואש ער איז דאך נאר ווערים קאן בוודאי קעגן אים ניט גירעכט זיין ווארום ער דינט אים בוודאי ניט ווערליג ער וואלט בדארפט ונאמר אונ ווייטער שטייט דארטין ומה יזכה ילוד אשה אונ וויא זאל דען גרעכט זיין דער וואש איז גיבארן פון איין אשה וכיון שהתברר

אופני

במעשי האדם היה מחנות הבורא אותו שנתן לו יכולת לתקן טעותו ולהשב אבידת עבודתו בתשובה והעיר אותו עליה באהבתו ובחמלתו עליו ואחר כך נחץ דברה והבטיח בה על ידי עבדיו הנביאים והרחיב אמתלאותינו בנטותנו מדרך עבודתו ויעד אותנו לקבל אותה ממנו ולרצות בנו מהרה ואם ארך המרותנו את דברו והפרתנו את בריתו כמו שבאר (יחזקאל לג) בפרשה ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וגו' ולפי שהיו הצדיקים שני מינים האחד הנצלים מן החטא והעון והשני השבים מן

דרך כיפר כמ"ש וע"ש : ועיר פרא כעיר הזה שהוא חמור קטן הגדל במדבר שאין בו מסורת הנהגות כן אדם יולד ג"כ בלי חכמה ומוסר וד"א : ונאמר כן עד ירח וגו' עירוב פסוקים יש כאן ולשון הכתוב כך הוא ומה יצדק אנוש עם אל כשיבואו עליו יסורין ומה יזכה ילוד אשה : הן עד הסיר כאור מן ירח ולא יאהיל וכוכבים לא זכו בעיניו · מחמת שלא זכו בעיניו אף כי אנוש רמה ובן אדם תולעה ונכ"ש אנוש רמה כשיבואו עליו יסורין בודאי מחמת עונותיו ולמה יתרעם: היה מחנות הבורא · לשון חן ותחינה ורחמנות שנתן לו יכולת לשוב בתשובה כי השכל היה מחייב שנפש החוטאת היא תמות כמנהג במלכותא דארעא רק הש"י חפץ חסד הוא ולא יחפוץ במות המת הוא הרשע כי אם בשובו וחיה ולא זו בלבד שמקבל אותנו בתשובה העיר ג"כ עליה כמ"ש בפ' והיה כי יבאו עליך וגו' ושבת עד ה' אלהיך וגו' משמע שישוב מעצמו ואח"כ נחץ דבר התשובה וזירז אותנו שלא נתייאש בחטא והרחיב אמתלאותינו ע"י נביאים והראה לנו כמה טענות ואמתלאות שנוכל לטעון על עונותינו כדי שנשוב בתשובה ושלא נתייאש מרחמי האל כמ"ש הושע בסוף שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו וגו' כל הענין וכן נאמר ביחזקאל ל"ג ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל חי אני נאום ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשובו מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל וגו' · וזולתם כמה פסוקים כאלה שקראו הנביאים לתשובה · ואם ארך המרותנו את דברו אע"פ שהארכנו להמרותו כמה זמנים ולבסוף עשה משפט וצדקה ושב מעונותיו חיה יחיה· ולפי שהיו הצדיקים שני מינים כו' יבא לתרץ למה שאמר דוד המלך ע"ה ב' פעמים אשרי כנגד שני מיני צדיקים

אופני הקצור במעשה האדם אונ ווייל מיר האבין שוין אויש גיקלערט דיא אופנים וויא ארום דער מענטש קירצט אין גאטש דינשט כלומר ער דינט אים ניט וועדליג ער וואלט באדארפט והיה מחנות הבורא אותו דרום איז גיוועזן פון דעם דער בארימהקייט וואש דער בשעפער האט זיך דער בארימט איבער דעם מענטשין שנתן לו יכולת לתקן טעותו וואש ער האט אים גיגעבין ער זאל האבין יכולת צוא פאריכטין זיין פאר פירונג וואש דער יצר הרע האט אים ביז אהער פאר פירט ולהשב אבידת עבודתו אונ ער זאל אום קערין דאש וואש ער האט גילאזט פאר לארין גיין זאל ער דאש אלץ פאריכטין בתשובה דורך תשובה והעיר אותו עליה אונ האט דרויף דם מענטשין דער וועקט אונ דער מאנט באהבתו ובחמלתו עליו מחמת זיין ליבשאפט אונ זיין דער בארימקייט וואש ער האט זיך דער בארימט איבר אים ואחר כך נחץ דברה אונ דר נאך האט ער גיהיילט אונז מזרז זיין אויף דיא זאך פון תשובה והבטיח בה על ידי עבדיו הנביאים אונ ער האט אונז מזהיר גיוועזן אויף איר דורך זיינע קנעכט דיא נביאים והרחיב אמתלאותינו בנטותנו מדרך עבודתו אונ ווען מיר נייגין אוועק דעם וועג פון זיין דינשט האט ער אונז ווייטע אונ ברייטע טענות אונ פאר ענטפרונג גלערינט דורך דער תשובה ויעד אותנו לקבל אותה ממנו אונ האט אונז צו גזאגט ער זאל די תשובה אן נעמן פון אונז ולרצות בנו מהרה אונ זאל זיך זצו אונז גיך באווילגן דורך דער תשובה ואם ארך המרותנו את דברו אונ ווען אפילו אונזר ווידר שפעניגין זיינע רייד האט שון לאנג גדויערט כלומר אפילו מיר האבין שוין פיל יארין אים ווידר גשפעניגט פון רעשט ווענין אזי מיר טוען תשובה איז ער זיא פארט מקבל אזוי וויא (יחזקאל) הנביא האט בשייד דיא זאך ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וגו' אונ ווען דר רשע וועט ווידר קערן פון זיין רשעת אונ וועט טאן משפט אונ צדקה שטייט ווייטר וועט גאט זיין רשעת נים דר מאנען אונ וועט אים מוחל זיין זיינע עבירות אונ ער וועט בלייבין לעבין זאגט דער מחבר ולפי שהיו הצדיקים שני מינים אונ ווייל עס זיינען פאר האנדין צווייא ערלייא צדיקים האחד הנצלים מן החטא והעון איינרלייא צדיקים זיינן וואש

מן החטא והיה רוב המון הצדיקים בעלי התשובה התחיל המשורר ואמר (תהלים לב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ואח"כ זכר הכת השנית הנצלת מן החטא ואם היא קודמת במעלה מפני שכל שב כבר היה צדיק קודם שיחטא ואין כל צדיק שב ואמר עליהם (שם) אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון וגו' וזכר הכת הזאת באחרונה מפני מעוט מציאתה בכל דור כמ"ש (שם קל) אם עונות תשמר יה ה' מי יעמוד ואמר (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ונאמר (מלכים א ח) כי אין אדם אשר לא יחטא ובעבור זה קבעו רבותינו בפתיחת תפלתנו ענין התשובה

צדיקים כנגד צדיק מעיקרו שלא טעם טעם חטא וכנגד בבעלי תשובה והתחיל מבע"ת תהלה ואמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה ואח"כ אמר אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה שהוא צדיק מעיקרא: ואם היא קודמת במעלה · אע"פ שהצדיק מעיקרו הוא קודם במעלה מפני שהכל שב בודאי לא נולד עם החטא ואח"כ כבר היה לו תהלה מעלת הצדיק ואין הצדיק צריך למעלת השב ואח"כ ראוי הוא שיהיה חשוב יותר במעלתו מן השב וראוי שיזכר בראשונ' רק מפני מיעוט מציאות צדיק מעיקרו עד סופו שלא יחטא לעולם לכך זכרם באחרונ'· ואע"פ שאמרו חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים כו' מדרגות יש כמו שביאר המחבר בפ"ה ע"ש : ונאמר כי אין אדם אשר לא יחטא · בתפלת שלמה הע"ה כתיב במלכים א' ח' :

מכות

וואש זיינן גאר נצול געווארין פון זינד זיי האבין קיין מאל ניט גיטאן קיין עבירה והשני השבים מן החטא אונ די אנדרע זיינן די וואש האבין פריער יוא גזינדיגט גאר זיי האבין דר נאך תשובה גטאן והיה רוב המון הצדיקים בעלי תשובה אונ דאש רוב פון דיא צדיקים זיינען דיא וואש האבין פריער גזינדיגט אונ האבין דר נאך תשובה גטאן התחיל המשורר ואמר דרום האט דוד המלך אן גהויבין פריער פון די בעלי תשובה אונ האט גזאגט אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וואל דעם דאזיגין וואש גאט ברוך הוא האט אים פאר געבין זיינע מיסטייט אונ האט אים זיינע זינד בדעקט דאש האט ער גמיינט בעלי תשובה ואח"כ זכר הכת השנית אונ דער נאך האט ער דער מאנט דיא אנדרע כיתה פון צדיקים הנצלת מן החטא וואש זיינן גאר ניצול גיווארן פון צו זינדיגען ואם היא קודמת במעלה אונ האמשע דיא כיתה פון דיא צדיקים וואש זיי האבין גאר ניט גיזינדיגט זיינען דאך אין איין העכרע מעלה פון דיא בעלי תשובה מפני שכל שב ווארים דער וואש טוט תשובה כבר היה צדיק קודם שיחטא איז ער דאך איידער ער האט גיזינדיגט גיוועזן אצדיק ווארום אמענטש איז דאך ניט גבארין גיווארין מיט עבירות האט ער דאך פריער גיהאט די מעלה פון אצדיק ואין כל צדיק שב אונ דר צדיק וואש האט גאר ניט גיזינדיגט בדארף ניט צו דער מעלה פון תשובה כלומר ער בדארף ניט תשובה צו טאן ווארים ער האט דאך ניט גזינדיגט ואמר עליהם אונ דוד המלך האט אויף די צדיקים גיזאגט אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון וואול דעם מענטשין וואש גאט רעכינט אים ניט קיין זינד דאש מיינט מען דיא צדיקים וואש זייא האבין גאר ניט גיזינדיגט נמצא זיינען דאך דיא צדיקים השובר אין דר מעלה פון אבעל תשובה וואלט דאך דוד המלך גיהערט זייא צום ערשטין דער מאנן וזכר הכת הזאת באחרונה אונ פר וואש דר מאנט ער די דאזיגע כיתה פון דיא צדיקים וואש האבן קיין מאל ניט גזינדיגט צום הינטערשטין מפני מעוט מציאתה בכל דור ווייל זיי גפינן זיך ווייניג אין איטליכן דור אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) אם עונות תשמר יה ה' מי יעמוד ווען דוא זאלשט וועלין האלטין דיא עבירות אונ ניט מוחל זיין ווער וועט קאנען בשטיין ווארום עש איז גאר ווייניג פאר האנדין זעלכע וואש זינדיגין גאר ניט אונ אין (קהלת) שטייט כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא דען עש איז ניט פאר האנדין קיין צדיק אויף דר ערד אז ער זאל טאן גוטש אונ זאל גאר ניט זינדיגין אונ אין (מלכים) שטייט כי אין אדם אשר לא יחטא דען עש איז ניט פר האנדין קיין מענטש ער זאל ניט זינדיגין ובעבור זה קבעו רבותינו בפתיחת תפלתנו אונ דרום האבן אונזערע חכמים גישטעלט אין דעם אן הייב

פון

התשובה והסליחה בהרוצה בתשובה והמרבה לסלוח וראוי לנו עתה לבאר מדברי התשובה עשרה ענינים הראשון מה היא התשובה והשני לכמה הלקים תחלק והשלישי במה תהיה התשובה מן האדם והרביעי בבאור גדריה והחמישי בתנאי כל אחד מהם והששי איך אופני ההערה לאדם על התשובה והשביעי בבאור מפסידי התשובה והשמיני הישתוה בעל התשובה עם הצדיק הניצל מן החטא אם לא והתשיעי אם יתכן לחוטא לשוב מכל חטא אם לא והעשירי מה אופני התחבולה למי שהתשובה מחטאיו קשה עליו ובזה נשלים כל אופני התשובה וחיובה אשר בהם נקוה מחילת עונותינו בעזה"י :

מהות התשובה מה היא התשובה ומה ענינה : בטעם התשובה ר"ל פירוש מלת התשובה ועניניה הוא התקנת האדם

פרק א **ואומר** בבאור מהות התשובה שטעם התשובה הוא התקנת האדם לעבודת הבורא יתברך אחר יציאתו ממנה וחטאו בה והשבת מה שאבד ממנה אם בעבור סכלותו באלהים ובעניני עבודתו או שגבר יצרו על

פון אונזער תְּפִלָּה ענין התשובה והסליחה בהרוצה בתשובה והמרבה לסלוח פון דער תְּשׁוּבָה דאש איז דיא בְּרָכָה הָרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה אונ פון דעם פאר געבין דיא זינד דאש איז דיא בְּרָכָה הַמַּרְבָּה לִסְלוֹחַ וראוי לנו עתה לבאר מדברי התשובה עשרה ענינים אונ מיר בדארפין איצונד בשיידין פון דער תְּשׁוּבָה צעהען זאכין הראשון מה היא התשובה דאש ערשטע איז וואש איז דיא תְּשׁוּבָה והשני לכמה חלקים תחלק אונ דאש אנדרע איז אויף וויפיל חֲלָקִים דיא תְּשׁוּבָה ווערט גיטיילט והשלישי במה תהיה התשובה מן האדם אונ דאש דריטע איז מיט וואש דער מענטש זאל תְּשׁוּבָה טאן והרביעי בבאור גדריה אונ צום פערטין וועט באשייד ווערין וויא ווייט זיא גרייכט והחמישי בתנאי כל אחד מהם אונ דאש פינפטע איז פון איטליכין תְּנַאי וואש צו דער תְּשׁוּבָה געהער והששי איך אופני ההערה לאדם על התשובה אונ דאש זעקסטע איז דיא אוֹפַנִים וויא אזו דער מענטש זאל זיך דער וועקין צוא דער תְּשׁוּבָה והשביעי בבאור מפסידי התשובה אונ דאש זיבעטע וועט באשייד ווערין וויא ארום מען קאן אן ווערן אונ פאר ענדערין דיא תְּשׁוּבָה והשמיני אונ דאש אכטע איז הישתוה בעל התשובה עם הצדיק הניצל מן החטא אויב דער בַּעַל תְּשׁוּבָה איז גלייך צוא אזו אצדיק וואש ער איז ניצול גיווארין פון עֲבֵירוֹת אם לא אונ אויב ער איז ניט גלייך והתשיעי אונ דאש נייניטע איז אם יתכן לחוטא לשוב מכל חטא אם לא אויב איין זינדיגער קאן אויף אלע עבירות תְּשׁוּבָה טאן אונ אויב ניין והעשירי אונ דאש צעהענטע איז מה אופני התחבולה למי שהתשובה מחטאיו קשה עליו די אוֹפַנִים וואש מען מוז בטראכטין דר וואש די תְּשׁוּבָה פון זיינע זינד איז שווער פאר אים ובזה נשלים כל אופני התשובה וחיוביה אונ דער מיט וועלין מיר אויש לאזין אלע דְרָכִים פון דער תְּשׁוּבָה מיט איר שולדיקייט אשר בהם וואש מיט דיא דְרָכִים פון תְּשׁוּבָה נקוה מחילת עונותינו בעזה"י טוען מיר האפין אז אונזערע זינד וועלין פאר געבין ווערין מיט דיא הילף פון הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ :

ואומר אונ איך וועל זאגן בבאור מהות התשובה אין דעם בשיידניש וואש איז דיא זאך פון דער תְּשׁוּבָה שטעם התשובה דען דר טַעַם אונ דאש פירוש פון דעם ווארט תְּשׁוּבָה הוא התקנת האדם לעבודת הבורא ית' דאש איז אז דער מענטש זאל זיך קאנען פאריכטן אונ ווידר קערין צו דעם דינסט פון דעם בשעפר יִתְבָּרַךְ אחר יציאתו ממנה וחטאו בה נאך דעם אז ער איז ארויש גגאנגן פון דעם דינסט אונ האט גיזינדיגט אין דער דינסט פון השי"י והשבת מה שאבד ממנה אונ ער זאל ווידר קערין וואש ער האט דער פון פאר לארן אם בעבור סכלותו באלהים ובעניני עבודתו ענטפער ווייל ער איז גיוועזן נאריש אונ האט ניט גיהאט קיין רעכט פאר שטאנד פון גאט אונ פון זיין

על שכלו או "להתעלמותו ממה שהוא חייב בו לאלהים או בעבור התחברותו לחברים רעים פתוהו וחטא בעבורם וכיוצא בזה כמו שאמר החכם (משלי א) בני אם יפתוך חטאים אל תבא ואמר (שם כד) ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב והיציאה מעבודת הבורא על שני דרכים אם בעזיבת מה שצוה הבורא לעשותו והתעלמותו ממנו או בעשות מה שהזהיר מעשותו וכוון בו להמרות את בוראו ואם תהיה יציאתו מן העבודה בעזיבת מה שצוה הבורא לעשותו בלבד אופן תשובתו מקצורו יהיה בהשתדלו במעשה הנכון והדבקו בגדרי התשובה אשר אני עתיד לבארם בזה השער ואם היתה במה שהזהיר הבורא מעשותו אופן השגת קצורו יהיה בהשמרו מחזור אל כל מין המעשה ההוא וישישתדל לעשות

כאדם כו' והוא מל' טעמו וראו: אם בעבור סכלותו באלהים יצא מעבודת ה' אל המרותו: ובעניני עבודתו או שהוא סכל בעניני עבודת ה' ואין בור ירא חטא: או להתעלמותו או שגג ונעלם ממנו והוא לא ידע ואשם: או בעבור שהתחבר לחברי' רעים כו' כל אלה הם הן הנזקין שגורמים לאדם לצאת מעבודת ה' אל המרותו: ועם שונים ר"ל משונים הם הרשעים אל תתערב להיות אתם: וכוון בו להמרות את בוראו דאל"כ בשגג או כאנס יש לו אמתלא ותירוץ שגיאות מי יבין וכשיתקרע אינו זז משם עד שמוחלין לו:

ס"א

("ר"ל שבסיבת דעת ממנה שלא רצה ליתן דעתו על כך · פ"ל

דינשט שגבר יצרו על שכלו אז ער זיין יצה"ר האט זיך געשטארקט איבער זיין שכל או להתעלמותו ממה שהוא חייב בו לאלהים אדר איבר זיין פאר הוילונג וואש ער האט פר הוילין פון דעם וואש ער איז חייב צוא גאט כלומר ער האט ניט געוואלט גידיינקען אונ טראכטין וואש ער איז חייב צוא גאט או בעבור התחברותו לחברים רעים אדער ווייל ער האט זיך באהעפט צוא שלעכטע חברים פתוהו האבין זייא אים איבער גירעט וחטא בעבורם אונ איבער זייא האט ער גיזינדיגט וכיוצא בזה אונ נאך אזוי אגלייכין אזוא וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט בני מיין זון אם יפתוך חטאים ווען די זינדיגע ווערין דיך איבר ריידין אל תאבה זאלשטו ניט ווערן אונ נאך שטייט דארטין ירא את ה' בני ומלך מיין זון פארכט דיך פר גאט אונ פאר דעם מלך ועם שונים אל תתערב אונ מיט דיא פאר ענדערליכע לייט זאלשטו ניט צו מישט ווערין והיציאה מעבודת הבורא אונ דאש וואש איינער גייט ארויש פון גאטש דינשט על שני דרכים דאש קאן גישעהען אין צווייא ערלייא דרכים אם בעזיבת מה שצוה הבורא לעשותו אדר וואש ער פאר לאזט דאש וואש דער בשעפער האט גיבאטין מען זאל עש טאן דאש ער איז ניט מקיים קיין מצות עשה והתעלמותו ממנו אונ ער פאר הוילט זיך דער פון אונ טוט עש ניט או בעשות מה שהזהיר מעשותו אדער ער טוט אזאך וואש גאט האט גיזאגט מען זאל עש ניט טאן וכוון בו להמרות את בוראו אונ ער איז זיך דרינען מכוון צוא ווידר שפעניגן זיין בשעפער ואם תהיה יציאתו מן העבודה אונ אז זיין ארויש גיין פון גאטש דינשט טוט נאר זיין בעזיבת מה שצוהו הבורא לעשותו מיט דעם אליין וואש ער פאר לאזט דיא מצות וואש דער באשעפער האט אים גיהייסין זייא טאן אונ ער טוט זייא ניט אופן תשובתו מקצורו יהיה זאל זיין תשובה זיין פון דעם וואש ער האט גיקירצט קעגין גאטש דינשט אין דעם אופן בהשתדלו במעשה הנכון אז ער זאל זיך פלייסין ער זאל טאן גוטע ווערקין והדבקו בגדרי התשובה אונ זאל זיך באהעפטין אין דיא דרכים פון תשובת אשר אני עתיד לבארם בזה תשער וואש איך וועל זייא בשיידין אין דעם שער ואם היתה במה שהזהיר הבורא מעשותו אונ ווען ער האט גיזינדיגט אין זעלכע זאכין וואש דער בשעפער האט פאר באטין מען זאל זייא ניט טאן אונ ער האט זייא יוא גיטאן אופן השגת קצורו יהיה זאל זיין דר אופן וויא ארום ער זאל גרייכין דאש וואש ער האט גיקירצט כלומר ער זאל פאריכטן וואש ער האט גזינדיגט בהשמרו מחזור אל כל מין המעשה ההוא אז ער זאל זיך היטין פון צוא טאן אך אמאל אזעלכע זאכן וישתדל לעשות הטוב אונ זאל טראכטין אלין טאן פאר קערט פון פריער

עם

לעשות הפכו עם הדבקו בגדרי התשובה ותנאיה אשר אני עתיד לבארם בשער הזה בעזרת האל יתברך והדמיון בזה הענינים הטבעים באדם שחלה גופו מחמת המזון אם מפני שנמנע מאכול מה שיש בו התמדת בריאתו או מפני שאכל מה שהזיקו והפסיד בריאתו וכשיהיה חליו ממעוט המזון אשר התמיד בו בריאותו אופן חזרתו אל הנכונה יהיה בהרבותו ממיני המזונות הראויים לטבעו עד שישוב אל הגבול השוה וכשיחזור אל ענינו הראשון הטבעי ינהג במזונו המנהג השוה ואם יהיה חליו מפני שהתנהג במה שהזיקו מהמזון אופן בריאותו יהיה בשמרו מן המזון ההוא והדומה לו ולהתנהג במה שהוא הפך מזגו וטבעו עד שישוב אל הענין השוה וכאשר יבריא גופו ויעמוד על הגבול השוה לא יאכל מן המאכלים השוים בין שני המאכלים והאמצעיים בין שני המזגים וכבר דמה הכתוב העונות במאכל הרע כמ"ש (ירמיה לא) איש בעונו

עם הדבקו בגדרי התשובה ותנאיה אונ מיט זיין בהעפטין כלומר אונ זאל זיך באהעפטין אין דיא דרכים פון די תשובה מיט אירע תנאים אשר אני עתיד לבארם בשער הזה בעזרת האל ית' וואש איך וועל בשיידין אין דעם דאזיגין שער מיט גאטש הילף והדמיון בזה אונ דאש גלייכניש איז אין דעם בענינים הטבעים אין די נאטורליכע זאכין באדם שחלה גופו מחמת המזון צוא אמענטש וואש ער איז קראנק גוואורין מחמת דעם שפייז אם מפני שנמנע מאכול אדער ווייל ער האט פאר מיטן פון צו עסין מה שיש בו התמדת בריאותו דאש וואש ער בדארף עש האבן תמיד צו זיין גזונדקייט או מפני שאכל מה שהזיקו אדער ווייל ער האט גיגעסין אזעלכעש וואש האט אים גישאט והפסיד בריאותו אונ דורך דעם האט ער אן גוואורן זיין גזונדקייט וכשיהיה חליו ממעוט המזון אשר התמיד בו בריאותו אונ אז זיין קראנקייט איז דרום ווייל ער האט ווייניג גיגעסין וואש ער בדארף תמיד צו זיין גיזונדקייט אופן חזרתו אל הנכונה יהיה זאל זיין דער אופן וויא ער זאל זיך אום קערן צוא זיין רעכט גזונדקייט בהרבותו ממיני המזונות הראויים לטבעו אז ער זאל מערן צו עסין פון אזעלכי שפייז וואש גהערן צו זיין טבע עד שישוב אל הגבול השוה ביז ער וועט זיך ווידר קערן צו זיינע גלייכע נאטורין אונ צו זיין גזונדקייט וכשיחזור אל ענינו הראשון הטבעי אונ אז ער וועט קומען צוא זיין ערשטין שטאנד פון דעם נאטור ינהג במזונו המנהג השוה זאל ער זיך נוהג זיין מיט זיין שפייז אויף איין מיטל מאס ואם יהיה חליו אונ אז ער איז דריבר קראנק גוואורן מפני שהתנהג במה שהזיקו מהמזון ווייל ער האט זיך נוהג גיוועזן צו עסין אזעלכי שפייז וואש האבן אים גשאט אופן בריאותו יהיה מוז זיין דער אופן וויא ער זאל גזונד ווערן בהשמרו מן המזון ההוא והדומה לו אז ער זאל זיך שוין וייטר היטן פון צו עסין דאש שפייז אונ נאך אזעלכי גלייכניש וואש שאט אים ולהתנהג במה שהוא הפך מזגו וטבעו אונ מוז עסין אזוא אשפייז וואש איז קעגין דעם נאטור פון דיא ערשטי עד שישוב אל הענין השוה ביז ער קערט זיך אום צו איין גלייכן מיטל מאס וכאשר יבריא גופו אונ אז זיין גוף ווערט שוין גזונד ויעמוד על הגבול השוה לו אונ בלייבט שטיין אויף זיינע גלייכי נאטורין יאכל מן המאכלים השוים בין שני המאכלים זאל ער עסין פון אזעלכע עשין וואריג וואש זיינן גלייך צווישן דיא צוויא מאכלים והאמצעים בין שני המזגים אונ וואש זיינן מיטל מעסיג צו ווישן די צוויא נאטורין פון די ערשטע מאכלים כלומר פריער האט ער גיגעסין מאכלים וואש האבין אים גישאט אונ דער נאך האט ער גמוזט עשין מאכלים וואש זיינן פר קערט פון די ערשטע אונ דר נאך אז ער ווערט שוין גזונד זאל ער שוין עסין מיטל מעסיגי מאכלים וכבר דמה הכתוב העונות במאכל הרע אונ דר פסוק האט נאך פריער גגלייכט די זינד צו שלעכטי שפייז אזו ווי עש שטייט אין (ירמיה) איש בעונו ימות איטלכר וועט דורך זיינע זינד שטארבן האוכל הבוסר תקהינה שניו

דער

שלא מלא דרך לעבירה · שלא אינה לידו אותו עבירה אבל כאשר תבא לידו יעשנה ואח"כ יתחרט וכן לעולם וכו נאמר הגנוב רצות וגו׳ עיין בשער התשובה סוף הקדמה הרביעית בפסוק הזה ופירושו: והג"ה

בעונו ימות האוכל הבוסר תקהינה שניו :

פרק ב **אבל** חלקי התשובה הם שלשה אחד מהם השב מחמת שלא מצא דרך לעבירה וכשהוא מוצא גובר יצרו על שכלו ולא ימנע ממנה וכאשר ישלים עשותה יראה גנות מעשהו ויתחרט על מה שעבר בה וזה שב בפיהו לא בלבו ובלשונו לא במעשהו והוא חייב בעונש הבורא יתברך ובו נאמר (שם ז) הגנוב רצוח ונאוף והשבע לשקר וגומר המערת פריצים וגומר והחלק השני השב בלבו ובאיבריו ועומד בשכלו כנגד יצרו ומתנהג להכריח נפשו ולהלחם עם תאוותיה עד שינצחנה וימנענה ממה שישנאהו הבורא יתברך אלא שנפשו רוצה להטותו תמיד אל הפך עבודת הבורא ושואפת אל העבירה והוא משתדל לחסום אותה ופעם תנצחהו ופעם ינצחנה וזה אינו שלם בדרך התשובה שמחייבת לו הכפרה עד שיסור מן העבירות לגמרי כמו שכתוב (ישעיה כז) לכן בזאת יכופר עון יעקב וזה כל פרי הסר חטאתו וגומר

דער וואש האט גיגעסין די אום צייטיגע ווין טרויבין דעם ווערט זיינע ציינר היילינג ווערין : **אבל** חלקי התשובה הם שלשה אבר דיא חלקים פון דר תשובה זיינן דרייא אחד מהם איינש פון די דרייא איז השב מחמת שלא מצא דרך לעבירה אז איינר טוט תשובה מחמת דיא עבירה טרעפט זיך אים ניט וכשהוא מוצא אבר אז עש קומט אים צו האנדן איין עבירה גובר יצרו על שכלו איז זיין יצר הרע גובר אויף זיין שכל ולא ימנע ממנה אונ פר מייד זיך פון איר ניט אונ ער טוט זיא וכאשר ישלים עשותה אונ נאך דעם אז ער טוט שוין אפ די עבירה יראה גנות מעשהו זעהט ער ערשט זיינע שלעכטע ווערק ויתחרט על מה שעבר בה אונ האט חרטה אויף דעם וואש ער האט זיא גיטאן וזה שב בפיהו לא בלבו אונ דר טוט תשובה מיטן מויל אונ ניט מיטן הארצן ובלשונו לא במעשהו אונ מיט זיין צונג אונ ניט מיט זיינע מעשים והוא חייב בעונש הבורא יתברך אונ דר איז חייב איין עונש פון דעם בשעפר יתברך והחלק השני אונ דער אנדרער חלק איז השב בלבו ובאבריו דר וואש טוט תשובה מיט זיין הארצן אונ מיט זיינע גלידר ועומד בשכלו כנגד יצרו אונ שטעלט זיך מיטן שכל קעגין יצה"ר ומתנהג להכריח נפשו ולהלחם עם תאוותיה אונ גיוואנט זיך צו נייטן זיין לייב אונ צו שטרייטן קעגין זיינע תאוות עד שינצחנה ביז ער איז זי מנצח וימנענה ממה שישנאהו הבורא יתברך אונ ער פאר מייד זיא פון דעם וואש דר בשעפר יתברך האט פיינד כלומר ער שפארט איבר דיא תאוות וואש גאט ב"ה האט פיינד אונ טוט זייא ניט אלא שנפשו רוצה להטותו תמיד אל הפך עבודת הבורא נאר זיין ווילין איז אלע צייט איהם אוועק צוא גייגין צוא אזעלכע זאכין וואש זיינען קעגין דעם דינסט פון דעם בשעפער כלומר זיין ווילין איז תמיד יוא צוא טאן זיינע תאוות ושואפת אל העבירה אונ גילוסט אלך צוא טאן דיא עבירות והוא משתדל לחסום אותה אונ ער פלייסט זיך אלך צוא פאר שליסין זיא כלומר ער פלייסט זיך אלץ איבער שפארין זיין ווילין אונ גייט ניט נאך דיא עבירות ופעם תנצחהו אונ אמאל איז זיא אים מנצח אונ טוט יוא דיא עבירה ופעם ינצחנה אונ אמאל איז ער זיא מנצח אונ לאזט זיא ניט טאן דיא עבירה וזה אונ דער דאזיגער אינו שלם בדרכי התשובה איז ניט אין גאנצין אין דעם וועג פון תשובה שמחייבת לו הכפרה אז דיא תשובה זאל אים מחייב זיין אז מען זאל אים דיא זינד פאר געבין נאר עש ווערין אנדרש ניט פאר געבין זיינע זינד עד שיסור מן עבירות לגמרי ביז וואנן ער קערט זיך אין גאנצן אפ פון דיא עבירות אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) לכן בזאת יכופר עון יעקב דרום מיט דעם ווערט דיא זינד פון יעקב פאר געבין ווערין וזה כל

ונומר והחלק השלישי אדם שהתנהג בכל תנאי התשובה והגביר שכלו על תאותו והתמיד לחשוב עם נפשו וירא את בוראו ובוש ממנו והשב אל לבו גודל חטאו ועונו והכיר גדולת מי שהמרה אותו ועבר על דברו והציב עונותיו לנגד עיניו ולנכחו תמיד מתחרט עליהם ומבקש המחילה בהם כל ימי חייו עד בא קצו וזה ראוי אצל הבורא להנצל:

פרק ג **אבל** במה תהיה התשובה מהאדם אומר בזה כי תתכן לו אחר הקדמת ידיעתו בשבעה דברים הראשון שידע גנות מעשהו ידיעה ברורה כי אם לא יתברר לו זה ויהיה מסתפק או שוגג בלתי מזיד לא תתכן החרטה ממנו עליו ובקשת המחילה כמו שכתוב תהלים

והציב עונותיו לנגדו · כמ"ש וחטאתי נגדי תמיד:

אבל במה תהיה התשובה כו' בשבעה דברים הראשון שידע גנות מעשהו כו' ראיתי להעתיק כאן דברי בעל אורחות צדיקים כי הוא מביא הז' דברים האלה מדברי המחבר והאריך בהם קצת בשאר דברים רבים ומדבריו יובנו דברי המחבר על נכון וז"ל ואחר שיעלה בלב האדם לעשות תשובה לא יוכל לעשות תשובה שלימה אם לא ישים על לבו ז' דברים: הראשון שידע מעשיו ויכירם כלם אם אדם שלא הורגל לקיים המצות מנעוריו ועשה כל ימיו עבירות כמה בני אדם סבורים שאין אדם נקרא בעל תשובה אלא א"כ בא על אשת איש או יוצא לתרבות רעה וכיוצא באלו מעבירות גדולות אבל בשאר עבירות אין יודעים לשוב עליהם וזה אינו כן כי על כל מה שהזהירו רבותינו עליו הוא יותר חמור מדברי תורה כי כל העובר על דברי חכמים חייב · כל מי שעובר על ד"ת או דברי חכמים צריך לשוב ועתה שמע בני כי רוב העולם אין נזהרים מדברים בטלים ומלהסתכל בנשים ומלהדבר עמהם שלא לצורך גם לא נזהרו להתפלל בכוונה ומלדבר בבית הכנסת ומשחוק ומקלות ראש גם לא נזהרו בצדקה לתת אותה למי שהגון לה ולאמץ הלב ולקפוץ היד ולדבר דברים קשים לעניים גם לא נזהרו משבועות חנם ולקלל חבירו או עצמו בשם והזכרת שם שמים לבטלה או במקום שאינו טהור או בידים שאינם נקיות ובטול ת"ת כנגד כולם וגם לא נזהרו מקנאה ושנאה ולשון הרע וגאות וכעס ומכל המדות האמורות בס' הזה · א"כ גם לא נזהרים בעניני קיום המצות התלוים במעשה כגון נטילת ידים ומעניני נזיקין אדם לחבירו ולקיים שבת כדין רבים נכשלים בזה כי דבר

כל פרי אונ דאש איז אַלֶע זַיינֶע גוּטֶע פְרוּכְט הסר חטאתו עֶר זָאל אָפּ טָאן זַיינֶע זִינְד והחלק השלישי אונ דאש דְרִיטֶע חֵלֶק אִיז אדם שהתנהג בכל תנאי התשובה וֶוען אַמֶענְטְשׁ אִיז זִיך נוֹהֵג אִין אַלֶע דִיא תְּנָאִים פוּן תְּשׁוּבָה והגביר שכלו על תאוותו אונ עֶר הָאט גְשְׁטַארְקְט זַיין שֵׂכֶל אוֹיף זַיינֶע תַּאֲוֹות והתמיד לחשוב עם נפשו אונ רֶעכִינְט זִיך אַלֶע צַייט אִיבֶּער מִיט זִיך זָעלְבְּשְׁט וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן וירא את בוראו אונ פָארְכְט זִיך פַר זַיין בַּאשֶׁעפֶּער ובוש ממנו אונ שֶׁעמְט זִיך פַאר אִים והשב אל לבו גודל חטאו ועונו אונ נֶעמְט זִיך צוּם הַארְצְן זַיינִי גְרוֹישְׁע זִינְד והכיר גדולת מי שהמרה אותו אונ עֶר הָאט דֶר קֶענְט דָאשׁ גְרוֹישְׁקַייט פוּן דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט אִים דֶר צַארִינְט ועבר על דבריו אונ וָואשׁ עֶר הָאט עוֹבֵר גִיוֶועְן אוֹיף זַיינֶע רֵייד והציב עונותיו לנגד עיניו אונ עֶר שְׁטֶעלְט זַייְנֶע זִינְד קֶעגְן זַיינֶע אוֹיגְן ונכחו אונ קֶעגִין אִים פְּלוֹמֶר קֶעגְן זִיך אַלֵיין תמיד מתחרט עליהם אונ הָאט אַלֶע צַייט חֲרָטָה אוֹיף דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט זֵייא גְטָאן ומבקש המחילה בהם כל ימי חייו עד בא קצו אונ כָּל זְמַן עֶר לֶעבְּט בִּיז זַיין טוֹיט בֶּעט עֶר אַלְץ אַז גָאט ב"ה זָאל אִים מוֹחֵל זַיין וזה אונ דֶר דָאזִיגֶר בַּעַל תְּשׁוּבָה ראוי אצל הבורא להנצל אִיז עֶר וָוערְט בַּייא דֶעם בַּשֶׁעפֶר אַז עֶר זָאל נִיצוֹל וֶוערִין פוּן אַיין עוֹנֶשׁ אונ עֶר זָאל אִים דִיא זִינְד מוֹחֵל זַיין:

אבל במה תהיה התשובה אָבֶּר דוּרְך וָואשׁ קָאן דֶר מֶענְטְשׁ דֶער צוּ קוּמֶן אַז עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן אומר בזה וֶועל אִיך זָאגְן אִין דֶעם כי תתכן לו אחר הקדמות ידיעתו בשבעה דברים אַז עֶר וֶועט פְרִיעֶר ווִישְׁן זִיבִּין זַאכְן קֶען עֶר עֶרְשְׁט רֶעכְט תְּשׁוּבָה טָאן הראשון דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע אִיז שידע גנות מעשהו עֶר זָאל ווִישְׁן זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים וָואשׁ עֶר הָאט גִיטָאן ידיעה ברורה מִיט אַיין קְלָארֶע יְדִיעָה כי אם לא יתברר לו זה וָוארוּם אַז דָאשׁ וֶועט בַּייא אִיהם נִיט קְלָאר זַיין ויהיה מסתפק או שוגג בלתי מזיד אונ עֶס וֶועט בַּייא אִים זַיין אַסָפֵק אוֹיבּ עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט אָדֶער עֶר טְרַאכְט זִיך עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט אוּם גָעוִין אונ נִיט בְּמֵזִיד לא תתכן לו החרטה ממנו עליו אַזוֹא קֶען

עֶר

(תהלים נא) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד והשני שידע בחיוב רוע מעשהו" וגנותו כי אם לא יתברר אצלו כי מעשהו רע ומפעלו אינו טוב לא יתחרט עליו ולא יקבל תנאי התשובה ממנו ודינו בו כדין השוגג ואמתלאתו רחבה כמ"ש (שם יט) שגיאות מי יבין וגו' והשלישי שידע בחיוב הגמול על מעשהו כי אם לא ידע זה אין צורך מביאו אל החרטה עליו וכשיתברר אצלו כי הוא ענוש עליו יתחרט אחר כך ויבקש המחילה כמו שכתוב (ירמיה לא) כי אחרי שובי נחמתי וגו' ואמר (תהלים קיט) סמר מפחדך

("פירוש איך שהכל מחייב במעשיו רע"ה מאוד ואמר רוע מעשה על עבירות שבין אדם למקום וגנותו על עבירות שבין אדם לחבירו כמו הגניבה והעלמת עין מהעני ועליהם אמר שהם מגונה מאד בכל שאנושי פ"ל):

דבר פשוט הוא מאוד מי שאינו בקי במצות נכשל בהרבה מקומות וכהנה עושה אדם עבירות כל ימיו לא הרגיש לכן צריך זה כשבא לידע העבירות שעשה והיאך יכול לדעת ילמוד המצות ויבין בכל מצוה ומצוה מה חיסר ממנה שלא קיים ובמה עבר ואם לא ידע במה עבר איך יתחרט עליה כמ"ש הכתוב כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד: וזה שאחז"ל אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו וכו' פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה היינו מחמת ביטול תורה לא ידע כמה חטאים שעבר דאל"כ למה לא מצא עבירות ביטול תורה קודם לכל עבירות כ"כ בספר קנ"ת ע"ש: והשני אפי' כשהוא יודע עבירות שעשה לא יתחרט עליהם אם לא ידע בודאי רעת העבירות שעבר כי אם יחשוב מה בכך אם נהניתי מן העולם הזה בלא ברכה או אם בטלתי מן התורה אין זה דבר רע כ"כ מי שחושב כן לא יתחרט ולא ישוב בלב שלם אלא צריך להשוב אין שום דבר
דבר

ער דאך קיין רעכטע חרטה דרויף ניט האבין ובקשת המחילה בו אונ אויך קען ער ניט רעכט בעטין מען זאל אים דיא עבירות מוחל זיין ווארום ער טראכט זיך אפשר האב איך גאר ניט גזינדיגט אונ אויף אשוגג ווערט ער זיך טראכטין וואש בין איך שולדיג דרום מוז ער ווישין גאנץ קלאר זיינע עבירות וואש ער האט גיטאן אזוי וויא עש שטייט אין (תהלים) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד דען מיינע עבירות טוא איך ווישין אונ מיינע זינד זיינען תמיד אנטקעגין מיר והשני אונ דאש אנדערע איז שידע בחיוב רוע מעשהו דאש ער מוז ווישין פון דעם חיוב פון זיינע שלעכטע מעשים כלומר ער מוז ווישין וויא זיין שכל זעלבשט איז מחייב אז זיינע מעשים וואש ער האט גיטאן קעגין גאט זיינען זייער שלעכט וגנותו אונ דאש שלעכטיקייט פון זיינע בייזע מעשים וואש ער האט גיטאן קעגין לייט כי אם לא יתברר אצלו ווארום אז עש ווערט ביי אים ניט קלאר זיין כי מעשהו רע אז זיינע מעשים וואש ער האט גיטאן זיינען שלעכט ומפעלו אינו טוב אונ זיין ווערק איז ניט גוט למשל ווען ער האט גיגעסין אן אברכה אדער נאך אזוא אגלייכין אז ער מיינט אונ טראכט וואש איז דאש דען פאר אגרויסע עבירה לא יתחרט עליו ווערט ער אויף דעם קיין חרטה ניט האבין ולא יקבל תנאי התשובה ממנו אונ ווערט ניט וועלין מקבל זיין דרויף דיא דרכים פון תשובה ודינו בו כדין השוגג אונ זיין דין איז אין דר עבירה נאר וויא איינר טוט איין עבירה בשוגג ואמתלאתו רחבה אונ זיין פאר ענטפרונג איז ביי אים גאנץ ברייט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) שגיאות מי יבין דיא עבירות וואש מען טוט בשוגג ווער קאן זייא פר שטיין כלומר ווער קאן זיך פון זייא אפ היטין והשלישי אונ דאש דריטע איז שידע בחיוב הגמול על מעשהו אז ער זאל ווישין אז מען ווערט אים בצאלין עונש פר זיינע שלעכטע מעשים וואש ער האט גטאן כי אם לא ידע זה ווארום אז ער ווערט דאש ניט ווישין אין צורך מביאו אל ההרטה איז דאך ניט פאר האנדין ביי אים קיין זאך אז זיא זאל אים ברייניגן אז ער זאל בדארפין דריבר חרטה האבין וכשיתברר אצלו כי הוא ענוש עליו אבר אז עש ווערט ביי אים קלאר זיין אז ער ווערט אויף די עבירות גישטראפט ווערין יתחרט אח"כ ויבקש המחילה ווערט ער דער נאך חרטה האבין אונ ווערט בעטין גאט ער זאל אים מוחל זיין דיא עבירות אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) כי אחרי שובי נחמתי דען נאך דעם אז איך האב ווידר גיקערט פון מיינע ...ד
האב

מפחדך בשרי וגומר והרביעי שידע שהוא שמור עליו ונכתב בספר עונותיו ולא יעבור עליו העלם ולא שכחה ולא הנחה כמ"ש (דברים לב) הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי ואמר (איוב ז) ביד כל אדם יחתום וגומר כי אם יחשוב כי הוא מופקר ואיננו שמור עליו לא מתחרט ולא יבקש המחילה בו מפני איחור עונשו עליו כמ"ש (קהלת ח) אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע והחמישי שידע באמת כי התשובה אופן רפואת מדותו והדרך אל הארוכה מרוע מעשהו וגנות מפעלו ושבה יתקן טעותו וישיב אבדתו כי אם לא יתברר אצלו זה יתיאש מכפרת הבורא יתברך ומרחמיו ולא יבקש ממנו

דבר רע בכל העולם כמו מי שאינו חושש על מצות המלך המרומם ק"ו ממלך העובר על צויו כמה הוא דבר רעה · והג' צריך הוא לידע ולהאמין מעומק הלב שיש לו גמול ועונש בדינים קשים ומרים בעה"ב על עבירות שעשה אבל אם לא ידע זה לא יחוש לשוב ואחר שברור אצלו העונש אזי ישוב ויתחרט ויבקש מאת האל המהולל מחילה כמו שאמר אחרי שובי נחמתי ורישא דקרא יסרתני ואוסר וגו' ע"כ השיבני ואשובה · והד' שידע שהוא שמור עליו כו' · והה' זה לבון המורה של"ו מה"ג על מצות התשובה מפני שאי אפשר לשום אדם שלא יחטא ויפשע אם שנכשל בדע' שיתחרטו או מדה ושיא בלתי נבחרת בחמת או לתגבורת התאוה או כעס ולו יאמין האדם שלא יוכל לתקן זו המעוות לעולם היה מתמיד על טעותו ואפשר שהיה מוסיף במריו אחר שלא נשאר לו תקוה אך עם אמונת התשובה יתקן וישוב לטוב שבעניניו ויותר שלם ממה שהיה קודם שיחטא עכ"ל

האב איך חרטה גהאט דרויף וואש איך האב זיי גיטאן אונ אין (תהלים) שטייט סמר מפחדך בשרי מיינע האר פון דעם פלייש האבן זיך ביא מיר אויף גשטעלט פון וועגין דיין פארכט וואש איך פארכט מיך פר דיין משפט והרביעי אונ דאש פערטע איז שידע שהוא שמור עליו ער זאל ווישין אז זיינע זינד זיינן אלע גהיט אויף אים ונכתב בספר עונותיו אונ זיינע עבירות זיינען פאר שריבין אין אבוך לא יעבור עליו העלם ולא שכחה עש וועט אויף אים ניט איבער גיין קיין פאר הוילונג כלומר עש וועט פון זיי גאר ניט פאר הוילן ווערין אונ ניט פאר געסין ווערין ולא הנחה אונ מען וועט אים פון זיי ניט נאך לאזן מען זאל עפים אים מותר זיין אזו וויא עש שטייט אין (דברים) הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי פאר וואר זייא זיינן בהאלטין מיט מיר אונ פאר חתמת אין מיין בהעלטניש אונ אין (איוב) שטייט ביד כל אדם יחתום מיט דיא הענט פון איטליכן מענטשין טוט ער חתמינן כי אם יחשוב כי הוא מופקר ואיננו שמור עליו ווארום אז ער וועט טראכטין אז דאש וואש ער טוט איז גאר הפקר מען שרייבט זייא גאר ניט אויף אונ זייא זיינען גאר ניט גהיט אויף אים לא יתחרט ולא יבקש המחילה בו וועט ער קיין חרטה ניט האבין אונ וועט ניט בעטין פון גאט אז ער זאל אים זייא מוחל זיין מפני איחור ענשו עליו ווייל עש גיווערט לאנג וואש מען שטראפט אים דריבער נישט מיינט ער דאך אז דער ווייל ווערין זיינע עבירות פאר געסין אדער מען שיינקט אים זייא דרום וועט ער ניט טאן קיין תשובה אזו וויא עש שטייט אין (קהלת) אשר אין נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה ווייל עש ווערט ניט גיטאן קיין עונש גיך פאר דיא שלעכטע מעשים על כן מלא לב בני האדם בהם לעשות רע דריבער דר פילט דאש הארץ פון מענטשין צו טאן שלעכטץ והחמישי אונ דאש פינפטע איז שידע באמת ער זאל באמת ווישין כי התשובה אופן רפואת מדותו אז דיא תשובה איז דיא רפואה צוא זיין ווייטאג והדרך אל הארוכה מרוע מעשהו אונ דיא תשובה איז דער דרך וויא ער קאן גהיילט ווערין פון זיינע בייזע מעשים וגנות מפעליו אונ פון זיינע שענדליכע ווערק ושבה יתקן טעותו אונ דורך איר קאן ער פאריכטן זיין טעות כלומר ער קאן פאריכטין דיא עבירות וואש ער האט גיטאן ביז אהער וישיב אבדתו אונ דורך דער תשובה וועט ער אום קערין וואש ער האט פאר לארין כי אם לא יתברר זה אצלו ווארום אז דאש וועט ביא אים ניט זיין גאנץ קלאר יתייאש מכפרת הבורא ית' ומרחמיו וועט ער זיך מייאש זיין אונ וועט ניט האפין אז גאט ב"ה וועט אים

פאר

עכ"ל: והוא צריך לתקוע בלבו הטובות שעשה הבורא יתב' מעודו ועד היום הזה והיה לו להודות עבור הטובות והוא לא עשה אלא עבר על מצותיו ויש לו לשקול עונש העבירה שארוך כנגד הנאה מהרה שהיה לו מהעבירה ושכר מצוה הנצחית כנגד צער מועט לשעה כמ"ש חז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה את תענוג ושכר עבירה (הנאתה) כנגד הפסדה בעוה"ב גמול הצדקה ר"ל גמול המצוה מצ' וצדקה תהיה לנו כי נשמור וגו': הז' צריך להתחזק מאוד ולסבול סבל גדול להמנע מן הרע אשר הרגיל בו כי זה דבר קשה מאוד עבירה שהורגל בזה כל זמן שהיא דומה לו כהיתר קשה לו מאוד לפרוש ממנה וע"כ צריך האדם חיזוק גדול ונדרים גדולים

ממנו המחילה על מה שקדם לו מרוע מפעלו כמ"ש (יחזקאל לג) אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה והיתה התשובה על זה מהבורא על ידי נביאו חי אני נאום ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע וגומר והששי שיחשב עם נפשו במה שקדם לבורא עליו מן הטובות ומה שקדם לו מהמרותו תמורות ההודאה עליהן ושישקול עונשי העבירה עם ערבותה וערבות גמול הצדקה עם צערה בעוה"ז ובעוה"ב כמו שאמרו רבותינו ז"ל הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה והשביעי חוזק סבלו להמנע מן הרע אשר הרגיל בו והסכמתו לסור ממנו בלבו ובמצפונו כמ"ש (יואל ב) וקרעו לבבכם

פאר געבן זיינע זינד דורך דער תשובה אונ וועט זיך איבר אים דער בארימען ולא יבקש ממנו המחילה אונ דרום וועט ער פון אים ניט בעטין אז ער זאל אים מוחל זיין על מה שקדם לו מרוע מפעלו אויף די שלעכטע מעשים וואש ער האט פריער גיטאן כלומר וויל ביא אים איז דאש ניט גוויש אז גאט ב"ה וועט אים מוחל זיין זיינע עבירות דורך דער תשובה וועט ער זיך נאר מייאש זיין פון צו בעטין אים אויף דעם אונ וועט ניט וועלין טאן קיין תשובה אזוא וויא עש שטייט אין (יחזקאל) אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתינו עלינו איר האט גזאגט וויל אונזרע מיסטייט אונ אונזרע זינד איז אויף אונז ובם אנחנו נמקים אונ דורך די זעלביגע טוען מיר פר גיין ואיך נחיה אונ וויא אזו קאנן מיר לעבין והיתה התשובה על זה מהבורא על ידי נביאו אונ דרויף האט דער בשעפר זיי גיענטפערט דורך זיין נביא יחזקאל חי אני נאם ה' אלהים אזוא גיוויש אז איך לעב אזוא זאגט דער האר גאט אם אחפוץ במות הרשע אויב איך טוא וועלין אז דער רשע זאל שטארבין איבער זיינע עבירות נאר ער זאל תשובה טאן וועט ער בלייבין לעבין והששי אונ דאש זעקסטע איז שיחשוב עם נפשו ער זאל זיך ברעכנען מיט זיין לייב כלומר מיט זיך זעלבשט במה שקדם לבוראו עליו מן הטובות וואשערי טובות דר בשעפר האט אים שוין פריער גיטאן ומה שקדם לו מהמרותו אונ זאל זיך ווידער ברעכנן וואש ער האט קעגין גאט ביז אהער ווידר גשפעניגט תמורות ההודאה עליהן אויף דעם ארט וואו ער וואלט אים בדארפט לויבן פר די טובות האט ער אים נאך ווידר גשפעניגט ושישקול עונש העבירה עם ערבותה אונ ער זאל וועגן דעם עונש וואש ער וועט האבין פאר דער עבירה קעגין איר זיסקייט כלומר קעגין דעם תענוג וואש ער האט הײנט פון איר וערבות גמול הצדקה עם צערה בעוה"ז ובעוה"ב אונ דאש זיסקייט פון דעם שכר וואש ער וועט האבין פאר דיא מצות אויף יענער וועלט זאל ער עש וועגין קעגין דעם צער וואש ער האט היינט אויף דער וועלט פון דער מצוה אזו וויא אונזרע חכמים האבן גזאגט הוי מחשב הפסד מצוה דו זאלשט רעכענען דעם שאדין וואש דוא האשט איבר דער מצוה כנגד שכרה קעגין דעם שכר וואש דו וועשט פאר איר האבין אויף עוה"ב ושכר עבירה אונ דעם שכר פון דר עבירה זאלשטו רעכנן כנגד הפסדה קעגין איר שאדין וואש דוא וועשט איבר איר גישטראפט ווערין והשביעי אונ דאש זיבטי איז חוזק סבלו להמנע מן הרע ער מוז זייער שטארק ליידן ער זאל פר מיידין פון דעם בייז אשר הרגיל בו וואש ער האט זיך דר מיט גיוואונט והסכמתו לסור ממנו בלבו ובמצפונו אונ מוז זיך פיר נעמן ער זאל זיך אפ קערין פון זיי מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות אזוי וויא עש שטייט אין (יואל) וקרעו לבבכם

לבבכם ואל בגדיכם ובהתקדם ברור אלו השבעה דברים בדעת החוטא תתכן ממנו התשובה מעונותיו:

פרק ד **אבל** גדרי התשובה הם ארבעה הראשון החרטה על מה שקדם לו מן העונות והשני שיעזבם ויסור מהם והשלישי שיתודה בהם ויבקש המחילה עליהם והרביעי שיקבל על נפשו שלא ישוב לעשותם בלבו ובמצפונו והחרטה אות על גנות מעשהו בעיניו כמ"ש (יואל) מי יודע ישוב ונחם והשאיר אחריו ברכה ואמר במי שהתמיד על חטאיו (ירמיה ה) אין איש נחם על רעתו ואנחנו רואים כזה בין בני אדם כשמראה החוטא לחבירו החרטה על מה שחטא לו הוא הסיבה החזקה למחול לו והעזיבה אות על בירור אמונתו בגמול ובעונש

גדולים לסרוח ממה שמורגל וימאס בלבו הרעות כמ"ש קרעו לבבכם ואל בגדיכם ובהתוודה קובע בלבו אלו השבעה ענינים אז הוא קרוב לדרך התשובה ושיש והנה מדרגות רבות לתשובה ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הש"י ולעולם אין השלמה טהורה בשלימה שיהיו העונות כלא היו אלא אחר שיעכר האדם את לבו כמו בגד המטונף אם יכבס אותו מעט אזי יעבור הטינוף אבל רושם והתם ישאר בו אבל לפי רוב הכיבוס יתלבן לגמרי וכן כתיב הרב כבסני מעוני לכן אמרתם לבך מן הטין דכתי' כבסי מרעה לבך ירושלי' עכ"ל:
אבל גדרי התשובה הם ד' ר"ל אם לא יהיה בלם בד' גדרי התשובה ואפילו עדיין הוא מכתן ויש פגמה בתשובתו כנ"ל: הא' החרטה הוא שיתחרט על מה שעבר על מצות ה': והשני שיעזבם יעזוב רשע דרכו ויפסיק מהם: והג' שיתודה עליהם · והרביעי שיקבל על עצמו בלבו ובמצפונו שמהיום והלאה לא יעשה עוד כמעשה הרע ההוא וכיוצא בו: מי יודע שיש בו ענין ישוב ונחם כלומר יתחרט כמו ולא בן אדם הוא ויתנחם:

יעזוב

לבבכם ואל בגדיכם אונ צורייסט אייערי הערצר אונ ניט אייערי קליידר ובהתקדם ברור אלו השבע דברים בדעת החוטא אונ אז דער זינדיגר וועט פריער פאר שטיין קלאר די זיבן זאכן וואש אויבן איז גישטאנן תתכן ממנו התשובה מעונותיו וועט שוין פון אים קאנן רעכט זיין דיא תשובה פון זיינע זינד כלומר וועט ער שוין קאנן רעכט תשובה טאן:

אבל גדרי התשובה אבר די גדרים פון דער תשובה ווי ווייט זיא גרייכט אונ וואש ער מוז אלץ טאן אז עש זאל הייסן ארעכטע תשובה הם ארבעה דאש זיינען פיר זאכן הראשון דאש ערשטע איז ההרטה על מה שקדם לו מן העונות ער זאל חרטה האבן אויף די זינד וואש ער האט פריער גיטאן והשני שיעזבם ויסור מהם אונ דאש אנדערי איז ער זאל זיי פר לאזין אונ זאל זיך אפ קערין פון זייא ער זאל שוין מער ניט טאן והשלישי שיתודה בהם ויבקש המחילה עליהם אונ דאש דריטע איז ער זאל זיך מתודה זיין אונ זאל אויף זיי בעטין השי"ת ער זאל אים זיי מוחל זיין והרביעי שיקבל על נפשו שלא ישוב לעשותם בלבו ובמצפונו אונ דאש פערטע איז ער זאל אויף זיך מקבל זיין מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות אז ער וועט זייא שוין ניט טאן והחרטה אות על גנות מעשהו בעיניו אונ דאש וואש ער האט חרטה איז אצייכין אז די עבירות זיינן מבוזה אין זיינע אויגין אזו וויא עש שטייט אין (יואל) מי יודע ישוב ונחם ווער עש וויס אז ער האט איין עבירה אין זיך זאל תשובה טאן אונ זאל זיך בדיינקן כלומר ער זאל חרטה האבין אויף זיינע עבירות והשאיר אחריו ברכה וועט ער נאך זיך איבר לאזין אברכה אונ ער זאגט אין (ירמיה) פון אזעלכין וואש בלייבט בייא זיינע זינד אונ טוט זיי תמיד אין איש נחם על רעתו עש האט קיינר ניט חרטה אויף זיין בייז ואנחנו רואים כזה בין בני אדם אונ מיר זעהן אזו אגלייכין צווישן מענטשן אויך כשמראה החוטא לחבירו החרטה על מה שחטא לו אז דער וואש האט גזינדיגט קעגין זיין חבר ווייזט אים אז ער האט חרטה אויף דעם וואש ער האט גיזינדיגט קעגין אים הוא הסיבה החזקה למחול לו איז דאש די שטארקע סיבה אז ער זאל אים מוחל זיין אונ הוא הדין אנטקעגין גאט איז אויך אזו והעזיבה אונ דאש פאר לאזונג וואש ער פאר לאזט דיא עבירות אות איז דאש אצייכין על בירור אמונתו בגמול ובעונש אז ער גלויבט גיוויש אז מען קריגט פאר איין מצוה שכר אונ פר שלעכטש איין

ובעונש כמ"ש (ישעיה נה) יעזוב רשע דרכו וגומר ואמר
במי שהתמיד על חטאיו (שם נז) בעון בצעו קצפתי ואכהו
וגו' וכמו זה נראה בין בני אדם כי כאשר ימנע המריע
לחבירו מהרע אליו אחר ההרטה אז יהיה ראוי למחול
לו ולעבור על פשעו ובקשת המחילה אות על כניעתו
ושפלותו לפני האלהים והתודותו בעונו סיבת המחילה
לו כמו שנאמר (משלי כח) ומודה ועוזב ירוחם ואמר בהפך
זה (ירמיה ב) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי
ואמר (משלי כח) מכסה פשעיו לא יצליח וכזה נראה בין
בני אדם כי החוטא להבירו כשיכנע לו ויודה שחטא לו והרע אליו ובקש ממנו המחילה
והכיר חבירו ממנו שהוא מתחרט על מה שקדם לו מן החטא לא יתעכב מלמחול לו
ומעביר על פשעו ויסור מה שיש לו בלבו מן הנטירה אבל הקבלה שלא ישנה אות על
ידיעתו

יעזוב רשע דרכו וגו' וישוב אל ה' וירחמהו
ולא יענש עוד : בעון בצעי קצפתי ואכהו
הסתר ואקצוף וילך שובב בדרך לבו · ופי'
רש"י בעון בצעו בעון גזלתו אף גם שהלך
שובב בדרכי לבו שלא שב ע"כ קצפתי
ואכהו : והתודותו בעונו וכו' · והוא מ"ע
כמ"ש בפ' נשא איש או אשה כי יעשו מכל
חטאת האדם למעול מעל בה' ואשמה הנפש
ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו וגו'
וכן כמה פסוקים והבאתים בר"ח : אבל
הקבלה שלא ישנה עוד לעשות כזה הוא א ת
על

עונש אזו ווי עש שטייט אין (ישעיה) יעזוב רשע דרכו וגו' לאז דר רשע פאר לאזן זיין שלעכטין
וועג אונ זאל תשובה טאן וועט זיך גאט אוף אים מרחם זיין ואמר במי שהתמיד על חטאיו אונ ער
זאגט אויף אזעלכין וואש בלייבט ביא זיינע זינד אונ טוט זייא תמיד בעון בצעו קצפתי ואכהו פון
וועגין די זינד פון זיין רויב האב איך גיצארינט אונ אים גישלאגין וכמו זה נראה בין בני אדם אונ
אזו אגלייכין זעהן מיר ביי מענטשין אויך כי כאשר ימנע המריע לחברו אז דר וואש האט גיטאן
בייז צו זיין חבר פאר מייד זיך מהרע אליו פון צוא טאן אים בייז אחר החרטה נאך דעם אז ער
האט חרטה אויף דעם וואש ער האט אים פריער בייז גיטאן אונ ווייטר טוט ער אים שוין קיין
בייז נים אז יהיה ראוי למחול לו דענמאלט איז ער ווערט אז דר מענטש זאל אים מוחל זיין ולעבור
על פשעו אונ ער זאל אים שיינקין זיינע זינד ובקשת המחילה אונ דאש וואש ער בעט פון השי"ת אז
ער זאל אים מוחל זיין דיא זינד אות על כניעתו ושפלותו לפני האלהים איז דש אצייכין אויף זיין
אונטר טעניקייט אונ זיין נידעריקייט פר גאט והתודותו בעונו אונ דאש וואש ער איז מתודה אויף
זיינע עבירות סיבת המחילה לו איז דאש די סיבה אז מען זאל אים מוחל זיין די עבירות אזו ווי
עש שטייט אין (משלי) ומודה ועוזב אונ דר וואש איז מתודה אונ פר לאזט זייא אונ טוט זייא שוין
ווייטר נים ירוחם דר ווערט דר בארימט פון גאט ואמר בהפך זה אונ פון איינם וואש ער טוט פר
קערט פון דעם אונ איז נים מתודה זאגט ער אין (ירמיה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי נון
איך וועל דיך משפטין אויף דעם וואש דו האשט גיזאגט איך האב גאר נים גיזינדיגט אונ אין
(משלי) שטייט מכסה פשעיו לא יצליח דר וואש בדעקט זיינע זינד דר וועט נים בגליקין וכזה נראה
בין בני אדם אונ אזו אגלייכענש זעהט מען צווישין מענטשין אויך כי החוטא לחבירו ווארום דער
וואש זינדיגט קעגין זיין חבר כשיכנע לו ויודה שחטא לו והרע אליו אז ער איז זיך מכניע פאר אים
אונ איז מתודה אז ער האט קעגין אים גיזינדיגט אונ האט אים בייז גיטאן ובקש ממנו המחילה אונ
בעט פון זיין חבר ער זאל אים מוחל זיין והכיר חבירו ממנו אונ דר חבר דר קאנט פון אים שהוא
מתחרט על מה שקדם לו מן החטא אז ער האט חרטה אויף דעם וואש ער האט פריער קעגין אים
גיזינדיגט לאיתעכב מלמחול לו ולעבור על פשעו וועט ער נים זאמען פון מוחל צו זיין אים אונ פון
צו שיינקין אים זיינע זינד ויסיר מה שיש לו בלבו מן הנטירה אונ ער וועט אפ טאן די שנאה וואש
ער האט אויף אים אין זיין הארצין אבל הקבלה אבר אז ער איז אויף זיך מקבל שלא ישנה ער זאל
עש שוין נאך אמאל נים טאן אות על ידיעתו ברוע מעשהו איז דאש איין צייכין אז ער ווייש פון
זיינע

ידיעתו ברוע מעשהו וגודל חטאו כמו שנא' (איוב לד) אם עול פעלתי לא אוסיף ונאמר (הושע יד) אשור לא יושיענו ונומר ונאמר בהפכו (ירמיה יג) היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו וגומר וכמו זה נראה בין בני אדם כשיקבל החוטא לחברו על עצמו שלא ישנה להרע לו ויראה החרטה והעזיבה ויתודה יהיה זה גמר סיבות המחילה לו והסר האשמה ממנו ודחות העונש מעליו וכשיתקבצו בשב אלו הארבעה גדרים בתנאיהם אשר אנו עתידים לבארם יכפר לו הבורא עונו ויעבור על פשעו ואם יהיה בעון ממה שנאמר בו (שמות כ) לא ינקה כשבועת שוא ואשת איש מיקל הבורא עונשו בעוה"ז ומטיב לו בעוה"ב ונכנס בכת הצדיקים כמו שנאמר (ישעיה נט) ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב וגו' ואמר

אם

ידיעתו כו' : ונאמר אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וריש' דקרא שובה ישראל עד ה' אלהיך קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וגו' פוד זאת אמרו לפניו אשור לא יושיענו וגו' לא נבקש עוד עזרת אדם לא מאשור ולא ממצרים : היהפך כושי עורו ונמר חברברותיו גם אתם תוכלו להיטיב לימודי הרע כמו להרע : וכשיתקבצו בשב וכו' יהיה בטוח בה' שיכפר לו כל עונותיו ופשעיו ואפילו אם יהיה העון ממה שנאמר בו לא ינקה כו' אעפ"כ אם דעתו לשוב ושב בכל לבו ונפשו מיקל הבורא ויבוא עליו יסורין קלים בעוה"ז למרק עונותיו ליכנס בכת הצדיקים בעוה"ב וכמו שית' פוד לפנינו פ"ה ע"ש ואשת איש כתיב בה לא ינקה במשלי ו' :

וכא

זיינע בייזע מעשים וגודל חטאו אונ פון זיינע גרויסע זינד אזו ווי עס שטייט אין (איוב) אם עול פעלתי לא אוסיף אויב איך האב אנדערש אומרעכט גיווערכט וועל איך עס שוין ניט כערין אונ אין (הושע) שטייט אשור לא יושיענו דער מלך אשור וועט אונז ניט העלפין כלומר מיר וועלין זיך שוין ניט סומך זיין אויף דעם מלך אשור נאר אן גאט ברוך הוא ונאמר בהפכו אונ אין (ירמיה) שטייט פון איינעם וואס ער טוט פר קערט כלומר אז ער טוט ווידער די עבירות היהפוך כושי עורו קאן דען פר קערין דער כושי זיין שווארצע פעל אזו אויך קאן דער ניט גוט ווערין ווייל ער טוט די עבירות ווייטר וכמו זה נראה בין בני אדם אונ אזו איין גלייכין זעהעט מען צווישין מענטשן אויך כשיקבל החוטא לחבירו על עצמו שלא ישנה להרע לו אז דער וואס זינדיגט קעגן זיין חבר נעמט אויף זיך אז ער וועט אים שוין ניט טאן קיין בייז ויראה החרטה והעזיבה ויתודה אונ וועט אים ווייזין אז ער האט חרטה אויף דעם וואס ער האט פר אים גיזינדיגט אונ האט עס שוין פר לאזין אונ איז מתודה אויף דעם וואס ער האט קעגן אים גיזינדיגט יהיה זה גמר סיבות המחילה לו וועט דאס זיין דר גמר פון די סיבות אז ער זאל אים מוחל זיין כלומר וועט דאס זיין די רעכטע סיבה אז דורך דעם וועט נגמר ווערין אז ער זאל אים מוחל זיין והסר האשמה ממנו אונ אפ צו טאן פון אים די שולד ודחות העונש מעליו אונ אוועק צו שטויסין דעם עונש פון אים וכשיתקבצו בשב אלו הארבעה גדרים אונ אז עס זאמלען זיך איין אין דעם וואס טוט תשובה דיא אלע פיר זאכין באנאנד בתנאיהם אשר אנו עתידים לבארם מיט דיא איבעריגע תנאים וואס מיר וועלין נאך ווייטער בשיידין יכפר לו הבורא עונו וועט אים דער בשעפער פר געבין זיינע זינד ויעבור על פשעו אונ וועט אים מאכן איבער פארין פון זיינע מיססיים כלומר ער וועט אים מוחל זיין זיינע עבירות ואם יהיה העון ממה שנאמר בו לא ינקה אונ ווען ער האט אפילו אזו איינד גיטאן וואס דער בייא שטייט גאט וועט אים ניט ריינגין כשבועת שוא ואשת איש דהיינו ער האט גישווארן פאלש מיט גאטס נאמען אדער ער איז גילעגין מיט איין אשת איש מקל הבורא ענשו בעוה"ז מאכט אים דר בשעפר זיין עונש גרינגר אויף דר וועלט ומטיב לו בעולם הבא אונ וועט אים גוטס טאן אויף עולם הבא ויכנס בכת הצדיקים אונ וועט אריין גיין מיט דיא חברותה פון צדיקים בעולם הבא אזו וויא עס שטייט אין (ישעיה) ובא לציון גואל אונ עס וועט קומען צו ציון איין דער לייזער ולשבי פשע ביעקב אונ צוא דיא פון צווישין יעקב וואס ווידער קערין

פון

(ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב ואמר (שם טו) אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד :

פרק ה **אבל** תנאי גדרי התשובה רבים מאד אך אזכור מהם עשרים תנאים ונבאר בכל גדר מגדרי התשובה חמשה תנאים ובהם יהיה כל מגדריה הארבעה שלם מהם תנאי החרטה חמשה הראשון היראה ממהירות עונש הבורא לחוטא על מה שקדם לו מן העונות ותחזק בעבור זה חרטתו כמו שנאמר (שם יג) תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך וגומר והשני שבירת לבו והכנעו לאלהים על מה שהיה ממנו מן החטא כמו שנאמר (ד"ה ב ז) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם והשלישי לשנות מלבושיו ותכשיטיו להראות סימני החרטה בדבריו ובמאכליו ובכל תנועותיו כמו שנאמר (ירמיה ד) על זאת חגרו שקים וגומר ואמר יונה

ובא לציון גואל וגו' ואני זאת בריתי וגו' ברית כרת ה' עם ישראל שישובו אל ה' קודם שיגאלו או מעצמו או בע"כ כמ"ש בסוף שער הבטחון מהר"ג : אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד · ואני אשיבך לפני תעמוד לעולם :

אבל תנאי גדרי התשובה · השייכים והתלויים לגדרי התשובה ויכנעו עמי וגו' ויתפללו ויבקשו פני . וישובו מדרכיהם הרעים ואני אשמע מן השמים ואסלח לחטאתם כך הבטיח הש"י לשלמה : והשלישי לשנות מלבושיו כו' ובמאכליו · כמו שמצינו באחאב שהיה למוד לאכול כד' שעות ביום ואכל בשבית ונתקבל תשובתו עיין בר"ה מזה באורך ובספר היראה לרבינו יונה כתב שהגדר הגדול המעולה והמופלא מניעת המאכלות כי מי שאינו יכול לסבול עינויים קשים ותעניות ימשיך מתאותו ולא ימלא כל תאותיו במאכל ובמשתה אף שיכולת בידו ימנע עצמו מהם בתוקף תאותיו לתשובה ודרך זה יכניענו מחטא ויזכרנו אהבה סגולה יותר מתענית א' בשבוע כי זה בכל יום תמיד ויפיס לבו בתורה יותר אם היה רגיל ללמוד דף א' ילמד שני דפים כי גדול ת"ת שמביא לידי מעשה וכתב שכן שמע מהחסיד עולם

פֿון זייער זינד אונ (ירמיה) האָט געזאָגט אם תשוב ישראל ווען דוא ישראל וועשט ווידער קערין נאום ה' אלי תשוב זאָגט גאָט צו מיר זאָלשטו ווידער קערין אונ נאָך האָט ער געזאָגט אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד אויב דוא וועשט ווידער קערין פֿון דיינע זינד וועל איך דיך מאַכין ווידער קערין אַז דוא זאָלשט פֿאַר מיר שטיין אויף אייביג :

אבל תנאי גדרי התשובה אָבער די תנאים וואָס געהערין נאָך צו די פֿיר שרשים פֿון תשובה רבים מאד זיינען זייער פֿיל אך אזכור מהם עשרים תנאים נאָר איך וועל פֿון זייא דר מאָנען צוואַנציג תנאים ונבאר בכל גדר מגדרי התשובה חמשה תנאים אונ איך וועל בשיירין פֿון איטליכין שורש פֿון די פֿיר שרשים פֿינף תנאים ובהם אונ מיט די פֿינף תנאים וואָס איך וועל מפֿורש זיין ביי איטליכין שורש יהיה כל גדר מגדריה הארבעה שלם וועט זיין גאַנץ איטליכער שורש פֿון די פֿיר שרשים מהם תנאי החרטה חמשה פֿון די תנאים וואָס געהערין צו דעם שורש פֿון חרטה זיינען פֿינף הראשון דאָס ערשטע איז היראה ממהירות עונש הבורא לחוטא אַז דער זינדיגער זאָל מורא האָבין פֿאַר אַנישווינדין עונש על מה שקדם לו מן העונות אויף די עבירות וואָס ער האָט פֿריער געטאָן ותחזק בעבור זה חרטתו אונ דורך דעם וועט זיך אים נאָך שטאַרקין זיין חרטה אויף זיינע זינד אַזוי ווי עס שטייט אין (ירמיה) תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך גיט כבוד צו גאָט אייער גאָט אייידער עס וועט פֿינצטער ווערין והשני אונ דאָס אַנדערע איז שבירת לבו והכנעו לאלהים על מה שהיה ממנו מן החטא ער זאָל זיך מיט איין צו בראָכין האַרץ אונטער טעניג מאַכין פֿאַר גאָט פֿון וועגין דיא זינד וואָס ער האָט פֿריער געטאָן אַזוי ווי עס שטייט אין (דברי הימים) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם אונ זיי זיינין געוואָרין אונטער טעניג מיין פֿאָלק וואָס מיין נאָמען ווערט אויף זיי גירופֿין והשלישי אונ דאָס דריטע איז לשנות מלבושיו ותכשיטיו ער זאָל משנה זיין זיינע מלבושים אונ זיינע תכשיטים להראות סימני החרטה ער זאָל ווייזין די סימנים פֿון חרטה בדבריו ובמאכליו ובכל תנועותיו מיט זיינע רייד אונ מיט זיין עסין אונ מיט אַלע זיינע תנועות אַזוי וויא עס שטייט אין (ירמיה) על זאת חגרו שקים אויף דעם וואָס איר האָט געזינדיגט גורט איך אָן מיט זעק אונ (יונה) האָט געזאָגט

(יואל ג) ויתכסו שקים האדם והבהמה והרביעי הבכי והצעקה והאבל מתחרט על מה שקדם לו מן החטא כמו שנאמר (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך ואמר (יואל ב) בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי ה׳ והחמישי שיוכיח נפשו ויכלימנה במצפונו על מה שהיה מקצורו בחובת הבורא יתעלה עליו כמו שנאמר (שם) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ותנאי העזיבה גם כן חמשה אחד מהם עזיבת כל מה שהזהיר הבורא ממנו כמו שנאמר (עמוס ה) שנאו רע ואהבו טוב ואמר (ישעיה נו) ושומר ידו מעשות כל רע ואמר (שם נה) יעזוב רשע דרכו וגו׳ והשני עזיבת המותר המביא לידי איסור בדברים המסופקים אם מותרים הם או אסורים כמו שנאמר על קצת החסידים שהיו פורשים משבעים שערים משערי המותר מיראתם שער אחד משערי האסור וכמו הסייגים שצוו עליהם רבותינו ז״ל ואמרו ועשו סייג לתורה

עולם ס״אלא״ד ע״ב כאורך : פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו העינים תורתך כי ע״ל ולא תרי סרסורי דעבירה עין רואה והלב חומד ואמר התם אין הואן בפני התאוה כשלימות העינים : גז בת במותר אף בבוא מותר ראוי לעזבו אם יש בו בוס ספק וכו׳ וכמו שאמרו חז״ל על יחזקאל שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם דהיינו בסיא מותר מן הדין כמו ש״ס או כסיקא

ויתכסו שקים האדם והבהמה אונ זיי האבין זיך בדעקט מיט זעק די מענטשין אונ אוך פיך והרביעי אונ דאש פערטע איז הבכי והצעקה והאבל דאש וויינע אונ שרייען אונ דאש טרויערין כלומר אז ער וויינט אונ שרייעט אינ טרויערט דרויף וואש ער האט גיטאן דיא עבירות מתחרט על מה שקדם לו מן החטא איז אזוי אז ער האט חרטה אויף דיא עבירות וואש ער האט פריער גיטאן אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) פלגי מים ירדו עיני טייכין וואשר נידערין מיר פון מיינע אויגן על לא שמרו תורתך ווייל זיי האבין ניט גיהיט דיין תורה אונ (יואל) האט גיזאגט בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים צווישין אולם אונ צווישין מזבח זאלין וויינען די כהנים וואש זייא זיינען גאטש דינערש והחמישי אונ דאש פינפטע איז שיוכיח נפשו אז ער זאל שטראפין זיין לייב ויכלימנה במצפונו אונ זאל זיא פר שעמען אין זיינע גידאנקען על מה שהיה מקצורו בחובות הבורא יתעלה עליו אויף דעם וואש ער האט גיקירצט פון צו בצאלין די חובות וואש דער בשעפר יתעלה האט אויף אים אזו ווי עש שטייט אין (יואל) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם אונ צו רייסט אייערע הערצער אונ ניט אייערי קליידר ותנאי העזיבה גם כן חמשה אונ די תנאים פון די פר לאזונג דיא זינד זיינען אויך פינף אחד מהם איינש פון די פינף איז עזיבת כל מה שהזהיר הבורא ממנו ער זאל פר לאזין אלץ וואש דער בשעפער האט עש פר באטין אזו ווי עש שטייט אין (עמוס) שנאו רע ואהבו טוב האט פיינט צו טאן דאש בייז אונ האט ליב צו טאן גוטש אונ אין (ישעיה) שטייט ושומר ידו מעשות כל רע אונ דר וואש היט זיין האנט פון בייז צו טאן וכו׳ אונ נאך שטייט דארטין יעזוב רשע דרכו דר רשע זאל פר לאזין זיין שלעכטין וועג והשני אונ דאש אנדערע איז עזיבת המותר המביא לידי איסור ער זאל פר לאזין אפילו אזו איין זאך וואש מותר איז נאר עש קאן אים ברייננגען צוא איין איסור בדברים המסופקים אם מותרים הם או אסורים דהיינו אזעלכע זאכן וואש מען איז אין זיי מסופק אויב זיי זיינען מותר אדער אסור זאל ער עש אויך פר לאזין כמו שנאמר על קצת מן החסידים אזו וויא עש איז גיזאגט גיווארין אויף אטייל פון די חסידים שהיו פורשים משבעים שערים משערי המותר אז זיי האבין זיך אפ גישיידט פון זיבעציג זאכין וואש זיינען מותר מיראתם שער אחד משערי האסור ווייל זיי האבין זיך גיפארכט טאמער וועלין זייא דורך דעם עובר זיין אויף א זאך פון די זאכן וואש זיינען אסיר וכמו הסייגים שצוו עליהם רבותינו ז״ל אונ אזו וויא די צאמען וואש אונזערע חכמים האבין אויף זיי גיבאטין ואמרו ועשו סייג לתורה אונ האבין גיזאגט אונ איר זאלט מאכין

לתורה והשלישי שתהיה עזיבתו העבירות אחר יכולתו עליהם והזדמנותם לו לא ימנע מעשותם כי אם מיראת עונש הבורא כמו שנאמר (תהלים קיט) סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי והרביעי שתהיה עזיבתו העבירות מבשתו מן הבורא לא מיראת בני אדם ולא לתקותו אותם ולא לבשתו מהם ולא יהיה כמו שנאמר בהם (ישעיה כט) ותהי יראתם אותי מצות אנשים "מלומדה ואמר (מלכים ב יב) ויעש יהואש הישר בעיני ה' כל ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן · והחמישי שיעזוב עשות הרע עזיבת היאוש ממנו שלא יתן אל לבו לשנות אליו ויאמר בלבו ובלשונו כמו שאמר החסיד (איוב לד) אם עול פעלתי לא אוסיף אבל תנאי בקשת המחילה כמו כן חמשה אחד מהם

הפיקא דרבנן: והשלישי כו' אחר יכולתו עליהם כו' וכמ"ש חז"ל יומא דף פ"ו היכי דמי ב"ת כגון שבא דבר עבירה לידו פעם אחת בה כבר פ"ב ראשונה ושניה וניצל ממנה אמר ר' יהודה באותה אשה באותו מקום אע"פ שיצרו מתגבר עליו והרי הכל מזומן לפניו כמאז כן עתה והוא נמנע ה"ז ב"ת גמור: ולא לתקותו אותם בהוא מקוה מהם טובות וכאשר יהיה בעל עבירות לא יטיבו עמו: ותהי יראתם אותי מצות אנשים כמו שמצווה מאנשים כמוהו שעיקר מצותיו רק לפנים ולבו בל עמו כמ"ש בריש' דקרא יען נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ותהי יראתם וגו' לכן הנני יוסיף להפליא וגו' והשלישי מתנאי בקשת המחיל' שיתפנה

(ולא גלה שלא כי אם במצות אנשים המלמדים אותם התראה ונכנעים מלפניו וכדי לפתותו נפיהם רש"י:

מאכין אצאם צוא דער תורה כלומר אזו וויא דוך אצאם ווערט אפ גיהיט דע־גארטן, אדער די תבואה אזו זאלט איר אויף זיך אס־ין אזעלכע זאכן וואש זיינען מותר מן התורה נאר דע־פון קאן מען קומען צו איין עבירה כדי איר זאלט ניט קומען צו זעלכע זאכן וואש זיינען אסור מן התורה והשלישי אונ דאש דריטע איז שתהיה עזיבתו העבירות אז זיין פאר לאזין דיא עבירות זאל זיין אחר יכולתו עליהם נאך דעם אז ער האט נאך יכולת זיי צו טאן והזדמנותם לו אונ זיינען פאר אים אן גיברייט כלומר אז ער האט נאך אין די הענט די עבירות ווידער צו טאן אונ דיא עבירות זיינען דא פאר אים לא ימנע מעשותם כי אם מיראת עונש הבורא זאל ער זייא ניט פאר מיידין פון צוא טאן נאר מחמת ער פארכט זיך פאר דעם עונש פון דעם באשעפער אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) סמר מפחדך בשרי עש ציטערט פר דיין פארכט מיין פלייש וממשפטיך יראתי אונ פאר דיין משפט טוא איך מיך פארכטין והרביעי אונ דאש פערטע איז שתהיה עזיבתו העבירות אז זיין פר לאזין די עבירות זאל זיין מבשתו מן הבורא ווייל ער שעמט זיך פר דעם באשעפער לא מיראת בני אדם נים ווייל ער פארכט זיך פר די מענטשן ולא לתקותו מהם אונ נים ווייל ער האפט פון זיי זיי זאלין אים טאן טובות אונ אז ער וועט זיין א בעל עבירה וועלין זייא מיט אים די טובות נים טאן ולא לבשתו מהם אונ נים ווייל ער שעמט זיך פר זייא ולא יהיה כמו שנאמר בהם אונ ער זאל נים זיין אזו וויא די וואש פון זיי איז גיזאגט גיווארן אין (ישעיה) ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה אונ דאש וואש זייא פארכטין זיך פאר מיר איז נים מיטין גאנצין הארצין נאר עש טוט זיין אזו וויא לייט האבין זיי גילערינט ווייזט איך גלייך וויא איר זייט פר אים אונטער טעניג כדי איר זאלט אים איבער רעדין מיטין מויל והחמישי אונ דאש פינפטע איז שיעזוב עשות הרע אז ער זאל פר לאזין דאש בייז צו טאן עזיבת היאוש ממנו אזו איין פר לאזונג אז ער זאל זיך גאר דער פון מייאש זיין שלא יתן את לבו לשנות אליו ער זאל נים גידענקען אין זיין הארצין אז ער זאל עש נאך אמאל טאן נאר ויאמר בלבו ובלשונו ער זאל זאגין אין הארצין אונ מיט זיין צונג כלומר ער זאל עש זאגין אונ זאל עש מיינען מיט זיין הארצין אויך כמו שאמר החסיד אזוא וויא דער חסיד איוב האט גיזאגט אם עול פעלתי לא אוסיף איוב איך האב אנדערש אום רעכט גיווערקט וועל איך עש שוין מער נים טאן אבל תנאי בקשת המחילה כמו כן חמשה אבער דיא תנאים וואש גיהערין דער צוא וואש ער זאל בעטין מען זאל אים מוחל זיין

זיינע

מהם התודתו בעונותיו ושירבו בעיניו ובלבו כמו שנאמר (ישעיה נט) כי רבו פשעינו נגדך והשני שיזכור אותם תמיד וישימם לנגדו ונכח פניו כמ"ש (תהלים נא) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד והשלישי שיתענה ביום ויתפלל בלילה עת שלבו פנוי ואין לו טרדה בעסקי העולם כמ"ש (איכה ב) קומי רני בלילה ואני עתיד לבאר מעלת תפלת הלילה בעזרת השם והרביעי שיתחנן אל האלהים ויעטוף אליו תמיד לכפר עונותיו ולמחול לו ולקבל תשובתו כמ"ש (תהלים לב) חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי וגו' ואמר (שם) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא והחמישי שיטרח וישתדל להזהיר בני אדם מכמות עבירותיו ולייראם מעונשם ולהזכירם בתשובה

היתענה ביום והתפלל בזה הוא כדרך כלל ה תענה כנ"ל וכמ"ש ושובו עדי בכל לבבכם בצום ובכי ומספד וכבר האריכו כל המחברים בפרטי התשובה וסדר תעניתם על כל חטא וחטא ברוקח והבאים אחריו וכנ"ל בשער התשובה שצריך מאוד בעניינים האלו וכתב בס"ו באה בתשובתו הוא הוטא בזום חטא ועון אוי אין תעניתו נחשב לפניו ית' ואז איננו נמלט מפגעי העולם כי הוא קרה מכאן ומכאן כי איננו ניזון ע"פ הטבע וגם ע"פ החסד איננו נזון ולזה יזיק לו התענית ולכן צריך הנ"ל המתענה ליזהר בכל דרכיו בדקדוק גמור ולהזהר בכ"ד דברים המעכבים התשובה שמנה הרמב"ם ע"ש. וכ"ת באורך כל פרטי התשובה הנכונה ובס' קנ"ת ובס' משנת חסידים ומאן דכתיב ליה כאיבא חז"ל לגבי אסיא ק"ו לחולי הנפש שילך לדרוש את דבר ה' בספרים הפס וכיוצא בכס כי ר פאי הגוף ספק מרפא וסמה ודאי מרפאים נפשו ורוחו ונשמתו : ואני עתיד לבאר מעלת תפלת כו' בסוף ס"ו מבער אסכת ה' ע"ש : ויעטוף אליו תמיד מג' תפלה לפני כי יעטוף כלומר הרבות תפלה : לעת מצוא · הנו פנוי לשוב ולהכין בעונותיו ובקיגורו בעבודת ה' ובכן יתפלל לאלקיו להזהיר ב"א מכמות עבירותיו ובפרט מי שיש בידו

זיינע זינד זיינן אויך פינף אחד מהם איינש פון די פינף איז התודתו בעונותיו ער זאל בקענן זיינע זינד ושירבו בעיניו ובלבו אונ זייא זאלין זיין פיל בייא אים אין דיא אויגין אונ אין זיין הארצין בלומר ער זאל זיך טראכטין איך האב זייער פיל עבירות גיטאן אזו ווי עש שטייט אין (ישעיה) כי רבו פשעינו נגדך דען אונזערע עבירות זיינען פיל וואש מיר האבין קעגין דיר גיטאן והשני אונ דאש אנדרע איז שיזכור אותם תמיד ער זאל זיי תמיד גידיינקן וישימם לנגדו ונוכח פניו אונ ער זאל זייא טאן קעגין זיך אונ פאר זיין פנים שטעלין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) כי פשעי אני ארע דען מיינע זינד וייש איך וחטאתי נגדי תמיד אונ מיינע זינד זיינן אלע צייט אנטקעגין מיר והשלישי אונ דאש דריטע איז שיתענה ביום ער זאל פאסטין בייא טאג ויתפלל בלילה אונ זאל תפלה טאן בייא נאכט ווארום ביי נאכט איז עת שלבו פנוי אזו אצייש אז דאש הארץ אונ די מחשבה איז ליידיג ואין לו טרדה בעסקי העולם אונ איז ניט טרוד אין די וועלטליבע זאכין אזו ווי עש שטייט אין (איכה) קומי רוני בלילה שטייא אויף אונ טוא תפלה ביי נאכט זאגט דער מחבר ואני עתיד לבאר מעלת תפלת הלילה בע"ה אונ איך וועל ווייטער בשיירין מיט גאטש הילף וואש פאר איין מעלה עש האט די תפלה פון ביי נאכט והרביעי אונ דש פערטע איז שיתחנן אל האלהים ער זאל בעטין צו גאט ויעטוף אליו תמיד אונ זאל זיך אלע צייט פר אים נידריג האלטין אונ זאל פון אים פיל בעטין לכפר עונותיו ולמחול לו אז ער זאל אים פר געבין זיינע זינד אונ זאל זייא אים מוחל זיין ולקבל תשובתו אונ זאל זיין תשובה אן נעמן אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) חטאתי אודיעך מיינע זינד וועל איך דיר לאזין ווישין ועוני לא כסיתי אינ מיינע עבירות האב איך ניט בדעקט אונ ווייטער שטייט דארטין על זאת יתפלל כל חסיד אליך אויף דעם דאזיגין זאל בעטין איטליכר חסיד צו דיר לעת מצוא צו דער צייט אז ער גיפינט בייא דיר רחמנות דוא זאלשט זיין תפלה מקבל זיין והחמישי אונ דאש פינפטע איז שיטרח וישתדל להזהיר בני אדם מכמות עבירותיו ער זאל זיך מטריח זיין אונ זיך פלייסין מזהיר צו זיין לייט זיי זאלין ניט טאן אזעלכע עבירות ווי ער האט גיטאן ולייראם מעונשם אונ זאל זייא מאכין פארכטין פאר דעם עונש וואש קומט פאר דיא עבירות ולהזכירם בתשובה מהם אונ זאל זייא דער מאנען זייא זאלין תשובה טאן אויף דיא עבירות אזו וויא עש שטייט אין

בתשובה מהם כמו שנאמר (יונה ג) מי יודע ישוב ונחם האלהים ונאמר (תהלים נא) אלמדה פושעים דרכיך · ותנאי הקבלה שלא ישנה לעשות מה שהזהיר ממנו הבורא חמשה כמו כן אחד מהם שישקול ערבות מהרה וכלה מעורבבת בערבות מתאחרת קיימת מתמדת זכה מבלי קדרות וערבוב ושישקול צער מהר כלה אין לו קיימת בצער מתאחר מתמיד אין לו הפסק כמו שנאמר על הערבות (ישעיה סו) וראיתם ושש לבכם ואמר על הצער (שם) ויצאו וראו בפגרי האנשים וגומר ואמר (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה וגו׳ ואמר (שם) וזרחה לכם יראי שמי

שן חילול השם שהוא והחרים למדו ממנו ואז תקנתו שיזכה אחרים עמו כ"כ בר"ת ועיין בשער אהבת ה׳ פ"ז מגודל זכות המזכה את הרבים דברים נפלאים ובזכל"ה כתב בהם ספר החרדים דברים פרטים המסוגלים לכפרת עונות והם שמירת שבת כהלכתו במעשה ובדיבור ובמחשבה כמו שמבואר בר"ח והבאתי בס"ז בקיצור והמעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו ומכ"ש עונות וחטאים והעונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו ר"ל בכל כוונתו וצירת ציצית בכמה ולשמוע תוכחת מוסר מהחכם הדורש ע"ש באורך: שישקול ערבו׳ מהרה וכלה · אם יעשה העבירה יהיה לו ערבות לפי שעה ויכלה תיכף וגם מעורבב׳ עם כמה פגעי העוה"ז באין לאדם מנוחה בהם בערבות נתאחר כו׳ ישקול מה שהפסיד מי"ז ערבות ותענוג עוה"ב בהוא דבר קיים ומתאחרת ומתמיד לעולם וגם שהתענוג ההוא הוא זך מבלי צער וערבוב של יגון כמ"ש לעיל ל׳ ר"ם בס׳ היסר: ושישקול צער מהר כלה ר"ל אם יכבוש יצרו ויהיה לו צער על שעה מועטת: בצער מתאחר · וימלט מי"ז מצער של גיהנם שאינו כלה ואין לו הפסק לעולם והשי יתן זה אל לבו ובודאי לא יחטא עוד למעשיו הרעים: ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא

אין (יונה) מי יודע ישוב דער וואש ווייסט פון זיינע עבירות זאל תשובה טאן ונחם האלהים וועט זיך גאט בדיינקן אונ וועט ניט שיקן אויף זייא קיין בייז אונ אין (תהלים) שטייט אלמדה פושעים דרכיך איך וועל לערנן דיא זינדיגע דיין וועג וויא אזו זייא זאלין תשובה טאן ותנאי הקבלה שלא ישנה מלעשות מה שהזהיר ממנו הבורא אונ דיא תנאים וואש ער מוז אויף זיך נעמן ער זאל שוין נאך אמאל ניט טאן דאש וואש דער בשעפר האט פאר באטין חמשה כמו כן זיינן זייא אויך פינף אחד מהם איין תנאי פון דיא פינף זאכין איז שישקול ערבות מהרה וכלה ער זאל איבר וועגין דאש זיסקייט פון דיא עבירות וואש ער וועט פון זייא הנאה האבין אונ דער קענין גייט עש אבר באלד אוועק אונ עש ווערט פאר לענד מעורבבת אונ עש איז צוא מישט מיט כמה זאכין פון דער וועלט וואש ער האט פון זייא קיין מניחה ניט בערבות מתאחרת קיימת מתמדת קעגין דעם זיסקייט פון דיא מצות וואש ער האט תיכף דער פון קיין הנאה ניט נאר עש גדויערט לאנג ביז ער קריגט דעם שכר דער קעגין האט עש אקיום אויף אייביג אונ עש בלייבט בייא אים אלי צייט זכה אונ עש איז ריין אונ לויטר מבלי קדרות וערבוב אן שווארצקייט אונ אן פאר מישונג ושישקול צער מהר כלה אונ זאל ווידר איבר וועגן דעם צער אונ דיא מיא וואש ער האט תיכף דורך דיא מצות וואש ער טוט אדר דורך דעם וואש ער שפארט איבער דעם יצר הרע ער זאל ניט טאן קיין עבירות דער קעגין גייט עש באלד אוועק אין לו קיימת אונ עש האט קיין קיום ניט בלומר עש גיווערט ניט לאנג בצער מתאחר פאר דעם צער וואש וועט קומן שפעטר אויף עולם הבא אז ער וועט זייא ניט מקיים זיין אדר אז ער וועט טאן עבירות מתמיד וואש דער צער גידויערט אלע צייט אין לו הפסק וואש דער צער הערט קיין מאל ניט אויף אזו וויא עש שטייט אויף דעם זיסקייט פון עולם הבא וראיתם ושש לבכם אונ איר וועט זעהן וועט זיך פרייען אייער הארץ ואמר על הצער אונ ער האט גיזאגט פון דעם צער אונ עונש וואש די רשעים וועלין ליידן פאר די עבירות ויצאו וראו בפגרי האנשים אונ זייא וועלן ארויש גיין אונ וועלן זעהן אן דיא טויטע לייבר פון די מענטשין וואש האבן קעגן מיר גיזינדיגט וכו׳ אונ אין (מלאכי) שטייט כי הנה היום בא דען עש וועט קומן דער טאג בוער כתנור וואש דיא זון וועט ברענן אזו וויא איין אויבין והיו כל זדים וכל עושי רשעה אונ אלע דיא מוט ווילינע אונ דיא וואש טוען בייז וועלין אזו פאר ברענט

שמי שמש צדקה וגומר . וכאשר יתן החוטא אל לבו הדבר הזה ראוי לו לקבל עליו שלא ישנה אל חטאו והשני שיתן אל לבו בא יום המיתה ובוראו קצוף עליו על מה שקדם לו מן הקצור בחובותיו כמ"ש (שם) ומי מכלכל את יום בואו וכאשר ישיב זה אל לבו חייב לירא מעונשו ולהסכים עם נפשו שלא ישנה אל מה שיקציף אדוניו עליו והשלישי שיתן אל לבו הימים אשר נטה בהם מאחרי אלהיו ולא השגיח לעבודתו עם התמדת טובותיו עליו בהם כמ"ש (ירמיה ב) כי מעולם שברתי עולך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבור ופירוש לא אעבור לא אקבל עבודתך ולא אבא בבריתך כאילו אמר לא אעבור בבריתך מענין (דברים כט) לעברך בברית ה' אלהיך והרביעי שישיב הגזלות וימנע מן העבירות וירף מהזקת

לא תכנס יסיו דראון לכל בשר : וכל עושי רשעה קש ולהט אותם ביום הבא פי' רש"י הוא התמה רשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאים בה וזהו שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה : כי מעולם שברתי עולך שהוצאתיך ממצרים ואעפ"כ ותאמר לא אעבור בבריתך : תגזול ישיב המשכון ישיב לבעליו כבא השמש כדין תורה

ברענט ווערין וויא שטרויא ואמר אונ ווייטר שטייט וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו' אונ פאר דיא וואש פארכטין זיך פאר מיין נאמן ווערט די זון שיינן מיט גירעכטיקייט אונ זיא ווערט זייא היילין מיט אירע פליגיל וכאשר יתן החוטא אל לבו הדבר הזה אונ אז דער זינדיגער ווערט זיך דאש דאזיגע צום הארצין נעמען ראוי לו לקבל עליו שלא ישנה אל חטאו גיהער ער דאך גיוויש אויף זיך צו נעמן אז ער זאל שוין נאך אמאל די עבירות ניט טאן אונ זאל שוין גאר ניט זינדיגן והשני אונ דאש אנדרע איז שיתן אל לבו בא יום המיתה אז ער זאל זיך נעמן צום הארצין אז עש ווערט קומן דער טאג פון דעם טויט ובוראו קצוף עליו אונ זיין בשעפר ווערט אויף אים צארענן על מה שקדם לו מן הקצור בחובותיו אויף דעם וואש ער האט פריער ניט גינוג גידינט וויא ער איז אים שולדיג גיוועזן צו דינען אזו וויא עש שטייט אין (מלאכי) ומי מכלכל את יום בואו אונ ווער ווערט קאנען דער ליידין דעם טאג אז ער ווערט קומען וכאשר ישיב זה אל לבו אונ אז ער ווערט דאש אום קערין צו זיין הארץ כלומר אז ער ווערט דאש גדיינקן חייב לירא מעונשו ווערט ער בדארפין מורא האבן פאר זיין עונש ולהסכים עם נפשו אונ ווערט מוזין מסכים זיין מיט זיין לייב כלומר ער ווערט זיך מוזין פיר נעמען שלא ישנה אל מה שיקציף אדוניו עליו ער זאל שוין נאך אמאל ניט טאן אזעלכע זאכן וואש זיין האר זאל אויף אים דריבער צארנן והשלישי אונ דאש דריטע איז שיתן אל לבו אז ער זאל געבן צו זיין הארצן כלומר ער זאל גדיינקן הימים אשר נטה בהם מאחרי אלהיו די טעג וואש ער האט זיך אין זיי אוועקגינייגט פון זיין גאט ולא השגיח לעבודתו אונ וואש ער האט ניט בגערט אכטונג צו געבין אויף זיין דינשט עם התמדת טובותיו עליו בהם אונ נאך דער מיט וואש ער האט אים תמיד טובות גטאן אפילו די צייט וואש ער האט אים ניט גידינט אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) כי מעולם שברתי עולך דען פון אייביג האב איך דיין יאך צו בראכין נתקתי מוסרותיך אונ איך האב צו ריסן דיין רימן בונד ותאמרי לא אעבוד אונ דוא האשט גזאגט איך וועל ניט אן נעמן דיין דינסט ופירוש לא אעבור אונ דר טייטש איז פון (לא אעבור) לא אקבל עבודתך ולא אבא בבריתך איך וויל ניט מקבל זיין דיין דינשט אונ איך וויל ניט איבר פארין אין דיין ברית כלומר איך וויל מיט דיר ניט כורת ברית זיין כאילו אמר גלייך וויא עש וואלט גישטאנען אין פסוק לא אעבור בבריתך איך וועל ניט איבר פארין אין דיין ברית מענין לעברך בברית ה' אלהיך גלייך וויא עש שטייט אין (דברים) ער זאל דיך מאכין איבר פארין אין דעם ברית פון דיין גאט והרביעי אונ דאש פערטע איז שישיב הגזלות ער זאל אום קערין דאש וואש ער האט גיגזלת וימנע מן העבירות אונ זאל זיך פאר מיידין פון דיא עבירות וירף מהזקת כל הברואים אונ זאל זיך אפ לאזין כלומר ער

מהזקת כל הברואים כמו שנאמר (יחזקאל לג) חבול ישיב רשע גזלה ישלם ואמר (איוב יא) אם און בידך הרחיקהו וגומר כי אז תשא פניך ממום והחמישי שיתן אל לבו גדולת הבורא יתעלה אשר המרה דברו ויצא מקשר עבודתו ומסורת תורתו ויוכיח את נפשו ויכלימנה על זה כמו שנאמר (דברים לב) הלה' תגמלו זאת ואמר (ירמיה ה) האותי לא תיראו נאום ה' ובזה ישלמו גדרי התשובה אשר הקדמנו :

תורה ובכ"ת מאתמי קרא : רשע גזילה ישלם בחוקות החיים הלך לבלתי עשות עול חיו יחיה לא ימות עכל"ה : ואמר האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו וגו' ולעם הזה היה לב סורר ומורה סרו וילכו :

ושמור מצותיו · ולשמור מצותיו ולהזהר ממה שהזהיר : המפיק

פרק ו **אבל** אופן ההערה יהיה לאחד מארבעה דברים האחד מחוזק הכרת האדם את אלהיו ובחינתו בהתמדת טובתו עליו ומה שהוא חייב עליה מעבודתו ושמור מצותיו והזהר ממה שהזהיר והוא כעבד הבורח מאדוניו כשהוא הושב בטוב אשר גמלו ישוב אליו לרצונו לבקש ממנו מחילה על מה שקדם לו מהמרותו

זָאל זִיךְ הִיטְן פוּן שָׁאדִין צוּ טָאן אַלֶערְלֵייא בַּשֶׁעפֶּנִישׁ אַזוֹ וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין (יחזקאל) חבול ישיב רשע גזלה ישלם דֶעם מַשְׁכּוֹן זָאל דֶער רָשָׁע אוּם קֶערִין דִיא גְזֵילָה זָאל עֶר בַּצָאלִין אוּנ אִין (איוב) שְׁטֵייט אם און בידך הרחיקהו אוֹיב דוּא הָאשְׁט אוּם רֶעכְטִיקַייט אִין דַיין הַאנְט דֶער וַוייטֶער דָאשׁ זֶעלְבִּיגֵי פוּן דִיר כי אז תשא פניך ממום דֶען דֶענְמָאלְט וֶועשְׁטוּ מָעגִין אוֹיף הֵייבִּין דַיין פָּנִים אוּנ דַיין וַוייטָאג וֶועט גִיהֵיילְט וֶוערְן אוּנ וֶועשְׁט זַיין גָאר אָן אַמוּם והחמישי אוּנ דָאשׁ פִינְפְטֶע אִיז שיתן אל לבו גדולת הבורא יתעלה אַז עֶר זָאל גִידֵיינְקֶען אִין זַיין הַארְץ דָאשׁ גְרוֹישְׁקַייט פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער גְלוֹיבְּט אִיז עֶר אשר המרה את דברו אוּנ וָואשׁ עֶר הָאט זַיינֶע רֵייד ווִידֶער גִישְׁפֶּענִיגְט ויצא מקשר עבודתו אוּנ עֶר אִיז אַרוֹישׁ גִינַאנְגֶען פוּן דָעם פַאר בִּינְדֶענִישׁ פוּן זַיין דִינְסְט ומסורת תורתו אוּנ פוּן דִיא אִיבֶּער עֶנְטְפֶערוּנְג פוּן זַיין תּוֹרָה ויוכיח את נפשו אוּנ זָאל שְׁטְרָאפִין זַיין לַייבּ ויכלימנה אוּנ זָאל זִיא פַאר שֶׁעמֶען אוֹיף דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט קֶעגִין אַזוֹ אַגְרוֹישִׁין גָאט ווִידֶער גִישְׁפֶּענִיגְט אַזוֹ וִויא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין (דברים) הליי תגמלו זאת גִיהֶערְט אִיר דֶען דָאשׁ בַּצָאלִין צוּ גָאט אִין (ירמיה) שְׁטֵייט האותי לא תיראו נאם יי גָאט זָאגְט זָאלְט אִיר זִיךְ דֶען פַאר מִיר נִיט פָארְכְטִין ובזה אוּנ מִיט דֶעם דָאזִיגֶן כְּלוֹמַר אוּנ דֶער וָואשׁ וֶועט אִין דֶעם אַלִים גִידֵיינְקֶען ישלמו גדרי התשובה אשר הקדמנו וֶועלִין בַּייא אִים גַאנְץ זַיין אַלֶע שָׁרָשִׁים פוּן תְּשׁוּבָה וָואשׁ מִיר הָאבִּין אוֹיבִּין גִיזָאגְט :

אבל אופן ההערה אָבֶּער דֶער אוֹפֶן ווִיא מֶען זָאל זִיךְ דֶער וֶועקִין צוּ דֶער תְּשׁוּבָה יהיה לאחד מארבעה דברים דָאשׁ קָאן זַיין דוּרְךְ אֵיינְשׁ פוּן דִיא פִיר זַאכִין אחד דָאשׁ אֵיינֶע אִיז מחוזק הכרת האדם את אלהיו מַחְמַת דֶעם שְׁטַארְקַייט דֶער קֶענוּנְג וָואשׁ דֶער מֶענְטְשׁ דֶער קָאנְט וָואשׁ גָאט אִיז ובחינתו בהתמדת טובתו עליו אוּנ פַאר שְׁטֵייט אִין דִיא טוֹבוֹת וָואשׁ גָאט טוּט מִיט אִים אַלֶע צַייט ומה שהוא חייב עליה מעבודתו אוּנ אוֹיךְ פַאר שְׁטֵייט עֶר וָואשׁ עֶר אִיז דֶער פַאר הַייבּ אִים צוּ דִינֶען ושמור מצותיו אוּנ צוּ הִיטְן זַיינֶע מִצְוֹת והזהר ממה שהזהיר אוּנ זָאל זִיךְ הִיטְן פוּן צוּ טָאן דָאשׁ וָואשׁ גָאט הָאט פַאר בָּאטִין מֶען זָאל עֶשׁ נִיט טָאן והוא כעבד הבורח מאדוניו אוּנ אַז עֶר טוּט אַזוֹ אִיז עֶר גְלַייךְ אַזוֹ וִויא אַקְנֶעכְט וָואשׁ אַנְטְלוֹיפְט פוּן זַיין הַארִין כשהוא חושב בטוב אשר גמלו אַז דֶער קְנֶעכְט גִידֵיינְקְט אָבֶּער אִין דָעם גוּטְשׁ וָואשׁ דֶער הַאר הָאט אִים גִיטָאן וישוב אליו לרצונו אוּנ עֶר קֶערְט זִיךְ אוּם מִיט זַיין ווִילִין ווִידֶער צוּ אִים לבקש ממנו מחילה על מה שקדם לו מהמרותו עֶר זָאל אִים בֶּעטִין אַז עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין אוֹיף דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט אִים פְרִיעֶר ווִידֶער גִישְׁפֶּענִיגְט וברחו מעבודתו אוּנ וָואשׁ עֶר אִיז אַנְטְלָאפִין גִיוָוארִין

פון

מהמרותו וברחו מעבודתו והוא העבד המפיק דרך הטובה ומבין נתיב ההצלה ובכמוהו נאמר (ירמיה ד) אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב ר"ל אם תשוב לרצונך קודם בא העונש עליך אקבל תשובתך ואבחר בך לעבודתי ואם תסיר שקוציך מפני ולא תברח מעבודתי ונשבעת בשמי באמת ולבך לשוב אלי באמונה יתברכו בך גוים ובך יתהללו והתשובה על כל התנאים הוא מה שאמר והתברכו בך גוים ובך יתהללו ואמר (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם והשני בעת שתבואהו תוכחת הבורא יתברך והכלמתו על רוע מעשיו ומפעליו בין ע"י נביא דורו אם יהיה בזמן הנבואה או מתורת ה' הנאמנה או מפי מורה לעבודת האלהים אשר הוא טענת הבורא בארץ על ברואיו ואין דור מן הדורות ריק ממנו כמו שאמרו רבותינו ז"ל עד שלא כבתה

המפיק · המוציא כמו יפיק רצון מה' : ואם תסיר שקוציך מפני וגו' ולא תנוד · ולא תברח הוא פי' של לא תנוד והר"נ גרס שצ"ל ולא תנוד פי' ולא תברח מתורת ה' הנאמנה המכרזת ואומרת לכו בנים שמעו לי וכמ"ש במשלי ח' ע"ש וכן כל ספר משנה תורה שמכריז משה רבינו ע"ה על התורה ועל העבודה ועל היראה ע"כ אין לאדם שום טענה ותירוץ רק שיש להבורא יתברך טענה על ברואיו שיש הרבה שלוחים למקום

פון זיין דינסט והוא העבד המפיק הדרך הטובה אונ דער קנעכט איז דער וואש ציט אויש דעם גוטין וועג ומבין נתיב ההצלה אונ ער פאר שטייט דיא שטעג וויא ער זאל קאנן באשירמט אונ גיהאלפין ווערין אז דער האר זאל אים ניט שטראפין ובכמוהו אונ בייא אזו אגלייכין נאמר איז גיזאגט גיווארין אין (ירמיה) אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב ר"ל מיינט אזו דער פסוק אם תשיב לרצונך קודם בא העונש עליך אז דוא וועשט מיט דיין ווילן פון זיך זעלבשט תשובה טאן איידר דיא שטראף קומט אויף דיר אקבל תשובתך ואבחר בך לעבודתי וועל איך דיין תשובה מקבל זיין אונ וועל דיך אויש דער וויילין צו מיין דינסט ואם תסיר שקוציך מפני אונ אז דוא וועשט דיין אום ווירדיקייט אפ טאן פון קעגן מיר ולא תברח מעבודתי אונ דוא וועשט ניט אנטלויפין פון מיין דינשט ונשבעת בשמי באמת אונ דוא וועשט שווערין בייא מיין נאמען אויף אמת ולבך לשוב אלי באמונה אונ וועשט דיר נעמען אין הארצין אז דוא זאלשט מיט אמת צו מיר תשובה טאן יתברכו בך גוים וועלין זיך דיא פעלקער מיט דיר בענטשין ובך יתהללו אונ וועלין זיך מיט דיר בארימן והתשובה על כל התנאים אונ דיא תשובה וואש גאט האט צוא גיזאגט אויף דיא אלע תנאים וואש דא שטייט אין פסוק דהיינו אז דוא וועשט תשובה טאן אונ וועשט אפ טאן דיין אום ווירדיקייט פון דיר אונ דוא וועשט שווערין מיט זיין נאמען אויף אמת הוא מה שאמר והתברכו בך גוים ובך יתהללו איז דאש וואש ער האט גיזאגט דיא פעלקער וועלין זיך מיט דיר בענטשין אונ מיט דיר וועלין זייא זיך בארימן אונ (מלאכי) האט גיזאגט שובו אלי קערט זיך ווידר צו מיר ואשובה אליכם וועל איך מיך ווידער קערין צו אייך והשני אונ דאש אנדערע איז בעת שתבואהו תוכחת הבורא יתברך אז ער טוט תשובה אין דער צייט אז עש קומט אויף אים דיא שטראף פון דעם בשעפר יתברך והכלמתו על רוע מעשיו ומפעליו אונ זיין פאר שעמען איבער זיינע בייזע מעשים אונ שלעכטע ווערק בין ע"י נביא דורו סייא ער פאר שעמט אים דורך איין נביא פון זיין דור אם יהיה בזמן הנבואה אז ער טוט זיין אין דער צייט אז עש איז נאך גיוועזן דיא נבואה או מתורת ה' הנאמנה אדר פון גאטש ווארהאפטיגע תורה כלומר ער לערינט תורה זעהט ער וויא ער האט קעגין גאט גזינדיגט או מפי מורה לעבודת האלהים אדער דורך אזו אצדיק וואש ער ווייזט אונ לערינט אים צו גאטש דינשט אשר הוא טענת הבורא בארץ על ברואיו דען דאש האט דר בשעפר איין טענה אויף זיינע בשעפניש ווארום ער האט זייא גשטעלט איין נביא אדר אזו אצדיק ער זאל זייא לערנן צו גאטש דינסט ואין דור מן הדורות ריק ממנו אונ עש איז ניט גיוועזן קיין שום דור לעהר פון זייא כלומר עש איז

כבתה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע תלמידו עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי עד שלא כבתה שמשו של אליהו זרחה שמשו של אלישע יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ועל הדרך הזה ימצא בכל הדורות ובכל הארצות לא יחסר קורא אל האלהים ואל עבודתו ומורה את תורתו והשב זה כעבד שברח מעבידת אדוניו ופגע עבד נאמן לאדוניו והוכיחו על ברחו מאדוניו ויעץ אותו לשוב אליו והבטיחו שימחול לו והזכירו רוב טובותיו וחסדיו עליו ושב אליו ונכנע אליו והשלישי כשהוא רואה נסיון הבורא וחוזק עונשו למי שהלך בדרכו לצאת מעבודתו יוסר בו וישוב אל ה׳ מיראתו עונשו ונקמתו החזקה והוא כעבד הבורח מאדוניו כשישמע מה שהיה מעונשו למי שברח ממנו כמוהו ויוסר בו וישוב

נאך ניט גיוועזן קיין דור אז עש זאל ניט זיין אצדיק ער זאל זייא לערנן צו גאטש דינשט אזו וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט עד שלא כבתה שמשו של משה איי דיא זון פון משה רבינו איז פאר לאשין גיווארין זרחה שמשו של יהושע תלמידו האט גישיינט דיא זון פון זיין תלמיד יהושע כלומר איי משה רבינו איז גישטארבין איז שוין גיוועזן יהושע זיין תלמיד אויף זיין ארט עד שלא כבתה שמשו של עלי איי עש איז פאר לאשין גיווארן דיא זון פון עלי הכהן זרחה שמשו של שמואל הרמתי האט שוין גשיינט דיא זון פון שמואל הנביא עד שלא כבתה שמשו של אליהו הנביא איי עש איז פאר לאשין גיווארין דיא זון פון אליהו הנביא זרחה שמשו של אלישע האט גישיינט דיא זון פון אלישע יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש אין דעם טאג אז רבי עקיבא איז גשטארבן איז גבארן גווארן רבינו הקדוש ועל דרך הזה ימצא בכל הדורות ובכל הארצות אונ אויף דעם גלייכן ווערט גפונן אין אלע דורות אונ אלע לענדר לא יחסר קורא אל האלהים עש טוט קיין מאל ניט אפ גיין אזעלכר וואש ער רופט די לייט צו גאט ואל עבודתו אונ צו זיין דינסט ומורה את תורתו אונ לערינט זייא זיין תורה והשב הזה אונ דר דאזיגער בעל תשובה וואש ער טוט תשובה דורך איינעם וואש שטראפט אים איז גלייך כעבד שברח מעבודת אדוניו אזו וויא אקנעכט וואש איז אנטלאפין גיווארין פון זיין הארינש דינשט ופגע עבד נאמן לאדוניו האט ער בגעגינט אנדר קנעכט וואש איז זיין הארין גיטריי והוכיחו על ברחו מאדוניו האט אים יענר קנעכט גשטראפט אויף דעם וואש ער איז אנטראפין גיווארן פון זיין הארן ויעץ אותו לשוב אליו אונ ער האט אים איין עצה גיגעבן ער זאל זיך ווידר אום קערן צום הארין והבטיחו שימחול לו אונ ער האט אים מבטיח גוועזן אז דר האר וועט אים מוחל זיין אויף דעם וואש ער איז פריער אנטלאפן גווארן פון זיין דינשט והזכירו אונ יענר קנעכט האט אים דר מאנט רוב טובותיו וחסדיו עליו זיין פיל גוטש אונ זיין חסד וואש דער האר האט אים גיטאן ושב אליו ונכנע לו האט זיך דער קנעכט צו אים ווידר גיקערט אונ האט זיך מכניע גיוועזן צו אים אזו איז דא אויך אז דער צדיק שטראפט אים אונ ווייזט אים דיא טובות וואש גאט האט מיט אים גיטאן טוט ער דערמאלט תשובה והשלישי אונ דאש דריטע איז כשהוא רואה נסיון הבורא אז ער זעהט דאש פרובונג פון דעם בשפער וואש ער פרובט וחוזק עונשו אונ דעם שטארקן עונש וואש ער שטראפט למי שהלך בדרכו לצאת מעבודתו צו אזעלכן וואש גייט נאך זיין ווילין ארויש צו גיין פון גאטש דינשט יוסר בו ווערט ער דורך אים גשטראפט וישוב אל ה׳ אונ קערט זיך ווידר צו גאט מיראתו עונשו ונקמתו החזקה ווייל ער האט מורא פר זיין עונש אונ פר זיין שטארקע נקמה והוא כעבד הבורח מאדוניו אונ ער איז גלייך אזו וויא אקנעכט וואש איז אנטלאפין גיווארין פון זיין הארין כשישמע מה שהיה מעונשו למי שברח ממנו כמוהו אז ער הערט פון דעם עונש וואש איז גיוועזן צו אנדר קנעכט וואש איז אויך אנטלאפין גיווארן פון זיין האר

אזו

וישוב מתחנן אל אדוניו למחול לו ולסלוח עונו קודם שיבואנו העונש ועל כן אמר הכתוב (ויקרא יח) ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה וגומר והרביעי בבא עונש הבורא עליו במין ממיני הצרות וכיון שהרגיש בו נעור והקיץ משנתו ושב אל האלהים מחטאו והוא כעבד הבורח מרבו אשר שלח אליו מי שייסרנו ויעננו על ברחו מעבודתו וכאשר הגיע אליו ברח אל אדוניו מתודה מחטאיו ומבקש מחילתו וסליחתו ובכמוהו נאמר (משלי א) בבא כשואה פחדכם וגומר אז יקראונני ולא אענה ואמר (ד"ה ב לג) וכהצר לו חלה את פני ה' ויכנע מאד והמצליח השב אל האלהים בפנים הראשונים ותחתיו בהצלחה ובקבול מי שלא שב עד שבאתהו תוכחת הבורא והם הפנים השניים ותחתיהם בהצלחה ובקבול מי שלא שב עד שחלה הרעה על סביבו

למקום אלינו להחזירנו למוטב: בבא כשואה פחדכם · כענין סערה פתאום: ואידכם כסופה יאתה בבא אליכם צרה וצוקה אז יקראונני וגו' · וכהצר לו וגו' במנשה נאמר בד"ה ושם נאמר ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלים למלכותו וגו': והמצליח השב כו' · ויותר מעולה מכל השבים ומעלתו גדולה מכולם הוא מי ששב בפנים הראשונים תיכף כשחטא ג והאחריו בקבול תשובתו ובהצלחה נגד כש"י הוא השב כו' ועיין במנורת המאור משל נמרץ כנגד חמשה מדרגות של ב"ת אל ספינה שהפליגה הרוח אל אי רחוקה מהישוב ויש בו חמשה כתות יש שלא ירדו מהספינה כל עיקר ויש שיצאו ושבו באותו יום תיכף למקומותם ויש שאחרו על האי להתענג שם וכשחזרו לא מצאו מקומותם בהכריהם לקחו מקומותם ויש

אזו וויא ער וויסר בו אונ ער ווערט דורך יענם גישטראפט כלומר ער נעמט זיך דורך יענם אמוסר וישוב מתחנן אל אדוניו למחול לו אונ קערט זיך ווידר אונ בעט צו זיין האר אז ער זאל אים מוחל זיין ולסלוח עונו אונ זאל אים פר געבן זיינע זינד קודם שיבואנו העונש איידר דר עונש זאל קומן אויף אים טוט ער תשובה אונ בעט אים ער זאל אים מוחל זיין ועל כן אמר הכתוב אונ אויף אזו אגלייכין זאגט דער פסוק אין (ויקרא) ולא תקיא הארץ אתכם אונ דיא ערד זאל אייך ניט אויש שפייען כאשר קאה אזו וויא זיא האט אויש גישפויגין דענסט מאל וואש איז גוועזן פאר אייך והרביעי אונ דאש פערטע איז בבא עונש הבורא עליו במין ממיני הצרות אז עש קומט אויף אים דער עונש פון דעם בשעפר וואש ער שיקט אויף אים עפיס אמין צרה וכיון שהרגיש בו אונ וויא ער דער פילט עש אז גאט שיקט אויף אים דיא צרות ווייל ער האט גזינדיגט נעור והקיץ משנתו ווערט ער דר וועקט אונ האפט זיך אויף פון זיין שלאף ושב אל אלהים מחטאו אונ ער טוט תשובה צו גאט איבר זיינע זינד והוא אונ דר איז גלייך כעבד הבורח מאדוניו וויא אקנעכט וואש איז אנטלאפן גוואהרן פון זיין האר אשר שלח אליו מי שייסרנו וואש זיין האר שיקט צו אים איינם ער זאל אים שטראפין ויעננו על ברחו מעבודתו אונ זאל אים פייניגן דרויף וואש ער איז אנטלאפן גיווארין פון זיין דינסט וכאשר הגיע אליו אונ אז ער קומט צו אים ברח אל אדוניו אנטלויפט דער קנעכט קריק צו זיין האר מתודה מחטאיו אונ איז מתודה אויף זיינע זינד ומבקש מחילתו וסליחתו אונ בעט אז דר האר זאל אים מוחל זיין אונ פר געבין זיינע זינד ובכמוהו אונ ביי אזו אגלייכין נאמר ווערט גיזאגט בבא כשואה פחדכם אז עש וועט קומען וויא אפינשטערניש אייער פארכט אז יקראונני ולא אענה דענמאלט וועלן זייא מיך רופין אונ איך וועל זייא ניט ענטפערין והמצליח אונ דר בגליקטר איז כלומר די בעשטע תשובה איז השב אל האלהים בפנים הראשונים דער וואש טוט תשובה צו גאט אויף די דרכים וואש מיר האבין צום ערשטין גישריבן דהיינו ער טוט תשובה פון זיך זעלברט ותחתיו בהצלחה ובקבול אונ אונטער אים אין דעם בגליקין אונ אין דעם אן נעמן זיין תשובה איז כלומר אונ דיא תשובה וואש איז ניט אזו גוט וויא די ערשטע אונ זיא ווערט ניט אזו גוט אן גינומן איז מי שלא שב עד שבאתהו תוכחת הבורא דער וואש טוט ניט קיין תשובה ביז עש קומט צו אים די שטראף רייד פון דעם בשעפר ותחתיהם בהצלחה ובקבול אונ וואש איז נאך

ויש שלא חזרו עד שהספינה התחילה לשוט והיו צריכין לשוט אחר הספינה ויש שנשארו שם על האי עד החורף וכלו ומתו שם ברעב ובצמא וכן ב"ת יש צדיק גמור שאינו יוצא לחוץ כל עיקר ויש שהוא תוקף אינו זז משם עד שמוחלין לו ויש שהוא סמוך למיתתו בודאי אינו מוצא מקומו בעוה"ב ויש שאינו שב כל עיקר זה נכרת מעוה"ב ע"ש באורך ובשל"ה הביאו : הוי

סביבו ותחתיו בקבול והחזרה מי שלא שב עד שחל עליו העונש ונתיסר בו והוא הרחוק שבשבים לקבל האלהים תשובתו ולמחול חטאו עד שישוב אל ה' ויראה מן החרטה והעזיבה ובקשת המחילה בלבו ובלשונו ובתנועותיו מה שיחייב למחול לו ולקבל תשובתו ולעבור על פשעיו :

פרק ז **אבל** מפסידי התשובה רבים מאד וכבר זכרתי רובם במה שקדם מן השער הזה וממפסידים עוד ההסכם על העבירה והוא ההתמדה על עשותה והאיחור מהניח אותה ולא תתכן תשובה עם זה וכבר נאמר אין קטנה בעבירות עם ההתמדה ולא גדולה בהם בקשת

נידריגר אין בגליקונג אונ אין אן גענומען פון זיין תשובה כלומר אין וועלכע תשובה איז נאך נידריגר אונ ווערט ניט אזו גוט אן גינומען אפילו וויא דיא אנדרע וואש פריער איז גשטאנן מי שלא שב עד שחלה הרעה על סביבו דער וואש טוט ניט קיין תשובה ביז ער זעהט אז דאש ביין האט גירוט אויף דעם אנדרין וואש האט גיזינדיגט האט ער מורא עש זאל אויף אים אויך ניט קומען קיין ביין דרום טוט ער תשובה ותחתיו בקבול והחזרה אונ די תשובה וואש ווערט נאך ערגר אן גינומען פון אלע מי שלא שב עד שחל עליו העונש דער וואש טוט ניט קיין תשובה ביז אויף אים זעלבשט רואט איין שטראף ונתייסר בו אונ ער ווערט דער מיט גישטראפט כלומר אונ דורך דעם טוט ער תשובה והוא הרחוק שבשבים אונ דר איז דער דער ווייטרשטער פון אלע בעלי תשובות לקבל האלהים תשובתו אז גאט זאל זיין תשובה מקבל זיין ולמחול חטאו אונ זאל אים זיינע זינד מוחל זיין עד שישוב אל ה' ביז ער קערט ווידר צוא גאט ויראה החרטה אונ ווייזט וויא ער האט חרטה והעזיבה אונ פאר לאזט זיינע עבירות ובקשת המחילה בלבו ובלשונו ובתנועותיו אונ בעט גאט מיט זיין הארץ אונ מיטין צונג אונ מיט אלע זיינע תנועות אז ער זאל אים מוחל זיין דיא זינד אונ טוט תשובה דורך אזו אדרך מה שיחייב למחול לו וואש ער זאל ווערט זיין אז גאט זאל אים זיינע זינד מוחל זיין ולקבל תשובתו אונ זיין תשובה מקבל צו זיין ולעבור על כל פשעיו אונ צו שיינקן אים זיינע עבירות דענמאלט ווערט זיין תשובה אן גינומען ביי גאט :

אבל מפסידי התשובה אבער דיא זאכין וואש דורך זייא קאן זיין תשובה פאר דארבין אונ פאר ענדערט ווערין רבים מאד דיא זיינן זייער פיל וכבר זכרתי רובם במה שקדם מן השער הזה אונ איך האב שוין דער פון פיל דער מאנט אויבין אין דעם שער וממפסידיה עוד אונ פון איר פאר דארבענעש איז נאך כלומר וואש פאר אזאכין איז נאך פאר האנדין וואש פאר דארבין דיא תשובה איז דאש ההסכם על העבירה אז ער איז אין זיין דיעה מסכים ער זאל טאן תמיד דיא עבירה והוא אונ דאש מיינט מען ההתמדה על עשותה אז ער טוט זיא אלע צייט והאיחור מהניח אותה אונ זאמט זיך דיא זעלביגע נאך צו לאזן היישט דאך גלייך וויא ער איז מסכים אין זיין דיעה אז ער זאל זיא שוין תמיד טאן ווארום אז מען טוט איין עבירה עטליכע מאל דאכט זיך אים אז מען מעג זיא שוין טאן אונ עש איז גאר קיין עבירה ניט ולא תתכן תשובה עם זה אונ ביי דעם קאן שוין ניט רעכט זיין די תשובה כלומר עש איז אים שוין שווער ארעכטע תשובה צוא טאן וכבר נאמר אין קטנה בעבירות עם ההתמדה אונ עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארין קיין עבירה איז ניט צוא קליין אז ער טוט זיא תמיד ולא גדולה בהם עם בקשת המחילה אונ קיין עבירה איז ניט

בקשת המחילה והוא שההתמדה מורה על בזותו דבר האלהים ושהוא מיקל במצותו והזהרתו ומזמן עצמו לעונשו ובו נאמר (במדבר טו) והנפש אשר תעשה ביד רמה כי דבר ה' בזה ועוד כי ההתמדה על העבירה ואם היא קטנה הולכת וגדלה בהתמדתו עליה והגדולה כשמבקש בעליה מחילה עליה ועזב אותה ליראת האלהים הולכת הלוך והסור ומתמעטת עד שתמחה מספר עונותיו וינקה ממנה בעליה בתשובה הלא תראה החוט של משי כמה הוא חזק כשיכפיל פעמים רבות וכבר ידעת כי עיקרו מחלוש שבדברים והוא ריר התולעת ונראה החבל הגדול של ספינה כשמשמשין בו זמן ארוך הולך הלוך והסור עד אשר יפתח (ס"א יפסק) וישוב חלוש מכל הלוש וכמו כן ענין הקטנות והגדלות בעבירות עם ההתמדה ובקשת המחילה ועל כן דמה אותם הכתוב בו כמו שנאמר

ניט צוא גרויש אז ער בעט מען זאל אים זיא מוחל זיין והוא אונ דריבר איז דאש אזוא שההתמדה מורה על בזותו דבר האלהים ווארום אז ער בלייבט בייא דר עבירה ווייזט ער דער מיט אז ער איז מבזה גאטש רייד ושהוא מיקל במצותו והזהרתו אונ אין דעם וואש גאט האט פאר באטין אונ אן גיזאגט מען זאל עש ניט טאן האלט ער עש פאר גרינג ומזמן עצמו לעונשו אונ גרייט זיך אליין אן צוא זיין עונש כלומר ער האט קיין מורא ניט פאר דעם עונש ובו נאמר אונ אויף אים ווערט גיזאגט והנפש אשר תעשה ביד רמה אונ דאש לייב וואש וועט טאן דיא זינד אויף דר וואר כלומר אפין וועט ער פאר שניטין ווערין פון דער וועלט כי דבר ה' בזה ווארום ער האט מבזה גיוועזן גאטש רייד ועוד אונ נאך אטעם איז פאר האנדין אז ער טוט עטליכע מאל איין עבירה האטשע זיא איז אקליינע איז זיא ערגר פאר דער גרעשטער כי ההתמדה על העבירה ווארום אז ער טוט אלאנגע צייט איין עבירה ואם היא קטנה האטשע זיא איז גאר אקליינע עבירה הולכת וגדלה ווערט זיא אלע מאל גרעשער בהתמדתו עליה ווייל ער טוט זיא אלע צייט והגדולה כשמבקש בעליה מחילה עליה אונ דיא גרוישע עבירה אז דער וואש האט זיא גיטאן בעט אויף איר מען זאל אים מוחל זיין ועזב אותה ליראת האלהים אונ פאר לאזט זיא דאש הייסט ער טוט שוין זיא מער ניט ווייל ער האט מורא פאר גאט הולכת הלוך וחסור ומתמעטת דיא ווערט אלע צייט גימינערט אונ ווערט קלענער עד שתמחה מספר עונותיו ביז זיא ווערט אויש גמעקט אויש דעם ספר פון זיינע זינד וינקה ממנה בעליה בתשובה אונ אירע בעלים ווערין ליידיג פון דער עבירה דורך תשובה הלא תראה דוא קאנשט דאך זעהען החוט של משי איין זיידענער פאדים כמה הוא חזק וואש פר איין שטארקייט ער ווערט כשיכפל פעמים רבות אז ער ווערט פיל מאל גטאפלט וכבר ידעת כי עקרו מחלוש שבדברים אונ דוא ווייסט דאך וואול אז דיא זייד ווערט גמאכט פון דער שלאפשטע זאך פון אלע זאכין והוא ריר התולעת אונ דאש איז דער גאויר פון אווארים פון דעסט וועגין אז מען נעמט צוא נויף פיל זייד אין איינעם אונ מען דרייט עש צו נוף ווערט עש גאנץ שטארק ונראה אונ קאמיר זעהן החבל הגדול של ספינה איין גרושע שטריק פון אשיף כשמשמשין בו זמן ארוך אז מען ניצט מיט אים אלאנגע צייט הולך הלוך וחסור עד אשר יפסק ווערט אלע מאל גימינערט אונ ווערט דינער ביז וואנען ער ווערט איבער גיריסן וישוב חלוש מכל חלש אונ ער ווערט ווידר שלאפר פון אלע שלאפקייט כלומר ער ווערט שלאפר פון אמינצטע שטריקל וכמו כן ענין הקטנות והגדלות בעבירות אונ אזו אויך איז דער ענין מיט דיא קליינע עבירות אונ מיט דיא גרוישע עם ההתמדה אז ער טוט פיל מאל דיא קליינע עבירה ווערט זיא גרויש ובקשת המחילה אונ אז ער בעט מחילה אויף אגרוישע עבירה ווערט זיא גאנץ קליין ביז וואנען זיא ווערט אויש גימעקט ועל כן דמה אותם הכתוב בו אונ דרום האט זייא דער

פסוק

שנא' (ישעיה ה) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכבר נאמר אל תביט לקטנות מה שעשית אך תביט לגדולת מי שחטאת לו ואל תשמח לסכלות בני אדם ברוע מצפונך וראוי שתאבל לידיעת הבורא במה שאתה צופן והשקפתו על נסתרותיך ונגלותיך ושהוא זוכר אותם לך יותר ממה שאתה זוכר מפני שאתה תשכח והוא לא ישכח ותתעלם ולא יתעלם כמ"ש (שם סה) הנה כתובה לפני ואמר (ירמיה יז) חטאת יהודה כתובה וממפסידיה עוד החזרה אל העבירה אחר השלמת תנאי התשובה ממנה כמו שאמר (שם לד) בפרשה הדבר אשר היה אל ירמיהו לשלח איש את עבדו ושאר הענין ההוא וממפסידיה גם כן מי שיבטח (ס"א שייחל) את נפשו לשוב באחרית ימיו וחושב שיתרחק מן העבירות לאחר שיגיע אל רצונו וישלים תאותו מהם והוא כמרמה את אלהיו ובו אמרו רז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה פירש רש"י גוררים יצה"ר עליהם מעט מעט בתחלה בחבלי השוא כחוט של קורי עכבים ומשתגרה בם מתגבר והולך ונעשה כעבות העגלה שקושרין בה הקרון למשוך עכ"ל: וראוי שתאבל לידיעת הבורא במה שאתה צופן כלומר מה שיש במצפונך יודע הבורא · כמ"ש בפ' הדבר אשר היה וגו' ושיא ספרת מספעים עיין בכל הענין שם: ותוכחתה

פסוק גגליכן צו איין שטריק אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) הוי מושכי העון בחבלי השוא ווייא גשריען אויף דיא וואש ציהן די עבירה מיט אשלאפין שטריק אונ דער נאך ווערט זיא אזוא שטארק וויא איין גראבר שטריק וואש מען ציט דער מיט אוואגן וכבר נאמר אונ עש איז לאנג גזאגט גווארן אל תביט לקטנות מה שעשית דו זאלשט ניט קוקין נאך דיא קליינהייט פון דיא זינד וואש דו האשט גטאן אך תביט לגדולת מי שחטאת לו נאר דו זאלשט קוקין נאך דעם גרוישקייט פון דעם וואש דוא האשט גזינדיגט קעגין אים ואל תשמח לסכלות בני אדם ברוע מצפונך אונ דוא זאלשט זיך ניט פרייען ווייל די לייט ווייסן ניט פון דיינע בייזע בהאלטנע מחשבות וראוי שתאבל לידיעת הבורא במה שאתה צופן נאר דוא גיהערשט צוא טרויערין ווייל דר בשעפר ווייסט וואש דו האלשט פר בארגין והשקפתו על נסתרותיך ונגלותיך אונ ער לוגט אויף דיינע פר בארגנע אונ אויף דיינע אנפלעקטע זאכין ושהוא זוכר אותם לך אונ וואש ער גידיינקט זייא דיר יותר ממה שאתה זוכר מער איידר דו גידיינקשט זייא מפני שאתה תשכח ווייל דוא קענשט פר געסן והוא לא ישכח אונ ער וועט ניט פאר געסן ותתעלם אונ דוא טושט דיך פר הוילן ולא יתעלם אונ ער וועט זיך ניט פר הוילן אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) הנה כתובה דיא זינד פון יהודה איז אויף גשריבין וממפסידיה עוד אונ נאך איז פר האנדין וואש פאר דארבט דיא תשובה החזרה אל העבירה אז ער קערט זיך ווידר אום צו דר עבירה אחר השלמת תנאי התשובה ממנה נאך דעם אז ער האט שוין אליך גטאן וואש צו דר תשובה גיהער אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) אין דעם קאפיטל ל"ד וואש הייבט זיך אן הדבר אשר היה אל ירמיהו לשלח איש את עבדו אונ מיטין איבריגן ענין וואש דארטן שטייט וממפסידיה גם כן אונ אויך איז איין שאדן אונ איין פר דארבונג צוא דר תשובה מי שיבטיח את נפשו לשוב באחרית ימיו דר וואש פאר זיכרט זיך אז ער וועט תשובה טאן צום סוף פון זיינע יארן דאש הייסט אויף דער עלטר וחושב שיתרחק מן העבירות לאחר שיגיע אל רצונו וישלים תאותו מהם אונ ער טראכט אז ער וועט שוין האבן פר זארגט אלע קינדר אונ וועט שוין האבן גנוג עולם הזה אונ וועט האבן אלץ וואש ער בגערט וועט ער דענשטמאל זיך דר ווייטרין פון עבירות אונ וועט תשובה טאן והוא אונ ער טוט כמרמה את אלהיו וויא ער וואלט גאט מרמה גוועזן ווארום דאש איז דאך ניט גימאכט אז אמענטש זאל האבן וואש ער בגערט ווארום וואש ער האט וויל ער נאך מער ובו אמרו רז"ל אונ אויף אים האבין אונזרע חכמים גזאגט האומר אחטא ואשוב ווען איינר זאגט איך וועל זינדיגין אונ וועל תשובה טאן אין מספיקין בידו

תשובה ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר נפשי הביני צידה לרוב ואל תמעיטי בעוד בחיים חייתך ויש לאל ידך כי רב ממך הדרך ואל תאמרי מחר אקח צידה כי פנה היום כי לא תדעי מה ילד יום ודעי כי תמול לעד לא ישוב וכל אשר פעלת בו שקול וספור וחשוב ואל תאמרי מחר אעשה כי יום המות מכל חי מכוסה מהרי עשות בכל יום חקו כי בכל יום המות ישלח חצו וברקו ואל תתמהמה מעשות חק דבר יום ביומו כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו וממפסידי התשובה שיהיה השב שב מקצת עונותיו ומתמיד על קצתם כמו שיצא מן העבירו' שבינו ובין המקום וישוב מהם ולא יצא ממה שיש בינו ובין בני אדם מגזל ואונאה וגנבה והדומה לזה ובזה נאמר (איוב יא) אם און בידך הרחיקהו ואמרו רז"ל בענין הזה אדם

ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר תמצא גם כן הרמז הזה המתחיל נפשי הביני צידה כו' עד כן איש נודד ממקומו עיין בסוף הספר שהעתקתי מס' שבט מוסר פ"ז : ואמרו רז"ל בתענית דף ט"ז אדם שיש בידו עבירה פי' רב"י גזל ואינו חוזר בו לבעלים את הגזל כו' ואמרו במשנה סוף יומא עבירות שבין אדם למקום יה"כ מכפר עם התשובה עבירות שבין אדם לחבירו אין יה"כ מכפר עד שירצה את חבירו ע"כ :

אבל

בידו לעשות תשובה דעם לאזט מען ניט אז ער זאל קאנן תשובה טאן ובתוכחה אשר כתבתי בסוף זה הספר אונ אזו וויא די שטראף רייד וואש איך האב גשריבן אין סוף פון דעם ספר אונ דאש איז דיא תוכחה נפשי הביני צידה לרב מיין לייב גרייט דיר אן פיל שפייז כלומר טוא פיל מצות אין גאטש דינסט ואל תמעיטי אונ זאלשט ניט ווייניגן בעוד בחיים חייתך אונ דאש מוזטו טאן וייל דוא לעבשט נאך ויש לאל ידך אונ דוא האשט נאך מאכט אן צו גרייטן דיר כי רב ממך הדרך דען דוא האשט איין גרוישן וועג פאר דיר ואל תאמרי מחר אקח צידה אונ זאלשט ניט זאגן מארגן וועל איך נעמן די שפייז כי פנה היום דען דער טאג האט זיך שון אוועק גיקערט כי לא תדעי מה ילד יום דען דוא קאנשט ניט ווישן וואש קאן נאך גבארין ווערן כלומר טאמר וועשטו נאך היינט שטארבין ודעי כי תמול לעד לא ישוב אונ דוא זאלשט ווישן אז דער נעכטיגער טאג וועט זיך שון אייביג ניט אום קערין וכל אשר פעלת בו אונ אלץ וואש דוא האשט אין דעם טאג גווערקט שקול וספור והשוב וועג אונ צייל אונ רעכין ואל תאמרי מחר אעשה אונ זאלשט ניט זאגן מארגין וועל איך טאן גוטש כי יום המות מכל חי מכוסה ווארום דער טאג פון דעם טויט איז פון אלע מענטשין פאר הוילן מהרי עשות בכל יום חקו טוא גישווינד אלע טאג זיין גיזעצטע זאך כי המות בכל יום ישלח חצו וברקו ווארום דער טויט שיקט אלע טאג זיין פייל אונ זיין בליץ ואל תתמהמהי מעשות חק דבר יום ביומו אונ זאלשט זיך ניט זאמין פון צוא טאן וואש דוא בישט שולדיג אלע טאג צוא טאן כי כצפור נודדת מקינו כן איש נודד ממקומו דען אזו וויא אפויגל וואש איז פר וואגילט אויש זיין נעסט אזו ווערט דער מענטש פאר וואגלט פון זיין ארט וממפסידי התשובה גם כן אונ נאך איז פאר האנדין וואש פאר דארבט דיא תשובה שיהיה השב שב מקצת עונותיו אז דער וואש טוט תשובה קערט זיך אום פון אטייל עבירות ומתמיד על קצתם אונ אטייל עבירות טוט ער נאך תמיד כמו שיצא מן העבירות שבינו ובין המקום גלייך ווי ער איז ארויש גיגאנגן פון די עבירות וואש איז צווישין אים אונ צווישין גאט כלומר אויף דיא עבירות וואש ער האט אנטקעגין גאט האט ער תשובה גטאן ולא יצא ממה שיש בינו ובין בני אדם אונ אויף דיא עבירות וואש צווישן אים אונ צווישן לייט האט ער ניט גטאן קיין תשובה מגזל ואונאה וגנבה והדומה לזה דהיינו ער האט איינם גיגזלת אדער ער האט איינם גינארט אדר ער האט בייא איינם גיגנבת האט ער עש ניט אום גיקערט אדר נאך אזו אגלייכין ובזה נאמר אונ אויף דעם איז גזאגט גווארין אין (איוב) אם און בידך ווען דוא האשט אום רעכט אין דיין האנט הרחיקהו דער וייטער עש פון דיר ואמרו רז"ל בענין הזה אונ אונזערע

אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אם יש יתרון לבע"ת על הצדיק מעיקרו : ותמרו

אדם שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בו למה הוא דומה למי שתופס שרץ בידו אפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה זרקו מידו עלתה לו טבילה שנאמר (משלי כח) ומודה ועוזב ירוחם ומה שהקדמנו ממפסידי השערים אשר קדמו בספר הזה כלם ג"כ מפסידים התשובה ואינני צריך לשנותם בשער הזה :

פרק ח אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אומר כי יש מן השבים שישתוה אחר התשובה עם הצדיק אשר לא חטא ומהם מי שיש לו יתרון על הצדיק ומהם מי שיש לצדיק יתרון עליו אע"פ ששב ובאור החלק הראשון הוא שיהיה החוטא בקצורו במצות עשה שאין בה כרת כציצית וכלולב וכסוכה והדומה לזה וכאשר ישוב המקצר בהם בלבו ובלשונו וישתדל לעשות אותם

חכמים ז"ל האבן געזאגט פון דעם ענין אדם שיש בידו עבירה אמענטש וואס האט אין זיך איין עבירה ומתודה אונ ער איז אויך איר מתודה ואינו חוזר בו אונ ער האט קיין חרטה ניט אויף איר כלומר ער טוט זיא ווייטער למה הוא דומה צו וואס איז ער גלייך למי שתופס שרץ בידו צוא איינם וואס ער האלט איין שרץ אין זיינע הענט אפילו טובל בכל מימות שבעולם אפילו ווען ער טובלט זיך אין אלע וואסערן וואס איז דא אויף דער וועלט לא עלתה לו טבילה קאן אים דיא טבילה אלץ ניט העלפן זרקו מידו אבער אז ער האט דעם שרץ אוועק געווארפן פון זיינע הענט עלתה לו טבילה העלפט אים דיא טבילה אזוי דא אויך אז ער גיט ניט אפ דיא גזילות אדער דיא גניבות וואס קאן אים העלפן זיין תשובה ווארום עס שטייט אין (משלי) ומודה ועוזב דער וואס איז מתודה אויף זיינע עבירות אונ ער פאר לאזט זיי אונ טוט זייא שוין ניט ירוחם ווערט ער דר בארעמט פון גאט ומה שהקדמנו ממפסידי השערים אשר קדמו בספר הזה אונ אלע זאכן וואס זייא פאר דארבן צו דיא שערים וואס מיר האבן פריער געשריבן דהיינו דיא זאכן וואס טוען שאדין צו בטחון אונ צו מיחד זיין זיינע מעשים פון גאטס וועגן אונ פון מכניע זיין זיך צו גאט כלם ג"כ מפסידים התשובה דיא אלע זאכין טוען צו דיא תשובה אויך שאדן ואינני צריך לשנותם בשער הזה אונ איך בדארף די אלע זאכן ניט שרייבן נאך אמאל אין דעם שער ווארום איך האב זייא שוין געשריבן אין יענע שערים :

אבל אם ישתוה השב עם הצדיק אבער אויב דר וואס טוט תשובה קאן גלייך זיין מיט אצדיק וואס האט גאר ניט געזינדיגט אומר וועל איך זאגן כי יש מן השבים אז עס איז פאר האנדין פון אזעלכי בעלי תשובות שישתוה אחר התשובה עם הצדיק אשר לא חטא וואס ער זאל נאך דר תשובה גלייך זיין צו אצדיק וואס האט גאר ניט גזינדיגט ומהם מי שיש לו יתרון על הצדיק אונ עס איז פאר האנדין אזוא אבעל תשובה וואס ער איז נאך בעסיר פון איין צדיק ומהם מי שיש לצדיק יתרון עליו אונ עס איז פאר האנדין אזעלכע בעלי תשובות וואס דער צדיק איז בעסיר פון אים אע"פ ששב האטש ער האט תשובה געטאן וביאור החלק הראשון אונ דאס בשיידעניש פון דעם ערשטין חלק איז וואס אבעל תשובה איז גלייך צו איין צדיק וואס האט גאר ניט גזינדיגט הוא איז דאס שיהיה החוטא בקצורו במצות עשה שאין בה כרת אז איינער האט גזינדיגט מיט דעם וואס ער האט געקירצט אין מצות עשה דהיינו ער האט ניט געטאן דיא מצות וואס גאט האט געבאטן מען זאל זיא יוא טאן אבער עס קומט אויף דעם ניט קיין כרת אז מען טוט זיא ניט כציצית ובלולב וכסוכה גלייך אז ער האט ניט מקיים געוועזן דיא מצוה פון ציצית אדער לולב אדער סוכה אונ נאך אזוי אגלייכן וכאשר ישוב המקצר בהם בלבו ובלשונו אונ אז דער וואס האט געקירצט אין די מצות טוט תשובה דרויף מיט זיין הארץ אונ מיט זיין צונג כלומר ער איז זיך מתודה מיטן מויל וישתדל .

אותם· ולא ישנה קצורו בהם ימחול לו הבורא וישתוה עם הצדיק אשר לא קצר בהם ובכמו זה נאמר השב מן החטא כמי שלא חטא ואמרו רבותינו ז"ל עבר על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז ממקומו עד שמוחלין לו שנאמר (מלאכי ג) שובו אלי ואשובה אליכם והחלק השני והוא שיש לו בו יתרון השב על הצדיק באור זה שיהיה השב חטא חוטא קטן במצות לא תעשה שאין בה כרת ואח"כ שב ממנה תשובה שלימה בכל תנאיה ושם עונו לעומתו ונכח פניו ומבקש תמיד המחילה עליו ונכלם מבשתו (ס"א מבקשתו) מהבורא ונכנס בלבו המורא מעונשו ונשברה נפשו והוא נכנע ושפל לפני האלהים תמיד והיה החטאו סבה לכניעתו והשתדלותו לפרוע חובות הבורא לא יתגאה במאומה ממעשהו הטוב ולא ירבה בעיניו ולא יתפאר בו וישמור בשארית

ואמרו ז"ל עבר על מ"ע כו'· וגו"ל תנו' יומא דף פ"ו ד' ותוספ' כפרה פ"ג ר' ישמעאל דורש וכן בלבה תשובה עם כל אחד ואחד עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר שובו בנים שובבים ומיד ארפא לעיל ביה עבירה במתכפרת כתבוב' לכדה עבר על לא ת נו' ועשה תשובה תשובה תולה ויה"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם למדת ביה

וישתדל לעשות אותם און וועט זיך פלייסין ער זאל שוין די מצות טאן ולא ישנה קצורו בהם און ער קירצט שוין נאך אמאל ניט אין זייא בלומר און דאש אנדרי מאל איז ער שוין אויף אזעלכע מצות ניט עובר ימחול לו הבורא טוט אים דר באשעפר מוחל זיין וישתוה עם הצדיק אשר לא קצר בהם און ער וועט גלייך זיין מיט דעם צדיק וואש ער האט זייא קיין מאל ניט עובר גיוועזן ובכמו זה נאמר און פון אזעלכן ווערט גיזאגט השב מן החטא דער וואש טוט תשובה אויף דר עבירה כאילו לא חטא איז גלייך וויא ער האט גאר ניט גיזינדיגט ואמרו רז"ל און אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט עבר על מצות עשה שאין בו כרת ווען איינר האט עובר גיוועזין אויף אזו איין מצות עשה וואש מען איז ניט חייב אויף דעם קיין כרת ועשה תשובה און האט תשובה גיטאן אינו זז ממקומו עד שמוחלין לו דר רירט ניט אוועק פון זיין ארט ביז מען איז אים עש מוחל בלומר מען איז עש אים תיכף מוחל אזו וויא עש שטייט אין (מלאכי) שובו אלי ואשובה אליכם קערט ווידר צו מיר וועל איך זיך ווידר קערין צוא אייך והחלק השני און דער אנדערער חלק איז והוא און דאש מיינט מען שיש לו בו יתרון השב על הצדיק אז דר וואש טוט תשובה איז בעסר פון אצדיק באור זה איז דאש באשיידונג דער פון שיהיה השב חוטא חטא קטן במצות לא תעשה אז דר וואש טוט היינט תשובה האט פריער גיזינדיגט אקליינע עבירה פון אזעלכיש וואש גאט האט עש פר באטין מען זאל עש ניט טאן און ער האט עש יוא גיטאן שאין בה כרת און עש איז ניט פר האנדין אין דעם קיין כרת בלומר עש קומט פר דר עבירה קיין כרת ניט ואח"כ שב ממנה תשובה שלימה און דר נאך האט ער אויף דעם איין רעכטי תשובה גיטאן בכל תנאיה מיט אלע אירע תנאים וואש גיהערין צו דער תשובה האט ער עש אלין גיטאן ושם עונו לעומתו ונכח פניו און ער האט גישטעלט זיין עבירה קעגין זיך און אנטקעגן זיין פנים ומבקש תמיד המחילה עליו און ער בעט תמיד מען זאל זיא אים מוחל זיין ונכלם און ער ווערט פאר שעמט מבשתו מהבורא ווייל ער שעמט זיך פאר דעם באשעפר ונכנס בלבו המורא מעונשו און עש גייט אין זיין הארצין אריין דיא מורא פאר גאטש עונש ונשברה נפשו און זיין לייב ווערט צו בראכין והוא נכנע ושפל לפני האלהים תמיד און ער איז אונטערטעניג און נידריג פר גאט אלי צייט והיה חטאו סיבה לכניעתו איז זיין זינד איין סיבה צוא זיין אונטער טעניקייט בלומר דורך דעם וואש ער האט גיזינדיגט איז ער אונטערטעניג והשתדלותו לפרוע חובות הבורא און פלייסט זיך דורך דעם בצאלין דאש וואש ער איז שולדיג צום באשעפר לא יתגאה במאומה ממעשהו הטוב ער האלט זיך ניט בעל גאוה מיט קיין שום זאך פון זיינע גוטע מעשים

בית עבירות שצריכים י"כ לכפר עבר על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשובה תשובה וי"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם למדת שיש עבירות שצריכה יסורין ומשתברת שקל לקלה והחמור לחמורה אבל מי שיש בידו חילול השם אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק

בשארי ימיו מן המכשול חוטא זה הוא שיש לו יתרון על הצדיק שלא חטא החטא ההוא והדומה לו כי הצדיק אין בטוחים בו שלא יתגאה ויגבה לבו וירום במעשהו וכבר נאמר כי יש חטא שמועיל לשב יותר מכל צדקות הצדיק ויש צדקה שמזקת לצדיק יותר מכל חטאו' השב כשיפנה לבו מן הכניעה ודבק בגאוה ובחונף ואהבת השבח כמ"ש אחד מן הצדיקים לתלמידיו אילו לא היה לכם עון הייתי מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העון אמרו לו ומהו גדול מן העון אמר להם הגאות והחונף ובשב כזה ארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד והחלק השלישי שיהיה השב עובר עבירות גדולות ממצות לא תעשה שיש בה מיתה בידי אדם וכרת בידי שמים כחלול השם (ס"א כחלול שבת) ושבועת

מעשים ולא ירבה בעיניו אונ זיינע גוטע מעשים זיינן ניט פיל אין זיינע אויגן ולא יתפאר בו אונ ער בארימט זיך דער מיט ניט וישמר בשארית ימיו מן המכשול אונ ער היט זיך אין די איבריגי טעג פון אשטרויכלונג חוטא זה הוא שיש לו יתרון על הצדיק שלא חטא החטא ההוא דער חוטא איז נאך דער תשובה בעשיר פון אצדיק וואש האט גאר ניט גזינדיגט די עבירה אדר אזו אגלייכן כי הצדיק אין בטוחים בו שלא יתגאה ווארום פון אצדיק איז מען ניט פאר זיכרט ער זאל זיך ניט בעל גאוה האלטין ויגבה לבבו וירום במעשהו אונ קאן זיך דער הייבין זיין הארץ מיט זיינע מעשים ווייל ער האט קיין מאל ניט גזינדיגט אבר דר בעל תשובה וועט זיך שוין ניט בעל גאוה האלטין ווארום ער ווייסט דאך אז ער האט אמאל גזינדיגט וכבר נאמר אונ עש איז שוין לאנג גזאגט גיווארין כי יש חטא שמועיל לשב מכל צדקות הצדיק אז עש איז פאר האנדן איין עבירה אז זאל דעם בעל תשובה בעשר העלפין אז אליז דאש גוטש וואש דר צדיק טוט ויש צדקה שמזקת לצדיק יותר אונ אויפט טוט דעם צדיק זיין גוטש מער שאדין מכל חטאת השב פאר אלע די זינד וואש דר בעל תשובה האט גיטאן כשיפנה לבו מן הכניעה דאש איז ווען דער צדיק קערט אפ זיין הארץ פון אונטר טעניקייט ודבק בגאוה אונ בהעפט זיך אין גאוה ובחונף ואהבת השבח אונ דורך דעם קומט ער צו דר מדה פון חניפה אונ ליב צו האבין מען זאל אים לויבין וועט ער דרום דיא מצוה טאן כדי לייט זאלין אים לויבין כמ"ש אחד מן הצדיקים לתלמידיו אזו וויא איינער פון דיא צדיקים האט גיזאגט צו זיינע תלמידים אילו לא היה לכם עון ווען איר וואלט ניט האבין אין זיך קיין זינד הייתי מפחד עליכם וואלט איך פר אייך מורא גהאט ממה שהוא גדול מן העון פון אזאך וואש איז נאך גרעשער אונ ערגער פאר איין זינד אמרו לו ומה הוא גדול מן העון האבין זייא צוא אים גיזאגט וואש איז דאש וואש איז גרעשר פר איין עבירה אמר להם הגאוה והחונף האט ער זייא גיזאגט דאש איז דיא גאוה אונ דיא חניפה ובשב כזה אונ בייא אזוא אבעל תשובה ארז"ל האבין אונזערע חכמים גיזאגט במקום שבעלי תשובה עומדים אויף דעם ארט וואו דיא בעלי תשובה שטייען אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד קענען קיין רעכטע צדיקים ניט שטיין והחלק השלישי אונ דער דריטער חלק איז וואש איין צדיק איז בעשר פאר אבעל תשובה שיהיה השב עובר עבירות גדולות דאש איז ווען דער בעל תשובה האט פריער גרוישע עבירות עובר גיוועזין ממצות לא תעשה שיש בה מיתה בידי אדם פון די זאכן וואש גאט האט פר באטן מען זאל דש ניט טאן אונ אז מען טוט זיי איז מען חייב מיתה גיוועזן דורך ב"ד פון א"י וכרת בידי שמים אונ ווערט גישטראפט פון גאט מיט כרת כחילול השם ושבועת שקר גלייך אז חילול השם אונ פאלש שווערין ביי גאטש נאמן

ושבועת שקר והדומה להם מן הגדולות ואחר כך שב מטעותו בהם והשלים תנאי התשובה וגדריה כי המחילה לא תתן לו עד שינוסה בעוה"ז ממה שיוכל לסבלו וינקה מעונותיו ובו אמרו רז"ל עבר על מצות לא תעשה שיש בה כרת ומיתת ב"ד ועשה תשובה יסורין ממרקין ומיתה מכפרת שנאמ' (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וכתיב (ישעיה כב) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון והצדיק שלא עבר אלו העבירות יש לו יתרון על השב מהם בלי ספק :

פרק ט **אבל** אם תתכן התשובה מכל חטא אם לא אומר בתשובת השאלה הזאת כי העונות שני מינים אחד מהם עונות (ס"א עבירות) שבין אדם למקום בלבד כבחש באלהים והמחשבות הרעות והמצפונים הרעים ולאוין שבחובות הלבבות והרבה מחובות האיברים אשר לא יחוס החוטא בהם כי אם נפשו

למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת כמ"ש ונגלה באזני ה' צבאות אמר ה' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון למדת שיש עבירות שאין לה כפרה אלא במיתה ואמ' כמ איזה חילול השם זהו הקוטא ומתניא אמרינן או בשובה ת"ח דבר קל ואחרים לומדין ממנו ותקנין ג"כ במצות או ת"ח במעשיו מקולקלין והעם מרננין אחריו ועל תורתו ע"כ בגמ' בהורך ובכר כתבתי בשם הר"ת לעיל שתקנתו נזכות הרבים וכן כתב המחבר לקמן : אמרו לו ומהו גדול מן הקטן כו' אבות והתוסף · עיין לקמן ובזה נאמרו דברים אלה ג"כ ובזה פורטתיו ע"ב : עד שינוסה ביסורים בעוה"ז כמש"ל מהגמ' :

או

נאמען והדומה להם מן הגדולות אונ נאך אזעלכע גלייכין פון גרוישע עבירות ואחר כך שב מטעותו בהם אונ דער נאך האט ער אויף זייא תשובה גיטאן והשלים תנאי התשובה וגדרה אונ ער האט אין גאנצין גיטאן אלע די דרכים פון תשובה מיט אירע שרשים וואש מיר האבן אובין גשריבן כי המחילה לא תתן לו ווארום אז גאט זאל אים זיינע עבירות מוחל זיין קאן דאש בייא אים ניט רעכט זיין עד שינוסה בעולם הזה ביז וואנען ער ווערט גיפרובט אויף דער וועלט מיט אזעלכע יסורים ממה שיוכל לסבלו וואש ער קאן דער ליידן וינקה מעונותיו אונ דער מיט ווערט ער ליידיג פון זיינע זינד ובו אמרו רז"ל אונ פון דעם בעל תשובה האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט עבר על מצות לא תעשה שיש בה כרת ווען ער האט עובר גיוועזן אויף אזו איין לא תעשה וואש דרויף איז ער חייב כרת ומיתת ב"ד אדר גיטייט צוא ווערין פון ב"ד אין א"י ועשה תשובה אונ האט אויף דעם תשובה גיטאן יסורין ממרקין דעם זעלביגן מאבין אים דיא יסורים ליידיג פון זיינע עבירות אדר ממרקין זיי צו רייבין דיא עבירות ומיתה מכפרת אונ דער טויט איז זייא מכפר אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) ופקדתי בשבט פשעם איך וועל גדיינקן מיט דער רוט זייער זינד כלומר איך וועל זיי שטראפין פאר זייער זינד אונ אין (ישעיה) שטייט אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון אויב דיא זינד ווערט אייך פאר געבין ווערין ביז איר ווערט שטארבין איז דאך משמע אבער מיט שטארבין ווערט דיא זינד יוא פאר געבין ווערין והצדיק שלא עבר אלו העבירות אונ דער צדיק וואש האט דיא עבירות קיין מאל ניט עובר גיוועזן יש לו יתרון על השב מהם בלי ספק האט ער אן ספק אגרעשרע מעלה פון דעם וואש האט זיי יוא עובר גיוועזן אונ האט אויף זיי תשובה גטאן :

אבל אם תתכן התשובה מכל חטא אבר אויב די תשובה איז אן גיברייט פון אלי עבירות כלומר אויב עש העלפט תשובה אויף אלערליי עבירות אויב ניין אומר בתשובת השאלה הזאת וועל איך זאגין אין דעם ענטפר אויף דער שאלה כלומר וועל איך דרויף ענטפערין כי העונות שני מינים דען עש איז פאר האנדין צוויי ערלייא זינד אחד מהם איינש פון זייא איז העונות שבין אדם למקום די זינד וואש איינר טוט קעגן גאט אליין כבחש באלהים דהיינו אז איינר לייקנט אין גאט והמחשבות הרעות אונ שלעכטע מחשבות דהיינו ער האט מחשבות אויף זנות והמצפונים הרעים אונ בייזע גדאנקן דהיינו ער טראכט ער זאל דעם אנדרין בייז טאן אונ האט אים נאך ניט גיטאן הייסט עש גאר איין עבירה אנקעגין גאט ולאוין שבחובות הלבבות אונ אזעלכע לאוין וואש ער טאר זייא ניט

או בזכרם זוכרם לרעה ומבזה בגויהם
או בהלבין פניהם וגרם להם רעה :
ומקבן החוטא · כ׳ המדברים יחד כאחד
בעשה עבירה לעצמו והביא חמסו ב״א :
מצוות

נפשו בלבד ואין אשמה עליו אלא להמרותו מצות אלהיו והמין השני עונות (ס״א עבירות) שבין אדם לחבירו והם שיש בהם ענין מענין הרעה והחמס לבני אדם אם בגופם אם בממונם או בזכרם ומקבן החוטא חמסו בנפשו בהמרותו את אלהיו עם חמסו ב״א ומה שיהיה מן העונות והחטאים בין האדם לאלהיו בלבד תתכן לו התשובה מהם בעודנו בחיים כשיתעורר לקצורו וישתדל לשוב מעותו אצל בוראו ומן הדין עליו שתהיה התשובה מן העון במין שחטא בו אם יוכל שאם יהיה החטא בחובות הלבבות כלב הרע והמחשבה הרעה והנטירה והקנאה והשנאה והדומה לזה התשובה ממנו ראויה להיות בהטבת הלב ואהבת הטוב לבני אדם והמחילה להם ואם יהיה החטא באבר מאברי הגוף

ניט טראכטין אין הארצין והרבה מחובות האברים אונ אזו אויך פיל זינד וואש ווערין געטאן מיט דיא גלידער אשר לא יחמוס החוטא בהן וואש דער זינדיגער רויבט מער מיט זייא ניט כי אם נפשו בלבד נאר זיין לייב אליין דהיינו ער לייגט ניט קיין תפלין אדער ער גייט אן ציצית ואין אשמה עליו אונ האט אויך זיך מער קיין שולד ניט אלא להמרותו מצות אלהיו נאר וייל ער האט ווידער גישפעניגט גאטש גיבאט אבער קענין לייט האט ער גאר ניט גיזינדיגט ומין השני אונ דער אנדערער מין זינד איז עונות שבין אדם לחבירו אזעלכע זינד וואש איינער זינדיגט קעגין זיין חבר והם אונ זיי זיינן שיש בהם מעניני הרעה והחמס לבני אדם אזעלכע זינד וואש אין זיי איז פר האנדין בייז אונ רויבונג צו מענטשין אם בגופם אדער אין זייער גוף או בממונם אדער אין זייער געלט כלומר ער טוט זייא שלעכטש אין זייער גוף אדער ער בארויבט זייער געלט או בזכרם אדר אין זייער דער מאנן כלומר ער דער מאנט זייא צוא בייזן אדער ער זאגט אויף זיי רכילות איז ער זייא גורם שלעכין מקבין החוטא זאמעלט איין דער זינדיגר חמסו בנפשו בהמרותו את אלהיו וואש ער בארויבט זיין לייב זעלבסט מיט דעם וואש ער ווידער שפעניגט קעגין גאט עם חמסו אדם אונ מיט דעם וואש ער רויבט מענטשין כלומר האט ער שוין גזינדיגט אין צווייען קעגין גאט ווארום ער האט דאש ניט גיהיישן טאן אונ אנקעגין לייט ומה שיהיה מן העונות והחטאים בין האדם לאלהיו בלבד אונ וואש איינר זינדיגט קעגין גאט אליין תתכן לו התשובה מהם איז אים דער פון אן גיברייט דיא תשובה כלומר אויף דעם קאן ער גרינג תשובה טאן בעודנו בחיים ווייל ער לעבט נאך כשיתעורר אז ער דער וועקט אונ טוט תשובה לקצורו אויף דעם וואש ער האט גיקירצט אונ האט ניט גיטאן וואש גאט האט גיהיישן טאן וישתדל לשוב אונ ער פלייסט זיך אום צו קערן מעוותו פון זיין זינד וואש ער האט גזינדיגט קעגין זיין באשעפר כלומר פון דעם וואש ער האט עובר גווען אויף דיא זאכין וואש גאט האט פאר באטן ומן הדין עליו שתהיה התשובה מן העון אונ ער גיהער צו זעהן אז זיין תשובה זאל זיין במין שחטא בו אין דער זעלביגר זאך וואש ער האט מיט איר גזינדיגט אם יוכל אויב ער קאן דאש נאר אזו טאן שאם יהיה החוטא בחובות הלבבות דאש איז אז ווען ער האט גזינדיגט מיטן הארצין כלב הרע דהיינו ער האט גיהאט אייבעט האריין והמחשבה הרעה אדער שלעכטע מחשבות והנטירה אונ ער האט נוטר שנאה גווען צו זיין חבר דהיינו ווען זיין חבר האט אים גטאן עפיס בייז האט ער גיהאלטן אין זיין מחשבה ער זאל אים אפ טאן בייז והקנאה אדר ער איז מקנא דעם אנדרן והשנאה אדר ער האט זיין חבר פיינט והדומה לזה אונ נאך אזו אגלייכן התשובה ממנו ראויה להיות בדארף פון אים זיין דיא תשובה בהטבת הלב ער זאל שוין האבין אגוט הארץ ואהבת הטוב לבני אדם אונ

זאל

הגוף באכילת מה שאסר הבורא אכילתו שהזהיר מהם והלול שבתות ומועדים ושבועות שקר שתהיה תשובתו ממנו באותו ענין ובאותו מין שהיה חוטא בו עם שתוף הלב בכוונה לאלהים וכל הענין הזה יתכן לאדם "בחייו בעוד שהוא מאריך ימים "עם בירור כוונתו (ס"א הכרתו) כשהוא מכוין לתשובה ולטהר נפשו מעונו אצל בוראו ובכמוהו אמר החכם (משלי ט) אם חכמת חכמת לך אבל מה שיהיה מן העונות לאלהים ולבני אדם יקשה על האדם התשובה מהם לכמה פנים מהם שלא ימצא העשוק או שימות או שמקומו רחוק ומהם שיאבד הממון מיד העושק ואין לאל ידו להשיב העשק לבעליו ומהם שהעשוק שמא לא ימחול לעושק במה שעשקו מהזיקו בגופו וספרו בגנותו ומהם שלא יכיר העושק את העשוק או שלא ידע סך הממון אשר עשק כמו שעשק.

העשוק הוא הנגזל העושק הוא הגזלן העשק הם

("פי' בלא יאמר לעצמו תשובה אלך זמן כי אינו יודע כמה יחיה)

("פי' בלא יעשה כן יום א' או ב' בלבד רק כל ימי חייו):

זאל ליב האבן גאטש מאן צו מענטשן המחילה להם אונ אז זיי האבין אים גיטאן בייז זאל ער זייא מוחל זיין ואם יהיה החטא באבר מאברי הגוף אונ אז ער האט גזינדיגט מיט איין אבר פון דיא אברים פון דעם גוף באכילת מה שאסר הבורא אכילתו היינו ער האט גיגעסין וואש דער באשעפער האט גיאסרת והילול שבתות ומועדים אדער ער האט מחלל שבתים אונ ימים טובים גיוועזן ושבועת שקר אדער ער האט גישווארין פאלש ראוי שתהיה תשובתו ממנו בדארף ער תשובה מאן באותו ענין ובאותו מין שהיה חוטא בו אין דעם זעלביגן ענין אונ אין דעם זעלביגן מין וואש ער האט גזינדיגט למשל ווען ער האט גזינדיגט ער האט גיגעסין טריפות מוז ער זיך מאבין איין גדר אפילו פון אזעלבע עסין וואש ער מאג עסין דאש היישט אין דעם זעלביגן ענין אונ אין דעם מין היישט דהיינו ער האט גיגעסין טריפה פלייש מוז ער זיך אפ שיידין פון פלייש אפילו אזעלביש וואש איז כשר עם שיתוף הלב בכוונה לאלהים אונ דער בייא זאל זיין הארץ אונ זיין כוונה זיין צו טאן עש פון גאט וועגין וכל הענין הזה יתכן לאדם בחייו אונ דאש אלץ מוז דער מענטש טאן ווייל ער לעבט נאך כלומר ער זאל ניט זאגין איך וועל שפעטר טאן דיא תשובה ווארום טאמר וועט ער שטארבין בעוד שהוא מאריך ימים אונ וויא לאנג ער לעבט עם בירור כוונתו מיט איין קלארער כוונה כשהוא מכוין לתשובה אז ער איז זיך אין דעם מכוין פון תשובה וועגין ולטהר נפשו מעונו אצל בוראו אונ זיך צו ריינגן פון זיינע זינד וואש ער האט גיטאן קעגין זיין באשעפר ובכמוהו אונ פון אזו אגלייכין אמר החכם האט גיזאגט שלמה המלך אין (משלי) אם חכמת חכמת לך ווען דוא בישט קלוג בישטו דיר קלוג אבל מה שיהיה מן העונות לאלהים ולבני אדם אבר פון דיא זינד וואש איינער זינדיגט קעגין גאט אונ קעגין לייט יקשה על האדם התשובה מהם טוט דיא תשובה פון זייא שווער זיין אויף דעם מענטשין לכמה פנים פון פיל טעמים וועגין מהם אטייל פון זייא איז שלא ימצא העשוק ווארום עש איז גמאלט ער זאל ניט קאנן גפינן דעם וואש איז ווארין פון אים גרובט או שימות ענטפר ווייל ער איז גשטארבן או שמקומו רחוק אדער ווייל ער וואונט ווייט פון אים ומהם אונ אטייל פון די טעמים איז שיאבד הממון מיד העושק אז דער וואש האט גרויבט האט שוין פאר בראכט דאש געלט ואין לאל ידו להשיב העשוק לבעלים אונ ער האט דיא מאכט ניט ער זאל אום קערין די גזילה צום בעל הבית ווארום ער האט ניט קיין געלט ומהם אונ אטייל פון זייא איז שהעשוק דער וואש איז ווארין גגזלת שמא לא ימחול לעושק טאמר וועט ער ניט וועלין מוחל זיין צוא דעם וואש האט אים גגזלת במה שעשקו דורך דעם וואש האט אים גגזלת מהזיקו בגופו אונ האט אים שאדין גיטאן אין זיין גוף וספרו בגנותו אונ וואש ער האט דער ציילט פון זיין שאנד כלומר

ער

שעשק אנשי קריה או אנשי מדינה ולא הכיר אותם ולא נתברר אצלו מספר הממון שלקח מהם בעול ובחמס ומהם שנטבע הממון האסיר בכפליו מן המותר ואינו קל להוציא אותו ממנו אלא בהפסד הרבה חלקים מן המותר כמ"ש רבותינו ז"ל גזל מריש ובנאו בבירה בית שמאי אומרים מקעקע כל הבירה כלה ומחזיר מריש לבעליו ובית הלל אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד מפני תקנת השבים ומהם שתקשה עוד התשובה ממנה מה שנהג בו האדם עד ששב לו המעשה הרע דבק כהדבק המעשים הטבעיים אשר לא יקל להניחם כמו שכתוב למדו

גם הנגלה ע"מם : גזל מריש · יורה : מפני תקנת השבים · הא לאו הכי גם ב"ה מודים שמחויב להחזיר המריש עצמו וכמ"ש בתענית דף ט"ז ויבושו איש מדרכם הרעה ומן החמס אשר בכפיהם באלהי נינוה כתיב מאי מן החמס אשר בכפיהם אמר שמואל אפי' גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו ע"כ: למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו · העוה בפתח הה"א כמו הנב' ינעו וטרחו לעוות את דרכם: ונמר חברבורותיו וגו' · גם אתם תוכלו להטיב למודי

ער האט אויף אים שלעכטש גרעט ומהם און אטייל פון זייא קאן זיין שלא יכיר העושק את העשוק אז דער גזלן קען ניט דעם וואש ער האט גיגזלת או שלא ידע כך הממון אשר עשק אדער ער ווייסט ניט וויפל געלט ער האט גיגזלת כמו שעשק אנשי קריה או אנשי מדינה דהיינו ווען איינר גזלת פיל לייט אין אשטאט אדר אין איין מדינה ולא הכיר אותם און ער האט זייא גאר ניט גקאנט ולא נתברר אצלו מספר הממון שלקח מהם און עש איז בייא אים ניט אויש גקלערט כלומר ער ווייסט ניט קלאר וויפל געלט ער האט באיי זייא גנומן בעול ובחמס מיט עולות און מיט גזילה ומהם און אטייל פון זייא קאן זיין שנטבע הממון האסור אז דאש איסור געלט איז איין גזונקן און צו מישט גווארין בכפליו מן המותר מיט טאפל געלט וואש איז מותר ואינו קל להוציא אותו ממנו און עש איז ניט גרינג אויש ציהן דיא גזילה פון דעם היתר אלא בהפסד הרבה חלקים מן המותר נאר סיידין ער זאל פיל שארין האבין פון דיא זאכין וואש ער האט בהתר כמו שאמרו רבותינו ז"ל אזוי וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט גזל מריש ובנאו בבירה ווען איינר האט גיגזלת איין באלקין און האט אים איין גבויט אין אשטוב בית שמאי זאגין מקעקע כל הבירה כלה ער זאל צוא ברעכין דיא גאנצי שטוב ומחזיר מריש לבעליו און זאל אום קערין דעם באלקין צו זיין בעל הבית וואש ער האט עש בייא אים גיגזלת און בית הלל זאגי אין לו אלא דמי מריש בלבד ער בדארף נאר געבין דאש געלט פון דעם באלקין מפני תקנת השבים פון דער תקנה די בעלי תשובות וועגין כלומר ווארום אז מען וועט אים הייסין צוא ווארפין דיא גאנצע שטוב און אפ געבין אים דעם באלקין וועט קיינר ניט וועלין תשובה טאן אבר מיטן דין וואלט ער בדארפט צו ווארפין דיא גאנצע שטוב און אפ געבין אים דעם באלקין ומהם שתקשה עוד התשובה ממנו און וואש נאך שווערער איז תשובה צוא טאן דרויף דאש איז אזאך מה שנהג בו האדם וואש דער מענטש האט זיך דרינען שוין גוואונט עד ששב לו המעשה הרע דבק ביז די שלעכטע מעשה איז שוין בייא אים אזו בהעפט גווארין כהדבק המעשים הטבעים גליך וויא עש זיינן באהעפט אין מענטשין דיא זאכין וואש אין זיין טבע איז דהיינו עסן אדר טרינקן אשר לא יקל הניחם וואש עש איז ניט גרינג בייא איין מענטשין זייא אוועק צוא לאזן אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) למדו לשונם דבר שקר זייא האבין גיוואונט זייער צונג פאלש צו ריידין העוה נלאו צו קרומי זאכין האבין זייא זיך גמיאט און גוואונט און אין (ירמיה) שטייט ההפוך כושי עורו וגו' קאן דען פר ענדרין דער כושי זיין פעל ומהם און אטייל זאכן קאן זיין וואש איז שווער דרויף תשובה צו טאן שפיכת דמים אז ער האט בלוט פר גאסין והריגת נקיים און האט גיהרגת אים שולדיגי מענטשין בין כפגיעה סייא דורך זיין בנגעניש כלומר ער האט אים גיהרגת מיט זיינע הענט בין כהליכת רכילות סייא דורך דעם גאנג פון רכילות כלומר ער איז גגאנגן

און

(ירמיה ט) למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו ואמר (שם יג) היהפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו וגו׳ ומהם שפיכת דמים והריגת הנקיים בין בפגיעה בין בהליכת (ס״א בעלילת) רכילות כמו שידעת מענין דואג בעיר הכהנים אשר גרם להרגם ברכילות תחלה ופגע בהם אחר כך כמו שנאמר (שמואל א׳ כב) ויסוב דואג האדומי ויפגע הוא בכהנים ומהם עוד מי שגורם לאבד ממון חבירו ברכילותו אין עולה לו תשובה עד שירצה את חבירו אם בממון אם בפיוס ובכניעה למחול לו ולנשוא חטאו כמו שכתוב (מיכה ג) ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו ומהם מי שבא אל הערוה והוליד ממנה ממזר כי החרפה לא תמוש והשבת הטעות אי אפשר לו (ס״א והשגת הטעות הזאת אי אפשר לה) כמו שאמר (איוב לא) כי היא זמה והיא עון פלילים כי אש היא עד אבדון תאכל ואמר הכתוב (הושע ה) בה׳ בגדו כי בנים זרים ילדו ומהם מי שהרגיל לשונו כזב ולספר בגנות בני אדם ולדבר בהם ואיננו יכול לעמוד על זה מרובו (ס״א ואינו זוכר כ״ז לרוב הרגלת שהרגיל בו) מפני שאין לו תכלית אצלו וכבר שכח האנשים אשר דבר בם והכל שמור

למודי הרע כמו להרע · בין בפגיעה בין בהליכת רכילות בפגיעה הוא שיפגע בו ויהרגנו בידים או ע״י רכילות כמו שעשה דואג האדומי · ואשר אכלו שאר עמי וגו׳ וסוף הענין אז יזעקו אל ה׳ ולא יענה אותם. ויסתר פניו מהם בעת ההיא בלא השגחת ה׳ על עמו כאשר הרעו מעלליהם : והשבת הטעות · י״ג המצוות :
יקבן

אונ הָאט אוף אים רְכִילוּת גִיזָאגְט כמו שידעת בענין דואג בעיר הכהנים אַזוֹ ווִי דוּ ווייסְט ווָאשׁ אִיז גִישֶׁעהֶען דוּרְךְ דוֹאֵג אִין דֶער שְׁטָאט פוּן דִי כֹּהֲנִים אשר גרם להרגם ברכילות תחילה ווָאשׁ עֶר הָאט גוֹרֵם גִיוֶועזְן פְרִיעֶר דוּרְךְ זַיין רְכִילוּת מֶען זָאל דִיא כֹּהֲנִים הַרְגֶנֶן ופגע בהם אחר כך אוּנ דֶער נָאךְ הָאט עֶר זֵיי אַלֵיין גִיהַרְגֶעט אַזוֹ ווִיא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין (שמואל) ויסוב דואג האדומי ויפגע הוא בכהנים אוּנ דוֹאֵג הָאֲדוֹמִי הָאט אַרוּם גִירִינְגִילְט אוּנ הָאט גִיטֵייט דִיא כֹּהֲנִים ומהם עוד אוּנ נָאךְ אִיז פַאר הַאנְדִין זַאכְן ווָאשׁ אִיז שְׁווֶער דְרוֹיף תְּשׁוּבָה צוּ טָאן מי שגורם לאבד ממון חבירו דֶער ווָאשׁ אִיז גוֹרֵם מִיט זַיין רְכִילוּת צוּ פַר לִירְן זַיין חַבֵרְשׁ גֶעלְט ברכילותו דוּרְךְ דֶעם ווָאשׁ עֶר הָאט אוּף אִים רְכִילוּת גִירֶעט אין עולה לו תשובה עד שירצה את חבירו קָאן דֶעם נִיט הֶעלְפְן קַיין תְּשׁוּבָה נָאר סַיידִין עֶר בֶּעט אִיבֶּר דֶעם חַבֵר אם בממון אם בפיוס אָדֶער מִיט גֶעלְט אָדֶר מִיט פִּיוּסִים ובכניעה אוּנ מוּז זִיךְ פַר אִים מַכְנִיעַ זַיין למחול לו עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין ולנשוא חטאו אוּנ זָאל אִים פַר גֶעבְּן זַיינֶע זִינְד ומהם אוּנ אַטֵייל פוּן זֵיי אִיז פַאר הַאנְדִין מי שבא אל הערוה ווֶען אֵיינֶר אִיז גִילֶעגִין מִיט אַיין אֵשֶׁת אִישׁ אָדֶער מִיט אַנַאנְדֶער עֶרְוָה והוליד ממנה ממזר אוּנ הָאט מוֹלִיד גִיוֶועזְן פוּן אִיר אַמַמְזֵר כי החרפה לא תמיש דֶען דִי שַׁאנְד ווֶערְט פוּן אִים נִיט אָפּ גִיטָאן והשבת הטעות אי אפשר לו אוּנ עֶר קָאן שׁוֹין דִי זִינְד נִיט אוּם קֶערִין אַזוֹ ווִיא אִיוֹב הָאט גִיזָאגְט כי היא זמה דֶען דָאשׁ אִיז אַשַׁאנְד והוא עון פלילים אוּנ דָאשׁ אִיז אַזִינְד ווָאשׁ אִיז רָאוּי עֶר זָאל דוּרְךְ דֶעם גִמִשְׁפָּט ווֶערְן מִיט פּוּרְעָנִיּוֹת כי אש היא עד אבדון תאכל דֶען דָאשׁ אִיז גְלַייךְ ווִיא אַפַייעֶר ווָאשׁ בְּרֶענְט בִּיז צוּ פַר דַארְבִּין אוּנ אִין (הושע) שְׁטֵייט בה׳ בגדו זֵיי הָאבְּן אָן גָאט גִיפֶּעלְשְׁט כי בנים זרים ילדו ווָארוּם זֵיי הָאבְּן גִיווָאוּנֶען פְרֶעמְדֶע קִינְדֶר מֵיינְט מֶען מַמְזֵרִים ומהם אוּנ אַטֵייל פוּן זֵיי אִיז מי שהרגיל לשונו לכזב דֶר ווָאשׁ הָאט גִיוואוֹנְט זַיין צוּנְג צוּ רֵיידְן לִיגְן ולספר בגנות בני אדם אוּנ צוּא דֶר צֵיילִין דֶעם שַׁאנְד פוּן מֶענְטְשִׁין ולדבר בהם אוּנ צוּ רֵיידִין פוּן זֵייא ואיננו יכול לעמוד על זה אוּנ עֶר קֶען עֶשׁ נִיט גִידֵיינְקֶן מרובו מֵחֲמַת זַיין פִילְקַייט כְּלוֹמַר מֵחֲמַת עֶר הָאט עֶשׁ שׁוֹין זֵייעֶר פִיל מָאל גִיטָאן קָאן עֶר שׁוֹין נִיט גִידֵיינְקֶן ווָאשׁ עֶר הָאט דֶער מִיט קֵיילֶע גִימַאכְט אוּנ אוֹיךְ ווִיא פִיל מָאל עֶר בַּדַארְף תְּשׁוּבָה טָאן מפני שאין לו תכלית אצלו ווַייל עֶשׁ הָאט בַּיי אִים קַיין עֶקְנִיט וכבר שכח האנשים אשר דבר בם אוּנ עֶר הָאט שׁוֹין פַר גֶעסִין דִי מֶענְטְשִׁין ווָאשׁ עֶר הָאט פוּן זֵיי גִירֶעט והכל שמור עליו אוּנ

שמור עליו וכתוב בספר עונותיו ובו נאמר (תהלים מא) ואם בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ און לו ואמר (שם נ) אם ראית גנב ותרץ עמו ושאר הענין והנה השוה הלשון הרע עם הגניבה והנאוף ואמר (ירמיה ט) ואיש ברעהו יהתלו וממה שתקשה התשובה ממנו מי שהדיח בני אדם בדת שבדה להם והבריחם להאמין בה ותעה והתעה וכל אשר יוסיף העם המאמינים בה יוסיף עונו ויכפל כמו שארז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה ואמרו ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו שנאמר (מלכים א טו) על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא וגו' ומשיג במין הזה מי שאפשר לו לצוות בטוב ולהזהיר מן הרע לאנשים תועים ועכבו מזה יחול מומם או יראתם או בשתו מהוכיח

יקבץ און לו שהוא קובץ הרבה עמל ואון על נפשו מעבירה זו של לה"ר מפני שכולל כמה עבירות: אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך פיך שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה תשב באחיך תדבר וגו' והנה כלל בלשון כאחד הרי הם שוים: ואיש ברעהו יהתלו · פי' ברעהו אשר כנפשו יהתל וילעג מחמת רגילתו: ומשיג במין הזה · ר"ל ובכלל המין הזה כל המחטיא את הרבים הוא ג"כ מי שיש בידו למחות כו' לכך אמרו בגמרא דשבת פ' במה בהמה דף נ"ד מי שיש בידו למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפש על אנשי עירו באנשי ביתו כו' ואמרו שם מעולם לא חזר הקב"ה מטובה לרעה רק בשביל דבר זה על שלא מיחו הצדיקים ברשעים כמ"ש והתוית תיו וגו' ע"ש ובס' חסידים בסי' תק"ל כתב שאפי' מי שיכול להגיה ולכתוב דבר ולא כתב הוא נענש ע"ז ע"ש ובהקדמה שלי · ועכבו מזה. יחול מומם · שהוא מיחל ומקוה

דאש אלץ ווערט אויף אים גיהיט וכתוב בספר עונותיו זיינע זינד ווערן אויף גישריבן אויף איין בוך ובו נאמר אונ אויף דעם ווערט גיזאגט אין (תהלים) ואם בא לראות שוא ידבר לבו אונ אז ער קומט עפים צו זעהן רעט ער פאלשקייט אין זיין הארצין יקבץ און לו ער זאמילט זיך איין אום רעכט אונ נאך שטייט אין (תהלים) אם ראית גנב ותרץ עמו אז דו זעהשט א גנב טושטו לויפן מיט אים ושאר הענין אונ אזו ווי ווייטר שטייט והנה אונ נון השוה הלה"ר עם הגנבה והניאוף ער האט גיגליכן די עבירה פון לשון הרע צו גניבה אונ ניאוף וממה שתקשה התשובה ממנו אונ וואש נאך איז פר האנדן וואש די תשובה איז אים נאך שווערר מי שהדיח בני אדם בדת שבדה להם דר וואש האט פר פירט לייט צו דער אמונה וואש ער האט זיי אויש גיטראכט והבריחם להאמין בה אונ האט זיי גינייט אז זיי זאלין גלויבין דרינען ותעה אונ איז אליין פאר אירט גיווארין והתעה אונ האט פר אירט אנדרע לייט וכל אשר יוסיף העם המאמינים בה אונ וויא עש מערין זיך לייט וואש גלויבן דרינען יוסיף עונו ויכפל ווערט אלץ זיין זינד גימערט אונ גיטאפילט אזו וויא אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט כל המזכה את הרבים דר וואש מאכט לייט גוטש טאן אין חטא בא על ידו קומט אים קיין עבירה ניט צו האנדין וכל המחטיא את הרבים אונ דער וואש ער מאכט זינדיגין פיל לייט אין מספיקין בידו לעשות תשובה דעם דער לאזט מען ניט ער זאל תשובה טאן ואמרו אונ נאך האבן די חכמים גיזאגט ירבעם חטא והחטיא את הרבים ירבעם האט גיזינדיגט אונ האט גימאכט זינדיגן פיל לייט חטא הרבים תלוי בו האט מען די זינד פון די רבים אין אים אן גיהאנגען כלומר מען האט אים גישטראפט פר זייערע עבירות אויך אזו וויא עש שטייט אין (מלכים) על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא וגו' פון וועגן די זינד פון ירבעם וואש האט אליין גיזינדיגט אונ האט גימאכט זינדיגין אנדרע ומשיג במין הזה אונ עש גרייכט אין דעם מין כלומר אונ אין דעם כלל איז אויך מי שאפשר לו לצוות בטוב דר וואש האט יכולת צו גיביטן לייט צו טאן גוטש ולהזהיר מן הרע לאנשים תועים אונ קען אויך מזהיר זיין צוא די פר אירטע לייט פון צוא טאן בייז ועכבו מזה אונ עש איז אים מעכב דר פון כלומר אונ דרום טוט ער עש ניט ווייל יחול מומם ער האפט צו נעמן זייער געלט מחמת ער וויל נעמן געלט ביי זיי דרום שטראפט ער זיי ניט אדר אזו איז דר פשט ער וויל זיי אנדערש ניט לערנען דעם גוטין וועג סיידן זיי זאלין צאלין דר פר או יראתם אדר

ער

מהוכיח אותם ותעו ולא הורה אותם הדרך הישרה
כמ"ש (יחזקאל לג) הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש :
פרק י **אבל** איך אופן התחבולה למי שקשתה עליו
התשובה נאמר בתשובת השאלה הזאת
כי מי שעבר עבירה מן העבירות שיקשה לתקנה באופן
התשובה המיוחדת בה אינה נמלטת מאחד משני דברים
או שתהיה מן העבירות שבינו ובין בוראו או שתהיה
מן העבירות שבינו ובין בני אדם כמו האונאה והגניבה
ומיני הגזלות והחמס והעול ומאיזה מהם שיהיה ותהיה
התשובה נמנעת עליו לאחד מן הפנים שהקדמנו
שהתשובה מהם קשה כשיקבל עליו גדרי התשובה בכל תנאיה אשר בכחו ויכלתו מהם
הבורא מקל עליו תשובתו ועובר לו על מה שנעלם ממנו ונמנע עליו וישים
לו

ער האט מורא פר זיי או בשתו מהוכיח אותם אדר ער שעמט זיך צוא שטראפן זיי ותעו אונ זיינען
פר אירט גיווארן ולא הורה אותם הדרך הישרה אונ ער האט זיי ניט גיוויזין דעם רעכטין וועג איז
אים אויך שווער תשובה צו מאן אזו וויא עש שטייט אין (יחזקאל) הוא רשע בעונו ימות דר רשע
וועט דורך זיינע זינד שטארבין ודמו מידך אבקש אונ זיין בלוט וועל איך פון דיר זוכן כלומר פון
דעם וואש האט אים גיקאנט שטראפן אונ האט אים ניט גישטראפט :
אבל איך אופן התחבולה למי שקשתה עליו התשובה אבר וואש פר איין אופן ער מוז טראכטין דער
וואש די תשובה איז אים שווער נאמר בתשובת השאלה הזאת וועלין מיר דרויף ענטפערין
כי מי שעבר עבירה מן העבירות דען ווען איינר האט עובר גיוועזן אזו איין עבירה שיקשה לתקנה באופן
התשובה המיוחדת בה וואש איז אים שווער צו פר ריכטן דורך דר תשובה וואש גיהער דר צו אינה
נמלטת מאחד משני דברים דרש קען ניט פעלין אונ עש מוז זיין איינש פון די צוויי זאכן או שתהיה מן
העבירות שבינו ובין בוראו ענטפער עש טוט זיין פון די עבירות וואש קענן זיין בשפר או שתהיה. מן
העבירות שבינו ובין בני אדם אדר עש טוט זיין אזעלכע עבירות וואש ער האט גיזינדיגט קעגן לייט
כמו האונאה והגניבה ומיני הגזילות דהיינו ער האט איינם גינארט אדר ער האט ביי איינעם גיגנבת
אדער גיגזלת והחמס והעול אדר גירויבט אדר אומרעכט גיטאן ומאיזה מהם שיהיה אונ וואש פר
איין עבירה עש וועט זיין ותהיה התשובה נמנעת עליו אונ די תשובה וועט פון אים פאר מיטין זיין
לאחד מן הפנים שהקדמנו מחמת איינש פון די אופנים וואש מיר האבן אויבין גזאגט כלומר מחמת
ער האט גיזינדיגט אין אזו איין אופן ווי עש שטייט אין יענם פרק שהתשובה מהם קשה וואש אויף
די עבירות איז שווער תשובה צו טאן זאגט דער מחבר כשיקבל עליו גדרי התשובה בכל תנאיה אז
ער וועט נאר אויף זיך מקבל זיין אלע גדרים פון דער תשובה מיט אירע אלע תנאים וואש גיהערן
צו דר תשובה אשר בכחו ויכולתו מהם אזו ווייט וויא זיין כח אונ זיין יכולת גרייכט פון זיי הבורא
מקל עליו תשובתו וועט אים דר בשפר גרינגער מאכן זיין תשובה ועובר על מה שנעלם ממנו ונמנע
עליו אונ וועט אים שיינקן דרש זעלביגע וואש איז פון אים פר הוילין אונ פר מיטן וישים לו מוצא
קרוב מחטאו אונ וועט אים ווייזין אזו איין וועג וויא ער זאל קענען אפ טרעטן פון זיין זינד כלומר
האמשע די תשובה קאן ניט זיין אויף דר זינד אליין וועט ער אים ווייזן אזו א תשובה וואש
אין פון דעם ענין פון זיין זינד (עיין בהג"ה) וירחיב אסתלאתו בו אונ וועט אים דר ברייטערן זיינע
פר ענטפערונג אויף זיינע זינד כלומר ער וועט אים העלפן אז ער זאל קאנן זיינע זינד גינוג
פאר

ותקוה מהם ממון שנותנים לו וא"כ הוא
ירא מהם להוכיחם :
או שתהיה מן העבירות שבינו לבין ב"א
כמו כו' והעול או שיהיה מהעבר
העריות וכו' מאיזה מ"ה כו' כנ"ל לגרום
ור"ל אע"פ שכתב בפ"ה שיקשה עליו
התשובה וזהו בא לאשמועינן שעכ"פ אין
שערי תשובה ננעלים לפניהם כשהוא רוצה
להתקרב אל ה' כמו שמפ"ש ואז"ל : ועוכר
לו. על מה שנעלם ממנו · ר"ל והקב"ה מוחל
ועוכר לו על פשעיו אף שנמנע מאתו
התשובה

לו "מוצא קרוב מחטאו וירהיב אמתלאתו בו ואם יהיה משער העריו' אשר זכרנו במי שהוליד מאסורה יכרית הבורא את זרעו ואם הוא מצד אונאה וגזל בממונו יתן לו האל ממון ויפרענו לחבירו וירצהו וימחול לו ואם הרע לחבירו בגופו או בממונו יכניס לו הבורא יתברך בלבו רצון ואהבה עד שימחול לו במה שהיה מחטאו עליו כמו שאמר (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו ואם ירחק ממנו העשוק יזמין הבורא התקבצם עד שיכנע לפניו העושק וימחול לו ואם לא ידע האנשים העשוקים ומספר הממון אשר עשק יפיק אותו האל להוציא ממנו בתועלת כוללות כבנין גשר .והפור בארות יהנו מהם בני אדם ועשות בורות בדרכים שאין המים מצויים בהם ומה שדומה לזה מתועלת ההמון עד שתהיה תועלתו כוללת מי שעשק ומי שלא עשק ואם ימות העשוק ישיב הממון

הג"ה (מוצא קרוב מחטאו יהיה מוצא לתקונו כלומר מקור תיקונו והוא נובע ממנו כדבר שהוא קרוב לחטאו אף שלא יהיה מענין חטאו ממש. דרך משל באם גזל את הרבים ואינו יודע אותם אף על פי שלא יכול לעשות התשובה גמורה לחזור להם מעות הגזל כי אינו יודע ממאן גזל אעפ"כ יעשה מהסך הממון הגזל צרכי רבים ויהיה התשובה מעין חטאו כי לפעמים הנגזלים ג"כ יהנו מאותו דבר) :

פַר עֶנְטְפֶערִין ואם יהיה משער העריות אשר זכרנו אונ אַז זַייְנֶע זִינְד וֶועלִין זַיין פוּן זְנוּת וָואשׂ מִיר הָאבְּן פְרִיעֶר דֶר מָאנְט במי שהוליד מאסורה פוּן אַזֶעלְכְן וָואשׂ הָאט אַיין וְלַד פוּן אַזֶעלְכֶע וָואשׂ אִיז אָסוּר צוּ אִים דְהַיינוּ עֶר אִיז גִילֶעגִין מִיט אַיין אֵשֶׁת אִישׁ אוּנ הָאט מוֹלִיד גִיוֶוען אַמַמְזֵר יכרית הבורא את זרעו וֶועט דֶר בַּשֶׁעפֶר פַר שְׁנַיידְן זַייְנֶע פְּסוּלֵי זֶרַע ואם הוא מצד אונאה וגזל בממונו אוּנ אוֹיבּ עֶר הָאט גִיזִינְדִיגְט מִיט גֶעלְט זָאבְן דְהַיינוּ מִיט נַארִירַאיי אָדֶר מִיט גְזֵילוֹת יתן לו האל ממון וֶועט אִים גָאט גֶעבְּן גֶעלְט ויפרענו לחברו: אוּנ עֶר וֶועט בַּצָאלִין צוּ זַיין הַבֶר וירצהו אוּנ וֶועט אִים אִיבֶּר בֶּעטִין עֶר זָאל אִים מוֹחֵל זַיין וָואשׂ עֶר הָאט אִים צַעַר אָן גִיטָאן דוּרְךְ דֶער גְזֵילָה וימחול לו אוּנ עֶר וֶועט עֶשׂ אִים מוֹחֵל זַיין ואם הרע לחבירו בגופו או בממונו אוּנ וֶוען עֶר הָאט זַיין חַבֶר בֵּייז גִיטָאן אִין זַיין גוּף אָדֶער עֶר הָאט אִים שָׁאדְן גִיטָאן גֶעלְט יכניס לו הבורא בלבו וֶועט דֶר בַּשֶׁעפֶר אַרַיין בְּרֵיינְגֶן יֶענֶעם אִין הַארְצְן אוֹיף אִים רצון ואהבה אוּוִילִין אוּנ לִיבְּשַׁאפְט עד שימחול לו במה שהיה מחטאו עליו בִּיז עֶר וֶועט אִים מוֹחֵל זַיין וָואשׂ עֶר הָאט קֶעגְן אִים גִיזִינְדִיגְט אַזוֹ וִוי עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (משלי) ברצות ה' דרכי א"ש גם אויביו ישלים אתו וֶוען עֶשׂ אִיז בַּווילִיגְט פַר גָאט דִי וֶועג פוּן אַמֶענְטְשְׁן וֶועלִין זַייְנֶע פַיינְט אוֹיךְ מִיט אִים שָׁלוֹם מַאכְן ואם ירחק ממנו העשוק אוּנ אַז דֶער וָואשׂ אִיז פוּן אִים גִירוֹיבְּט גִיוָוארִין וֶועט זַיין וַוייט פוּן אִים יזמין הבורא התקבצם וֶועט דֶער בַּשֶׁעפֶר צוּ שִׁיקְן אַז זֵיי זָאלִין זִיךְ אַיין זַאמְלֶען בְּנַאנְדֶר דֶר גַזְלָן מִיטְן נִגְזָל עד שיכנע לפניו העושק בִּיז דֶר וָואשׂ הָאט גִיגַזְלְתְּ וֶועט זִיךְ מַכְנִיעַ זַיין פַר דֶעם וָואשׂ אִיז גִיוָוארְן גִיגַזְלְתְּ וימחול לו אוּנ עֶר וֶועט אִים עֶשׂ מוֹחֵל זַיין ואם לא ידע האנשים העשוקים אוּנ וֶוען עֶר קָאן נִיט דִי לַייט וָואשׂ עֶר הָאט גִיגַזְלְתְּ ומספר הממון אשר עשק אוּנ וֵוייסְׁ נִיט וִויפִיל גֶעלְט עֶר הָאט גִיגַזְלְתְּ יפיק אותו האל להוציא ממונו וֶועט אִים גָאט מַאכְן אוֹישׂ צִיהָן כְּלוֹמַר עֶר וֶועט אִים גֶעבְּן אִין זַיין מַחֲשָׁבָה אַז עֶר זָאל אוֹישׂ גֶעבְּן זַיין גֶעלְט בתועלת כוללות אוֹיף זֶעלְכֶע זַאכְן וָואשׂ אַלֶע לַייט זָאלִין דֶער פוּן הֲנָאָה גְרַייכְן כבנין גשר דְהַיינוּ עֶר וֶועט בּוֹיעֶן אַבְּרִיק והפור בארות אָדֶר עֶר וֶועט בְּרוּנֶען גְרַאבְּן יהנו מהם בני אדם דָאשׂ לַייט זָאלִין דֶר פוּן הֲנָאָה הָאבְּן ועשות בורות בדרכים שאין המים מצוים בהם אוּנ צוּ מַאכְן בְּרוּנֶען מִיט וַואשֶׂר אִין דִי וֶועגְן וָואשׂ אִיז נִיט צוּא קְרִיגְן קֵיין וַואשֶׂר ומה שדומה לזה מתועלת ההמון אוּנ נָאךְ אַזוֹ אַגְלַייכְן וָואשׂ פִיל לַייט קָאנֶן דֶער פוּן הֲנָאָה הָאבִּין עד שתהיה תועלתו כוללת בִּיז דִי הֲנָאָה זָאל כּוֹלֵל זַיין מי שעשק ומי שלא עשק סַייא דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט גִיגַזְלְתְּ אוּנ סַייא דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט נִיט גִיגַזְלְתְּ ואם ימות העשוק אוּנ וֶוען עֶר וַוייסְׁ וֶועמֶן עֶר הָאט גִיגַזְלְתְּ נָאר דֶער נִגְזָל אִיז גִישְׁטָארְבְּן

הממון ליורשיו ואם הזיק לו בגופו או שספר בגנותו *יתודה על קברו בזה במעמד עשרה בני אדם וימחל לו עונו כמו שאמרו חז"ל בענין הזה מוליך עשרה ב"א ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שחבלתי בו ואין התשובה נמנעת על החוטא אלא מצד מצפונו ותרמית לבו אבל אם הוא רוצה להתקרב אל האלהים לא יסגר שער התשובה בפניו ולא ימנעהו מהמניע אליו מונע אך הוא פותח לו שער הישרה ומורה אותו הדרך הטובה בחסדו ובטובו כמ"ש (תהלים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך ואמר (דברים ד) ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת וגומר וכתוב (שם ל) כי קרוב אליך הדבר מאוד ואמר (תהלים קמה) קרוב ה' לכל קוראיו וגומר וכבר בארתי לך אחי מחובות התשובה וגליתי לך מאופני החזרה מה שיש בו טענה עליך ונפסקו בו אמתלאותיך ומה תאמר מהר לאלהיך סכלתי

*(יתודה על קברו כזה במסכת יומא דף פ"ז):

התשובה עצמה • וכבר בארתי לך אחי כו'• ועיין ברמב"ם הלכות תשובה פרטי עבירות שאין להם חלק לעוה"ב ע"ש באורך וסיים שם בד"א שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה ה"ז מבני העוה"ב שאין לך דבר שעומד בפני התשובה אפי' כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעולם הבא שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו שכל הרשעים וכיוצא בהם שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמ' שובו בנים שובבי' אע"פ שעדיין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה עכ"ל • וכ"כ תוס' בר"ה דף י"ז ובפ"ד מונה כ"ד דברים המעכבים את התשוב' ובר"ת ובכמה ספרי' הביאו אותם: ונפסקו בו אמתלאותיך • אין לך שום תירוץ למה לא תשוב אל ה': ומה תאמר לאלהיך סכלתי ולא סכלת וכי תוכל לומר לפני אלהיך שהיית סכל ובער ולא ידעת ובאמת אין אתה סכל באמר הנהגותיך

געשטארבען אידער ער האט תשובה געטאן ישיב הממון ליורשיו זאל ער אום קערין דאש געלט צוא זיינע יורשים ואם הזיק לו בגופו אונ ווען ער האט אים שאדין געטאן אין זיין גוף או שספר בגנותו אדער ער האט דער ציילט אין זיין גנאי יתודה על קברו בזה במעמד עשרה בני אדם זאל ער מתודה זיין אויף זיין קבר אונ צעהען מענטשין זאלין דער בייא שטיין וימחול לו עונו וועט אים דער מת מוחל זיין וואש ער האט קעגין אים געזינדיגט אזו וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין געזאגט אין דעם ענין מוליך עשרה בני אדם ומעמידים על קברו ער זאל מיט זיך מיט פירן צעהען מענטשין אונ זאל זייא שטעלין לעבין זיין קבר ואומר אונ זאל זאגין חטאתי לה' אלהי ישראל איך האב געזינדיגט קעגין דעם גאט פון דיא ישראל ולפלוני זה שחבלתי בו אונ קעגין דעם דאזיגין מענטשין האב איך אויך געזינדיגט וואש איך האב אים געבייגט ואין התשובה נמנעת על החוטא אונ דיא תשובה קאן פון דעם זינדיגער אנדערש נים פאר מיטין זיין אלא מצד מצפונו ותרמית לבו נאר דורך זיינע בייזע געדאנקען אונ דורך זיין שאלקהאפטיג הארץ אבל אם הוא רוצה להתקרב אל האלהים אבער אז ער וויל זיך נאר מקרב זיין צוא גאט אונ וויל נאר באמת תשובה טאן לא יסגר שער התשובה בפניו ווערט נים פאר שלאסין דר טויער פון תשובה פאר אים ולא ימנעהו מהמניע אליו מונע אונ קיין שום מניעה איז נים פאר האנדין עש זאל אים דר פון פר מיידין אך הוא פותח לו נייערט גאט עפינט אים שער הישרה דעם רעכט פארטיגין טויער ומורה אותו הדרך הטוב אונ ווייזט אים דעם גוטין וועג בחסדו ובטובו דורך זיין חסד אונ דורך זיין גוטקייט אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) טוב וישר ה' גאט איז גוט אונ רעכט פארטיג על כן יורה חטאים בדרך דרום ווייזט ער די זינדיגע דעם רעכטין וועג אונ אין (דברים) שטייט ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת אונ איר וועט פון דארטין זובין גאט דיין גאט אונ דו וועסט אים געפינען אונ נאך שטייט דארטין כי קרוב אליך הדבר מאד דען דיא זאך איז צוא דיר זייער נאהענט אונ אין (תהלים) שטייט קרוב ה' לכל קוראיו גאט איז נאהענט צו אלע וואש רופין אים • זאגט דר מחבר וכבר בארתי לך אחי מחובות התשובה אונ איך האב דיר שוין בשיידט מיין ברודער פון דיא שולדיקייט וויא א מענטש איז שולדיג תשובה צוא

טאן

סבלתי ולא סבלת או תאמר עשיתי מה שעשיתי ואיני יודע ומה תהיה תשובת השאלה הזאת ומבלי ספק נהיה נשאלים הכן התשובה בעוד שמאריכין לך ודע אחי כי התשובה. על זה איננה יוצאת כי אם ממעשינו לא מדברינו והשוב עם נפשך תגיע לרצון בוראך כי לא ישיג הטוב היום אלא הממהר אליו ופרי הקצור החרטה הקיצה אחי משינת פתיותך והמול על נפשך שהיא הנכבדת שבפקדונות הבורא אצלך וכמה ועד מתי העכוב

הנהגותיך : ומבלי ספק נהיה נשאלים · ובודאי כל אדם צריך לתת דין והשבון על כל פרטי מעשיו וכמו שאמרו כל האומר הקב"ה וותרן הוא יוותרו חייו ולכן הכן התשובה כו' · ודע אחי כי התשובה ע"ז על כל חטאותינו איננו יוצאת כ"א ממעשינו לא מדברינו · ר"ל לא הדיבור עיקר ואינו מועיל לבד מה שאדם מתודה ואומר חטאנו אבינו וסלח לנו וכיוצא ווידויים אם לא שב בפועל מעבירות שבידו כמ"ש ומודה ועוזב ירוחם : כי לא ישיג הטוב היום · כלומר ישוב היום שמא ימות למחר : ופרי הקצור החרטה אם מתחרט ועושה תשובה שלימה כל מה שעשה לא יזכרו לו וכן הן פירותיו מכל עמלו שעמל לריק ולבהלה ולא עוד אם יעשה תשובה מאהבת ה' כראוי נעשו מכל עבירות זכיות כמ"ש חז"ל וכן פירותיו התשובות כנ"ל והר"נ פי' ופרי הקצור סופו של

טָאן וגליתי לך מאופני החזרה אונ הָאבּ דִיר אַנְטְפְּלֶעקְט דִיא אוֹפַנִים וְויא דוּ זָאלְשְׁט חוֹזֵר זַיין אונ תְּשׁוּבָה טָאן פוּן זֶעלְבְּע זַאכִין מה שיש בו טענה עליך וָואשׁ גָאט הָאט אויף דִיר אַיין טַעֲנָה כְּלוֹמַר וָואשׁ עֶר וֶועט דִיךְ פְרֶעגִין לְמַאי הָאשְׁטוּ דִיא עֲבֵירָה גִיטָאן. ונפסקו בו אסתלאותיך אונ עֶשׁ וֶועט נִפְסַק וֶוערִין דְרִינָן דַיין פַאר עֶנְטְפֶערוּנְג כְּלוֹמַר אונ דוּא וֶועשְׁט עֶשׁ נִיט קָאנֶן פַאר עֶנְטְפֶערִין וזה תאמר מחר לאלהיך אונ וָואשׁ וֶועשְׁטוּ זָאגִין מָארְגִין כְּלוֹמַר נָאךְ דֶעם טוֹיט צוּא דַיין גָאט סבלתי אִיךְ בִּין אַיין נַאר דְרִינָן גִיוֶועז אונ הָאבּ נִישְׁט פַר שְׁטַאנֶען אוֹיבּ מֶען בַּדַארְף תְּשׁוּבָה טָאן אונ דֶער אֶמֶת אִיז דָאךְ ולא סבלת דוּ בִּישְׁט דָאךְ נִיט קַיין נַאר דְרִינֶען דוּא פַאר שְׁטֵייסְט דָאךְ יוֹא וִויא צוּא פִירִין זִיךְ אִין דַיינֶע אִיבֶּערִיגֶע הַנְהָגוֹת פוּן הָעוֹלָם הַזֶה הָאשְׁטוּ דָאךְ שֵׂכֶל גִיהֶערְשְׁטוּ דָאךְ צוּ פַר שְׁטֵיין אַז אַמֶענְטְשׁ בַּדַארְף תְּשׁוּבָה טָאן או תאמר אָדֶער וֶועשְׁטוּ דֶען קָאנֶן זָאגִין עשיתי מה שעשיתי ואיני יודע אִיךְ הָאבּ גִיטָאן וָואשׁ אִיךְ הָאבּ גִיטָאן אונ אִיךְ וֵוייש נִישְׁט דֶער פוּן אָדֶר אִיךְ הָאבּ נִיט גִיוואוּשְׁט אוֹיבּ מֶען טָאר עֶשׁ נִיט טָאן גָאט וֵוייש דָאךְ אַלְץ וָואשׁ דוּ הָאשְׁט גִיטָאן אונ אוֹיבּ דוּ הָאשְׁט גִיוואוּשְׁט אוֹיבּ נֵיין מה תהיה תשובת השאלה הזאת אונ וָואשׁ וֶועט זַיין דַיין תְּשׁוּבָה אויף דֶער שַׁאֲלָה וָואשׁ גָאט וֶועט דִיךְ פְרֶעגִין אויף דַיינֶע עֲבֵירוֹת ומבלי ספק נהיה נשאלים אונ מִיר וֶועלִין בְּוַודַאי אויף אַלֶעמָן גִיפְרֶעגְט וֶוערִין דְרוּם הכן התשובה בעוד שמאריכין לך גְרֵייט דִיר אָן דִי תְּשׁוּבָה וַוייל מֶען גִיט דִיר נָאךְ צַייט כְּלוֹמַר וַוייל דוּ לֶעבְּשְׁט נָאךְ טוּא תְּשׁוּבָה ודע אחי אונ זָאלְשְׁט וִוישִׁין מַיין בְּרוּדֶר כי התשובה על זה אַז דִי תְּשׁוּבָה אויף דִי זִינְד איננה יוצאת כי אם ממעשינו גֵייט נִיט אַרוֹישׁ נָאר פוּן אוּנְזֶערֶע וֶוערְק לא מדברינו נִיט פוּן אוּנְזֶערֶע רֵייד הָאטְשִׁי מִיר זַיינֶען וִויפִיל מָאל מִתְוַודֶה הֵיישְׁט דָאשׁ נִיט קַיין רֶעכְטֶע תְּשׁוּבָה סַיידְן מֶען מוּז דָאשׁ טָאן מִיט דִי אֵבְרִים אונ מִיטִין הַאַרְץ לְמָשָׁל וֶוען אֵיינֶר הָאט גִיגַזְלְתְּ זַיין חָבֵר הָאטְשִׁי עֶר זָאגְט וִויפִיל מָאל אִיךְ הָאבּ שׁוֹין חֲרָטָה הֶעלְפְּט עֶשׁ נִיט סַיידְן עֶר מוּז אִים אוּמְקֶערִין דִי גְזֵילָה אונ מוּז תְּשׁוּבָה טָאן מִיטִין הַאַרְץ צוּ גָאט וַוייל עֶר הָאט עוֹבֵר גִיוֶוען אויף דֶעם לָאו לֹא תִגְזוֹל אונ אַזוֹ אַגְלַייכִין אִיז בַּייא אַלֶע עֲבֵירוֹת והשוב עם נפשך תגיע לרצון בוראך אונ בַּדֵיינְק עֶשׁ מִיט דַיין לֵייבּ וְויא אַרוּם דוּ זָאלְשְׁט קָאנֶן קוּמֶן צוּ דֶעם וִוילִין פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער כי לא ישיג הטוב היום דֶען עֶשׁ קָאן קֵיינֶר הַיינְט נִיט קְרִיגִין קַיין גוּטְשׁ אלא הממהר אליו נָאר דֶר וָואשׁ אַיילְט דֶר צוּ ופרי הקצור אונ דִיא פְרוּכְט כְּלוֹמַר דֶער סוֹף קוּמְט אַרוֹישׁ פוּן דֶעם וָואשׁ אֵיינֶר קִירְצְט אִין גַאנְץ דִינְגְשְׁט החרטה דִי חֲרָטָה וָוארוּם צוּם סוֹף הָאט עֶר בְּוַודַאי דְרוֹיף חֲרָטָה אָדֶער אויף דֶר וֶועלְט אָדֶער אויף יֶיענֶר וֶועלְט הקיצה אחי וַואךְ אויף מַיין בְּרוּדֶר משינת פתיותך אוֹישׁ דֶעם שְׁלָאף פוּן דַיין נַארִישְׁקַייט וחמול על נפשך אונ דֶר בַּארִים זִיךְ אִיבֶּר דַיין נְשָׁמָה שהיא הנכבדת שבפקדונות הבורא אצלך

העכוב הזה וכבר כלית ימיך ברצון תאותך כאשר יעשה העבד הרע הלא תשוב לכלות. שאר ימיך ברצון בוראך; וכבר ידעת כי ימי האדם קצרים. והשאר בלי ספק יותר קצר כמו שאמרו רז"ל היום קצר והמלאכה מרובה היתה לך אחי רוח יקרה ונכבדת כבדת בה העוה"ז הנבזה והכלה והנחת אחריתך הנשארת לך הלא תנשא רוחך אל המקום הנכבד והמעון הרם מקום אשר לא תשפלנה הרוחות העולות אליו לעד ותמהר בעוד שער התשובה פתוח והקבלה והכפרה מצויה כמ"ש (ישעיה נה) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב מהר אחי ומהר קודם בא פחדך כי אינך בטוח (בחיי) יום אחד ועיין לנפשך עיון שיאות לכמוך ויהיה שקול עם שכלך ומי שרוצה להגיע לרצון בוראו יכנס מן הפתח הצר שנכנסו ממנו החסידים הסובלים וכולנו נקוה

של מקצר בעבור ה' ההרסה בודאי יתחרט הן בעוה"ז הן בעוה"ב בשעת קיבול שכר: כי ימי האדם קצרים והשאר כו'. כל ימי האדם קצרים ימי שנותינו בהם שבעים שנה ומכ"ש מי שכבר בא בימים א"כ הנשאר בודאי מעט מזעיר ומי יודע שיכלה שנותיו שמא ימות קודם שבעים שנה כמו שאנו רואין בכל זמן ועת כמו שמשיים: ותמהר בעוד שער התשובה פתוח. ר"ל בעוד בחיים חיותך ובפרט בעשרת ימי תשובה ששער התשובה פתוח אפילו ליחיד כמ"ש חז"ל על פסוק דרשו ה' בהמצאו וגו': עיון שיאות לכמוך כו'. ר"ל שתעיין לעשות הכל לפי כחך ולפי שכלך בלא להעמיס עול כבד על נפשך ותאבד הכל כמ"ש

אצלך דען זיא איז דאש בעשטע פון דיא באהעלטעניש וואש דיין באשעפר האט דיר גיגעבין ובמה ועד מתי העכוב הזה אונ וויפיל אונ וויא לאנג נאך וועט גיווערין דאש זאמונג וואש דוא זאמשט תשובה צוא טאן וכבר כלית ימיך ברצון תאותך אונ דוא האשט שוין פאר לענט דיינע טעג מיט דעם ווילן פון דיינע תאוות כאשר יעשה העבד הרע אזו ווי איין שלעכטר קנעכט טוט הלא פאר וואר תשוב לכלות שאר ימיך ברצון בוראך גיהערשטו האטשי דיינע איבריגע טעג צוא פאר לענדין מיט דעם ווילן פון דיין בשעפער כלומר ביז אהער בישטו גיגאנגען נאך דיינע תאוות גיהערשטו האטשי אין דיינע איבריגע טעג טאן דעם ווילן פון גאט וכבר ידעת כי ימי האדם קצרים אונ דו ווייסט דאך שוין לאנג וואול אז אין גאנצין די טעג פון אמענטשין זיינן קורץ והשאר אונ די איבריגע טעג וואש דו האשט נאך צו לעבין בלי ספק יותר קצר זיינן דאך אן ספק נאך קירצר אזו וויא אונזרי חכמים ז"ל האבין גיזאגט היום קצר והמלאכה מרובה דער טאג איז קורץ אונ דיא מלאכה איז פיל היתה לך אחי רוח יקרה מיין ברודער דוא האשט דאך איין טייערי נשמה ונכבדת איין חשובי כבדת בה העוה"ז האשטו מיט איר ערליך גיהאלטין דיא וועלט הנבזה וואש זיא איז מבוזה והכלה אונ וואש זיא ווערט פאר לענט והנחת אחריתך הנשארת לך אונ האשט אוועק גלאזין צו טראכטין אויף דיין סוף וואש בלייבט דיר אויף אייביג הלא תנשא רוחך אל המקום הנכבד דוא גיהערשט ליבר דיין זייל צוא דעם הייבין צוא דעם גיערליכטן אונ חשובין ארט והמעון הרם אונ צו דעם דר הויכן וואונונג מקום אשר לא תשפלנה הרוחות העולות עליו לעד דאש איז אזו איין ארט וואש דיא נשמות וואש קומען אהין דיא ווערין קיין מאל ניט פאר נידערט ותמהר בעוד שער התשובה פתוח אונ איל דיך תשובה צו טאן ווייל דער טויער פון תשובה איז נאך אפין כלומר ווייל דוא לעבשט נאך והקבלה והכפרה מצויה אונ עש איז נאך פאר האנדין מען זאל דיא תשובה מקבל זיין אונ מען זאל דיר פר געבין דיינע עבירות אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) דרשו ה' בהמצאו פארשט גאט ווייל איר קאנט אים נאך גפינן קראוהו בהיותו קרוב רופט אים ווייל ער איז נאהנט מהר אחי ומהר קודם בא פחדך היל דיך מיין ברודר אונ זיי גשווינד איידר דיין אנגשט קומט כי אינך בטוח בחיי יום אחד ווארום דו בישט ניט בטוח אפילו פון דעם לעבין פון איין טאג ועיין לנפשך עיון שיאות לכמוך אונ בטראכט פאר דיין נשמה אזו אבטראכטונג וואש עש איז ראוי צוא דיר ווערלינ דיין כח ויהיה שקול עם שכלך אונ דאש בטראכטונג זאל זיין גיוואוגין מיט דיין שכל

אונ

כמ"ש בסוף שער הסכם ס' וכסנהג לאט ונמתון בקנות כדמות כטובות והזכר על סרכוי וכספלגם מגלי הדרגה כי רוב סממן. בנר סוף סנה לכבוס אורו ע"ש וכ"כ בר"ח ע"ש

נקוה הטוב ולא יגיעוהו אלא הממהרים אליו הרצים עדיו כמו שאמרו חכמינו ז"ל הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים ואמר דוד (תהלים קיט) חשתי ולא התמהמהתי השוב עם נפשך ובוש מבוראך שתנהג עמו במדה שאינך רוצה לנפשך להתנהג בה עם נברא כמוך כי אתה יודע כי כשתקציף בעל מעלה קטנה מאנשי השר על נפשך אינך מתעכב מהכנע לו והתחנן אליו למחול לך ולהבטיחך מענשו עם חולשתו בזה כל שכן אם יקצוף עליך השר שתמהר לבקש מחילתו ותחיש בתשובה אליו ולרצותו מיראתך מהירות עונשו וכבר ידעת חולשתו מעשות דבר בלתי גזרת הבורא כמ"ש החכם (משלי כה) פלגי מים לב מלך ביד י"י אל כל אשר יחפוץ יטנו ועם ידיעתך כל זה

אונ זאלשט דיר ניט פיר נעמן צו טאן זעלבע תשובה וואש איז איבר דיין שכל ומי שרוצה להגיע אל רצון בוראו אונ דר וואש וויל גרייכין צו דעם ווילין פון זיין בשעפער יכנס מן הפתח הצר דער זאל אריין גיין דורך איין איינגע טיר שנכנסו ממנו החסידים הסובלים וואו דיא חסידים גיין דורך וואש זייא ליידין אונ שטייען אויש פיל צרות פון גאטש וועגין וכולנו נקוה הטוב אונ מיר האפין אלע דאש גוט ולא יגיעוהו אלא הממהרים אליו אבר עש קאן דאש קיינר ניט קריגין נאר דיא וואש איילין זיך צו אים מיט זייער הארץ הרצים עדיו אונ די וואש לויפין צו אים אזו ווי אונזערע חכמים ז"ל האבין גזאגט הוי עז כנמר דו זאלשט זיין אזו שטארק וויא אלעמפערט וקל כנשר אונ גרינג וויא איין אדלר ורץ כצבי אונ לויף אזו גיך ווי איין הירש וגבור כארי אונ זאיי שטארק ווי אלייב לעשות רצון אביך שבשמים צו טאן דעם ווילין פון דיין פאטער וואש איז אין הימל אונ דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) חשתי ולא התמהמהתי איך האב מיך גיאיילט אונ ניט גיזאמט צו טאן גאטש ווילן חשוב עם נפשך בדיינק זיך מיט דיין זייל ובוש מבוראך אונ שעם זיך פר דיין בשעפר שתתנהג עמו דוא זאלשט זיך מיט אים נוהג זיין כלומר צו טאן קעגין אים זעלכע זאכן שאינך רוצה לנפשך להתנהג בה וואש דו וואלשט ניט גיוואלט נוהג זיין זעלכע זאכין עם נברא כמוך מיט איינם וואש איז אזו בשאפין גוואורין אזו ווידו כי אתה יודע דען דוא ווייסט דאך וואול כי כשתקציף בעל מעלה קטנה מאנשי השר על נפשך אז ווען דוא זאלשט דר צארענן איינם פון די לייט וואש ער איז גאר אין אקליינר מעלה אינך מתעכב מהכנע לו וועשטו דאך זיך ניט זאמין מכניע צו זיין זיך קעגן אים והתחנן אליו אונ צו בעטין אים למחול לך ער זאל דיר דאש מוחל זיין וואש דוא האשט אים דער צארינט ולהבטיחך מענשו אונ זאל דיר מבטיח זיין אז ער וועט דיך שוין ניט שטראפין דר פאר עם חולשתו בזה האטשי ער איז דאך דרינן שלאף כלומר האטשי ער האט דאך קיין גרויש מאכט ניט ווארום ער איז דאך נאר אקליינר חשוב בייא דעם שר כ"ש אם יקצוף עליך השר מכ"ש אז איין הער וועט אויף דיר ברוגז זיין שתמהר לבקש מחילתו אז דו וועשט איילין צו בעטין אים ער זאל דיר דאש מוחל זיין ותחיש בתשובה אליו אונ וועשט דאך איילין צוא ווידר קערין צו אים ולרצותו אונ איבר צוא בעטין אים מיראתך מהירות עונשו ווייל דוא האשט מורא ער וועט דיך באלד שטראפין וכבר ידעת מעשות דבר בלתי גזירות הבורא אונ דוא ווייסט דאך שוין לאנג אז דר שר קאן ניט טאן קיין שום זאך אז דער בשעפער האט דאש ניט גוזר גיוועזן אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גזאגט פלגי מים לב מלך אזו טיף וויא די וואשר בעך איז דש הארץ פון איין מלך ביד ה' אונ ער איז אין גאטש מאכט אל כל אשר יחפוץ יטנו צוא וואש ער וויל טוט ער אים נייגין

זה אינך מתאחר לבקש ממנו למחול עונך ולמהר אל מה שירצהו ויקבלהו ממך ואיך לא נבוש אחי מבוראנו המשקיף על הנסתר ועל הנגלה ממעשינו ומחשבותינו אשר לא תעבור עליו שכחה ולא העלמה ולא יטרידהו דבר מדבר ואין מנוס מדינו ואין קץ למלכותו שנטה מעליו ונתאחר מהכנע לו ומשוב אליו ואין אנו יודעים עת קצנו ותכלית מדת ימינו ואלו היה אדם מזהיר אנשי קריה או אנשי מדינה ויאמר בני אדם היו נכונים לנסוע לעה"ב כי איש אחד יפקד מכם בהודש הזה ואינני מודיע אותו (ס"א ואינני יודע אותו) האין מן הדין על כל אחד מהם שיהיה נכון למות מיראה שמא יהיה הוא האיש ההוא ואיך לא נהיה כולנו נכונים לו ואנחנו רואים כי המות בכל חדש מכלה מספר רב מן החיים הלא מן הדין עלינו שנירא על נפשותינו בכל חדש ונחשוב על ענינינו

ע"ס: בנטס מעליו · מוסב על איך לא נבוש אחי מבוראנו כו' בנטס מעליו ואיך נכיה נטים מעליו סנון בהיריק: ויאמר ב"א היו נכונים · כמו היו נכונים ליוס השלישי: יפקד מכס · יחסר מכס · ר"ל ימות

נייגין ועס ידיעתך כל זה און האמשע דוא ווייסט דאס אלץ פון דעסט וועגין אינך מתאחר לבקש ממנו ווערשטו זיך פארט ניט זאמין פון צו בעטין אים למחול עונך ער זאל דיר מוהל זיין דיין זינד ולמהר אל מה שירצהו אונ ווערשט דיך איילן אזו אזאך צו טאן וואס דוא ווערשט דיך צו אים דער מיט בוויליגן ויקבלהו ממך אונ ער וועט עס פון דיר אן נעמן ואיך לא נבוש אחי אונ וויא זאלן מיר זיך ניט שעמן ברידער מבוראנו פאר אונזר בשעפר המשקיף על הנסתר ועל הנגלה וואס ער גיט אכטונג אויף אונזערע פאר בארגינע אונ אנטפלעקטע זאכין ממעשינו ומחשבותינו פון אונזרע ווערקין אונ פון אונזרע מחשבות אשר לא תעבור עליו שכחה ולא העלמה וואס גייט ביי אים ניט איבר קיין פאר געסינג אונ קיין פאר הולונג ולא יטרידהו דבר מדבר אונ קיין זאך מאכט אים ניט טרוד אז ער זאל דורך דעם ניט קאנן זעהן אדר טאן דיא אנדרע זאך ואין מנוס מדינו אונ מען קאן ניט אנטלויפין פאר זיין דין ואין קץ למלכותו אונ עס איז ניט פאר האנדין קיין סוף צו זיין מלוכה וויא אזו זאלין מיר זיך ניט שעמן שנטה מעליו מיר זאלין פון אים אוועק נייגין ונתאחר מהכנע לו אונ מיר זאלין זיך זאמען מכניע צו זיין זיך פאר אים ומשוב אליו אונ אום צו קערין זיך צו אים גיהער מען דאך זיך בוודאי צו שעמן ואין אנו יודעים עת קצנו אונ מיר ווייסין דאך ניט די צייט פון אונזר סוף ותכלית מדת ימינו אונ דעם עק פון דיא מאס פון אונזרע טעג וויא פיל יאר עס איז נגזר גיווארין מיר זאלין לעבין ואילו היה אדם מזהיר אנשי קריה אונ ווען אמענטש זאל מזהיר זיין דיא לייט וואס זיינן אין איין שטאט או אנשי מדינה אדר דיא לייט פון אמדינה ויאמר אונ זאל זייא זאגין בני אדם היו נכונים לנסוע לעוה"ב איר לייט מאכט אייך גרייט צו ציהען אויף עוה"ב כי איש אחד יפקד מכם בחודש הזה ווארום אין דעם חודש וועט איינר פון אייך שטארבין ואינני מודיע אותו אונ איך וועל ניט זאגין וועלכער מענטש פון אייך וועט שטארבין האין מן הדין על כל אחד מהם שיהיה נכון למות איז דען ניט רעכט אז איטליכר פון זייא זאל זיך גרייט מאכין צו שטארבין מיראה שמא יהיה הוא האיש ההוא ווארום איטליכר בדארף זיך צו פארכטין טאמער וועט ער זיין דער מענטש · זאגט דער מחבר הרום ואיך לא נהיה כלנו נכונים לו וויא זאלין מיר אלע ניט גרייט מאכין זיך צום טויט כלומר וויא גיהערין מיר ניט תשובה טאן אונ מורא צוא האבין איטליכר באזונדר טאמער וועט ער שטארבין ואנחנו רואים אונ מיר זעהן דאך כי המות בכל חדש מכלה מספר רב מן החיים אז דער טויט נעמט צו אלע חודש פיל לעבעדיגע מענטשין הלא מן הדין עלינו אזו איז דאך דער דין אויף אונז שנירא על נפשותינו בכל חודש אז מיר זאלין אלע חודש מורא האבין טאמער וועלין מיר שטארבין דעם חודש

ענינינו וצידתנו ובית מועדנו קודם עת הצורך אליהם אפילו יום אחד כמו שאמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ונאמר (קהלת ט) בכל עת יהיו בגדיך לבנים בחון ביתרון שכלך והכרתך בירור זה במה שאתה רואה בעיניך בבירור מה שיגיד לך זולתך ואל תדחה שכלך ובינתך כי כבר נאמר כי לבורא יתברך על עבדיו טובות אם יקבלו אותם ינוחו בם (ס"א ירווחו בם) ואם ישיבום עליו יהיו לטענות עליהם ואח"כ ישובו לנקמה והבורא יתברך הטיב לך בחכמה בתבונה ובדעת שם לך בהם יתרון על זולתך הזהר והזהר שלא ישובו לטענה עליך וכבר העיר אותך אל הדרך הישרה והורה אותך נתיב טובתך

ימום: כמ"ש חז"ל שוב יום אחד כו'. ולכן ישוב היום שמא ימות למחר: בחון ביתרון שכלך כו'. בבירור עם בירור למ"ה א"כ בחון בשכלך ותראהו בעצמך שכל בבירור יותר ממה שמברר לך זולתך כי אינו דומה ראיה לשמיעה: ינוחו בם. בטובה ונחת רוח: ואם ישיבום עליו כו'. ר"ל שאינו רוצה בטובת הבורא כמו השכל והבינה או שאר טובות. שנתן לנו לטובתינו לעבוד אותו בו והוא אינו רוצ' בכך וממרה בו הרי הוא בועט בטובת הבורא ועתיד ליתן דין על הטובות ויהיו לנקמה שימלא בכל דין תקום לגבות ממנו פורעניות כי יוסיף דעת כו': הזהר והזהר. הכפל לחזק הענין: וכבר העיר אותך כו'. כלא כל

ונחשוב על ענינינו אונ מיר זאלין טראכטין אויף אונזרע ענינים כלומר אויף אונזרע מעשים וואש מיר האבין גיטאן וצידתנו אונ אויף אונזר צערונג אויף דעם וועג איידר מיר וועלין קומן צו אונזר ארט ובית מועדנו אונ אויף אונזר הויז וואש איז פאר אונז בשטעלט הייסט אויף עולם הבא קודם עת הצורך אליהם אפילו יום אחד גיהערין מיר אויף דעם אלימען צו טראכטין איין טאג איי דיא צייט קומט וואש מען בדארף עש נייטיג אזו וויא אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט שוב יום אחד לפני מיתתך טוא תשובה איין טאג פאר דעם טויט כלומר טוא אלע טאג תשובה טאמר וועסטו מארגין שטארבן אונ אין (קהלת) שטייט בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלע צייט זאלין דיינע קליידר ווייש זיין בחון ביתרון שכלך והכרתך פרוב מיט דיין גרוישן שכל אונ מיט דיין פאר שטאנד בירור זה שאתה רואה בעיניך דאש קלארקייט וואש דוא זעהשט מיט דיינע אויגין וועסטו דאש קלערער זעהן בבירור מה שיגיד לך זולתך פון דעם וואש דיין חבר איז דיר מברר כלומר דאש גייט אויף דעם אויבערשטין משל ווען אז איינר זאל זאגין אז אין דעם חודש וועט איינר פון אייך שטארבין גיהער איטליכר מורא צו האבין טאמר מיינט ער אים אונ עש גיהערין אלע תשובה טאן אונ מכל שכן וואש דוא זעהשט מיט דיינע אויגין אז אלע חודש שטארבין וויפיל מענטשין גיהערשטו דאך בוודאי מורא האבין טאמר וועסטו היינטיגין חודש שטארבן ווארום דאש וואש דוא זעהשט מיט דיינע אויגין איז דאך בוודאי קלערער איידר דאש וואש דיין חבר איז דיר מברר גיהערשטו בוודאי תשובה טאן ואל תדחה שכלך ובינתך אונ פאר שטויס ניט דיין שכל אונ דיין פאר שטאנד כי כבר נאמר דען עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארן כי לבורא יתברך על עבדיו טובות אז דער בשעפר יתברך טוט זיינע קנעכט טובות אם יקבלו אותם אז זייא וועלן דיא טובות מקבל זיין ינוחו בם קאנן זייא מיט דיא טובות גירוהט זיין ואם ישיבום עליו אונ אז זייא וועלין אים דיא טובות ווידער קערין כלומר אז זייא וועלין זייא ניט אן נעמן יהיו לטענות עליהם וועלין זייא זיין פאר טענות אויף זייא כלומר גאט וועט טענן אויף זייא ווארום האט איר דיא טובות פאר שעמט ואחר כך ישובו לנקמה אונ דער נאך וועלין דיא טובות ווערין איין נקמה דאש הייסט זייא וועלין גישטראפט ווערין דורך זייא. היינט איז דער מחבר מפורש וואש זיינען דיא טובות והבורא יתברך הטיב לך אונ דער באשעפר יתברך האט דיר באניטיגט בחכמה מיט קלוגשאפט ובתבונה אונ מיט פאר שטאנד ובדעת אונ מיט וויסין שאפט שם לך בהם יתרון על זולתך אונ ער האט דיר דער מיט אנגרעשרע מעלה גטאן אז איין אנדערין הזהר והזהר דרום היט זיך זייער שלא ישובו לטענה עליך זייא זאלין ניט ווידר קערין צו זיין א טענה אויף דיר וכבר העיר אותך אל הדרך

הישרה

טובתך ולחמלה עליך ולנהלך לאט ולא רצה לך שתתמיד על פתיותך ותחזיק במרייך ללכת עמך על דרך החסד אשר יאות לו ובחמלתו ורחמיו על ברואיו כמ"ש (תהלים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך וכבר קרא אותך לאט ובלשון רכה ואחר כך בתוכחת והכלמה ואחר כך הזהיר אותך בעונשו כדי שתשוב אליו ותמהר לחזור עדיו מהר אחי ומהר להאזין אליו ולשמוע בקולו ולדבקה בו ובחור לנפשך מה שבחר לה אלהיך ורצה לה מה שרצה ממנה בוראך ואל תביאך העצלה להקל בה כי אם תקל נפשך בעיניך אי זה דבר יהיה נכבד אצלך והזהר פן ישיאך הרהור לבך ויאמר לך עתה אחרי אורך התעלמותי וחליפות רוב ימי אשוב אל האלהים ואבקש מחילתו וראוי שתשיב עליו כמה שאמר הנביא

כל הנביאים כלם לא עמדו לחס לישראל רק להחזירם למוטב וכל דבריהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים: ללכת עמך: מוסב על ולנהלך לאט ללכת עמך כו': וכבר קרא אותך לאט כמ"ש חז"ל אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה כו': והזהר פן כו'. ויאמר לך עתה אחרי אורך כו'. כלומר פן תאמר בלבבך וכי אחר שכבר כלו רוב ימי בעבירות איך אשא פני לשוב אל האלהים פן ואולי לא יקבלו אותי אל תאמר כן כבר הכריזו כל הנביאים וגם משה רבינו ע"ה שהקדוש ברוך הוא יקבל אותנו בתשובה ואין לך דבר העומד בפני התשובה ואף על פי שהוא חסד הבורא לקבל תשובתנו איננו יוצא מגדרת הדין מאחר שאין לאדם בכל מעשיו אשר יעשה תחת השמש רק ההירהר והסכמה לדבר וגמר המעשה הוא נתלה ע"י

הישרה אונ ער האט דיך לאנג דער וועקט צו דעם רעכט פארטיגן וועג והורה אותך נהיב טובתך אונ האט דיר גוויזן דעם שטעג פון דיין גוטש לחמלה עליך פון וועגן זיין דער בארימקייט וואש ער האט איבער דיר ולנהלך לאט אונ צו פירן דיך פאמעליך ולא רצה לך שתתמיד על פתיותך אונ ער וואלט נים גערין דוא זאלשט בלייבין בייא דיין נארישקייט ותחזיק במרייך אונ זאלשט זיך שטארקין אין דיין ווידר שפעניקייט דרום האט ער דיר גיוויזן דעם גוטין וועג ללכת עמך על דרך החסד דאש ער וויל מיט דיר גיין מיט חסד אשר יאות לו וואש צוא אים איז דאש רעכט כלומר ווארום גאט ב"ה איז אבעל חסד ובחמלתו ורחמיו על ברואיו אונ מחמת זיין דער בארימקייט אונ זיין רחמנות וואש ער האט אויף זיינע בשעפניש אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) טוב וישר יי גאט איז גוט אונ רעכט פארטיג על כן יורה חטאים בדרך דרום טוט ער ווייזן דיא זינדיגע דעם רעכטין וועג וכבר קרא אותך לאט ובלשון רכה אונ ער האט דיך שוין לאנג גירופן פאמעליך אונ מיט ווייכע רייד ואח"כ בתוכחות והכלימה אונ דער נאך מיט שטראף רייד אונ מיט פאר שעמונג ואח"כ הזהיר אותך בעונשו אונ דער נאך האט ער דיך מזהיר גיוועזן מיט זיין עונש כדי שתשוב אליו כדי דוא זאלשט זיך ווידר קערין צו אים דוא זאלשט נים טאן דאש וואש ער האט פאר באטין ותמהר לחזור עדיו אונ זאלשט זיך איילן ווידר קומן צו אים צו טאן זיינע מצות מהר אחי ומהר להאזין אליו איל דיך מיין ברודר אונ זייא גשווינד צו פאר נעמן זיינע מצות ולשמוע בקולו אונ צו הערין זיין קול ולדבקה בו אונ צו בהעפטין זיך אין אים ובחור לנפשך אונ דער וועל אויש פאר דיין זייל מה שבחר לה' אלהיך וואש דיין גאט האט פאר איר אויש דער ווילט ורצה לה אונ בווילג צו איר דאש זעלבינע מה שרצה ממנה בוראך וואש דער בשעפר האט פון אירענט וועגין באוויליגט ואל תביאך העצלה להקל בה אונ לאז דיך נים ברייננן דאש פוילקייט דוא זאלשט דיין זייל גרינג האלטן כי אם תקל נפשך בעיניך ווארום אז דיין זייל וועט בייא דיר אין דיא אויגין גרינג זיין איזה דבר יהיה נכבד אצלך וואש דען פר אזאך וועט בייא דיר חשוב זיין והזהר אונ היט דיך פן ישיאך הרהור לבך טאמר וועט דיך אן ריידין דיינע גיראנקן פון דעם הארץ ויאמר לך אונ וועט דיר זאגין וויא קאן דאש זיין עתה אחרי אורך התעלמותי איצונד נאך דעם אז איך האב אזו לאנג פאר הוילין תשובה צו טאן וחליפות רוב ימי אונ עש זיינן שוין אוועק גינאנגן דאש רוב פון מיינע טעג אשוב אל האלהים וויא זאל איך היינט זיך ווידער קערין צו גאט ואבקש מחילתו אונ זאל בעטין ער זאל מיר מוחל זיין

הנביא בענין הזה (יחזקאל יח) ובשוב רשע מרשעתו ובשוב צדיק מצדקתו עד סוף הענין וכבר המשילו זה הקדמונים לאדם שהיו בידו דרכמונות כסף והיה צריך לעבור בנהר גדול וכאשר עמד על שפת הנהר השליך הדרכמונים ההם בנהר מפני שקוה להפסיק הנהר בהם והשליכם כלם חוץ מאחד שנשאר בידו ולא נפסקו המים בעבורם וכאשר ראה כן אמר למלח אחד שהיה בנהר קח זה הדרכמון אשר בידי והעבירני בספינתך בנהר ועשה המלח כן והגיעו לחפצו בדרכמון ההוא אשר נשאר בידו והשיג בו מה שלא הגיע אליו בכל הדרכמונים שאבד בנהר וכאילו לא אבד מאומה וכן בעל התשובה אשר כלה רוב ימיו בזולת עבודת הבורא כשיחזור בתשובה באחרית ימיו ימחול לו הבורא מה שקדם מרוע מעשיו כל

ע"י הש"י כמו שמבאר בספר סנטהון בפי' חלק הד' ע"ש בארוך ובכמה מקומות א"כ הוא כאדם שב בכל לבו ומתחרט ומצטער על המעשה אשר עשה וכאלו לא עשה הנה עוקר בזה מחשבתו בהסכמתו שהיה לו בעבירה כאלו לא עשה כלום נמצא מחשבה והסכמה מוציא מידי מחשבה והסכמה ועכ"פ הוא חסד אל שכבר היה האדם רוצה בעבירה וחפץ בה מאוד ונהנה ממנו וכזה כתב בספר מסילת ישרים פ"ד ע"ש וז"ל ר"ת בספר הישר ואל יהי נואש מרחמי האל ואל יאמר אחרי אשר הגדלתי לעשות כל רע איך אעשה תשובה ויעביר על לבו אנשי נינוה ואחאב ומנשה שהגדילו לעשות רע מכל אשר לפניהם ובתשובה קבל אותם הש"י ורצה בעדם והצילם מצרתם עכ"ל: וכבר המשילו כו' · עיין בחשבון י"א כי הימים כדרכמונים ולא ישליכם

זיין זאלשטו אזו ניט טראכטן וראוי שתשיב עליו נייערט דוא בדארפשט דרויף ענטפערין כמה שאמר הנביא יחזקאל אזו וויא יחזקאל הנביא האט גיזאגט אין דעם ענין ובשוב רשע מרשעתו און אז דער רשע וועט ווידער קערין פון זיין רשעת כלומר אז ער וועט תשובה טאן ובשוב צדיק מצדקתו און אז דער צדיק וועט ווידער קערין פון זיין גירעכטיקייט ועד סוף הענין און אזו וויא ווייטר שטייט דארטין ביז צום סוף פון דעם ענין וכבר המשילו זה הקדמונים און דיא ערשטע חכמים האבין דאש לאנג גיגליכן לאדם שהיו בידו דרכמונות כסף צו אמענטש וואש האט גיהאט זילברנע מטבעות והיה צריך לעבור בנהר גדול און ער האט בדארפט פארין דורך איין גרוישן טייך וכאשר עמד על שפת הנהר און אז ער איז גישטאנען בייא דעם בארטין פון דעם טייך השליך הדרכמונים ההם בנהר האט ער דיא מטבעות ארייון גיווארפין אין טייך ארין מפני שקוה להפסיק הנהר בהם ווייל ער האט גיהאפט אז ער וועט דער מיט פאר שטאפין דעם טייך והשליכם כולם האט ער אלע מטבעות ארין גיווארפין אין טייך ארין חוץ מאחד שנשאר בידו נאר איין מטבע איז בייא אים איבער גבליבין ולא נפסקו המים בעבורם און דיא וואשר זיינען ניט נפסק גיווארין דורך די מטבעות וואש ער האט ארין גיווארפין וכאשר ראה כן און וויא ער האט דאש גזעהן אז ער האט גאר ניט גפועלט דער מיט אמר למלח אחד האט ער גיזאגט צו איין שיפער שהיה בנהר וואש ער איז גיוועזן בייא דעם טייך קח זה הדרכמון אשר בידי נעם דיר דיא זילברנע מטבע וואש איך האב והעבירני בספינתך בנהר און פיר מיך איבר דעם טייך מיט דיין שיף ועשה המלח כן האט דער שיפר אזו גיטאן והגיעו לחפצו בדרכמון ההוא אשר נשאר בידו איז ער גיקומן מיט דער מטבע וואש איז בייא אים איבר גבליבן צו זיין בגער וואש ער האט גיוואלט איבער פארין דעם טייך והשיג בו און האט מיט דער מטבע גיגרייכט מה שלא הגיע אליו בכל הדרכמונים שאבד בנהר וואש ער האט ניט גיגרייכט מיט אלע מטבעות וואש ער האט ארין גיווארפין אין טייך און ווייל ער איז דאך אויף זיין ארט גקומן וואו הין ער האט בדארפט איז בייא אים גליך גיוועזן כאילו לא אבד מאומה וויא ער האט גאר ניט פאר לארין וכן בעל התשובה און אזו אויך דער בעל תשובה אשר כלה רוב ימיו בזולת עבודת הבורא וואש ער האט פאר בראכט דאש רוב פון זיינע טעג מיט זעלכע זאכין וואש ניט אין גאטש דינשט כשיחזור בתשובה באחרית ימיו אז ער טוט צום סוף פון זיינע טעג תשובה ימחול לו הבורא מה שקדם מרוע מעשהו כל ימיו וועט אים דער בשעפר מוחל זיין אלע זיינע בייזע מעשים וואש ער האט

פריער

כל ימיו כמ"ש (שם) כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו ואמר (שם לג) כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה לו ואל יכבד עליך אחי הערתי אותך לשמירת עצמך אשר ארכו ימי התעלמותך (ס"א התעלמותה) ממנה כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשי והכנע לאמת ואל תברח ממנה והודה לאלהים אשר העיר אותך למה שלא ידעת ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך לטענה לך ולאמתלא כי זה מתרמית היצר ומצודיו לאנשים אשר הכרתם הלושה האלהים ישימנו מן הממהרים אליו והשבים עדיו בלב שלם ברחמיו אמן :

(הג"ה והכנע לאמת כלומר לו יהיה כך שאינני מכוין רק אליך מ"מ אחר שהדבר אמת כאשר אליך נכון הכנע לדברי ואל תברח ממנה) :

נשלם השער השביעי בעזרת האל יתברך

יחליהם לאבדן ע"ש : ואל יכבד עליך כו' · לומר כי כבד ממני הדבר לשוב לעת זקנתי כי הוא למוכאך לכהאך ולשמירת עלמך ולא עוד כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשי כי כל דרכי התשובה שכתבתי עד הנה לא זכרתים לך לבדך כי גם לי גם לך יהיו לזכרון בין עינינו לקחת עלמנו ממנו ולשוב אל ה' · ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך כו' · ר"ל ואל תקח ראיה מאנשי רשעים שהם מאריכים בטועה וברשעתם ולא נתנו לב לשוב לעולם ואפשר שגם שלום להם ואין תרלובות למותם ובריא אולם וגומר וא"כ גם לך למכשול ולפוקה כאלו גם לטענה לך ולאמתלא הבמר והזהר שתקח ראייה מאנשי עורים רשעים :. כי זה מתרמית היצר · להשיא אותך וכיוצא בך אשר הכרתם תלושה · והם שוטים בעולם הזה ובעולם הבא וכ"כ בסוף שער הכניעה כדברים האלה ע"ש אבל אנחנו ישימנו האלהים ברחמיו מן האנשים תכמים הממהרים לשוב אליו בלי איחור והשבים עדיו בלב שלם אמן כן יהי רצון :

אמר

פריער גיטאן ווייל ער האט גילעבט אזו וויא עס שטייט אין (יחזקאל) כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו אלע זיינע זינד וואס ער האט גיטאן וועלין אים ניט גידאכט ווערין זאגט דער מחבר ואל יכבד עליך אחי אונ לאז דיר ניט צו שווער זיין מיין ברודר וואס איך האב דא גשריבן הערתי אותך לשמירת עצמך דען איך האב דיך דער וועקט דוא זאלשט זיך זעלבשט היטין אשר ארכו ימי התעלמותך ממנה פון זעלביש וואס האט גדויערט לאנג דיא טעג וואס דוא האשט זיך פון דעם פאר הוילין כלומר דוא האשט אלאנגע צייט דער פון זיך פאר הוילין אונ האשט ניט באגערט דראן צו גידיינקן כי לא יחדתיך בה מבלעדי נפשי דען איך האב דיך ניט גיאיינציגט דרינען הוץ מיך כלומר די אלע דרכים פון תשובה וואס איך האב דיר דא גישריבן האב איך ניט גימיינט דיך אליין אונ ניט מיך נאר איך האב עס פון מיינט וועגין אויך גשריבן איך זאל עס האבין מיר פאר אזכרון וויא אזו איך זאל תשובה טאן צו גאט והכנע לאמת אונ זייא אונטר טעניג צו דעם אמת ואל תברח ממנו אונ זאלשט דער פון ניט אנטלויפין עיין בהג"ה והודה לאלהים אשר העיר אותך למה שלא ידעת אונ לויב צו גאט וואס ער האט דיך דער וועקט צו זעלביש וואס דוא האשט ניט גיוואושט ואל תקח אורך התעלמות זולתך המעיר לך למענה לך ולאסתלא אונ זאלשט דיר ניט נעמען פאר קיין טענה ווייל אנאנדרע ער וואס האט דיך דער וועקט אונ גישטראפט אונ האט זיך גאנץ לאנג פאר הוילין תשובה צו טאן דרום וועשטו אויך קיין תשובה ניט וועלין טאן ווארום דאש איז קיין טענה אונ קיין פאר ענטפערונג ניט כי זה מתרמית היצר דען דאש איז פון דעם רמאות פון דעם יצר הרע ומצודיו אונ פון זיינע נעצין וואס ער האפט דער מיט לאנשים זעלכע לייט אשר הכרתם חלושה וואס זייער פאר שטאנד איז שלאף זאגט דער מחבר איין גיבעט אלהים ישימנו מן הממהרים אליו גאט זאל אונז טאן פון דיא וואס איילין זיך צו אים והשבים עדיו בלב שלם אונ טוען תשובה צו אים מיטן גאנצין הארצין אונ דאש זאל ער אלץ טאן ברחמיו מיט זיין דער בארעמקייט אמן :

השער השמיני

בחשבון האדם עם נפשו לאלהים

וזה פתח השער

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בגדרי התשובה ותנאיה והיה החשבון עם הנפש אחד מתנאיה ראיתי לסמוך לה באור עניני החשבון עם הנפש בעבור מה שיש בו מעניני ההערה לה למה שיש בה תקנתה בשני העולמים כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך וראוי לנו לבאר מדבר החשבון עם הנפש ששה ענינים הראשון מה החשבון עם הנפש והשני אם חשבון כל בני אדם שוה אם לא והשלישי על כמה פנים יהיה חשבון האדם עם נפשו והרביעי מה תועלת החשבון הזה והחמישי אם האדם חייב לחשוב עם נפשו תמיד אם לא והששי במה שחייב האדם לסמוך לחשבון מן המעשים:

מרפא לנפש

אמר המחבר והיה החשבון עם הנפש א' מתנאיה · כמ"ש שם בפ"ה והשמיני הוכחת נפשו ויכלימנו במצפונו כו' ע"ש ובזה הבין מלת חשבון: האדם עם נפשו הר"ל הוכחת עם נפשו בינו לבין עצמו ועי"ז יזכור ולא ישכח את אלהיו ואת תורתו כמו שמפרש בפ"א וגם' א"ל קורא אותם בלשון זכירות ועיין בספר הזכירות שלי: בעבור מה שיש כו'· ע"י החשבון הזה שתעורר הנפש למה שיש בה תקנתה כו': חשבתי דרכי · ע"י שחשבתי ונתתי לבי אל כל דרכי ועמלי וראיתי שתכלית כלם הוא: ואשיבה רגלי אל עדותיך · שהיה דרך להגיע אל עדותיך ואם לאו הכל הבל ורעות רוח:

כדי

פרק א **אבל** החשבון עם הנפש הוא השתדלות האדם בעניני תורתו ועולמו בינו ובין שכלו

אמר המחבר הָאט גִיזָאגְט דֶער מְחַבֵּר מפני שקדם מאמרנו וַוייל מִיר הָאבִּין פְרִיעֶר גִיזָאגְט בגדרי התשובה ותנאיה פון דִיא שָׁרָשִׁים פון דֶער תְּשׁוּבָה מִיט אִירֶע תְּנָאִים וָואשׁ דֶער צוּ גִיהֶערִין והיה החשבון עם הנפש אחד מתנאיה אוּנ עֶשׁ אִיז גִיוֶועז אֵיין תְּנַאי פוּן אִירֶע תְּנָאִים אַז דֶער מֶענְטְשׁ זָאל הָשְׁבּוֹן הָאבִּין מִיט זַיין נֶפֶשׁ אוֹיבּ זִיא הָאט גָאט רֶעכְט גִידִינְט ראיתי לסמוך לה דְרוּם אִיז מִיר גִיפֶעלִין דֶער בַּייא צוּ שְׁטֶעלִין באור עניני החשבון עם הנפש דָאשׁ בַּשֵׁיידִינֶעשׁ פוּן־דִיא עִנְיָנִים פוּן דֶעם חֶשְׁבּוֹן כְּלוֹמַר וִויא אַזוֹ דֶער חֶשְׁבּוֹן זָאל זַיין מִיטִין נֶפֶשׁ בעבור מה שיש בו מעניני ההערה לה וַוייל אִין דֶעם הֶשְׁבּוֹן אִיז פַאר הַאנְדִין וִויא מֶען זָאל זִיא כְּלוֹמַר דָאשׁ נֶפֶשׁ דֶער וֶועקִין למה שיש בה תקנתה צוּ זֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׁ זִיא קָאן מִיט זֵייא גִיהָאלְפִין וֶוערִין בשני העולמים אִין בֵּיידֶע עוֹלָמוֹת אַזוֹ וִויא דָוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִיזָאגְט חשבתי דרכי אִיךְ הָאבּ אִיבֶּר גִירֶעכִינְט מֵיינֶע וֶועגִין הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהֶן אַז דֶער תַּכְלִית פוּן אַלֶעמֶן אִיז נָאר ואשיבה רגלי אל עדותיך אַז אִיךְ זָאל ווידֶר קֶערִין מֵיינֶע פִיס צוּ דַיין תּוֹרָה כְּלוֹמַר אִיךְ זָאל הָאבִּין אַ דֶרֶךְ צוּ גְרֵייכִין צוּ דַיין תּוֹרָה וראוי לנו לבאר מדבר החשבון עם הנפש ששה ענינים אוּנ מִיר בַּדַארְפִין בַּשֵׁיידִין פוּן דֶעם חֶשְׁבּוֹן וָואשׁ אַמֶענְטְשׁ בַּדַארְף הָאבִּין מִיטִין נֶפֶשׁ אִין זֶעקְס זַאכִין הראשון מה החשבון עם הנפש דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע אִיז וָואשׁ מֵיינְט מֶען דָאשׁ פַאר אַיין הֶשְׁבּוֹן וָואשׁ עֶר זָאל הָאבִּין מִיט זַיין נֶפֶשׁ והשני אם החשבון כל בני אדם שוה אם לא אוּנ דָאשׁ אַנְדֶרֶע אִיז אוֹיבּ דֶער חֶשְׁבּוֹן אִיז בַּייא אַלֶע מֶענְטְשִׁין גְלַייךְ אוֹיבּ נַיין והשלישי אוּנ דָאשׁ דְרִיטֶע אִיז על כמה פנים יהיה החשבון האדם עם נפשו אוֹיךְ וִויא פִיל עֶרְלֵייא אוֹפַנִים זָאל זַיין דֶער הֶשְׁבּוֹן בַּייא דֶעם מֶענְטְשִׁין מִיט זַיין נֶפֶשׁ והרביעי מה תועלת החשבון הזה אוּנ דָאשׁ פֶערְטֶע אִיז צוּ וָואשׁ הֶעלְפְט דֶער דָאזִיגֶר חֶשְׁבּוֹן והחמישי אוּנ דָאשׁ פִינְפְטֶע אִיז אם האדם חייב לחשוב עם נפשו תמיד אוֹיבּ דֶער מֶענְטְשׁ בַּדַארְף אַלֶע צַייט חֶשְׁבּוֹן צוּ הָאבִּין מִיט זַיין נֶפֶשׁ אם לא אוֹיבּ עֶר בַּדַארְף נִיט והששי אוּנ דָאשׁ זֶעקְסְטֶע אִיז במה שחייב האדם לסמוך לחשבון מן המעשים וָואשׁ פַאר אַיין מַעֲשִׂים בַּדַארְף דֶער מֶענְטְשׁ סְאָן וָואשׁ גִיהֶערִין צוּם חֶשְׁבּוֹן מִיט זַיין נֶפֶשׁ:

אבל

שכלו כדי שידע בזה מה שיש לו ומה שיש עליו מן ההובות וכבר הזהירנו על זה הנביא ע"ה באמרו (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו' ואמר דוד ע"ה (תהלים לד) טעמו וראו כי טוב ה' ואמר (ד"ה א כח) דע את אלהי אביך ועבדהו ואמר (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ואמר במי שלא הסתכל בעניניו ולא חשב עם נפשו עליהם (ישעיה מד) ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא תבונה ואמר (תהלים עח) לא זכרו את ידו ואמר (דברים לב) זכור ימות עולם ואמר (תהלים קמג) זכרתי ימים מקדם ואמר (איוב לו) אשא דעי למרחוק :

כדי שידע בזה מה שיש לו · מה שיש בידו ממדות הטובות ומצות ומע"ט : ומה שיש עליו עוד לקיימם ולהגיע אליהם ועדיין חסר מהם ויצטדל להגיע אליהם : וזכות הבנתם · ל' זך

פרק ב **אבל** אם השבון כל בני אדם שוה אם לא נאמר כי התשובה בזה שהשתדלות בני אדם בעניני תורתם ועולמם יתחלף כפי התחלפות הכרתם ושכלם וזכות הבנתם וכל אחד ואחד מהם מצווה לחשוב עם נפשו במה שהוא חייב בו מעבודת הבורא

אבל החשבון עם הנפש אבער דער חשבון מיטן נפש מיינט מען הוא השתדלות האדם בעניני תורתו ועולמו דאש פלייסונג וואש דער מענטש זאל זיך פלייסין מיט אזעלכע זאכין וואש גהערין צו דער תורה אונ צו דער וועלט זאל דאש אלץ זיין בינו ובין שכלו צווישן אים אונ צווישן זיין שכל כלומר דאש מוז ער אלץ איבר קלערין מיט זיין שכל וויא אזו זאל דאש פלייסונג זיין כדי שידע מה שיש לו כדי ער זאל ווישין וואש ער האט שוין פון מצות אונ מעשים טובים ומה שיש עליו מן החובות אונ וואש פאר אמצות אונ מעשים טובים ער איז נאך שולדיג מקיים צו זיין אונ זאל זיך פלייסין זייא צו מקיים זיין וכבר הזהיר על זה הנביא ע"ה אונ דרויף האט שוין משה רבינו ע"ה לאנג מזהיר גיוועזן באמרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) וידעת היום והשבות אל לבבך דוא זאלשט ווישין היינט אונ זאלשט ווידער קערין צו דיין הארץ כי ה' הוא האלהים אז גאט איז דער רעכטר גאט אונ דוד המלך האט גיזאגט טעמו וראו כי טוב ה' פארשטייט אונ זעהט אז גאט איז גוט אונ אין (דברי הימים) שטייט דע את אלהי אביך ווייש דעם גאט פון דיין פאטר כלומר פאר שטייא מיטין שכל אז ער איז אגאט ועבדהו אונ דין אים אונ אין (תהלים) שטייט אל תהיו כסוס כפרד אין הבין איר זאלט ניט זיין אזו וויא איין פערד אונ אזו וויא איין מויל אייזיל וואש האט קיין פאר שטאנד ניט ואמר במי שלא הסתכל בעניניו אונ ישעיה האט גיזאגט אויף דעם וואש ער קוקט ניט אויף זיינע זאכין וואש ער טוט צוא זיינן זייא גוט צוא ניין ולא חשב עם נפשו עליהם אונ ברעכינט זיך ניט אויף זייא מיט זיין נפש האט ער אויף זייא גיזאגט ולא ישיב אל לבו אונ ער נעמט זיך ניט צום הארצן דיא זאכין וואש ער טוט ולא דעת ולא תבונה אונ ער האט ניט קיין ווישין שאפט אונ קיין פאר שטאנד אונ אין (תהלים) שטייט לא זכרו את ידו אונ זייא האבין ניט גידיינקט אין זיין מאכט אונ נאך שטייט דארטין זכרתי ימים מקדם איך האב גידיינקט אין דיא ערשטע טעג אונ אין (איוב) שטייט אשא דעי למרחוק איך וועל מיין פאר שטאנד אויף הייבין צו ווישין וואש פון לאנג איז גיוועזן :

אבל אם חשבון כל בני אדם שוה אם לא אבער אויב דער חשבון איז גלייך ביי אלע מענטשין אויב ניין נאמר כי התשובה בזה וועלין מיר זאגין אז דיא תשובה איז אויף דעם שהשתדלות בני אדם אז דאש פלייסקייט פון דיא מענטשין בעניני תורתם ועולמם אין דיא זאכין וואש גיהער צוא דער תורה אונ צו דיא וועלטליכע זאכין יתחלף כפי התחלפות הכרתם ושכלם דאש ווערט פאר ביטין ווערליג זייער פאר בייטונג פון זייער פאר שטאנד אונ פון זייער שכל וזכות הבנתם אונ ווערליג דעם לויטרקייט פון זייער פאר שטאנד וכל אחד ואחד מהם אונ איטליכר מענטש פון זייא

הבורא יתעלה כפי הכרתו בטובות הבורא הכוללת והמיוחדת כמו שאמר הכתוב (דברים יא) וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו וגו' כי עיניכם הרואות וגומר רוצה לומר כי טענת הבורא עליכם יותר חזקה ונראית ממה שהיא על בניכם אשר לא ראו את מופתי הבורא כראותכם מפני שאתם ראיתם אותם בעיניכם ואתם המיוחדים בטובות הגדולות מבלעדיהם והנצלים ממכות מצרים וקרח ולא הם ועל כן חייבים אתם בעבודה עליה' וכן נאמר בשאר ב"א כי מה שחייבים בו יתחלף כפי התחלפות הכרתם והתחלפות הטובות עליהם ועל המאמין לחשוב עם נפשו במה שהוא חייב לאלהים ית' וידקדק בדבר בתכלית יכולתו וכפי השגתו ממנו ומה שמגיע אליו במעשה ישתדל בו ויטרח ומה שלא יוכל

זך ונקי : ומה שלא יוכל להשיגו במעשה כו' · כתב הר"מ אלשיך מפני שיש כמה מצות שאין נוהגין בזמן הזה וכמה מצות אינם נוהגים בכל אדם וכל הספרי"ג מצות הם נגד נשמתו של אדם בכולה ג"כ כלול מרמ"ח איברים רוחניים ושס"ה גידין כידוע ואין אדם נשלם עד שיקיים כולם לכך אין תקנה אחרת · רק שיתאוה ויתשוקק מתי יבוא לידו המצות שאין ביכלתו עתה ויקיימנה במחשבה והסכמה זו מצרף הקב"ה למעשה כאילו עשאה את כולם והבורא ידיננו לזכות מאחר

זיי מצוה לחשוב עם נפשו איז גיבאטין ער זאל זיך ברעכנן מיט זיין נפש במה שהוא חייב בו מעבודת הבורא יתעלה אין דעם וואש ער איז שולדיג פון גאטש דינשט כפי הכרתו בטובות הבורא וועדליג זיין דער קענונג אין דיא טובות פון דעם בשעפר הכוללות וואש איז כולל אלע גלייך כלומר וואש ער טוט מיט אלע גלייך והמיוחדות אונ דיא טובות וואש ער טוט מיט אימליכין בזונדער אזו ווי עש שטייט אין (דברים) וידעתם היום אונ איר זאלט היינט ווישין כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו דען ניט מיט אייערע קינדער וואש זייא האבין נישט גוואושט אונ ניט גיזעהען די נסים פון גאט האב איך דאש גירעט כי עיניכם הרואות נאר אייערע אויגין האבין דאש אליין גיזעהן רוצה לומר דער מיט האט ער גימיינט כי טענת הבורא דען דיא טענה פון דעם בשעפר וואש איר בדארפט אים דינען עליכם יותר חזקה ונראית איז אויף אייך שטארקער אונ בעשר ראוי אדער אזו איז דער פשט זיא ווערט אויף אייך בעסר אן גזעהן מיט שכל ממה שהוא על בניכם איידר זיא איז קעגין אייערע קינדר אשר לא ראו מופתי הבורא וואש זיי האבין ניט גזעהן די וואונדר פון דעם בשעפער כראותכם אזו וויא איר האט זיי גזעהען מפני שאתם ראיתם אותם בעיניכם ווייל איר האט דאך דיא וואונדר גיזעהן מיט אייערע אויגין ואתם המיוחדים בטובות הגדולות אונ איר זייט גאיינציגט אין די גרוישע טובות מבלעדיהם חוץ זיי כלומר אייך אליין האט גאט גיטאן די גרוישע טובות מיטין מן אונ באר אונ מיטין שליו אבער זיי ניט והנצלים ממכות מצרים וקרח אונ איר זייט ניצול גיווארין פון די מכות מצרים אונ פון קרח ולא הם אונ ניט זיי ועל כן חייבים אתם בעבודה עליהם אונ דרום זייט איר שולדיג גאט דער פאר צו דינען וכן נאמר בשאר בני אדם אונ אזו ווערט אויך גיזאגט ביי אנדערע מענטשין כי מה שחייבים בו אז וואש זיי זיינן חייב צו טאן יתחלף כפי התחלפות הכרתם ווערט צו שיידט וועדליג דאש צווישין שייד פון זייער פאר שטאנד כלומר אימליכער בדארף טאן נאך זיין פאר שטאנד נאך והתחלפות הטובות עליהם אונ וועדליג דיא טובות וואש גייט איבר אויף זיי זיינן זיי שולדיג דער פאר גאט צו דינן כלומר דער מענטש זאל זיך ברעכענן וועדליג דיא טובות וואש גאט האט אים גיטאן איז ער שולדיג דער פאר אים אזו צו דינען ועל המאמין לחשוב עם נפשו אונ אויף דעם וואש גלויבט אין גאט איז מוטל ער זאל זיך זעלבשט ברעכענן במה שהוא חייב לאלהים אין דעם וואש ער איז חייב צו גאט ודקדק בדבר בתכלית יכולתו אונ ער זאל דרויף מדקדק זיין אזו ווייט וויא זיין יכולת אונ זיין פאר שטאנד גרייכט דער פון ומה שמגיע אליו במעשה אונ וואש פאר איין מצוה ער קאן גרייכין צו טאן ישתדל בו ויטריח זאל ער זיך

יוכל להשיגו במעשה ישיגהו בידיעה ויתאוהו כמ"ש דוד ע"ה (תהלים קיט) אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך ואמר (שם קיט) הנחמדים מזהב ומפז רב וגו' והבורא ידינהו בו לזכות והוא חייב לצפות לעתות אשר תשיג ידו ויוכל בהם לשלם מה שיתכן לו מחובות הבורא יתברך ואל ירחיב על עצמו האמתלאות בו ויזלזל בו ויניחהו ויתעלם ממנו פן יהיה נעכר ביום החשבון הגדול כמו שכתוב (משלי יג) בז לדבר יחבל לו :

פרק ג **אבל** על כמה פנים יהיה חשבון האדם עם נפשו לאלהים יתעלה אומר כי אופני החשבון רבים בענין הזה אך אבאר מהם שלשים פנים יתבאר מהם מה שאדם חייב בו לאלהים כשנותן אותם אל לבו ומקבל על נפשו לחשוב בהם ולזכור אותם תמיד :

מאחר שמחשבתו היא טובה : והוא חייב לצפות כו' · שבאם בא לידו מצוה שיוכל לקיים בפועל ויניחנו לומר די לי במחשבה לקיימם איננו כלום : פן יהיה נעכר ביום החשבון הגדול · וע' בס"ז שלי מזה באורך והבאתי בזכירת שבת מסי' קנ"ח שבקיום מצות שבת לבד בכל פרטים שיתבארו שם ובר"ח נוכל לעשות ג"כ לבוש רוחני לכל רמ"ח אברינו ושס"ה גידינו כאלו קיים כל התרי"ג מצות : אחלי · אני מיחל שיכונו דרכי לשמור חקיך : בז לדבר · אפי' אחד ממצות אלו אם מבזה סוף שיחבל בשבילם לשון אם חבול תחבול כפרש"י :

זיך דרינגען פלייסין אונ מטריח זיין אז ער זאל דיא מצוה טאן ומה שלא יוכל להשיגו במעשה אונ דאש וואש ער קאן ניט גרייכין עש צוא טאן דהיינו זעלכע מצות וואש איז ניט נוהג אין חוץ לארץ ישיגהו בידיעה זאל ער עש גרייכין מיט זיין פאר שטאנד כלומר דיא מצוה זאל ער ווישין אז ער בדארף צו טאן נאר ער קאן זיא ניט גרייכין ויתאוהו אונ זאל גילוסטין מקיים צוא זיין די מצוה אזו וויא דוד המלך האט גזאגט אחלי מיין האפין אדער בעטין איז יכונו דרכי לשמור חקיך דאש מיינע וועגן זאלין זיין אן גריכט צוא היטן דיינע גזעץ אונ נאך שטייט דארט הנחמדים זייא זיינען גלוסטיגער מזהב ומפז רב פון פיל גאלד אונ גים גאלד והבורא ידינהו בו לזכות אונ דער בשעפר וועט אים דרינגן דן זיין צוא גוטין והוא חייב לצפות אונ ער בדארף האפין לעתות אשר תשיג ידו צוא דיא צייטין וואש זיין מאכט וועט גרייכין ויוכל בהם אונ ער וועט קאנן אין דיא צייטין לשלם צו בצאלין מה שיתכן לו מחובת הבורא יתברך וויא ווייט ער וועט קאנען וואש ער איז שולדיג צום בשעפר ואל ירחיב על עצמו האמתלאות בו אונ זאל זיך ניט זוכין אין דעם קיין תרוצים זיך צו פאר ענטפערין ויזלזל בו אונ מזלזל זיין אין דר מצוה ויניחהו אונ זאל זיא אוועק לאזין צוא טאן אונ ער וועט זיך וועלין פטירן מיט וואש ער האט אויף איר גיהאט אמחשבה איז שוין גינוג פן יהיה נעכר ביום החשבון הגדול ווארום טאמר וועט ער בטריבט ווערין אז דער טאג וועט קומן אז ער וועט מוזין דעם גרוישן חשבון אפ געבן פר גאט אזו וויא עש שטייט אין (משלי) בז לדבר יחבל לו דר וואש איז מבזה אזאך פון דער תורה ווערט ער דריבער גמשכינת אדער יחבל לו ביילט ער אין זיך אליין כלומר ער ווערט דריבר גישטראפט :

אבל על כמה פנים אבר אין וויפיל ערלייא אופנים יהיה חשבון האדם עם נפשו לאלהים יתעלה זאל דער מענטש האבין חשבון מיט זיין לייב פון גאטש וועגין אומר וועל איך זאגין כי אופני החשבון רבים הם בענין הזה אז דיא אופנים פון דעם חשבון אין דער זאך זיינען פיל כלומר פיל ערלייא אופנים מוז ער דעם חשבון האבין מיט זיין לייב אך אבאר מהם שלשים פנים נאר איך וועל דער פון בשיידין דרייסיג אופנים ויתבאר מהם אונ פון זייא וועט אויש גיקלערט ווערין מה שהאדם חייב בו לאלהים וואש אמענטש איז חייב צוא גאט כשנותן אותם אל לבו אז ער וועט דיא זאבן צום הארצן נעמן ומקבל על נפשו לחשוב בהם תמיד אונ וועט אויף זיך נעמן אז ער זאל דרויף טראכטין אונ תמיד גידיינקן וועט ער פאר שטיין וויא אזו ער איז חייב צו לויבן דעם בשעפר :

א **הראשון** כשיסתכל האדם בענין עצמו ויחשוב בתחלת הויתו ויציאתו מלא מציאה אל מציאה והעתקתו מאין ליש ללא יתרון שקדם לו אך חסד אלהים וטובו ונדבתו ויראה בשכלו כי הוא השוב בענינו ונשא במדרגתו ומעולה במתכונתו מן הבהמה והצמח והמוצק יתחייב להודות לבוראו יתברך וימשל בזה משל קרוב יעלה במחשבתו אילו בעת ינקותו השליכתו אמו במסילה ועבר אדם אחד וראה אותו וחמל עליו ואסף אותו אל ביתו ונטפל בגדולו עד אשר גדל והשכיל היאך היה חייב לרוץ לרצונו וכל אשר יצוהו בו ויזהירהו ממנו "וכמה הוא חייב לו מן החובות וכפי הגנת הבורא עליו והספקתו בכל עניניו צריך שיהיה המשכו אחר עבודתו וקבול מצותיו וכבר הוכיח הנביא האומה בענין הזה באמרו (דברים הלה׳

הראשון מלא מציאה · מלא היה נמלא ונולד להיותו נמלא בעולם : והמוצק הוא הדומם (וימשל בזה) ענין המשל הזה בפתיחת שער הבחינה

"(פי׳ אפילו אותן דברים בהוא אינו מצוה אותו רק בהוא יודע ברצונו לעבודתו הוא חייב לעבודתו לו) :

הראשון דאש ערשטע איז כשיסתכל האדם בענין עצמו אז דר מענטש זאל בטראכטן אויף זיינע ענינים זעלבשט ויחשוב בתחלת הויתו אונ זאל גידיינקען אין דעם אן הייב פון וואנען ער האט זיך גינומן ויציאתו אונ זיין ארויש גיין איז גיוועזן מלא מציאה אל מציאה פון דעם וואו ער איז נאר נישט פאר האנדן גיוועזן איז ער בשאפן גווארן ער זאל זיין אויף דער וועלט והעתקתו מאין ליש אונ ער איז גירוקט גיווארין אויש נישט צו אזאך וואש איז פאר האנדן ללא יתרון שקדם לו אונ ער האט נאך קיין גוטש אדר מעלות אין זיך ניט גיהאט אז גאט זאל אים בדארפין פון דעסט וועגין בשאפין אך חסד אלהים נאר גאט האט דאש גיטאן מיט זיין חסד וטובו ונדבתו אונ זיין גוטקייט אונ זיין מילדיקייט ויראה בשכלו אונ ער זאל פאר שטיין מיט זיין שכל כי הוא חשוב בעניניו אז ער איז חשוב אין זיין ענין כלומר ווארום זיין ערשטע הרכבה איז פון דיא בעשטע יסודות ונשא במדרגתו אונ איז דר הויבין אין זיין מדרגה וואש ער זאל גיוועלטיגן איבער אלע לעבדיגע בשעפניש ומעולה במתכונתו אונ איז בעשר אין זיין גישטאלט מן הבהמה פון אבהמה והצמח והמוצק אונ פון דעם וואש שפראצט אויש דער ערד אונ פון דיא זאכין וואש קאנען גישמאלצן ווערין גלייך אז אייזין אדר קופר אונ נאך אזו אגלייכן אז דער מענטש ווערט דאש אלץ פאר שטיין יתחייב להודות לבורא יתברך וועט ער זיך זעלבשט מחייב זיין צוא לויבין דעם בשעפר יתברך וימשל בזה משל קרוב אונ דרויף קאן מען איין גלייכן משל ברייגגן יעלה במחשבתו ער זאל אויף ברייננגן אין זיין מחשבה אילו בעת ינקותו השליכתו אמו במסילה ווען אין זיין יוגינט וואלט אים דיא מוטר אוועק גיווארפין אויף אוועג ועבר אדם אחד וראה אותו אונ עש איז איבר גיפארן איין מענטש אונ האט אים גיזעהן וחמל עליו אונ האט זיך אויף אים דער בארימט ואסף אותו אל ביתו אונ האט אים גנומן אין זיין הויז אריין ונטפל בגדולו אונ האט זיך מטפל גיוועזן מיט זיין דר ציהען כלומר אונ האט אים אויף גיצוגן עד אשר גדל ביז ער איז גרויש גיווארין והשכיל אונ האט פר שטאנד גיקריגן קאן מען דאך פאר שטיין היאך היה חייב לרוץ לרצונו וויא אזו ער וואלט בדארפט לויפן זיין ווילן צו טאן כלומר ער וואלט דאך בוודאי בדארפט דעם מענטשינש ווילן צו טאן מיט גרויש זריזות וכל אשר יצוהו בו אונ אלץ וואש ער גיבט אים ער זאל עש טאן ויזהירו ממנו אונ דאש וואש ער איז אים מזהיר דער פון ער זאל עש ניט טאן בדארף ער דאך אים בוודאי צו פאלגן וכמה הוא חייב לו מן החובות אונ אויך קאן מען פר שטיין וויפל זאכין נאך מער איז פאר האנדין וואש ער איז אים אלץ שולדיג צוא טאן כלומר אפילו אזעלכע זאכין וואש ער גבית אים ניט נאר ער פאר שטייט אז זיין ווילן איז ער זאל עש אים טאן בדארף ער אים אויך טאן (עיין בהג״ה) וכפי הגנת הבורא אונ וועדלג דר בשעפר בשיצט אוף אים והספקתו

בכל

לג) הלה׳ תגמלו זאת עם נבל ולא חכם וגו׳ ובאר יחזקאל (יחזקאל טו) בפ׳ ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ושאר הענין :

והשני השבון האדם עם נפשו בגודל טובות האלהים עליו בחבור גופו והשלמת צורתו ומהותו (ס"א ומינותו) ותבנית אבריו והוצאתו מבטן אמו ביכולתו יתברך והכנת טרפו קודם לזה אחריו כפי הראוי לו וכשיעור צרכו הסד מאלהים עליו ויחשוב בנפשו אילו היה חסר בתחלת בריאתו עינים או ידים או רגלים ויהיה ביכולת אדם לעשותם לו עד שיהיה גופו שלם בהם היאך תהיה הודאתו לו ושבחו והמשכו למצותו והדבקו בעבודתו וכפי זה צריך שימשך אחר בוראו יתברך אשר תקן גופו והשלים אבריו כלם בתכלית התיקון

סנהינה : הלי"י תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך. פי׳ הרמב"ן נבל נקרא מי שמשלם רעה למי שהטיב עמו :

והשני אשר תקן גופו כו׳ בתכלית התיקון והתיכון. כל אחד בתיקונו הטוב והנאות שיוכל להיות והתיכון הם

בכל עניניו אונ גיט אים גנוגן אין אלימן וואש ער בדארף צריך שיהיה המשכו אחר עבודתו מוז ער זיך נאך ציהן נאך זיין דינסט וקבולו מצותו אונ צו האלטין זיינע מצות וכבר הוכיח הנביא האומה בענין הזה אונ דער נביא משה רבינו עליו השלום האט דאש פאלק ישראל שוין גישטראפט מיט אזו אגלייכין באומרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) הלה׳ תגמלו זאת גיהערט איר דען דאש צו גאט בצאלן איר שאלקהאפטיגע אונ אום פר שטאנדיג פאלק ובאר יחזקאל אונ יחזקאל האט אויך בשייד דער פון אין דער פרשה ואעבור עליך איך בין פאר דיר אין מצרים איבער גיגאנגן ואראך מתבוססת בדמיך אונ האב דיך גיזעהן איין גיטרעטן אין דיין בלוט פון פסח אונ פון מילה ושאר הענין אונ וויא ווייטער שטייט :

והשני אונ דאש אנדערע איז חשבון האדם עם נפשו דאש דער מענטש זאל מיט זיך זעלבשט השבון האבין בגודל טובות האלהים עליו פון דיא גרוישי טובות וואש גאט האט אים גטאן בחבור גופו מיט דעם בהפטונג פון זיין גוף והשלמת צורתו אונ דאש גאנצקייט פון זיין צורה ומהותו אונ זיין מהות ותבנית אבריו אונ דאש גשטאלט פון זיינע גלידר והוצאתו מבטן אמו אונ וויא ער האט אים אויש גצוגן פון זיין מוטרש בוך אונ דאש האט גאט אלץ גיטאן ביכולתו יתברך מיט זיין מאכט יתברך והכנת טרפו קודם לזה ואחריו אונ וויא דער בשעפר האט אים אן גברייט זיין שפייז איידר ער איז בשאפן גיווארין אונ דער נאך כפי הראוי לו אזעלכי שפייז וואש איז ראוי צוא אים וכשיעור צרכו אונ וויפיל ער באדארף חסד מאלהים עליו אונ דאש האט גאט אלץ גיטאן מיט זיין הסד ויחשוב בנפשו אונ זאל בייא זיך זעלבשט טראכטן אילו היה חסר בתחלת בריאתו עינים או ידים או רגלים ווען ער וואלט בשאפן גווארין אן אויגן אדר אן הענט אדער אן פים ויהיה ביכולת אדם לעשותם לו אונ אמענטש זאל האבן די מאכט צו מאכין אים דיא זעלביגע עד שיהיה גופו שלם בהם ביז זיין גוף זאל זיין גאנץ מיט זיי כלומר ווענער וואלט גבארין גיווארין אן איין האנט אונ אמענטש זאל אים זיא צו מאכין אזו ווי עש גהער צו זיין איין האנט ביי אמענטשן היאך תהיה הודאתו לו וויא אזו וואלט ער אים בדארפט דאנקן כלומר עש האט דאך קיין שיעור ניט וויפל ער וואלט בדארפין אים דר פאר דאנקן ושבחו אונ צו לובין אים והמשכו למצותו אונ נאך צוא ציהן נאך זיין גיבאט והדבקו בעבודתו אונ צו בהעפטין זיך אין זיין דינשט וכפי זה אונ נאך דעם גאנג נאך כלומר אז עש איז יוא אזו צריך שימשך אחר בוראו יתברך באדארף ער זיך נאך ציהן נאך זיין בשעפר יתברך אונ ער גיהער אים בוודאי צו פאלגן אשר תקן גופו וואש ער האט אן גברייט זיין גוף והשלים אבריו כלם בתכלית התיקון אונ האט אים גאנץ גימאכט זיינע אברים מיט

ארעכטן

הס"ל מספר והתיקון שאינו חסר שום אבר וגיד מה שהוא צריכו ולתקנתו :

והשלישי ויחשוב אילו כו' . וז"ל אורחות צדיקים ויחשוב אלהם כוא היה שוטה או משוגע ח"ו ותקרע כסותו כמה היה עיניו מקולקלין ולא היה נחשב למאומה בעיני ב"א ואם בא רופא ורפא אותו משטותו ומשגעונו כמה היה ראוי לשבחו ע"ז כ"ש הבורא ית' וכו' רבות

התיקון והתיכון כמו שאמר (איוב י) זכר נא כי כחומר עשיתני וגו' ושאר הענין ואמר (תהלים קל"ט) כי אתה קנית כליותי ואמר (שם כב) כי אתה גוחי מבטן :

והשלישי חשבון האדם עם נפשו והסתכלו בגודל טובות האלהים עליו במה שהועילו מן השכל וההכרה עם הרבה מדות טובות וחמודות ונכבדות יש לו בהם יתרון על החיים שאינם מדברים כמו שכתוב (איוב לה) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו ויחשוב אילו היה עירום מן השכל וההכרה והועילו בהם אדם כמוהו והכיר יתרון מה שהוא בו על מה שהיה בו ההיה מספיק לו כל ימי חייו ומדת ימיו להיות מתמיד בהודאתו ושבחו על זה תחת גמולו כל שכן הבורא יתברך אשר אין קין לטובותיו עלינו

אַרֶעכְטִין פַארִיכְטוּנְג והתיכון אוּנ מִיט דֶער צָאל פוּן דִיא אֵבְרִים כְּלוֹמַר עֶשׁ גֵייט אִים נִיט אָפּ קַיין שוּם אֵבֶר אַזוֹ וְוִיא אִיוֹב הָאט גְזָאגְט זכר נא כי כחומר עשיתני גְרֵיינְק נָאר אַז דוּא הָאשְׁט מִיךְ גְמַאכְט אַז לֵיים ושאר הענין אוּנ וְוִי וַוייטֶר שְׁטֵייט אוּנ אִין (תהלים) שְׁטֵייט כי אתה קנית כליותי דֶען דוּא גָאט הָאשְׁט מַיינֶע נִירִין בַּשַׁאפִין אוּנ נָאךְ שְׁטֵייט דָארְט כי אתה גוחי מבטן דֶען דוּא הָאשְׁט מִיךְ אוֹישׁ דֶעם בּוֹיךְ אוֹישׁ גִיצוֹגִין :

והשלישי אוּנ דָאשׁ דְרִיטֶע אִיז חשבון האדם עם נפשו דֶער מֶענְטְשׁ זָאל מִיט זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט הֶשְׁבּוֹן הָאבִּין והסתכלו בגודל טובות האלהים עליו אוּנ זָאל קוּקִין אוֹיף דִיא גְרוֹישֶׂע טוֹבוֹת וָואשׁ גָאט הָאט אִים גִיטָאן במה שהועילו מן השכל מִיט דִיא הִילְף וָואשׁ עֶר הָאט אִים גִיגֶעבִּין מִיט דֶעם שֵׂכֶל וההכרה אוּנ מִיט דֶעם פַאר שְׁטַאנְד כְּלוֹמַר מִיט דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט גִיגֶעבִּין אִים אַיין שֵׂכֶל עם הרבה מדות טובות וחמודות ונכבדות מִיט נָאךְ פִיל גוּטֶע אוּנ גְלוּסְטִיגֶע אוּנ חָשׁוּבִי מִדוֹת יש לו בהם יתרון על החיים ; שאינם מדברים וָואשׁ דוּרְךְ זֵייא הָאט עֶר אַיין מֶערוּנְג אוֹיף דִיא אִיבְּרִיגֶע לֶעבְּדִיגֶע בַּשֶׁעפֶּענֶעשׁ וָואשׁ קָאנֶען נִיט רֵיידִין כְּלוֹמַר דוּרְךְ דֶעם שֵׂכֶל אוּנ דוּרְךְ דִיא מִדוֹת אִיז עֶר בֶּעשֶׂער פוּן דִיא לֶעבֶּדִיגֶע בַּשֶׁעפֶּענֶעשׁ וָואשׁ קָאנֶען נִיט רֵיידִין אַזוֹ וְוִיא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין (איוב) מלפנו מבהמות ארץ דוּא הָאשְׁט אוּנְז גִימַאכְט מֶער לֶערְנֶען אַז דִיא בְּהֵמוֹת פוּן דֶער עֶרְד ומעוף השמים יחכמנו אוּנ מֶער פוּן דִיא פֵייגִיל וָואשׁ פְלִיהֶען אוּנְטֶער דֶעם הִימֶעל הָאשְׁטוּ אוּנְז גִימַאכְט קְלוּג ויחשוב אוּנ זָאל טְרַאכְטִין אילו היה עירום מן השכל וההכרה וֶוען עֶר וָואלְט נַאקֶעט גִיוֶוען פוּן דֶעם שֵׂכֶל אוּנ פוּן דֶעם פַאר שְׁטַאנְד והועילו בהם אדם כמוהו אוּנ עֶשׁ זָאל אִים דְרִינֶען הֶעלְפִין אַזוֹא אַמֶענְטְשׁ וְוִיא עֶר אִיז והכיר יתרון מה שהוא בו על מה שהיה בו אוּנ זָאל דֶער קָאנֶען זַיין בֶּעסִירְקֵייט וְוִיא עֶר אִיז אִיצוּנְד בֶּעסֶער אֵיידֶער עֶר אִיז גִיוֶועזְן פְרִיעֶר ההיה מספיק לו כל ימי חייו וָואלְט דֶען גְנוּג גִיוֶועזְן אַלֶע זַיינֶע לֶעבִּן טָאג וָואשׁ עֶר וֶועט נָאךְ לֶעבִּין פוּן הַיינְט אָן ומדת ימיו אוּנ אֲפִילוּ דִיא מָאס פוּן זַיינֶע טֶעג כְּלוֹמַר אֲפִילוּ אַלֶע זַיינֶע טֶעג פוּן קְלֵיין וַוייא אָן להיות מתמיד בהודאתו ושבחו על זה אַז עֶר זָאל אִים תָּמִיד דַאנְקִין אוּנ לוֹיבִּין אוֹיף דֶעם וָואשׁ עֶר הָאט אִים פַאר שְׁטַאנְד גִימַאכְט וָואלְט דָאשׁ דֶען גִינוּג גִיוֶועזְן תחת גמולו פַאר זַיין שְׂכַר כְּלוֹמַר עֶר אִיז דָאךְ בְּוַודַאי נָאךְ מֶער וֶוערְט דֶער פַאר כל שכן הבורא יתברך מִכָּל שֶׁכֵּן דֶער בַּשֶׁעפֶר יִתְבָּרֵךְ אשר אין קץ לטובותיו עלינו וָואשׁ עֶשׁ הָאט קַיין סוֹף נִיט צוּא דִיא טוֹבוֹת וָואשׁ עֶר טוּט אוּנְז ולא תכלית להסריו עמנו אוּנ עֶשׁ אִיז קַיין עֶק נִיט צוּא זַיינֶע חֲסָדִים וָואשׁ עֶר וֶועט נָאךְ טָאן מִיט אוּנְז אַזוֹ וְוִיא עֶשׁ שְׁטֵייט אִין

תהלים

עלינו ולא תכלית להחדיו עמנו כמו שכתוב (תהלי' מ) רבות עשית אתה ה' אלהי וגו' :

והרביעי חשבונו עם נפשו בגודל טובות האלהים עליו בהערתו אל מה שיש בו חיותו בשני העולמים בתורה נכבדת נאמנה להסיר עורונו ולבער סכלותו ולהאיר עיניו ולהקריבו אל רצון אלהיו ותודיענו אמתת בוראו ומה שהוא חייב לו אשר בו תשלם הצלחתו בשני העולמים כמו שכתוב (שם יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש וגו' פקודי ה' ישרים משמחי לב וגו' ויחשוב בנפשו אילו היתה נעדרת ממנו אחר שהכיר מעלתה ואח"כ נזדמן לו אדם שהועילו בה תהיה רואה השתדלותו ויכולתו מספקת להשלים הודאתו ושבחו על זה וכ"ש הבורא המעיר בה והמפיק להבנתה והעוזר לו עליה והמעט ממה שאנו חייבים לו מן ההודאה עליה הוא

רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו · ר"ל כל מעשיך שעשית בעוה"ז הוא בשבילנו בשביל האדם להיטיב לנו שהאדם הוא תקנת כל העולם כמ"ש בשער א' וב' כמה פעמים ומ"ה פי' מחשבותיך אלינו יפרש מהשבותיך אלינו על מחשבות השכליות שנתנו לנו מאתו ית' עכ"ל :

והרביעי בתורה נכבדת נאמנה וכו' · כי איך היה יכולת ביד האדם לקרב אל האלהים ולמצוא חן בעיניו אם לא בתורתו שהוא בעצמו ית' הורה לנו את הדרך הטובה אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה כדי לעשות רצונו ובזה נמצא חן בעיניו בעוה"ז ובעוה"ב ומי שאינו הולך בנתיבותיה הוא ממשש כעור בצהרים כמו שנראה לעינים : ובתורה נוכל לבא לידי רוח הקודש ולכל המעלות טובות למקום עלינו כמ"ש בריש הקדמת המחבר ע"ש : כמ"ש תורת ה' תמימה וכו' עיין

(תהלים) רבות עשית אתה ה' אלהי פִיל זַאכֶן הָאשְׂטוּ גִיטָאן גָאט מַיין גָאט אִיז דָאךְ שׂוֹין אַפְּשִׁיטָא אַז וַוייל מֶען לֶעבְּט קָאן מֶען אִים דֶער פַאר נִיט אָפּ דַאנְקִין :

והרביעי אוּנ דָאשׂ פֶערְטֶע אִיז חשבונו עם נפשו בגודל טובות האלהים עליו עֶר זָאל מִיט זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט חֶשְׁבּוֹן הָאבְּן פוּן דִי גְרוֹישֶׂע טוֹבוֹת וָואשׂ גָאט הָאט אִים גִיטָאן בהערתו אל מה שיש בו חיותו בשני העולמים מִיט דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט אִים זַיין הַארְץ דֶר וֶועקְט צוּ אַזוֹ אַזַאךְ וָואשׂ דְרִינֶן הֵיינְגְט אָן זַיין לֶעבִּין אִין בֵּיידֶע וֶועלְטִין אוּנ מִיט וָואשׂ הָאט עֶר אִים דֶער וֶועקְט בתורה נכבדת מִיט דֶר חָשׁוּבֶר תוֹרָה נאמנה דִיא וָוארְהַפְטִיגִי הָאט עֶר אִים מִיט אִיר דֶער וֶועקְט להסיר עורונו צוּא אָפּ טָאן זַיין בְּלִינְדְקַייט ולבער סכלותו אוּנ אוֹישׂ צוּא רַאמִין זַיין אוּם פַאר שְׂטַאנְדְקַייט ולהאיר עיניו אוּנ צוּ דֶר לַייכְטְן זַיינֶע אוֹגְן ולהקריבו אל רצון אלהיו אוּנ צוּ גְנֶעהֶנֶן אִים צוּ דֶעם וִוילְן פוּן גָאט ותודיענו אמיתת בוראו אוּנ זִיא מַאכְט אִים וִוישְׂן דִי וָוארְהַאפְטִקֵייט פוּנְזַיין בַּשֶׂפֶר ומה שהוא חייב לו אוּנ אוֹיךְ מַאכְט זִיא אִים וִוישְׂן וָואשׂ עֶר אִיז שׂוּלְדִג צוּ גָאט אשר בו תשלם הצלחתו בשני העולמים וָואשׂ דוּרְךְ דָעם וֶועט זַיין גַאנְץ זַיין הַצְלָחָה אוֹיף בֵּיידֶע עוֹלָמוֹת אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׂטֵייט אִין (תהלים) תורת ה' תמימה דִיא תּוֹרָה פוּן גָאט אִיז גַאנְץ משיבת נפש זִיא דֶער קְוִויקְט דָאשׂ נֶפֶשׁ פקודי ה' ישרים דִיא גִיזֶעץ פוּן גָאט זַיינֶן רֶעכְט פַארְטִיג משמחי לב זַייא דֶער פְרֵייעֶן דָאשׂ הַארְץ ויחשוב בנפשו אוּנ זָאל בַּייא זִיךְ זֶעלְבְּשְׁט טְרַאכְטִין אילו היתה נעדרת ממנו אחר שהכיר מעלתה וֶוען נָאךְ דֶעם אַז עֶר הָאט שׂוֹין דֶער קָאנְט דִיא מַעֲלָה פוּן דֶער תּוֹרָה וָואלְט זִיא פוּן אִים גְמִינֶערְט וֶוערְן כְּלוֹמַר וֶוען עֶר וָואלְט זִיא פַאר גֶעסְן ואחר כך נזדמן לו אדם שהועילו בה אוּנ דֶר נָאךְ זָאל זִיךְ אִים טְרֶעפִין אַמֶענְטְשׁ וָואשׂ עֶר זָאל אִים דְרִינֶען הֶעלְפִין ההיתה ראויה השתדלותו ויכולתו מספקת להשלים הודאתו ושבחו על זה וָואלְט דָען אַלֶע זַיין פְלַייס אוּנ זַיין יְכוֹלֶת גִינוּג גִיוֶועְן דֶעם זֶעלְבִּיגְן צוּ קָאנֶן אִין גַאנְצִין אָפּ דַאנְקֶן אוּנ לוֹיבִּן אוֹיף דֶעם וכל שכן הבורא אִיז דָאךְ שׂוֹין אַבָל שֶׁכֵּן דֶער בַּשֶׂעפֶר המעיר בה וָואשׂ עֶר הָאט דֶעם מֶענְטְשְׁן דֶר וֶועקְט צוּ דֶער תּוֹרָה והמפיק להבנתה אוּנ וָואשׂ עֶר הָאט אִים אוֹישׂ גִיצוֹיגִין צוּ אִיר פַר שְׂטַאנְד כְּלוֹמַר וָואשׂ עֶר הָאט אִים פַאר שְׂטַאנְד גִיגֶעבְּן צוּ פַאר שְׂטֵיין דִיא תּוֹרָה והעוזר לו עליה אוּנ וָואשׂ עֶר הֶעלְפְט אִים נָאךְ צוּ אִיר כְּלוֹמַר מְקַיֵים צוּ זַיין דִיא תּוֹרָה אִיז דָאךְ אַבָל שֶׁכֵּן אַז וָואשׂ מִיר זָאלְן אִים לוֹיבְּן אוּנ

דאנקן

הוא שנרוץ להדבק בתורתו ונמהר לקבל מצותו והזהרתו כמו שכתוב (תה קיט) חשתי ולא התמהמהתי וגו' ואמר (שם) מה אהבתי תורתך ואמר מה נמלצו לחכי אמרתך :

והחמישי שיחשוב עם נפשו בהתאחרו מהבין ספר תורת האלהים ומנוחת נפשו מבלתי עמוד על עניניו ואיננו עושה כן בספר שיגיעהו ממלך אם הוא מסופק בהבנתו מפני הדמות הכתיבה או המלות או לעומק עניניו ודקותם והתערבותם וצחות דבריו אבל היה נותן כל לבו ושכלו בו לעמוד על עניניו והיה מצטער צער גדול עד שיבין כוונתו בו וכשהוא עושה זה לעמוד על ספר אדם כמה הוא חייב לעשות מכפלי זה עד שיבין ספר אלהיו אשר הוא חייו והצלתו כמו שכתוב (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימיך וגו' והיאך התרת לעצמך אחי להתעלם ממנו ולהסתפק לך ממנו מה שהוא קרוב·

עיין לעיל מ"ש פי' פסוק זה מבעל העיקרים ע"ש : **והחמישי** והתערבותם · מל' וערבה לה' קול ערב או לבין תערובות מדברים הרבה וסיים בה' א"נ ואין ספק אם היה במקומו אפילו קטן מן הקטנים שהוא יודע לפרש אותו מה שלא הבינותים ממסר ללכת אליו ולא היה מתבייש כ"ש וכו': והיאך התרת לעצמך כו' · נגלה

דאנקן איז אלץ ווייניג והמעט ממה שאנו חייבים לו מן ההודאה עליה אונ דאש ווייניגשטע וואש מיר זיינן חייב אים צו לויבן דער פר היא איז דאש שנרוץ להדבק בתורתו אז מיר זאלין לויפין צוא בהעפטין זיך אין זיין תורה ונמהר לקבל מצותו אונ מיר זאלן זיך היילן מקבל צוא זיין זיינע מצות וואש ער האט אונז געהייסן טאן והזהרתו אונ דאש וואש ער האט אונז מזהיר געוועזן אז מיר זאלן זיי נים טאן אזו ווי עש שטייט אין (תהלים) חשתי ולא התמהמהתי איך האב געאיילט אונ ניט געזאמט צו היטן דיינע מצות אונ נאך שטייט דארטין מה אהבתי תורתך וויא ליב האב איך דיין תורה : **והחמישי** אונ דאש פינפטע איז שיחשוב עם נפשו אז ער זאל זיך זעלבשט בדיינקן בהתאחרו מהבין ספר תורת האלהים פון זיין שפעטיגן צוא פאר שטיין גאטש תורה כלומר וויא ער איז פויל אונ וויל זיך ניט מיהין צוא פאר שטיין גאטש תורה ומנוחת נפשו מבלתי עמוד על עניניו אונ שטעלט זיך גרואט אונ וויל זיך ניט במיאן רעכט דרויף צו טראכטן ער זאל רעכט פאר שטיין וואש דרינן שטייט ואיננו עושה כן בספר שיגיעהו ממלך אבר דאש טוט ער דאך נים ווען אז עש קומט אים אן איין בריב פון איין מלך אם הוא מסופק בהבנתו אז ער קאן עש ניט רעכט פר שטיין ענטפר מפני הדמות הכתיבה ווייל אין דעם כתב איז פר האנדן אזעלכע אותיות וואש ווייזן אויש גלייך איינש צום אנדערין למשל בייא לשון הקודש דער קאנט מען ניט רעכט צווישן איין ר אונ צווישן איין ד אדר צווישן איין ס אונ צווישן איין ם או המלות אדער ער פאר שטייט ניט די טייטש פון דיא ווערטר למשל דאש ווארט ובגד איז אמאל דער טייטש אקלייד אונ אמאל איז דאש טייטש פעלשין אונ אזו אגלייכין איז פאר האנדין בייא אלע כתבים אונ אין אלע לשונות או לעומק עניניו ודקותם אדר ווייל דיא ענינים דער פון זיינען זייער טיף אונ איידיל והתערבותם אדר מחמת די ווערטר זיינן דרינן צו מישט כלומר ווערליג אים דאכט זיך שטייען זייא נים רעכט כסדר וצחות דבריו אדר מחמת דעם לויטערקייט פון זיינע רייד כלומר דיא בריב איז גישריבן מיט שיינע מליצות ע"פ חכמות אונ ער פאר שטייט עש נים וועט ער זיך דאך דרינן נים גירואט זיין אבל היה נותן כל לבו ושכלו בו נייערט ער וואלט גאר זיין הארץ אונ אלע זיינע מחשבות דרינן אריין גיטאן לעמוד על עניניו כדי ער זאל דעם ענין וואש דארטין שטייט רעכט פר שטיין והיה מצטער צער גדול אונ וואלט זיך זייער מצטער גיוועזן אונ וואלט דריבר אזו לאנג גיטראכט עד שיבין כוונתו בו ביז ער זאל פר שטיין רעכט די כוונה דר פון וכשהוא עושה זה אונ ווען ער וואלט דאש דאזיגע גיטאן לעמוד על ספר אדם צו פאר שטיין איין בוך פון איין מענטשן

מענינו ונגלה מפשוטו ותקל בזולתו הלא תראה חסרונך ופחיתותך בדבר הזה הלא זה דומה למעשה מי שנאמר בו (דניאל ה) ולאלהי כספא ודהבא נחשא ופרזלא וגו' ולאלהא די נשמתך בידיה וכל ארחתך ליה לא הדרת:

והששי שיחשוב בנפשו כשהוא מרגיש במדותיו שהן נוטות להמרות הבורא ולהפר בריתו ויחשוב בנפשו ויעביר על לבו כל מה שהשיג בחושיו משרשי העולם וענפיו ופשוטו ומרכבו ועליונו ותחתונו שכולו עומד בדבר ה' ושומר ברית ה' האם ראה ממנו דבר יוצא

ונגלה מפשוטו ותקל בזולתו · ר"ל סודות התורה והענינים הדקים שבתורה תבליך אחר גווך ובזוהר האריך בזה מאוד ולייט אמאן דאמר דאין בתורה אלא פשוטה כי כל אדם יוכל ג"כ לחבר דברי הימים ומעשיות כאלה וכאלה ולא על אדם נקרא תורת ה' תמימה משיבת נפש וגו' ולא על אדם רצו המלאכים לקבל התורה אלא בוודאי שיש פנימיות וסודות גדולות על כל אות וקוצי אותיות ע"ש:

והששי משרשי העולם · הם הד' יסודות · וענפיו הם שנמזג מהיסודות

מענטשין כמה הוא חייב לעשות מכפלי זה וויפיל איז ער טאפיל מער שולדיג דער פון צוא טאן עד שיבין ספר אלהיו ביז ער וועט פאר שטיין דאש ספר פון זיין גאט אשר הוא חייו והצלתו וואש דאש איז זיין לעבן אונ זיין בשירמינונג אזו וויא עש שטייט אין (דברים) כי הוא חייך ואורך ימיך דען דאש איז דיין לעבין אונ דאש דער לייגגרונג פון דיינע טעג והיאך התרת לעצמך אחי אונ מיין ברודער וויא אזו האשטו דיר זעלבשט מתיר גיוועזן להתעלם ממנו צו פאר הוילן זיך דער פון ולהסתפק לך ממנו אונ צו לאזן בנוגן דער פון צו פאר שטיין מה שהוא קרוב מענינו דאש זעלביגע וואש זיין ענין איז גרינג צו פאר שטיין ונגלה מפשוטו אונ וואש עש איז אנפלעקט פון זיינע פשוטי זאכן ותקל בזולתו אונ אין דיא אנדרע זאכן וואש מען בדארף ארין טאן דרינן דעם שכל בישטו דרינן מיקל כלומר דאש בגערשטו נים צו טראכטן הלא תראה דוא קאנשט דאך אליין זעהן חסרונך ופחיתותך בדבר הזה דיין חסרון אונ דיין שלעכטקייט דרינן וואש דוא ווילשט דיין שכל דרינן ניט ארין טאן הלא זה דומה למעשה מי שנאמר בו פאר וואר דער איז גלייך צו דער מעשה וואש דער מלך בלשצר האט גיטאן וואש בייא אים איז גיזאגט גיווארן ולאלהי כספא ודהבא נחשא ופרזלא אונ צו דיא זילבערנע אונ גילדרנע אונ קופרנע אונ אייזרנע אפ געטער האשטו גילויבט ולאלהא די נשמתך בידיה וכל ארחתך ליה לא הדרת אונ צו דעם רעכטן גאט וואש דיין נשמה איז אין זיין האנט אונ אלע דיינע וועגן זיינן אין זיין מאכט דעם האשטו ניט בשיינט:

והששי אונ דאש זעקסטע איז שיחשוב בנפשו ער זאל זיך מיט זיך זעלבשט בהשבנן כשהוא מרגיש במדותיו אז ער פילט אין זיינע מדות שהן נוטות להמרות הבורא אז זייא נייגין צו ווידר שפעניגן דעם בשעפר ולהפר בריתו אונ צו פאר שטערין זיין ברית ויחשוב בנפשו ויעביר על לבו זאל ער בייא זיך גידיינקן אונ זיך נעמן צום הארצין כל מה שהשיג בחושיו אלץ וואש ער האט פאר שטאנן מיט זיינע חושים משרשי העולם פון דיא שרשים פון דער וועלט דאש הייסט די הימל אונ ערד וענפיו אונ זיינע צווייגן דאש הייסט די זאכן וואש האבין ארויש גישפראצט פון הימל אונ ערד ופשוטו אונ פון דיא איינציגע זאכין כלומר וואש זיינן נאר פון איינערלייא זאך דהיינו דיא פיר יסודות ומרכבו אונ זעלכע זאכין וואש זיינן צו אננדר גיקניפט גיווארין פון דיא פיר יסודות ועליונו אונ פון דיא זאכין וואש זיינן אויבן דאש הייסט דיא גלגלים אונ דיא שטערין ותחתונו אונ פון דיא זאכין וואש זיינן אונטן אין דער וועלט שכולו עומד בדבר ה' וואש דיא אלע זאכין שטייען אונ האבין אקיום דורך גאטש ווארט ושומר ברית ה' אונ היטן גאטש ברית כלומר זייא זיינן זיך נוהג אזו וויא גאט האט זייא גיבאטין האם ראה ממנו דבר יוצא מקשר עבודת האל יתעלה האסטו דען איינר גיזעהן אז איין זאך פון דעם זאל ארויש גיין פון

דעם

מהיסודות הד׳: והיאך לא יתבייש האדם כו׳: וסבל כל ענינו · והם מחויבים לסבול כל ענינו · הם אבריו שהקב"ה ברא אותם לו לשמשו שיעשה עמהם כל צרכו והיאך יעיז פניו להשתמש בהם במה שימרה בו את השי"ת הבורא אותו ואותם לשמשו ואע"פ שהרשות נתונה לו לעשות בהן כל חפצו הן לרע או לטוב הוא מחכמת הבורא שיהיה לו הבחירה ויוכל לענשו ע"פ מעשיו כמו שנתבאר

יוצא מקשר עבודת האל יתעלה או שממרה דברו ומפר בריתו ואילו היינו מעלים במחשבתנו שדבר מהם עבר ברית הבורא ונשתנה טבעו בו או שהארץ סרה מן האמצע ויצאו מי הים ועברו גבולם וכסו פני הארץ ההיה אדם נשאר על פני האדמה ויותר נפלא מזה באיברי האדם אילו היו עוברים ברית הבורא באדם וינוחו אבריו הטבועים על התנועה או ינועו הנחים מהם או אם לא היו מגיעים אליו החושים מה שנצטוו להגיע אליו היה חבורו נפסד והרכבתו נתקה ובטלה הנהגתו והיאך לא יתבייש האדם לעבור ברית אלהיו בעולם שלא עבר ברית אלהים בו ובעוזרים שחייבם בעבודתו וסבל כל ענינו והם איבריו והדמיון הקרוב בזה למלך שצוה

דעם פאר בינדונג פון דער דינשט וואש גאט האט אים גיבאטין או שממרה דברו ומפר בריתו אדער ער זאל ווידער שפעניגין גאטש רייד אונ פאר שטערין זיין ברית דאש היישט ער זאל אנדערש טאן אזו וויא גאט האט אים גיבאטין דהיינו דיא זון זאל ארויש גיין אין דער פריא פון מערב זייט אילו היינו מעלים במחשבתנו אונ מיר זאלין אפילו טראכטין שדבר מהם עבר ברית הבורא אז איין זאך פון זייא האט יוא עובר גיוועזן דעם ברית פון דעם בשעפער ונשתנה טבעו בו אונ עש איז פאר ענדערט גיווארין דרינגען זיין טבע גלייך וויא מיר ווייזין אז דיא ערד שטייט אין מיטין דער וועלט אונ דער ים טאר ניט ארויש גיין פון דעם זאמד אונ אז מיר זאלין וועלין טראכטין אז זייא האבין עובר גיוועזן גאטש גיבאט או שהארץ סרה מן האמצע אדער דיא ערד האט זיך אפ גיקערט פון אין מיטין וועלט ויצאו מי הים אדער דיא וואשער פון דעם ים זיינען ארויש גיגאנגען ועברו גבולם אונ זיינען איבער גיגאנגען זייער גבול כלומר זייא זיינען ארויש גיגאנגען פון זייער גבול וכסו פני הארץ אונ האבין באדעקט דיא ערד ההיה אדם נשאר על פני האדמה ווען עש זאל אזו זיין וואלט דען איבער גיבליבין איין מענטש אויף דער ערד סוז מען דאך בוודאי זאגין אז זייא האבין ניט פאר שטערט זייער ברית ויותר נפלא מזה אונ וואש נאך מער וואונדער דער פון איז באברי האדם אין דיא איברים פון דעם מענטשין אילו היו עוברים ברית הבורא באדם ווען זייא וואלטין אין דעם מענטשין עובר גיוועזן דעם ברית פון דעם בשעפר אונ זאלין פאר ענדרין זייער טבע וואש גאט האט זייא גיגעבין וינוחו אונ זאלין שטיל שטיין אבריו הטבועים על התנועה דיא איברים וואש זייער טבע איז גישטעלט גיווארין זאלין תמיד וואגלען דהיינו דאש הארץ אונ דיא ריאה או ינועו הנחים מהם אדער עש זאלין וואגלען דיא איברים וואש זייער טבע איז זאלין שטיל שטיין דהיינו דיא גידערים או אם לא היו מגיעים אליו החושים אדער ווען דיא חושים זאלין אים ניט קאנען גרייכין מה שנצטוו להגיע אליו דאש וואש זייא זיינען גיבאטין גיווארין זייא זאלין אים גרייכין דהיינו זיינע אויגין זאלין ניט זעהן אדר דיא אויערין זאלין ניט הערין אונ נאך אזעלכע גלייכין היה חבורו נפסד וואלט דאך זיין בהעפטונג פאר דארבין גיווארין והרכבתו אונ זיין פאר קניפונג נתקה וואלט צוא ריסין גיווארין ובטלה הנהגתו אונ עש וואלט בטל גיווארין זיין פירונג כלומר ער וואלט גיוועזן אויש מענטש והיאך לא יתבייש האדם אונ וויא זאל זיך דער מענטש ניט שעמען לעבור ברית אלהיו עובר צו זיין דעם ברית פון גאט בעולם שלא עבר ברית אלהים אין אזו איין עולם וואש איז ניט עובר גאטש ברית ובעוזרים אונ דורך זעלכע העלפערש שחייבם בעבודתו וואש גאט האט זייא מחייב גיוועזן אז זייא זאלין דעם מענטשין דינען וסבל כל ענינו אונ זאלין ליידין אלע זיינע פירונג והם אבריו אונ דאש זיינען זיינע איברים זאל ער מיט זייא

דער

שצוה כת אחת מעבדיו להעביר אחד משריו נהר גדול בתכלית השמירה אל מקום ידוע וזמן קצוב ואח״כ צוה המלך לשר לעשות להם בענין ההוא ובזמן ההוא דברים ידועים וקיימו העבדים בשר מצות המלך והתעלם השר ממה שצוהו המלך להם ואמר לו אחד מן העבדים השר המתעלם ממצות המלך הלא תירא שיעשה אחד ממנו בך כמעשיך ויעבור מצות המלך בשמירתך כמו שעברת בנו ותפול בנהר הגדול הזה ותמות מיתה רעה הזור מטעותך בתשובה ובקשת המחילה כי המלך צוה אותנו שנתעלם משמירתך אם תתעלם ממצותו עלינו והקיץ מהתעלמותו וחזור מטעותו ואתה אחי חשוב אם עבר אחד באבריך על מצות הבורא בך בהשתמשך בו הלא אתה יודע כי הבורא יתברך התנה בתורתו הנאמנה שיהיה

שנתגלה בספר הזה במקומו : התנה בתורתו וגו׳ · עיין בשער הכניסה מ״ש שם בענין זה ותבין :
והשכיעי

דר צארינען גאט איז דאש דאך בוודאי אגרוישע הרפה והדמיון הקרוב בזה אונ דאש גלייכענש וואש מען קאן דאש גלייכין למלך שצוה כת אחת מעבדיו צו אמלך וואש ער האט גיבאטין אטייל פון זיינע קנעכט להעביר אחד משריו נהר גדול זייא זאלין איינעם פון זיינע הארין איבר פירין אגרוישין טייך בתכלית השמירה אונ זאלין אים זייער היטין ביז ער וועט קומען אל מקום ידוע אויף איין גוויסין ארט כלומר ביז דעם ארט וואש ער האט זייא מודיע גיוועזן וזמן קצוב אונ האט זייא אפ גיגעבין אויף דעם אגיזעצטע צייט ואחר כך צוה המלך לשר אונ דער נאך האט דער מלך גיבאטין צו דעם האר לעשות להם בענין ההוא ובזמן ההוא אז ער זאל זייא טאן אין דעם ענין פון דעם איבער פירין אונ אין דער צייט וואש זייא וועלין אים איבר פירין זאל ער זייא טאן דברים ידועים גיווישע זאכין כלומר ער האט אים מודיע גיוועזן וואשערע זאכין וקיימו העבדים בשר מצות המלך האבין דיא קנעכט אין דעם האר אזו גיטאן וויא דער מלך האט זייא גיבאטין והתעלם השר במה שצוהו בו המלך להם אונ דער האר האט אבער פאר הוילין פון דעם וואש דער מלכות האט אים גיבאטין ער זאל זייא טאן ואמר לו אחד מן העבדים האט איינער פון דיא קנעכט גיזאגט צו דעם שר השר דוא האר המתעלם ממצות המלך וואש דוא פאר הוילשט זיך פון דעם מלכות גיבאט כלומר וואש דוא טושט אונז ניט אזו וויא דער מלך האט דיר גיהייסין הלא תירא פאר וואר דוא האשט דיך באדארפט פארכטין שיעשה אחד ממנו בך כמעשיך טאמער וועט איינער פון אונז דיר טאן אזו וויא דוא טושט ויעבור מצות המלך בשמירתך אונ וועט עובר זיין דאש גיבאט פון דעם מלך אין דיין היטונג כמו שעברת בנו אזו וויא דוא האשט עובר גיוועזן דאש וואש דער מלך האט דיר גיבאטין דוא זאלשט אונז טאן אזו וועלין מיר אויך ניט האלטין דיא באפעל פון דעם מלך אונ מיר וועלין דיך ניט היטן ותפול בנהר הגדול הזה וועשטו דאך ארייןפאלין אין דעם גרוישין טייך ותמות מיתה רעה אונ וועשט שטארבין מיט איין בייזע מיתה חזור מטעותך בתשובה דרום זייא חוזר פון דיין נארישקייט מיט תשובה ובקשת המחילה אונ מיט בעטין צום מלך ער זאל דיר עש מוחל זיין כי המלך צוה אותנו ווארום דער מלך האט אונז גיבאטין שנתעלם משמירתך אז מיר זאלין זיך פאר הוילין פון צו היטין דיך אם תתעלם ממצותו עלינו אויב דוא וועשט זיך פאר הוילין פון זיין גיבאט וואש ער האט דיר גיהייסין אונז טאן והקיץ מהתעלמותו האט זיך דער שר דער וועקט פון זיין פארהוילונג וחזר מטעותו אונ האט חוזר גיוועזן פון זיין טעות אונ האט שוין גיטאן דאש גבאט פון דעם מלך ואתה אחי אונ דו מיין ברודער חשוב אם עבר אחד מאבריך על מצות הבורא בך גידיינק האט דען איינע פון דיינע גלידער עובר גוועזן אין דיר דאש גיבאט פון דעם בשעפר בהשתמשך בו אז דוא האשט גניצט מיט דעם אבר כלומר

דער

שיהיה ברשותך ובהפצך כל מה שבעולם אם תעבדהו ושיעבור על רצונך כשתעבור על דברו כמו שהוא מבואר בפרשת אם בחקותי תלכו וזולתה :

והשביעי חשבון האדם עם נפשו לאלהיו בתנאי העבדות ושיקבל על עצמו חובות האדנות לבוראו וכבר זכרנו רובם בשער השלישי מן הספר הזה ידרשם המבקש שמה ויחשוב עם נפשו עליהן בעת שיכיר התמדת טובות הבורא יתברך עליו בהזמינו תועלותיו וחמלתו עליו והספיקו כל הצריך לו מן המזון תדיר ולא הניחו לנפשו ולחלישות הכרתו בהנהגות עניניו והועילו בחכמה ובשכל ובבינה ינהיג בהם עניניו וידע חובות אלהיו עליו כמו שאמ' דוד ע"ה (תהלים קיט) עבדך אני

והשביעי בתנאי העבדות · יחשוב בדעתו האם מקיים כל התנאים שמחויב העבד לעשות לאדונו אם גם הוא עושה כן לכל החובות לבוראו ית' שהוא אדוננו ובוראנו ומלכנו וכמ"ש בשער הג' הפ"ה כד"ה אמר החכם הענינים שהם טובים מאחד מעבדי העולם 'כו' ע"ש באורך : ולא הניחו לנפשו ולחלישות הכרתו כו' · למ"ה · הש"י מספיק לו המזון וכל צרכו תדיר מה שלא היה האדם יכול להזמין לו לעצמו כי כחו ויכלו לא הגיעו לגודל צרכו ממזון ומלבושים והקב"ה מזמין לו הכל : והועילו בחכמה כו' · וידע חובות אלהיו עליו, ע"י החכמה כו' הוא יודע גם שחייב לאלהים : וכשיכיר העבד מאדוניו וכו' · וכאשר יכיר העבד כל

דער בשעפער האט גיהייסין די אברים זאלין דיך פאלגין למשל ווען דו ווילסט עפיש נעמן מיט דער האנט זאל דיך דיא האנט פאלגין אדר ווען דוא ווילשט ערגיץ גיין זאל דיך דיא פיס פאלגין אונ זאלין גיין האט דען דיא האנט אדער דיא פוס דיך אמאל ניט גיפאלגט הלא פאר וואר אתה יודע דוא ווייששט דאך כי הבורא יתברך התנה בתורתו הנאמנה אז דער בשעפער יתברך האט איין תנאי אויש גינומען אין זיין וואר האפטיגע תורה שיהיה ברשותך והפצך כל מה שבעולם אם תעבדהו אז דו וועסט אים דינען זאל אלץ וואש אין דער וועלט איז זיין אין דיין רשות אונ אין דיין ווילין ושיעבור על רצונך כשתעבור על דבריו אבער אז דו וועשט אויף זיינע רייד עובר זיין זאלין אלע עובר זיין אויף דיין ווילין כמו שהוא מבואר בפרשת אם בחוקותי אז וויא עש שטייט אין דער פרשה אם בחקותי וזולתה אונ אין אנדערע פרשיות :

והשביעי אונ דאש זיבעטע איז חשבון האדם עם נפשו לאלהיו אמענטש זאל מיט זיין לייב חשבון האבין פון גאטש וועגין בתנאי העבדות אויף די זאכין וואש גיהערין צו זיין דינשט ושיקבל על עצמו חובות האדנות לבוראו אונ ער זאל אויף זיך נעמן צו טאן צו זיין בשעפער דיא שולדיקייט וואש אקנעכט בדארף טאן צו זיין האר וכבר זכרנו רובם בשער השלישי מן הספר הזה אונ מיר האבין שוין גידאבט פיל דער פון אין דעם דריטין שער פון דעם ספר ידרשם המבקש שמה דר וואש וויל דרש ווישין זאל ער דארטן זוכין ויחשוב עם נפשו עליהן אונ ער זאל זיך זעלבשט ברעכנן אויף דעם בעת שיכיר התמדת טובות הבורא יתברך עליו אז ער וועט דר קענן די טובות וואש דער בשעפער טוט אים תמיד בהזמינו תועלותיו דאש ער האט אים אן גיברייט וואש צו זיין הילף איז וחמלתו עליו אונ דער בארימט זיך איבר אים והספיקו אונ טוט אים גינוגין כל הצריך לו מן המזון תדיר אלין וואש ער בדארף תמיד צו זיין שפייז ולא הניחו לנפשו אונ האט אים ניט גילאזט אויף זיך זעלבשט ולחלישות הכרתו בהנהגות עניניו אונ אויף זיין שלאף פאר שטאנדיקייט אונ זיין הנאה כלומר ער זאל זיך אליין מיט זיין שלאפן פר שטאנד זיין שפייז פר זארגין והועילו בחכמה ובשכל ובבינה אונ ער האט אים גיהאלפין מיט חכמה אונ מיט שכל אונ מיט זיין פר שטאנד ינהיג בהם עניניו ער זאל זיך קאנן פירין מיט דר חכמה אונ מיט זיין שכל זיינע ענינים וידע חובות אלהיו עליו אונ ער זאל ווישין פון די שולדיקייט וואש גאט האט אויף אים אזו וויא דוד המלך ע"ה האט גיזאגט עבדך אני הבינני איך בין דיין קנעכט מאך מיך פאר שטיין וכו' וכשיכיר העבד מאדוניו אונ אז איין קנעכט דער קענט פון זיין האר סימני טובות העודפות דיא סימנים פון זיינע פיל טובות וואש

אני הבינני וכשיכיר העבד מאדוניו סימני טובותיו העודפות בנפשו וגופו וכל תנועותיו ושהוא משקיף עליו תמיד ויודע נגלותיו ונסתרותיו ושומר עליו כל תנועותיו וקושר אותם באסוריו ומושל בהם וצורת נסיונו ובחינתו במה שהתיר לו מהשתמש באבריו והרשהו מהעברת מחשבותיו ביצוריו הטובים והרעים ויהשוב במסורת התורה והערתה על מה שיש בו רצון אלהיו ומה שיקציפנו עליו משתמש בכל פנות גופו וכחות נפשו במה שימצא בו חן בעיני אדוניו ויקריבהו אליו ויסיר מסך הסכלות בו מעליו וילבש כסות המורא והבשת ממנו והאהבה בו והחפץ במה שהוא רוצה ואז יבואהו הטובות הגדולות והאורים הגדולים מהאלהים כמ"ש (תה פט) ה' באור פניך יהלכון ואמר (במדבר ו) יאר ה' פניו אליך ויחנך ועיקר הכל בהשלמת תנאי העבדות וביחדו

כל המדות הללו מאדוניו: וקושר אותם באסוריו · בכל תנועותיו כקשרים ברצון הש"י כהומר ביד היוצר כן הוא נתון בידו: וצורת נסיונו כו' · וגם יתבונן איך מנסה הש"י את האדם שנתן לו הבחירה להשתמש באבריו כל מה שירצה אע"פ שהכל בידי שמים ונתן לו שני יצרים טוב ורע שיוכל להעביר על מחשבותיו מה שלבו חפץ רק שהעיר אותו במסורת התורה שיוכל לידע מתוכה מה שהוא רצון הבורא ומה הוא בלתי רצונו ומקפיד על העובר עליהם ואם העבד ישראל יתן אל לבו כל זה משתמש בכל פנות גופו וכו' בוודאי ישתמש בכל איברי גופו וכחות כל נפשו ומאודו במה שימצא בו חן בעיני אדוניו: ויקריבהו ויקרבוהו אליו: ויסיר מסך הסכלות כו · ר"ל באדוניו · ועיקר הכל כל מה שיעשה לעבוד

וָואשׂ עֶר טוּט אִים בנפשו וגופו אִין זַיין נֶפֶשׁ אוּנ זַיין גוּף וכל תנועותיו אוּנ אִין אַלֶע זַיינֶע תְּנוּעוֹת ושהוא משקיף עליו תמיד אוּנ אַז עֶר קוּקְט תָּמִיד אוֹיף אִים ויודע נגלותיו ונסתרותיו אוּנ וֵוייסְ זַיינֶע אַנְפְּ֒עקְטֶע אוּנ זַיינֶע פַאר בָּארְגֶענֶע זַאכְן ושומר עליו כל תנועותיו אוּנ עֶר הִיט אוּנ גִירֵיינְקְט אִים אַלֶע זַיינֶע תְּנוּעוֹת וקשר אותם באסוריו אוּנ פַר קְנִיפְּט זֵיי מִיט זַיין פַר בִּינְדֶענְשׁ ומושל בהם אוּנ גִיוָועלְטִיגְט אִיבֶּר זֵיי וצורת נסיונו ובחינתו אוּנ דָאשׂ גִישְׁטַאלְט פוּן זַיין פְּרוּבוּנְג כְּלוֹמַר וִויא עֶר פְּרוּבְט אִים במה שהתיר לו מהשתמש באבריו מִיט דֶעם וָואשׂ עֶר הָאט אִים מַתִּיר גִיוֶוען עֶר זָאל זִיךְ מֶעגְן בַּאנִיצְן מִיט זַיינֶע גְלִידֶער והרשהו אוּנ הָאט אִים רְשׁוּת גִיגֶעבְּן מהעברת מחשבותיו עֶר זָאל זַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת לָאזְן גֵיין ביצוריו הטובים והרעים מִיט זַיין יֵצֶר טוֹב אוּנ מִיט זַיין יֵצֶר הָרָע כְּלוֹמַר עֶר זָאל זִיךְ פִירְן וִויא עֶר וִויל · וִויל עֶר גֵייט עֶר נָאךְ דֶם יֵצֶר טוֹב אוּנ וִויל עֶר גֵייט עֶר נָאךְ דֶעם יֵצֶר הָרָע ויחשוב במסורת התורה אוּנ עֶר זָאל גִידֵיינְקְן אִין דֶעם אִיבֶּר עֶנְטְפֶערְן וָואשׂ גָאט הָאט אוּנְז אִיבֶּר גִיעֶנְטְפֶערְט דִיא תּוֹרָה והערתה אוּנ אִיר דֶער וֶועקוּנְג כְּלוֹמַר דִיא תּוֹרָה הָאט דֶעם מֶענְטְשִׁין גִיוִויזִין על מה שיש בו רצון אלהיו אוֹיף אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׂ אִיז דֶר וִוילִין פוּן גָאט ומה שיקציפנו עליו אוּנ אַזֶעלְכֶע זַאכִין וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ קָאן דֶער צַארֶענֶן אִים אוּנ אַז עֶר וֶועט דָאשׂ אַלְץ גִידֵיינְקְן משתמש בכל פינות גופו וכוחות נפשו וֶועט עֶר בְּוַודַאי טָאן מִיט זַיינֶע אַלֶע אֵבָרִים פוּן זַיין גוּף אוּנ מִיט אַלֶע כּוֹחוֹת פוּן זַיין לַייבּ אַזֶעלְכֶע זַאכִין במה שימצא בו חן בעיני ארוניו דוּרְךְ וָואשׂ עֶר זָאל גִיפִינֶען חֵן אִין זַיין הַארִינְשׂ אוֹיגִין ויקריבהו אליו אוּנ עֶר זָאל אִים צוּ זִיךְ גִינֶעהֶענֶען ויסיר מסך הסכלות אוּנ וֶועט אָפּ טָאן דֶעם פִיר הַאנְג פוּן אוּם פַר שְׁטַאנְדִיקַייט וָואשׂ עֶר הָאט בו אִין זַיין הַאר וילבש כסות המורא והבשת ממנו אוּנ וֶועט זִיךְ בַּקְלֵיידִין מִיט פָארְכְט אוּנ פַאר שֶׁעמוּנְג פַאר זַיין הַאר והאהבה בו אוּנ וֶועט לִיבְּשַׁאפְט הָאבִּין צוּ אִים והחפץ במה שהוא רוצה אוּנ וֶועט בַּגֶערִין וָואשׂ עֶר וִויל ואז אוּנ דֶענְמָאלְט אַז עֶר וֶועט אִין זִיךְ הָאבִּין דִיא אַלֶע מִדּוֹת יבואהו הטובות הגדולות וֶועט אוֹיף אִים קוּמֶען דִיא גְרוֹיסֶע טוֹבוֹת והאורים הגדולים אוּנ דִיא גְרוֹיסֶע לִיכְטִיקַייט מהאלהים פוּן גָאט אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (תהלים) ה' באור פניך יהלכון גָאט בַּייא דֶער לִיכְט פוּן דַיין שְׁכִינָה וֶועלִין זֵייא גֵיין אוּנ אִין (במדבר) שְׁטֵייט יאר ה' פניו אליך ויחנך גָאט וֶועט זַיין שְׁכִינָה פַאר דִיר דֶר לַייכְטִין אוּנ וֶועט דִיךְ לַייט זֶעלִיגִין ועיקר הכל אוּנ דֶער עִיקָר פוּן אַלִימֶען אִיז בהשלמת תנאי העבדות אַז עֶר וֶועט צוּ גָאט טָאן דִי זַאכִין אִין גַאנְצִין וָואשׂ אַקֶענֶעבְט טוּט זַיין הֶערְן וביחדו אלהיו

ובִיחדו אלהיו באדנות בלב שלם ונאמן ובזה תהיה אהבתו באלהיו שלימה ואהבת אלהיו בו כמו שאמר הכתוב (דברים כו) את ה' האמרת היום וה' האמירך היום ואמר (שם) ולתתך עליון ואמר (שם כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך והטעם בזה כי ידוע שגדולת העבד ויקר מעלתו אצל בני אדם הם כפי גדולת אדוניו בין האדונים וכפי בחירת האדון בו והקרבתו אותו ולפי ששם הבורא יתעלה גדול ועליון על כל עליונים אצל כל הגוים כמו שכתוב (מלאכי א) כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי על כן חשוב עם נפשך על הענין הזה אחי ואל תטה בו אחר יצרך ולא תסכים עם תאוותך בהשתמשך במחשבתך ובינתך ושכלך בו ותן אל לבך השקפת הבורא יתברך על השבונך במצפונך ותהיה כוונתך בו לשמו ותדקדק בו לכבודו יתעלה מבשתך מהשקפתו עליך בו כמ"ש (תהלים נד) ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל :

לעבוד את ה' יהיה הכל בלב שלם ונאמן בלא שום פניה : את ה' האמרת וגו' · כמבואר"ל אתם עשיתם אותי חטיבה אחת בעולם ואני עשיתי אתכם חטיבה' עיין פירש"י · והטעם בזה למה ייראו מפנינו הוא כי ידוע כו' :

והשמיני

והשמיני חשבון האדם עם נפשו במה שהוא חייב בו מיחוד לבו לאלהים ית' ויחוד הלב על

באדנות אונ אַז עֶר וֶועט אֵיינְצִיגְן גָאט פַאר אַהאר אִיבֶּר זִיךְ זָאל דָאשׂ אַלְץ זַיין בלב שלם ונאמן מִיט אַגַאנְץ גְטְרַייא הַארְץ ובזה תהיה אהבתו באלהיו שלימה אונ דָער מִיט וֶועט זַיין לִיבְּשַׁאפְט צוּ גָאט אִין גַאנְצִין זַיין ואהבת אלהיו בו אונ אויךְ דִי לִיבְּשַׁאפְט פֿון גָאט וֶועט זַיין צוּ אִים אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (דברים) את ה' האמרת היום דוּ הָאשְׁט הַיינְט גָאט גְלִיבְּט וה' האמירך היום אונ גָאט הָאט דִיךְ הַיינְט גְלִיבְּט אונ נָאךְ שְׁטֵייט דָארְטִין ולתתך עליון אונ צוּ גֶעבִּין דִיךְ אֵייבֶּערְשְׁט והטעם בזה אונ דֶער טַעַם דֶער פֿון אִיז כי ידוע שגדולת העבד וָוארוּם דָאשׂ אִיז יָדוּעַ אַז דָאשׂ גְרוֹשְׂקַייט פֿון דֶעם קְנֶעכְט ויקר מעלתו אונ דָאשׂ טַייעֶרְקַייט פֿון זַיין מַעֲלָה אִיז אצל בני אדם בַּיי מֶענְטְשְׁן כפי גדולת אדוניו בין האדונים וֶועדְלִיג דִיא גְדוּלָה וָואשׂ זַיין הַאר הָאט צְוִוישִׁין אַנְדֶערִי הֶערְן וכפי בחירת האדון בו אונ וֶועדְלִיג דֶעם אוישׂ דֶר וֶויילוּנְג וָואשׂ דֶער הֶער דֶר וֵוייְלְט אוישׂ אִין אִים והקרבתו אותו וֶועדְלִיג עֶר אִיז אִים מְקָרֵב אַזוֹ הַאלְטִין אִים לַייט אויךְ חָשׁוּב ולפי ששם הבורא יתעלה גדול ועליון אונ וַוייל דֶער נָאמֶען פֿון דֶעם בַּשֶׁעפֶר גְלוֹיבְּט אִיז עֶר· אִיז גְרוֹישׂ אונ הוֹיךְ על כל העליונים אִיבֶּר אַלֶע אֵייבֶּערְשְׁטֶע אצל כל הגוים בַּייא אַלֶע פֶעלְקֶער אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (מלאכי) כי ממזרח שמש עד מבואו דֶען פֿון דִי אויף שַׁיינוּנְג פֿון דִי זוּן בִּיז זַיין אוּנְטֶער גֵיין דָאשׂ הַייסְט אויף גָאר דֶער וֶועלְט גדול שמי אִין מַיין נָאמֶען גִיאַבְּפֶּערְט על כן חשוב עם נפשך על הענין הזה אחי דְרוּם מַיין בְּרוּדֶר הַאלְט הֶשְׁבּוֹן מִיט דַיין נֶפֶשׁ אויף דֶעם דָאזִיגְן עִנְיָן ואל תטה בו אחר יצרך אונ נֵייג נִיט נָאךְ דְרִינֶן נָאךְ דַיין יֵצֶר הָרָע ולא תסכים עם תאותך אונ זַייא נִיט מַסְכִּים מִיט דַיינֶע וֶועלְטְלִיכֶע גִילוּסְטִיקַייט בהשתמשך במחשבתך ובינתך ושכלך בו אַז דוּ וֶועסְט נִיצְן דְרִינֶען אִין דִי גִילוּסְטִיקַייט מִיט דַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת אונ דַיין פַר שְׁטַאנְד ותן אל לבך אונ נֶעם דִיר צוּם הַארְץ השקפת הבורא יתברך על חשבונך וִויא דֶער בַּשֶׁעפֶער יִתְבָּרַךְ גִיט אַכְטוּנְג אויף דַיין חֶשְׁבּוֹן וָואשׂ דוּ הָאשְׁט במצפונך אִין דַיינֶע פַאר בָּארְגֶענֶע גִידַאנְקֶען ותהיה כוונתך בו לשמו אונ דַיין כַּוָּונָה זָאל דְרִינֶען זַיין פֿון גָאטְשׂ וֶועגְן ותדקדק בו לכבודו יתעלה אונ זַייא מְדַקְדֵק אִין דַיין חֶשְׁבּוֹן פֿון זַיין כָּבוֹד וֶועגְן מבשתך וַוייל דוּ מוּזְט זִיךְ שֶׁעמֶען פַאר אִים מהשקפתו עליך בו וַוייל עֶר גִיט דָאךְ אַכְטוּנְג אויף דִיר וִויא דוּ הָאשְׁט דֶעם חֶשְׁבּוֹן אַזוֹ וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (תהלים) ה' יודע מחשבות אדם גָאט וֵוייסְ דִיא מַחְשָׁבוֹת פֿון דֶעם מֶענְטְשְׁן :

והשמיני

על שני פנים א' מהם יחוד הלב ביחוד האל כאשר בארנו בתחלת הספר הזה והשני יחוד הלב בעת שיעשה מאומה ממעשי העוה"ב חובה או רשות לאלהים לבדו כאשר בארנו בשער החמישי מן הספר הזה : ומתנאי יחוד האלהים שלא יהיה לו אלהים זולתו ולא ייחס אליו צורה ולא תמונה ולא תכונה ולא תנועה ולא העתקה ולא תאר מתארי הגופים ולא ענין מעניני העצם והמקרה וידע שהוא אחד ואין אחד כאחדותו ולא בורא זולתו ולא יוצר בלעדיו ושאר שמותיו הטובים ומדותיו העליונות ומתנאי יחוד הלב במעשה לאלהים שלא יכוון במעשהו אלא לשמו הגדול לא מאהבה לשבח ב"א ולא מתקוה להם ולא מיראה אותם ולא למשוך תועלת ולדחות נזק בעולמו ובאחריתו

והשמיני איך נראה לו מנסבותינו · ר"ל איך יעלה על לבנו ונראה לעבות מצותיו ולבנו בל עמנו : מנסבותינו · מעלמנו מה שאין אתנו רוצים בהכרינו כמותינו יעבו לנו כזאת · והשביעי

(ר"ל פרק ומגין כמו ותוגן לבניס תתנו)

והשמיני אונ דש אכטע איז חשבון האדם עם נפשו. אמענטש זאל השבון האלטין מיט זיך זעלבשט במה שהוא חייב בו מיחוד לבו לאלהים יתברך פון דעם וואש ער איז שולדיג זיין הארץ צו איינציגן צוא. גאט יתברך ויחוד הלב אונ דש איינקייט פון דעם הארץ איז על שני פנים אויף צווייא ערלייא אופנים אחד מהם איינש פון זייא איז יחוד הלב ביחוד האל ער זאל איינציגן גאט אין זיין הארץ אזו וויא מיר האבין בשיידט אין דעם אן הייב ספר מיינט מען אין שער היחוד והשני אונ דש אנדרע איז יחוד הלב בעת שיעשה מאומה ממעשי העולם הבא ער זאל מייחד זיין הארץ זיין אין דר צייט אז ער טוט עפיש וואש גיהער צוא עולם הבא חובה או רשות סאיי אזעלכע וואש ער איז שולדיג צו טאן סאיי ער טוט עפיש מיט זיין ווילין זאל ער זיין הארץ אונ זיין מחשבה שטעלין צו טאן עש לאלהים לבדו צוא גאט אליין אזו ווי מיר האבין בשיידט אין דעם פינפטין שער פון דעם ספר מיינט מען אין שער יחוד המעשה ומתנאי יחוד האלהים אונ די תנאים וואש גיהערין צו דעם יחוד פון גאט איז דאש שלא יהיה לו אלהים זולתו ער זאל נישט האבין קיין אנדער גאט נאר אים אליין ולא ייחס אליו צורה אונ זאל ניט מייחס זיין אים קיין צורה כלומר ער זאל ניט טראכטין חס ושלום אויף גאט עפיש אצורה ולא תמונה אונ ניט קיין גישטאלט ולא תכונה אונ ניט קיין שאצונג ולא תנועה אונ ניט קיין שום תנועה ולא העתקה אונ ניט קיין פאר אוועק רוקונג ער זאל ניט זאגין ח"ו פריער איז ער גיוועזן אין דעם ארט אונ דר נאך אויף אנדר ארט ולא תאר מתארי הגופים אונ ניט קיין גישטאלט פון די לייבליכע גישטאלטין ולא ענין מעניני העצם והמקרה אונ ניט קיין שום זאך פון די זאכין פון עצם אדר מקרה · עצם ומקרה האבין מיר שוין עטליכע מאל מפורש גיוועזן אין שער היחוד אונ אין שער הבטחון וידע שהוא אחד אונ ער זאל ווישין אז ער איז נאר איינר ואין אחד כאחדותו אונ עש איז ניט פר האנדין נאך אזו איינר וויא זיין איינקייט ולא בורא זולתו אונ עש איז ניט דא קיין בשעפער חוץ אים ולא יוצר בלעדיו אונ קיינר האט ניט בשאפין קיין שום זאך נאר ער אליין אונ אויך בראך ער ווישין ושאר שמותיו הטובים אונ זיינע איבעריגע גוטע נעמן ומדותיו העליונות אונ זיינע הויכע מדות וואש קאנן ניט גיזאגט ווערין בייא קיינם נאר בייא גאט אליין ומתנאי יחוד הלב במעשה האלהים אונ פון דיא תנאים וואש ער זאל זיין הארץ מייחד זיין צו גאט אז ער טוט עפיש צו גאט איז דאש שלא יכוון במעשהו אלא לשמו הגדול בשעת אז ער טוט עפיש אמצוה זאל ער קיין כוונה ניט האבין נאר פון זיין גרוישן נאמן וועגן לא מאהבה לשבח בני אדם אבר ניט ווייל ער האט ליב אז לייט זאלין אים לויבן ולא מתקוה להם אונ ניט מחמת ער האפט עפיש גוטש נעמן פון זייא דורך זיינע גוטע מעשים ולא מיראה אותם אונ ניט מחמת ער פארכט זיך פאר דיא לייט ולא למשוך תועלת אונ ניט כדי ער זאל

ובאחריתו כמו שאמרו רז"ל אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס ובחון זה אחי במה שנוהגים בו ב"א באהבתו כי האוהב כשהוא מרגיש מאוהבו שאין לבו שלם עמו כ"ש האדון מן העבד יקצוף עליו ולא ירצה במעשהו אפילו אם ישתדל בו ויהיה שלם וגמור בנראהו שאע"פ שהאדם מצטרך לחבירו וצריך לעזרתו ק"ו הבורא יתעלה שצורך הברואים כלם אליו ואין לו צורך אליהם ולא תועלת בהם המשקיף על לבותם וצפון סודותם איך נרצה לו מנפשותינו במה שלא נרצה מהם לחברינו ורעינו עם סכלותם במצפון לבותינו עם התרמית והאון ומעוט שלמות לבבנו עמהם וכשמסתכל המבין ממנו בענין הזה יכלם מבשתו מהבורא יתעלה ויתקן מצפונו וייחד לבו לאלהים ביחודו ובעשותו מצוה ממצותיו

זאל דורך זיינע גוטע מעשים זיך ציהן עפיש אהלפונג ולדחות נזק אדר דר מיט צו פר טרייבן איין שאדן בעולמו ובאחריתו סייא אין זיין סוף אויף עולם הבא כלומר ער זאל ניט טאן דרום גוטע מעשים כדי ער זאל האבן פאר זייא שכר אדער כדי ער זאל ניט גישטראפט ווערין אויף עולם הזה אדער אויף עוה"ב אזו וויא אונזערע חכמים האבן גזאגט אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס איר זאלט ניט זיין אזו וויא די קנעכט וואש דינן דעם הארן כדי זיי זאלן נעמן דר פר שכר אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס נאר איר זאלט זיין אזו וויא דיא קנעכט וואש דינן דעם הארר ניט פון שכר וועגין אזו זאלט איר גאט אויך דינן ניט פון קיין שכר וועגן ובחון זה אחי במה שנוהגים בו ב"א אונ פרוב דאש מיין ברודר וויא די לייט זיינן זיך דרינן נוהג כי האוהב כשהוא מרגיש מאוהבו דען דר וואש האט אגוטין פריינט אז ער פילט פון אים שאין לבו שלם עמו אז זיין הארץ איז ניט גאנץ מיט אים כל שכן האדון מן העבד אונ מכל שכן אז איין הארר פילט עש פון זיין קנעכט אין זיין הארץ איז ניט גאנץ מיט אים יקצוף עליו ווערט ער זיך גיוויש אויף אים צערנן ולא ירצה במעשהו אונ ער ווערט ניט וועלין אין זיינע ווערק אפילו אם ישתדל בו האטשי ער ווערט זיך אין די ווערק פלייסין ויהיה שלם וגמור בנראהו אונ ווערט זיין פרום אונ גאנץ אין זיין אויש ווייזונג פון דעסט וועגן וועלן אים זיינע ווערק ניט גיפעלן שאע"פ שהאדם מצטרך לחבירו האטשי איין מענטש בדארף צום אנדרן וצריך לעזרתו אונ בדארף אמאל צו זיין הילף קל וחומר הבורא יתעלה איז שוין אפל עבן דר בשעפר יתעלה שצורך הברואים כלם אליו וואש אלע בשעפעניש בדארפין צו אים ואין לו צורך אליהם אונ ער בדארף צו זיי ניט ולא תועלת בהם אונ בדארף קיין הילף ניט פון זיי המשקיף על לבותם וואש ער קוקט אויף זייערע הערצר וצפון סודותם אונ אויף זייערע פר בארגנע סודות איך נרצה לו מנפשותינו וויא זאלין מיר וועלין זיך נוהג זיין מיט אים זעלבע זאכין במה שלא נרצה מהם לחברינו ורעינו וואש מיר ווילין זיי ניט פון אונזערע חברים אונ פון אונזרע פריינד עם סכלותם במצפון לבותינו האטשי זיי ווייסין ניט אונזרע פאר בארגענע הערצר וואש מיר האבין אין הארץ עם התרמית והאון מיטן שאלקהאפטיקייט אונ אומרעכט כלומר האטשי מען קאן דאך זיי פאר ענטפרין דרום איז זייער הארץ ניט גאנץ מיט אונז ווייל זיי ווייסין ניט אפשר טראכטין זיי זיך אין אונזער הארץ איז אויך פר האנדין שאלקהאפטיקייט אונ אומרעכט ומעוט שלמות לבבנו עמהם אונ אונזר הארץ איז אויך ווייניג גאנץ מיט זייא פון דעסט וועגין זיינען מיר דאך פארט ברוגז אויף דעם וכשמסתכל המבין ממנו בענין הזה אונ אז איין פאר שטאנדיגר מאן ווערט דרויף קוקין יכלם מבשתו מהבורא יתעלה ווערט ער פאר שעמט ווערין פאר דעם בשעפר גלויבט איז ער ויתקן מצפונו אונ ווערט פאר ריכטין זיינע מחשבות וייחד לבו לאלהים יתברך אונ ווערט זיין הארץ מייחד זיין צו גאט יתברך ביחודו ובעשותו מצוה ממצותיו סייא אין דעם יחוד פון גאט ב"ה אונ סייא אז ער ווערט טאן אמצוה פון גאטש:

ממצותיו ותורה מתורותיו בהשתדלות והריצות כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) דרך מצותיך ארוץ וגו':

והתשיעי השבון האדם עם נפשו במיני מעשה העבודה והשתדלותו בהם למחלקותיהם בהשתדלותו במעשי מלכו כשהוא מטיל עליו מעשה מן המעשים שיהיו בתנועת גופו ולא יניח מהשתדלותו ויכלתו מאומה שלא ישימהו בו ואם יהיו ממעשי העיון והמחשבה והעצה יזמין כל לבו ובינתו ושכלו והכרתו להשתדל בו ולהרגיש אליו ואם בא לשבחו להודות לו על טוב שגמלו או חסד שעשה עמו בחרוז או במפורש או בכתב או בעל פה לא יניח מצחותו ומליצתו ודרך העברה ומשל ואמת ושקר במה שיתכן לו לספר עליו שלא יזמנהו ויראהו ואילו היה יכול להראותו בכל איבריו

והתשיעי בהשתדלותו במעשה מלכו כו': אם משתדל במעשה עבודת ה' ית' כמו שהוא משתדל בעבודת מלך שהרי הדבר שנראה לעינים כשהמלך מטיל עליו מעשה לעשות לא יניח מהשתדלותו בו רק עושה בכל יכלתו ובכל הדרכים שיוכל להראות את לפני המלך שהוא עבד נאמן כדי שיאהב וכפי זה ראוי למשכיל לעשות כן במעשה עבודת האלהים ית': בחרוז · וזה בל"א גרם שדומה בית זה לזה: מפורש · שנפרד בית זה מזה ושום כאשר דברים · בלאות לשון: ודרך העברה

גָאטְשׁ מִצְוֹת ותורה מתורותיו אָדֶער עֶר וֶועט לֶערְנֶען פוּן גָאטְשׁ תּוֹרָה וֶועט עֶר עֶשׁ אַלְץ טָאן בהשתדלות והריצות מִיט פְלַייסִקַייט אוּנ מִיט קְלוּגְשַׁאפְט אַזוֹ וִויא דָוִד הַמֶלֶךְ עָלָיו הַשָׁלוֹם הָאט גְזָאגְט דרך מצותיך ארוץ אִין דָעם וֶועג פוּן דַיין גִיבָאט וֶועל אִיךְ לוֹיפִין:

והתשיעי אוּנ דָאשׁ נַיינְטֶע אִיז חשבון האדם עם נפשו במיני מעשה העבודה אִין דִיא מִינִים פוּן דִיא וֶוערְקֶן אִין גָאטְשׁ דִינְסְט והשתדלותו בהם אוּנ וִויא עֶר פְלַייסְט זִיךְ אִין זֵיי למחלקותיהם צוּ זֵייעֶרִי חֲלָקִים כְּלוֹמַר אוֹיף אִיטְלִיכְן חֵלֶק בַּזוּנְדֶר אוּנ דָאשׁ פְלַייסְן אִיז אַזוֹ כהשתדלו במעשה מלכו וִויא עֶר פְלַייסְט זִיךְ אִין דִיא וֶוערְק פוּן אַיין מֶלֶךְ כשהוא מטיל עליו מעשה מן המעשים אַז עֶר וַוארְפְט אוֹיף אִים כְּלוֹמַר אַז עֶר גִיבִּיט אִים אַיין זַאךְ צוּ טָאן זֶעהְט עֶר דָאךְ בְּוַודַאי שיהיה אַז עֶשׁ זָאל זַיין בתנועות גופו מִיט דֶעם רִירוּנְג פוּן זַיין לַייבּ כְּלוֹמַר טוּט עֶר דָאךְ עֶשׁ מִיט גָאר זַיין כֹּחַ ולא יניח מהשתדלותו ויכלתו מאומה שלא ישימהו בו אוּנ עֶר לָאזְט נִיט אַוֶועק אֲפִילוּ וָואשׁ עֶשׁ אִיז פוּן זַיין פְלַייס אוּנ יְכוֹלֶת עֶר זָאל דֶרִינֶן נִיט אַרַיין טָאן ואם יהיה ממעשה העיון והמחשבה אוּנ וֶוען עֶשׁ אִיז אַזוֹ אַזַאךְ וָואשׁ מֶען מוּז דְרוֹיף מְעַייֵן זַיין אוּנ טְרַאכְטִין אוּנ עֵצוֹת דְרוֹיף זִיךְ גָעבִּין יזמין כל לבו וֶועט עֶר בְּוַודַאי אָן גְרֵייטִן גָאר זַיין הַארְץ ובינתו ושכלו והכרתו אוּנ זַיין פַר שְׁטַאנְד אוּנ זַיין שֵׂכֶל אוּנ זַיין וִוישְׁן שַׁאפְט להשתדל בו צוּ פְלַייסְן זִיךְ דֶרִינֶן ולהרגיש אליו אוּנ צוּ פִילֶן צוּ דֶר זַאךְ כְּלוֹמַר כְּדֵי עֶר זָאל קָאנֶן טְרֶעפִין דִי רֶעכְטִי זַאךְ ואם בא לשבחו להודות לו אוּנ אַז עֶר קוּמְט צוּא לוֹבִּן אוּנ דַאנְקֶן אִים על טוב שגמלו אוֹף אַיין גוּטְשׁ וָואשׁ עֶר הָאט אִים בַּצָאלְט או חסד שעשה עמו אָדֶער פַאר אַיין חֶסֶד וָואשׁ עֶר הָאט אִים גִיטָאן אוּנ וֶועט עֶשׁ וֶועלִין אוֹיף שְׁטֶעלִין בחרוז אִין אַיין חָרוּז דָאשׁ הֵיישְׁט דֶר שִׁיר זָאל זַיין נָאךְ דֶעם גְרַאם נָאךְ או במפורש אָדֶר אַצוּשֵׁיידֶטֶר שִׁיר וָואשׁ אִיז נִיט צוּם גְרַאם או בכתב או בעל פה אָדֶר אוֹיף גִישְׁרִיבְּן אָדֶר אוֹישׁ וֵוייְנִיג לא יניח וֶועט עֶר דָאךְ נִיט לָאזִין מצחותו ומליצתו פוּן זַיין לוֹיטֶרְשְׁטֶע אוּנ דָאשׁ קְלֶערְשְׁטֶע לָשׁוֹן דרך העברה אוּנ וִויא מֶען גִיט אוֹפְט אֵיינֶם אַיין שְׁבַח מִיט אַלְשׁוֹן גוּזְמָא ומשל אוּנ אוֹךְ מִיט אַיין מָשָׁל ואמת ושקר אוּנ עֶר אִיז נִיט מְדַקְדֵק סַייא עֶר לוֹיבְּט אִים מִיט זַאכִין פוּן אֱמֶת דָאשׁ הֵיישְׁט וָואשׁ דֶער שַׂר הָאט טַאקִי אִין זִיךְ דִיא זַאכִין אוּנ סַייא מִיט זַאכִין וָואשׁ פַאלְשׁ אִיז וָואשׁ עֶר הָאט גָאר דִיא זַאכִין אִין זִיךְ נִיט במה שיתכן לו לספר עליו אוּנ אַלְץ וָואשׁ פַר אַשְׁבַח וָואשׁ וֶועט זִיךְ נָאר שִׁיקְן צוּ אִים וֶועט עֶר בְּוַודַאי דָאשׁ נִיט נָאךְ לָאזְן שלא יזמנהו ויראהו עֶר זָאל נִיט אָן גְרֵייטִין זִיךְ צוּא זָאגְן אִים אוּנ צוּ וַוייזְן ואילו היה יכול להטריה השמים והארץ וכל אשר בהם אוּנ וֶוען עֶר זָאל נָאר קָאנֶן

מטריה

מגזמה · כגון הספלגות וגוזמות לשון הפלאי כמו ערים גדולות ובצורות בשמים וכיוצא · שלא יזמינהו · עב לעיל כו' · לא ימית שלא יזמנהו כו' : אלוהי

איבריו ונסתרו ונראהו היה עושה ואילו היה יכול להטריח השמים והארץ וכל אשר בהם בהודאתו ושבחו מחפצו שיגיענו טוב מצפונו לו היה עושה עם חולשת האדם וזעירותו ומהירות ימיו· וכפי זה ראוי למשכיל שיהיה במעשה עבודת האלהים יתעלה כשהוא עושה מהם מאומה והוא שכל מעשה שהוא לאלהים איננו נמלט מאחד משלשה חלקים אחד מהם חובות הלבבות בלבד והם שכווננו לבארם בספר הזה והחלק השני חובות הגופות והלבבות יחדיו כמו התפלה ולמוד התורה והשבח והתהלה לאלהים ולמוד החכמה וצוות בטוב והזהיר מן הרע והדומה לזה והחלק השלישי חובות האברים בלבד אין ללב בהם שום הכנסה אלא הכונה לאלהים בתחלת המעשה כסוכה והלולב והציצית והמזוזה ושמירת השבתות והמועדים והצדקה והדומה לזה ממה שלא יזיק העושה אותם טרוד לבו בזולת מעשהו אך בחובות הלבבות חייב לפנות לבו ממחשבות העולם וטרדותיו וליחד לבו ומצפונו לאלהים לבדו בעת ההיא

כמו

מטריח זיין דיא הימל אונ ערד מיט אלימן וואש דרינען איז בהודאתו ושבחו צוא דאנקין אונ צו לויבין אים דער מיט מחפצו שיגיענו ווייל ער וואלט גערין דער מלך זאל ווישין טוב מצפונו לו וויא זייני מחשבות זיינן גוט צוא אים היה עושה זה וואלט ער עש גיוויש גיטאן עם חולשת האדם וזעירותו האטשי דער שר איז דאך שלאף וויא אלי מענטשין פון דעשטוועגין וואלט ער דאש אלין גטאן פון זיין שבח וועגן וכפי זה' אונ ווערליג דעם כלומר ווערליג ער וואלט גיטאן צו איין שר וועון אז ער זאל אים הייעשין טאן עפיש איין זאך ראוי למשכיל שיהיה במעשה עבודת האלהים גהער דאך לכל הפחות איין פאר שטאנדיגר מאן אזו צו טאן אין די ווערקן פון גאטש דינשט גלויבט איז ער כשהוא עושה מהם מאומה אז ער טוט עפיש פון זייא והוא אונ דאש מוז מען פאר שטיין שכל מעשה שהוא לאלהים אז אלע מעשים וואש מען טוט פון גאטש וועגן אינו נמלט מאחד משלשה חלקים דש קאן ניט פעלן פון איינש פון די דריי חלקים אחד מהם איינש פון זיי איז חובות הלבבות בלבד דיא שולדיקייט וואש מען בדארף זייא נאר טאן מיטין הארצן אליין והם שכווננו לבארם בספר הזה אונ אויף די איז אונזר כוונה גוועזן צו בשיידן אין דעם ספר והחלק השני אונ דאש אנדרע חלק איז חובות הגופות והלבבות יחדיו אזעלכע מצות וואש מען בדארף זייא טאן מיט דיא לייבר אונ מיט דיא הערצער בנאנד כמו התפלה ולמוד התורה והשבח והתהלה לאלהים גלייך אז תפלה טאן אונ תורה לערנן אונ גאט לויבן ולמוד החכמה אונ חכמה לערנן דהיינו תקופות אונ גמטריאות וצוות בטוב אונ גביטן גוטש צו טאן והזהיר מן הרע אונ מזהיר צו זיין פון שלעכץ צוא טאן אונ נאך אזעלכע גלייכין והחלק השלישי אונ דאש דריטר חלק איז אזעלכע מצות וואש זיינען חובות האברים בלבד וואש מען בדארף זייא נאר טאן מיט דיא גלידער אין ללב בהם שום הכנסה אונ דאש הארץ האט דרינען קיין שום חלק ניט אלא הכוונה לאלהים בתחלת המעשה נאר אז ער הייבט אן די מצוה צו טאן מוז זיין כוונה זיין אז ער טוט זיא פון גאטש וועגין כסוכה גלייך וויא סוכה אונ לולב אונ ציצית אונ מזוזה ושמירת השבתות והמועדים אונ היטן שבת אונ יום טוב והצדקה אונ צדקה געבן והדומה לזה אונ נאך אזו אגלייכנש מה שלא יזיק העושה אותם טרוד לבו בזולת מעשהו וואש האטשע דער וואש טוט די מצות איז זיין הארץ ניט טרוד אין דר מצוה וואש ער טוט נאר אין אנדרע זאכן טוט עש גאר קיין שאדין ניט צו דר מצוה אך בחובות הלבבות אבר אין די מצות וואש מען בדארף טאן מיטין הארצין חייב לפנות לבו מוז ער זיין הארץ גאנץ ליידיג מאכין ממחשבות העולם וטרדותיו

פון

כמו שאמרו על אחד מן הפרושים שהיה אומר בתפלתו לאלהים אלהי יגוני בעבורך בטל ממני היגונות ודאגתי ממך הרחק מנפשי הדאגות ובזה יקבל האלהים מעשהו וירצהו ובכמותם יתכן מה שאמרו רז"ל מצות צריכות כוונה ואם יתעסק במעשה מחובות הלבבות והאברים יחדו כתפלה ובשבח לאלהים יתברך יפנה גופו מכל מעשי העוה"ז והעולם הבא ויפנה לבו מכל המחשבות המטרידות אותו מענין התפלה אחר שינקה עצמו וירחיץ מכל הטנופין והלכלוכין וירחק מכל ריח רע והדומה לזה ואחר כך יעלה על לבו אל מי מכוין בתפלתו ומה מבקש בה ובמה מדבר לפני בוראו ממלות התפלה וענינה ודע כי המלות תהיינה בלשון כקליפה והעיון במלות כלב ותפלה

אלהי יגוני בעבורך בטל ממני היגונות · לשון היגון והדאגה שיש לי בעבורך הוא מבטל ממני שאר דאגות מעוה"ז ובשם החסיד הרב מהר"ש בר"ת רבש"ע כל יגוני הוא בעבורך שאכוין כל מעשי לך לבד ולכך יה"ר בטל ממני אותו היגון ותן בי כח לכוף את יצרי וכ"כ ודאגתי כו' עכ"ל ול"נ אלהי יגוני בעבורך עיקר יגוני הוא בעבורך אם לא אוכל לעבדך בלבב שלם ולעשות רצונך לכן יה"ר מלפניך שתבטל ממני היגונות הידועים לב"א דהיינו יגונות עוה"ז וכן דאגתי ממך שצויתני לעשות מצותיך ע"כ יר"מ שתרחיק ממני דאגות עוה"ז שאוכל לעשות רצונך בלב שלם : ובזה יקבל כו' · אם פונה לבו מכל מחשבות העולם וכו' אזי יקבל שהאלהים מעשהו וירצהו : ואח"כ · אחר שהשליך כל המחשבות זרות מלבו יעלה על לבו אל מי מכוין · אל ממ"ה הקב"ה : ומה מבקש בתפלתו · ר"ל כל צרכו ופרנסתו ובריאתו שהכל ביד ה' לתת או למנוע · ובמה מדבר · הם המלות והענין של תפלה שמדבר בה לפני ממ"ה הקב"ה וכשהוא יתן אל לבו אלה שלשה שקדמות קודם תפלתו

פון אַלֶע װעֶלְטְלִיכֶע מַחֲשָׁבוֹת פון אַלֶע טִירְדוֹת וליחד לבו ומצפונו לאלהים לבדו בעת ההוא אונ בַּדאַרְף מְיַיחֵד זַיין זַיין הַארְץ אונ זַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת צוּ גָאט אַלֵיין בְּשַׁעַת אַז עֶר טוּט דִי מִצְוָה כמו שאמרו על אחד מן הפרושים אַזוֹ װִיא זֵיי הָאבִּין גִיזָאגְט אוֹיף אֵיינֶעם פון דִי פְּרוּמֶע לַייט שהיה אומר בתפלתו לאלהים װָאשׁ עֶר הָאט גִיזָאגְט אִין זַיין תְּפִלָּה װָאשׁ עֶר הָאט גִיטָאן צוּ גָאט אלהי מַיין גָאט יגוני בעבורך מַיין טְרוֹיעֶרְקַייט װָאשׁ אִיךְ טְרוֹיעֶר פון דַיינְט װעֶגִין װַייל אִיךְ דִין דִיךְ נִיט אִין גַאנְצִין בטל ממני היגונות אִיז דָאשׁ מְבַטֵּל פון מִיר אַנְדֶערֶע טְרוֹיעֶרְקַייט פון עוה"ז ודאגתי ממך אונ מַיין זָארְג פון דִיר כְּלוֹמַר דָאשׁ װָאשׁ אִיךְ זָארְג װַייל אִיךְ בִּין דֶער װַייטֶערְט גִיװָארְן פון דִיר דוּרְךְ מַיינֶע עֲבֵירוֹת הרחק מנפשי הדאגות הָאט דָאשׁ פון מִיר דֶער װַייטֶערְט אַנְדֶערֶע דַאגוֹת װָאשׁ אִיךְ הָאבּ צוּא זָארְגִן אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה אונ אַז דֶער מֶענְטְשׁ װעֶט אַזוֹ טָאן יקבל האלהים מעשהו װעֶט גָאט מְקַבֵּל זַיין זַיינֶע מַעֲשִׂים וירצהו אונ װעֶט אִים בַּאװִילִיגִין ובכמותם יתכן מה שאמרו רז"ל מצות צריכות כוונה אונ פון זֶעלְכֶע מִצְוֹת הָאבִּין דִי חֲכָמִים רֶעדְט גִיזָאגְט אַז דִי מִצְוֹת בַּדאַרְפִין הָאבִּן כַּוָּנָה ואם יתעסק במעשה מחובות הלבבות והאברים יחדיו אונ װֶען עֶר טוּט זֶעלְכֶע מִצְוֹת װָאשׁ מֶען בַּדאַרְף דְרוּף הָאבִּן בֵּיידֶע בְּנַאנְד דְהַיְינוּ כַּוָּנָה מִיטִין הַארְצִין אונ מֶען מוּז זֵיי טָאן מִיט דִי גְלִידֶער אוֹיךְ כתפלה ושבח לאלהים יתברך גְלַייךְ אַז תְּפִלָּה טָאן אונ גָאט לוֹיבִּין יפנה גופו מכל מעשה העוה"ז והעוה"ב זָאל עֶר זַיין גוּף לֵיידִיג מַאכִין פון אַלֶע װעֶרְקִין כַּייא װָאשׁ גִיהֶערְן צוּ דֶעם עוֹלָם אָדֶער צוּ עוה"ב ויפנה לבו מכל המחשבות המטרידות אותו מענין התפלה אונ זָאל זַיין הַארְץ לֵיידִיג מַאכִין פון אַלֶע מַחֲשָׁבוֹת װָאשׁ זַיינֶען אִים מְבַלְבֵּל זַיין תְּפִלָּה אונ דָאשׁ זָאל זַיין אחר שינקה עצמו וירחץ מכל הטנופין והלכלוכין נָאךְ דֶעם אַז עֶר װעֶט זִיךְ רֵיין מַאכִין אונ אָפּ װַאשִׁין פון אַלֶע מִיאוּסְקַייט אונ אוּם רֵיינִיקַייט וירחק מכל ריח רע והדומה לזה אונ זָאל זִיךְ דֶער װַייטֶערִין פון אַלֶע מִיאוּסֶע רֵיחוֹת אונ אַזוֹ אַגְלַייבִין ואחר כך יעלה על לבו אונ דֶער נָאךְ זָאל עֶר אוֹיף בְּרֵיינְגֶען אוֹיף זַיין הַארְץ אל מי מכוין בתפלתו צוּא װעֶמֶען עֶר אִיז זִיךְ מְכַוֵּין מִיט זַיין תְּפִלָּה ומה מבקש בה אונ װָאשׁ עֶר װִיל מִיט דֶער תְּפִלָּה ובמה מדבר לפני בוראו ממלות התפלה אונ מִיט װָאשׁ פַאר װֶערְטֶער עֶר זָאל רֵיידִין אִין דֶער תְּפִלָּה פַאר זַיין בַּשֶׁעפֶר וענינה אונ אִיר עִנְיָן כְּלוֹמַר אונ װָאשׁ דֶער עִנְיָן אִיז פון דֶער תְּפִלָּה ודע אונ זָאלְשְׁט װִיסִין כי המלות תהיינה בלשון אַז דִיא װֶערְטֶער װָאשׁ מֶען זָאגְט מִיט דֶעם צוּנְג דִיא װֶערִין נָאר גִירֶעכִינְט כקליפה אַזוֹ װִיא אַיין שָׁאלַאכִין פון

אפרי

ותפלה כגוף והעיון כרוח (ס"א כי המלות תהיינה בלשון והענין במלות ובלב והתפלה בגוף והעיון ברוח) וכשיתפלל המתפלל בלשונו ולבו טרוד בזולת ענין התפלה תהיה תפלתו גוף בלא רוח וקליפה בלי לב מפני שגופו נמצא ולבו בל עמו עת תפלתו ובכמוהו אמר הכתוב (ישעיה מט) יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ומשלו זה עוד לעבד שבא אדוניו לביתו וצוה אשתו ובני ביתו לכבדו ולעשות כל אודותיו והלך לו הוא והתעסק בשמחה ובשחוק ונמנע מעבוד אותו בעצמו ומהשתדל בכבודו ולעשות מה שהיה ראוי לו וקצף עליו אדוניו ולא קבל כבודו ועבודתו והשיב הכל בפניו וכן המתפלל כשיהיה לבו ומצפונו ריק מענין התפלה לא יקבל האל ממנו תפלת איבריו ותנועת לשונו הלא תראה מה שאנו אומרים בסוף תפלתנו יהיו

תפלתו כולי האי ואולי יכוון בתפלתו: יען כי נגש וגו'. וסיפא דקרא לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר ועיין ל' ס"ת על פסוק זה. ובי"ש נוחלין מביאו באורך ובהגה"ה שם מאריך מאוד בזה ותוכן דבריו וז"ל ולהרגיל אל הכוונה הוא שיסכים בדעתו וירגיל בזה הרגל קטן קודם התפלה או שום ברכה ירגיל לשהות מעט מקודם ולא יתן מקום אחיזה כלל לשום הרהור ומחשבה בעולם לבא אל לבו דאם יתן מקום לעולה אפילו רגע אחד או לשום מחשבה בעולם הוא נלכד ברשת היצה"ר והולך ומתגבר עליו וכו' ומסיים שם הלא צריך להתעכב שעה א' על דבר התפלה וא"כ הלא טוב שיכוון בה ויהיה לו שכר טוב בעמלו מלהוציא שעה זו להבל ולבטלה

אפרי והעיון במלות אונ דאש טראכטונג אין די ווערטער כלב דאש איז אזו וויא איין הארץ דאש מיינט מען די פרי והתפלה כגוף אונ תפלה איז גלייך וויא איין גוף והעיון אונ די כונה פון איר איז גלייך כרוח וויא די נשמה וכשיתפלל המתפלל בלשונו אונ ווען איינער טוט תפלה מיט זיין צונג ולבו טרוד בזולת ענין התפלה אונ זיין הארץ איז טרוד אין אנדערע זאכין וואש גיהערין ניט צו דער תפלה תהיה תפלתו כגוף בלא רוח טוט זיין תפלה זיין וויא איין גוף אן אנשמה וקליפה בלי לב אונ וויא איין שאלאכין אן איין הארץ מפני שגופו נמצא ולבו בל עמו עת תפלתו ווייל אין דער צייט אז ער טוט די תפלה איז זיין גוף דא אונ זיין הארץ איז ניט דער בייא ובכמוהו אמר הכתוב אונ בייא אזו אגלייכן זאגט דער פסוק אין (ישעיה) יען כי נגש העם הזה בפיו דרום ווייל דאש פאלק האט זיך גינעהנט צו מיר מיט זיין מויל ובשפתיו כבדוני אונ מיט זיינע לעפצין האבן זיי מיר ערליך גיהאלטין ולבו רחק ממני אונ זיין הארץ איז וויט פון מיר אונ אזו וויא ווייטר שטייט ומשלו זה עוד אונ זיי האבין דאש נאך גיגליכין לעבד שבא אדוניו לביתו צו איין קנעכט וואש זיין האר איז גיקומן צו אים אין זיין הויז וצוה אשתו ובני ביתו לכבדו האט דער קנעכט גיבאטן זיין ווייב אונ זיין הויז גיזינד אז זיי זאלין דעם האר ערליך האלטין ולעשות כל אודותיו אונ צו טאן אליץ וואש ער בגערט והלך לו הוא והתעסק בשמחה ובשחוק אונ דער קנעכט זעלבשט איז אוועק גיגאנגען אונ האט עוסק גיוועז אין שמחות אונ לוסטיקייט ונמנע מעבוד אותו בעצמו אונ האט זיך זעלבעט פר מיטין צו בדינען דעם הער ומהשתדל בכבודו אונ פון צוא פלייסין זיך דעם האר מכבד צו זיין ולעשות מה שהיה ראוי לו אונ פון צו טאן וואש עש איז ראוי גיוועזן אים צו טאן האט ער איין זיך פון דעם פר מיטין וקצף עליו אדוניו האט זיין הער אויף אים גיצארינט ולא קבל כבודו ועבודתו אונ האט ניט גיוואלט מקבל זיין זיין כבוד אונ זיין דינעט כלומר דאש וואש זיין ווייב האט אים דא כבוד אן גיטאן האט ער דאש ניט גיוואלט אן נעמען והשיב הכל בפניו אונ האט דאש אלין אים אין פנים ארויין גיווארפין וכן המתפלל אונ אזו אויך דער וואש טוט תפלה כשיהיה לבו ומצפונו ריק מענין התפלה אז זיין הארץ אונ זיינע מחשבות טוען זיין ליידיג אונ ווייסין ניט פון דעם ענין פון זיין תפלה לא יקבל האל ממנו ווערט גאט פון אים ניט אן נעמען תפלת אבריו ותנועת לשונו דיא תפלה פון זיינע אברים אונ דאש ריידין פון זיין צונג כלומר דאש וואש ער האט גירעט מיט זיין צונג הלא תראה מה

שאנו

יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו' וכשיהיה האדם חושב בשום דבר מדברי העולם במותר או באסור ואח"כ יחתום תפלתו ויאמר והגיון לבי לפניך הלא זה גנאי גדול שיטעון שדבר עם אלהיו בלבו ובמצפונו ולבו בל עמו ושואל ממנו אחר כך לקבל אותה ולרצות בה ממנו ודומה הוא למי שנאמר בו (שם נח) כגוי אשר צדקה עשה ואחז"ל ימוד אדם עצמו אם יכול לכוין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל ואמר רבי אליעזר בשעת פטירתו בכלל מה שצוה בו לתלמידיו וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים ואמר הכתוב (עמוס ד) הכון לקראת אלהיך ישראל וארז"ל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ואמר (יונה ב) בהתעטף עלי נפשי ואמר (איכה ג) נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים

ולבטלה ואף גם יענה בתפילה ופ"ה כאורך ועיין בשער יחוד המעשה מענין התפלה : כגוי אשר צדקה עשה וגו' · ורישא דקרא ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי וגו' למה צמנו ולא ראית וגו' ע"ש כל הענין והיה כשתענו בצום ובתפלה כל התנאים הנאמרים שם אז תקרא וה' יענה וגו' ע"ש : וארז"ל אל תעש תפלתך קבע כו' · אבות פ"ב ופירש הר"ב קבע כאדם שיש עליו חובה דבר קבוע ואומר אימתי אפרוק מעלי חוב זה אי נמי קבע כאדם שקבוע לו לקרות פרשה אחת שאומר אותה בקריאה בעלמא ואינו אומרה בלשון תחנונים כאדם המבקש רחמים עכ"ל : וראוי לך אחי כו' כי אם כלות הנפש · תאוות הנפש מלשון נכספה וגם כלתה נפשי :

עם

שאנו אומרים בסוף תפלתנו פַאר וָואר דוא קָאנְשְׁט דָאךְ זֶעהֶען וָואשׁ מִיר זָאגִין צוּם סוֹף פוּן אוּנְזֶער תְּפִלָּה יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך זַיי זָאלִין זַיין פַר דִיר בַּאוִוילִיגְט דִיא רֵייד פוּן מַיין מוֹיל אוּנ דָאשׁ טְרַאכְטוּנְג פוּן מַיין הַארְץ וכשיהיה האדם חושב אוּנ אַז דֶער מֶענְטְשׁ וֶועט אִין זַיין תְּפִלָּה טְרַאכְטִין בשום דבר מדברי העולם אִין עֶפִּישׁ אַיין זַאךְ פוּן דִיא וֶועלְטְלִיכֶע זַאכִין במותר או באסור סַייא אִין אַזֶעלְכֶעשׁ וָואשׁ אִיז מוּתָּר אָדֶער אָסוּר ואחר כך יחתום תפלתו אוּנ דֶער נָאךְ וֶועט עֶר אוֹישׁ לָאזִין זַיין תְּפִלָּה ויאמר אוּנ עֶר וֶועט זָאגִין והגיון לבי אוּנ דָאשׁ טְרַאכְטוּנְג פוּן מַיין הַארְץ זָאל בַּווילִיגְט זַיין לפניך צוּ פַר דִיר הלא זה גנאי גדול פַאר וָואר אִיז דָאשׁ דָאךְ אַיין גְרוֹיסֶע חֶרְפָּה שיטעון שדבר עם אלהיו בלבו ומצפונו אַז עֶר זָאל טַעֲנָן אַז עֶר הָאט גִירֶעט מִיט גָאט כְּלוֹמַר אַז עֶר הָאט צוּ אִים תְּפִלָּה גִיטָאן מִיטִין הַארְץ אוּנ מִיט זַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּנ דֶער אֱמֶת אִיז ולבו בל עמו אוּנ זַיין הַארְץ אִיז גָאר נִיט גִיוֶוען דֶער בַּייא ושאל ממנו אחר כך אוּנ דֶער נָאךְ בֶּעט עֶר נָאךְ פוּן גָאט לקבל אותו עֶר זָאל דִיא תְּפִלָּה פוּן אִים מְקַבֵּל זַיין ולרצות בה ממנו אוּנ זָאל זִיךְ מִיט דֶער תְּפִלָּה נָאךְ בַּאוִוילִיגִין פוּן אִים ודומה הוא אוּנ עֶר אִיז גְלַייךְ למי שנאמר בו צוּא דֶעם וָואשׁ אִיז גִיזָאגְט גִיוָוארִין אוֹיף אִים אִין (ישעיה) כגוי אשר צדקה עשה זֵייא הַאלְטִין זִיךְ גְלַייךְ וִויא אַיין פָאלְק וָואשׁ הָאבִין גִירֶעכְטִיקַייט גִיטָאן ואחז"ל אוּנ אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִין גִיזָאגְט ימוד אדם עצמו אַיין מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ אָפּ שַׁאצִין אם יכול לכוין את לבו אוֹיבּ עֶר וֶועט קָאנֶען מְכַוֵּין זַיין זַיין הַארְץ אִין דֶער תְּפִלָּה יתפלל זָאל עֶר תְּפִלָּה טָאן ואם לאו אל יתפלל אוּנ אוֹיבּ נִיט זָאל עֶר נִיט טָאן קַיין תְּפִלָּה ואמר ר' אליעזר בשעת פטירתו אוּנ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּשַׁעַת עֶר הָאט גִיזָאלְט שְׁטַארְבִּין הָאט עֶר גִיזָאגְט בכלל מה שצוה לתלמידיו אִין דֶעם כְּלַל וָואשׁ עֶר הָאט גִיבָּאטִין צוּא זַיינֶע תַּלְמִידִים הָאט עֶר זֵייא גִיזָאגְט וכשאתם מתפללים אוּנ אַז אִיר טוּט תְּפִלָּה דעו לפני מי אתם מתפללים זָאלְט אִיר וִוישִׂין פַר וֶועמֶען אִיר זַייט מִתְפַּלֵּל אוּנ עָמוֹס הָאט גִיזָאגְט הכון לקראת אלהיך ישראל דוּ יִשְׂרָאֵל בְּרֵייט דִיךְ אָן תְּפִלָּה צוּ טָאן קֶעגִין דַיין גָאט וארז"ל אל תעש תפלתך קבע אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבִין גִיזָאגְט דוּא זָאלְשְׁט נִיט מַאכִין דַיין תְּפִלָּה וִויא אַיין גִיזֶעצְטִין חוֹב וָואשׁ מֶען וָואלְט אִים גֶערִין פָּטוּר וֶוערִין אלא רחמים ותחנונים לפני המקום נָאר צוּא דֶער בַּארִימְקַייט אוּנ גִיבֶּעט פַאר גָאט אוּנ אִין (איכה) שְׁטֵייט נשא לבבנו אל כפים לָאמִיר אוֹיף הֵייבִּין אוּנְזֶער הַארְץ מִיט אוּנְזֶערֶע טֶענֶער אל

אל

בשמים וראוי לך אחי שתדע כי כוונתנו בתפלה אינה כי אם כלות הנפש אל האלהים וכניעתה לפניו עם רוממותה לבוראה ושבחה והודאתה לשמו והשלכת כל יהביה עליו ולפי שהיה כבד על הנפש לזכור כל זה בלי חבור וסדר כתבו רבותינו ז"ל הענינים שצריכים להם רוב כתות בני אדם הנראה חסרונם בהם אל האלהים וכניעתם בעבורם והם עניני התפלה על סדר ותקון שתקבל בה הנפש פני בוראה ולא תבוש בהתנפלה ויראה ממנו בסדרה מעניני התפלה בלבה הכניעה והשפלות לאלהים ולפי שהיתה מחשבת הלב מתהפכת הרבה

עם רוממותה לבוראה · ר"ל בתפלה היא מכניעה עצמה אל אלהים וגם בזה היא מרוממת אותו ית' ותתן שבח והודאה לשמו ותשליך כל יהביה כל צרכה על ה' אבל לא שהתפלה הוא ח"ו שינוי רצון או שום התפעלות בחוקו יתברך כי חלילה לאל מלהתייחס לו מדות הללו וכמו שהאריך בזה בס' שומר אמונים ע"ש וענין התפלה הוא כדי שיכנע האדם לפני הבורא כו' וזהו עיקר מצות התפלה כמ"ש הרמב"ם ע"ש ולפיכך יוכל האדם להתפלל בכל לשון ובכל ענין רק תהיה כונתו להכניע לפני הבורא ית' ולשאול צרכיו כמו שהיה קודם התקנה ולא היה מן הצורך לסדר סדר תפלה על סדר שוה לכל נפש רק כל אחד יבקש צרכו וכפי נגעי לבבו רק שלא כל האדם יוכל לזכור כל זה בלי חבור וסדר ולכן כתבו רבותינו ז"ל אנשי כה"ג : ולא תבוש כו' · ר"ל שאם התפלה מסודרת כראוי בפיו אינו מתבייש בפני

אל בשמים צו גאט אין הימעל וראוי לך אחי שתדע אונ דו בדארפסט וויסן מיין ברודער כי כונתינו בתפלה אז אונזער כוונה אין דער תפלה אינה איז אנדערש ניט כי אם כלות הנפש נאר אז דער נפש זאל גילוסטין זיך בהעפטין אל האלהים צו גאט וכניעתה לפניו אונ זיא זאל זיך מכניע זיין פר אים עם רוממותה לבוראה מיט דעם וואש זיא דער הייבט צו איר בשעפר כלומר מיט דער תפלה איז זיא זיך מכניע צו גאט אונ מיט דעם דער הייבט זיא צו איר בשעפר ושבחה והודאתה לשמו אונ לויבט אונ דאנקט צו זיין נאמן והשלכת כל יהביה אונ ווארפט גאר איר משא כלומר גאר איר בדערפעניש עליו אויף אים כלומר זיא האט דרינען אבטחון אויף גאט אונ דאש איז דער עיקר מצוה פון דער תפלה זאגט דער מחבר ולפי שהיה כבד על הנפש לזכור כל זה אונ וויל דאש איז שווער פר דעם מענטשין דאש אלין צו גידיינקן בלי חבור וסדר אן איין בהעפטונג אונ אן איין סדר כלומר ווען דיא חכמים זאלין אונז ניט מסדר זיין דיא תפלה בסדר וואלט דאש שווער גיוועזן אמענטש זאל זיך אליין מסדר זיין אלע מאל דיא תפלה דרום כתבו רבותינו ז"ל הענינים שצריכים להם רוב כתות בני אדם האבן אונזערע חכמים אונז גישריבן די זאכן וואש דאש רוב מענטשן בדארפן עש הנראה חסרונם בהם אל האלהים וואש עש ווערט גיזעהן אז וואש זיי גייט אפ בעטין זיי עש ביי גאט וכניעתם בעבורם אונ דורך דעם ווערין זיי זיך צו אים מכניע זיין והם עניני התפלה אונ דאש איז וואש זיי האבן גישטעלט די זאכן פון דער תפלה על סדר ותקון אויף איין רעכטין סדר שתקבל בה הנפש פני בוראה וויא דורך דעם וועט דאש נפש קאנען קומען פר איר בשעפר ולא תבוש בהתנפלה אונ וועט זיך ניט שעמען אז זיא וועט פון אים בעטין כלומר ווארום אז זיי זאלין ניט מסדר זיין די זאכן פון דער תפלה וואלט גיוועזן כמה זאכן וואש ער וואלט זיך גישעמט צו בעטין פון גאט אבער היינט בעט ער וויא זיי האבן מסדר גיוועזן אדער ווארום אמענטש גיהער זיך שעמען ער זאל ריידין פר איין מלך זעלבע ווערטער וואש זיינען אן אסדר אבער אז די תפלה איז מסודר אזו וויא עש גיהער צו זיין וועט ער ניט זיך שעמען זייא בעטין פר דעם בשעפר ויראה ממנה בסדרה מעניני תפלה אונ אויש דעם סדר פון דער תפלה וועט זיא קאנען פאר שטיין אז זיא בדארף האבין בלבה אין איר הארץ הכנעה והשפלות לאלהים דאש אונטער טעניקייט אונ נידעריקייט פר גאט נאר פר וואש האבן זיי נאך בדארפט מסדר זיין דאש לשון פון דער תפלה האבן זיי נאר גיזאלט מסדר זיין די ענינים דהיינו זיי וואלטין בדארפט שרייבן מען זאל פריער בעטין אויף התשובה אונ דער נאך אויף סליחה אונ דער נאך אויף רפואה אונ דער נאך אזין בסדר

אבער

הרבה ואין לה קימה למהירות עבור ההרהורים על הנפש היה קשה עליה לסדר עניני התפלה מעצמה תקנו אותם רז"ל במלות מתוקנים יסדרם האדם בלשונו מפני שמחשבת הנפש הולכת אחר המאמר ונמשכת אל הדבור והיתה התפלה מלות וענינים והמלות צריכות אל הענין והענין אינו צריך אל הדבור כשאפשר לסדרו בלב אשר היא עיקר כונתנו ועליו משען מגמתנו הלא תראה מה שאמרו רז"ל בעת הדחק בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה והתירו לקצר בעניני התפלה בתפלה קצרה על כן תקן אחי ענין תפלתך

בפני בוראו אבל זולת זה ראוי לו שיבוש כמדבר לפני המלך בלי סדר ויוסב׃ ואין לה קימה למהירות כו׳ · כלומר אפילו המשכיל היודע בטיב לשון הקודש ואפשר לו לסדר עניני התפלה מ"מ לרוב ההרהורים שיעברו על לבו תמיד ע"כ אין לו פנאי להתבונן ולסדר בפיו עניני תפלה כראוי ולכך תקנו חז"ל עניני תפלה במלות מתוקנים כדי שיהיו ערוכות בפי הכל בשוה ועיין ברמב"ם ריש הלכות תפלה בבאור

בלבך

אבר וואש האבין זייא נאך מסדר גיוועזן דאש לשון פון איטליכר ברכה זאגט דרויף דער מחבר ולפי שהיתה מחשבת הלב מתהפכת הרבה אונ וויל די גידאנקן פון די מחשבות פון דעם הארץ דרייאין זיך זייער בייא דעם מענטשין ואין לה קימה אונ דאש נפש האט קיין בשטאנד ניט כלומר דער נפש קאן ניט שטיין אויף איין מעמד כדי ער זאל פאר שטיין וויא זיך מסדר צו זיין דאש לשון למהירות עבור ההרהורים על הנפש פון וועגין דאש גשווינדקייט פון די מחשבות וואש גייען איבר דעם נפש היה קשה עליה לסדר עניני התפלה מעצמה דרום וואלט עש צו שווער גוועזן זיך מסדר צוא זיין דיא ענינים אונ דאש לשון פון דר תפלה פון זיך זעלבשט דרום תקנו אותם רז"ל במלות מתוקנים האבן זייא אונזרע חכמים מתקן גוועזן מיט אזעלכע ווערטר וואש שיקן זיך דער צוא יסדרם האדם בלשונו וואש דער מענטש זאל זייא אויש ריידין מיט זיין צונג כלומר וואש איטליכער זאל דאש בעטין מיט זיין צונג מפני שמחשבת הנפש הולכת אחר המאמר ווארום וויל די מחשבות פון דעם נפש גייט נאך דעם ריידן נאך ונמשכת אחר הדיבור אונ ציהט נאך דיא ווערטער נאך כלומר דורך דיא ווערטער איז שוין גרינגר אויף דעם מענטשן מכוון זיין זיך צו גאט ב"ה והיתה התפלה אונ דיא תפלה איז מלות ווערטער וענינים אונ זאכין וואש דיא ווערטר בטייטן והמלות צריכות אל הענין אונ דיא ווערטער בדארפין האבן צו דיא ענינים כדי ער זאל פאר שטיין וואש ער רעט ווארום וואש ניצין דיא ווערטער אז זייא זיינען צוא שייד אונ זיינען ניט פון איין ענין ווייש ער דאך גאר ניט וואש ער מיינט והענין אינו צריך אל הדבור אונ דער ענין בדארף ניט אז ער זאל דווקא מיטן מויל דיא תפלה ארויש ריידין כשאפשר לסדרו בלב נאר אז ער קאן דיא תפלה מסדר זיין אין זיין הארץ אונ בעט גאט מיט דעם הארץ אונ מיט זיין מחשבה איז אויך גינוג אשר היא עיקר כונתנו דען דאש איז דאך אונזער עיקר כוונה אז מען זאל האבין איין גוט הארץ ועליו משען מגמתנו אונ דרויף איז דאש אן לעהנונג וואש מיר פאר לאנגן הלא תראה מה שאמרו רז"ל פאר וואר דו קאנסט דאך זעהען וואש אונזרע חכמים ז"ל האבן גיזאגט בעת הדחק אין דער צייט אז איינם איז אנויט אונ ער קאן קיין תפלה ניט טאן דהיינו איין בעל קרי דאש הייסט ער איז אום ריין דורך דעם וואש ער האט קרי גיזעהן מהרהר בלבו דער זאל דיא קריאת שמע ניט ארויש ריידין נאר ער זאל זיא לייענן מיט דער מחשבה ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה אונ זאל ניט זאגין דא ברכות וואש זיינן פר דער קריאת שמע דאש איז יוצר אור אונ אהבה רבה אונ דיא ברכות וואש איז נאך דר ק"ש דאש איז גאל ישראל והתירו לקצר עניני התפלה בתפלה קצרה אונ אויך האבן זייא אמאל מתיר גיוועזן צו מקצר זיין אין דיא ענינים פון דער תפלה אונ מען זאל זאגין אקורצע תפלה על כן תקן אחי ענין תפלתך בלבך דרום מיין ברודער ברייט אן דיין תפלה אין דיין הארץ והשוה

עם

בלבך והשוהו עם דבורך וכוון בהם כונה אחת לאלהים ופנה גופך מכל תנועותיך וקשור חושיך ורעיוניך מהתעסק בדבר בדברי העולם עם התפלה הקשה במה שאתה עושה למלכך כשאתה מתעסק בהודאתו ושבחו וספור טובותיו עם סבלותו במצפונך כל שכן הבורא יתעלה שמשקיף על גלוייך ומצפונך ונסתרך ונראך ומן התימה שהתפלה אצלך אמונת הבורא ופקדונו כי מסר בידיך ענינה ונתנה ברשותך לא ישקיף עליה זולתו

בביאור יותר: הקשה במה שאתה כו'. ר"ל קח לך ראיות והיקש כיצד אתה עושה למלך: ומן התימה שהתפלה אצלך אמונת הבורא כו'. ר"ל אין שום אדם יודע מה בלבו בתפלתו רק ה' לבדו וא"כ כשיתפלל בלא כוונה אינו מונה רק את עצמו כביכול: וקובע. ר"ל גוזל את הקב"ה ואומר אין פשע והוא כמו שאין בו אמונה שאל בהקב"ה יודע מחשבותיו: ויגיע

ואילו תתפלל אותה כמו שצוה הבורא יתברך יצאת ידי חובת האמונה ויקבלנה ממך הבורא ואם לא תהיה נאמן בה בלבך ובלשונך תהיה בחזקת הקובעים אותו באמונתו ואמר הכתוב בהם (דברים לב) כי דור תהפוכות המה בנים לא

עם דבורך אונ מאך אז דיין הארץ זאל מיט דיינע רייד גלייך זיין פלומר ניט דאש מויל זאל זאגין דיא תפלה אונ דאש הארץ זאל גיט זיין דער בייא וכוון בהם כונה אחת לאלהים אונ זיי אין די תפלה מכוין נאר איין כוונה אונ דיא כוונה זאל זיין אז ער טוט עש נאר פון גאטש וועגין אליין ופנה גופך מכל תנועותיך אונ ליידיג אויש דיין גוף פון אלע דיינע אנדרע תנועות וקשור חושיך ורעיוניך אונ קניפ צו נויף דיינע חושים אונ דיינע גדאנקן מהתעסק בדבר מדברי העולם עם התפלה פון עוסק צו זיין אין איין אנדרע זאך פון די וועלטליכע זאכן מיט די תפלה אין איינם נאר בשעת אז דוא טושט תפלה זאלשטו נאר עוסק זיין אונ אין זין האבין די תפלה הקשה במה שאתה עושה למלכך פר גלייך דאש מיט דעם וואש דו טושט צו דיין מלך כשאתה מתעסק בהודאתו ושבחו וספור טובותיו אז דוא ביסט עוסק אין זיין לויבונג פלומר אז דוא לויבשט אונ דער ציילשט זיין גוטש וואש ער האט דיר גיטאן עם סבלותו במצפונך חאטשע ער ווייש דאך ניט וואש דו האשט אין דיינע גידאנקן פון דעשט וועגן וועשטו דאך אים בוודאי לויבין מיטן גאנצן הארץ כל שכן הבורא יתעלה איז שוין אבל שכן דער בשעפר גילויבט איז ער שמשקיף על גלוייך ומצפונך וואש ער לוגט אויף דיינע אנפלעקטע אונ בהאלטינע זאכן ונסתרך ונראך אונ אויף דיינע פר בארגנע אונ אויש גיזעהנע זאכין איז דאך שוין אפשיטא אז דוא בדארפשט אים צוא לויבן מיטן גאנצן הארצן ומן התימה אונ מען האט זיך צו פר וואונדרין אויף דעם וויא דו ווילשט יוצא זיין מיט אזו א תפלה וואש דאש הארץ איז ניט דער בייא שהתפלה אצלך אמונת הבורא ופקדנו דען דער בשעפר האט דיר דיא תפלה גגעבין אויף דייני נאמנות ווארום דיא מצות וואש מען בדארף זייא טאן מיט דיא גלידר זעהן דאש לייט אונ איינר שטראפט דעם אנדערן אויף דעם ער זאל זיי מקיים זיין אבר די תפלה ווייש דאך קיינר ניט צי איז ער יוא מכוין אין איר מיטין הארצין צי ניין נאר גאט אליין ווייש עש כי מסר בידך ענינה ווארום ער האט דעם ענין פון דער תפלה איבער גיענטפערט אין דיין האנט ונתנה ברשותך אונ האט זיא גגעבן אין דיין רשות לא ישקיף עליה זולתו עש קוקט קיינר אויף דעם ניט נאר דר בשעפר אליין ואילו תתפלל אותה כמו שצוה הבורא יתברך אונ אז דו וועסט די תפלה טאן אזו וויא דר בשעפר האט גבאטן יצאת ידי חובת האמונה האשטו יוצא גיוועזן דעם חוב פון דיין נאמנות פלומר האשטו גיטאן וויא עש גהער צו זיין ויקבלנה ממך הבורא אונ דר בשעפר וועט זיא פון דיר אן נעמן ואם לא תהיה נאמן בה בלבך ובלשונך אונ אז דו וועסט אבר ניט גיטרייא דר מיט זיך נוהג זיין מיט דיין הארץ אונ מיט דיין צונג תהיה בחזקת הקובעים אותו באמונתו וועשטו זיין פון די זעלבגע וואש בגזלנן אים אין זיין אמונה ואמר הכתוב בהם אונ פון זייא זאגט דער פסוק אין (דברים) כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בם דען זייא זיינן איין

פאר

לא אמון בם ואמר באנשי האמונות הנוהגים בהם כמשפטם וכדיניהם (תהלים קח) עיני בנאמני ארץ וגומר ואם יעשה מחובות הגופות מאומה כסוכה וכלולב ושאר מה שזכרנו בחלק הזה חייב להקדים כונת הלב לאלהים קודם שיעשנה כדי שיהא שורש מעשהו לשמוע למצות הבורא לגדלו ולרוממו ולהודות לו ולשבחו על גודל טובותיו ורוב חסדיו עליו ויגיע בה אל קץ גבוליה בתחלת המעשה ובאמצעותו ובסופו יראה מהאל והפץ במה שיגיע לרצונו וירחיק מקצפו כמ"ש דוד ע"ה (שם ט) לעשות רצונך אלהי חפצתי וישא נפשו בזה על ההקשה אשר קדמתי בתחלת הפנים האלה מדבר המלך ויהיה על לבו תמיד ואז ימצא חריצות מאבריו למעשה העבודה בע"ה כמו שהקדמנו מדברי דוד ע"ה (שם קיט) חשבתי דרכי ואשיבה

ויגיע בה אל קץ גבוליה כו' · ר"ל הן בתחלת המצוה הן באמצעה עד סופה שהם גבולי כל דבר ראש סוף ואמצע ר"ל שיעשנה מחמת יראת האל יתברך ושהוא חפץ לעשות רצונו יתברך ושאם לא יעשנה יהיה עליו קצף ועונש הבורא ואז יעשנה בחריצות וזריזות עד שנגמרה המצוה בשלימות : וישא נפשו בזה כו' · ותמיד יעלה על לבו הראיה וההיקש שכתב לעיל ממלך כשהוא מטיל עליו מעשה מה מעשים כמה מן החריצות והזריזות בעושה אותם ק"ו לשכינה ע"ש :

והעשירי

פאר קערטר דור זעלכע קינדער וואש ביא זייא איז ניט פאר האנדין קיין אמונה ואמר באנשי האמונות הנוהגים בהם כמשפטם וכדיניהם אונ פון דיא גיטרייאי לייט וואש זיינן זיך נוהג אין זייערע תפלות וויא עש גיהער צו זיין כלומר וואש זייא טוען תפלה מיטין גאנצין הארץ זאגט דער פסוק אין (תהלים) אויף זייא עיני בנאמני ארץ מיינע אויגן זעהן אויף דיא גיטרייע לייט וואש אויף דער ערד ואם יעשה מחובת הגופות מאומה אונ ווען איינר טוט אמצוה וואש מען בדארף זיא טאן מיטן גוף גלייך אז סוכה אדר לולב אונ דיא איבריגע מצות וואש מיר האבן אויבן אין דעם חלק גישריבן חייב להקדים כונת הלב לאלהים קודם שיעשנה מוז ער מקדים זיין צו שטעלין זיין כוונה צו גאט איידר ער טוט נאך דיא מצוה כדי שיהא שורש מעשהו לשמוע למצות הבורא כדי דער שורש פון זיין ווערק זאל זיין צו פאלגין דאש גיבאט פון דעם בשעפער לגדלו ולרוממו צו אכפרין אים אונ צו דער הויבין אים ולהודות לו אונ צוא דאנקן אים ולשבחו על גודל טובותיו ורוב חסדיו עליו אונ צו לויבן אים אויף זיין גרויש גוטש אונ זיין פיל חסד וואש ער האט אים גיטאן ויגיע בה אל קץ גבוליה אונ דאש ער זאל קאנן גרייכין ביז צום סוף פון איר רעכטר כוונה כלומר ער זאל קאנן טאן דיא מצוה בשלימות אין אלע אירע צדדים בתחלת המעשה ובאמצעותו ובסופו אין דעם אן הייב פון דער מצוה אונ אין מיטין דער מצוה אונ אין סוף כלומר פון תחלה ביז צום סוף זאל זיין כוונה נאר זיין אז ער טוט זיא מחמת יראה מהאל ער פארכט זיך פר גאט וחפץ במה שיגיע לרצונו אונ פאר לאנגט גאטש ווילן צוא טאן וירחק מקצפו אונ כדי ער זאל זיך דר ווייטערין פון זיין צארן כלומר ווארום אז ער וועט די מצוה ניט טאן וועט דאך גאט אויף אים צארנן אונ ער וויל זיך אבר דר ווייטערן פון גאטש צארין אזו וויא דוד המלך ע"ה האט גיזאגט אין (תהלים) לעשות רצונך אלהי חפצתי צו טאן דיין ווילן מיין גאט האב איך בגערט וישא נפשו בזה על ההקשה אונ זאל זיין כוונה האבן דרינן אויף דעם גלייכנש אשר קדמתי בתחלת הפנים האלה וואש איך האב אויבן גיזאגט מדבר המלך וויא אזו ער טוט צו איין מלך ויהיה על לבו תמיד אונ דאש זאל תמיד זיין אויף זיין הארץ ואז ימצא חריצות מאבריו למעשה העבודה אונ דענמאלט אז ער וועט אזו טאן וועט ער גפינן פון זיינע גלידר גשווינדיקייט צו גאטש דינשט כמו שהקדמנו מדברי דוד ע"ה אזו וויא מיר האבן אויבן גזאגט ווי דוד המלך עליו השלום האט גזאגט אין (תהלים) חשבתי דרכי איך האב איבר גירעכינט מיינע וועגן וויא איך בין מיך נוהג מיט אזו אבשר ודם וויא איך בין אונ דורך דעם ואשיבה רגלי אל עדותיך האב איך מיינע פיס ווידר גיקערט צו דיין

תורה

והעשירי חשבון האדם עם נפשו בהשקפת הבורא · יזכור תמיד שהקב"ה משקיף עליו ויודע מה שיש בנגלותיו של אדם ומה שיש בלבו ובמצפונו ובנסתרו : ומה שעובר ומה שמעביר האדם על לבו כו' : וימשל בזה אילו היה משקיף עליו כו' כמ"ש הרמב"ם בחתימת ספר המורה שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול כו' כמ"ש בריש ש"ע א"ח : וכן

ואשיבה רגלי אל עדותיך חשתי ולא התמהמתי וגו' :

והעשירי חשבון האדם עם נפשו בהשקפת הבורא על נגלהו ונסתרו ושהוא רואה אותו וזוכר כל מעשיו ומה שעובר על לבו מן המחשבות הטובות והרעות ויהיה מפחד תמיד ממנו ומשתדל לתקן נגלהו ונסתרו לאלהים יתברך וימשל בזה אילו היה משקיף עליו אדם ושומר תנועותיו תמיד הנכון היה לו לעשות דבר שהוא מואס האדם ההוא כ"ש שיהיה בוראו המשקיף עליו כמה הוא חייב להכלם ולהתבושש לפניו ולהזהר מהמרותו ולמהר לעבודתו ולסבב רצונו ואהבתו ועוד כי מן הידוע אצלנו שאנו מתקשטים במבחר מה שנוכל עליו מן המלבושים בצאתנו לקראת מלכנו ושרינו וגדולי דורנו מפני שהם משקיפים על גלויינו כמו שאמר (אסתר ד) כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק ואמר (בראשית מא) וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מןהבור ויגלח ויחלףשמלותיו וכפי זה אנו חייבים להתקשט בעבודה

תורה חשתי ולא התמהמהתי איך האב מיך גיאיילט צו דיינע מצות און האב מיך ניט גיזאמט :

והעשירי און דאש צעהנטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל בייא זיך זעלבשט גדיינקן בהשקפת הבורא על נגלהו ונסתרו וויא דער בשעפר קוגט אויף זיין אנפלעקטע און פר בארגנע זאכן ושהוא רואה אותו און אז ער זעהט אים וזוכר כל מעשיו און גדיינקט אלע זיינע מעשים ומה שעובר על לבו מן המחשבות און אלע מחשבות וואש גייט אים איבר אויף זיין הארץ הטובות והרעות סאיי גוטע אדער שלעכטע ויהיה מפחד תמיד ממנו און זאל זיך פארכטין תמיד פאר אים וישתדל לתקן נגלהו ונסתרו לאלהים יתברך און זאל זיך פלייסן צו פאר ריכטן זיינע אנטפלעקטע און פר בארגנע זאכן וואש ער האט גטאן קעגן גאט יתברך וימשל בזה און זאל זיך דרינן אמשל נעמען אילו היה משקיף עליו אדם ווען אמענטש זאל תמיד קוקן אויף אים ושומר תנועותיו תמיד און זאל תמיד היטן זיינע תנועות און זיינע מעשים וואש ער טוט הנכון היה לו לעשות דבר שהוא מואס האדם ההוא וואלט דען רעכט גיוועזן אים צו טאן אזו אזאך וואש דער מענטש פאר מיאוסת עש כל שכן שיהיה בוראו המשקיף עליו מכל שכן ווען דער בשעפר גיט אבטונג אויף אים כמה הוא חייב להכלם ולהתבושש לפניו וויא נאך מער איז ער חייב צו שעמן זיך פאר אים ולהזהר מהמרותו און צו היטן זיך פון צו ווידר שפעניגן אים ולמהר לעבודתו און צו איילן זיך צו זיין דינשט ולסבב רצונו ואהבתו און צו טראכטן נאך זיין ווילן און זיין ליבשאפט ועוד און נאך גיהער ער צו טראבטין כי מן הידוע אצלנו דען דאש ווייסן מיר דאך שאנו מתקשטים במבחר מה שנוכל עליו מן המלבושים אז מיר ציירן זיך דאך מיט אלע בעשטע מלבושים וואש מיר קאנען בצאתנו לקראת מלכנו ושרינו וגדולי דורנו אז מיר גייען אנטקעגין אונזרע מלכים אדר שרים אדר די חשובים פון אונזר דור מפני שהם משקיפים על גלויינו ווארום וייל זייא גיבן אבטונג אויף אונזרע אנטפלעקטע זאכן דרום גייען מיר זייא אנטקעגן מיט די שענשטע קליידר אזו וויא מרדכי האט גיזאגט כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק דען מען טאר ניט קומן צו דעם טויער פון דעם מלך מיט איין זאק בקלייד און אין (בראשית) שטייט וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו און פרעה האט גישיקט און האט גיהייסן רופן צו יוסף און זייא האבן אים גיבראכט לויפן פון דעם גרוב ארויש און ער האט זיך אפ גישארן און האט פר ביטן זיינע קליידער וכפי זה און אז עש איז יוא אזו אנו חייבים להתקשט בעבודת האלהים זיינען מיר דאך שולדיג

בעבודת האלהים בנראנו ובנסתרנו לאלהים מפני השקפתו עלינו בשוה תדיר ואילו היינו מעלים בלבנו כי השקפת המלכים על הנסתר ממצפונינו כהשקפתם על הנראה מגופינו לא היינו מתעכבים לקשט מצפונינו כרצונם ממנו הלא תראה כי רוב בני אדם אין עילת השתדלותם ללמוד החכמות וללמדם אלא להתגדל בהם אצל המלכים בלבד וכן בהרבה מעניני התורות כי עם הארץ מצווים על דת מלכם והאל יתברך יותר ראוי לו ויותר הובה עלינו להתקשט בעבודתו במצפונים ובלבבו' ובאיברים להשקפתו עליהם וראותו אותם תמיד לא יטרידנו דבר מדבר כמו שאמר הכתוב (ירמיה יז) אני ה' חוקר לב ובוחן כליות ואמר (משלי טו) בכל מקום עיני ה' (זכריה ד) עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ ואמר הכתוב בענין היראה מהשקפת הבורא (קהלת ה) אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר וגומר ואמר ה'

וכן בהרבה מעניני התורות כו' הרבה בני אדם לומדים תורותיהם ונימוסיהם ומקיימים אותם לכבוד מלכם: כי ע"ה מצווים כו' וכאשר יהיה הענין הזה כו' עיין לעיל · לבין המורה על פסוק נר אלהים

שולדיג צו צירין זיך אין גאטש דינשט בנראנו ובנסתרנו לאלהים אין אונזערע גיזעהענע אונ פאר בארגינע זאכין וואש מיר טוען צו גאט מפני השקפתו עליהם בשוה תדיר פון וועגין ווייל ער גיט אכטונג אויף די ביידע גלייך כלומר סייא אויף דיא אנפלעקטע זאכין אונ סייא אויף דיא פאר בארגענע זאכין ואילו היינו מעלים בלבנו אונ ווען מיר זאלין אויף ברייננגן אויף אונזער הארץ כלומר אונ ווען מיר זאלין טראכטין כי השקפת המלכים על הנסתר ממצפונינו אז דיא מלכים קוקין אויף אונזערע פאר בארגענע זאכין כהשקפתם על הנראה מגופינו אזו וויא זייא גיבין אכטונג אויף דיא זאכין וואש ווערין פון אונז גזעהן לא היינו מתעכבים לקשט מצפונינו וואלטין מיר דאך זיך בוודאי גיט פאר זאמט פון צו צירין אונזערע פאר בארגענע זאכין אז זייא זאלין אזו זיין כרצונם ממנו אזו וויא זייער ווילן איז פון אונז כלומר וואלטין מיר בוודאי גיזעהן אז די פאר בארגענע זאכין זאלין אויך זיין וויא זייא ווילן הלא תראה פאר וואר דוא קאנשט דאך זעהן כי רוב בני אדם אז פיל מענטשין אין עילת השתדלותם ללמוד החכמות איז מער גיט זייער טעם וואש זייא פלייסין זיך צוא לערנן די חכמות וללמדם אונ צו מאכן לערנן זייא ווייטר אלא להתגדל בהם אצל המלכים בלבד נאר כדי זיי זאלין דורך זייא גרויש ווערן בייא דיא מלכים וכן בהרבה מעניני התורות אונ אזו אויך לערנען זייא זייערע נימוסים אונ זיינן זייא מקיים פון דעם כבוד וועגן פון זייער מלך כי עם הארץ מצווים על דת מלכם ווארום די לייט זיינען חייב צוא האלטן דאש גזעץ פון זייער מלך והאל אונ גאט יתברך יותר ראוי לו איז דאך גוויש ראוי אז מען זאל אים פאלגין ויותר חובה עלינו להתקשט בעבודתו אונ עש איז אויף אונז מער חיוב מיר זאלין זיך צירין אין זיין דינשט במצפונים ובלבבות ובאיברים מיט די מחשבות אונ מיט דיא הערצר אונ מיט די גלידר להשקפתו עליהם ווייל ער גיט אכטונג אויף די אלע וראותו אותם תמיד אונ זעהט זייא אלע צייט לא יטרידנו דבר מדבר איין זאך מאכט אים ניט טרוד אז ער זאל דורך דעם ניט קאנען קוקין אויף דער אנדר זאך אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) אני ה' חוקר לב ובוחן כליות איך גאט פארשט דאש הארץ אונ פרוב דיא נירין אונ אין (משלי) שטייט בכל מקום עיני ה' אויף אלע ערטר זיינען דיא אויגן פון גאט אונ אין (זכריה) שטייט עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ דיא אויגן פון גאט שוועבין איבר דיא גאנצע ערד ואמר הכתוב בענין היראה מהשקפת הבורא אונ דער פסוק זאגט אין (קהלת) וויא מען זאל זיך פארכטין ווייל דער בשעפר לוגט אויף אלעמן אל תבהל על פיך דוא זאלשט זיך ניט אײלן צוא ריידין מיט דיין מויל ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים אונ דיין הארץ זאל זיך ניט איילן אויש צו ריידן

(תהלים יד) ה' משמים השקיף על בני אדם וכאשר יהיה הענין הזה שב אל רעיון המאמין תמיד ויחשוב המאמין תדיר עם נפשו עליו יהיה הבורא יתברך נמצא עמו במצפונו יראהו בעין שכלו ויהיה ירא אותו תמיד ומרוממו "ובוחן את מעשיו והוקר את פעליו בהנהגת בריותיו המעידות על גדולתו ורוממותו וחכמתו ויכלתו וכאש' יתמיד על זה יניח הבורא לו מעצבו וירגיע לבו מפחדו ויפתח לו שערי ידיעתו ויגלה לו סודות חכמתו וישים עיניו על הדרכתו והנהגתו ולא יניחהו לעצמו וליכלתו כמו שאמר (פס יג) במזמור ה' רועי לא אחסר עד סופו ויהיה במדרגה העליונה ממדרגות החסידים ובמעלה הרמה ממעלות הצדיקים ויראה מאין עין וישמע מבלי אזן וידבר בלי לשון וירגיש בענינים

("פי' יבחון יתבונן השגחתו בטבעיותו בבריותיו כמ"ש בשער הבחינה)

אלהים נשמת אדם ותבין כל הענין : וכאשר יתמיד על זה יניח הבורא לו מעצבו כו'. שלא יתעצב עוד על חסרון פרנסה וצרכיו וכן לא יפחד שיבא לידו שום חטא. ועוד כי ה' יהיה בכסלו ולא יניחנו לעצמו וליכולתו כמ"ש לעיל בחשבון ז' ולא יניחו לנפשו ולחלישות הכרתו בהנהגת עניניו ע"ש פי': ויהיה במדרגה העליונה כו' ויראה מאין עין יראה ברוח קדשו דברים הנעלמים ברחוק שאין אדם יוכל לראותם בעין הגשמי והוא יראה אותם בעין שכלו הזך מאחר שנזדכך חומרו כל כך עד שמקיים תמיד שויתי ה' לנגדי תמיד והיא מדרגת הנביאים והחסידים העליונים כמה שידוע מברייתא דר' פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי מעשה כו' וחסידות גדולה מכולם שמביא לידי רוח הקודש כמ"ש בהחשבון כ"א ע"ש :
וכן

איין ווארט פאר גאט ה' משמים השקיף על בני אדם גאט לוגט פון דעם הימל אויף דיא מענטשין וכאשר יהיה הענין הזה שב אל רעיון המאמין תמיד און ווען דער וואש גלייבט אין גאט וועט דעם ענין תמיד האבין אין זיינע מחשבות ויחשוב המאמין תדיר עם נפשו עליו און דער וואש גלייבט אין גאט וועט דרויף תמיד חשבון האלטין מיט זיין נפש יהיה הבורא יתברך נמצא עמו במצפונו וועט דער באשעפר יתברך מיט אים זיין אין זיינע גידאנקען ויראהו בעין שכלו און ער וועט איהם זעהן מיט זיין שכל ויהיה ירא אותו תמיד און וועט זיך אלע צייט פאר אים פארכטין ומרוממו און וועט דער הייבין אים ובוחן את מעשיו און וועט פאר שטיין דעם באשעפער יתברך דורך זיינע מעשים וחוקר את פעליו בהנהגת בריותיו און וועט נאך פארשטין זיינע ווערקין וויא ער איז זיך נוהג מיט זיינע באשעפעניש המעידות על גדולתו ורוממותו וואש דיא ווערק זאגן עדות אויף זיין גרוישקייט און זיין הויכקייט וחכמתו ויכלתו און אויף זיין חכמה און אויף זיין קראפט וכאשר יתמיד על זה און אז דער מענטש וועט אלע צייט אזו טאן יניח הבורא לו מעצבו וועט אים דער באשעפר רוא מאבין פון זיין טרויערקייט ער וועט שוין ניט בדארפין טרויערין ווייל ער האט ניט זיין בדערפענעש ווארום ער וועט אים שוין געבין אלע זיינע בדערפעניש וירגיע לבו מפחדו און וועט אים זיין הארץ גירוועט שטעלין פון זיין פחד ער וועט שוין קיין מורא ניט האבין טאמער וועט אים זיך טרעפין ער וועט טאן איין עבירה ווארום גאט וועט אים העלפין עש זאל אים זיך קיין מאל גאר ניט מזדמן זיין צוא טאן איין עבירה ויפתח לו שערי ידיעתו און ער וועט אים עפענען דיא טויערין פון זיין וויסן שאפט ויגלה לו סודות חכמתו און וועט אים אנפלעקן דיא סודות פון זיין חכמה וישם עיניו על הדרכתו והנהגתו און וועט זיינע אויגן און זיין השגחה געבן אויף זיינע דרכים און אויף זיינע הנהגות ולא יניחהו לעצמו וליכלתו און וועט איהם ניט לאזין גיין פאר זיך זעלבשט ער זאל זיך פירין נאך זיין אייגנע מאכט נאך נייערט גאט וועט אין זיין הילף זיין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) אין דעם קאפיטל כ"ד וואש עש הייבט זיך אן מזמור לדוד יי רועי ביז אין סוף קפיטל ויהיה במדריגה העליונה ממדרגות החסידים און ער וועט זיין אין דער העכשטער מעלה פון די חסידים ובמעלה הרמה ממעלות הצדיקים און אין די הויכע מעלה פון די מעלות פון צדיקים ויראה מאין עין און וועט זעהן אן אויגן וישמע מבלי אוזן און וועט הערין אן אויערין וידבר בלי לשון און וועט ריידן מיט זיין חבר ניט מיט קיין גשמי לשון וירגיש בענינים

בענינים מבלתי חושים וישער בהם מבלעדי הקשה ואיננו קין במאומה מענינו ולא בוחר ענין יותר מענין ממה שבחר הבורא תולה רצונו ברצון הבורא ואהבתו באהבתו והנאהב אצלו מה שאהב לו והנמאס אליו מה שמאס לו ובכמוהו אמר החכם (משלי ח) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום ואמר (שם) כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מה׳ :

וכן ידבר עם חבירו בלא ג׳ גשמיות׃ וישער בענינים מבלעדי הקשה שאין צריך להביא ראיה והקים בכמה חכמות שיביאו המחברי׳ ראיות ומופתים עליהם והמשכיל יוכל לשערם בדמיונו ובשכלו מבלי היקש ומופת וכן במדות ובמשכלות ואיננו קן במאומה מעניננו כל מה דעבדין ליה מן שמיא הוא טוב אצלו ואיננו קן בהם כי הוא יודע השכל

והאחד עשר חשבון האדם עם נפשו מה שעבר מימיו אם התעסק בהם בעבודת אלהיו או בעבודת יצרו וימשול בזה כאילו המלך נתן לו ממון להוציאו בפני׳ מאופני הוצאותיו והזהירו שלא יוציא ממנו מאומה בזולתם והודיעו כי יחשו׳ אתו עליו בכלות שנתו ולא ימחול לו ממנו מאומה האין מןהזריזות לו שיחשוב עם נפשו בסוף כל חדש וחדש מחדשי השנה לדעת מה שהלך מן הממון ובמה הוציאו, ויהיה נזהר בשאר הממון

בענינים מבלתי חושים און וועט פילין זאכין אן דיא חושים וישער בהם און וועט קאנן זאכן בטראכטן מבלעדי הקשה אן פר גלייכניש אדר ראיות כלומר ער וועט ניט בדארפין ברייננגן דרויף קיין ראיות און גלייכניש נאר מען וועט עש אזו אויך פר שטיין איננו קן במאומה מענינו ער וועט ניט פאר מיאוסן אין קיין שום זאך פון זיין פירונג כלומר וויא עש וועט זיך אים פירן וועט פאר אים גוט זיין ולא בוחר ענין יותר מענין ממה שבחר הבורא און ער קלייבט זיך ניט אויש קיין בעסר פירונג פון דעם וואש דר בשעפר קלייבט אים אויש תולה רצונו ברצון הבורא ער וועט אן היינגן זיין ווילין אין דעם ווילין פון דעם בשעפער ואהבתו און זיין ליבשאפט באהבתו אין גאטש ליבשאפט והנאהב אצלו מה שאהב לו און ביי אים וועט גליבט זיין וואש ביי גאט איז גיליבט אדר וואש גאט האט ליב פון זיינט וועגין ובכמוהו אמר החכם און פון אזו אגלייכין האט גיזאגט דער חכם שלמה המלך אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום וואול דעם מענטשין דר וואש פאלגט מיך וואש ער היילט זיך אלי טאג צוא גיין אויף מייני טירן כלומר אין דיא שולין און אין בתי מדרשות :

והאחד עשר און דאש עלפטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל זיך זעלבשט ברעכנן על מה שעבר מימיו אויף זיינע טעג וואש זיינן שון ביי אים אוועק גיגאנגן אם התעסק בהם בעבודת אלהיו אויב ער האט אין די טעג עוסק גיוועזן אין גאטש דינסט או בעבודת יצרו אדר מיט דר דינשט פון זיין יצר הרע וימשל בזה און זאל זיך דרינן איין משל נעמען כאילו המלך נתן לו ממון גלייך וויא אמלך האט אים גיגעבין געלט להוציאו בפנים מאופני הוצאותיו אז ער זאל אויש געבין אין אזעלכי אופנים פון הוצאות וויא ער האט אים באפוילן והזהירו שלא יוציא ממנו מאומה בזולתם און האט אים מזהיר גוועזן אז ער זאל דר פון ניט אויש געבן אפילו וואש עש איז אנדרי זאכן והודיעו און ער האט אים מודיע גוועזן כי יחשוב אתו עליו בכלות שנתו אז דאש יאר וועט אויש גיין וועט ער מיט אים אויף דעם איין חשבון האבין ולא ימחול לו ממנו מאומה און וועט אים דר פון גאר ניט שיינקן האין מן הזריזות שיחשוב עם נפשו איז דאש דען ניט קיין זריזות כלומר גהער דען אזו ניט צוא זיין אז ער זאל זיך זעלבשט בהשבנין בסוף כל חודש וחודש מחדשי השנה אלי סוף חודש פון די חדשים פון דעם יאר לדעת מה שהלך מן הממון ער זאל וויסן וויפיל געלט עש איז ביי אים שון אוועק גגאנגן ובמה הוציאו און אין וואש ער האט עש אויש גיגעבין ויהיה נזהר בשאר הממון ובשאר הזמן און ער זאל זיין גיווארינט מיטן איבריגען

המזון ובשאר הזמן קודם שיפגעהו החשבון פתאום והוא אינו יודע מה שיש לו ומה שיש עליו ועל הדמיון הזה אחי צריך שתפקוד את נפשך אם תוכל בכל יום מימיך ותחשב עמה על עבודת האלהים שהיא חובה עליך בו ואם התעלמת מזה מה שעבר מימיך אין פחות משתחשב עם נפשך כמה שנשאר מהם ואל תדלק אחר ההעלמה בהעלמה ותרדוף ההנחה בהנחה כי אין לפני ה' אלהיך העלמה ולא הנחה ולא שכחה וכבר נאמר כי הימים מגילות כתבו בהם מה שתחפצו שיזכר לכם ואמר (תהלים לב) אל תהיו כסוס כפרד אין הבין ונאמר במי שארך

בשכל לטובתו : ובי"א צריך שתפקוד את נפשך שתזכור ותחשב עם נפשך כמו פוקד עון אבות שהיא חובה עליך בו ר"ל בו ביום: אין פחות ר"ל לכל הפחות כו' ע"פ תחשב עם נפשך על הימים הנשארים: ואל תדלק אחר העלמה בהעלמה למ"ש ואל תחשוב שהש"י מתעלם ממעשים והניחם להשגיח עליהם כיון שאתה רואה שאין הש"י מעניש את הרשעים מהרה ולכן תתעלם ותניח גם אתה אותו. כן כי אין לפני כו' ול"נ אל תדלוק אחר העלמה שתתעלם מהיום והלאה לחשב עם נפשך בהעלמה מאחר שהתעלמת עד הנה ומאחר שהנחת עבודת ה' עד הנה תניח כן יותר ימיך כי אין לפני אלהיך העלמה ושכחה אע"פי שאתה שכחת אבל הוא לא שכח וכל מעשיך בספר נכתבים : (וכבר נאמר כי הימים מגילות) הימים עצמם הם כמו מגילה שכותבים בו הן טוב הן רע כן כל יום ויום הוא בא בפני עצמו כמו שתקנו בתפלה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית וכל מה שאדם עושה רובם כ"ס זה בעצמו כמו הכתיבה והרשימה במגילה ובזוהר פ' ויחי דף רכ"ד הארוך מאוד בענין הזה על פסוק ואברהם זקן בא בימים שבא עם כל ימיו שלמים וקיימים שלא היה בהם שום פגם ואמרו

איבריגן געלט אונ אין דער איבריגער צייט ניהער ער דאך דאש בוודאי בעסיר צוא טאן קודם שיפגעהו החשבון פתאום איידר דר השבון פון דעם מלך וועט אים פלוצלונג אן קומן והוא אינו יודע אונ ער וועט ניט וויסן מה שיש לו וואש ער האט הובות בייא אנדערי ומה שיש עליו אונ וואשערע חובות עש זיינען פאר האנדין אויף אים ווארום דער שטייגר איז פון אבעל משא ומתן ער איז אנדרי שולדיג אונ אנדרי זיינן אים שולדיג ועל הדמיון הזה אונ אויף דעם גלייכנש אחי מיין ברודער צריך שתפקוד את נפשך אם תוכל בכל יום מימיך גיהערשט דיין זייל איטליכן טאג אליין צוא בדיינקין פון דייני טעג אויב דו קאנשט ותחשב עמה אונ זאלשט מיט איר אפ רעכנין על עבודת האלהים שהוא חובה עליך בו פון וועגן גאטש דינשט וואש איז אויף דיר איין חוב דרינן ואם התעלמת מזה מה שעבר מימיך אונ אויב דוא האשט דיך פאר הוילן דר פון אונ האשט עש ניט גיטאן אין דיינע טעג וואש זיינן שוין אוועק גיגאנגין אין פחות איז שוין ניט וויניגער בלומר קאן שוין וויניגער ניט זיין משתחשב עם נפשך כמה שנשאר מהם אז דו זאלשט זיך האטשי בארעכנין אין דיא טעג וואש איז דיר נאך איבר גיבליבן ואל תדלק אחר העלמה אונ דו זאלשט ניט נאך יאגין נאך דעם פאר הולעניש ווייל בהעלמה דוא האשט זיך ביז אהער פאר הוילין ותרדוף אונ דו וועשט וועלין נאך יאגן ההנחה שטיין צו לאזין גאטש דינשט ווייל בהנחה דוא האשט ביז אהער שטיין גלאזין גאטש דינשט זאלשט אזו ניט טאן כי אין לפני ה' אלהיך העלמה ולא הנחה ולא שכחה דען פאר דיין גאט איז ניט פאר האנדין קיין פר הוילנעש אונ לאזט ניט נאך קיין שום זאך אונ ער פאר געסט ניט אונ אלי דיינע מעשים זיינן פר שריבן אין איין בוך וכבר נאמר אונ עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארין כי הימים מגילות אז דיא טעג זיינען גלייך אז ביכר כתבו בהם מה שתחפצו שיזכר לכם וואש מען שרייבט אין זייא וואש מען וואלט גערן גידיינקין אזו אויך וואש מען טוט דעם טאג מאכט עש אצייכין אין דעם טאג זעלבעט אונ אין (תהלים) שטייט אל תהיו כסוס כפרד אין הבין איר זאלט ניט זיין ווי איין פערד ווי איין מויל אייזל וואש האט קיין פאר שטאנד ניט ונאמר במי שארך זמן התעלמותו אונ פון אזעלכין וואש האט זיך פאר הוילן אלאנגע צייט אונ האט ניט בגערט צו גדיינקין אויף זיינע מעשים ווערט גיזאגט

שארך זמן התעלמותו (הושע ז) גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע:

והשנים עשר חשבון האדם עם נפשו בעת המיית לבו והריצותו על העולם בכל השתדלותו ותכלית תחבולותיו וסוף יכלתו וישקול עמה בזותו בעניני אחריתו ועותו (ס"א ונטותו) מעבודת אלהיו ואז ימצא מחשבתו בעניני עולמו הרמה שבמחשבות ותוחלתו בו הרמה שבתוחלת כי לא יספיק לו ממיני קניניו מאומה אך הוא כאש כל אשר תוסיף עצים היא מוסיפה להבה וכל לבו וכונתו מושכים אליו יומם ולילה אינו חושב ואוהב אלא מי שיעזרהו עליו ולא ריע נאמן אלא המישרהו אליו ויצפה לעתות אצור המסחרים ועתות מכירתם וצופה עניני השער וחוקר על יוקר הסחורות וזולתם ועלותם וירידתם בבכל קצוי הארץ ולא

ואמרו הם הימים שאין בהם חפץ. שאלה שהאדם מביא עמו לעוה"ב הן הן מלבושיו שמלבישים את הנשמה להתעדן בהם בג"ע ובהם ועל ידיהן יעמוד בתחיית המתים כמ"ש ימים יוצרו וגומר ואוהב ימים לראות טוב וכן כמה פסוקים והבאתי לשונם בסוף הקדמת המחבר ע"ש באורך: כתבו בהם הב' בחיריק כמו כתבו על היהודים:

והשנים עשר חשבון כו' ואז ימצא מחשבתו בעניניס ר"ל לעוה"ז: הרמה שבמחשבות. ירצה בעין שכלו במחשבתו וכל תחבולותיו מה שהוא מתעסק בה תמיד העיקר אצלו על עניני העוה"ז והוא עיקר ויקרה וגדול' אצלו כמו שמספר והולך כי לא יספיק לו כו' ובעניני אחריתו הוא מתעלל ומבזה אותם שאינם חשובים בעיניו שהרי אינו משתדל בהן בתחילות הזה כמו בעניני עוה"ז: ואופס עניני השער ל' השקפה: וזולת' ל'

גיזאגט אויף אים אין (הושע ז) גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע אויך איז שוין אין אים גרייזקייט ארייין גיפאלין אונ ער האט ניט בגערט צוא ווישין:

והשנים עשר אונ דאש צוועלפטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל זיך זעלבשט ברעכנין בעת המית לבו והריצותו על העולם אין דער צייט אז זיין הארץ טוט פר לאנגין אונ טראכטין אויף דער וועלט בכל השתדלותו מיט גאר זיין פלייסקייט ותכלית תחבולותיו אונ מיטן תכלית פון זיינע תחבולות וסוף יכולתו אונ אזו ווייט וויא זיין יכולת גרייכט וישקול עמה אונ זאל דר קעגין וועגין בזותו בעניני אחריתו וויא ער איז מבזה די זאכין וואש גיהערין צוא זיין סוף ונטותו מעבודת אלהיו אונ ער נייגט אוועק פון גאטיש דינסט ואז אונ דענמאלט אז ער וועט אזו טאן ימצא מחשבתו בעניני עולמו וועט ער אליין בייא זיך גפינן כלומר ער וועט אליין פאר שטיין אז זיינע מחשבות וואש ער האט פון דר וועלט וועגן איז הרמה שבמחשבות דאש העכשטע פון דיא מחשבות כלומר אויף דעם טראכט ער דעם עיקר ותוחלתו בו אונ זיין האפונג וואש ער האפט צו קריגן אויף דער וועלט איז הרמה שבתוחלת דאש העכשטע פון זיין האפונג כי לא יספיק לו ממיני קניניו מאומה דען פון אלע זיין האב אונ גוטש וועט אים ניט גינוג זיין אך הוא כאש נאר עש איז גלייך אזו וויא פייער כל אשר תוסיף עצים דאש וויא מער האלץ מען לייגט דר ביי תוסיף להבה טוט זיך אלץ מערין דער פלאם וכל לבו וכונתו מושכים אליו יומם ולילה אונ גאר זיין הארץ אונ זיין כוונה ציט אים דר צו טאג אונ נאכט איננו חושב לאוהב ער רעכינט אנדערש קיינם ניט פר קיין פריינד אלא כי שיעזרהו עליו נאר דעם וואש העלפט אים דער צו ולא ריע נאמן אונ אויך איז בייא אים קיינר ניט קיין גיטרייער חבר אלא המישרהו אליו נאר דר וואש מאכט אים גלייך דר צו כלומר דער וואש ברייננט אים דער צו ויצפה לעתות אצור המסחרים אונ ער האפט אוף די צייטין וואש ער וועט קאנען סחורות איין זאמלן ועתות מכירתם אונ אויף דיא צייטין וואש ער וועט זייא קאנן פר קופין וצופה עניני השער אונ ער קוקט אויף די טויערין פון דעם מארק כלומר אויף דעם מקח וואש זייא גילטן וחוקר על יוקר הסחורות וזולתם אונ ער פארשט נאך אויב דיא סחורות זיינן טייער אדר בזול ועלותם וירידתם בכל קצוי ארץ אונ אין וואשערע מדינות אלערלייא מיני סחורות זיינן הויך כלומר עש הייסט טייער אונ וואשערע מדינות זייא זיינן נידעריג דאש הייסט

נ' זול והוי"ו כחולם: למי שנגזר לו בו · בעילם ר"ל: אל תיגע להעשיר · הוא פועל יוצא ור"ל להתעשר להחריס כ"כ ר"מ אלשיך

ולא יעכבהו מלכת בדרכים הרחוקים חום ולא קור ולא סער הים ולא אורך הדרך במדברות אך כל זה לתקותו שיגיע אל תכלית ואין תכלית לו ואפשר שתהיה יגיעתו לריק ולא יעלה בידו כי אם הצער הארוך והטורח והעמל ואם הגיע אל קצת מה שקוה שמא לא יהיה לו ממנו כי אם "שמירתו והנהגתו והצנעתו מן הפגעים עד שיהיה למי שנגזר לו בו אם בחייו שנאמר (ירמיה יז) בחצי ימיו יעזבנו או לאחר מותו כמו שכתוב (תהלים מט) ועזבו לאחרים חילם וכבר הזהירנו החכם מן החריצות והשתדלות להרבות בממון כמו שכתוב (משלי כג) אל תיגע להעשיר מבינתך חדל וספר מדוה הנמצא בו באמרו (שם) התעיף עיניך בו ואיננו וגומר הורנו החכם האחד ואישר אותנו על השתדלותנו בענין המזון

("שמירתו מיד זדים והנהגתו שינהג אותם כפי' הראוי שיתנהג עוד):

הייסט וואלוויל ולא יעכבו מלכת בדרכים הרחוקים חום ולא קור ולא סער הים אונ קיין היץ אדר קעלט אדר שטראם פון דעם ים וועט אים ניט איין האלטין אז ער זאל דורך דעם ניט גיין אין ווייטע וועגין ולא אורך הדרך במדברות אונ אויך האלט ניט איין דער וייטער וועג צו גיין אין די מדברות עס איז זייער וייט דרום וועל איך ניט גיין אהין אך כל זה נאר פאר וואס טוט ער דאס אליץ לתקותו שיגיע אל תכלית ווייל ער טוט האפין ער זאל דורך דעם קומן צו איין תכלית ואין תכלית לו אבר דאס איז פר אים קיין תכלית ניט אדר אזו איז דר פשט אבר צום אמת וועט דאס בייא אים צוא קיין עק אונ סוף ניט קומן ווארום וואס ער וועט מער געלט האבין וועט ער אליץ נאך מער וועלין ואפשר שתהיה יגיעתו לריק אונ איז נאך גימאלט אז זיין מיא זאל זיין אום זונסט כלומר ער זאל גאר אין דעם וועג ניט פאר דינן קיין געלט ולא יעלה בידו אונ ער וועט דער פון מער ניט האבין כי אם הצער הארוך נאר אז איין לאנגין צער והטורח והעמל אונ טירחא אונ מידיקייט ואם הגיע אל קצת מה שקוה אונ ווען ער האט שוין גיגרייכט צוא אטייל פון דעם וואש ער האט גיהאפט שמא לא יהיה לו ממנו מאמר וועט ער דר פון מער ניט האבין כי אם שמירתו נאר ער זאל דאש געלט היטין והנהגתו אונ זאל זיך דער מיט נוהג זיין וויא ארום עס זאל נאך אלע מאל מער ווערין והצנעתו מן הפגעים אונ זאל עש בהאלטין אונ היטין פאר שאדין עד שיהיה למי שנגזר עליו בו ביז עש זאל זיין צו דעם וואש עס איז צוא אים נגזר גיווארין כלומר ער זאל דאש געלט אונ דאש גוטש נאר היטין פר שאדין אונ דער נאך וועט עש צו נעמען דער וואש עש איז אים בשערט אם בחייו אדר ביי זיין לעבין וועט עש נאך יענער צו נעמן אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) בחצי ימיו יעזבנו אין דער העלפט פון זיינע טעג וועט אים דאש עשירות פאר לאזין או לאחר מותו אדר נאך זיין טויט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) ועזבו לאחרים חילם זייא וועלין פאר לאזין צו אנדרע זייער גוטש וכבר הזהירנו החכם אונ דער חכם שלמה המלך האט לאנג מזהיר גיוועזן מן החריצות והשתדלות להרבות בממון פון דעם טראכטין מיט חריצות אונ פלייסין זיך צוא מערין געלט כלומר ער האט אונז שוין מזהיר גיוועזן מען זאל ניט פלייסין זיך אונ טראכטין וויא ארום מען זאל אלץ מערין געלט אזו וויא עש שטייט אין (משלי) אל תיגע להעשיר דו זאלסט זיך ניט מידין דווקא רייך צוא ווערין מבינתך דורך דיין פאר שטאנד חדל פאר מייד עס פון דיר וספר מדוה הנמצא בו אונ ער האט דר ציילט דעם ווייטאג וואש ווערט בייא דעם עשירות גיפונען באמרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט אין (משלי) התעיף עיניך בו דו וועסט דיינע אויגן דער פון צו שליסן ואיננו וועט עש שוין ניט זיין והורנו החכם האחר אונ אנאנדר חכם דאש איז דוד המלך האט אונז גילערנט ואישר אותנו על השתדלותנו בענין המזון הספוק כלבד אונ האט אונז גמאכט

המזון והספוק בלבד באמרו (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך וכן שאל החסיד מאלהיו לתת לו מן המזון די ספקו ולהרחיק ממנו העושר המביא אל המותרים והריש המביא אל אבדת המוסר והתורה באמרו (משלי ל) שתים שאלתי מאתך ריש ועושר אל תתן לי הטריפני להם חוקי ושאר הענין וכמוהו מצאנו יעקב אבינו עליו השלום שאל מאלהיו ספוקו באמרו (בראשית כח) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש הלא תקיץ אחי ותראה הסרון מה שהרצת עליו ומהרת אליו להעמיד גופך על ענינו אשר לא תתמיד לך חברתו כ"א זמן מועט לא יפרד ממנו צער ולא ימלט מפגע בעוד התחברותך עמו אם ישבע יחלה ואם ירעב יחלש אם תלבישנו יותר מצרכו יקוץ ואם תניחנו עירום מצטער ועוד שהנהגתו בבריאותו וחליו

אלקיך: אשר לא תתמיד לך חברתו · כי רק זמן מועט יהיו חברים הגוף עם הנפש ימי הנותינו וגומר ולכך גם זאת שלא ימלט הגוף רגע א' מצער ומפגעים רעים שלא תראה: אם ישבע · שאוכל יותר מדאי הוא חולה ואם ירעב הגוף יחלש כו': ואיש יתרון נסבך על גופך שלא ידוע נכל

טרעטין אויף דעם דרך אז מיר זאלין מער זיך ניט פלייסין נאר אויף אונזר שפייז אין אזעלכע זאכין וואש נייטיג איז באמרו מיט דעם וואש ער זאגט אין (תהלים) יגיע כפיך כי תאכל ווען דוא וועשט עסין פון דעם וואש דו פאר ארבעשט מיט דיינע טעניר אשריך וטוב לך איז וואול דיר אויף דעם עולם אונ עש וועט דיר גוט זיין אויף עולם הבא וכן שאל החסיד מאלהיו אונ אזו אויך האט גיבעטין דער חסיד שלמה המלך פון גאט לתת לו מן המזון די ספקו דאש ער זאל אים געבין פון זיין שפייז נאר וואש ער בדארף נייטיג ולהרחיק ממנו העושר אונ זאל פון אים דער ווייטערין דאש רייכקייט המביא אל המותרים וואש עש ברייננט מען זאל וועלין איבעריגע זאכין אונ אויך האט ער גיבעטין והריש המביא אל אבידת המוסר והתורה אז ער זאל אים בהיטין פאר דעם ארומקייט וואש עש ברייננט צוא פאר לירין דיא שטראף רייד אונ דיא תורה אזו וויא ער האט גיזאגט אין (משלי) שתים שאלתי מאתך צווייא זאכין טוא איך בעטין פון דיר ריש ועושר אל תתן לי ארומקייט אונ רייכקייט זאלשטו מיר ניט געבין הטריפני לחם חוקי שפייז מיר מיין אפ גיזעצט ברויט כלומר וויפיל איך בדארף אונ אזו וויא ווייטר שטייט ובכמוהו מצאנו יעקב אבינו ע"ה אונ אזו אגלייכין גיפינען מיר בייא יעקב אבינו עליו השלום שאל מאלהיו ספקו דאש ער האט גיבעטין פון גאט ער זאל אים געבין גאר זיין בדערפעניש באמרו מיט דעם וואש ער האט גיזאגט ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש אונ ער וועט מיר געבין ברויט צו עסין אונ אקלייד אן צוא קליידין הלא תקיץ אחי פאר וואר וואך אויף מיין ברודר ותראה חסרון מה שהרצת עליו וועשטו זעהן דעם חסרון פון דעם זעלביגין וואש דו האשט דרויף גיטראכט אונ גיפלייסט זיך ומהרת אליו אונ דוא האשט זיך דער צו גיאיילט להעמיד גופך על ענינו צו שטעלין דיין גוף אויף זיין שטאנד אשר לא תתמיד לך חברתו וואש זיין בהעפטונג וועט ניט זיין תמיד מיט דיר כי אם זמן מועט נאר ווייניג צייט ווארום נאך דעם טויט וועט דער גוף זיך פון דיר אפ שיידין אונ אפילו אין דער צייט וואש ער איז מיט דיר לא יפרד ממנו צער טוט זיך אויך ניט אפ שיידין פון אים קיין צער ולא ימלט מפגע בעוד התחברותך עמו אונ איז ניט בשירמעט פון שאדין אין דער צייט וואש ער איז מיט דיר בהעפט אם ישבע יחלה ווען ער איז זאט דאש מיינט מען אז ער עסט צו פיל ווערט ער קראנק ואם ירעב יחלש אונ אז ער איז הונגעריג ווערט ער שלאף ואם תלבישנו יותר מצרכו יקוץ אונ אז דו וועשט אים בקליידין צו פיל טוט ער עש פאר מיאוסין כלומר ער קאן עש ניט פאר טראגין ואם תניחנו עירום מצטער אונ אז דו וועשט אים לאזין נאקעט האט ער דאך צער ועוד אונ נאך מער איז שהנהגתו בבריאותו וחליו וחייו ומותו דאש זיין הנהגה אין גיזונדקייט אונ אין קראנקייט

לכל רואי במה שהנפש היא חשובה יותר מהגוף במעלתה ובכל עניניה כמו שמפרש וא"כ ראוי הוא שתטיב לנפשך יותר מאשר מן הגוף והיה: אשר צוית: במלאכות אשר נגזרו עליה לעת לה די סותר מהבהמה

והליו והייו ומותו איננה ברצונך ולא ברשותך כי הכל להנהגת בוראך יתעלה ואיה יתרון נפשך על גופך ומעלת עולמה על עולמו ועלותה מירידתו ורוחניותה מגשמותו ועמידתה מחליפתו וקייטה מהפסדו ופשוטיתה מהרכבתו ודקות עצמה מעביו והבנתה מבהמותו וקבולה המדות הטובות מקבולו המגונות ואם אתה נוהג בחריצות הזאת וההשתדלות הזאת בתקנת גופך עם פחיתותו וגנותו ועם הלישותך מהזיקו והועילו כמה אתה חייב שתתנהג בו מן ההריצות והשתדלות בתקנת נפשך החשובה הנשארת לך אשר צווית להנהיג

קראנקייט אונ זיין לעבין אונ זיין טויט איננו ברצונך איז ניט אין דיין ווילין ולא ברשותך אונ ניט אין דיין רשות כי הכל להנהגת בוראך יתעלה נאר עש מוז אלץ זיין אזו וויא דיין בשעפר יתעלה פירט דיך ואיה יתרון נפשך על גופך אונ וואו איז דיא מעלה וואש דיא נשמה האט מער פון דיין גוף כלומר ווען זיי זאלין אפילו ביידע גלייך זיין אין דער מעלה גיהערשטו דאך אזו פיל טראכטין פאר דער נשמה אזו וויא פאר דעם גוף אונ וואו איז נאך דאש וואש דיא נשמה איז בעשר אין דר מעלה פון דיין גוף ומעלת עולמה על עולמו אונ דיא מעלה פון איר עולם דאש הייסט עולם הבא אויף זיין עולם פון דעם גוף ועלותה מירידתו אונ איר אויף גאנג איז בעסער פון זיין נידריג כלומר וואורום נאך דעם טויט גייט דיא נשמה ארויף צוא גאט אונ דער גוף נידערט אראפ אין דער ערד ורוחניותה אונ וואו איז דאש וואש איר רוחניות איז בעסער מגשמותו פון זיין גשמיות ועמידתה אונ איר בשטאנד וואש זיא האט תמיד איין בשטאנד אן איין שום שנוי איז בעסער מחליפותו פון זיין פאר בייטונג וואורום דער גוף ווערט אלע מאל פאר ענדערט וקיומה אונ איר קיום וואורום דיא נשמה האט דאך אקיום אויף אייביג איז דאך בוודאי בעסר מהפסדו פון זיין שאדין פון דעם גוף וואורום דער גוף ווערט דאך נפסד נאך דעם טויט ופשוטיתה אונ דיא איינציקייט פון דער נשמה וואש זיא איז מיט קיין שום זאך ניט צו נויף גיקניפט איז דאך בעסער בוודאי מהרכבתו פון זיין צוא נויף קניפונג וואורום דער גוף איז דאך צו נויף גיקניפט פון פיר יסודות ודקות עצמה אונ דאש איידילקייט פון איר גיהערין דאך איין גרעסערע מעלה צו האבין מעביו פון דעם גראבהייט פון דעם גוף והבנתה אונ איר פאר שטאנדיקייט איז דאך בוודאי בעסער מבהמותו פון דעם גוף וואש ער וויל זעלבע זאבין וויא איין בהמה וקבולה המדות הטובות אונ דאש וואש זיא נעמט אן נאר גוטע מדות גיהער דאך בוודאי בעסער זיין מקבולו המגונות פון דעם גוף וואש ער נעמט אן נאר שענדליכע מדות ואם אתה נוהג בחריצות הזאת אונ ווען דוא בישט זיך נוהג מיט אזו פיל הריצות וההשתדלות הזאת אונ אזו פיל פלייסונג בתקנת גופך פון דער תקנה וועגין פון דיין גוף עם פחיתותו וגנותו האטשי ער איז גאנץ שלעכט אונ מבוזה ועם הלישותך מהזיקו והועילו אונ האטשי דוא בישט דאך שלאף פון צו העלפין אדער שאדין טאן אים כלומר עש איז דאך ניט ביא דיר אין די הענט צו העלפין אדר שאדין טאן אים נאר עש מוז זיין אזו וויא גאט וויל פון דעסט וועגין טראכטסטו פארט וויא ארום עש זאל זיין עפיש אתקנה צום גוף כמה אתה חייב שתתנהג בהריצות והשתדלות פאר שטייא דאך אליין וויפיל בישטו שוין חייב צו טראכטין אונ צו פלייסין זיך בתקנת נפשך החשובה אין דער תקנה וויא ארום צו העלפין צו דער נשמה וואש זיא איז זייער חשוב הנשארת לך וואש זיא בלייבט דיר איבער כלומר וואש זיא איז אויף אייביג אשר צוית וואש דו בישט גיבאטין גיווארין להנהיג ענינה נוהג צו זיין זיך אירע זאבין ולעיין בתקוניה אונ צו טראכטין זעלבע וואש איז צו איר אתקנה בקנות החכמות

והבינות

להנהיג ענינה ולעיין בתקוניה בקנות החכמות והבינות כמ"ש (משלי כג) אמת קנה ואל תמכור (סס ד) קנה בינה ואמר (סס טו) קנה הכמה מה טוב מחרוץ ואמר (סס יד) כן דעה הכמה לנפשך ואמר (סס ט') אם חכמת חכמת לך כלומר שהקנינים הרוחניים הם שלך לא ישלול אותם ממך זולתך כאשר קרה בקנינים הגופיים ראה אחי מה בין שני הדברים ומה בין שני הענינים ונטה ממותרות עולמך והשתדל במה שאתה צריך לאחריתך ואל תאמר ימצאני מה שימצא הכסיל כי אתה נתבע כפי הכרתך ועונשך יותר חזק והחשבון על התעלמותך יותר מדוקדק ואל תסמוך על דבר שאין לך בו זכות ותנוה •

מתכמה ובינה: כי אתה נתבע כפי הכרתך • ומצאתי להחסיד ר"י יעבץ ז"ל שכתב משל נמרץ נגד לומדי הפילוסופיא ומתרחקים בחכמתם מן התורה והמצות ואמר שהם כעבדים שצוה להם המלך ללכת מסרה אל מקום פלוני אלמוני וקצתם מצאו חן בעיניו ונתן להם סוסים טובים עד מאוד וקצתם אין להם בלתי אם גויתם והלכו לאטם עד שהגיעו למחוז חפץ המלך ובעלי הסוסים נתגאו בהסוסים והלו זמנם בטיול ובשמחה וביופי הסוסים ולא באו להשתחוות אל המלך ולעבודתו כאשר צוה עליהם כן אלה שאצילים בחכמתם שהגרהקו יותר כו' ע"ש שכתב ספור נחמד עליהם • וכן הוא בכל שאר הדברים כשאדם עוסק בחכמתו ובעשרו ומסתלק על ידם מעבודת הבורא ית' ועתיד ליתן את הדין על חכמתו או על עשרו ומזה תבין כמה מקומות בזה הספר בענין הזה:

והבינות מיט דעם וואש דו זאלשט קויפן חכמות אונ פאר שטאנדיקייט אזו וויא עש שטייט אין (משלי) אמת קנה ואל תמכור אמת קויף אונ פאר קויף ניט אונ פריער שטייט קנה חכמה קנה בינה קויף הכמה קויף פאר שטאנדקייט אונ נאך שטייט דארטין קנה חכמה מה טוב מחרוץ קויף חכמה דען זיא איז בעסר אז גים גאלד אונ ווייטר שטייט כן דעה חכמה לנפשך אזו לאז דיך ווישין דיא חכמה צו דיין לייב אונ פריער שטייט אם חכמת חכמת לך אז דוא בישט קלוג בישטו דיר קלוג כלומר דאש מיינט ער אזו שהקנינים הרוחניים הם שלך דאש גוטש אונ השובי זאכין וואש דוא האשט וואש גיהערין צו דער נשמה דיא בלייבין בייא דיר לא ישלול אותם ממך זולתך דאש קאן איין אנדערער בייא דיר ניט אוועק נעמן כאשר יקרה בקנינים הגופים אזו וויא עש קאן זיך טרעפן בייא דעם גוטש וואש גיהער צום גוף קאן מען דאך יוא אוועק נעמן אבר דיא מצות אונ מעשים טובים אונ דיא חכמה דאש קאן קיינר בייא דיר ניט אוועק נעמן ראה אחי זעה מיין ברודער מה בין שני הדברים וואש דער חילוק איז צווישן דיא ביידע זאכין צווישן דעם גוף אונ צווישין דער נשמה ומה בין שני הענינים אונ וואש פאר איין חילוק איז צווישין דיא ביידע פירונגש כלומר אויף וועלכעש מען בדארף בעסיר טראכטין אונ וועלכעש עש איז בייא מענטשן אין דיא הענט אז ער זאל מיט זיין טראכטין קאנן דר צו העלפין ונטה ממותרות עולמך אונ נייג אוועק פון צו ווערין איבריגע אום נוצליכע וועלטליכע זאכין והשתדל במה שאתה צריך לו לאחריתך אונ פלייס זיך אין דעם וואש דוא בדארפשט צו דיין סוף ואל תאמר ימצאני מה שימצא הכסיל אונ זאלשט ניט זאגין לאז מיר דאש גרייכין וויא עש וועט גרייכן דעם נאר כי אתה נתבע כפי הכרתך ווארום דו ווערשט גמאנט וועדליג דיין פר שטאנד ועונשך יותר חזק אונ דיין עונש איז שטארקר אז דער עונש פון דעם נאר והחשבון על התעלמותך אונ דעם השבון וואש דוא וועשט בדארפין געבין אויף דיין פאר הוילונג כלומר אויף דעם וואש דוא האשט זיך פאר הוילין פון גאטש דינשט יותר מדוקדק וועט מער מדוקדק זיין כלומר מען וועט מיט דיר מער מדקדק זיין אין השבון איידר מיט דעם נאר ואל תסמוך על דבר שאין לך בו זכות אונ זאלשט זיך ניט פאר לאזן אויף אזו אזאך וואש דוא קאנשט דורך דעם דיך ניט גירעכט מאכין ותנוה דעתך על טענה שהוא עליך אונ זאלשט מאכין רוען דיין דעה אויף אזוא אטענה וואש איז אויף דיר כלומר וואש דורך דער טענה אליין וועשטו גישטראפט ווערין ווארום דוא זאגשט דאך לאז מיר דאש אנטגיין אזו וויא דעם נאר ווייסטו דאך אליין אז ער איז איין נאר אונ פירט זיך ניט שיין אונ וויא אזו

ותנוח דעתך על טענה שהיא עליך ולא לך והמאמר בהשלמת הענין הזה יארך ודי לך ממני שהעירותיך אליו והוריתיך עליו וכפי תבונתך הסתכל דברי והבן רמיזותי והקור עליהם בספר תורת האלהים ודברי רז"ל יראה לך בירורם מן הכתוב ומן המושכל ומן המקובל בעזרת האל :

והשלשה עשר חשבון האדם עם נפשו על מעשהו ותוספת הכרתו על השתדלותו בעבודת הבורא והגעת יכלתו על מה שהוא משלם מחובות הבורא על טובותיו עליו וימשל בזה אל עבד שנתן לו אדוניו אדמה לזרוע ונתן הזרע כפי צרכו וזרע קצתה והוציא שאר הזרע בצרכיו וכאשר פקד אדוניו את האדמה מצאה בלתי זרועה וכששאלו על זה

על טענה שהיא עליך ולא לך · כל מה שתטעון ותתרץ עצמך אינו כלום שבטענת עצמך אתה נענש והיא טענה עליך שהרי גם אתה ידעת שהוא כסיל ומעשיו מבוכים ואיך תלמוד ממנו :

והשלשה עשר על מעשהו ותוספת הכרתו

על השתדלותו כו' ר"ל יראה ויבחין בדעתו ושכלו על מעשהו מה שעושה במצות הבורא ובאמת כפי יכולתו והכרתו היה יכולת בידו להוסיף במצות ה' ממה שהוא רגיל וא"כ ענוש יענש על הקילור הזאת כמו שמפרש · ובש"א השבון האדם עם נפשו על יתרון הכמתו על מעשהו כו' כ"כ מ"ה : וכאשר פקד אדוניו כו' · כמו פקד פקדתי אתכם : והשב עמו כו' ·

כמו

קאנשטו דיך פון אים אפ לערנן ווארום דו האשט דאך מער שכל פון אים ולא לך אונ די טענה איז ניט גוט פאר דיר אדער דער פשט איז אזו על טענה שהיא עליך דרום דאש וואש דו ווייסט ער איז איין נאר גיהערשטו דאך דער פאר לויבין דעם בשעפער וואש ער האט דיר מער שכל גיגעבן פון אים וועשטו דאך נאך דער פאר גישטראפט ווערין וואש דוא האשט אים ניט גילויבט זאגט דער מחבר והמאמר בהשלמת הענין הזה אונ ווען איך זאל דיר וועלין זאגין אין גאנצין וואש פון דר זאך קאן נאך גיזאגט ווערין יארך וואלט עש זייער לאנג גיוועזן ודי לך ממה שהעירותיך אליו אונ לאז דיך בנוגין דער מיט וואש איך האב דיך דא דער וועקט והוריתיך אונ האב דיך גילערינט וכפי תבונתך אונ ווערליג דיין פאר שטאנד הסתכל דברי זאלשטו קוקין אין מיינע רייד וואש איך האב דא גישריבן והבן רמיזותי אונ פאר שטייא וואש איך האב דא ברמז אונ קורץ גישריבין וחקור עליהם בספר תורת אלהים אונ פארשט דרויף אין דעם ספר פון גאטש תורה ודברי רז"ל אונ אין דירייד פון די חכמים ז"ל יראה לך בירורם וועט דיר גוויזין ווערין זייער קלארהייט מן הכתוב ומן המושכל אויש דעם פסוק אונ אויש דעם שכל ומן הקבלה אונ אויש דער קבלה וויא מיר האבין מקבל גיוועזן פון אונזערע חכמים וועשטו פאר שטיין אז וויא איך האב דיר דא גישריבין איז גוט אונ קלאר בעזרת האל מיט דיא היקף פון גאט :

והשלשה עשר אונ דאש דרייצהנטע איז השבון האדם עם נפשו דאש דר מענטש זאל מיט זיך זעלבשט חשבון האלטן על מעשהו אוף זיינע מעשים ותוספת הכרתו על השתדלותו בעבודת הבורא אונ דאש זיין שכל איז גרעסר אז זיין פלייסין אין גאטש דינשט והגעת יכולתו אונ ער קאן גרייכין מיט זיין יכולת אין גאטש דינשט על מה שהוא משלם מהובת הבורא מער איידר ער טוט בצאלין וואש ער איז שולדיג צום בשעפער על טובותיו עליו פאר זיינע טובות וואש ער האט אים גיטאן פלומר ער האט מער גיקאנט דינען גאט איידר ער דינט אים וימשל בזה אונ ער איז דרינן גליך אל עבד שנתן לו אדוניו אדמה לזרוע צו אקנעכט וואש זיין האר האט אים גיגעבן ערד ער זאל זיא בזייאן מיט תבואה אונ אנדערע זאבין ונתן הזרע כפי צרכו אונ ער האט אים גיגעבן זויען ווערליג ער בדארף צו זייען די גאנצע ערד וזרע קצתה האט דר קנעכט נאר אטייל ערד גיזייאט והוציא שאר הזרע בצרכיו אונ האט דיא איבעריגע זוימען אויש גיגעבן אויף זיין בדערפניש וכאשר פקד אדוניו את הארמה אונ אז זיין האר האט בזעהן די ערד מצאה בלתי זרועה האט ער זיא גיפונן אז זיא איז ניט אין גאנצין גיזייאט גווארין וכששאלו על זה אונ אז זיין האר האט

אים

זה הודה בקצורו בענינה וחשב עמו על מה שאמר כי זרע מן הזרע באדמה ופקד הנזרע ממנה וחשב על מה שעלה בו עד תכלית ותבעו בשאר הזרע וחייבו לפרעו כל מה שהיתה האדמה עושה "וגדל מדוהו "ונכפלה רעתו וכן אחי ראוי לך לחשוב עם נפשך על מה שחננך האלהים מהבנתך אותו ואת תורתו ומה שנתן לך מן הכח והיכולת לפרוע מה שאתה חייב לו ועשה בזה מה שיצא אל גבול המעשה ממך ויראה לך כי אתה נתבע בכל זה ובא עליו לידי השבון כל שכן עת המשך הטובות אליך מאת הבורא וראוי לך להשתדל בכל כחך ותטרח בכל יכולתך לפרעו ולהשוות מעשיך לחכמתך והכרתך עם השתדלותך והותר

"וגדול מדוהו שנתחייב לגלה ואין לו "ונכפלה רעתו ברעתו ועגמת לבבו נכפל על שהצליחו ביותר במה שזרע ועשה הרבה שעי"כ נתחייב ביותר וכן :

ופקד הנזרע ממנה · ורוצה ומעיין במקצת הזרע ממנה וחשב כמה היה עושה ולפי החשבון הזה תבעו נשאר לו כל הזרע כי אם היה כולו נזרע היה עושה ג"כ כחשבון הזה: וגדל מדוהו כו' · ועשה בזה מה שיצא · למ"ה : ועשה בפועל מה שיש בידך בכח ביכולת לצאת אל המעשה וזה ע"ד כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה : ויראה לך כו' · תראה בעין שכלך כי אתה כו' עכ"ל: והותר כל פרחך כו'

אים דרויף גיפרעגט פר וואש האשטו ניט גזייאט די גאנצע ערד הודה בקצורו בענינה האט אים דר קנעכט מודה געווען אז ער האט ניט רעכט געטאן וחשב עמו האט דער האר זיך ברעכינט מיט דעם קנעכט על מה שאמר כי זרע מן הזרע באדמה אויף דעם שטיקל ערד וואש דער קנעכט האט גזאגט ער האט גיזייאט ופקד הנזרע ממנה אונ האט גידיינקט וויפיל ער האט דרינען גיזייאט וחשב על מה שעלה בו אונ האט ווידער בהשבינת וויפיל עש איז אויש גיוואקסן דער פון האט ער עש אלץ בייהשבינת עד תכלית ביז צום עק ותבעו בשאר הזרע אונ דר נאך האט ער אים גימאנט פאר דעם איבריגין זוימען וואש דר קנעכט האט אויש גיגעבין אויף זיין בדערפעניש זעלבשט וחייבו לפרעו אונ האט אים מחייב גיוועזן צוא בצאלין כל מה שהיתה האדמה עושה אזו פיל וואש האט גיקאנט דרויש אויש וואקסין כלומר ער האט אים גיזאגט ווען דוא וואלשט עש גיזייאט וואלט אזוא פיל דרויש גיוואקסין דרום בארפשטו מיר בצאלין וועדליג עש וואלט דרויש גיקאנט אויש וואקסין וגדל מדוהו אונ אז דער קנעכט האט דאש דער הערט איז אים זייער גרויש גיווארן זיין ווייטאג ונכפלה רעתו אונ זיין בייזקייט איז אים גטאפילט גיווארן (עיין בהג"ה) וכן אחי ראוי לך להשוב עם נפשך אונ אזו אויך מיין ברודער גיהערשטו דיך זעלבשט ברעכינען על מה שחננך האלהים אויף דעם וואש גאט האט זיך איבר דיר דער בארעמט מהבנתך אותו פון דעם פאר שטאנד וואש ער האט דיר גיגעבן אז דו זאלשט אים פאר שטיין ואת תורתו אונ זיין תורה זאלשטו פאר שטיין ומה שנתן לך מן הכח והיכולת אונ וואש ער האט דיר קראפט אונ יכולת גיגעבין לפרוע מה שאתה חייב לו דוא זאלשט קענן בצאלין דאש וואש דוא בישט אים שולדיג ועשה בזה מה שיצא אל גבול המעשה ממך אונ מיט דעם כח וואש גאט האט דיר געגעבן זאלשטו טאן מצות אונ זאלשט זיך ניט לאזין בנוגין ווייל דו פאר שטייסט גאט נאר דוא מוזט מאכי טאן מיט דיא גלידער ויראה לך אונ עש זאל דיר גיוויזין ווערין גלייך כי אתה נתבע בכל זה וויא דו ווערשט איצונד גימאנט אויף אלעמן כלומר אויף דעם וואש דו דינסט אים ניט וועדליג דיין פאר שטאנד אונ אויף דיא אלע טובות וואש גאט האט דיר גיטאן ובא עליו לידי חשבון אונ גלייך ווי דוא קומשט איצונד אויף דעם אפ געבין השבון כל שכן עת המשך הטובות אליך מאת הבורא מכל שכן אין דר צייט אז עש ווערט דיר גיצויגין טובות פון דעם בשעפער כלומר מכל שכן אז דער בשעפר טוט דיר נאך גרוישע טובות דהיינו אז דוא בישט אגרוישר עושר אדער אגרוישר חכם בדארפשטו בוודאי אים קיין כפוי טובה ניט זיין וראוי לך להשתדל בכל כחך אונ דוא גיהערשט דיך צוא פלייסין מיט גאר דיין מאכט ותטרח בכל יכולתך אונ מטריח צו זיין מיט גאר דיין יכולת לפרעו צו בצאלין אים די טובות ולהשוות מעשיך

לחכמתך

והותר כל טרחך לעשות כפי חכמתך ואל תתנהג במותר עולמך פן תלאה לשלם חובות תורתך שהאל יתעלה נתן לאדם מן הכח כפי צרכו לתורתו ולעולמו ומי שהוציא ממנו מאומה במותרות אשר יתכן לעמוד זולתם יפקדנו בעת הצורך אליו בדברים הצריכים ואל תהלה עצמך בלו ואולי ותאמר לו הגעתי למעלת כך וכך מן הממון והחכמה הייתי משלם כל מה שאני חייב מן העבודה לבורא יתעלה והדומה לזה מן הדברים כי הם דברי כזבים יתעה מי שיתלה עצמו בהם ויפול מי שנשען עליהם וזאת היא הגדולה שבתעות בעלי המשכון אשר זכרתי לך בשער הבטחון השמר לך פן תקחנה לטענה לך ולאמתלא כי אתה בזה ככל חוטא שיטען

כו׳ . לשון המ״ה והותר ר״ל יתרון כלו׳ יתרון כל טרחך ועמלך יהיה לעבות כו׳ עכ״ל אבל לעניני עולמך אל תטריח יותר רק לפי צורך לפרנסתך פן תלאה ונבול תבול ותכלה כחותיך בדברי הבל ואין בם מועיל וכשתצטרך לעבוד את ה׳ ולא יהיה לך כח והם כחך מחמת גודל יגיעות בינעת על בלא דברים : יפקדנו בעת הצורך . יחסר ממנו כמו ולא נפקד ממנו איש : ואל תתלה עצמך . כלא ר״ל תוחלת ותקוה

לחכמתך אונ גלייך צוא מאכין דיינע מעשים מיט דיין חכמה והכרתך אונ דיין פאר שטאנד זאל גלייך זיין עם השתדלותך מיט דיין פלייסונג וואש דו פלייסט זיך אים צו דינן והותר כל טרחך אונ דאש מערונג פון גאר דיין טירחא זאל נאר זיין לעשות כפי חכמתך צו טאן מעשים טובים ווערליג דיין חכמה כלומר דיין עיקר טירחא זאל נאר זיין אויף דעם אז דו זאלשט אזו פיל מעשים טובים טאן ווערליג דיין חכמה ואל תתנהג במותר עולמך אונ זאלשט ניט גיין נאך די איבעריגע זאכין פון דעם עולם פן תלאה לשלם חובות תורתך ווארום טאמער וועשטו מיד ווערין צו בצאלין דיא שולדיקייט פון דיין תורה שהאל יתעלה ווארום גאט גלויבט איז ער נתן לאדם מן הכח האט גיגעבן דעם מענטשן אזו פיל כח כפי צרכו לתורתו ולעולמו ווערליג ער בדארף צו דר תורה אונ צוא דעם עולם ומי שהוציא ממנו מאומה אונ דר וואש ציהט עפיש אויש פון דעם כח במותרים אויף איבעליגע זאכין וואש זיינן איבעריגע אשר יתכן לעמוד זולתם וואש ער וואלט זיך גקאנט בגיין אן זיי יפקדנו בעת הצורך אליו בדברים הצריכים וועט אים דר כח אפ גיין אין דר צייט אז ער וועט אים בדארפן צוא נוציליגע זאכין ואל תתלה עצמך בלו ואולי אונ זאלשט ניט האפין אויף דיא רייד פון לו ואולי דאש הייסט ווען איך וואלט דאש גיהאט אדר ווען איך זאל זיין ווי יענר ווי דר מחבר אליין איז דאש מפורש ותאמר אונ זאלשט זאגין לו יגעתי למעלת כך וכך הממון והחכמה ווען איך וואלט גיגרייכט צו אזו פיל געלט אדר איך זאל אזו פיל חכמה האבין וויא יענר האט אין זיך למשל ער זאגט איך זאל האבין מיין אייגינש עשרת אלפים אדער איך זאל זיין אזוא אחכם וויא דער אונ דער הייתי משלם כל מה שאני חייב מן העבודה. לבורא יתעלה וואלט איך אלץ בצאלט וואש איך בין שולדיג צוא דינען דעם בשעפער גילויבט איז ער והדומה לזה מן הדברים אדר אנדרע רייד נאך אזוא אגלייבין זאלשטו זיך אויף דעם ניט סומך זיין אונ זאלשט עש ניט זאגין כי הם דברי כזבים ווארום דאש זיינען רייד פון ליגין יתעה מי שיתלה עצמו בהם דער וואש היינגט זיך דרינען אן דער וועט פאר אירט ויפול מי שנשען עליהם אונ דער וואש לעהנט זיך אן אויף זייא דער וועט פאלין וזאת היא הגדולה שבתעות בעלי המשכון אונ דאש איז דאש גרעשטע פון דעם פאר אירטיקייט וואש דיא בעלי המשכונות זיינען פאר אירט זייא ווילין פון גאט אמשכון זייא זאגין אז ער וועט אונז פריער גוטש טאן עש סאיי מיט חכמה אונ סאיי מיט עשירות ווילין מיר אים ערשט דער נאך דינען אשר זכרתי לך בשער הבטחון וואש איך האב דיר פון זייא דער מאנט אין שער הבטחון השמר לך היט דיך פן תקחנה לטענה לך ולאמתלא טאמער וועשטו דאש נעמין דיר פאר איין טענה אדער איין פאר ענטפערונג כלומר היט דיך דו זאלשט עש ניט נעמען פאר קיין טענה כי אתה בזה ווארום דוא וועשט דרינען גלייך

שיטעון בה וכבר ידעת שאינה מצלת אותו מן העונש כמ"ש שלמה ע"ה על הגנב (משלי ו) לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב ונמצא ישלם שבעתים אע"פ שדחקו נראה וצרכו הביאו לקחת ממון אחרים לא ינצל בזה מן העונש ותשלומי כפל כ"ש שאר החטאים על כן שים לך האריכות הזאת לשלל בעוד שתוכל לפרוע מה שאתה חייב בו לבורא יום יום ואל תאחר מעשה יומך למחרתך פן יכבד עליך לפרעו אם תגיע למהרת ותהיה מנושיו (ס"א מאנשיו) וקשה מזה אם יבא קצך ותצר עליך האמתלא ותפסק טענתך כי העולם כשוק שיתקבץ ואחר יפרד ומי

שסחר

ותקוה כלומר אולי תייחל: ושמא תאמר כו' וי"ג תתלה: ע"כ שים לך האריכות הזאת לשלל כו'. ר"ל כל יום שאתה מאריך על האדמה יהיה לך לשלל ולרווח ותשלם ביום מה שאתה חייב לבורא ואל תאמר מחר אשלם כמא לא תפנה לשלם ותהי בע"ח ונא"ל מסיים וז"ל אלא כל אדם יעשה מיד כפי חכמתו ועברו למה שהוא עתה ואם יהיה לו יותר יעשה יותר עכ"ל:

כי

גלייך זיין ככל חוטא אזו וויא איטליכער בעל עבירה שיטעון בזה וואש ער טוט זיך אויך פאר ענטפערין מיט דער טענה כלומר איטליכער רשע וויל זיך פאר ענטפערין דער מיט ווען גאט וואלט אים גיגעבין געלט אדער חכמה וואלט ער בעסער גיוועזן וכבר ידעת שאינה מצלת אותו מן העונש אונ דו ווייסט דאך שוין אז דיא טענה קאן אים ניט מציל זיין פון דעם עונש אזו וויא שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) אויף איין גנב לא יבוזו לגנב מען זאל ניט פאר שעמען דעם גנב כי יגנוב וייל ער גנבת עש דרום למלא נפשו כי ירעב זיין לייב צוא דער פילין וייל ער איז הונגריג אונ פון דעסט וועגין האטשי ער האט איין גוט פר ענטפערונג ונמצא אז ער ווערט גפונן ישלם שבעתים מוז ער צאלין פיל מאל אזו פיל דהיינו אז ער קוילעט אדער ער פאר קויפט מוז ער בצאלין ארבעה וחמשה אע"פ שדחקו נראה האטשי מען זעהט דאך זיין דוהק וואש ער לייט וצרכו הביאו לקחת ממון אחרים אונ זיין נויט האט אים גיבראכט דער צו אז ער זאל גנבנן פרעמדע געלט פון דעסט וועגין לא ינצל בזה מן העונש ווערט ער דורך דר טענה נים ניצול פון דעם עונש ותשלומי כפל אונ מוז בצאלין טאפיל מכל שכן שאר החטאים איז שוין מכל שכן אנדרע זינדיגע וועלין בוודאי ניט פרייא זיין פון דעם עונש על כן שים לך האריכות הזאת דרום טוא דיר די לאנגע צייט וואש דו לעבשט לשלל צו איין מציאה כלומר איטליכר טאג וואש דו לעבשט זאל זיין בייא דיר גלייך וויא דו האשט גיפונן איין מציאה בעוד שתוכל לפרוע מה שאתה חייב בו לבורא יום יום אונ זאיי זיך משמח מיט דעם וואש דו קאנשט נאך אלע טאג בצאלין וואש דו בישט חייב צום בשעפר ואל תאחר מעשה יומך למחרתך אונ זאלשט ניט זאמען דאש וואש דו בישט היינט שולדיג צו טאן אונ ווענשט עש וועלין אפ לייגין אויף מארגין פן יכבד עליך לפרעו ווארום טאמער וועט דער נאך צו שווער זיין אויף דיר צו בצאלין עש אם תגיע למהרת אפילו ווען דוא וועשט שוין לעבין ביז מארגן כלומר איין מאל טאמר וועשטו גאר ניט לעבין ביז מארגין אונ אפילו אז דו וועשט שוין יוא לעבין וועט פאר דיר מארגין צוא שווער זיין צוא בצאלין פר צווייא טעג ותהיה מנושיו אונ וועשט זיין פון זיינע לייערש וואש בלייבין אים שולדיג אונ האבין ניט צו צאלין וקשה מזה אונ וואש נאך ערגר איז אם יבא קצך אז דיין ענר וועט קומן פון צו שטארבין כלומר טאמר וועשטו פלוצלונג שטארבין וועשטו שוין ניט קאנען אים בצאלין וואש דו בישט שולדיג ותצר עליך האמתלא אונ עש וועט דיר זיין איינג דוא זאלשט זיך מציל זיין מיט איין אויש רייד ותפסק טענתך אונ דיינע טענות וואש דוא זאלשט זיך מיט זייא פאר ענטפערין וועלין נפסק ווערין כי העולם כשוק דען דיא וועלט איז וויא אמארק טאג אדער איין יריד שיתקבץ וואש זאמלען זיך אין אים צוא נויף מענטשין ואחר יפרד אונ דער נאך ווערט ער צוא שייד כלומר דער נאך צוא פארין זיך דיא

מענטשין

שסחר והרויח שמח ומי שהפסיד התחרט ועל כן אמר החכם (קהלת יב) וזכור את בוראיך בימי בחורותיך וגו' :

והארבעה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת אהבתו ונטות נפשו וכלות רוחו אל כל מי ששוער ממנו שהוא אוהבו כמו כן כמו שכתוב (משלי כז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם וכל שכן אם יהיה האיש ההוא שר או נגיד ויותר מזה כשיראה ממנו אות על זה מהקרבתו והבטחתו ושהוא מטיב אליו ועושה עמו חסד לבלי צורך אליו שלא יטרידנו דבר מאהבתו ולא יניח מיכלתו (ס"א מבלתו) לנפשו מאומה אבל יוציאנה כלה במצותו ועבודתו ויתנדב בנפשו ובממונו ובניו בגמולו וכיון שנעשה זה לנברא חלוש כמונו כמה

כי העולם כשוק · ור"ל שיזכור : בימי בחורותיך ובאר כל הענין שם ע"ש :
והארבעה עשר בעת אהבתו כו' בשעת שהוא אוהב ביותר לאדם א' באהבה רבה מפני שמכיר בדעתו שגם הוא אוהב אותו וכ"ש אם כו' וכיון שנעשה זה לאדם לאהוב אותו כ"כ על אחת כמה וכמה שנאהב את ה' הנכבד והנורא שידענו בו שאוהב אותנו ואהב את אבותינו כמו שמסיים : כמ"ש

מענטשין ומי שסחר והרויח שמח אונ דער וואש האט גיהאנדילט אונ האט מרויח גיוועזן דער איז פריילך ומי שהפסיד התחרט אונ דער וואש האט אן גווארין דער האט חרטה אזו אויך דר וואש האט אויף דער וועלט פיל מצות אונ מעשים טובים גטאן דער איז אויף יענר וועלט פריילך אונ דער וואש האט ניט דער האט חרטה פאר. וואש ער האט זיין וועלט פאר בראכט אין נארישקייט ועל כן אמר החכם אונ דרום האט דער חכם שלמה המלך גזאגט וזכור את בוראך בימי בחורותיך אונ גדיינק דיין בשעפר אין די טעג פון דיין יוגנט :

והארבעה עשר אונ דאש פערצנטע איז חשבון האדם עם נפשו אז דער מענטש זאל זיך זעלבשט ברעכנן בעת אהבתו אין דער צייט אז ער האט איין ליבשאפט ונטות נפשו וכלות רוחו אונ זיין לייב נייגט אונ זיין גמיט גלוסט אל כל מי ששוער ממנו שהוא אוהבו צוא איטליכן וואש ער איז זיך פון אים משער אז ער איז זיין ליב האבר אזו וויא עש שטייט אין (משלי) כמים הפנים לפנים אזו וויא די וואשר ווייזין דאש פנים פון דעם וואש קוקט ארייין דרינן כלומר ווען איינר קוקט אין וואשר אריין זעהט ער אין וואשר זיין אייגנעם פנים כן לב האדם לאדם אזו איז אויך דאש הארץ פון איין מענטשן צו דעם אנדרין כלומר אז א מענטש האט דעם אנדרין ליב אין הארצין האט בוודאי יענר אים אויך ליב מיט זיין הארצין וכל שכן אם יהיה האיש ההוא שר ונגיד אונ מכל שכן אז דער וואש האט אים ליב איז איין שר אדר אחשוב האט ער אים בוודאי אויך ליב מיטן גאנצין הארצין ויותר מזה כשיראה ממנו אות על זה אונ נאך מער אז ער זעהט פון אים איין צייכין אויף דעם מהקרבתו והבטחתו פון זיין פריינד שאפט אונ זיין פאר זיכרונג וואש ער האט אים צו גזאגט גוטש צו טאן זעהט ער דער פון אצייכין אז עש איז אמת ועושה עמו חסד לבלי צורך אליו אונ ער טוט מיט אים גוטש האטשע ער בדארף גאר זיינע נישט כלומר האטשע יענער וואש טוט אים גוטש באדארף גאר צוא אים נישט טוט ער אים פארט גוטש איז שוין אפשיטא שלא יטרידנו דבר מאהבתו אז עש וועט אים קיין שום זאך ניט פאר ענדרין פון זיין ליבשאפט ולא יניח מיכולתו לנפשו מאומה אונ פון אלי זיין מאכט וואש ער קאן נאר טאן וועט ער פאר זיך זעלבשט ניט האלטן אבל יוציאנה כלה במצותו ועבודתו נאר ער וועט עש אלין אויש ציהן צו דעם זעלביגן זיין גיבאט צו טאן אונ צו זיין דינשט ויתנדב בנפשו ובממונו ובניו אונ וועט זיך דער צו בווילגן מיט זיין לייב אונ מיט זיין געלט אונ מיט זיינע קינדר כדי ער זאל קאנן יענם גוטש אפ טאן כגמולו אזו וויא זיין גמול כלומר אזו וויא ער גהער אים צו בצאלין פאר זיין פריינד

שאפט

כמה אנו חייבין מכפלי זה לבוראנו יתברך אשר הודיענו הנביא כי הוא אוהב אותנו כמו שאמר (דברים ז) לא מרובכם מכל העמים וגו' כי מאהבת י"י אתכם וגו' ועם מה שהודיענו בזה ראינו אותות אהבתו אותנו ועזרתו לנו חדשים גם ישנים עם הקרבתו והבטחתו לנו בכל דור ודור כמו שאמר (ויקרא כו) ואף גם זאת וגו' ואמר (עזרא ט) כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו ומהשלמת הענין הזה כמן הידוע אצלנו שמי שהיה ריע אבותינו ואבות אבותינו חייבים אנחנו לזכור לו את האהבה בכבודו ואהבתו כמו שאמר החכם (משלי כז) ריעך וריע אביך אל תעזוב והבורא יתברך מזכיר לנו ברית אבותינו והשגחתו עלינו בעבורם ולהקים בריתו עמהם כמו שאמר (דברים ז') ומשמרו את השבועה והרבה כזה ואנו כאשר לא תבטח נפשנו עליו ותסמוך על חסדו ותנוע לאהבתו ולהדבק בעבודתו ולפני האלהים נשפוך שיחנו כמה טבענו עבה וערפנו קשה ואמונתנו מעוטה וכמה

כמ"ש כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם וגו' וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי

שאפט אונ פאר די טובות וואש ער האט פון אים מקבל גיווען וכיון שנעשה זה לנברא אונ ווען מיר זאלין דאש טאן צו איין בשעפניש חלוש כמונו וואש ער איז אזו שלאף וויא מיר כמה אנו חייבים מכפלי זה לבוראנו יתברך וויפל טאפל מאל זיינן מיר מער שולדיג צו טאן צו אונזר בשעפר יתברך אשר הודיענו הנביא וואש דער נביא משה רבינו האט אונז מודיע גיווען כי הוא אוהב אותנו אז ער האט אונז ליב כמו שאמר אזו וויא ער האט גזאגט אין (דברים) לא מרובכם מכל העמים ניט ווייל איר זייט מער פון אלע פעלקר דרום האט גאט אייך אויש דער ווײלט כי מאהבת ה' אתכם נאר ווייל גאט האט אייך ליב ועם מה שהודיענו בזה אונ מיט דעם וואש ער האט אונז דאש צו וויסן גטאן ראינו אותות אהבתו אותנו ועזרתו לנו חדשים וגם ישנים האבין מיר אויך גזעהן נייאי אונ אלטע צייכן פון זיין ליבשאפט וואש ער האט אונז ליב אונ וויא ער העלפט אונז עם הקרבתו מיט דעם וואש ער גנעהנט זיך צוא אונז והבטחתו לנו בכל דור ודור אונ איז אונז מבטיח אין איטליכן דור צוא העלפין אונז אונ עזרא האט גיזאגט כי עבדים אנחנו דען מיר זיינן קנעכט ובעבדותנו לא עזבנו אלהינו אונ אין אונזר דינשט האט אונז אונזר גאט ניט פר לאזן ומהשלמת הענין הזה אונ אז מיר וועלן דעם ענין גאנץ רעכט וועלן פר שטיין וועלין מיר אזו זאגן כי מן הידוע אצלנו דען דאש איז דאך בייא אונז ידוע שמי שהיה ריע אבותינו ואבות אבותינו אז דער וואש איז גיוועזן איין פריינד פון אינזערע עלטערן אונ פון אונזערע עלטערניש עלטערין חייבים אנחנו לזכור לו את האהבה בכבודו ואהבתו זיינן מיר דאך היוב דעם זעלביגן זיין פריינד שאפט צוא גידיינקן מיט דעם מען זאל אים כבוד אן טאן אונ אים ליב האבן אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט ריעך וריע אביך אל תעזוב דיין פריינד אונ דיין פאטרש פריינד זאלשטו ניט פר לאזן והבורא יתברך מזכיר לנו ברית אבותינו אונ דער בשעפר יתברך גידיינקט אונז דעם ברית פון אונזערע עלטערין והשגחתו עלינו בעבורם אונ זיין השגחה איז אויף אונז פון זייערט וועגן ולהקים בריתו עמהם אונ כדי צו האלטן דעם ברית וואש ער האט מיט זייא גימאכט אזו וויא עש שטייט אין (דברים) ומשמרו את השבועה אונ ווייל ער וויל זיין שבועה האלטין והרבה כזה אונ נאך פיל פסוקים שטייט אזעלכע גלייכן ואנו כאשר לא תבטח נפשנו עליו אונ אז מיר זאלן אונז ניט פאר זיכרן אין אים ותסמוך על חסדו אונ צוא פאר לאזין זיך אויף זיין גינאד ותנוע לאהבתו אונ צו ציטרין נאך זיין ליבשאפט ולהדבק בעבודתו אונ צוא בהעפטין זיך אין זיין דינשט ולפני האלהים נשפוך שיחנו אונ פאר גאט אונזר תפלה צו פאר גיסין ווען מיר זאלן דאש אלץ ניט טאו כמה טבענו עבה וויא גראב וואלט עש גוועזן אונזר נאטור וערפנו קשה אונ

אונזר

ולשומרי מצותיו לאלף דור וגו׳ : וגול מעל לבך · ל׳ ויגל את האבן כלומר הסיר מעל לבך : והסוד בהלכים להדותו מעליך · ברצוי להתפלל אל ה׳ שיגלנו מלב״ך כמ״ש

וכמה אנו קשים להמשך אחר האמת לא אהבת אבותינו ואבות אבותינו נזכור ולא לאהבת הבורא והשגחתו עלינו נגמול ולא בעבור הבטחתו והקרבתו לנו נעשה ולא לגודל טובתו מאתנו ורוב חסדו עמנו נשמע ולא בעבור בריאתו אותנו והנהגתו הטובה לנו נבוש הקיץ אחי מן השינה הזאת וגול מעל לבך את מסך יצרך אשר נסך עליך עד שהבדיל בינך ובין אור שכלך כעכביש אשר יארוג על מאור הבית וכאשר יתמיד יעבה ויסתום עד שימנע הגעת אור השמש אל הבית ובתחל׳ אריגתו הוא חלוש ודק עד מאד וכל אשר יתמיד הדבר יחזק ויעבה וימנע אור השמש מעבור בו ומהגיע אל הבית וכן מעשה היצר בלבבך יהיה בתחלת ענינו חלוש מאוד לא ימנעך מראות האמתיות ואם תרגיש בו בעת ההיא ותגלהו מעל לבך יקל עליך הדבר ואם תקל בו ותתעלם ממנו יחזק מעשהו וימנע אור שכלך ממך ויקשה לגלות מעל הכרתך

אונזר אקין איז הארט ואמונתנו מעוטה אונ אונזר אמונה וואלט קליין גוועזן כמה אנו קשים להמשך אחר האמת אונ וויא שווער וואלטין מיר זיין נאך צו ציהן נאך דעם אמת לא אהבת אבותינו ואבות אבותינו נזכור דאש מיר זאלן ניט גדיינקן דיא ליבשאפט פון אונזרע עלטערן אונ פון אונזרע עלטרנש עלטרן ולא לאהבת הבורא והשגחתו עלינו נגמול אונ ניט צו בצאלין די ליבשאפט פון אונזר בשעפר אונ דאש וואש ער גיט אכטונג אויף אונז ולא בעבור הבטחתו והקרבתו לנו נעשה אונ ניט מיר זאלן טאן פון וועגן זיינע גוטע הבטחות אונ פריינד שאפט וואש ער בווייזט אונז ולא לגודל טובתו ורוב חסדו עמנו נשמע אונ אויך ניט צו פאלגין אים וועגן זיינע גרוישע טובות אונ זיין פיל גינאד וואש ער טוט מיט אונז ולא בעבור בריאתו אותנו והנהגתו הטובה לנו נבוש אונ אויך ניט צו שעמין זיך פון וועגין וייל ער האט אונז בשאפין אונ מחמת זיינע גוטע הנהגות וואש ער פירט מיט אונז דרום הקיץ אחי מן השינה הזאת וואך אויף מיין ברודר פון דעם דאזיגן שלאף וגול מעל לבך את מסך יצרך אונ טוא אפ פון דיין הארץ דיא דעק פון דעם יצה״ר אשר נסך עליך וואש ער האט איבר דיר אריבר גדעקט עד שהבדיל בינך ובין אור שכלך ביז ער האט צוא שייד צווישן דיר אונ צווישן דעם ליכט פון דיין שכל כעכביש אשר יארוג על מאור הבית אזו וויא א שפין וואש ער וועבט קעגין דעם ליכט פון איין הויז וכאשר יתמיד יעבה ויסתום עד שימנע הגעת אור השמש אל הבית אונ אז עש גוועהרט לאנג ווערט עש גראב אונ עש ווערט גדיכט ביז עש פאר מייד אז די ליכט פון דער זון זאל ניט קאנן קומן אין שטוב אריין ובתחילת אריגתו הוא חלוש ודק עד מאד אונ אין דעם אן הייב אז דער שפין הייבט אן צוא וועבין איז דאש גאר שלאף אונ זייער דין וכל אשר יתמיד הדבר אונ וויא לייננר עש גיוועהרט דאש וועביכן יחזק ויעבה ווערט עש אלין שטארקר אונ גרעבר וימנע אור השמש מעבור בו אונ עש פאר מייד די ליכט פון דער זון פון דורך צוא גיין דורך דעם וועביכץ ומהגיע אל הבית אונ פון צוא גרייכן דאש ליכטיקייט אין שטוב אריין וכן מעשה היצר בלבך אונ אזו איז דיא ווערק פון דעם יצר הרע אויך אין דיין הארצין יהיה בתחלת ענינו חלוש מאוד צום ערשטין פון זיין פירונג וויא ער הייבט דיך אן אריין פירין טוט ער זיין זייער שלאף לא ימנעך מראות האמתיות ער וועט דיך ניט פר מיידן פון צוא זעהען דיא ווארהאפטיגע זאכין ואם תרגיש בו בעת ההיא אונ אז דוא וועשט עש תיכף אין דער צייט דער פילן ותגלהו מעל לבך אונ דוא וועשט אים אפ טאן פון דיין הארץ יקל עליך הדבר וועט דיר דיא זאך גרינג אן קומן ואם תקל בו ותתעלם ממנו אבר אז דוא וועשט דרינן מיקל זיין אונ וועשט זיך פאר הוילין פון אים יחזק מעשהו וועט ער שטארקן זיינע מעשים וימנע אור שכלך ממך אונ וועט פאר מיידן פון דיר דאש ליכט פון דיין שכל ויקשה לגלותו מעל הכרתך אונ עש וועט דיר שווער זיין אים אפ צו טאן פון דיין פאר שטאנד על כן מהר להציל

הברתך על כן מהר להציל את נפשך והעזר באלהים לדחותו מעליך וטרח והשתדל תאור באור החכמה ותראה אמתת הדברים בעין לבך · וכבר משלו קדמונינו ע"ה מעשה היצר באדם במשלים נחלקים מן הכתוב באמרו (שמואל ב יב) ויבא הלך לאיש העשיר ואח"כ קראו אורח ואח"כ קראו איש ואמר (תהלים א) אשרי האיש אשר לא הלך וגומר ואחר כך עמד ואחר כך ישב והדומה לזה הרבה חשוב עם נפשך אחי על זה והדומה לו והבריח אותה על מה שיש בו הצלתה כי כבר אמר החכם במתעלמים מהסתכל (משלי כח) אנשי רע לא יבינו משפט וגומר :

כמ"ש הז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו :

והחמשה עשר ויעיין במה שהוא עובר · ר"ל הוא מעיין וחוקר איזה סחורה הוא שיעבר לסוחר בה במדינה שהוא הולך לשם וכיוצא בה נתפלה מהמיתם וכוא ניכנת התנוד ונוסע ה לשם ונעתקים לשם תדיר : והדרך ארוך

והחמשה עשר חשבון האדם עם נפשו בהזמנתו במזונותיו קודם הצורך אליהם ואיננו יודע אם יעמוד ויהיה עד עת שיהנה מהם וכן כשהוא צריך ללכת בדרך רחוקה מזמין עניני הליכתו קודם לכן בימים ויעיין במה שהוא עובר

להציל את נפשך דרום היל דיך מציל צוא זיין דיין לייב והעזר באלהים לדחותו מעליך אונ נעם דיר גאט צוא הילף דעם יצר הרע פון דיר אפ צוא שטויסין כלומר בעט גאט ער זאל דיר העלפין דער צו וטרח והשתדל אונ זייא זיך מטריח אונ פלייס דיך דער צוזו תאור באור החכמה וועשטו לייכטין אין דעם ליכט פון חכמה ותראה אמיתת הדברים בעין לבך אונ וועשט זעהן דעם אמת פון דיא זאכין מיט דיא אויגין פון דיין פאר שטאנד וכבר משלו קדמונינו ע"ה אונ אונזרע ערשטע חכמים האבין שוין לאנג גיגליכן מעשה היצר דיא מעשים פון דעם יצר הרע וויא ער פירט זיך מיט דעם מענטשין האבין זייא עש גיגליכען במשלים נחלקים מיט ניטיילטע משלים כלומר אמאל מיט אזוא אמשל אונ אמאל מיט אנאנדר משל אזו וויא עש שטייט אין שמואל ויבא הלך לאיש העשיר אונ עש איז צום רייכין מאן גיקומען איין גאסט וואש ער קומט אונ גייט באלד אוועק ואח"כ קראו אונ דער נאך רופט ער אים אורח איין גאסט וואש ער איז אלאנגע צייט ביים דעם בעל הבית ואח"כ קראו אונ דער נאך רופט ער אים איש דאש הייסט ער ווערט שוין אבעל הבית אונ אין (תהלים) שטייט אשרי האיש אשר לא הלך בעצת וואול דעם מענטשין וואש ער איז ניט גיגאנגין אין דיא ראט פון דיא רשעים ואח"כ עמד אונ דער נאך זאגט ער אונ ער איז ביי דיא זינדיגע ניט גישטאנען ואח"כ ישב אונ דער נאך זאגט ער אונ ער איז ניט גיזעסין צווישין דיא שפעטערס והדומה לזה הרבה אונ נאך פיל זעלכע גלייכין וחשוב עם נפשך אחי על זה והדומה לו בדיינק דיך מיין ברודר מיט דיין לייב אויף דעם אונ אויף זעלכע גלייכין והבריח אותה אונ נייט זיא כלומר דאש נפש על מה שיש בו הצלהה אויף זעלכע זאכין וואש עש איז דרינן פאר האנדין איר בשירמונג כי כבר אמר החכם במתעלמים מהסתכל ווארום דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט פון דיא וואש פאר הוילין זיך אונ בגערין ניט דרויף צו קוקין אונ צו טראכטין אנשי רע לא יבינו משפט דיא שלעכטע לייט פאר שטייען ניט דעם משפט :

והחמשה עשר אונ דאש פופצעטע איז חשבון האדם עם נפשו דאש דער מענטש זאל מיט זיך חשבון האלטין בהזמנתו במזונותיו קודם הצורך אליהם וויא ער בהרייט זיך אן זיין שפייז איידר ער בדארף עש נייטיג ואיננו יודע אם יעמוד ויחיה עד עת שיהנה מהם אונ ער וייס ניט אויב ער וועט אזו לאנג לעבין ביז ער וועט דער פון הנאה האבין וכן כשהוא צריך ללכת בדרך רחוקה אונ אזו אויך אז ער בדארף גיין אין איין ווייטין וועג אריין מזמין עניני הליכתו קודם לכן בימים

עובר במקום שהוא הולך אליו מן המסחרים ואחר כך במה שירכב ובמה שיגיעהו מן הצידה ובחברה ובמחנות אשר יחנה בהם בדרכו והדומה לזה ואיננו יודע במה שגזר לו הבורא מזה ולא באריכות ימיו ועל הדרך הזה אחי אנחנו הייבים להיות נכונים למועד ולהזדמן לדרך הרחוקה אל העולם האחר אשר אין לנו מברח ממנו ולא מנוס מפניו ולהשוב בצידה ובמה "שנפגע בו בוראנו יום החשבון הגדול שאמר עליו הכתוב (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור ואיך נתעלם והנסיעה מתמדת והעתקה תדירה והדרך ארוך והמרגוע רחוק ומדוע לא שמנו אל לבנו לזכור אחריתנו ולא השבנו על הצידה לבית מועדנו התעסקנו בעולם הכלה והנחנו הקיים ובמדוי גופנו ושכחנו מדוי שכלנו ובעבודת רוע יצרנו ועזבנו עבודת יוצרנו

ארוך · לעוה"ב והמרגוע המנוחה רחוק לנוח בה ואם כן אם מזומן לידה לדרך הקרוב בלו והיאך לא נזמין לידה לדרך הרחוק הטוב באין מנוס ממנו : הס

"אלו ר"ל ובמה שנפגע בו"א"ז כמו הוב' לפניו ית' עת שנפגע בו כלומר כשיעמידנו לפניו יתברך ליתן דין וחשבון :

גרייט ער זיך אן עטליכע טעג פריער איידר ער גייט דיא זאכין וואש ער בדארף צו דעם וועג ויעיין במה שהוא עובר במקום שהוא הולך אליו מן המסחרים אונ ער בטראכט וואש פאר אסחורה עש גייט אן אין דעם ארט וואו הין ער גייט ואח"כ במה שירכב אונ דער נאך טראכט ער מיט וואש ער וועט פארין אדר רייטין ובמה שיגיעהו מן הצידה ובחברה א"נ וואש פאר אשפייז אונ וואש פאר איין חברותה ער וועט האבן ובמחנות אשר יחנה בהם בדרכו אונ אויף דיא הארבריגן וואו ער וועט רוען אונטר וועגינש והדומה לזה אונ נאך זאכין וואש איז אזעלכע גלייכין ואיננו יודע במה שגזר לו הבורא מזה אונ ער וייס דאך ניט וואש דער בשעפר האט אויף אים גוזר גיוועזן אין דעם וועג ולא באריכות ימיו אונ אויך וייס ער דאך ניט וויא לאנג ער וועט לעבין פון דעסט וועגין טראכט ער פארט דאש אלץ ועל הדרך הזה אונ אויף דעם דרך כלומר אויף דעם גלייכין אחי מיין ברודר אנחנו הייבים להיות נכונים למועד גיהערין מיר גרייט זיין צו דער לעצטר צייט ולהזדמן לדרך הרחוקה אונ מיר גיהערין זיך גרייט צו מאכין צו דעם וויטין וועג אל העולם האחר צום אנדערין עולם אשר אין לנו מברח ממנו וואש מיר קאנן פון אים ניט אנטלויפן ולא מנוס מפניו אונ פאר אים איז ניט פאר האנדין קיין אנטלויפונג ולחשוב בצידה אונ מיר גיהערין צו טראכטין אויף דיא שפייז ובמה שנפגע בו בוראנו יום החשבון הגדול אונ מיט וואש מיר זאלין אונזר בשעפר בעטן אין דעם טאג פון דעם גרוישין חשבון וואש דער פסוק זאגט אויף דעם טאג כי הנה היום בא בוער כתנור דען דער טאג וועט קומן דאש דיא זון וועט ברענן וויא איין אויבין ואיך נתעלם אונ וויא אזו זאלין מיר זיך פאר הוילין והנסיעה מתמדת אונ דאש אוועק ציהען פון דער וועלט דאש גישיכט אלע צייט וההעתקה תדירה אונ דאש פאר ענדרונג איז תמיד והדרך ארוך אונ דער וועג איז לאנג והמרגוע רחוק אונ דיא רוא איז וויט איי מען קומט דער צו ומדוע לא שמנו אל לבנו אונ ווארום האבין מיר אונז ניט גינומן צום הארצין לזכור אחריתנו צו גידיינקן אונזר סוף ולא חשבנו על הצידה לבית מועדנו אונ מיר האבין ניט גיטראכט אויף דיא שפייז וואש מיר בדארפן אין דעם הויז וואש איז אונז בשטעלט התעסקנו בעולם הכלה מיר האבין עוסק גיוועזן אין דיא זאכין פון דער וועלט וואש זיא וועט פאר לענט והנחנו הקיים אונ מיר האבין גילאזט שטיין דיא וועלט וואש האט אקיום אויף אייביג ובמדוי גופנו אונ אין דיא וייא טאג פון אונזר גוף האבין מיר יוא גיטראכט ושכחנו מדוי שכלנו אונ מיר האבין פאר געסין אין דיא וויא טאג פון אונזר שכל ובעבודת רוע יצרנו אונ מיר האבין עוסק גיוועזן אין דיא דינסט פון אונזר יצר הרע

יוצרנו ונעבוד את תאוותינו ולא עבדנו את אלהינו הה למבוכה הזאת כמה היא כוללת ולשכרות הזאת כמה היא הזקה כמו שאמר הכתוב (ישעיה מד) כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם ואמר (שם כט) שכרו ולא יין וגומר :

והששה עשר חשבון האדם עם נפשו על אורך זמן עמדו בעולם ויעלה על לבו קרבת קצו ובא המות אליו בעת שהוא רואה מיתת שאר החיים פתאום ממדבר וזולתו מבלי הקדמת ידיעה בדבר ולא רמז ולא מועד ידוע שיהיה בטוח מהיותו בו איננו מתעכב מבא בכל חדש מחדשי השנה ולא ביום מימות החדש ולא בשעה משעות היום ואיננו בא בימי הזקנה מבלעדי הישישות והבחרות והנערות והילדות והינקות . אך הוא קורה (ס"א קורא) את החיים בכל זמן ובבל עת ובכל מקום וימשל

הה למבוכה הזאת. מלבון הלילו הם ליוס ההוא לבון לעקת ווי כמו אהה אלהים : **והששה עשר** חשבון כו' · על אורך. זמן עמדו בעולם כשאדם מאריך ימים על האדמה אל יבטח בעצמו שלא ימות מהרה כי מי יודע מה ילד יום כי האדם הולך אל בית עולמו וכל יום מתקרב יותר ולכך אמרו ולאן אתה הולך למקום עפר כו' : הימים בעות מסיותו בו · רלה לומר המות ר"נ

הרע ועזבנו עבודת יוצרנו אונ מיר האבין פאר לאזין דיא דינסט פון אונזער בשעפר ונעבוד את תאוותינו אונ מיר האבין גידינט אונזר גילוסטיקייט ולא עבדנו את אלהינו אונ מיר האבין ניט גידינט אונזר גאט הה וייא גישריען למבוכה הזאת כמה היא כוללת צו דעם פאר אירטיקייט וויא פיל מענטשין זיא איז כולל כלומר וואש פאר פירט זייער פיל מענטשין ולשכרות הזאת כמה היא חזקה אונ וייא גישריען איבר אזו אשכרות וואש איז אזו שטארק אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) כי טח מראות עיניהם דען זייערע אויגן זיינן פאר קלעפט פון צו זעהן מהשכיל לבותם אונ זייערע הערצר זיינן פאר קלעפט פון צו פאר שטיין אונ נאך שטייט אין (ישעיה) שכרו ולא יין זיי זיינן שיכור אונ ניט פון וויין :

והששה עשר אונ דאש זעכצעהנטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל מיט זיך חשבון האלטן. על אורך זמן עמדו בעולם איבר דער צייט וואש ער האט נאך צו לעבין אויף דער וועלט ויעלה על לבו קרבת קצו אונ עש זאל אויף גיין אויף זיין הארץ אז זיין סוף איז נאהינט ובא המות אליו אונ דער טויט וועט קומן צו אים אונ ער זאל דאש טראכטן בעת שהוא רואה מיתת שאר החיים פתאום אין דער צייט אז ער זעהט אז אנדרע לעבדיגע בשעפניש ווערין גיטייט פלוצלונג ממדבר וזולתו סייא פון מענטשין אונ סייא אנדרע בשעפניש וואש זייא שטארבין מבלי הקדמת ידיעה בדבר אונ זייא האבין דער פון פריער גאר ניט גיוואוסט ולא רמז אונ האבין קיין רמז דער פון ניט גיוואוסט ולא מועד ידוע אונ האט ניט קיין גיוויסע צייט שיהיה בטוח מהיותו בו ער זאל זיין פאר זיכערט אז דער טויט וועט אויף אים ניט קומן ביז אין דער צייט איננו מתעכב מבא בכל חדש מחדשי השנה דער טויט פאר זאמט זיך ניט פון צו קומן אפילו איין חודש פון דיא חדשים פון דעם יאר כלומר עש איז ניט פאר האנדין איין חודש אז דער טויט זאל אין אים ניט קומן אויף דיא מענטשין ולא ביום מימות ההודש אונ מען איז ניט פאר זיכערט אפילו איין טאג פון די טעג פון דעם חודש אז דעם טאג וועט מען בוודאי ניט שטארבין ולא בשעה משעות היום אונ אויך זיינן מיר ניט פאר זיכערט פאר דעם טויט אפילו אין איין שעה פון דיא שעות פון דעם טאג ואיננו בא בימי הזקנה מבלעדי הישישות אונ ער קומט ניט דווקא אויף דער עלטר אונ ניט אין דיא יארין אז ער איז נאך רעכט אלט והבחרות והנערות אונ אז ער איז נאך איונגר מאן והילדות אונ אז ער איז נאך אקינד והינקות אדר אז ער זייגט נאך איז מען דאך ניט בווארינט אז דער טויט וועט דערנאך ניט קומן אך הוא קורה את החיים בכל זמן נאר ער טרעפט דיא לעבדיגע בשעפניש איז אלע

"וימשל בזה כאילו המלך הפקיד אצלו פקדון ולא קצב לו זמן להשבתו וציוהו שיהיה מצפה לו בבכל עת כדי שלא ילך למקום אחר ושיהיה נמצא עת שיבקשהו המלך היתכן לו לדור חוץ ממקום המלך (ס"א לסור ממקום המלך) בעוד שהפקדון בידו "ויש שממשל במי שיש עליו חוב בלי זמן קצוב והוא מצפה אליו בכל עת לא תנוח נפשו עד שיפרענו וכאשר יחשוב האדם עם נפשו על אורך עמידתו בעולם ויזכור כי קהל מחבריו נסעו אל העולם האחר קודם ממנו בעת שהיתה תקותם חזקה לחברת העולם ולא ראה לנפשו יתרון שיחייב לו התאחרו מהם יקצר תוחלתו בעולם ויוחיל לאחריתו ויחשוב בצידתו לעת נסיעתו ויחשוב עם נפשו קודם יום החשבון · ואמר אחד מן החכמים מי שקדם

ר"ל ר"ל מי שקדם כמות לפני סקן את עצמו · מי שרואה שבאר ב"א מתים לפניו קודם מביט על לבו ותקן גם הוא א"ע לדבר זה ומתשב לצידתו :

והפנעם

("וסנמשל בזה שצריך האדם לכוין דעתו לדביקת כבורא באמ יכית דעהו ממנו ית' כרי הוא נתון למקומו: "וכנמשל בזה הייבם כאדם לגאת ידי חובתו בעודנו חי ומאחר שקצבת חייו אינם ידועים לו הרי הוא כחוב בלא זמן קצוב לפרעון :

אלע צייט פון זיינע יארין ובכל עת אונ אין אלע צייט פון דיא חדשים אונ טעג אונ שעות ובכל מקום אונ אויף איטליכין ארט וימשל בזה אונ דער משל איז דרינן כאילו המלך הפקיד אצלו פקדון גלייך וויא א מלך האט אים גינעבין צו בהאלטין א פקדון ולא קצב לו זמן להשבתו אונ האט אים נים אפ גיזעצט קיין צייט ווען ער זאל אים עש ווידר אפ געבין וציוהו שיהיה מצפה לו בכל עת אונ האט מים ניבאטין אז ער זאל דרויף האפין אלע צייט אז דער מלך וועט קומן אונ וועט ביי אים אפ נעמן דעם פקדון כדי שלא ילך למקום אחר אונ דרום האט ער נים אפ גיזעצט קיין צייט ווען ער וועט אים אפ נעמן כדי ער זאל אין ערגיץ נים גיין ושיהיה נמצא עת שיבקשהו המלך אונ ער זאל זיין אלע צייט וואש דער מלך וועט אים זוכן · זאגט דער מחבר היתכן לו לדור חוץ ממקום המלך איז דען אים רעכט אז ער זאל וואונן נים אויף דעם ארט וואו דער מלך איז בעוד שהפקדון בידו כל זמן אז ער האט דעם פקדון ביי זיך ויש שממשל במי שיש עליו חוב אונ איין טייל פאר גלייכין עש מיט דעם ווען איינר האט אויף זיך א חוב בלי זמן קצוב אונ האט אויף דעם נים קיין אפ גיזעצטע צייט ווען ער זאל דעם חוב בצאלין והוא מצפה עליו בכל עת אונ ער האפט דרויף אלע צייט כלומר אלע מינוט האט ער מורא מאמר וועט יענר קומן מאנן דעם חוב לא תנוח נפשו עד שיפרענו וועט ער דאך נים רוען ביז ער וועט אים בצאלין וכאשר יחשוב האדם עם נפשו אונ אז דער מענטש וועט ביי זיך זעלבשט גידיינקן על אורך עמידתו בעולם וויא לאנג ער האט שוין גלעבט אויף דער וועלט ויזכור כי קהל מחביריו נסעו אל העולם האחר קודם ממנו אונ וועט זיך דער מאנן וויא שוין וויא פיל פון זיינע חברים זיינן שוין פריער פון אים גישטארבן בעת שהיתה תקותם חזקה לחברת העולם אין דער צייט וואש זייער האפונג איז נאך שטארק גוועזן צום בהעפטונג פון דער וועלט כלומר זייא האבין זיך נאך גאר נים גריכט צו שטארבן ולא ראה לנפשו יתרון אונ ער זעהט ביי זיך נים קיין בעסירקיים שיחייב לו התאהרו מהם אז עש זאל אים מחייב זיין מער צו פאר זאמן זיך אויף דער וועלט פון זיי כלומר ער ווייס ביי זיך אז ער איז נים בעסיר פון זייא אז ער זאל ווערט זיין לייננער צו לעבין פון זיי אז ער וועט אין דעם גידיינקן יקצר תוחלתו בעולם וועט קורץ ווערין זיין האפונג אויף דער וועלט כלומר וועט ער שוין ווייניג האפין אויף דיא זאכי פון דער וועלט וייחיל לאחריתו אונ וועט האפין אויף זיין סוף דאש הייסט אויף עולם הבא ויחשוב בצידתו אונ וועט גידיינקן אויף זיין צערונג אונ שפייז ער זאל האבן מיט צו נעמן לעת נסיעתו צו דער צייט אז ער וועט אוועק ציהן פון דעם עולם ויחשוב עם נפשו קודם יום החשבון אונ ער וועט זיך אפ רעכנן מיט זיין זייל איי דער טאג פון דעם רעכטן חשבון וועט קומן ואמר אחד מן החכמים אונ איינר פון דיא חכמים

שקדם המות לפניו תקן את עצמו ואמר החכם (קהלת ז) לב חכמים בבית אבל ואמר (שם) טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו רוצה לומר בחי מי שלבו חי כלומר המבין המכיר ואמר (תהלים קמד) אדם להבל דמה :

והשבעה עשר השתכלותו בעת שתטה נפשו · בעת שיתאוה האדם ויתחזק לישב עם חברת בני אדם ולהשתעשע עמהם והוא סובר שהוא לו לטובה ולנחת רוח אבל יסתכל בשכלו

והשבעה עשר השתכלותו בעת שתטה נפשו להברת בני אדם ולהשתעשע בהם במעלות הבדידות והפרידה מבני אדם וברוע חברת כסיליהם מבלי דוחק שיביאנו לכך ומרעת חברתם מותרי הדברים ואמר ונאמר ובלבול ארוך ואין צורך אליו ואמר החכם (משלי י) ברוב דברים לא יחדל פשע וגומר ואמר אחד מן החכמים אצור מותר דבריך והסום מותר לשונך ומדבר בבני אדם והזכיר רעותיהם וספר

הכמים האט גיזאגט מי שקדם המות לפניו דער וואש זעהט דאש אז איין אנדרר שטארבט פאר אים כלומר דער וואש זעהט וויא אנאנדערער שטארבט תקן את עצמו דער מאכט זיך זעלבשט גרייט דער צו · אדר דער פשט איז אזו דער וואש פערערט דעם טויט פאר זיך כלומר וואש ער מאלט זיך אויש דעם טויט אין זיין שכל אונ טראכט תמיד טאמר וועל איך איצונד שטארבין אויף דעם זיינן מיר בטוח אז ער האט זיך גרייט גמאכט צום טויט אונ האט בוודאי תשובה גיטאן אונ שלמה המלך האט גזאגט לב חכמים בבית אבל דאש הארץ פון די הכמים איז אין דעם הויז וואו מען טרויערט אונ נאך האט ער גיזאגט טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה עש איז בעסיר צו גיין אין איין טרויעריג הויז איידר ארייין צו גיין אין איין טרינק הויז באשר הוא סוף כל האדם ווייל דאש טרויערקייט איז דער סוף פון אלע מענטשין והחי יתן אל לבו · אונ דער לעבעדיגער מענטש וועט זיך צו נעמן צום הארצן אז ער וועט אויך אמאל שטארבין וועט ער תשובה מאן רוצה לומר בחי אונ מיט דעם ווארט חי מיינט ער מי שלבו חי אזעלכין וואש זיין הארץ לעבט כלומר אונ אזו מיינט ער המבין המכיר דער וואש פאר שטייט אונ גיט אכטונג אויף אליכען אונ אין (תהלים) שטייט אדם להבל דמה דער מענטש איז גיגליכען צו נישט :

והשבעה עשר אונ דאש זיבצנטע איז השתכלותו ער זאל קוקן מיט זיין שכל בעת שתטה נפשו לחברת בני אדם אין דער צייט אז זיין לייב נייגט צו בהעפטין מיט מענטשין ולהשתעשע בהם אונ ער זאל זיך משעשע זיין מיט זייא זאל ער דערמאלט גידיינקן במעלות הבדידות והפרידה מבני אדם אין דער מעלה פון איינזקייט אונ אז מען שייד זיך אפ פון מענטשין אונ זאל ווידר גידיינקן ברוע חברת כסיליהם אין דעם שלעכטין נארישן גיזעלינשאפט מבלי דוחק שיביאנו לכך אונ קיין שום נויט ברייננגט אים דער צו ניט ער זאל זיך מיט זייא בהעפטין זאל ער דערמאלט די ביידע גידיינקן וועט ער זעהן דעם חילוק צווישין זייא זאגט דער מחבר איך וועל דיר זאגן וואש עש קומט ארויש פון דעם גיזעלין שאפט מיט מענטשין ומרעת חברתם אונ פון דיא בייזקייט וואש פון דער הברותה קומט איינש איז מותרי הדברים איבריגע רייד ואמר אונ אזו האט יענר גיזאגט ונאמר אונ אזו וועלין מיר זאגין ובלבל ארוך אונ אלאנגר שמועס וואש איז אבלבול דעת ואין צורך אליו וואש ער בדארף עש גאר ניט אונ דער הכם שלמה המלך האט גזאגט אין (משלי) ברוב דברים לא יחדל פשע דורך פיל רייד ווערט ניט פאר מיטן די זינד ואמר אחד מן החכמים אונ איינר פון דיא הכמים האט גיזאגט אצור מותר דבריך האלט איין דיינע איבריגע רייד וחסום מותר לשונך · אונ פאר שליס דיין צונג פון איבריגע רייד ומדבר בבני אדם אונ פון צו רייךן פון מענטשין והזכיר רעותיהם

וספר

וספר בגנותם ואמר הכתוב בענין הזה (תהלים נ) תשב באחיך תדבר וגו' והכזב ודברי השקר ובזה אמר (שם נה) הוות בקרבה ואמר (ירמיה ח) הקשבתי ואשמע לא כן ידברו ושבועת השקר והשוא שאמר הבורא עליהם (שמות כ) כי לא ינקה ה' . ואמר אחד מן החסידים לתלמידיו התורה התירה לנו להשבע בשם הבורא באמת ואני איעצכם שלא תשבעו בו לא באמת ולא בשקר אמרו הן או לאו · והגאוה והלצנות ובזות קצת היושבים והשחוק עמהם וכבר יחדתי בהרחקת הענין הזה שער בספר הזה והוא שער הכניעה והעדר יראת האלהים מלבו בעת התערבו עם בני אדם ושיחתו עמהם עם מעוט הצלה מהזקתם בממונו ודברם בו והחונף ואהבת קנות השם להתגאות בהם ולהתגדל אצלם במה שהוא

בכלו כמה מעלות טובות יש בבדידות ובפרידות מב"א וכמה רעות מתרבות בחברת כסילים והוא מפרש אותם אחד לאחד ומרעת חברתם אחד הוא ממותרי הדברים כמו דברים בטלים: ואמר · כל מה שהוא יכול לדבר ולספר וכן (ונאמר) · מהם כאלה וכאלה או ואמר כך אמר פלוני וגזמר אותנו שהיא הכל בלבול דעת והוצאת הזמן סיבה לבטלה ועוד נוכח מיבינת ב"כ של ע"ס שמדברים מב"א ומספרים בגנותם וגם נכנסים בתוך דבורים לגוף ולשקר ללא צורך: אמרו הן או לאו · כלומר הרגילו עצמיכם שהן שלכם יהיה צדק ולאו שלכם יהיה צדק ולא תשבעו לשוא' אלא אמרו (בפירק) הן או לאו ויאמנו דבריכ': והעדר יראת האלהי' מלבו כיון שהוא במושב

וספר בגנותם אונ פון צו דער מאנן זייערע שלעכטע מעשים אונ פון צו דער ציילין פון זייער גנאי כלומר זייערע שלעכטע מדות אונ דער פסוק אין (תהלים) זאגט פון דעם ענין תשב באחיך תדבר דוא זיצט אונ רעדסט פון דיין ברודר אונ אויך קומט ארויש פון דיא שלעכטע חברותות והכזב ודברי שקר ליגן אונ פאלשע רייד ובזה אמר אונ פון דעם זאגט דער פסוק אין (תהלים) הוות בקרבה בריעבניש איז אין אירע גידאנקן אונ ירמיה האט גיזאגט הקשבתי ואשמע לא כן ידברו איך האב פאר נומען אונ גיהערט אז זייא ריידין דיא רייד וואש ניט רעכט איז אונ נאך קומט ארויש פון דיא שלעכטע חברותות שבועת שקר והשוא פאלש שווערין אונ אום זיסט שאמר הבורא עליהם וואש דער בשעפר האט אויף זייא אן גיזאגט אין (שמות) כי לא ינקה ה' דען גאט וועט ניט ליידיג מאכין דעם וואש שווערט פאלש ואמר אחד מן החסידים לתלמידיו אונ איינר פון דיא חסידים האט גיזאגט צו זיינע תלמידים התורה התירה לנו להשבע בשם הבורא באמת דיא תורה האט אונז מתיר גיוועזן צו שווערין מיט דעם בשעפרש נאמן אויף אמת ואני איעצכם שלא תשבעו בו לא באמת ולא בשקר אונ איך ראט אייך איר זאלט ניט שווערין מיט זיין נאמן ניט מיט אמת אונ ניט מיט פאלשקייט אמרו הן או לאו נאר זאגט יוא אדר ניין כלומר איר זאלט אייך גיוואונן אז אייער דיבור זאל זיין אמת אונ זאלט ניט שווערין אונ נאך קומט פון זעלכע חברותות והגאוה והלצנות גדלות אונ שפעטין ובזות קצת היושבים אונ מבזה צוא זיין אמייל פון דיא זיצערס כלומר מאכע אין דער אייגינער חברותה איז זיך מבזה איינש דאש אנדרע והשחוק עמהם אונ שפעטין מיט אנאנדער וכבר יחדתי בהרחקת הענין הזה שער בספר הזה אונ דאש וואש מען גיהער זיך פון זעלכע זאכין דער ווייטערין האב איך שוין דער פון גישריבן אבאזונדער ן שער אין דעם ספר והוא שער הכניעה אונ דאש איז דער שער הכניעה והעדר יראת האלהים מלבו בעת התערבו עם בני אדם אונ עש ווערט אוועק גינומן גאמש פארכט פון זיין הארץ אין דער צייט אז ער צו מישט זיך מיט דיא מענטשין ושיחתו עמהם אונ רעט מיט זייא עם מיעוט הצלה מהזקתם בממונו אונ דער בייא איז ער ניט בשיצמעט פון שאדין וואש זייא וועלין אים טאן אין זיין געלט ווארום דאש רוב איז אז מען צו שמועסט זיך מיט מענטשין איז ער זייא מגלה זיינע פאר בארגינע זאכין אונ דורך דעם קאנין זייא אים שאדין טאן אין זיין געלט ודברם בו אונ וועלין רייכן פון אים והחונף ואהבת קנות השם אונ אויך קומט דער פון חניפה אונ ער וואלט גערין גיקריגן א שם אונ דאש וועט אים ברייגגן להתגאות בהם ער זאל זיך שיין מאכין צו זייא כלומר ער זאל טאן מעשים טובים

פון

שהוא יודע ובמה שאינו יודע ממיני החכמות והמעשים ומהם חיוב הצווי בטוב והזהרה מן הרע אשר צונו הבורא עליו באמרו (ויקרא יט) הוכח תוכיח את עמיתך ואנחנו חייבים להזהיר מן הרע בשלשה דברים האחד · והב' למחות בדברים כמו שעשה משה (שמות ב') באמרו לרשע למה תכה רעך והשלישי בלב כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים כ"ו) שנאתי קהל מרעים וגומר ·

במושב לצים בודאי לא ישים אנשים לנגד עיניו וכל הכתות שוכר הם אותן באינם מקבלים פני השכינה והם כת חנפים וכת שקרנים כת לצים וכת מספרי לה"ר וכולן תלוין בדבור ונקראים רע וכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע וז"ל ר"ת הקובע עצמו בבית קרנות לביהם בטילה ודברים בטלים נקרא לץ כיון שאפשר לו לעסוק בד"ת אותו השעה ואינו עוסק נקרא לץ

ואם יכול למחות הרשעים על כל פנים ימחה שאין עמי הארץ נמלטים מן הקצור וכאשר תתבודד בטלה מעליך חובת הצווי בטוב והזהרה מן הרע בלי ספק והוא דבר קשה לקיים מצותו ולהשלים חובתו כמו שאמרו הז"ל העבודה אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה

(הגה"ה כלומר א"ת אדרבא הענין הזה מחייב להתחבר דוקא בחברתם ולפקוח עין על מעשיהם כדי לידע קלקול' ולהוכי' אות' מכ"ש אם אתרחק מהם ולא אדע לא אוכל לקיים מצות הוכח תוכיח לז"א שאינו כי ממ"נ אם יכול הוא למחות והכריז כמעשים אף בלא ידע עונש יכול למחות ולקיים מצות הוכח תוכיח כי אין עם הארץ וגו' והבן פ"ל):

פון לייט וועגן כדי ער זאל זיך פאר זייא אויש ווייזן ער האט אין זיך שיינע מעשים ולהתגדל אצלם אונ כדי ער זאל בייא זייא גרויש זיין אונ ער וועט זיך בארימן מיט חכמות אונ מעשים במה שהוא יודע מיט אזעלכע וואש ער ווייס ובמה שאינו יודע אונ מיט אזעלכיש וואש ער ווייס ניט ממיני החכמות והמעשים פון דיא מינים פון דיא חכמות אונ מעשים טובים ומהם אונ נאך איז שלעכט צו זיצן מיט אחברותה ווארום דער וואש זיצט מיט זייא חיוב הצווי בטוב והזהרה מן הרע מוז ער זייא גביטן גוטש צו טאן אונ מזהיר צו זיין פון שלעכטש אשר צונו הבורא עליו וואש דער בשעפר האט אונז גיבאטן דרויף באמרו מיט דעם וואש ער זאגט אין (ויקרא) הוכח תוכיח את עמיתך דוא זאלשט שטראפין דיין גיזעלין ואנחנו חייבים להזהיר מן הרע בשלשה דברים אונ מיר זיינן חייב מזהיר צו זיין פון שלעכטש אין דרייא ערלייא זאכין אחד מהם איינש פון דיא דרייא איז והשני אונ דאש אנדרע איז למחות בדברים צו ווערין אים מיט רייד כמו שעשה משה אזו וויא משה האט גיטאן באמרו לרשע למה תכה רעך מיט דעם וואש ער האט גיזאגט צום רשע וואש ווילשטו שלאגין דיין גיזעלין והשלישי אונ דאש דריטע איז בלב ער זאל אים פיינד האבין אין הארצין אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט שנאתי קהל מרעים איך האב פיינד דאש איין זאמלונג פון דיא שלעכטיגע לייט ואם יכול למחות הרשעים אונ אז ער קאן ווערין דיא רשעים על כל פנים ימחה אין וואש פאר איין אופן עש איז זאל ער אלץ ווערין שאין עמי הארץ נמלטים מן הקצור ווארום דיא שלעכטע לייט ווערין ניט אנטרונען פון צו קירצן אין גאטש דינשט כלומר ווארום דאש איז ניט גימאלט אז זייא זאלין ניט טאן קיין זינד דרום אז ער קומט זיך צו נויף מיט זייא מוז ער זיי שטראפין (ע"ין בהג"ה) וכאשר תתבודד אבער אז דוא וועשט זיצן אליין בטלה מעליך חובת הצווי בטוב והזהרה מן הרע בלי ספק ווערט אן ספק בטל פון דיר דער חיוב פון צו גביטן לייט גוטש טאן אונ מזהיר צו זיין פון בייז והוא דבר קשה לקיים מצותו אונ דאש איינר זאל שטראפין אנדערע איז איין שווערע זאך מקיים צו זיין ולהשלים חובתו אונ צו טאן אין גאנצן וועדליג ער איז חייב כלומר דאש איז שווער רעכט מקיים צו זיין כמו שאמרו רז"ל אזו וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט העבודה אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה איך שווער אויב אין דעם דור איז דא איינער וואש איז מקבל שטראף רייד ואמרו קצתם אונ אטייל האבן גיזאגט העבודה אם

יש

תוכחה ואמרו קצתם העבודה אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח ומהם הפסד העצה וחסרון הכרת השכל בחברתם וריעותם והתלמד רוע מדותם כמו שאמר החכם (משלי יג) ורועה כסילים ירוע ועל כן אמרו רז"ל שיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאים את האדם מן העולם וכללו של דבר כי רוב העבירות לא יגמרו אלא בשנים כמו הזנות ורוע משא ומתן ושבועת שקר ועדות שקר וכל העבירות שיהיו בלשון לא יגמרו אלא בחברה ובהתערב עם בני אדם אבל הבדידות והפרידה מבני אדם סיבת ההצלה מכל מה שזכרנו מן העבירות והוא מהחזק שבדברים המביאים אל המדות הטיבות וכבר נאמר כי עמוד בר הלבב אהבת הבדידות ובחירת היחידות על כן השמר אחי פן ישיאך היצר וייפה בעיניך החברה והתערובת עם בני אדם ויסיתך לכסוף בעת היחידות והבדידות להם ואחר כך השמר פן יטעה אותך רעיון לבך

לך כי הוא דומה למי שאמר לו המלך מנה זהובים בעד א' וכל שתמנה יהיה שלך והוא יושב בטל הלא זה שמתלוצץ מן הזהובים ובזויים אצלו הי"ה לגנות גדול מזה כן הבטל מד"ת אחר שיודע השכר הגדול להפסוק בתורה אינו כ"א לץ ממש ומלבד זה הוא עובר בעשה ודברת בם ובפרט לומדי תורה צריכין להזהר מדברים בטלים כי אם נכנס דבר ליצנות ללב יצא כנגדו ד"ת כו' וסיים וכל הרוצה להתרחק מעבירות יתרחק מחברת רשעים ע"ש באורך : ואחר כך השמר פן יטעה כו' · ר"ל אחר שהרגיל עצמך בבדידות פן תטעה ותאמר

יש בדור הזה מי שיודע להוכיח איך שווער אויב איינר איז דא אין דור וואש ער ווייס רעכט צוא שטראפין ומהם אונ נאך איז פאר האנדין וואש קומט ארויש פון דיא חברותות הפסד העצה וחסרון הכרת השכל ער פאר לירט די עצות אונ עש ווערט אים נחסר דאש דער קענונג פון דעם שכל בחברתם וריעותם דורך זייערע חברותות אונ גזעלין שאפט והתלמד רוע מדותם אונ ער לערינט זיך אפ פון זייערע שלעכטע מדות אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) ורועה כסילים ירוע אונ דער וואש גזעלינט זיך מיט נארין דער ווערט צו בראכין ועל כן אמרו רז"ל אונ דרום האבין אונזרי חכמים גיזאגט שיחת הילדים דאש ריידן וואש מען שמיעסט אליך מיט קינדר וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ אונ דאש זיצין אין די הייזר וואו דיא שלעכטע לייט זאמלין זיך איין מוציאין את האדם מן העולם דאש ברייגגט אויש דעם מענטשין פון דער וועלט וכללו של דבר אונ דער כלל פון דער זאך איז כי רוב העבירות לא יגמרו אלא בשנים אז פיל עבירות קאנן ניט נגמר ווערין נאר דורך צווייא מענטשין כמו הזנות ורוע משא ומתן גליך אז מזנה זיין אדר שלעכטע האנדיל שאפט ושבועת שקר ועדות שקר אונ פאלש שווערין אונ פאלש עדות זאגין מוז דאש אליך זיין דורך צווייא מענטשין וכל העבירות שיהיו בלשון אונ אלע עבירות וואש גשעהן דורך דער צונג לא יגמרו אלא בחברה ובהתערב עם בני אדם דיא קאנן ניט נגמר ווערין נאר אז ער בהעפט זיך אונ צו מישט זיך מיט לייט · אבל הבדידות והפרידה מבני אדם אבער דאש איינינקייט אונ דאש אפ שיידונג פון לייט דאש איז סיבת ההצלה מכל מה שזכרנו מן העבירות דיא סיבה וואש ער ווערט ניצול פון דיא אלע עבירות וואש מיר האבין דער מאנט והוא מהחזק שבדברים המביאים אל המדות הטובות אונ דאש איז פון דיא שטארקשטע זאכין וואש ברייגגן צו דיא גוטע מדות וכבר נאמר אונ עש איז שוין לאנג גזאגט גיווארין כי עמוד בר הלבב דען דיא זייל אונ דער יסוד פון אקלאר הארץ איז אהבת הבדידות דיא ליבשאפט פון איינינקייט ובחירת היחידות אונ דאש אויש דער וויילונג פון צוא זיין תמיד אליין על כן השמר אחי דרום היט דיך מיין ברודר פן ישיאך היצר טאמער וועט דיך אן רייזן דער יצר הרע וייפה בעיניך החברה והתערובת עם בני אדם אונ וועט בשיינען אין דיינע אויגן די חברותות אונ צו בהעפטן זיך מיט לייט ויסיתך לכסוף בעת היחידות והבדידות אונ אין דער צייט אז דו וועסט אליין זיין וועט ער דיך אנריידן עש זאל זיך דיר גלוסטן להם צוא זייא ברומר צוא בהעפטין

לבך כי בחברת החכמים היודעים את האלהים ואת תורתו והתערב עם גדולי בני אדם העדר ענין הבדידות והנחת מעלות היחידות אך היא הבדידות הגמורה והיחידות השלמה ובחברת אנשי החסד והתורה מעלות רבות יתירות על מעלות היחידות יארך ספורם ואמר החכם (שם) הולך את חכמים יחכם וגו' ואמר (שם כב) הט אזנך ושמע דברי חכמים ואמר במי שלא התחבר עם אנשי החסד (שם טו) לא יאהב לץ הוכח לו וגומר . ואחז"ל קבוץ לרשעים רע להם ורע לעולם ולצדיקים טוב להם וטוב לעולם פזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם ואמרו יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם ואמר

ותאמר ללבבך כשתתחבר עם חכמי' אמתיי' וגדולי ב"א שבזה תעדר ענין הבדידות ותאמר שהבדידות יותר טוב מלהתחבר לחכמים אל תחשוב כן אך כאשר תתחבר אל חכמים היא הבדידות הגמורה וכו"א חז"ל הלב אל הבדים תרב על שונאיהן של

בהעפטין זיך מיט דיא חברותות ואח"כ אונ דער נאך אז דו ווערסט זיך שוין גיוואונן מיט דער מדה פון בדידות השמר היט דיך פן ישעה אותך רעיון לבך טאמר ווערט דיך פאר פיהן דיינע גדאנקן פון דיין הארץ אונ ווערט דיר זאגין כי בחברת החכמים היודעים את האלהים ואת תורתו אז דו ווערסט זיך בהעפטין מיט דיא חכמים וואש ווייסין גאט אונ זיין תורה והתערב עם גדולי בני אדם אונ אז דוא ווערסט זיך צו מישין מיט גרוישע לייט העדר ענין הבדידות ווערט נחסר די מדה פון בדידות והנחת מעלת היחידות אונ עש ווערט אוועק גילאזין דיא מעלה פון איינזקייט דרום איז בעסער דו זאלשט זיך מיט זייא אויך ניט מחבר זיין זאלשטו אזו ניט גידיינקען זאך היא הבדידות הגמורה נאר דיא התחברות מיט אזעלכע לייט דאש איז דיא רעכטע בדידות והיחידות השלמה אונ דאש איז דאש גאנצע איינזקייט ובחברת אנשי החסד והתורה אונ מחבר צו זיין זיך צו אזעלכע חברותות פון פרומע אונ גילערינטע לייט מעלות רבות יתרות על מעלות היחידות איז פיל העכירע אונ גרעשירע מעלות איי דיא מעלות פון איינזקייט יארך ספורם עש וואלט לאנג גיוועזן זייער דער ציילונג כלומר איך זאל ווערין אלע מעלות אויש דער ציילין וואלט מען גימוזט זייער פיל שרייבין אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) הולך את חכמים יחכם דער וואש גייט מיט חכמים דר ווערט קלוג אונ נאך שטייט דארטין הט אזנך ושמע דברי חכמים נייג דיינע אויערין אונ הער דיא רייד פון דיא חכמים ואמר במי שלא התחבר עם אנשי החסד אונ פון דעם וואש האט זיך ניט בהעפט מיט דיא פרומע לייט האט ער גיזאגט אין (משלי) לא יאהב לץ הוכח לו דער שפעטער האט ניט ליב מען זאל אים שטראפין ואמרו חז"ל אונ אונזערע חכמים האבין גיזאגט קבוץ לרשעים ווען דיא רשעים זאמלען זיך איין באנאנדער רע להם ורע לעולם דאש איז שלעכט פאר זיי אונ שלעכט פאר דער וועלט ולצדיקים אונ צוא דיא צדיקים כלומר אונ אז דיא צדיקים זאמלען זיך איין באנאנדער טוב להם וטוב לעולם איז דאש גוט פאר זייא אונ גוט פאר דער וועלט פיזור לרשעים דאש פאר שפרייטונג פון רשעים טוב להם וטוב לעולם איז גוט פאר זייא אונ גוט פאר דער וועלט ולצדיקים אונ ווען דיא צדיקים זיינען פאר שפרייט אונ זיינען ניט אין איינעם רע להם ורע לעולם איז שלעכט פאר זייא אונ עש איז שלעכט פאר דער וועלט ואמרו אונ נאך האבין זייא גיזאגט יהי ביתך בית ועד לחכמים לאז דיין הויז זיין איין איין זאמלונג הויז פאר דיא חכמים כלומר זייא זאלין זיך תמיד איין זאמלען אין דיין הויז והוי מתאבק בעפר רגליהם אונ בשטויב דיך מיט דעם שטויב פון זייערע פיס אונ מלאכי האט גיזאגט אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו דענמאלט טוען זייא ריידין דיא גאטש פארכטערש איינר צום אנדערין ויקשב ה' וישמע אונ גאט האט עש פאר נומען אונ גיהערט :

של ת"ת כעוסקין בתורה כל ככל ולאמרו קנה לך חבר :

והשמונה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת גבהות' וכו' · ר"ל כשתבא גאוה וגדלות בלבו של

ואמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי י"י איש אל רעהו ויקשב י"י וישמע :

והשמונה עשר חשבון האדם עם נפשו בעת גבהותה והתגדלה ורוחק משאליה (ס"א מאויה) בעולם הזה והוא שיתבונן ערכו בין העליונים והתחתונים ויתבאר לו קטנותו וזעירותו בין יצירות הבורא יתברך כמו שבארתי בענין הזה בשער הששי מן הספר הזה ויסתכל אחר כך במה שחלק הבורא מן הגדולה לאדם שהשליטו במיני החיים והצמחים והמוצאים כמו שכתוב (תהלים ח) תמשילהו במעשי ידיך וגו' ושהודיעו חקי תורתו והעמידו על כל מה שיש בו תקנתו מסודות עליון העולם הזה ותחתונו והרים מעלתו בשבחו ובהודאתו לבוראו ובקראו אליו בצרתו ובענותו בעת המצוקות ובחרו בו ושלחו אל ברואיו ומסרו אליו סודות גבורתו

והשמונה עשר אונ דאש אכצענטע איז חשבון האדם עם נפשו דאש דער מענטש זאל השבון האלטין מיט זיין זייל בעת גבהותה והתגדלה אין דער צייט אז זיא האלט זיך הויך אונ מאכט זיך גרויש כלומר אז עש קומט אים אין הארצין אריין גדלות. אונ זאגט ווער האט אזוא פיל מעלות וויא איך אונ דורך דעם ורוחק משאליה בעולם הזה בעט זיא אונ גילוסט אזעלכע זאכין אויף דער וועלט וואש זיינען נאר ווייט פון איר כלומר וואש גיהערין נאר צו אים נים אונ ער זאגט עש קומט אים יוא דיא זאכין זאל ער דענמאלט השבון האבין מיט זיין זייל והוא אונ דאש איז דער השבון שיתבונן האדם ערכו בין העליונים והתחתונים דער מענטש זאל פאר שטיין אין וואש פאר איין ערך אונ מעלה ער איז צווישין די אייבערשטע אונ אונטערשטע בשעפנעש ויתבאר לו קטנותו וזעירותו בין יצירת הבורא יתברך וועט ער פאר שטיין זיין קליינקייט אונ זיין גרינגשאפט וואש ער איז צווישין די בשעפעניש פון דעם בשעפר יתברך כמו שבארתי בענין הזה בשער הששי מן הספר הזה אזו וויא איך האב בשייד פון דעם ענין אין דעם זעקסטין שער פון דעם ספר ויסתכל אח"כ אונ דר נאך זאל ער קוקין במה שחלק הבורא מן הגדולה לאדם אין דעם השיבות וואש דער בשעפר האט אפ ניטיילט צו דעם מענטשין שהשליטו במיני החיים וואש ער האט אים גמאכט גיוועלטיגן אויף אלערלייא לעבדיגע בשעפניש והצמחים אונ איבר די זאכין וואש שפראצן אויש דר ערד והמוצאים אונ איבר וואש עש ווערין אויש גצויגין אויש דר ערד גליך אז אייזין אדר קופר אונ נאך אזעלכע גלייכין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) תמשילהו במעשי ידיך דוא האשט אים גמאכט גיוועלטיגן איבר די ווערקין פון דיין האנט ושהודיעו חקי תורתו אונ ווי גאט האט אים מודיע גיוועזן דאש גזעץ פון זיין תורה והעמידו על כל מה שיש בו תקנתו אונ האט אים גמאכט פר שטיין אלץ ווי דורך וואש ער קאן גיהאלפין ווערין אונ עש קאן אים צו ניץ קומן מיט דעם וואש ער פר שטייט מסודות עליון העולם הזה ותחתונו פון די פאר בארגנע זאכין וואש זיינן העכר פון דר וועלט דאש הייסט די גלגלים אונ דיא שטערין אונ די אונטערשטע זאכין פון דעם עולם והרים מעלתו אונ האט דר הייכט זיין מעלה בשבחו והודאתו לבוראו מיט דעם ער זאל מעגין לויבין אונ דאנקן צו זיין בשעפר ובקראו אליו בצרתו אונ ווען עש קומט אויף אים חס ושלום א צרה זאל ער אז רופין צו גאט ובענותו בעת המצוקות אונ מיט דעם וואש ער ענטפערט אים אין זיין נויט כלומר וואש ער העלפט אים ובחרו בו אונ וואש ער האט אים אויש דר ווילט ער זאל אים דינען ושלחו אל ברואיו אונ וואש ער האט אים גישיקט צו זיינע בשעפעניש כלומר ער זאל גיוועלטיגן איבער זייא ומסרו אליו סודות גבורתו אונ האט אים איבר גיענטפערט די סודות פון זיין שטארקייט והראות המופתים

גבורתו והראות המופתים על ידו עם מה שיארך סיפורו מן הטובות הנסתרות והנראות הגופיות והרוחניות הכוללות והמיוחדות הסד וטובה עלינו והסתכל אחי כמה ערכך נקלה ועניניך נבזה ובמה גדלך בוראך עם מה שאינו צריך לך וגודל צרכך אל השגחתו והנהגתו וחוס על העטרה הגדולה (ס"א המעולה) הזאת אשר עטרך בה והמעלה הרמה שהרימך אליה בעולם הזה והגמול הגדול שצפנו לך בעוה"ב והדבקך בעבודתו ובהודאתו ואל יביאך מה שנשאך הבורא בו במה שזכרתי לך מחסדיו וטובותיו להתגאות בעניניך ולהתגדל בנפשך ולהתרומם בחסד הבורא עליך ותחשוב כי מן הדין הוא לך ושאתה ראוי לו ויאות לך כמוהו אבל הדבק בכניעה ובענוה ובשפלות שאתה ראוי לה כשתודה באמת על ערכך בבריאת הבורא יתעלה במה שחייב בו העבד החלש הנבזה

כל אדם לומר מי כמוני בכמה מעלות ובפרט בהש"י הרים מעלתי על כל הברואים ועי"ז הוא שואל וחפץ דברים שהם רחוקים ממנו ואמר שראויה הם לו אבל באמת יתבונן בהוא קטן ונבזה מכל העליונים והתחתונים כאשר נתבאר בשער הכניעה פ"ה ובהקדמה בשער הבחינה נתבאר שהאדם חסר והוא מחוסר ב"ח בג' דברים ע"ב ואע"פ שהרים מעלתך ונתן לך גדולה וממשלה על הכל כמין שמספר אל יגבה לבך בעבור זה לפני הש"י כי הוא הנותן לך כל אלה רק חסד כעבד הנבזה שהרים אדונו מעלתו ראוי לו שיוכנע יותר לפני אדונו: ומעלתו אל ברואיו · מי שהוא ראוי לנבואה

המופתים על ידו אונ האט גוויזין דורך איהם וואונדערליכע זאכין עם מה שיארך סיפורו נאך מיט פיל טובות וואש איז לאנג צו דר ציילין זיי מן הטובות הנסתרות והנראות פון דיא פאר בארגנע טובות אונ פון דיא גיזעהענע הגופיות והרוחניות זעלבע טובות וואש גיהערין צו דיא גופים אונ צו דיא נשמות הכוללות זעלבע טובות וואש זיינן כולל אלע מיט אנאנדער והמיוחדות אונ זעלבע וואש זיינן גיאייגנציגט אמייל האבין זייא יוא אונ אמייל נישט אונ דאש אליך טוט ער אונז חסד וטובה עלינו מחמת זיין חסד אונ מחמת זיין גוטקייט והסתכל אחי אונ קוק אונ גידיינק מיין ברודר כמה ערכך נקלה וויא דיין שאצונג זעלבשט איז גרינג ועניניך אונ דיין פירונג נבזה איז מבוזה וכמה גדלך בוראך אונ וויא גרויש דיין בשעפר האט דיך גימאכט עם מה שאינו צריך לך דער מיט כלומר נאך מער גוטקייט איז דאש פון איהם ווארום ער באדארף דיך ניט נייטיג וגודל צרכך אל השגחתו אונ דו באדארפשט זייער נייטיג צו זיין השגחה והנהגתו אונ צו זיין הנהגה כלומר ער זאל דיך פירין דו זאלשט קאנן אקיום האבין וחוס על העטרה הגדולה הזאת אונ האב חס אויף די גרוישע אונ חשובי קרוין אשר עטרך בה וואש ער האט דיך מיט איר גיקריינט והמעלה הרמה שהרימך אליה בעוה"ז אונ אויף דר הויכר מעלה וואש ער האט דיך דר הויבין צו איר אויף דר וועלט והגמול הגדול שצפנו לך בעולם הבא אונ אויף דעם גרויסין שכר וואש ער האט דיר בהאלטין אויף יענער וועלט והדבקך בעבודתו והודאתו אונ וואש ער האט דיך בהעפט צו זיין דינשט אונ זיין לויב ואל יביאך מה שנשאך הבורא בו אונ לאז דיך ניט ברייגען דאש וואש דער בשעפר האט דיך דער מיט גרויש גימאכט במה שזכרתי לך מיט דעם וואש איך האב פריער דיר דער מאנט מחסדיו וטובותיו דורך זיינע חסדים אונ זיין גוטש זאל דיך דאש ניט ברייגגן להתגאות בעניניך דו זאלשט דיך דרום גרויש האלטין אין דיינע פירונג ולהתגדל בנפשך אונ זאלשט גרויש זיין בייא דיר ולהתרומם אונ זאלשט זיך דער הייבין בחסד הבורא עליך מיט דעם חסד וואש דער בשעפער האט דיר גיטאן ותחשוב אונ זאלשט טראכטין כי מן הדין הוא לך אז עש קומט דיר מיטן דין ושאתה ראוי לו אונ אז דוא בישט דאש ווערט ויאות לך כמוהו אונ עש איז רעכט דיר אזעלכש כלומר מען גיהער דיר מאכי צו טאן אזעלכע חשובי זאכין זאלשטו אזו גאר ניט טראכטין אבל הדבק בכניעה נייערט בהעפט דיך אין אונטר טעניקייט ובענוה ושפלות אונ אין דעמוטיקייט אונ אין נידעריקייט שאתה ראוי לה וואש דו בישט ראוי דער צו אז דוא זאלשט זיין אונטער טעניג כשתודה באמת על ערכך בבריאות

לנבזאס · (או ר"ל למשול בכסף) ואל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות לומר מאחר שנתן

הנבזה הנקלה כשינשא אדוניו מעלתו וישימהו עם אנשי סגולתו הסד ממנו עליו מבזות נפשו והיותה בעיניו כערכה הראשון קודם שיגביר אדוניו הסדו עליו ואל יתגדל לפניו ואל יגבה לבו במה שהגיע אליו מן הגדולה והיקר ואל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות אך יעזוב ענינו אליו ויבטח עליו ועל טובו ואמרו על אחד מן הצדיקים שהיה אומר אחר תפלתו אלהי לא נשאני לעמוד לפניך סכלי בפחיתות ערכי ומעוט ידיעתי בגדלותך ורוממותך כי אתה רם ונשא ואני נקלה ונבזה וקטן משאול ממך ומקרוא אליך שבה והלל וקדש שמך המקודש בקולות המלאכים העליונים הקדושים אבל הרשני (ס"א נשאני) על זה מה שרוממתני בצוותך אותי לקרוא אליך והרשיתני לשבח את שמך העליון ׃ כפי הכרתי אותך וידיעתי

בבריאות הבורא יתעלה אז דו וועסט באמת בקענן וואש דיין ערך איז אנטקעגין דיא בשעפעניש פון דעם בשעפר גלויבט איז ער כמה שחייב בו העבד החלש הנבזה והנקלה גליך ווי עש איז חייב איין קנעכט וואש ער איז שלאף אונ מבוזה אונ גרינג כשינשא אדוניו מעלתו אז זיין האר דר הייבט זיין מעלה וישימהו עם אנשי סגלתו אונ ער זעצט אים מיט זיינע גליבטע לייט חסד ממנו עליו אונ דאש אלץ האט אים דער האר גיטאן מחמת זיין חסד אונ דר קנעכט האט עש ניט פאר דינט גהער דאך בוודאי דער קנעכט גידיינקען מבזות נפשו פון דעם וויא זיין לייב איז פריער מבוזה גיוועזן והיותה בעיניו כערכה הראשון אונ זיין לייב זאל בייא אים זיין אין דיא אויגין אזו וויא איר ערשטר שאצונג כלומר גיהער ער דאך זיך היינט ניט גרעשר האלטין אזו וויא ער איז פריער גוועזן קודם שיגביר אדוניו הסדו עליו איי זיין האר האט מיט אים אזו אגרויש הסד גטאן ואל יתגדל לפניו אונ זאל זיך ניט גרויש האלטין פאר אים ואל יגבה לבו במה שהגיע אליו מן הגדולות והיקר אונ זאל זיין הארץ ניט דר הייבין פון וועגין די גדולה אונ השיבות וואש ער האט ניקריגין ואל יבקש ממנו משאליו דרך רגילות אונ ווען ער בעט עפיש פון גאט זאל ער עש ניט בעטין וייל ער איז אזו גיוואונט גיווארין וייל גאט האט אים גנעבין ביז אהער אלץ דינג דרום בדארף ער אים ווייטר געבין אך יעזוב ענינו אליו נייערט ער זאל פר לאזין זיינע הנהגות אוף גאט ויבטח עליו ועל טובו אונ זאל זיך פר זיכערין אויף אים אונ אויף זיין גוטקייט אז ער וועט אים בוודאי טאן וואש פר אים צום בעטין איז ואמרו על אחד מן הצדיקים אונ זיי האבין גיזאגט אוף איינעם פון דיא צדיקים שהיה אומר אחר תפלתו וואש ער פלעגט זאגין נאך זיין תפלה אלהי מיין גאט לא נשאני לעמוד לפניך ניט דרום האב איך מיך דער וואגין פר דיר צו שטיין תפלה טאן סכלי בפחיתות ערכי וייל איך בין נארעש אונ וייש ניט פון מיין קליין שאצונג ומיעוט ידיעתי בגדולתך ורוממותך אונ וייל איך וייש ווייניג פון דיין גרוישקייט אונ הויכקייט כלומר ניט וייל איך וייש ניט וויא נידריג אונ שלעכט איך בין אונ וייש ניט פון דיין גרוישקייט דרום האב איך מיך דער וואגין צו שטעלין זיך תפלה טאן פאר דיר איז ניט אזוא ווארום איך וייש יוא כי אתה רם ונשא אז דו בישט הויך אונ דר הויבין ואני נקלה ונבזה אונ איך וייש אויך אז איך בין גרינג אונ מבוזה וקטן אונ צו קליין משאול ממך אז איך זאל ראוי זיין עפיש צו בעטין פון דיר ומקרוא אליך שבח והלל אונ פון אן צו רופין דיך מיט לויב וקדש שמך אונ פון צו הייליגין דיין נאמן המקודש בקולות המלאכים הקדושים וואש ער איז גיהייליגט דורך דיא קולות פון דיא אייבערשטע הייליגע מלאכים אבל הרשני על זה נייערט דאש האט מיר דר צו רשות גינעבין כלומר נאר פאר וואש האב איך מיך יוא דער וואגין צו שטיין פאר דיר תפלה טאן מה שרוממתני בצותך אותי לקרוא אליך וייל דו האשט מיך הויך גמאכט מיט דעם וואש דו האשט מיר גיבאטין איך זאל דיך אן רופין והרשיתני לשבח את שמך העליון אונ

האשט

וידיעתי בכבודך עם הראותי עבודתי לך ושפלותי לפניך ואתה יודע תקנתי ואופני הנהגתי ולא הודעתיך בצרכי להעיר אותך עליהם אלא שארגיש בגודל הסרוני אליך ובטחוני בך ואם אשאל ממך בסכלותי מה שאינו טוב לי ואבקש ממך שאין בו תקנתי בהירתך העליונה טובה מבחירתי וכבר הנחתי כל עניני אל גזרתך הקיימת והנהגתך העליונה כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים קלא) י"י לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי :

והתשעה עשר חשבונו עם נפשו בהצלת הבורא אותו מפגעי העולם וצרותיו ומיני חלאי בני אדם בו ואופני המאורעים והמצוקים ממאסר ורעב

האשט מיר רשות גיגעבין צו לויבין דיין אייבערשטין נאמען כפי הכרתי אותך וועדליג איך האב דער קענט דיך וידיעתי בכבודך אונ וועדליג איך וייש פון דיין כבוד עם הראותי עבודתי לך ושפלותי לפניך מיט דעם וואש איך ווייז דיר מיין דינשט אונ מאך מיך נידעריג פאר דיר ואתה יודע תקנתי ואופני הנהגתי אונ דו ווייסט וואול מיין תקנה כלומר וואש פאר מיר גוט איז אונ דיא אופנים פון מיין פירונג ולא הודעתיך בצרכי להעיר אותך עליהם אונ ניט דרום בין איך דיר מודיע פון מיינע בדערפעניש כדי איך זאל דיך דער וועקין אויף זייא כלומר ניט דרום בעט איך מיין בדערפעניש פון דיר איך זאל דיך דרויף דער מאנן אז איך בדארף דאש אונ דאש האבין אונ דוא זאלשט מיר אויף דעם העלפין איז דאש ניט מהמת דעם טעם איך וייש אז מען בדארף דיך ניט דער מאנן אלא נאר דרום בעט איך מיין בדערפניש שארגיש בגודל הסרוני אליך כדי איך זאל זעלבשט דער פילין אז מיר גייט אפ מיין בדערפניש אונ בדארף זייער צו דיר האבין ובטחוני בך אונ איך זאל שטעלין מיין בטחון אויף דיר ואם אשאל ממך בסכלותי מה שאינו טוב לי אונ ווען דורך מיין אום פאר שטאנדיקייט וועל איך בעטין אזעלכש וואש איז ניט אזו גוט פאר מיר ואבקש ממך אונ וועל פון דיר בעטין שאין בו תקנתי אזעלכש וואש דרינן איז ניט דא מיין תקנה כלומר מיר דאכט זיך אז דאש איז גוט פאר מיר אונ צום אמת איז דאש ניט גוט. בחירתך העליונה טובה מבחירתי אזו איז דאך דיין הויכע אויש דער וויילונג בעסער אז מיין אויש דער וויילונג כלומר דו דר וויילסט מיר בעשר אויש איידר איך דער וויל מיר אויש וכבר הנחתי כל עניני אל גזירתך הקיימת אונ איך האב דאך שוין לאנג גילאזין גאר מיין פירונג צוא דיין גזירה וואש זיא האט אקיום אויף אייביג והנהגתך העליונה אונ אויף דיינע הויכע רעגירונג אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) ה' לא גבה לבי גאט איך האב מיין הארץ ניט אויף גיהויבין ולא רמו עיני אונ האט ניט דער הויבין מיינע אויגין ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אונ איך בין ניט גיגאנגן אין זאכין וואש זיינען גרויש אונ פאר הוילין פון מיר אם לא שויתי ודוממתי נפשו האב איך מיך דען ניט גיגליכין כגמול עלי אמו וויא צו איין אפ גיוואונט קינד ביי זיין מוטער כגמול עלי נפשי צו איין אפ גיוואונטער איז מיין זייל גלייך ביי מיר :

והתשעה עשר אונ דאש ניינצעהנטע איז חשבונו עם נפשו ער זאל זיך זעלבשט בהשבנן בהצלת הבורא אותו וויא דר באשעפר האט אים מציל גיוועזן מפגעי העולם וצרותיו פון בייזע בגעגעניש פון דער וועלט אונ פון זיינע צרות ומיני חלאי בני אדם בו אונ פון אלערלייא קראנקייט וואש גייט אום אין דער וועלט ואופני המאורעים אונ פון אלערלייא טרעפונג והמצוקים

אונ

שנתן לי עד שנה מחויב לתת לי כן לעולם אך יפזור עניינו אליו כו' · וקדם שמך ולקדש שמך כו' ועניין התפלה הזאת עיין לעיל בחשבון השביעי ובניין סיטב : כגמול עלי אמו כו' כבר פרשתי לעיל : **והתשעה עשר** מהמהם הוא לשון פסוק ביחזקאל סי' ז' לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ופי'

ורעב וצמא וקור וחום וסמי המות והחיות הרעות והצרעת וטרוף הדעת ומיני בטול ההרגשות ומה שדומה לזה עם ידיעתו שהוא ראוי להם ומחויב בהם על מה שקדמו לו מן העונות והחטאים לפני הבורא וגודל מה שעבר מהמרותו את אלהיו ובזותו בדבריו ועזבו הודאתו ושבחו וסורו מעבודתו והנחת התשובה וההודאה לפני האלהים מאורך זמן מריו עם התמדת טובותיו לו ותדירות חסדו עליו כשיסתכל המשכיל בזה ויחשוב במה שמנסה הבורא בו את בני אדם במה שספרנו מן הפגעים בעולם הזה ובהצלתו מהם והמלטו מהמהם עם מה שהוא ראוי להם יגדל שבחו על טובות האלהים עליו וימהר אל התשובה ובקשת המחילה על מה שקדם לו מן העונות והחטאים אשד הסתירם הבורא עליו זמן ארוך וירוץ להדבק בעבודת הבורא ליראה מהם ולדהות אותם כמ״ש (דברים כח) והיה אם שמוע תשמע בקול י״י אלהיך ואמר (שם ז) והסיר ה׳ ממך כל חולי וכל מדוי מצרים וגומר ואמר

אונ איינגשאפט מאסר ורעב גלייך אז גיפענקניש אונ הונגער וצמא אונ דארשט וקור וחום אונ קעלט אונ היץ וסמי המות והחיות הרעות והצרעת אונ סם המות אונ חיות רעות אונ קרעץ וטרוף הדעת אונ פון פאר צוקונג פון דעם שכל דאש איז שגעון ומיני בטול ההרגשות אונ פון דעם וואש אפט טרעפט זיך בייא איינם ווערין בטל די הרגשות ומה שדומה לזה אונ נאך פון אזו איין גלייכין עם ידיעתו שהוא ראוי להם האטשע ער ווייסט דאך אז ער האט פאר דינט זעלכע שטראף ומחויב בהם אונ איז מחוייב גיווארין אין זייא על מה שקדמו לו מן העונות והחטאים לפני הבורא אויף דעם וואש ער האט פריער גזינדיגט קעגן בשעפר וגודל מה שעבר מהמרותו את אלהיו אונ וויא אזו ער האט ביז אהער ווידר גישפעניט קעגן זיין גאט ובזותו בדבריו אונ וויא ער האט זיינע רייד מבזה גוועזן ועזבו הודאתו ושבחו אונ האט פאר לאזין פון צו דאנקין אונ לובין אים וסורו מעובדתו אונ האט אפ גיקערט פון זיין דינשט והנחת התשובה אונ האט ניט בגערט תשובה צו טאן וההודאה לפני האלהים מאורך זמן מריו אונ צו בקענין זיינע זינד פאר גאט פון אזאנגע צייט וואש ער האט ווידער גישפעניגט קעגין גאט עם התמדת טובותיו לו אונ נאך מיט דעם וואש גאט האט אים תמיד טובות גיטאן ותדירות חסדו עליו אונ זיין חסד איז אלע צייט אויף אים פון דעסט וועגין האט ער פארט קיין תשובה ניט גטאן אויף זיינע זינד כשיסתכל המשכיל בזה אז דער פאר שטאנדיגער מאן וועט דרוף קוקין אונ טראכטין ויחשוב במה שמנסה הבורא בו את בני אדם אונ וועט גידיינקין אן אלעמען וואש דר בשעפר פרובט דער מיט דיא מענטשין אונ מיט וואש פרובט ער אים במה שספרנו מן הפגעים בעולם הזה מיט די אלע פגעים וואש זיינען אויף דער וועלט וואש מיר האבין פריער דער ציילט ובהצלתו מהם אונ זאל טראכטין וויא ער האט אים מציל גיוועזן פון זייא והמלטו מהמהם אונ איז אנטרונין גיווארין פון זייער פילקיים עם מה שהוא ראוי להם האטשע ער האט זעלכי שטראף פאר דינט אז ער וועט דאש אלין גידיינקין יגדל שבחו על טובות האלהים עליו וועט ער גאט אנהויבין שבח געבין אויף דיא טובית וואש גאט האט אים גיטאן וימהר אל התשובה אונ וועט זיך איילין צוא טאן תשובה ובקשת המחילה על מה שקדם לו מן העונות והחטאים אונ צוא בעטין גאט ער זאל אים מוחל זיין אויף דיא זינד וואש ער האט פריער גיטאן אשר הסתירם הבורא עליו זמן ארוך וואש דער בשעפר האט זייא אים פאר בארגין אלאנגע צייט וירוץ להדבק בעבודת הבורא אונ וועט לויפין צוא בהעפטין זיך אין דעם דינשט פון דעם בשעפער ליראה מהם ווייל ער וועט זיך פארכטין פאר די שטראף ולדהות אותם אונ כדי ער זאל זייא פון זיך אוועק שטויסין אזו וויא עש שטייט אין (דברים כ״ח) והיה אם שמוע תשמע בקול ה׳ אלהיך אונ עש וועט זיין אז דוא וועשט פאר נעמין אין גאטש קול אונ וויא ווייטר שטייט אונ אין (דברים) שטייט והסיר ה׳ ממך כל חולי וכל מדוי מצרים

אונ

ואמר אחד מחסידינו הקדמונים ז"ל ראו שאין ערוד ממית אלא החטא ממית ואמר דוד עליו השלום (תהלים צא) על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין כי בי חשק ואפלטהו וגומר :

והעשירים חשבונו עם נפשו אם יהיה לו ממון בפנים שקנהו מהם ובאופני הוצאתו והוצאת חובות הבורא ממנה ופורע חובות בני אדם כמו שהוא חייב בו ממנו ואל יחשיבנו מעמד עליו בלבד וידע כי הוא אצלו כמו הפקדון ישאר כל עוד (ס"א עת) שירצה הבורא בידו ואחר כך יפקידנו אצל אחר בעת שירצה וכאשר יחשוב בעל הממון בנפשו זה לא יפחד מפגעי הזמן עליו ואם ישאר הממון בידו יודה הבורא וישבחהו ואם יאבד ממנו יסבול דינו וירצה בגזרתו ויקל בעיניו להשתמש

ופי' בו כפול כאלו אמר ב' פעמים מהם עכ"ל מ"כ ור"ל פי' מרובה : ראו שאין ערוד ממית · במעשה דר"ח בן דוסא בברכות פ"ה ע"ב :

והעשירים חשבונו עם נפשו אם יהיה לו ממון כו' כלומר מי שיש לו ממון יחשוב באיזה פנים ובאיזה אופן בא לידו הממון שלא אין בו מגזל ורבית ואונאה וכיוצא שרגילין לקנות הון ועושר שלא במשפט ויראה להשיב את הגזילה או את כו' כי זולת זה אין דבר תשובה כי הגזל בידו כנ"ל : ובאופני הוצאתו שאם מוציאו באופני יושר ראה לומר בצדקה וג"ח ואם לאו סוף שיענש בו חסד לאמים ויהיה לו לחטאת ועניים מרודים תביא בית : ואל יחשבנו מעמד עליו בלבד שהוא אין לו מעמד רק באוצרו מעות או שבמעות אין לו מעמד אלא אצלו : רק שהוא

אונ גאָט וועט פון דיר אָפּ טאָן אַלי קראַנקייט אונ אַלי ווייטאָג וואשׁ זיינען גיקומען אויף די מצרים ואמר א' מהסידים הקדמונים ז"ל אונ אייניר פון אונזערע ערשטי חסידים האָט גיזאָגט ראו שאין ערוד ממית זעהט אַז דער שׁלאַנג טייט ניט אלא הטא ממית נאָר די זינד טייט דעם מענטשין אונ דוד המלך האָט גיזאָגט אין (תהלים) על שחל ופתן תדרוך אויף לעמפּרטין אונ שׁלאַנגין וועשׂטו טרעטין תרמוס כפיר ותנין דו וועשׂט צו טרעטין לייבין אונ שׁלאַנגין כי בי חשק דען ווייל ער גלושט צו מיר ואפלטהו וועל איך אים מאַכין אַנטרינן :

והעשירים אונ דאָשׁ צוואַנציגסטע איז חשבונו עם נפשו ער זאָל מיט זיין זייל איבר רעכנן אם יהיה לו ממון ווען ער האָט זיין אייגינש געלט זאָל ער בּרעכנען בפנים שקנהו מהם אויף וואשׁ פאַר איין אופן ער האָט עשׂ גיקריגין כלומר אויב ער האָט ניט גיקריגין דורך גזילות אונ עולות ובאופני הוצאתו אונ אין די אופנים וויא ער גיט עשׂ אויש כלומר אויב ער גיט עשׂ ניט אוישׁ אויף איסור זאַכין והוצאות חובות הבורא ממנו אונ אויב ער גיט דר פון אוישׁ אויף דעם וואשׁ דער בּשׁעפר האָט אים מחייב גיוועזן דהיינו ציצית אונ תפילין אונ אתרוג אונ נאָך זעלכי גלייכן ופורע חובות בני אדם אונ אויב ער בּצאָלט וואשׁ ער איז שׁולדיג לייט צוא טאָן כמו שהוא חייב בו ממנו וועדליג ער איז דרינן שׁולדיג כלומר אויב ער גיט צדקה אונ גמילות חסדים וועדליג זיין פאַר מעג נאָך ואל יחשבנו מעמד עליו בלבד אונ ער זאָל ניט טראַכטין אַ דער בּשׁעפער האָט גימאַכט שׁטעלין בּייא אים דאשׁ געלט נאָר פון זיין הנאה וועגין אַליין אָדר ער זאָל ניט טראַכטין ער האָט אַנדרשׁ קיין מעמד ניט נאָר מיט דעם געלט וידע כי הוא אצלו כמו הפקדון אונ ער זאָל ווישין אַז דאשׁ געלט איז בּייא אים נאָר וויא אַפּקדון ישאר כל עוד שירצה הבורא בידו עשׂ וועט בּייא אים נאָר איבר בּלייבין אַזו לאַנג וואשׁ דער בּשׁעפר וועט וועלין ואחר כך יפקידנו אצל אחר בעת שירצה אונ דער נאָך אַז ער וועט וועלין וועט ער עשׂ געבין צוא בּהאַלטין צו אַנאַנדרין וכאשר יחשוב בעל הממון בנפשו זה אונ אַז דער וואשׁ האָט געלט וועט דאשׁ אַלץ גידיינקן לא יפחד מפגעי הזמן עליו וועט ער זיך ניט פאַרכטין טאָמר וועט אויף אים קומען עפּישׁ אַבּאַגענישׁ אָדער שׁאָדין ווייל ער ווייסׁ דאָך אַליין אַז עשׂ איז אים ניט געגעבין גיוואָרין אויף אייביג ואם ישאר הממון בידו אונ אַז דאָשׁ געלט וועט בּלייבין בּייא אים יודה הבורא וישבחהו וועט ער דער פאַר דעם בּשׁעפר לויבין אונ דאַנקין ואם יאבד ממנו אונ ווען דאשׁ געלט וועט פאַר לאָרין ווערין פון אים

להשתמש בו ולהוציא בעבודת האל יתברך ולעשות הטוב ממנו ולהחזיר האמנות ולהשיב ולא יחמוד אדם בממונו ולא יבזה עני לעניו ויהיה מן החזקות שבסיבות המדות הטובות ודחיות המגונות כמ"ש (משלי ג) כבד את ה' מהונך וגו' ואמר (שם יט) מלוה ה' חונן דל וגו' :

והאחד ועשרים חשבונו עם נפשו על מה שיש ביכלתו ממעשה העבודה ולהרגיל בה ולהתמיד עליה וירוץ ויחרוץ לעשותה עד שתשוב לו למנהג ואח"כ ישתדל להוסיף על מה שיש ביכלתו ויכסוף לו בלבו ויעלה אליו במחשבתו וישאל מהאל לעזרו ולאמצו על יותר ממה שיש ביכלתו מן הידיעה והמעשה בלב ומצפון נאמן וכשיתמיד על זה ימציא לו הבורא בקשותיו ויפתח לו שערי ידיעתו ויחזק שכלו ואיבריו

שהוא שקדון אלו וכו' כמה שכתוב לעיל כמה פעמים :

והאחד ועשרים וכשיתמיד על זה ימציא לו הבורא בקשותיו כו' ופ' מ"ש הר"מ אלשיך על פסוק אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה כו' ע"ש באורך ותוכן דבריו שיש ד' חלוקי הכנות להשגת התורה הא' יגיעה כמו שאמרו יגעתי ומצאתי כו' הב' יראה סוד ה' ליראיו הג' מה שנחלק לכל

אים יסבול דינו וועט ער ליידין דעם דין פון דעם בשעפר וירצה בגזירתו אונ וועט וועלין אין זיין גזירה ויקל בעיניו להשתמש בו להוציא בעבודת האל אונ עש וועט בייא אים גרינג זיין דער מיט צו ניצין אונ אויש געבין עש אין דעם דינשט פון דעם בשעפר ולעשות הטוב ממנו אונ גוטש דער מיט צוא מאן ולהחזיר האמנות אונ ווידר אפ צו געבין וואש מען האט אים גיטרויט אויף זיין נאמנות ולהשיב אונ ווידר צו קערין וואש ער האט גיגזלת ולא יחמוד אדם בממונו אונ וועט נים גלוסטין קיין מענטשין מיט זיין געלט כלומר ער וועט נים גלוסטין האנדלין דרום מיט דעם מענטשין כדי ער זאל זיין געלט באקומען ולא יבזה עני לעניו אונ וועט נים מבזה זיין קיין ארום מאן פון וועגין זיין ארומקייט ויהיה מן החזקות שבסיבות המדות הטובות אונ דאש געלט וועט זיין פון דיא שטארקשטע סיבות פון זיינע גוטע מדות כלומר דורך דעם געלט וועט ער נאך קריגין דיא גוטע מדות ודחיות המגונות אונ אוועק צוא שטוסין דיא שלעכטע מדות אזוי וויא עש שטייט אין (משלי) כבד את ה' מהונך האלט ערליך גאט פון דיין גוטש אונ נאך שטייט מלוה ה' חונן דל דער וואש לייט זעליגט דעם ארום מאן דער איז גלייך ווי ער האט צו גאט עפיס גיליען :

והאחד ועשרים אונ דאש איין אונ צוואנציגשטע איז חשבונו עם נפשו דאש ער זאל זיך זעלבשט בטראכטין על מה שיש ביכולתו ממעשה העבודה אויף וואש זיין יכולת גרייכט אין גאטש דינסט ולהרגיל בה אונ זאל זיך דרינן גוואונן ולהתמיד עליה אונ אלע צייט עש צו טאן וירוץ ויחרוץ לעשותה אונ זאל לופין אונ זיך פלייסין דאש זעלביגע צו טאן עד שתשוב לו למנהג ביז וואנן עש וועט בייא אים ווערין פאר א טבע אונ א מנהג ואח"כ ישתדל להוסיף על מה שיש ביכולתו אונ דער נאך זאל ער זיך פלייסין ער זאל נאך קאנן מער טאן איידר ער האט אין זיין מאכט ויכסוף לו בלבו אונ זאל דער צו גלוסטין מיט זיין הארץ ויעלה אליו במחשבתו אונ זאל דרויף טראכטין וויא ארום ער וועט קאנן דער צוא קומן וישאל מהאל לעזרו אונ זאל גאט בעטן ער זאל אים העלפין ולאמצו על יותר ממה שיש ביכולתו אונ זאל אים פעסטין אונ קראפט געבין אויף מער איידער זיין יכולת ברייננט מיט מן הידיעה והמעשה בלב דאש ער זאל האבין מער ווישן שאפט אונ זאל אים קאנן דינן מיט הארץ ומצפון נאמן אונ מיט אויף ריכטיגע מחשבות אדער אזו איז דער פשט אונ דאש זאל ער אלין בעטין בלב ומצפון נאמן מיט גאנצין הארצין אונ מיט זיינע אויף ריכטיגע מחשבות וכשיתמיד על זה אונ אז ער וועט אלע צייט אזו טאן ימציא לו הבורא בקשותיו

ואיבריו לעמוד במצותיו אשר למעלה מיכלתו ומדרגה אחר מדרגה כמ"ש (ישעיה מח) אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך והדמיון בזה במלאכות והלמוד כי הלמד מלאכה בהתחלתה תיעשה מחלקיה כפי בינתו ופחות ממה שביכלתו וכאשר תתחזק בינתו ויתמיד עליה יורהו הבורא שרשי המלאכה וכלליה ומילד מהם תולדות שלא למדם מזולתו מבני אדם וכן בלמוד כי בעל חכמת השיעור לא יוכל ללמד תלמידו שיעור המחשבי בתחלת ענינו אבל מלמד אותו השיעור המורגש המצוייר בצידו בצורות הרשומות כאשר סדר אותם אוקליד"ס בספרו שחבר בשיעור וכשיבין אותו תלמיד היטב ויחפוץ לעמוד על תולדותיו בהשתדלות

לכל א' מסיני כד' גזירות ה' שהכה יהיה או עפה כו' ולרעעתן לריכין כו' ע"ת וכזה נתבאר הפסוק אם תבקשנה וגו' ע"ש באורך וכתב בס' קנ"ת ע"ז כלל העולה מדברי הרמ"א שאין שאדם יכול לצאת י"ח לכביע מה שנחלק לו בסיני אא"כ ע"י יגיעה ויראת ה' ולפ"ז מי שנחלק לו בסיני רק מקרא לבד אינו יוצא י"ח אא"כ היה ירא ה' וערה גם במשנה ולא היה יכול להשיג או יודע בוודאי שלא נחלק לו רק מקרא וכן בכל חלקי המדרגות שאלם מאה"כ אם לא ס"ה יותר מכדי שהגתו ולא היה ירא ה' לעולם אינו יוצא י"ח דאפשר שנחלק לו יותר ולא עמל בה או עמל ולא היה ירא ה' ובזה נתבאר המדרש שוחר טוב א"ר ישמעאל כמה קשה

בקשותיו וועט אים גאט מאכין גרייכין זיין גיבעט ויפתח לו שערי ידיעתו אונ וועט אים עפענן דיא טויערין פון זיין וויסן שאפט ויחזק שכלו ואבריו לעמור במצותיו אונ וועט אים שטארקין זיין שכל אונ זיינע גלידר ער זאל קאנן האלטן זיינע מצות אשר למעלה מיכולתו וואש זיינן איבר זיין מאכט מדריגה אחר מדריגה אונ וועט קומן פון איין מעלה צו דער אנדרר העכירע מעלה אזו וויא ישעיה האט גזאגט אני יי אלהיך מלמדך להועיל איך בין גאט דיין גאט וואש לערינט דיך צוא דיין הילף מדריכך בדרך תלך וואש ער מאכט דיך טרעטין אין דעם וועג וויא דוא זאלשט גיין והדמיון בזה במלאכות והלמוד אונ דאש גלייכנייש איז דרינן גלייך וויא איינר לערנט זיך א מלאכה אדער ווען איינר לערינט זיך חכמות וויא דער מחבר וועט ווייטר מפורש זיין כי הלמד מלאכה דען דער וואש לערנט זיך א מלאכה בהתחלתה אין איר אן הייב יעשה מחלקיה כפי בינתו טוט ער מאכן פון איר טייל וועדליג זיין פר שטאנד איז ופחות ממה שיש ביכלתו אונ וויניגער אז אין זיין מאכט איז ווארום ער איז נאך ניט גיוואנט דרינן וכאשר תתחזק בינתו אונ אז זיין פאר שטאנד ווערט שטארקר ויתמיד עליה אונ טוט דיא מלאכה אלע צייט כלומר אז ער גוואנט זיך שון אין דער מלאכה יורהו הבורא שרשי המלאכה וכלליה טוט אים דער בשעפר לערנען דיא שרשים פון דער מלאכה מיט אלע כללים כלומר מיט אלעמין וואש גהער צו דר מלאכה ומילד מהם תולדות שלא למדם מזולתו מבני אדם אונ וועט פון זיך זעלבשט זעלבע זאכין קאנן ממציא זיין אונ מאכין וואש ער האט זייא גאר בייא קיין מענטשין ניט גלערינט וכן בלמוד אונ אזו איז אויך אז איינר לערנט זיך עפיס א חכמה כי בעל חכמת השיעור דען דער רעכין מיינסטער לא יוכל ללמד תלמידו שיעור המחשבי בתחלת ענינו וועט ער ניט קאנן לערנן זיין תלמיד אין דעם אן הייבן אזו א חשבון וואש מען מוז אוף דעם קאפ טראכטן אונ רעכינן אבל מלמד אותו נאר ער לערנט אים השיעור המורגש אזו א חשבון וואש ווערט נפילט כלומר וואש ער זעהט אים מיט די אויגן המצוייר בצידו בצורות הרשומות וואש דר חשבון איז אויש גימאלט אויף אלירלייא ציורים אין דער זייט פון דעם ספר וואש ער לערינט אין דרינען אשר סדר אותם אקליד"ס בספרו שחבר בשיעור אזו וויא אקלידס האט גישטעלט אין זיין ספר וואש ער האט גימאכט אויף חכמת השיעור האט ער איטליכע זאך אויש גימאלט אין דער זייט כדי מען זאל פאר שטיין וואש ער מיינט וכשיבין אותו תלמיד היטב אונ אז דער תלמיד וועט די ציורים רעכט פר שטיין ויחפוץ לעמוד על תולדותיו אונ וועט וועלן קימן דר צו ער זאל שוין פאר שטיין דיא תולדות דער פון כלומר ער זאל דורך די שיעורים

בהשתדלות והריצות יורהו הבורא השיעור המחשבי ויתכן כלל מדעו ויוכל להוציא ממנו צורות מופלאות ומלאכה דקה כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת האלהים וכן בשאר החכמות כי התלמיד ימצא בלבו כשהוא משתדל בחכמה כח עליוני רוחני אין בכח אדם להועילו בו ולזה אמרו רבותינו ז"ל חכם עדיף מנביא ואמר אליהוא (איוב לב) אכן רוח היא באנוש ועל ההקשה הזאת ראוי לך אחי שתבין כי רוב הענין המכוון במצות שהם בגופים ובאיברים הוא להעיר על המצות אשר תהיינה בלבבות ובמצפונים מפני שעליהם משען העבודה והם שרש התורה כמו שאמר (דברים י) את י"י אלהיך תירא וגו' ואמר (שם ל) כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו ואמר (שם י) מה י"י אלהיך שואל מעמך וגו' מפני שהיה זה למעלה

מכח

קשה יום הדין הלא מי שיש בידו מקרא ולא משנה הקב"ה הופך פניו ממנו ומזיקי גיהנם מתגברין בו כזאבי ערב והם נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם וכן שואלין לכל המדרגות עד לפית במרכבה כו' וכולן נענשים אם אין יכולין להשיב דבר והוא הדבר שאמרנו שצריך לטרוח וליגע ללמד יותר מכדי השגתו כו' עכ"ל הקנ"ה וכן הן דברי המחבר מתחלת חשבון הזה עד סופו: יורהו השורה השיעור המחשבי שיוכל לשער במחשבה לבד כמה שביעות בשדה זה ולשער כמה טיפות במים וכיוצא בדברי חכמות השם שנתקנו להם כמה כלים מופלאים לעניניהם ועל ההקשה הזאת ראוי לך אחי כו' וכ"כ הרמב"ם בס"ה התורה וז"ל כבר ביאר הש"י כי תכלית מעשה התורה כלה הוא להגיע האדם על זה התכלית ר"ל יראתו ית' ולפחד מדבריו אמר אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובי' בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך שתבונן איך באר לך כי הכוונה שיתה מכל דברי התורה הזאת תכלית

המורגשים פאר שטיין דיא שיעורים המחשבים וואש מען מוז עש טראכטין מיט דעם קאפ גאר אן ציורים אונ וועט דאש טאן בהשתדלות וחרויות מיט פלייסקייט אונ מיט אשארפן פאר שטאנד יורהו הבורא שיעור המחשבי וועט אים דר בשעפר לערנן דעם שיעור המחשבי ויתכן כלל מדעו אונ עש וועט אים זיין אן גיברייט דער כלל פון זיין וויישין שאפט כלומר ער וועט קריגין איין רעכטע וויישין שאפט פון דער חכמה ויוכל להוציא ממנו צורות מופלאות אונ וועט דער פון קאנען ממציא זיין וואונדערליכע ציורים ומלאכה דקה אונ איין איידילע מלאכה כלומר אזעלכע זאכן וואש דרינן איז זייער גרויש חכמה כמעט שתדמה לנבואה הבאה מאת האלהים וואש מען וועט כמעט מיינען אז עש איז איין נבואה וואש איז אים גיקומען פון גאט וכן בשאר החכמות אונ אזו אויך איז בייא די איברגע חכמות כי התלמוד ימצא בלבו כשהוא משתדל בחכמה דען אז א תלמיד פלייסט זיך אין איין חכמה וועט ער בייא זיך געפינען כח עליוני רוחני איין הייכע פאר שטאנדיגע קראפט וואש ווערט אים גיגעבן פון גאט ואין בכח אדם להועילו בו וואש קיין מענטש האט דעם כח ניט צו העלפין אים דער מיט ולזה אמרו רבותינו ז"ל חכם עדיף מנביא אונ דער פון האבן אונזרע חכמים ז"ל גיזאגט איין חכם איז בעסיר פון א נביא אונ אליהוא האט גיזאגט אין (איוב) אכן רוח הוא באנוש פאר וואר עש איז איין פאר שטאנד אין דעם מענטשין ועל ההקשה הזאת אונ אויף דעם גלייכניש ראוי לך אחי שתבין גיהערשטו מיין ברודר צוא פאר שטיין כי רוב הענין המכוון במצ"ת שהם בגופים ובאברים אז די מיינשטע כוונה פון די מצות וואש מען בדארף זייא טאן מיט די גופים אונ מיט די גלידר הוא איז דאש נאר להעיר על המצות אשר תהיינה בלבבות ומצפונים כדי צו דער וועקין אים אויף דיא מצות וואש זיינן אין דיא הערצר אונ אין דיא מחשבות מפני שעליהם משען העבודה ווייל אויף די מצות פון דעם הארץ איז דאש אז לעהנונג פון גאטש דינסט והם שרש התורה אונ זייא זיינן דער שורש פון דער תורה אזו וויא עש שטייט אין (דברים) את ה' אלהיך תירא פר גאט דיין גאט זאלשטו זיך פארכטן אונ נאך שטייט אין (דברים) כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו דען דיא זאך איז זייער נאהינט בייא דיר מיט דיין מויל אונ מיט דיין הארץ קאנשטו עש טאן אונ אין (דברים) שטייט מה ה' אלהך שואל מעמך וואש בגערט גאט דיין גאט פון דיר

מער

מכח האדם ולא יתכן לו עד שיפרד מרוב תאוותיו הבהמיות ויכריח טבעיו ויקשור תנועותיו העביד אותו הבורא בגופו ובאבריו במה שיש ביכלתו עד שיקל עליו לעמוד בהם וכאשר ישתדל בהם המאמין בלבו ובמצפונו ויגיע מהם כפי יכלתו יפתח לו האלהים שער המעלות הרוחניות ויגיע מהם אל מה שלמעלה מיכלתו ויעבוד הבורא יתברך בגופו ובנפשו בנראהו ובנסתרו כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים פד) לבי ובשרי ירננו אל אל חי וכבר משלו זה לאדם שנטע אילנות ונכש שרשיהם ונקה האדמה מן הקוצים ומן העשבים והשקה אותם בעת הצורך ודמן אותם ואחר כך היא מיחל הפירות

תכלית אמת והוא ליראה השם הנכבד והנורא כו' ע"כ: כמ"ש את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק וגו' ויש עוד כמה וכמה פסוקים במשנה תורה המורים על הדבר הזה ובפירוש כתיב והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' להאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם וגו': ויקשור תנועותיו בלא להתירם ויניעו רק מה שהוא עבודת ה': (לעמוד בהם פי' במצות

מער נאר אזו זאלשט זיך פארכטין פאר אים אונ דאש אלץ איז דאך נאר מיטין הארצין איז גידרונגן אז דר עיקר איז נאר דיא מצות וואש זייא זיינן אין הארצין וספני שהיה זה למעלה מכח האדם אונ ווייל דיא מצות פון דעם הארץ זיינן העכר פון דעם מענטשינש כח ולא יתכן לו אונ עש קאן ביא אים ניט רעכט זיין כלומר ער קאן דער צוא ניט קומן עד שיפרד מרוב תאוותיו הבהמיות ביז ער מוז זיך אפ שיידין פון פיל זיינע לייבליכע גילוסטיקייט ויכריח טבעיו אונ מוז בצווינגין זיין טבע וואש גילוסט צו דעם גילוסטיקייט ויקשור תנועותיו אונ מוז פאר קניפן זיינע תנועות זיי זאלין ניט וואגלין נאר צו גאטש דינסט למשל דיא אויגן זאלין מער ניט קוקן נאר אויף אדבר מצוה אונ די פיס זאלין מער ניט גיין נאר צו אדבר מצוה דרום העביד אותו הבורא בגופו ובאבריו האט אים דער בשעפער גימאכט דינן כלומר ער האט אים גיגעבין אזו אדינסט וואש ער זאל עש בדארפן טאן מיט זיין גוף אונ מיט זיינע גלידר במה שיש ביכולותו וואש עש איז אין זיין מאכט עד שיקל עליו לעמוד בהם ביז עש זאל אים גרינגר זיין צו בשטיין אין זייא כלומר כדי ער זאל דורך די מצות פון די גלידר גרינגר קאנן בשטיין אין די מצות פון דעם הארץ ווארום מחמת ער וועט זיך גיוואונן דינן גאט מיט דיא גלידר וועט ער דער פון גרינג קאנן קומן צו דינן אים מיטין הארצן אויך וכאשר ישתדל בהם המאמין בלבו ובמצפונו אונ אז דר פרומר מאן וועט זיך שון פלייסין צו טאן דיא מצות מיט זיין הארץ אונ מיט זיינע מחשבות ויגיע מהם כפי יכולתו אונ וועט גרייכין פון זייא וועדליג זיין יכולת כלומר אונ וועט אזוא פיל טאן וועדליג זיין יכולת נאך יפתח לו האלהים וועט גאט אים עפינען שער המעלות הרוחניות דעם טויער פון דיא הויכע פאר שטאנדיגע מעלות דאש הייסט ער וועט נאך מער שכל האבן וויא אזו גאט צו דינן אונ וועט פר שטיין דיא מצות ויגיע מהם אל מה שלמעלה מיכולתו אונ וועט דער פון קומען גאט צו דינען אונ מצות צוא טאן מער אז זיין מאכט איז פריער גיוועזן ויעבוד הבורא יתברך אונ וועט דינען דעם בשעפער יתברך בגופו ובנפשו מיט זיין גוף אונ מיט זיין נפש בנראהו ובנסתרו מיט זיינע גיזעהנע זאכן אונ מיט זיינע פר בארגינע זאכן אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גזאגט אין (תהלים) לבי ובשרי ירננו אל אל חי מיין הארץ מיט מיין לייב ווערין לויבן צו דעם לעבדיגן גאט וכבר משלו זה אונ זייא האבין דאש שון לאנג גיגליכן לאדם שנטע אילנות צוא איין מענטשין וואש ער האט גפלאנצט בוימר ונכש שרשיהם אונ האט אויש גריסן זייערע בייזע ווארצלין ונקה האדמה מן הקוצים אונ האט דיא ערד אויש גיריינגט פון דיא דערנר ומן העשבים אונ פון די קרייטיכר והשקה אותם בעת הצורך אליהם אונ האט זיי אן גיטרונקן אין דער צייט וואש מען האט בדארפט כלומר אז עש איז ניט גיגאנגן קיין רעגין האט ער זייא אן גטרונקן ודמן אותם אונ האט זיי גימסטיגט ואח"כ

הוא

במצות הלבבות) : ובבר משלו כזה כו׳ עיין המשל כזה בשער ג׳ פ״ג בד״ה וסדביעי וע״ש פירושו ואמר החכם כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים וגו׳ (ומעיין עליהם ר״ל ולעיין עליהם) : ואמרו חז״ל בפ״ק דע״א דף כ׳ ומייתי לה בסוף מס׳ סוטה וז״ל ת״ר ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א״ר פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי מעשה מעשה מביאה לידי (זהירות) פירש רש״י כשעבירה באה לידו זהיר להשמר שלא יכשל (זריזות) הנשמר קודם לכן שלא תבא (עבירה) לידו כי הכא שאינו מהרהר לבא לידי טומאה : פרישות אף מדבר המותר פירוש להחמיר על עצמו : נקיות נקי כאין

הפירות מאת האלהים יתברך ואם יתעלם מעבודתם ומעיין עליהם לא יהיה ראוי שיתן לו הבורא יתברך מהם פרי וכן בעל מעשה העבודה אם ישתדל וימהר ויהרין לעשות מה שיש ביכולתו יעזרהו האלהים לעשות מה שהוא למעלה מיכלתו אשר הוא הפרי העליון והטובה הנכבדת מאת האלהים על סגולתו ואנשי אהבתו בעולם הזה כמו שארז״ל כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר ואמר החכם (קהלת ב) כי לאדם שטוב לפניו ונומר ואמרו חז״ל תורה מביאה לידי מעשה מעשה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי ״נקיות נקיות מביאה לידי ״טהרה טהרה מביאה לידי חסידות

(״או ר״ל נקיות שלא בהמחשבות הם נקיים אלנו : טהרה ר״ל בכל מה שהוא עושה הוא בטהרה) :

הוא מיחל הפירות מאת אלהים יתברך אונ דר נאך האפט ער צו גאט דאש ער זאל מאכין דרויף וואקסין פירות ואם יתעלם מעבודתם אבר ווען ער זאל זיך פאר הוילין פון זייער ארבעט כלומר ער זאל אבער ניט טאן דאש ווּאש ער דארף טאן צו די בוימר ומעיין עליהם אונ זאל זיך פר הוילין פון אכטונג צו געבן אויף זיי לא יהיה ראוי שיתן לו הבורא יתברך מהם פרי דער וועט ניט ווערט זיין אז גאט זאל אים פון זייא געבן פירות וכן בעל מעשה העבודה אונ אזוא איז אויך דער וואש דינט גאט אם ישתדל אז ער וועט זיך פלייסין וימהר אונ וועט זיך היילין ויהרין אונ וועט קליגן מיט זיין שארפין פאר שטאנד לעשות מה שביכולתו צוא טאן מצות אונ דינגן גאט ווערליג זיין מאכט יעזרהו האלהים לעשות מה שלמעלה מיכלתו וועט אים גאט העלפין אז ער זאל קאנען טאן וואש איז איבער זיין מאכט אשר הוא הפרי העליון וואש דאש איז דיא אויבערשטע פרוכט והטובה הנכברת אונ דאש בעשטע גוטש מאת האלהים על סגולתו ואנשי אהבתו בעולם הזה וואש עש קומט פון גאט אויף זיינע בעשטע אונ גליבטע לייט אויף דער וועלט אזוא וויא אונזערע חכמים ז״ל האבין גיזאגט כל המקיים את התורה מעוני דער וואש איז מקיים די תורה אין ארימקייט כלומר דאטשע ער איז איין ארום מאן פון דעסט וועגן איז ער פארט מקיים דיא תורה סופו לקיימה מעושר דער וועט זיא דער נאך מקיים זיין אין רייכקייט אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (קהלת) כי לאדם שטוב לפניו דען צוא דעם מענטשין וואש וואול גיפעלט פאר גאט דעם האט ער גיגעבין חכמה אונ עשירות אונ אונזערע חכמים ז״ל האבין גיזאגט תורה מביאה לידי מעשה אז מען לערינט תורה ברייננט זיא צוא מעשים טובים מעשה מביאה לידי זהירות דיא מעשה ברייננט אים אז ער זאל גיווארינט זיין פון זינד כלומר אז עש קומט אים איין עבירה צו האנדין איז ער גיווארינט ער זאל זיך אפ היטן ער זאל זיא ניט טאן זהירות מביאה לידי זריזות אונ אז ער איז גיווארינט פון זינד דאש ברייננט אים צו פלייסקייט וזריזות דאש פלייסקייט מביאה לידי פרישות ברייננט צוא אפ שיידניש אז ער שייד זיך אפ פון וועלטליכע זאכין ער זאל זיך אפ שיידין אפילו פון דיא זאכין וואש זיינען מותר פרישות דאש אפ שיידונג מביאה לידי נקיות ברייננט צו ריינקייט אז ער האט אריינע מחשבה נקיות דאש ריינקייט מביאה לידי טהרה ברייננט אים אז אלץ וואש ער טוט טוט ער עש אלץ מיט ריינקייט טהרה מביאה לידי חסידות אונ דאש ריינקייט ברייננט אים צו חסידות

חסידות וחסידות נדולה מכלם שנאמר (תהלים פט) אז דברת בחזון להסידך וגו׳ ואם יתעלם ממה שיש ביכלתו ויקל במה שיש בכחו תרחק עזרת האלהים ואמצתו ממנו כמ״ש (משלי טו) רחוק ה׳ מרשעים ואמר (ישעיה נט) עונותיכם היו מבדילים וגו׳ :

והשנים ועשרים חשבונו עם נפשו על התערבו עם בני אדם בתקנת העולם מחרישה וקצירה ומקח וממכר וענינים שנעזרים בהם קצת בני אדם בקצתם על יישוב העולם שיאהב להם מה שיאהב לנפשו מהם וישנא להם מה שישנא לנפשו מהם ויחמול עליהם וירחק מהם כפי יכלתו מה שיזיקם כמו שנאמר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך וימשל בזה כאילו אנשים הלכו אל ארץ רחוקה בדרך עקוב ויש להם ללון במחנים רבים ויש להם בהמות רבות טעונות במשאות גדולות והאנשים במתי מעט ולכל אחד מהם בהמות רבות שהוא צריך לטעון ולפרוק אותם

כאין חטא (טהור) זה ומלובן וצריך מנקי: וחסידות גדולה מכלם במביאה לידי רוח הקודש ע״כ ועיין בספר מסילת ישרים על בריאתה זו פירוש נכון וישר כלורך :
והשנים ועשרים חשבונו עם נפשו על התערבו כו׳ ר״ל על מה שצריך להתערב עם ב״א בחרישה כו׳ שיאהב להם מה שיאהב לעצמו : ללון במחנים רבים בהרבה מחנות אשר יחנו שם ובכל המקומות ההם צריכין לפרוק ולטעון כו׳ :
ומן

וחסידות גדולה מכלם אונ חסידות איז גרעשר פון דיא אלע ווארום עש ברייננט אים צו דיא נבואה אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) אז דברת בחזון לחסידך דענמאלט האשטו גירעט מיט דער נבואה צו דיינע חסידים ואם יתעלם ממה שיש ביכולתו אבר אז ער וועט זיך פאר הוילן פון צו טאן וועדליג זיין מאכט איז ויקל במה שיש בכחו אונ וועט זיך פאר גרינג האלטן פון צו טאן דאש וואש ער האט בכח כלומר אז ער וועט ניט טאן קיין מעשים טובים אפילו וואש ער קאן טאן תרחק עזרת האלהים ואמצתו ממנו וועט דיא הילף פון גאט אונ זיין קראפט פון אים דער וייטערט ווערין אזו וויא עש שטייט אין (משלי) רחוק ה׳ מרשעים גאט איז וייט פון דיא רשעים אונ ישעיה האט גיזאגט עונותיכם היו מבדילים אייערע זינד האבן צוא שייד צווישן אייך אונ צווישן אייער גאט :

והשנים ועשרים אונ דאש צוייא אונ צוואנציגשטע איז חשבונו עם נפשו דאש דער מענטש זאל גידיינקן על התערבו עם בני אדם אויף דעם וואש ער בדארף זיך צו מישן מיט לייט כלומר אז ער בדארף מיט זייא עוסק זיין בתקנת העולם מיט זעלבע זאכין וואש איז אתקנה צו דער וועלט מחרישה וזריעה וקצירה גלייך אז אקערין אונ זייען אונ שניידין ומקח וממכר אונ קויפן אונ פאר קויפן והענינים שנעזרים בהם קצת בני אדם בקצתם אונ נאך אנדרע זאכין וואש דיא לייט מוזין איינר דעם אנדערין בהילפיג זיין על ישוב העולם כדי דיא וועלט זאל קאנן איין בשטאנד האבין זאל ער דענמאלט גידיינקן שיאהב להם ער זאל פון זייערט וועגין דאש ליב האבין מה שיאהב לנפשו מהם דיא זאכין וואש ער האט ליב פון זיינט וועגין כלומר ער זאל אזו טאן פון זייערט וועגין וויא ער טוט פאר זיך זעלבשט וישנא להם מה שישנא לנפשו מהם אונ דיא זאכין וואש ער האט פיינד פאר זיך זאל ער צו זייא אויך פיינד האבין כלומר דאש וואש אים גיפעלט ניט ער זאל זיך עש טאן זאל ער עש זייא אויך ניט טאן אזו וויא עש שטייט אין (ויקרא) ואהבת לרעך כמוך דוא זאלשט ליב האבין דיין גיזעלין אזו וויא דיך זעלבשט וימשול בזה אונ זאלשט דרינן גלייך זיין כאילו אנשים הלכו אל ארץ רחוקה גלייך וויא לייט זיינן גיגאנגין אין אוויטין וועג ארין בדרך עקוב אין איין קרומן וועג ויש להם ללון במחנים רבים אונ וועלין מוזין איבר נעכטיגן אין פיל הארבריגן ויש להם בהמות רבות טעונות במשאות גדולות אונ האבן מיט זיך פיל בהמות וואש זיינן גלאדין מיט פיל משאות והאנשים במתי מעט אונ די לייט זיינן גאר ווייניג ולכל אחד מהם בהמות רבות אונ איטליכר פון זייא האט פיל בהמות שהוא צריך

לטעון

אותם פעמים ואם יעזרו איש את אחיו לטעון ולפרוק ויהיה חפצם בשלום הכל ולהקל מעליהם ושיהיו שוים בעזר ובסיוע ביניהם יגיעו אל הטוב שבענינים ואם יחלק לבם ולא יסכימו לעצה אחת וישתדל כל אחד מהם לעזור לעצמו לבד ילאה רובם ומן הפנים האלה אחי כבד העולם על יושביו ונכפלה עליהם עבודתו וטרחו מפני שרצו להתייחד כל אחד מהם בחלקו בו וביותר מחוקו ממנו ומפני שרצו ממנו יותר מחוקם ובקשו בו אשר לא להם מנעם העולם חוקם ממנו ולא המציא להם חלקם בו על כן אינם מרוצים ממנו ואין אחד בהם שאינו מתרעם בו ובוכה עליו כי בקשו בו מותרי המחיה ומנעם הוא די הספוק אלא לאחר הטורח הגדול והיגיעה הרבה ואילו היה מספיק להם די ספקם ותהיה

ומן הפנים האלה ר"ל ובמשל הזה עצמו הוא ענין העולם עם יושביו שמחמת זה יכבד עליהם עבודת עוה"ז וטורחו: מפני שרצו להתייחד כ"א מהם בחלקו בו · ר"ל שכל א' מב"א יש חלק בעולם שבעבורו נברא ר"ל זה עובד אדמה וזה רועה צאן וזה יודע מלאכה וכן כולם ואילו היה כ"א שמח בחלקו ולא יבקש מותרות ויעזור לחבירו במותר וכן חבירו לחבירו היה לכולם די מחסורם אשר יחסר להם בלא שום כבדות וטרחא אבל הם לא עשו כן אלא כ"א רוצה שכל מה שנתן לו הבורא יהיה שלו לבדו ואין לאחרים חלק בו ואף גם רוצה עוד מה שיש ביד חבירו ובוצע תמיד על כמה דברים שאין לו צורך בהם ואשר לא להם ולכך (מנעם הוא) ר"ל העולם אפילו די ספקם מפני שהוציאו ימיהם

לטעון ולפרוק אותם פעמים וואש ער בדארף אפט מאל אן לאדין כלומר ארוף לייגן דיא משא אויף זיי אונ אראפ נעמן די משא ואם יעזרו איש את אחיו לטעון ולפרוק אונ אז איינר וועט דעם אנדרין העלפן ארויף צו לייגן דיא משא אונ אראפ צו נעמן ויהיה חפצם בשלום הכל אונ זייער בגער וועט זיין אז אלע זאלין צו פרידין זיין ולהקל מעליהם אונ גרינגר צו מאכין פון זייא ושיהיו שוים בעזר ובסיוע ביניהם אונ זאלן אלע גלייך זיין אין די הילף צווישין זיי כלומר אונ זאלין זיך אלע גלייך העלפן יגיעו אל הטוב שבענינים דען וועלין זייא גרייכין צום בעסטן פון זייער פירונג. כלומר וועט זייער פירונג זייער וואול זיין ואם יחלק לבם אונ אבר ווען זייער הארץ וועט צו טיילט זיין ולא יסכימו לעצה אחת אונ וועלין ניט מסכים זיין אלע צו איין עצה וישתדל כל אחד מהם לעזור לעצמו לבד אונ איטליכר פון זייא וועט נאר טראכטין זיך זעלבשט צו העלפין ילאה רובם אזו וועלין פיל פון זיי מיד ווערן ומן הפנים האלה אונ אויף דעם גלייכניש זאלשטו ווישן אחי מיין ברודר פר וואש כבד העולם על יושביו די וועלט איז שווער אויף זיינע זיצערס כלומר אויף דיא מענטשין ונכפלה עליהם עבודתו וטרחו אונ די מיא אונ ארבעט פון דער וועלט ווערט אויף זייא גיטאפילט אונ צוא שווער זיין מפני שרצו להתיחד כל אחד מהם בחלקו בו ווייל איטליכר וואלט גערין זיין חלק כלומר וואש ער האט זיין אייגינש זאל זיין פאר אים אליין וביותר מחוקו ממנו אונ וואלט גערין גיקריגין נאך מער פון זיין שפייז וואש איז אים אפ גיזעצט ומפני שרצו יותר מחוקם אונ ווייל זייא וואלטין גערין גקריגן אין דער וועלט מער פון זייער שפייז ובקשו בו אשר לא להם אונ זוכין אין דער וועלט וואש גהער ניט צו זיי דרום מנעם העולם חוקם ממנו האט זייא דיא וועלט פאר מיטן זיי זאלין אפילו זייער שפייז אויך ניט קאנן קריגן ולא המציא להם חלקם בו אונ האט זייא אפילו זייער חלק אויך ניט גמאכט גרייכן אין דער וועלט על כן אינם מרוצים ממנו דרום זיינן דיא לייט ניט צוא פרידן פון דער וועלט ואין אחד מהם שאינו מתרעם בו ובוכה עליו אונ עש איז ניט פאר האנדין איינר פון זייא ער זאל ניט מתרעם זיין אונ קלאגין דריבר ווארום אפילו דער גרעשטר עושר האט אויך פיל עגמת נפש אויף דער וועלט כי בקשו בו מותרי המחיה ווייל זייא וואלטין גערין מער גיהאט איידר זייער בדערפינש איז ומנעם הוא די הספוק אונ דורך דעם האט ער פון זייא פאר מיטן אז זייא זאלין אפילו ניט האבין זייער בדערפינש אלא לאחר הטורח והיגיעה נאר דורך גרויש טירחא אונ גרויש מיא ואילו היה מספיק להם די ספוקם אבר ווען זייא וואלטין זיך בגנוגין לאזין מיט דעם וואש זייא בדארפן נייטיג צוא

זייער

ותהיה השתדלותם שוה לתועלת כלם ויהיו שוים בעניניהם היו מנצחים עולמם ומגיעים אל יותר מחפצם בו ולא די להם שאינם עוזרים זה לזה על עולמם אלא מחלישים קצתם את קצתם ועכב (ס"א ועטר) כל אחד מהם על חברו ומרפה כחו עד שלא יגיע אחד מהם אל בקשתו ולא ישיג תאוותו על כן השתדל אחי לקנות רעים נאמנים ואוהבים זכים יהיו לך לעזור על תורתך ועל עולמך בהיות לבך שלם עמהם ומצפונך זך להם ושיהיו הביבין עליך כנפשך כשתמצא ידך מי שהוא ראוי לזה מהם ואל תפקיד סודך אלא אצל סגולת הסגולה מהם בלבד כמו שאמר בן סירא רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף ואמר החכם (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש:

והשלשה

ימיהם וכחם וטרחם על המותרות וזה וזה לא נתקיימו בידם ועיין במ"נ פי"ב מה"ג שכתב כדברים האלה על טענת פלוסוף א' בהרעות בעולם יותר מן הטובות והב"ב גם כדברים האלה וכמ"ש לעיל: שמן וקטורת כו' כמו השמן וריח קטורת משמחים לב האדם כן הענג מה ברעהו מיעצו משמח אותו ומתוק לו יותר מעצת עצמו וזה ראיה שישתדל לקנות רעים נאמנים כו':

בדערפינש ותהיה השתדלותם שוה לתועלת כולם אונ זייער פלייס זאל זיין גלייך אויף דער הילף פון אלע כלומר איינר זאל וועלן דעם אנדערין אזו בהעלפן וויא ער וואלט גערין זיך גיהאלפין ויהיו שוים בעניניהם אונ זייא זאלן גלייך זיין אין זייער פירונג דאש איטליכר זאל העלפין איינש דאש אנדערע היו מנצחים עולמם וואלטין זייא מנצח גיוועזן דיא וועלט ומגיעים אל יותר מחפצם בו אונ וואלטין גיקאנט גרייכן צו מער פון זייער בגער דרינן ולא די להם שאינם עוזרים זה לזה אונ עש איז ניט גינוג צו זיי וואש זיי העלפין זיך ניט איינר דעם אנדערן על עולמם אז זייא זאלן קאנן בשטיין אויף דר וועלט אלא מחלישים קצתם את קצתם נאר זייא מאכן נאך שלאף איינר דעם אנדערין ועכב כל אחד מהם על חבירו אונ איינר איז נאך מעכב צוא דעם אנדערין למשל ווען איינר וויל קויפין אכלי וואש גילוסט זיך אים גייט דער אנדרר אונ בטרעט יענם פיל געלט פאר דער כלי אונ וויל זיא גאר ניט קויפין נאר ער טוט עש דרום כדי יענר זאל זיא ניט קויפין הייסט דש ער איז יענם מעכב דר פון ומרפה כחו אונ מאכט אים שלאף זיין כח דהיינו ער נעמט בייא יענעם צו דאש געלט האט שוין יענר מיט עפים ניט צו קויפין עד שלא יגיע אחד מהם אל בקשתו ביז וואנן אפילו איינר פון זייא קאן ניט קומן צו זיין בגער ולא ישיג תאותו אונ קאן ניט קריגן דאש וואש ער גילוסט על כן השתדל אחי דרום פלייס דיך מיין ברודר לקנות רעים נאמנים צו קויפן זיך ווארהאפטיגע גיזעלן ואוהבים זכים אונ גיטרייע פריינד יהיו לך לעזור על תורתך ועל עולמך זיי וועלין דיר זיין צו הילף אויף דיין תורה אונ אויף דיינע וועלטליכע זאכן בהיות לבך שלם עמהם ווען אז דיין הארץ וועט גאנץ זיין מיט זייא ומצפונך זך להם אונ דיינע מחשבות וועלן ריין זיין צו זיי ושיהיו הביבין עליך כנפשך אונ זייא זאלין אויף דיר אזו גליבט זיין אזו וויא דוא אליין כלומר דוא זאלשט זייא אזו ליב האבין וויא דיך אליין כשתמצא ידך מי שהוא ראוי לזה מהם אז דוא וועסט נאר קריגן אזעלכע פריינד זאכן דער צו ראוי זיין אז דוא זאלשט זיי זיין באמת אפריינד ואל תפקיד סודך אונ פאר טרויא ניט דיין סוד אלא אצל סגולת הסגולה מהם בלבד נאר צום בעסטין פון אלע דיינע גליבטע פריינד כמו שאמר בן סירא אזו וויא בן סירא האט גיזאגט רבים יהיו דורשי שלומך פיל פריינד זאלשטו האבן וואש זאלן פארשטן נאך דיין שלום גלה סודך לאחד מאלף אבר דיין סוד פאר טרויא נאר צוא איינם פון טויזינט אונ דעם חכם שלמה המלך האט גיזאגט שמן וקטורת ישמח לב גלייך וויא אייל אונ קטורת דער פרייעט דאש הארץ ומתק רעהו מעצת נפש אזו איז אויך דיא זיסע עצה וואש זיין פריינד גיט בעסיר אז די ראט וואש איינר גיט זיך זעלבשט איז גידרונגן אז אמענטש גיהער זיך צו פלייסן צו קויפן פריינד:

השלשה

והשלשה ועשרים הבחינה בכל מה שיש בעולם מקטני הבריאות וגדוליהם ומעלות המדברים בו ומדרגות הברואים בתחתונו ועליונו ותכונת הגלגלים ותנועות השמש והירח והכוכבים "העומדים וההולכים וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות ויציאת הולד מן הרחם ומה שהוא יותר נפלא מזה ויותר דק ויותר נראה ויותר נסתר מפלאי הבורא יתברך המורים על תמימות חכמתו ויכלתו והנהגתו הטובה והנינתו הכוללת ורחמיו ורוב השגחתו על הברואים ואל ישיאך רוב ראותך אותם ואורך רגילותך בהם על עזיבת התימה מהם והבחינה בהם ותהיה קדימת ידיעתך אותם מחייבת שתקל בהם בעבור שהיית רגיל בם ואם ימצא על דרך הזה ענין הנערים במה שהם

והשלשה ועשרים הבחינה בכל מה שיש בעולם · כי לא לבד שיבחין בפלאות הבורא מה שנראה לצדיקים ולעתים רחוקים אלא אף גם יבחין ויתבונן מה שהאדם רואה אותם תמיד מקטני הילירות ועד גדולם ומכולם יוכל להבחין חכמת הבורא והשגחתו ויכלתו מה שאין השפה יוכל לדבר ועי"ז יוכל האדם להרגיל א"ע

הג"ה "(ודע שכוכבי הגלגל השמיני נקרא גלגל המזלות הם עומדים במצב אחד במרחקם זה מזה לא ישנו אורחותם לפי שהם קבועים כולם בגלגל אחד והם נקראים אצל חכמי התכונה כוכבי שבת ואותן קורא המחבר עומדים והשבעה כוכבי לכת קורא המחבר הולכים פ"ל) :

והשלשה ועשרים אונ דאש דרייא אונ צוואנציגשטע איז הבחינה בכל מה שיש בעולם דש מען זאל פרובין אונ אכטונג געבין אויף אלימן וואש איז דא אויף דער וועלט מקטני הבריאות וגדוליהם פון די קלענשטע בשעפניש ביז די גרעשטע ומעלות המדברים בו אונ אויף דיא מעלות וואש דיא מענטשין האבין דרינען ומדרגות הברואים אונ אויף דיא מעלות פון די בשעפניש בתחתונו וואש זיינן אונטן אויף דער וועלט ועליונו אונ דיא אויבערשטע בשעפניש דאש זיינן דיא מלאכים ותכונת הגלגלים אונ ווי דיא גלגלים זיינן גישטעלט ותנועות השמש והירח והכוכבים אונ אויף דעם גאנג פון דיא זון אונ לבנה אונ דיא שטערין העומדים וההולכים דיא וואש שטיל שטייען אונ דיא וואש גייען (עיין בהג"ה) וירידת הגשמים אונ אויף דעם וויא דער רעגין נידערט פון דעם הימל ונשיבת הרוחות אונ וויא דיא ווינטן ווייען ויציאת הילד מן הרחם אונ וויא דאש קינד קומט אויש דיא טראכט פון דיא מוטער ומה שהוא יותר נפלא מזה אונ אויף זעלבע וואש איז נאך מער וואונדער דר פון ויותר דק אונ מער איידלר ויותר נראה ויותר נסתר מפלאי הבורא יתברך אונ וואש ווערט נאך מער גיזעהען אונ נאך מער פאר בארגין פון דיא וואונדר פון דעם בשעפר המורים על תמימות חכמתו ויכלתו וואש זייא ווייזין אויף דעם גאנצקייט פון זיין חכמה אונ אויף זיין יכולת והנהגתו הטובה אונ אויף זיין גוטע הנהגה וחנינתו הכוללת אונ אויף זיין לייט זעליקייט וואש איז כולל אלע בשעפניש ורחמיו אונ זיין דער בארימקייט ורוב השגחתו על הברואים אונ זיין פיל השגחה וואש ער האט אויף דיא בשעפניש ואל ישיאך רוב ראותך אונ לאז דיך ניט אן רייבן אונ פאר פירן ווייל דוא האשט זייא שוין פיל מאל גיזעהן ואורך רגילותך בהם אונ בייטט שוין דרינן לאנג גיוואונטליך זאל דיר דאש נישט פאר פירן על עזיבת התימה מהם אז דוא זאלשט פאר קאזין צו פאר וואונדרין זיך אויף זייא והבחינה בהם אונ פון צוא פרובן אונ אכטונג געבין אויף זייא כלומר ווייל דוא האשט עש שוין עטליכע מאל גיזעהן דרום ווערט דאש בייא דיר קיין חידוש ניט זיין ותהיה קדימת ידיעתך אותם אונ עש זאל זיין דאש וויא דוא ווייסט דיא זאכין נאך פון פריער מחייבת שתקל בהם ווערט דאש דיר מחייב זיין אז דוא זאלשט זייא פאר גרינג האלטן בעבור שהיית רגיל בהם ווייל דוא בישט ביים די זאכין שוין גוואונט גוואורן אונ ווערשט ניט וועלן אכטונג געבין דרינן דיא חכמה אונ דיא מאכט פון דעם בשעפער זאלשטו זיך ניט לאזין דער מיט

שהם רואים ומעידים כן ימצא רוב עמי הארץ והרבה מחשובי בני אדם על הענין הזה · והוא שהם תמהים מדבר שהם רואים אותו ולא הורגלו לראותו כקדרות השמש והירח והברקים והרעמים והזועות (ס"א והזיקות) והסערה והדומה להם ואינם תמהים מתנועות הגלגלים וסבובם כשמש וירח וכוכבים וצאת השמש ובואה וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות והדומה לזה ממה שהוא נמצא עמם ורואים אותו תדיר וכן יתמהו כשרואים הים וגליו וסעריו ורוב החיות אשר בו ולא יתמהו מהלוך הנהרות והגרת המים מן המעיינות לילה ויומם לא ינוחו ולא יעמדו והרבה כזה על כן ראוי לך אחי לבחון בכל מה שברא הבורא יתברך מה שהיית רגיל בו ומה שלא היית רגיל בו ובמה שראית ובמה שלא ראית ואל תשיאך סכלותך מהסתכל

א"ע ולקיים שויתי ה' לנגדי תמיד כי מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית ומכ"ש שבכולם יש חיות ורוחניות והוא מכחו ית' כמ"ש ואתה מחיה את כלם : ואם ימצא עד"ז כו' ר"ל אע"פ שנמצא כן בקטנים וכן ג"כ נמצא ברוב ע"ה כו' אבל אתה אל תהיה כמוהם אלא תבחן ותתבונן בכל מה שברא ית' מה שלא ראית מעולם וכן מה שאתה רואה כל עת : ואל ישיאך סכלותך מאחר שהיית סכל בנערותך שלא להסתכל בענינים ותעזוב ג"כ מלהסתכל לעת זקנותך והכרתך פן תמות בלא חכמה :
הלא

מיט פאר פירין נאר דו זאלשט אויף אלע זאכין אכטונג געבין וועשטו זעהן דער פון די גבורה אונ די חכמה פון גאט ב"ה ואם ימצא על דרך זה אונ ווען עש גיפינט זיך אויף דעם דרך ענין הנערים דעם מנהג פון דיא יונגע לייט וואש זייא טוען אזו במה שהם רואים ומעידים אין אזעלכע וואונדערליכע זאכין וואש זייא זעהן זעלבשט אונ זאגין עדות דרויף כן ימצא רוב עמי הארץ והרבה מחשובי בני אדם אונ אזו ווערט גיפונען בייא פיל פראסטע לייט אונ בייא פיל חשובי לייט על הענין הזה אויך אויף דעם גאנג איז דער מחבר מפורש וואש איז דער גאנג וואש גפינט זיך בייא יונגע לייט אונ בייא פיל פראסטע אונ חשובי לייט והוא אונ דאש איז שהם תמהים מדבר שהם רואים זייא פאר וואונדרין זיך פון אזעלכע וואונדערליכע זאכין וואש זייא זעהן עש ערשט הייגט ולא הורגלו לראותו אונ זיינן ניט גוואונט עש צוא זעהן דרום איז דאש בייא זייא אהידוש כקדרות השמש והירח גלייך אז דיא זון אונ דיא לבנה ווערין פינשטער דאש איז וואש מען רופט ליקוי החמה וליקוי לבנה והברקים והרעמים אונ די בליצין אונ דונערין והזועות אונ די ערד ציטרעניש והסערה אונ אשטורם ווינט והדומה להם אונ נאך אזעלכע גלייכין ואינם תמהים אונ פר וואונדרין זיך ניט מתנועת הגלגלים וסבובם פון דעם וויא די גלגלים וואגלין אום פון זייער אום גאנג כשמש וירח וכוכבים גלייך וויא די זון אונ די לבנה אונ דיא שטערין די גייען ארום דיא גאנצע וועלט וצאת השמש ובואה אונ וויא די זון גייט אויף אין דער פריא אונ גייט אונטער פאר נאכט וירידת הגשמים ונשיבת הרוחות אונ וויא דער רעגין נידערט פון דעם הימל אונ וויא די ווינטן וויען והדומה לזה ממה שהוא נמצא עמם ורואים אותם תדיר אונ נאך אזעלכע גלייכין וואש איז מיט זייא תמיד דא אונ זעהן עש פאר זיך אלע צייט פר וואונדרין זיי זיך גאר ניט אויף דעם וכן יתמהו אונ אזו אויך פאר וואונדרין זייא זיך כשרואים הים וגליו אז זייא זעהן דעם ים אונ זיינע איגדין אונ זיינע שטורמען ורוב החיות אשר בו אונ דיא פיל חיות וואש דרינן זיינן ולא יתמהו מהילוך הנהרות אונ זייא פאר וואונדרין זיך ניט איבר דעם גאנג פון דיא טייכין והגרת המים מן המעיינות אונ וויא דיא וואשר ציהן זיך פון דיא קוואלין לילה ויומם טאג אונ נאכט לא ינוחו ולא יעמדו זייא טוען ניט רוען אונ ניט שטיל שטיין והרבה כזה אונ פיל אזעלכע גלייכין על כן ראוי לך אחי לבחון דרום גיהערשטו מיין ברודער צו פרובין אונ אכטונג געבין בכל מה שברא הבורא יתברך אויף אלעמין וואש דער בשעפר האט בשאפן מה שהיית רגיל בו סייא אזעלכש וואש דוא בישט גוואונט דער מיט ובמה שלא היית רגיל בו אונ סייא מיט וואש דו בישט ניט גיוואונט ובמה שראית אונ אויף דעם וואש דוא האשט שוין אמאל גיזעהען ובמה שלא ראית אונ אויף אזעלכש וואש דוא האשט ניט גיזעהן קיין מאל נאר

הלא תדעו הלא תשמעו וגו׳ וכיוצא דקרא שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה : וסכ״ד

מהסתכל בענינים בנערותך בתחלת ראותך אותם שתעזוב להתבונן ולבחון בהם בעת הזקת הכרתך ובר לבך והגעת בינתך כשאתה גדול אך הבט להם והסתכל בהם כאילו לא ראית כמותם ודמה בנפשך כאילו היית סתום עינים קודם הכרתך אותם ואחר כך פקחת עיניך וראית אותם והכרתם הלא תראה אחי כי הכסיל כעור וכאשר ישכיל יהי כענין מי שנפקחו עיניו וראה כמו שאמר הכתוב (בראשית ג) על אדם והוה ותפקחנה עיני שניהם וכבר ידענו כי עיניהם היו פקוחות קודם לכן ואל תתעלם מנפשך שתפקוד אותה ותחפש על סכלותה ואז תראה מאמתות הענינים ותכיר מפלאי הבורא יתעלה מה שארכה סכלותך בו ועורונך ממנו כמו שאמר אחד מן החכמים לבות החכמים יש להם עינים רואות מה שאינם רואים הפתאים

אִיצוּנְד זֶעהְשְׂטוּ עֶשׂ דָאשׂ עֶרְשְׂטֶע מָאל ואל תשיאך אוּנ לָאז דִיךְ נִיט אָן רֵיידִין אוּנ פַאר פִירִין סכלותך מהסתכל בענינים בנערותך דַיין נַארִישְׁקֵייט וָואשׂ דוּ בִּישְׂט גִיוֶועז אִין דַיין יוּגִינְט פוּן צוּא קוּקִין אוֹיף דִי זַאכִין בתחלת ראותך אותם אִין דֶעם אָן הֵייבּ אַז דוּ הָאשְׂט דִי זַאכְן גִזֶעהֶן כְּלוֹמַר דוּ זָאלְשְׂט נִיט זָאגִין וַוייל אִין דֶר יוּגִינְט אַז אִיךְ הָאבּ אָן גִהוֹיבְּן צוּא זֶעהֶן דִי זַאכִין הָאבּ אִיךְ נִיט אַכְטוּנְג גִגֶעבִּין אוֹיף דִי זַאכִין זָאל דִיךְ דָאשׂ נִיט בְּרֵיינְגְן שתעזוב להתבונן ולבחון בהם בעת הזקת הכרתך אַז דוּ זָאלְשְׂט פַר לָאזִין פוּן צוּ פַר שְׂטֵיין אוּנ צוּ פְּרוּבִין אוּנ אַכְטוּנְג גֶעבִּין אוֹיף דִי זַאכְן אִין דֶר צַייט אַז דַיין פַאר שְׂטַאנְד אִיז שְׂטַארְק ובר לבך אוּנ דַיין הַארְץ אִיז קְלָאר והגעת בינתך כשאתה גדול אוּנ דוּא קוּמְשְׂט צוּ דַיין רֶעכְטִין שֵׂכֶל אַז דוּא בִּיסְט שׂוֹין גְרוֹישׂ זָאלְשְׂטוּ אוֹיךְ נִיט וֶועלִין אַכְטוּנְג גֶעבִּין אוֹיף דִי זַאכִין צוּ זֶעהֶן פוּן זֵיי דִי גְבוּרָה אוּנ דִי חָכְמָה פוּן גָאט זָאלְשְׂטוּ זִיךְ דֶר מִיט נִיט לָאזִין פַר פִירִין אך הבט להם נָאר לוּג צוּ זֵייא כְּלוֹמַר גִיבּ אַכְטוּנְג אוֹיף דִיא זַאכְן והסתכל בהם אוּנ קוּק אוֹיף זֵייא אַזוֹ כאילו לא ראית כמותם גְלַייךְ וִויא דוּ הָאשְׂט נָאךְ זָעלְכֶע זַאכְן גָאר קֵיין מָאל נִיט גִיזֶעהֶן ודמה בנפשך אוּנ זָאלְשְׂט דִיר אוֹישׂ מָאלִין כאילו היית סתום עינים קודם הכרתך אותם גְלַייךְ וִוי דוּ בִּישְׂט בְּלִינְד גִיוֶועזְן אֵיי דוּא הָאשְׂט דִי זַאכִין רֶעכְט דֶער קָאנְט אוּנ פַר שְׂטַאנֶען ואח״כ פקחת עיניך אוּנ דֶער נָאךְ הָאשְׂטוּ עֶרְשְׂט דַיינֶע אוֹיגִין גִיעֶפִינְט וראית אותם והכרתם אוּנ הָאשְׂט זֵייא גִיזֶעהֶן אוּנ פַר שְׂטַאנֶען הלא תראה אחי פַר וָואר דוּ קָאנְשְׂט דָאךְ זֶעהֶן מַיין בְּרוּדֶר כי הכסיל כעור אַז אַיין נַאר אִיז גִרֶעכְנְט וִוי אַיין בְּלִינְדֶר וכאשר ישכיל אוּנ אַז עֶר קְרִיגְט שֵׂכֶל יהיה כענין מי שנפקחו עיניו וראה וֶוערְט עֶר וִויא אֵיינֶר וָואשׂ וֶוערִין גִיעֶפִינְט זַיינֶע אוֹיגִין אוּנ הֵייבְּט עֶרְשְׂט אָן צוּ זֶעהֶן אַזוֹ וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט אוֹיף אָדָם וְחַוָה ותפקחנה עיני שניהם אוּנ עֶשׂ זַיינֶען גִיעֶפִינְט גִוָוארִין בֵּייא בֵּיידֶע זֵייעֶרֶע אוֹיגְן וכבר ידענו אוּנ מִיר וֵוייסִין דָאךְ כי עיניהם היו פקוחות קודם לכן אַז זֵייעֶרֶע אוֹיגְן זַיינֶען פְרִיעֶר אוֹיךְ אָפִין גִיוֶועזְן נָאר וַוייל זֵייא זַיינֶען פְרִיעֶר נַארֶעשׂ גִיוֶועזְן אִיז דוּרְךְ דֶר זַאךְ וָואשׂ זֵיי זַיינֶען דֶער נָאךְ גִוָוארִין רוּפְט עֶשׂ דִיא תּוֹרָה אָן זֵייעֶרֶע אוֹיגִין הָאבְּן זִיךְ גִעֶפִינְט ואל התעלם מנפשך אוּנ פַר הוֹיל נִיט פוּן דַיין זֵייל שתפקד אותה דָאשׂ דוּ זָאלְשְׂט זִיא בַּדֵיינֶקְן ותחפש על סכלותה אוּנ זָאלְשְׂט זוּכִין נָאךְ דֶעם וָואשׂ זִיא פַאר שְׂטֵייט נִיט ואז תראה מאמתות הענינים אוּנ דֶענְטְמָאלְט וֶועשְׂטוּ עֶרְשְׂט זֶעהֶן דֶעם אֱמֶת פוּן דִיא זַאכִין ותכיר מפלאי הבורא יתעלה אוּנ וֶועשְׂט דֶער קָאנֶען פוּן דִיא וואוּנְדֶער פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער יִתְעַלֶה מה שארכה סכלותך בו אַזֶעלְכֶעשׂ וָואשׂ דוּא הָאשְׂט אַ לַאנְגֶע צַייט עֶשׂ נִיט פַאר שְׂטַאנֶען ועורונך ממנו אוּנ וָואשׂ דוּא בִּישְׂט דֶער פוּן בְּלִינְד גִיוֶועזְן כמו שאמר אחד מן החכמים אַזוֹ וִויא אֵיינֶער פוּן דִיא חֲכָמִים הָאט גִיזָאגְט לבות החכמים יש להם עינים דִי הֶערְצֶר פוּן דִי קְלוּגֶע לַייט הָאבִּין אוֹיגִין רואות מה שאינם רואים הפתאים זֵייא זֶעהֶן וָואשׂ דִיא נַארִין זֶעהֶן נִיט אַזוֹא וִויא דֶער פָּסוּק זָאגְט אִין (ישעיה)

הלא

הפתאים כמ"ש הכתוב (ישעיה מ) הלא תדעו הלא תשמעו: **והארבעה ועשרים** שתחשוב עם נפשך ותתבענה על כל ענין שנתיישב אצלה מעניני ידיעת האלהים ותורתו ודברי הראשונים וחידות החכמים ועניני התפלות אשר ידעת מעת נערותיך וברוב ימי גדולך ולמודך תחלה כי צורות הענינים הדקים אצל מי שהכרתו חלושה אינם כצורתם אצל מי שהכרתו חזקה וכל אשר תוסיף הכרת האדם יוסיף בירור בענינים על כן אל תנוה דעתך על מה שנצטייר בלבך בתחלת למודך מן הענינים המסופקים והסברות העמוקות אבל ראוי לך להתחיל בעת חוזק שכלך והכרתך לעיין בספר תורת האלהים וספרי נביאיו כמי שלא למד מהם ספר ותרגיל עצמך לפרשם ולבארם ולהתבונן במלותם ובלשונם ומה שסובלות מן הענינים ומה שיש מהם כפשוטו ומה שאינו

וכל"ד על כן אל תנוה דעתך כו' לומר מאחר שכבר למדתי זה בנערותי. והוא ברור אצלי מאין ספק כו' אבל ראוי לך כו': ומה שהוא מהם נסתר ר"ל שיש בו איזה סתירה ולא נראה לפי דעתך כאין ספק

הלא תדעו הלא תשמעו פַאר וָואר איר זָאלְט ווייסִין פַאר וָואר איר זָאלְט הֶערִין וכו':

והארבעה ועשרים אונ דָאשׂ פִיר אונ צְוַואנְצִיגְשְׂטֶע אִיז שתחשוב עם נפשך דוּ זָאלְשְׂט מִיט דַיין זֵייל אִיבֶּר רֶעכְנֶן ותתבענה אונ זָאלְשְׂט זִיא מָאנֶן על כל ענין שנתיישב אצלה אויף אַלֶע עִנְיָנִים וָואשׂ זִיא הָאט פַאר שְׂטַאנֶען מעניני ידיעת האלהים ותורתו פון דִי עִנְיָנִים פון דֶעם ווייסִין שַׂאפְט פון גָאט אונ זַיין תּוֹרָה ודברי הראשונים וחידות החכמים אונ פון דִיא זַאכְן אונ רֶעטֶענֶעשִׂין וָואשׂ דִי עֶרְשְׂטֶע חֲכָמִים הָאבְּן גְמַאכְט ועניני התפלות אשר ידעת מעת נערותך אונ פון דִיא עִנְיָנִים פון דִיא תְּפִלוֹת וָואשׂ דוּ הָאשְׂט גיוואוּשְׂט נָאךְ פון דַיין יוּגִינְט וברוב ימי גדולך אונ אִין דִי רוֹב טֶעג וָואשׂ דוּא בִּישְׂט אויף גְצוֹיגִין גְוָוארִין ולמודך תחלה אונ דָאשׂ אִיז גִיוֶועזְן דַיין לֶערְנֶען צוּם אָן הֵייבּ אונ אַז דוּא קוּמְשְׂט צוּם שֵׂכֶל מוּזְטוּ דִיא אַלֶע זַאכִין וִוידֶער טְרַאכְטִין אונ רֶעכְט עֶשׂ פַר שְׂטֵיין כי צורות הענינים הדקים וָוארוּם דָאשׂ גְשְׂטַאלְט כְּלוֹמֶר דָאשׂ פַר שְׂטַאנְד פון דִי אֵיידֶלֶע אונ טִיפֶע זַאכִין אצל מי שהכרתו חלושה בַּיי דֶעם וָואשׂ זַיין פַאר שְׂטַאנְד אִיז שְׂלַאף אינם זַיינֶן זֵייא נִיט כצורתם אַזוֹ וִויא זֵייעֶר גְשְׂטַאלְט אִיז אצל מי שהכרתו חזקה בַּייא דֶעם וָואשׂ זַיין פַר שְׂטַאנְד אִיז שְׂטַארְק כְּלוֹמֶר דֶר וָואשׂ הָאט וֵוייניג שֵׂכֶל פַר שְׂטֵייט דִי טִיפֶע אונ דִי אֵיידֶעלֶע זַאכִין נִיט אַזוֹ וִויא עֶשׂ פַאר שְׂטֵייט זֵייא דֶער וָואשׂ הָאט מֶער שֵׂכֶל וכל אשר תוסיף הכרת האדם אונ וִויא גְרֶעשֶׂר דָאשׂ פַאר שְׂטַאנְד פון דֶעם מֶענְטְשִׂין אִיז יוסיף בירור בענינים טוּט אַלֵין מֶערִין קְלָארְקֵייט אִין דִי זַאכִין כְּלוֹמֶר פַאר שְׂטֵייט עֶר אַלֶץ מֶער דִי זַאכִין על כן אל תנוח דעתך על מה שנצטייר בלבך דְרוּם זָאלְשְׂטוּ נִיט מַאכִין רוּעֶן דַיין דֵיעָה אויף דֶעם וָואשׂ דִי זַאכְן זַיינֶן בַּייא דִיר אויש גְמָאלְט אִין הַארְץ בתחלת למודך אִין דֶעם אָן הֵייבּ אַז דוּ הָאשְׂט אָן גְהוֹבְּן צוּ לֶערְנֶן מן הענינים המסופקים פון דִי זַאכִין וָואשׂ דִי דֵיעָה אִיז מְסוּפָּק אִין זֵייא והסברות העמוקות אונ פון דִיא טִיפֶע סְבָרוֹת זָאלְשְׂטוּ זִיךְ דֶער מִיט נִיט בַּנוּגִין לָאזִין אבל ראוי לך להתחיל בעת חוזק שכלך והכרתך נָאר אַז דַיין שֵׂכֶל אִיז שְׂטַארְק אונ אַז דוּ קוּמְשְׂט צוּ דַיין רֶעכְטְן פַאר שְׂטַאנְד גִיהֶערְשְׂטוּ לעיין בספר תורת האלהים מְעַיֵין צוּ זַיין אִין דֶעם סֵפֶר פון גָאטְשׂ תּוֹרָה וספרי נביאיו אונ אויךְ אִין דִי סְפָרִים פון זַיינֶע נְבִיאִים אונ זָאלְשְׂט דְרִינֶען אַזוֹ מְעַיֵין זַיין כמי שלא למד מהם ספר גְלַייךְ וִויא דֶער וָואשׂ הָאט נָאךְ פון זֵייא גָאר נִיט גִילֶערִינְט קֵיין שוּם סֵפֶר ותרגיל עצמך לפרשם ולבארם אונ זָאלְשְׂט זִיךְ גִיוואוֹנֶען זֵייא מְפוֹרָשׁ זַיין אונ צוּא בַּשֵׁיידִין זֵייא ולהתבונן במלותם ובלשונם אונ אַכְטוּנְג צוּ גֶעבִּין אויף זֵייעֶרֶע וֶוערְטֶר אונ אויף זֵייעֶר לָשׁוֹן ומה שסובלות מן הענינים אונ וָואשֶׂערֶע עִנְיָנִים דִיא זַאכִין קָאנֶען טְרָאגִין כְּלוֹמֶר וָוארוּם עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין אַזֶעלְכֶע זאכין

שאינו כפשוטו ומה שיש מהם נראה ומה שהוא מהם נסתר ומה שהסברא (ס"א שהקושיא) נמצאת בו ומה שאין הסברא (ס"א שהקושיא) נמצאת בו וכן תעשה בתפלות ובתשבחות מהסתכל במלותם ומגמת עניניהם כדי שתהיה בעת שתדבר בהם לפני אלהיך יודע מה שמוציא לשונך מן המלות ומה שמבקש לבך בענין ואל תנהג בכל זה כמנהג ימי הנערות שתאמר מן המלות בלשונך מה שיזדמן לך ועל איזה דרך שיזדמן ואינך יודע הענין וכבר קדם לנו בענין הזה מה שיש בו די וכן תעשה בדברי החכמים והקבלה שתתבונן בהם ותדינם לזכות ואל תנוח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחלת למודך

כפך: ואל תנהג כו' שתאמר מן המלות מה שיזדמן לך כו' ר"ל בלי הבנת פי' המלות מבלי דקדוק לשון הקדש בתנית הנע והרפה החזק כמו שמתפללים הקטנים: וכבר קדם לנו כו' נתבאר בתבועי ע"ש: ותדונם לזכות כי לא דבר רק הוא מכם הוא ריק שתחשוב בלא ירדת לסוף דעתם ולא טוב לך אבל אם עולה בדעתו לסתור ח"ו דבריהם הרי הוא

זאכין וואש זיינען על פי רמז אונ על פי סוד ומה שיש מהם כפשוטו ומה שאינו כפשוטו אונ וואש עש איז פאר האנדרין פון זייא וואש איז כפשוטה אונ וואש ניט כפשוטה איז ומה שיש מהם נראה אונ וואשערע עש זיינן אפענע אונ גיוויזענע זאכין ומה שיש מהם נסתר אונ וואשערע זאכין פון זייא זיינן פאר האנדרין פר בארגענע אדער אזו איז דער פשט ומה שיש מהם נראה דאש וואש עש איז פאר האנדרן פון זייא אזעלכע וואש שיקט זיך ומה שהוא מהם נסתר אונ דאש וואש פון זייא איז זיך איינש עש אנדרע סותר וועדליג אים דאכט זיך ומה שהסברא נמצאת בו אונ דאש וואש די סברא קאן גרייכין דרינן ומה שאין הסברא נמצאת בו אונ וואש די סברא קאן ניט גרייכין דרינן אדר אזו איז דער פשט ומה שהסברא נמצאת בו וואש די סברא ווערט דרינען גיפונן כלומר וואש וועדליג דר סברא גיהער עש טאקי אזו זיין ומה שאין הסברא נמצאת בו אונ אזעלכעש וואש די סברא ווערט דרינן ניט גיפונן כלומר וועדליג זיין שכל גיהער גאר אנדרש צו זיין ניט אזו וויא עש שטייט אין דער תורה זאל ער זיך דרינען אלץ גיוואונען ארייןטאן דעם שכל כדי ער זאל עש ארץ רעכט פאר שטיין וכן תעשה בתפלות ובתשבחות אונ אזו אויך זאלשטו טאן אין די תפלות ותשבחות מהסתכל במלותם דאש דו זאלשט אכטונג געבין אונ קוקין אויף זייערע ווערטער ומגמת עניניהם אונ אויף דער כוונה פון זייערע זאכין כדי שתהיה כדי עש זאל זיין בעת שתדבר בהם לפני אלהיך יודע מה שמוציא לשונך מן המלות אין דר צייט אז דו טושט ריידן די תפלות פאר דיין גאט זאלשטו וויסין וואש פאר איין ווערטער דיין צונג רעט ארויש ומה שמבקש לבך בענין אונ וואש דיין הארץ בגערט אין דעם ענין כלומר דו זאלשט וויסן וואש דו טושט בעטין מיט דער תפלה ואל תתנהג בכל זה אונ זאלשט זיך ניט נוהג זיין אין די אלע זאכן כמנהג ימי הנערות אזו וויא דו פלעגשט זיך נוהג זיין אין דיין יוגינט שתאמר מן המלות בלשונך מה שיזדמן לך דו זאלשט נאר זאגין מיט דיין צונג אין וואשערע ווערטער עש וועט זיך דיר מזדמן זיין כלומר וואשערע ווערטער עש וועלין דיר קומען אין מויל ארײן ועל איזה דרך שיזדמן אונ אויף וואש פר אדרך עש וועט זיך דיר מזדמן זיין דהיינו דו וועשט ניט מדקדק זיין מיט דיא נקודות אונ אויף אדגש אונ ארפה אונ אויף אשווא נח אונ אויף אשווא נע ואינך יודע הענין אונ דוא פאר שטייכט גאר דיא זאך ניט זאלשטו אזו אלץ ניט טאן וכבר קדם לנו בענין הזה מה שיש בו די אונ מיר האבין שוין אויבין גינוג גישריבין פון דער זאך וכן תעשה בדברי החכמים והקבלה אונ אזוא אויך זאלשטו טאן ווען דוא לערינשט דיא ספרים פון די חכמים אונ וואש זייא האבין איינער פון דעם אנדערין מקבל גיוועזן שתתבונן בהם דוא זאלשט דריך טראכטין אונ פאר שטיין אין זייא אונ אויב עש איז דארטן פאר האנדרין אזאך

למודך אבל תבע עליו את נפשך כמי שמתחיל בו במה שיתברר אצלך תזכרנו ותתישב בו ומה שתסתפק בבירורו תחקור עליו מחכמי דורך שלא בדרך החקירה הראשונה אז יראה לך מסודות התורה וסודות החכמים מה שאי אפשר להשיגו מצד למוד המלמדים אותך בתחלת ענינך ואל תשיאך הגאוה שתחשוב שהכרתך לא הוסיפה על מה שהיתה עליו מנעוריך ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים לא יתכן להשתנות אצלך ולהיות נכרי אצל דעתך כי זה מפיתוי היצר לך שירשל אותך מעיין ומחקור על אמתת הענינים וידמה בעיניך שאתה חכם גמור ולא תחסר

הוא יוצא לאפיקורסות ואין לו תקנה : ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו אם ככסיל מכיר חסרונו ובוא ולומד יש לו תקוה אבל החכם בעיניו ימות

אזוי וואש דיר דאכט זיך עש איז ניט גוט ותדינם לזכות זאלשטו זייא דן זיין לכף זכות כלומר דו זאלשט ניט זאגין זייא האבין חס ושלום אטעות גיהאט נאר דוא זאלשט אן היינגען אז דו פאר שטייסט עש ניט רעכט ואל תנוח דעתך על מה שנתברר אצלך בתחלת למודך אונ עש זאל ניט רוען דיין דיעה כלומר פאר לאז דיך ניט אויף דעם וויא דוא האשט עש פאר שטאנגען אין אן הייב פון דיין לערנען דאש היישט בשעת דו האשט עש אן גיהויבין צו לערנען אבל תבע עליו נפשך כמי שמתחיל בו נאר מאן דרויף דיין לייב אזו וויא איינער האט עש ערשט אן גיהויבין צו לערנן כלומר עש זאל בייא דיר גלייך זיין וויא דו לערינשט עש דאש ערשטע מאל ומה שיתברר אצלך אונ וואש עש וועט בייא דיר אויש גיקלערט ווערין דאש היישט וואש דו פאר שטייסט תזכרנו ותתישב בו דאש זאלשטו גידיינקען אונ בלייב דער בייא ומה שתסתפק בבירורו אונ וואש דוא קאנשט ניט רעכט פאר שטיין אונ עש איז בייא דיר אספק תחקור עליו מחכמי דורך זאלשטו עש פארשטין אונ פרעגין די חכמים וואש זיינען אין דיין דור שלא בדרך החקירה הראשונה אבר ניט אויף דעם דרך אזו וויא דוא האשט צום ערשטין גיטאן אז דו האשט אן גיהויבין צו לערנן אדר אזו איז דער פשט נאר דוא זאלשט ניט פארשטין וואש עש איז גיוועזן צום ערשטין איי די וועלט איז בשאפן גיווארין אז דערנמאלט אז דו וועשט אזוא טאן יראה לך מסודות התורה וועט דיר גיוויזין ווערן פון דיא סודות פון דר תורה ומסורות החכמים אונ פון דיא סודות פון דיא חכמים מה שאי אפשר להשיגו מצד למוד המלמדים אותך בתחלת ענינך אזעלכש וואש איז דיר אום מיגליך גיוועזן צו פאר שטיין דורך דעם למוד וואש מען האט דיך גילערינט אין דעם אן הייב אז דו האשט אן גיהויבין צוא לערנען ואל תשיאך הגאוה אונ לאז דיך ניט אן ריידין די גאוה שתחשוב אז דו זאלשט טראכטין שהכרתך לא הוסיפה אז דיין פר שטאנד איז ניט גרעשר גווארין על מה שהיתה עליו מנעוריך פון דעם וויא עש איז גיוועזן אין דיין יוגינט כלומר דוא זאלשט ניט טראכטין אז דו בישט אין דער יוגינט אזו פאר שטאנדיג גיוועזן אז עש קאן שוין גרעשר ניט זיין ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים אונ וואש עש איז דיר איבר גגאנגן אין דיין יוגינט כלומר אונ אזו וויא עש איז ביי דיר איין גיזעצט גיווארין אין דער יוגינט לא יתכן להשתנות אצלך דאש קאן שוין בייא דיר ניט פר ענדערט ווערין ולהיות נכרי אצל דעתך אונ עש זאל היינט פרעמד ווערין בייא דיין שכל כלומר דוא וועשט וועלין זאגין דאש קאן גאר ניט זיין וואש איך האב אפ גיקלערט אין דר יוגינט זאל בייא מיר דאש היינט גאר פרעמד אונ פר נישט גירעכינט זיין זאלשטו אזו ניט זאגין כי זה מפיתוי היצר לך ווארום דאש איז פון דעם איבער ריידין וואש דער יצר הרע רעט דיך אן שירשל אותך כדי ער זאל דיך פויל מאכין מעיין ומחקור על אמתת הענינים פון צו טראכטן אונ נאך צו פארשטין אויף דעם רעכטין שורש פון דיא זאכין וידמה בעיניך שאתה חכם גמור אונ שטעלט דיר פאר אונ רעט דיר איין אז דו בישט

ימות בלא חכמה: החכם עיניו בראשו · ר"ל בראשית הדברים ועניניו יכיר ויתבונן

תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו כמו שאמר החכם (משלי כו) חכם עצל בעיניו משבעה משיבי טעם ואמר (שם) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו ואמר (קהלת ב) החכם עיניו בראשו רוצה לומר שהוא "מסתכל בתחלת עניניו ומה שהוא בו מעניני תורתו ועולמו ופוקד אותם ומבין הטוב והרע מנפשו במה שעבר לו ויוסיף להחזיק בטוב וישוב מן הרע

(אלו ר"ל החכם עיניו על מה שעבה בראשיתו ובתחלתו)

והכסיל מתעלם מכל זה כמי שהולך באפלת הלילה בדרך ארוכה לא יביט אל מה שעבר ואם יהזיר פניו לא יתבאר אליו אך כל דעתו על מה שיש לפניו ועל זה אמר והכסיל בחשך הולך ואמר (שם) ראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך וגומר:

והחמשה ועשרים שיחשוב עם נפשו על מה ששקע בה מאהבת העוה"ז והגברת תאוותיה על אהבת העוה"ב וישתדל להוציא אהבת העוה"ז

בישט ארגכטער חכם ולא תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו אונ עס גייט דיר גאר ניט אפ פון דעם וואס דוא בדארפסט כלומר דוא קאנסט אלין אונ דו בדארפסט קיין שום זאך ניט פרעגן אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט חכם עצל בעיניו דער פוילר האלט זיך בייא זיך קליגר משבעה משיבי טעם פון זיבן פר שטאנדיגע לייט וואס זייא ווייסן גוטע טעמים צוא געבן אונ נאך האט ער גיזאגט ראית איש חכם בעיניו ווען דוא האסט גיזעהן אז איינר האלט זיך פאר קלוג אין זיינע אויגן תקוה לכסיל ממנו האט דער נאר אגרעסיר האפונג פון אים כלומר דער נאר וואס ווייסט זיין חסרון אונ לערינט זיך פון לייט האט מער האפונג פון דעם וואס אים דאכט זיך ער איז זייער קלוג אונ אין (קהלת) שטייט החכם עיניו בראשו דר חכם האט זיינע אויגן צום אן הייב רוצה לומר אונ דער מיט מיינט ער שהוא מסתכל בתחלת עניניו ער קוקט אין דעם אן הייב פון זיינע זאכן כלומר ער קוקט אויף דיא זאכן וואס ער האט פריער גטאן ומה שהוא בו מעניני תורתו ועולמו אונ וואס ער האט גטאן אין די ענינים פון זיין תורה אונ פון דר וועלט ופוקד אותם אונ גדיינקט זייא ומבין הטוב והרע מנפשו במה שעבר לו אונ בטראכט אונ פר שטייט פון זיך זעלבסט דאס גוטס אונ דאס בייז וואס ער האט פריער גטאן ויוסיף להחזיק בטוב אונ מערט זיך צו שטארקן ווייטר גוטס צוא טאן וישוב מן הרע אונ קערט ווידר פון דעם בייז כלומר ער טוט שוין קיין בייז ניט והכסיל מתעלם מכל זה אבר דער נאר פאר הוילט זיך פון דעם אלעמן כמי שהולך באפילת הלילה גלייך וויא איינר וואס גייט בייא נאכט אין דער פינצטר בדרך ארוכה אין איין לאנגן וועג לא יביט על מה שעבר דער טוט ניט קוקן אויף דעם וויא ער איז פריער גגאנגען ואם יחזיר פניו אונ ווען ער וועט שוין אפילו אום קערין זיין פנים אונ וועט ער וועלין זעהן דעם וועג וויא ער איז גגאנגען לא יתבאר אליו קאן ער דעם וועג ניט וויסן קלאר וייל עס איז פינצטר אזו איז דער נאר אויך ועל זה אמר אונ אויף דעם האט שלמה המלך גיזאגט והכסיל בחושך הולך אונ דער נאר גייט אין דער פינצטער ואמר שם אונ נאך האט ער דארטן גיזאגט וראיתי אני אונ איך האב גיזעהן שיש יתרון להחכמה מן הסכלות אז דיא חכמה איז אזו פיל בעסיר פון דיא נארישקייט כיתרון האור מן החשך גלייך אז דאס ליכטיקייט איז בעסער פון דיא פינצטערניש:

והחמישה ועשרים אונ דאס פינף אונ צוואנציגסטע איז שיחשוב עם נפשו ער זאל בייא זיך זעלבסט גדיינקן על מה ששקע בה מאהבת העולם הזה אויף דעם וויא ער איז אזוא טיף איין גיזונקען אין דיא ליבשאפט פון דער וועלט והגברת תאותיה אונ וויא זיין גילושטיקייט

העוה"ז מלבו ולהגביר אהבת העוה"ב עליה בהסתכלו באחרית שני העולמים ומה שיהיה סוף ענינו בשני המעונים וישתדל להרחיק אהבת העוה"ז מלבו ולקיים בו אהבת העוה"ב תמיד וכבר אמר אחד מן החכמים כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב ואמרו העוה"ז והעולם הבא כשתי צרות כאשר תרצה האחת מהן תקצוף השנית וכן אחי נפשך וגופך צריכות הנהגה ומחשבה והחזוק הנפש ותקונה יהיה בהרגילה במוסרים ובחכמות ולהנהיגה בדברי. הכמה וללמדה המדות הטובות ולמנוע אותה מתאוותיה הבהמיות אבל הזוק גופך ותקונו שתפקדנו במיני המאכלים הטובים הערבים והמשקים הראוים למזגו והרחיצה במים השוים ולהרגיש עליו תדיר בתועלותיו וצרכיו ואם תהיה מחשבתך על תקון גופך ותשים כל השגחתך עליו תתעלם מתקנת נפשך וכן אם

ויתבונן מסס מה יסיה אחריתו: כשתי צרות שתי נשים לאיש א׳: כאשר תרצה אם אחת מרצה את א׳ תקצוף השנית ר"ל אל תפליג כו׳ ר"ל לסיות משכת הרהבונה מכתות ספרוטים בוכר פ"ג מבאר ספריבות שנכרתו מן סיבוב אל סמדברות כו׳

תטה

גלוסטיקייט פון דער וועלט איז שטארקר על אהבת העולם הבא איידער די ליבשאפט פון יענר וועלט וישתדל להוציא אהבת העולם הזה מלבו אונ זאל טראכטין אויש ציהן פון זיין הארץ דיא ליבשאפט פון דער וועלט ולהגביר אהבת עוה"ב עליה אונ צו שטארקין אויף איר דיא ליבשאפט פון עולם הבא כלומר ער זאל יענע וועלט בעסר ליב האבין פון דר וועלט זאגט דר מחבר אונ וויא ארום וועט ער דאש קאנן שטארקין בהסתכלו באחרית שני העולמים אז ער וועט קוקן אונ פר שטיין אויף דעם סוף פון ביידע וועלטן ומה שיהיה סוף ענינו בשני המעונים אונ וואש זיין סוף וועט זיין אויף דיא צווייא וואונונגן אז ער וועט אויף דעם אכטונג געבן ישתדל להרחיק אהבת העולם הזה מלבו וועט ער זיך פלייסין צוא דער ווייטרין פון זיין הארץ דיא ליבשאפט פון דר וועלט ולקיים בו אהבת העולם הבא תמיד אונ תמיד צו האלטין אין זיין הארץ דיא ליבשאפט פון עולם הבא וכבר אמר א׳ מן החכמים אונ איינר פון דיא חכמים האט שוין לאנג גזאגט כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש אזו וואול וויא דאש וואשר מיט פייער קאן זיך באננד ניט בהעפטן אין איין כלי כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא אזו אויך קאן זיך ניט באננד בהעפטן בייא דעם פרומן מאן אין הארץ דיא ליב שאפט פון דער וועלט מיט דיא ליבשאפט פון יענר וועלט ואמרו אונ נאך האבין זייא גזאגט העולם הזה והעולם הבא כשתי צרות דיא וועלט אונ יענע וועלט איז גלייך וויא דוא האשט צווייא ווייבר כאשר תרצה האחת מהן אז דוא באווילינשט איינע פון זייא תקצף השנית טוט ברוגז ווערין דיא אנדרע וכן אחי אונ אזו אויך מיין ברודר איז מיט די ביידע וועלטן נפשך וגופך דיין נשמה אונ דיין גוף צריכות הנהגה ומחשבה די ביידע בדארפין וואול פר זארגט אונ בטראכט ווערין והחזוק הנפש ותקונה אונ דאש שטארקין אונ פר זארגין דיין נשמה יהיה טוט זיין בהרגילה במוסרים ובחכמות אז דו וועשט זיא גיוואונן אין שטראף רייד אונ אין חכמות ולהנהיגה בדברי חכמה אונ זאלשט זיא פירן מיט קלוגע רייד וללמדה המדות הטובות אונ זאלשט זיא לערנען דיא גוטע מדות צוא טאן ולמנוע אותה מתאוותיה הבהמיות אונ זאלשט זיא פאר מיידין פון אירע וועלטליכע גלוסטיקייט אבל חזוק גופך ותקונו אבר ווען דו ווילשט שטארקן צו דיין גוף אונ רעכט העלפין אים איז דאש שתפקדנו במיני המאכלים הטובים הערבים דוא זאלשט אים בדיינקין מיט אלערלייא גוטע אונ זיסע שפייז והמשקים הראוים למזגו אונ מיט אזעלכע משקים וואש זיינן גוט צוא זיין נאטור והרחיצה במים השוים אונ צוא באדין זיך אין מיטל מעסיגע וואשר ניט צוא הייש אונ ניט צוא קאלט ולהרגיש עליו תדיר אונ השגחה צו געבין אויף אים תמיד בתועלותיו וצרכיו ער זאל האבן וואש אים העלפט אונ זיין בדערפניש

זאגט

כו' ע"ב וזה שמסיים פן תשומם שתסיים משומם מן ישוב העולם כמ"ש שם: פן תמות בלא עתך ר"ל מות הנפש שהרשעים בחייהם

תטה מחשבתך להחיו' את נפשך בהשגחתך עליה תתעל' מהרבה מעניני גופך ומן הזריזות שתגביר את נפשך הקיימת לך על גופך הכלה ושתפקדנה ותרגיש עליה ואל תקצר בענינים הצריכים מאד לגופך ותכביד עליו ותחלישהו ותהיה זאת סבה לחלישות שניהם אבל תן לגופך המזון אשר יעמידנו על ענינו ותן לנפשך מן החכמות והמוסרים יותר מיכלתם ובזה אמר החכם (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר וגומר ואמר (שם) טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח את ידך רוצה לומר אל תפליג בדרכי הצדיקים הפורשים מן העולם ותעבור את נתיבתם פן תשומם וכן אל תפליג בדרכי הרשעים המגבירים את העולם ותלמד תאוותם יותר מן השיעור הראוי

זאגט דר מחבר איצונד וועשטו פאר שטיין פאר וואש עש קאן ניט זיין איינר זאל ליב האבן דיא וועלט אונ יענע וועלט ואם תהיה מחשבתך ווארום אז דיין מחשבה וועט זיין על תקון גופך אויף דעם באשטאנד פון דיין גוף ותשים כל השגחתך עליו אונ דוא וועשט טאן גאר דיין השגחה אויף אים תתעלם בתקנת נפשך וועשטו זיך פאר הוילן פון דעם באשטאנד פון דיין נשמה וכן אם תטה מחשבתך אונ אזו אויך אז דוא וועשט נייגן דיין מחשבה להחיות את נפשך צו דער נערין דיין נשמה בהשגחתך עליה דאש דוא וועשט השגחה געבין אויף איר תתעלם מהרבה מעניני גופך וועשטו זיך פאר הוילין פון פיל זאכין וואש געהערין צוא דיין גוף כלומר וועשטו שוין דעם גוף ניט וועלין געבין זיינע תענוגים ומן הזריזות אונ דאש פרומקייט ברייננט מיט שתגביר את נפשך הקיימת לך אז דיין נשמה וואש זיא בלייבט דיר אויף אייביג זאלשטו זיא שטארקן על גופך הכלה אויף דיין גוף וואש ער ווערט פר לענר ושתפקדנה ותרגיש עליה אונ זאלשט זיא בדיינקן אונ אכטונג געבין אויף איר ואל תקצר בענינים הצריכים מאוד לגופך אבער דיא זאכן וואש דיין גוף בדארף עש נייטיג האבין זאלשטו דרינן ניט קירצין ווארום אז דוא וועשט דאש אויך איהם ניט געבין ותכביד עליו אונ וועשט אויף אים שווער מאכין כלומר אונ עש וועט אים צו שווער זיין אויש צו האלטן ותחלישהו אונ דוא וועשט אים שלאף מאכין ותהיה זאת סיבה להלישות שניהם וועט דאש זיין אסיבה אז זייא זאלין ביידע שלאף זיין כלומר אז דוא וועשט דעם גוף גאר ניט געבן קיין עסין אדר אנדערע זאכין וואש ער בדארף נייטיג וועט דר גוף שלאף ווערן אונ דורך דעם וועט דיא נשמה אויך ניט קאנען גאט דינען היישט גלייך וויא זייא וועלן ביידע שלאף זיין אבל תן לגופך המזון אשר יעמידנו על ענינו נאר גיב דעם גוף שפייז וועדליג ער זאל קאנען בשטיין אויף זיין בשטאנד ותן לנפשך מן החכמות והמוסרים אונ גיב דיין נשמה פון דיא חכמות אונ שטראף רייד יותר מיכולתה מער אז אין איר מאכט איז כלומר דוא זאלשט אלץ טראכטן מער מעשים טובים צוא טאן איי איצונד איז אין דיין מאכט ובזה אונ פון דעם האט גיזאגט דער חכם שלמה המלך אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר זייא ניט צוא פרום אונ אויך ניט צו קלוג אונ נאך האט ער גיזאגט ווייטר טוב אשר תאחוז בזה עש איז גוט דו זאלשט זיך אן גרייפין אין דעם דאזיגין דוא זאלשט טראכטין דיא תקנה פון דער נשמה וגם מזה אל תנח את ידך אונ דיא תקנה פון דעם גוף זאלשטו אויך ניט לאזין שטיין רוצה לומר דער מיט מיינט ער אל תפליג ב[illegible]צדיקים דו זאלשט ניט צו וויט גיין אין דיא וועג פון דיא צדיקים הפורשים מן העולם וואש זייא [illegible]יידין זיך אפ פון דער וועלט ותעבור את נתיבתם אונ זאלשט וועלין גיין אין זייער שטעג אונ צו פיל פרומקייט ברויכין זאלשטו אזו ניט טאן ווארום פן תשומם טאמר וועשטו פר ווישט ווערין דוא וועשט עש ניט קאנן אויש שטיין וכן אל תפליג בדרכי הרשעים אונ אזו אויך

זאלשטו

הראוי לתורתך ועולמך פן תמות בלא עתך רוצה לומר מות הנפש בתגבורת התאוה עליה בטבעה בים התענוגים הגופיים אך אחוז הדרך השוה והחזיק באחריתך ("ואל תנח עולמך "ואל תנה עולמך כי ממנו תקח לך צידה לעולם הקיימה ומקום ר"ל העוה"ז אל המנוחה כמו שאמרו חז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור לפני העולם תעזוב מ"ל וכו') : הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין וזו היא דרך החסידים הראשונים היראים את האלהים ומה שאמר ואל תתחכם יותר ולא אמר ואל תהי סכל יותר מפני שיש להכמה אצלנו גבול ידוע לא יתכן לעבור אותו והוא שכל מין ממיני ההכמה שימשכנו לעבודת האלהים ולשמור מצותיו ולהראות חכמתו ויכלתו מותר לנו והייבים אנחנו לחקור עליו כמו שאמר (איוב כ"ח) הן יראת אדני היא חכמה ואמר (משלי ט') תחלת הכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה ר"ל

זאלשט ניט צוא ווייט גיין אין דיא וועג פון רשעים המגבירים את העולם וואש זייא פאר שטארקין דיא וועלט כלומר וואש בייא זייא איז דער עיקר דיא וועלט ותלמוד יותר מן השיעור הראוי לתורתך ולעולמך אונ זאלשט זיך פון זייא אפ לערנן צו טאן זייער גרוססטקייט מער איי עש גיהער צוא דיין תורה אונ דיין עולם זאלשטו אזו ניט טאן ווארום פן תמות בלא עתך טאמר וועשטו שטארבין אן דיין צייט רוצה לומר אונ דער מיט מיינט ער מות הנפש די נשמה וועט שטארבין בתגבורת התאוה עליה דורך דעם וואש דאש גילוסטיקייט שטארקט זיך אויף איר בטבעה בים התענוגים הגופיים מיט דעם וואש זיא איז איין גיזונקין אין דעם ים פון דיא לייבליכע תענוגים דרום וועט דיא נשמה שטארבן כלומר ווארום דער עיקר היות פון דער נשמה איז דאך נאר אז זיא טוט מעשים טובים כדי זיא זאל קאנן קומן פאר דעם בשעפר אבר אז זיא איז איין גיזונקין אין די תענוגים פון דעם גוף הייסט גלייך וויא דיא נשמה שטארבט אונ דרום וועדן דיא רשעים בייא זייער לעבין אן גירופין מתים אך אחוז הדרך השוה נאר האלט אין דעם מיטל מעסיגן וועג והחזיק באחריתך אונ שטארק דיך צוא טראכטין אויף דיין סוף ואל תנח עולמך אונ לאז דעם עולם אויך ניט אוועק כי ממנו תקח לך צידה לעולם הקיימה ווארום פון דעם עולם קאנשטו דיר שפייז מיט נעמן צוא יענם עולם וואש בלייבט שטיין אויף אייביג ומקום המנוחה אונ אויף דעם ארט וואו דוא וועשט רוען אזו וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט העוה"ז דומה לפרוזדור לפני העוה"ב דיא וועלט איז גלייך וויא איין פיר הויז פאר עולם הבא התקן עצמך בפרוזדור מאך דיך גרייט אין דעם פיר הויז כדי שתכנס לטרקלין כדי דוא זאלשט קאנן אין דעם פאלעץ אריין גיין וזו היא הדרך החסידים הראשונים אונ דאש איז גיוועזן דער וועג פון דיא ערשטע הסידים היראים את האלהים וואש האבין זיך גיפארכטן פאר גאט ומה שאמר אונ דאש וואש שלמה המלך האט גיזאגט אל תתחכם יותר זאי ניט איבריג קלוג ולא אמר אונ האט ניט גיזאגט ואל תהי סכל יותר זייא ניט צו נאריש מפני שיש להכמה אצלנו גבול ידוע ווייל דיא חכמה האט בייא אונז איין גווישן גבול וויא ווייט זיא גרייכט לא יתכן לעבור אותו מען טאר דעם גבול ניט איבר גיין והוא אונ דאש איז דער גבול שכל מין ממיני החכמה דען אלערלייא חכמות שימשכנו לעבודת האלהים וואש ציהט כלומר וואש ברייננט אונז צוא גאטש דינשט ולשמור מצותיו אונ צו היטן זיינע מצות ולהראות חכמתו ויכולתו אונ צוא ווייזן דיא חכמה פון גאט אונ זיין מאכט מותר לנו והייבין אנחנו לחקור עליו אזעלכע חכמות מעגין מיר לערנן אונ מיר זיינן חייב נאך צו פארשטין דער צוא כמו שאמר אזוא וויא איוב האט גיזאגט הן יראת י"י היא חכמה פאר וואר דיא פארכט פאר גאט דאש איז חכמה אונ אין (משלי) שטייט תחלת חכמה דער אן הייב פון דער חכמה איז יראת ה' גאטש

ר"ל דעת האלהים ואמר (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ה' ואמר (ירמיה ח) הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם וכל מה שהוא מן החכמה על זולת הדבר אשר זכרנו אסור לעיין בה ולחקור עליה וע"כ אמר ואל תתחכם יותר אך הסכלות וההוללות הזהיר ממעוטם ועל כן אמר ואל תהי סכל ולא אמר יותר מפני שמעוטם מפסיד הרבה מעלות טובות כמ"ש (קהלת י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט:

בחייהם קנויים מתים: וכל מה שהוא כו' אסור לעיין בה כמו שאסרו לעיין בספרי הפילוסופים כמו שהביא הבל"ח במס' שבועות בשם הרשב"א והרא"ש ובאר גאונים להרחיק מדרכיהם ומחלקת לבונם ובעליהם נאמר כל באיה לא ישובון ובספר היכל לר"מ האריך בזה בכמה מקומות ובס' בומר אמונים ועיין מ"ש כפרשנות על מבנת הלק ע"ב המביאים את האדם לידי מהבבת פגול כנגד האמונה הקדושה: זבובי מות וגו' אפילו זבובים מתים יכולין להביא ולהטלות תבעבועות על השמן כטוב כן סכלות מעט יקר לכון כבידות

והששה ועשרים חשבונו עם נפשו כשהוא עומד במצות המלך ויירא מעונשו אם יעבור על מצותיו ולא ירגיש למצות אלהיו ולא ירא מעונשו בעברו על מצותיו ואיך לא יתבונן בשכלו מה בין שתי המצות

פארבט ודעת קדושים בינה אונ דאש ווישין שאפט פון דיא היילינע איז דאש פאר שטאנדיקייט ר"ל אונ מיט דעם ווארט דעת מיינט ער דעת אלהים דאש ווישן שאפט פון גאט דאש איז דאש פאר שטאנדיקייט אונ אין (תהלים) שטייט ראשית חכמה יראת ה' דאש ערשטע פון די חכמה איז דאש מען זאל זיך פארכטן פאר גאט אונ ירמיה האט גזאגט הנה בדבר ה' מאסו זייא האבן דאך פאר מיאוסת אין גאטש רייד וחכמת מה להם אונ וואש פאר איין חכמה האבן זייא וכל מה שהוא מן החכמה על זולת הדרך אשר זכרנו אונ וואש פאר חכמות וואש זיינן ניט אויף דעם דרך וויא מיר האבן פריער דער מאנט כלומר אזו איין חכמה וואש זיא ברייננט ניט צוא גאטש דינשט אונ צוא היטין זיינע מצות ואדרבה דיא חכמה קאן ברייננען נאר צוא שלעכטע מחשבות חלילה אסור לעיין בה ולהקור עליה טאר מען אין איר ניט מעיין זיין אונ מען טאר זיא ניט פארשטן ועל כן אמר אונ דרום האט שלמה המלך גיזאגט ואל תתחכם יותר אונ דוא זאלשט ניט איבריג קלוג זיין אך הסכלות וההוללות אבער אויף דיא נארישקייט אונ אויף דיא עבירות הזהיר ממעוטם האט ער מזהיר גיוועז אז מען זאל אפילו דאש ווייניגשטע דער פון ניט האבן אין זיך ועל כן אמר אונ דרום האט ער גיזאגט ואל תהי סכל אונ דוא זאלשט ניט זיין קיין נאר ולא אמר יותר אונ האט ניט גיזאגט דוא זאלשט ניט זיין צוא נארעש מפני שמעוטה מפסיד הרבה מעלות טובות ווייל אפילו ווייניג נארעשקייט פאר דארבט פיל גיטע מעלות אזו וויא עש שטייט אין (קהלת) זבובי מות יבאיש דיא טויטע פליגן מאכין אויך שטינקען יביע שמן רוקח אונ זייא מאכין אויף בלאזין דעם גווירצטין אייל ווארום אז טויטע פליגן זיינען אין גוטן בוים אייל ווערט פון אויבין באלבים יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט אונ אביסיל נארישקייט איז שווערר אז דיא חכמה אונ כבוד איז גידרונגן אפילו ווייניג נארישקייט איז אויך ניט גוט דרום האט ער סתם גיזאגט ואל תהי סכל אונ דוא זאלשט קיין נאר ניט זיין:

והששה ועשרים אונ דאש זעקס אונ צוואנציגסטע איז חשבונו עם נפשו אז ער זאל בייא זיך זעלבשט גידיינקן כשהוא עומד במצות המלך וויא אזוא ער שטייט אין דעם גיבאט פון אמלך כלומר וויא אזו ער איז מקיים דאש וואש אמלך גיבית אים ויירא מעונשו אם יעבור על מצותיו אונ זאל אויך גידיינקן וויא ער האט מורא פאר זיין עונש אז ער איז עובר אויף זיין גיבאט ולא ירגיש למצות אלהיו אונ ווארום זאל ער ניט בגערין צו גידיינקן אונ פילן אויף דעם גיבאט פון זיין גאט ולא יירא מעונשו בעברו על מצותיו אונ יויא זאל ער זיך ניט

המצות ויכיר מה בין שני הענינים והתאחרו מהפיל העונש בו ורחקו מהשקיף עליו "וטרדתו בנפשו ובברו אמר החכם (משלי כד) ירא את ה' בני ומלך ואמר (שם כ') נהם ככפיר אימת מלך ואיך לא יתבייש המשכיל מאלהיו שגזרתו קיימת המשקיף עליו תמיד ולא תטרידהו ממנו טרדה ולא ימנעהו ממנו מונע ולא יירא ולא יפחד מעונשו וימרהו והוא יודע שהוא משקיף עליו ורואה נגלהו ונסתרו ולא יהזור אליו בתשובה על מה שקדם לו ויאמר כמה ארך המרותי את דברו והתמיד סתרו עלי אבקש מהילתו קודם שיעברני בעולם הזה או יענני בעוה"ב והוא מה שאמר דוד

(וטרדתו בנפשו כ"ל מה שהוא טרוד זה עונש אותו שיבכה לפעמים ממנו):

כבידות מכריע הרבה חכמה וכבוד מכלהם בסכלות מעט: וסכ"ו ולא יירא ולא יפחד כלומר ואיך לא יירא: ויאמר כמה ארך כו' ולמה לא יתשוב בלבו ויאמר כמה האריכתי לסתרות דבריו וכוא מסתיר פניו בלא להכנים אותי בכן ראוי לבקש מחילתו קודם שיעבור אותי או בעוה"ז או

רשע

נִיט פָארְכְטִין פַאר זַיין עוֹנֶשׁ אַז עֶר אִיז עוֹבֵר אוֹיף זַיינֶע גִיבָּאט ואיך לא יתבונן בשכלו אוּנ וִויא זָאל עֶר נִיט פַאר שְׁטֵיין מִיט זַיין שֵׂכֶל מה בין שתי המצות וָואשׂ דֶער חִילוּק אִיז צְוִוישִׁין דִיא צְוֵויא גִיבָּאט צְוִוישִׁין דִיא גִיבָּאט פוּן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּ"ה אוּנ צְוִוישְׁן דֶעם גִיבָּאט פוּן אַמֶּלֶךְ ויכיר בין שני הענינים אוּנ וִויא זָאל עֶר נִיט דֶער קָאנֶען צְוִוישִׁין דִיא צְוֵויא עִנְיָנִים והתאחרו מהפיל העונש בו אוּנ פַאר זַאמְט אֵיידֶער עֶר וַוארְפְט דִיא שְׁטְרָאף אוֹיף אִים וָוארוּם עֶר בַּדַארְף עֶשׂ עֶרְשְׁט קְלֶערִין מִיט עֵדוּת אוֹיבּ עֶשׂ אִיז אֶמֶת אַז עֶר הָאט נִיט מְקַיֵים גִיוֶועז זַיין גִיבָּאט והקו מהשקיף עליו אוּנ אִיז וַוייט פוּן צוּא קוּקִין אוֹיף אִים אוֹיבּ עֶר הַאלְט זַיין גִיבָּאט אוֹיבּ נֵיין וטרדתו בנפשו אוּנ זַיין טִירְדָא וָואשׂ עֶר הָאט אִין זַיין לַייבּ כְּלוֹמֶר אוּנ זַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת מַאכְט אִים טָרוּד ממנו פוּן אִים כְּלוֹמֶר אַז עֶר זָאל קָאנֶען פַאר גֶעסִין אָן אִים וכבר אמר החכם אוּנ דֶער חָכָם שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָאט שׁוֹין לַאנְג גִיזָאגְט כְּלוֹמֶר אוּנ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָאט פְּרֶט גִיזָאגְט ירא את י"י בני ומלך מַיין זוּן פָארְכְט זִיךְ פַאר גָאט אוּנ פַאר דֶעם מֶלֶךְ אוּנ נָאךְ שְׁטֵייט דָארְטִין נהם ככפיר אימת מלך דִיא פָארְכְט פוּן אַמֶּלֶךְ בְּרוּמְט וִויא אַיין לֶעמְפֶּרְט ואיך לא יתבייש המשכיל מאלהיו אוּנ וִויא זָאל דֶער קְלוּגֶער מַאן נִיט שֶׁעמֶען זִיךְ פַאר זַיין גָאט שגזירתו קיימת וָואשׂ זַיין גְזֵירָה הָאט אַקִיוּם אוֹיף אֵייבִּיג המשקיף עליו תמיד וָואשׂ עֶר קוּקְט אוֹיף אִים אַלֶע צַייט ולא תטרידהו ממנו טירדה אוּנ קֵיין שׁוּם טִירְדָא קָאן אִים נִיט טָרוּד מַאכִין עֶר זָאל אוֹיף אִים נִיט קָאנֶען קוּקִין ולא ימנעהו ממנו מונע אוּנ קֵיין שׁוּם מְנִיעָה קָאן אִים דֶער פוּן נִיט פַאר מַיידִין ולא יירא ולא יפחד מעונשו אוּנ וִויא זָאל דֶער מֶענְטְשׁ נִיט מוֹרָא הָאבִּן אוּנ זִיךְ נִיט פָארְכְטִין פַאר זַיין עוֹנֶשׁ וימרהו אוּנ וִויא זָאל עֶר אִים וִוידֶער שְׁפֶּענִיגִין והוא יודע שהוא משקיף עליו אוּנ עֶר וַוייסְט דָאךְ אַז גָאט קוּקְט אוֹיף אִים ורואה נגלהו ונסתרו אוּנ זֶעהְט זַיינֶע אַנְפְּלֶעקְטֶע אוּנ פַאר בָּארְגִינֶע זַאכִין ולא יהזור אליו בתשובה אוּנ וָוארוּם זָאל עֶר נִיט צוּ אִיהם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה זַיין על מה שקדם לו אוֹיף דִיא זִינְד וָואשׂ עֶר הָאט פְרִיעֶר גִיטָאן ויאמר אוּנ זָאל זָאגִין כמה ארך המרותי את דברו וִויא אַלַאנְגֶע צַייט הָאט דָאשׂ שׁוֹין גִיוֶוערְט וָואשׂ אִיךְ הָאבּ וִוידֶר גִישְׁפֶּענִיגְט זַיינֶע רֵייד והתמיד סתרו עלי אוּנ גָאט הָאט עֶשׂ אַזוֹא לַאנְג פַאר בָּארְגִין דֶעם עוֹנֶשׁ פוּן מִיר אוּנ הָאט מִיךְ נִיט גִישְׁטְרָאפְט אבקש מחילתו דְרוּם גִיהֶער אִיךְ אִים צוּ בֶּעטִין עֶר זָאל מִיר מוֹחֵל זַיין דִיא זִינְד קודם שיעברני אֵיי עֶר וֶועט מִיךְ בַּטְרִיבִּין כְּלוֹמֶר אֵיי עֶר וֶועט מִיךְ שְׁטְרָאפִין אוֹיף דֶער וֶועלְט או יענני אָדֶער עֶר וֶועט מִיךְ פַּייניגִן אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט והוא מה שאמר דוד אוּנ דָאשׂ אִיז

וואש

(תהלים י) רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו :

והשבעה ועשרים חשבון האדם עם נפשו כשתבא עליו רעה בגופו או בממונו או בענין מעניניו ויקבל הכל מאלהיו בשמחה ויסבול סבל רוצה בדין האלהים ולא סבל מתקצף על גזרתו כמ"ש (ישעיה ח) וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו ואל יהיה כמו שנאמר עליו (שם) והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה ודע אחי כי העשר נסיונות שנסה המקום את אברה' אבינו לא היינו משבחים לו עמדו בהם לולי שהיה מקבל הכל מאלהיו ברצון ובטוב לבב כמו שנאמר (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך

ויוצאי

או כעוה"ג · רשע כגובה אפו מחמת גובה אפו בל ידרוש לשוב בתשובה כי כל מזמותיו שאין אלהים משגיח עליו לענשו : והכ"ז ויסבול סבל הרוצה בדין האלהים ר"ל כשתבא עליו צרה ח"ו יקבלה בטוב לב בשמחה כמ"ש חז"ל חייב אדם לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטובה בשמחה כי אע"פ שהרעה כבר באה עליו ואין לו מנוס ממנה אינו דומה אם מקבלה מאתו ית' באהבה ואומר בודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד והרעה היא טובתו בין שמוחלין בה בין שהם יסורין של אהבה ושב"י השבה לטובה אם כך תושב בדעתו באמת אזי מוחלין לו כמו שמבאר לפנינו ואם לאו שהרעה שבאה עליו היא לו לטורח ולמשא ובהכרת

וואש דוד המלך האט געזאגט אין (תהלים) רשע כגובה אפו דער רשע מחמת זיין הויך פנים כלומר מחמת זיין גדלות בל ידרוש פארשט ער גאר ניט וואש ער האט פריער געטאן אין אלהים כל מזמותיו אין אלע זיינע געדאנקן טראכט ער אלץ עש איז קיין גאט ניט פאר האנדין אדער אזוא איז דער פשט ער טראכט אין אלע זיינע מחשבות אז עש איז ניט פאר האנדין קיין משפט כלומר מען שטראפט גאר ניט פאר קיין עבירות :

והשבעה ועשרים אונ דאש זיבין אונ צוואנציגשטע איז חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל בייא זיך זעלבשט געדיינקן כשתבא עליו רעה בגופו או בממונו ווען עש קומט אויף אים עפיס בייז אין זיין גוף אדר אין זיין געלט או בענין מעניניו אדער אין אזאך פון זיינע זאכן זאל ער דענמאלט געדיינקן ויקבל הכל מאלהיו בשמחה אונ זאל עש אלץ אן נעמען פון גאט מיט שמחה ויסבול אונ זאל עש ליידן סבל רוצה בדין האלהים מיט אזו אליידונג וויא דר וואש ער וויל אין גאטש דין ולא סבל מתקצף על גזירתו אונ ניט אזו אליידונג פון זעלכין וואש צארינט אונ איז ברוגז אויף גאטש גזירה כלומר ער מוז דאך ליידין דיא גזירה פון גאט וואש בדארף ער עש ליידן מיט צארן אונ רוגזה אמער איז בעשר אז ער נעמט עש אן באהבה אונ לייד דיא יסורים מיט אגוט הארץ אונ מיט שמחה גלייך וויא ער וויל די גזירה פון דעם בשעפר אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב אונ איך האף צו גאט ווען ער האט שוין פאר בארגין זיין שכינה פון דעם הויז געזינד פון יעקב וקויתי לו טוא איך פארט האפין צו אים ואל יהיה כמו שנאמר עליו אונ ער זאל ניט זיין אזו וויא דער וואש ווערט אויף אים געזאגט אין (ישעיה) והיה כי ירעב והתקצף אונ אז ער ווערט הונגריג טוט ער צארנן וקלל במלכו ובאלהיו אונ פלוכט זיין מלך אונ זיין אליל ופנה למעלה אונ דער נאך קערט ער זיך צוא גאט · זאגט דער מחבר ודע אחי אונ זאלשט וויסן מיין ברודר כי העשר נסיונות שנסה המקום את אברהם אבינו אז דיא צעהן פרובונג וואש גאט האט געפרובט צו אברהם אבינו לא היינו משבחים לו עמדו בהם וואלטין מיר אים ניט געלויבט ווייל ער איז בשטאנן אין זייא לולי שהיה מקבל הכל מאלהיו ברצון ובטוב לבב ווען ער וואלט זייא אלע ניט מקבל זיין פון זיין גאט מיט אבווילינגט אונ אגוט הארץ נאר דרום לובין מיר אים יוא ווארום ער האט עש אן גנומן מיט שמחה אונ מיט אגוט אונ אפרייליך הארץ אזוי וויא עש שטייט אין (נחמיה) ומצאת את לבבו נאמן לפניך אונ דוא האשט געפונען אז זיין הארץ

איז

ויוצאי מצרים לא נתחייבו להאשימם ולהוכיחם במדבר אלא על התקצפם ושלא היה לבם טוב עם האלהים ועם נביאו כמו שאמר (תהלים עח) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ופעמים רבות היו מראים מרדם ומריים באלהים והפרת בריתו כאשר תמצאם בכל ענין מתאוים לשוב מצרים והדומה לזה והסבל הטוב כל מדה טובה והסבל שבעליו מוכרח בו אןלבעליו שכר עליו ולא מחילה בו הסתכל אחי מה בין שני הסבלים והתבונן ההפרש שיש בין שני הענינים וחלוק ענין הסבל בנפשך לשלשה חלקים הסבל על עבודת האלהים והסבל על המרותו

ונסכרת והוא מוכרח לקבלה מפני שאין לו מנוס וברירה ותמתו בהוא שלא לרצונו פעמים שהוא מתרעם ג"כ על מדותיו ית' כמ"ש אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו ואצ"ש בסובל הוא מתקצף ומתרעם ובזה תבין היטב מ"ש שהחבר וכן אחז"ל ברכות ס"ת אמר רבא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו כו' כנ"ל ואמר רבא אמר ר"ה כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלן מאהבה ת"ל אם תשים אשם נפשו מה קרבן אשם מביא אדם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלן מאהבה מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו כו' וע"ש מה הן יסורין של אהבה · וחלוק ענין הסבל כו' ר"ל כל ענינים הסבלים לא ימלט שלא יהיה א'

איז גיטרייא פאר דיר ויוצאי מצרים לא נתחייבו להאשימם אונ דיא וואש זיינען אויש מצרים אויש גיגאנגן זיינן זייא ניט היב גיווארן מען זאל זיי שולדיג מאכן ולהוכיחם אונ מען זאל זייא שטראפן אין דער מדבר אלא על התקצפם נאר ווייל זייא זיינן צארינדיג גיוועזן וויא באלד גאט האט זייא מיט עפיס גיפרובט ושלא היה לבם טוב עם האלהים ועם נביאו אונ וויל זייער הארץ איז ניט גוט גיוועזן מיט גאט אונ מיט זיין נביא משה רבינו אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) ויפתוהו בפיהם אונ זיי האבין אים איבר גירעט מיט זייערע מיילר ובלשונם יכזבו לו אונ מיט זייערע צונגן האבין זייא פאר אים ליגן פיר גזאגט ולבם לא נכון עמו ווארום זייער הארץ איז ניט גיטרייא גיוועזן מיט אים כלומר זייא האבין גזאגט מיטין מויל זייא וועלין אים שוין דינען אונ דאש הארץ איז ניט גיוועזן דר בייא האבין זייא דאך ליגין פר אים גזאגט ופעמים רבות היו מראים מרדם ומריים באלהים אונ פיל מאל האבין זייא גוויזין זייער ווידער שפעניקייט אונ וויא זייא האבין מורד גיוועזן אין גאט והפרת בריתו אונ וויא זייא האבין פר שטערט זיין ברית כאשר תמצאם בכל ענין מתאוים לשוב מצרים אזו וויא דוא קענסט גפינן אין דער תורה שטייט בייא איטליכר זאך וואש עש איז זייא ניט גיגאנגן נאך זייער ווילין נאך האבן זייא גגלוסט זיך ווידר קערן קיין מצרים והדומה לזה אונ נאך זעלכע גליייכין והסבל הטוב אונ ווען איינר האט יסורים אונ לייד זיי מיט זיין גוטן ווילן דאש איז מדה טובה איין גוטע מדה והסבל שבעליו מוכרח בו אבער אזו אליידין וואש דער מענטש איז בצוואונגן דרינן כלומר ער וואלט עש זייער נים גיגערין גליטן אונ איז ברוגז פאר דיא יסורים וואש ער האט נאר ער מוז זייא אבר ליידין אין לבעליו שכר עליו ולא מחילה בו האט דר מענטש דר פון ניט קיין שכר פאר דיא יסורים וואש ער לייד אונ מען איז אים ניט מוחל זיינע עבירות דורך דיא יסורים לייד ער די יסורים גאר אום זיסט זאגט דער מחבר הסתכל אחי גיב אכטונג מיין ברודר מה בין שני הסבלים וואש דער חילוק איז צווישן די צווייא ערלייא ליידונג צווישין דעם וואש ער לייד דיא יסורים מיט זיין גוטן ווילן אונ צווישן דעם וואש ער לייד זיי אונ איז ברוגז והתבונן ההפרש שיש בין שני הענינים אונ פאר שטייא דעם הפרש צווישן דיא צווייא זאבן וחלוק ענין הסבל בנפשך לג' חלקים אונ צו טייל בייא זיך דעם ענין פון סבלנות אויף דרייא טייל כלומר אלערלייא מינים סבלנות קאן אנדריש ניט זיין אז איינש פון די דריי טייל הסבל על עבודת האלהים איינש איז ווען איינר לייד אלערלייא מינים פון שווערע ארבעט נאר ער זאל קאנן מקיים זיין גאטש דינסט והסבל על המרותו אונ דאש אנדרע איז ער לייד אלערלייא יסורים פדי

המרותו והסבל על פגעי העולם וזה החלק השלישי נחלק לב' חלקים והוא הסבל על מה שחסר או על העדר דבר אהוב ואיזה מהם שיהיה יכול שתתחייב בו על דרך העונש ומוחלין בו עוניך או שיהי' "התחלה מן האלהים לך על דרך הנסיון והמבחן וירבה בזה הבורא שכרך ויגדיל גמולך עליו ועל איזה מהם שיהיה מאלה השני פנים ראוי לך שתקבל מה שיבואך מאת האלהים מהם ברצון ובקבול טוב כמ"ש דוד ע"ה (תס כה) כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו כי הרעה הבאה עליך אם היא למחול עונך היא אמת ואם היא התחלה מאת האלהים לתת תמורתה הגמול הטוב על סבלך הנסיון היא חסד ואיננה יוצאה מהסד ואמת ואם תטיב להסתכל בענינים האלה בלבך יהיה אחרית סבלך טוב והגמול עליו מובטח על כן אחי אל

א' מכלל אלה הא' הסבל על עבודת אלהים שיסבול כל מיני עבודה קשה כדי שיקיים עבודת ה': והב' הסבל על המרותו שיסבול כל מה שיבא עליו בלא להמרות את"ו נגד הבורא ית' כמ"ש ואהבת את ה' וגו' אפי' נוטל את נפשך: והוא הסבל על מה שחסר פרנסה שהיה לו או ד"א שנאהב אצלו יסבול וכן אם נעדר ונאבד ממנו דבר שהיה אהוב אצלו יסבול ויראה גזרתו ית' כי הכל לטובתו כמו שמבואר ומ"ה

("או שיהיה התחלה ר"ל שמה שבא דרך עונש האדם על חטאו הוא המתחיל בפעולתם מחמת חטאו אול' מה שבא לנסיון הוא יתברך המתחיל פ"ל :)

ער זאל ניט ווידר שפעניגן קעגן גאט והסבל על פגעי העולם אונ דאש דריטע איז דיא פגעים וואש ער לייד פון דער וועלט וועגין וזה החלק השלישי אונ דאש דריטע חלק נחלק לב' חלקים ווערט גטיילט אויף צווייא חלקים והוא אונ דאש זיינען דיא צווייא זאבין הסבל על מה שחסר ער לייד אויף איין זאך וואש ער וואלט עש גערין גהאט אונ האט עש ניט האט ער צער דרויף או על העדר דבר אהוב אדר עש ווערט פון איס פאר לארין א זאך וואש ער האט עש זייער ליב ואיזה מהם שיהיה אונ וועלכע עש מוס זיין פון דיא צווייא כלומר אונ וועלכע יסורים ער האט פון די צווייא יכול שתתחייב בו על דרך העונש קאן זיין דוא האשט עש פר דינט דורך דיין זינד אונ דאש איז דיר צוא גשיקט גיווארין פאר איין עונש ומוחלין בו על עוניך אונ דורך דעם ווערט מען דיר פאר געבין דיינע זינד או שתהיה התחלה מן האלהים לו אדר ווען ער האט ניט גיזינדיגט האט עש גאט אן גהויבן אונ גיגעבן צו אים על דרך הנסיון והמבחן אויף דעם דרך צו פרובין אים אויב ער ווערט בשטיין אונ ווערט די יסורים מקבל זיין באהבה וירבה בזה הבורא שכרך אונ דער מיט ווערט דיר דר בשעפר מערין דיין לוין ויגדיל גמולך עליו אונ ווערט מאכין גרויש דיין שכר אויף דעם כלומר ער ווערט דיר אגרויסן שכר דר פאר געבין ועל איזה מהם שיהיה מאלה השני פנים אונ אויף וואשער אופן עש ווערט זיין פון די צווייא אופנים ראוי לך שתקבל מה שיביאך מאת האלהים מהם גיהערשטו דאש זעלביגע וואש קומט דיר פון גאט אן צוא נעמן ברצון ובקבול טוב מיט דעם גוטין ווילין אונ מיט אגוטין קבול כלומר מיט שמחה אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אין (תהלים) כל ארחות יי חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו אלע די וועגין פון גאט זיינן גנאד מיט ווארהייט פר דיא וואש היטן זיין ברית אונ זיין תורה כי הרעה הבאה עליך דען דאש בייז וואש קומט אויף דיר אם הוא למחול עונך ווען דאש איז כדי דיינע זינד זאלן דורך דעם פאר געבן ווערן הוא אמת קומט עש דאך מיט רעכט ואם הוא התחלה מאת האלהים אונ ווען דוא האשט ניט גזינדיגט נאר גאט האט אן גהויבן אונ האט דיר גשיקט דיא צרה לתת תמורתה הגמול הטוב כדי ער זאל דיר פאר איר געבין איין גוטין שכר על סבל הנסיון ווייל דוא האשט גליטין דאש פרובונג הוא חסד איז דאש אחסד פון גאט ווארום פאר אזו אקריינקייט ווערט ער דיר געבין שכר אויף עולם הבא וואש דער שכר איז זייער גרויש ואינה יוצאה מחסד ואמת אונ עש גייט ניט ארויש פון חסד אדער פון אמת כלומר עש קאן ניט פעלין איינש פון דיא צווייא אדר ער גיט דיר דיא יסורים אויף דעם דרך פון חסד אדר פון אמת דאש הייסט דוא האשט

אל תתעלם לפקוד מחשבתך תמיד בענין הזה ואז יחזק סבלך לאלהים "ויקל מעליך בהעלותו "אל לבך צער הרעה ומרירות הסבל ויורה על רצונך הטוב בגזרת האלהים "והתנחמך בו "ובטחונך עליו כמו שנאמר (סס לה) הזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה׳ :

"ויקל ,האלהים. יסורים מעליך "אל לבך הלא כתוב׳ גורם ובזה יקפל לו ר"ל והתנחמך בו ר"ל ביסורים שבוא על תשליו כו "ובטחונך עליו כיס כדי להטיבו לעוה"ב

והשמנה ועשרים. השבון האדם עם נפשו אחר בטחונו על האלהים ומסרו אליו את נפשו ואת ממונו ובניו וכל עניניו כשישתנה ענינו ויגזור הבורא במה שאינו מפיק רצונו שיחשוב בנפשו שאדם נתן לחבירו במתנה בית או שדה ואחר כך

ומ"ה מפ׳ אופנה והיה היא · אל תתעלם לפקוד מחשבתך פי׳ מלפקוד ר"ל : ויקל מעליך בהעלות אל לבך צער כו׳ ר"ל אם תטוב להסתכל כו׳ אז יחזק סבלך אע"פ שהוא קשה נגד הטבע ומרה היא לסבול גזרות רעות אך כאשר תסתכל הדרך הטוב בענינים אלו ובמה ש תקבל הכל באהבה : ויורה על רצונך הטוב אז יהיה נראה רצונך הטוב ובטחונך הרבה מאד : ובס"ת ואל תהזור במה שנתת כו׳ · כמו שאתה סבור כי אין ספק באמת שאתה וכל אשר לך הוא בלו יתברך ופשיטא בלא תוכל להתרעם כלא אף גם לפי דעתך שבשבר הוא שלך לך מותר בבטחת על ה׳ ומסרת הכל לידו ראוי ג"כ שלא תתרעם על מעשהו כי כל אשר יחפוץ יעשה יתברך במתנתו

עש פאר דינט פאר דיינע עבירות וואש דוא האשט גטאן ואם תטיב להסתכל בענינים האלה בלבך אונ אז דוא וועשט דיא זאכן בייא דיר אין הארצן גוט איבר לייגן אונ דוא וועשט מקבל זיין דיא יסורים באהבה יהיה אחרית סבלך טוב וועט דער סוף פון דיין ליידן גוט זיין כלומר פון דיא יסורים וואש דוא ליידשט וועט דר סוף דער פון גוט זיין אויף דעם עולם הזה והגמול עליו מובטח אונ דעם שכר וואש דו וועשט דער פאר האבן אויף עולם הבא וועט דיר פאר זיכרט אונ גוויש זיין על כן אחי דרום מיין ברודר אל תתעלם לפקוד מחשבתך תמיד בענין הזה זאלשטו זיך ניט פאר הוילן צו גדיינקן תמיד דיין מחשבה אין דעם ענין ואז יחזק סבלך לאלהים אונ דענמאלט וועט שטארק ווערן דיין ליידן וואש דוא ליידשט פון גאט וועגן ויקל מעליך אונ גאט וועט גרינגער מאכן די יסורים פון דיר בהעלותו אל לבך צער הרעה אז דוא וועשט אויף ברייגגן אויף דיין הארץ דעם צער פון דעם בייז ומרירות הסבל אונ דאש ביטרקייט פון דעם צער וואש דוא מוזט ליידן כלומר דוא וועסט דיר אין זין ארייון נעמן וויא דיא זינד איז גורם אז דוא מוזט דורך דעם זעלבע יסורים ליידן וועשטו דורך דעם תשובה טאן וועט גאט דיר דיא יסורים גרינגער מאכן ויורה על רצונך הטוב בגזרת האלהים אונ דאש וועט אויך ווייזן אז דוא בישט צו פרידן מיט דער גזירה פון דעם בשעפר והתנחמך בו אונ דוא טרייסט זיך דער מיט אז דוא וועשט דורך דעם אפ קומן פאר דיינע זינד ובטחונך עליו אונ שטעלשט דיין בטחון אויף אים אז ער וועט דיר דער פאר געבן אגיטן שכר אויף עולם הבא אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) הזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים ליי שטארקט איך אונ פעסט איך אייערע הערצר אלע וואש האפן צו גאט :

והשמונה ועשרים אונ דאש אכט אונ צוואנציגשטע איז השבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל בייא זיך טראכטן אחר בטחונו באלהיו נאך דעם אז ער האט זיין בטחון אויף גאט געשטעלט ומסרו אליו את נפשו אונ האט אים איבר געענפערט זיין לייב ואת ממונו ובניו וכל עניניו אונ זיין געלט אונ זיינע קינדר אין אלין וואש ער האט זיין איינגיש האט ער זיך מיט אליםן נאר פאר לאזט אויף גאטש פירונג כשישתנה ענינו ווען דער נאך ווערט פאר ענדרט זיין פירונג ויגזור הבורא במה שאינו מפיק רצונו אונ דר בשעפר וועט אויף אים גוזר זיין אזעלכיש וואש ציהט ניט אויש זיין ווילן כלומר ווען נאך דעם אז ער האט גישטעלט זיין בטחון אויף גאט אונ האט אלץ צו אים איבר געענפרט פירט זיך אים ניט נאך זיין ווילן נאך שיחשוב בנפשו זאל ער בייא זיך זעלבשט טראכטין שאדם נתן לחבירו במתנה בית או שדה ווען איינר שיינקט זיין

כך עלה בלב מקבל המתנה להרוס אותו ולבנותו על ענין אחר או לשנותו מענינו הראשון היש מן הדין לנותן אותו לו שיאבל על מעשהו בו וידאג על שנותו אותו מענינו הראשון אחר שמסר לו הבית או השדה וכן אתה אחי אם התנדבת בנפשך ובממונך לאלהים אל תאבל על מעשהו בך כרצונו והנהגתו אותך כחפצו ואם איננו טוב לך בנראה ממנו אבל ראוי לך שתנוח דעתך עליו ותסמוך על הנהגתו המעולה וגזרת דינו ואל תהזור במה שנתת לו משלך כמו שאתה סבור ואל תראה הצער בעת גזר דינו עליך כ"ש שאתה אחד מיצוריו והוא יוצרך ומטריפך ומנהינך בטוב לך בגלוייך

חבר מתנה אהויז אדר אפעלד ואח"כ עלה בלב מקבל המתנה להרוס אותו אונ דער נאך איז גיפעלין דעם וואש האט מקבל גיוועזן די מתנה ער זאל דאש הויז צו ווארפן ולבנותו על ענין אחר אונ זאל עש בויען אויף אנדר מאניר או לשנותו מענין הראשון אדר ער זאל עש ניט צוא ווארפין נאר ער וויל עש פאר ענדרן פון זיין ערשטן גישטאלט היש מן הדין לנותן אותו לו שיאבל על מעשהו בו גיהער דען דער וואש האט אים עש גישיינקט צו טרויערן אויף דעם וואש יענר טוט אין דער שטוב כלומר אויף דעם וואש ער בויאט זיא איבר וידאג על שנותו מענינו הראשון אונ זאל זיך זארגין אויף דעם וואש ער האט זיא פאר ענדרט פון איר ערשט גישטאלט גיהער ער דאך זיך בוודאי גאר ניט מצער זיין אויף דעם אחר שמסר לו הבית או השדה וויל ער האט יענם דאש הויז אדר דאש פעלד איבר גיענפרט אין זיין רשות מעג יענר דאך טאן דער מיט וואש ער וויל וכן אתה אחי אונ אזו מיין ברודר גייט עש מיט דיר אויך ואם התנדבת בנפשך ובממונך לאלהים אויב דוא וועשט גדיינקין אז דוא האשט דיך בווילגט מיט דיין לייב אונ מיט דיין געלט אונ האשט עש איבר גענפרט צוא גאט אויף זיין פירונג אל תאבל על מעשהו בך כרצונו גהערשטו ניט צוא טרויערין וויל ער טוט מיט דיר אזו וויא זיין ווילן איז והנהגתו אותך כחפצו אונ פירט דיך נאך זיין בגער נאך ואם איננו טוב לך בנראה ממנו אונ ווען אפילו וויא דיר ווייזט זיך אויש דער פון איז נים גוט פאר דיר גיהערשטו דיך פארט ניט מצער זיין אבל ראוי לך שתנוח דעתך עליו נייערט עש איז ראוי צוא דיר דוא זאלשט מאכן רואן דיין דיעה אויף זיין פירונג ותסמוך על הנהגתו המעולה אונ דוא זאלשט זיך סומך זיין אויף זיין גוטע הנהגה האטשע דיר דאכט זיך עש איז נים גוט בדארפשטו וויסן אז דאש וואש ער טוט איז אלץ דיר לטובה אונ נעם אן פאר ליב וגזירת דינו וואש ער האט אויף דיר גוזר גוועזן מיט זיין דין ואל תחזור במה שנתת לו משלך אונ זייא ניט חוזר אויף דעם וואש דוא האשט אים גיגעבין פון דיינש דאש הייסט וואש דוא האשט זיך צו אים אין גאנצין איבר גייענפרט כמו שאתה סבור אזו וויא דוא מיינשט אז עש איז אלין דיין אייגינש נאר דוא האשט דאש אלץ איבר גענפרט צוא גאט זייא דער פון ניט חוזר כלומר ווארום צום אמת בישטו דאך מיט גאר וואש דוא האשט דיין אייגינש אלין זיינש גיהערשטו דאך בוודאי ניט מתרעם זיין אויף זיין פירונג וויא ער פירט דיך נאר אפילו וויא דוא מיינשט שוין אז עש איז דיין אייגינש נאר דוא האשט עש אלין צו אים איבר גיענפרט זייא פארט דער פון ניט חוזר אונ זייא ניט מתרעם אויף זיינע מדות ואל תראה הצער בעת גזר דינו עליך אונ זעה ניט אן דעם צער אין דער צייט אז זיין גזר דין גייט איבר אויף דיר כלומר לאז דענמאלט דער צער בייא דיר גאר ניט גיאכט זיין כל שכן שאתה אחד מיצוריו אונ מכל שכן דוא בישט דאך איינר פון זיינע בשעפנעש והוא יוצרך ומטריפך אונ ער האט דיך בשאפין אונ שפייזט דיך ומנהיגך בטוב לך אונ פירט דיך צו דיין גוטן בגלוייך ובנסתרך אין דיינע אנפלעקטע אונ פאר בארגנע זאכן איז דאך שוין אפשיטא אז דוא האשט ניט

בגלויך ובנסתרך ואם נעלם ממך הדבר כמו שאמר (הושע יא) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים :

והתשעה ועשרים שיתבונן יתרון נפשו על גופו ויכיר יתרון קצת בני אדם על קצתם עד שאדם אחד שקול כנגד אלף בני אדם וידע כי יתרונו אינו מבחות גופו אך מצד מעלות נפשו כמו שנאמר לדוד (שמואל ב יח) כי עתה כמונו עשרת אלפים כי אף הנשים שיש להם יתרון ביפיין כאשר תחסרנה מעלות הנפשות אין יופיין נאה ונויין מתגנה כמו שאמר החכם (משלי יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואמר (שם לא) שקר החן והבל היופי וכפי הכרתך ביתרון נפשך על גופך ראוי לך להשתדל בתקוניה (ס"א להסתכל בתקנותיה) ובהצלתה אצל אדוניה המשקיף על

כמתנתו כמשל האדם המקבל מתנה : ואם נעלם ממך אע"פ שנעלם ממך מה כוונת ה' ית' בזה : והכ"ע ויכיר יתרון קצת ב"א כו' כמ"ש חז"ל שקול משה כנגד כל ישראל ואיתם כנגד י"ב אלף ויותר כנגד רובן של סנהדרין הכל בעבור יתרון נפשה שרמה כי כל הגופים שוים : מעלו' הנפשות ר"ל החכמה ובינה : וסרת טעם והוסר השכל כמו טעם זקנים יקח : זכותה לשון זך ונקי : רוח איש יכלכל מחלהו : כלו' שכל איש יוכל לכלכל ולתקן מחלת גופו כדי לרפאותו אבל רוח נכאה ר"ל כשמגיע החולי לשכל עצמו מי ישאנה יסבלנה ויתקננה

מתרעם צו זיין אויף זיין הנהגה וויא ער פירט דיך ואם נעלם ממך הדבר אונ חאטשי די זאך איז פון דיר פאר הוילין כלומר דוא פאר שטייסט ניט וויא ארום עס איז דיר דער פון אטובה פון דעסט וועגין איז דאש בוודאי צו דיר אטובה אזו וויא הושע הנביא האט גיזאגט ואנכי תרגלתי לאפרים אונ איך האב גיפירט צו אפרים קחם על זרועותיו אונ האב זייא גינומן ביא זייער ארום ולא ידעו כי רפאתים אונ זייא האבין ניט גיוואושט אז איך האב זייא גיהיילט :

והתשעה ועשרים אונ דאש ניין אונ צוואנציגסטע איז שיתבונן יתרון נפשו על גופו ער זאל פאר שטיין וויא זיין נשמה איז בעשר פאר זיין גוף ויכיר יתרון קצת בני אדם על קצתם אונ זאל דער קאנן דאש איין טייל מענטשן זיינן בעסר אז דיא אנדרע עד שאדם אחד שקול כנגד אלף בני אדם ביז עש גפינט זיך אז איין מענטש איז גלייך אז אנדרע טויזינט וידע כי יתרונו אינו מבחות גופו אונ זאל ווישין אז זיין חשיבות קומט אים ניט דורך דעם גוף אך מצד מעלת נפשו נאר דורך דער מעלה פון זיין נשמה אזו וויא עש איז גיזאגט גווארין צו דוד המלך כי עתה כמונו עשרת אלפים דען איצונד בישטו גלייך אז צעהן טויזינט פון אונז כי אף הנשים שיש להם יתרון ביופיין חאטשע אזעלכע ווייבר וואש האבין מעלות מיט זייער שיינקייט כאשר תחסרנה מעלות הנפשות אז עש גייט זייא נאר אפ דיא מעלות פון דער נשמה דהיינו אז זייא זיינן ניט פרום אדער זייא זיינן ניט קלוג אין יופיין נאה איז זייער שיינקייט שוין ניט שיין ונויין מתגנה אונ זייער שיינקייט ווערט מיאוס אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) נזם זהב באף חזיר אזוא וויא אגילדנע נאז באנד אין דיא נאז פון אחזיר איז דאך בוודאי ניט שיין ווארום ער קריכט מיט איר אין מיאוסקייט ארין אזו איז אויך אשה יפה וסרת טעם אשיינע פרויא וואש זיא האט ניט קיין פר שטאנד אונ נאך שטייט אין (משלי) שקר החן והבל היופי דר חן איז פאלש אונ דאש שיינקייט איז נארעש וכפי הכרתך ביתרון נפשך על גופך אונ ווערליג דוא דער קאנשט אונ פאר שטייסט אז דיין נפש איז בעסר פון דיין גוף ראוי לך להשתדל בתקוניה ניהערשטו צוא טראכטין אונ צו פלייסין זיך אויף דעם וואש איז איר אתקנה כלומר אויף דעם וואש פאר איר איז גוט ובהצלתה אונ אין איר בשירמונג פון בייזין כדי זיא זאל קאנן קומן אצל אדוניה צו איר הארין המשקיף על זכותה וואש ער לוגט אויף איר ריינקייט וקדרותה אונ אויף איר שווארצקייט ושבחה וגנותה אונ אויף וואש צוא איר איז אשבח אדער אשאנד ובחירתה בטוב וברע אונ וויא

על זכותה וקדרותה ושבחה וגנותה ובחירתה בטוב וברע ונטותה עם שכלה ועם תאותה על כן פקוד ענינה תמיד יותר מפקדך ענין גופך ודע כי גופך יותר קרוב להרפא מן הקשה שבחלאים כשיפול בו מרפואת נפשך ממדוה היצר כשהוא גובר עליה כמו שאמר החכם (שם יח) רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה ואמר (שם ד) מכל משמר נצור לבך :

ויתקנה רוח הוא הכלל כמו אכן רוח היא באנוש וכו' : המשלים השלשים לפי שאוספי החשבון בא לבאר מהם שלשים פנים שיזכור אותם האדם תמיד וכאן השלוס והאחרון שבהם אמר שהוא שיזכור האדם

המשלים השלשים חשבון האדם עם נפשו בתנאי הגרות בעוה"ז ויחשוב מעלתו בו כמעלת אדם נכרי הגיע אל ארץ נכריה ולא הכיר א' מאנשי המדינה שהגיע אליה ולא היה א' מהם יודע בו אלא שאדוני המדינה חמל עליו לגרותו והודהו מה שיתקן ענינו בה ונתן לו מזונו יום יום וצוהו שלא ימרה את פיהו ולא

זיא דער ווילט אויש אין גוטש אדר אין בייז ונטותה עם שכלה ועם תאוותה אונ אויב זיא נייגט אונ פאלגט איר שכל אדר איר גילושטיקייט על כן פקוד ענינה תמיד דרום גידיינק תמיד אירע זאכין יותר מפקדך ענין גופך מער אז איידער דוא זאלשט גידיינקען דיא זאכין פון דיין גוף זאגט דער מחבר ודע אונ דוא זאלשט ווישין גופך יותר קרוב להתרפא אז דיין גוף קאן גיכער אונ גרינגער גיהיילט ווערן מן הקשה שבחלאים כשיפול בו פון די שטארקשטע קראנקהייט וואש זר פאלט דרינען אדיין מרפואת נפשך ממדוה היצר כשהוא גובר עליה קאן ער אלץ גרינגער אונ גיכער גיהיילט ווערין איי דיא נשמה קאן גיהיילט ווערין פון די ווייטאג פון דעם יצר הרע אז ער האט זיך גישטארקט איבער איר אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) רוח איש יכלכל מחלהו דער שכל פון דעם מענטשין טוט שפייזין זיין קראנקהייט ורוח נכאה אבער איין צו בראכין גימיט דאש הייסט ווען דער שכל איז קראנק כלומר ער איז פאר פירט אין דעם איבר ריידונג פון דעם יצר הרע מי ישאנה ווער קאן עש דר לײדין אונ ווידר פאר בעשערין אונ נאך שטייט דארטין מכל משמר פון ארעמען וואש דיא תורה האט גיבאטין דו זאלשט דיך היטין נצור לבך היט דער פון דיין הארץ:

המשלים השלשים אונ דער השבון וואש מאכט גאנץ די דרייסיג השבונות כלומר וואש מיט דעם השבון ווערט שוין זיין דרייסיג חשבונות פר פול איז דאש חשבון האדם עם נפשו דער מענטש זאל רעכין שאפט האלטין מיט זיין זייל בתנאי הגרות בעולם הזה פון וועגין דיא תנאים וואש אנר דאש הייסט אפרעמדער בדארף האלטין ווארום וייל ער איז דאך אויך אויף דער וועלט וויא אפרעמדר ויחשוב מעלתו בו אונ זאל רעכנן זיין מעלה אויף דער וועלט כלומר ער זאל זיך אזוא האלטין כמעלת אדם נכרי הגיע אל ארץ נכריה אזו וויא איין פרעמדער מענטש וואש ער קומט אין אפרעמד לאנד אריין ולא הכיר אחד מאנשי המדינה שהגיע אליה אונ האט ניט גיקאנט אפילו איין מענטש אין דער גאנצער מדינה וואש ער איז אהין גיקומען ולא היה אחד מהם יודע בו אונ קיין שום מענטש האט אים אויך ניט גיקאנט אלא שאדוני המדינה חמל עליו נארדער האר פון דער מדינה האט זיך איבער אים דר בארעמט לגירותו פון וועגין זיין פרעמדקייט והורהו מה שיתקן ענינו בה אונ האט אים גילערינט ווי ארום ער זאל קאנען פאר ריכטין זיין פירונג אין דער מדינה כלומר ער האט אים גיוויזין וויא אזו ער זאל קאנען אין דער מדינה אקיום האבין ונתן לו מזונו יום יום אונ האט אים אלע טאג גיגעבין זיין שפייז וצוהו שלא ימרה את פיהו אונ האט אים אן גיזאגט ער זאל ניט ווידער שפעניגין זיין בפעל דהיינו וואש ער הייסט ניט טאן ולא יעבור על מצותו אונ זאל ניט עובר זיין

ולא יעבור על מצותו וייחלו והפחידו בגמולו ובעונש כפי הראוי לזמן ולמקום והזהירהו על הנסיעה ולא הודיעו העת מן התנאים שהוא חייב בהם הכניעה והשפלות ולעזוב הגאוה ולהתרחק מן הגאון והגובה כמו שאמר בענין הזה (בראשית יט) האחד בא לגור וישפוט שפוט ומהם שיהיה מזומן לנסיעה ולהעתקה ולא ירגע ולא תנוח נפשו כמ"ש (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות וגומר ומהם שיחקור על דתי המדינה וחקיה ועל מה שחייבים בו למלך כמ"ש דוד ע"ה (תהלים קיט) גר אנכי בארץ וגו' ומהם שיאהב את הגר כמוהו שיסייעהו

האדם כתגלי הגרות כו' : וייחלו ל' תוחלה ר"ל שייעדו בגמול והפחידו לענש והזהירו על הנסיעה והזהיר אותו שיהא יום במוכרח לנסוע ואינו מודיע לו מתי יהיה הנסיעה : והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך · מאחר שאני גר ולא ידעתי במה טובין

זיין אויף זיין גיבאט דהיינו וואש ער הייששט אים צו טאן זאל ער עש מקיים זיין ויחלו והפחידו בגמול ועונש אונ האט אים גימאכט האפין כלומר ער האט צוא גיזאגט אז ער זאל אים בצאלין שכר אז ער וועט אים יוא פאלגין אונ וועט מקיים זיין זיין גיבאט אונ האט אים גימאכט פארכטין אז ער וועט שטראפין אים אז ער וועט אים ניט פאלגין כפי הראוי לזמן ולמקום ווערליג עש וועט זיך שיקין נאך דער צייט אונ נאך דעם ארט נאך כלומר עש איז פאר האנדין אזו אצייט וואש אז ער טוט דענמאלט איין עבירה שטראפט מען אים וויינגער דער פאר דהיינו אז ער טוט איין עבירה אז ער איז נאך קליין אונ עש איז ווידער פאר האנדין אזו איין ארט וואש דער עונש איז קלענער דהיינו אז ער טוט איין עבירה וואש איז ניט פאר האנדין דער בייא קיין חילול השם דאש הייששט אז קיינר זעהט ניט לערינט זיך קיינער פון אים ניט אפ איז דער עונש וויינגער אבער אז ער טוט איין עבירה וואש לייט זעהן אונ זייא לערנן זיך אויך אפ פון אים איז דער עונש גרעשר והזהירהו על הנסיעה אונ האט אים מזהיר גיוועזן אז ער וועט מוזין אוועק ציהן פון דער מדינה ולא הודיעו העת אונ האט אים ניט מודיע גיוועזן דיא צייט ווען ער וועט מוזין אוועק ציהען זאגט דער מחבר מן התנאים שהוא חייב בהם פון דיא תנאים וואש ער איז אין זייא חייב איז דאש הכניעה והשפלות דאש אונטער טעניגקייט אונ נידריגקייט כלומר ער בדארף זיין פאר אימליכין אונטער טעניג אונ נידעריג ולעזוב הגאוה אונ זאל פאר לאזין דאש גדלות ולהתרחק מן הגאון והגובה אונ זאל זיך דער ווייטערין פון הערשאפט אונ הויכקייט אזו וויא פון דעם ענין ווערט גיזאגט אין (בראשית) האחד בא לגור וישפוט שפוט די אנשי סדום האבין גיזאגט צוא לוט איינער קומט אהער צו וואונען אונ וויל איין שופט זיין דאש קומט ניט צו קיין פרעמדין ומהם אונ נאך איז פאר האנדין פון תנאים וואש דער פרעמדער בדארף האלטין שיהיה מזומן לנסיעה ולהעתקה ער בדארף תמיד זיין גרייט אוועק צו ציהען פון דער מדינה ולא ירגע ולא תנוח נפשו אונ זיין לייב זאל קיין מאל ניט גירואט זיין ווארום ער גיהער מורא צוא האבין אלע מינוט טאמער וועל איך איצונד בדארפין אוועק ציהן אזו וויא עש שטייט אין (ויקרא כה) והארץ לא תמכר לצמיתות אונ די ערד זאל ניט פר קויפט ווערין אויף צו פאר פאלין נאר אום יובל זאל דאש פעלד צו ריק גיין צום בעל הבית וואש האט זיא פאר קויפט ווארום איר זיינט נאר גרים בייא מיר ומהם אונ נאך איז פאר האנדין פון דיא תנאים וואש דער פרעמדר בדארף טאן שיחקור דתי המדינה וחוקיה ער זאל נאך פארשטין אויף דיא ריכט אונ דיא גיזעץ פון דער מדינה ומה שחייבים בו למלך אונ וואש מען בדארף דרינן טאן צו מלך אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט גר אנכי בארץ איך בין א פרעמדער אין דעם לאנד אל תסתר ממני מצותיך בעט איך דיך דוא זאלשט ניט

טוסין רלון אדוני הארץ לכך אל תסתר וגו׳: שיפגע בעדו · שיתפלל בעדו: כדי הספוק · מבלי טורח על המותרות ר״נ: האחד

שיסייעהו ויעזרהו כמו שכתוב (דברים י) ואהבתם את הגר וגו׳ ואמר (ויקרא יט) כאזרח מכם יהיה לכם ומהם שימהר ויחיש להדבק בעבודת אדוני המדינה מפני שאין לו חומל שיפגע בו בעדו אם יקצר בעבודתו · כי ענינו הפך תשובת השונמית עת ששאל אותה הנביא (מלכים ב ד) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת כלומר שעמי ומשפחתי ידברו אליו בעבורי בעת הצורך ואינו כן ענין הגר אך כמו שאמר (תהלים קמב) הביט ימין וראה ואין לי מכיר וגומר ומהם שיסתפק במה שמזדמן לו מן המזון ובמה שימצא לו מדירה ומלבוש ולנהוג בכל ענינו כדי הספוק מבלי טורח ומהם שיזדמן לנסיעה ולחשוב בצידה לדרך ומהם שירבה בעיניו המעט מן הטובה ויאריך לשונו בהודאת מי שהטיב לו בה ומהם שיסבול הרעה

ניט פאר בארגין דיין גיבאט פון מיר כלומר איך זאל וויסן וואש דיין גיבאט איז כדי איך זאל מקיים זיין ומהם שיאהב את הגר כמוהו אונ נאך איז פון דיא זאכין וואש דר פרעמדער בדארף האלטן אז ער זאל ליב האבין דעם אנדרין וואש איז אויך אגר וויא ער שיסייעהו אז ער זאל אים העלפין אין זיין בדערפניש ויעזרהו אונ זאל העלפין אים פון שאדין מציל צו זיין אזו ווי עש שטייט אין (דברים) ואהבתם את הגר אונ איר זאלט ליב האבין דעם גר אונ אין (ויקרא) שטייט כאזרח מכם יהיה לכם ער זאל בייא אייך זיין ווי איין אלט גיזעסענר ומהם שימהר אונ נאך גיהער דר פרעמדר צו טאן אז ער זאל זיך איילין מיט זיין הארץ ויחיש אונ זאל זיך איילין מיט זיינע אברים להדבק בעבודת ארוני המדינה זיך צו בהעפטין צו דעם דינשט פון דעם האר פון דר מדינה מפני שאינלו חומל ווייל ער האט ניט קיין דער בארעמער שיפגע בו בעדו ער זאל בעטין דעם מלך פר אים אם יקצר בעבודתו אז ער וועט קירצין אין זיין דינשט כלומר ווייל אז ער וועט קירצין אין זיין דינשט האט ער דאך קיין פריינד ניט ער זאל בעטין פאר אים כי ענינו הפך תשובת השונמית דען זיין ענין איז פר קערט פון דער אשה שונמית וואש זיא האט גענטפערט עת ששאל הנביא אותה אין דר צייט אז אלישע הנביא האט זיא גיפרעגט היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא האשטו עפיש זעלבעש וואש מען בדארף פון דיינט וועגין ריידין בייא דעם מלך אדר צום הייבט מאן שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת האט זיא גיזאגט צווישין מיין פאלק וואון איך כלומר אונ דער מיט האט זיא גימיינט שעמי ומשפחתי ידברו אליו בעבורי אז מיין פאלק אונ מיין משפחה וועלין ריידין פון מיינט וועגין צום מלך בעת הצורך אז איך וועל נייטיג בדארפין ואיננו כן ענין הגר אבער דר ענין פון אפרעמדין איז ניט אזו נאר ער איז כמו שאמר אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) הביט ימין וראה ואין לי מכיר איך לוג אויף דער רעכטר זייט אונ זעה אז איך האב ניט קיין פריינט ומהם אונ נאך איז פאר האנדין פון דיא זאכין וואש אפרעמדר בדארף האלטין שיסתפק במה שמזדמן לו מן המזון ער זאל זיך בנוגין לאזין מיט וואשערע אשפייז ער קאן קריגין ובמה שימצא לו מדירה ומלבוש אונ אויך זאל ער זיך בנוגין לאזין מיט וואשערע אדירה אונ מלבושים ער קאן קריגין ולנהג בכל ענינו כדי הספק מבלי טורח אונ זאל זיך נוהג זיין אין זיינע עניינים נאר וויפיל ער בדארף אונ זאל ניט טאן קיין איבעריגע טירחא ער זאל דווקא נאך האבין ומהם שיזדמן לנסיעה ולהעתקה אויך מוז ער זיך גרייט מאכין אוועק צו ציהן ומהם שירבה בעיניו המעט מן הטובה אויך בדארף בייא אים גרויש זיין דאש ביסיל גוטש וואש ער האט גיגעסין אין דעם פרעמדין לאנד ויאריך לשונו בהודאת מי שהטיב לו בה אונ זאל זייער וואול אונ פיל לויבין דעם זעלבינין וואש האט אים דיא טובה גיטאן ומהם שיסבול הרעה אם תבוא אונ נאך איז פון דיא זאכין וואש דער פרעמדער בדארף האלטין אז ער זאל ליידין דאש

בייז

הרעה אם תבא אליו והנזק אם יגיע אליו משבר רוחו ושפלות נפשו וחלישתו מדחותם מעליו ע"כ קבל על עצמך אחי תנאי הגרות בעוה"ז מפני שאתה בו גר באמת והראיה על גרותך ויחידותך בו כי בעת צאתך אל גדר ההויה והרכבתך בבטן אמך אילו היו משתדלים כל בני העולם להקדימך קודם לכן ברגע אחד או לאחרך רגע אחד או לקשור אבר מאבריך בחברו או להתירו או לצייר צורת מצורות אבריך הנסתרים והנראים או להתיר תנועה לאבר מאבריך הנחים או להניח הנע מהם או להחרידך לצאת מבטן אמך קודם עתך הנגזרת לך או לאחרך אחריה כהרף עין או להקל עליך הענין או להקשותו לא היו יכולים לך. על זה וכן אחר יציאתך אל העוה"ז לא היה אדם יכול להגיע מזונך אליך מבלי עזרת האל לך ולא להוסיף בגופך ולא להסר ממנו ואילו היית מעלה על לבך כי העולם כולו לך לבדך נשאר. מאין יושב לא היה

זה

בייז וואש קומט אויף אים והנזק אם יגיע אליו אדר אז איין שאדין קומט אויף אים זאל ער עש ליידין כלומר ער זאל עש מקבל זיין באהבה משבר רוחו פון וועגין זיין צו בראבין גימיט ושפלות נפשו אונ זיין נידריג לייב וחלישתו מדחותם מעליו אונ סחמת זיין שלאפקייט פון אוועק צו שטויסין זייא פון אים כלומר ווייל ער ווייש ער קאן זייא פון זיך ניט אוועק שטויסין על כן קבל על עצמך אחי דרום מיין ברודר זאיי אויף דיר מקבל תנאי הגרות בעולם הזה אויף דר וועלט די תנאים וואש אפרעמדר בדרף האלטין מפני שאתה גר בו באמת ווייל דו בישט דאך באמת נאר איין גר אויף דעם עולם והראיה על גרותך אונ איין ראיה וועשטו האבין אויף דיין פרעמדקייט ויחידותך בו אונ דיין איינקייט אויף דער וועלט כלומר אונ איין ראיה קאנשטו האבין אז דוא בישט נאר וויא אגר אויף דער וועלט כי בעת צאתך אל גדר ההויה ווארום אין דער צייט אז דו בישט ארויש גיגאנגן אויף דעם גדר וואש דוא זאלשט איין מענטש ווערין והרכבתך בבטן אמך אונ אז דוא בישט צו אננדר גיקניפט גיווארין אין דיין מוטרש בויך אילו היו משתדלים כל בני העולם להקדימך קודם לכן ווען עש זאלין זיך פלייסין אלע מענטשין וואש זיינן אויף דער וועלט זייא זאלין דיך פעדערין איין רגע פריער פון דר צייט וואש איז אויף דיר נגזר גיווארין או לאחרך רגע אחד אדער זייא זאלין דיך שפעטיגין אז דו זאלשט שפעטר בשאפין ווערין איין רגע פון דער צייט וואש איז נגזר גיווארין או לקשור אבר מאבריך בחברו אדער צו נויף קניפין פון דיינע אברים איין אבר מיט דעם אנדערין או להתירו אדר אויף צו בינדין איין. אבר פון דעם אנדרין או לצייר צורת מצורות אבריך אדר איין צורה צו מאכין אין איינע פון דיינע גלידער הנסתרים והנראים פון די פאר בארגענע אדר פון דיא גיזעהנע או להתיר תנועה לאבר מאבריך הנחים אדער צו מאכין רירין צו איינעם פון דיינע גלידר וואש מוזין שטיל שטיין או להניח הנע מהם אדר די אברים וואש מוזין רירין זאל ער מאכין שטיל שטיין או להחרידך לצאת מבטן אמך אדר ער זאל דיך מאכין איילין אז דו זאלשט ארויש גיין פון דיין מוטערש בויך קודם עתך הנגזרת לך פאר דער צייט וואש עש איז אויף דיר נגזר גיווארין או לאחרך אחריה כהרף עין אדער ער זאל דיך שפעטיגין איין אויגין בליק פון דער צייט או להקל עליך הענין או להקשותו אדר ער זאל אויף דיר איין זאך גרינגר מאכין אדר שווערער מאכין לא היו יכולים לך על זה וואלטין זייא דאך בוודאי קיין יכולת ניט גיהאט אויף דעם וכן אחר יציאתך אל העולם הזה אונ אזו איך אז דו בישט שוין ארויש גיגאנגן אויף דער וועלט לא היה אדם יכול להגיע מזונך אליך וואלט קיין מענטש דיר ניט גיקאנט דיין שפייז געבין מבלי עזרת האל לך ווען גאט זאל דיר ניט העלפין ולא להוסיף בגופך אונ ניט צוא מערין אין דיין גוף ולא להסר ממנו אונ ניט צו וויניגין פון אים ואילו היית מעלה על לבך אונ ווען דו זאלשט גדיינקן

אין

זה מוסיף בטרפך המגיע אותך אל אחריתך כשיעור הרדל וכן אילו היו נוספים אנשי העולם כפלים לא היה חסר לך מטרפך הנגזר לך כחרדל ולא פחות ממנו ולא יותר. וכן לא יוכל אחד מן הברואים להועיל לך ולא להזיקך ולא לאחד מהם יכולת להוסיף בימי חייך ולא לפחות מהם וכן לכל מדותיך וטבעך ומעלליך הטובים והרעים אם כן אין זה יחס בינך ובין הברואים או באיזו קורבה אתה קרוב אליהם או הם קרובים אליך האתה בעוה"ז כ"א גר שלא יועילוך רוב אנשיו ולא יזיקוך מיעוטם והאתה בו אלא כיחיד הבודד אשר אין לו צוות כי אם אדוניו ולא חומל עליו כי אם בוראו על כן התיהד אחי בעבודתו כאשר התיהד בבריאתך והנהגתך וטרפך וחייך ומותך ושים תורתו וספרו נוכח עיניך וייחל אל גמולו ופחד מעונשו וקבל תנאי הגר אשר העירותיך

שאתה בעוה"ז כי אם גר כלומר אינו שהוא ותמיד קיימת ר"ל מאחר שאין שום אדם בעולם אפילו קרוביך אינם יכולים להועיל לך בשום דבר שבעולם או להזיקך רק הכל ברצון הש"י וכי אין אתה בעוה"ז רק כגר ממש: והאתה בו אלא · וכי אין אתה בו : אלא כיחיד הבודד שאין לו צוות · ר"ל הגר אלא כו' : ע"כ התיחד אחי כו' ר"ל שתעשה עבודת ה' רק לה' לבדו בלא שום פניה ומחשבה לדבר אחר כמו שהוא יחיד בהנהגתו אותך :

אִין דַיין הַאִרְץ כי העולם כלו לך לבדך אַז דִיא גַאנְצֶע װעלְט זָאל בְּלַייבִּין נָאר פַּאר דִיר אַלֵיין גשאר מאין יושב דִיא װעלְט זָאל אִיבָּער בְּלַייבִּין אָן זִיצֶרְשׁ כְּלוֹמַר עֶשׁ זָאל קֵיינֶער נִיט װאוֹנֶען אִין דָער װעלְט נָאר דוּ אַלֵיין לא היה זה מוסיף בטרפך װאלְט דָאשׁ דִיר נִיט גִימֶערְט אִין דַיין שְׁפַּייז המגיע אותך אל אחריתך כשיעור חרדל װָאשׁ גְרֵייכְט דִיךְ בִּיז דַיין סוֹף אַזוֹ פִיל װִיא אַיין זֶענִיפְט כְּלוֹמַר אֲפִילוּ װָאשׁ עֶשׁ אִיז װָאלְט עֶשׁ נִיט גִימֶערְט אִין דַיין שְׁפַּייז וכן אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אילו היו נוספים אנשי העולם כפלים װָען עֶשׁ װאלְט װָערִין נָאךְ טָאפִּיל אַזוֹ פִיל מֶענְטְשִׁין אִין דָער װָעלְט װִיא עֶשׁ אִיז הַיינְט לא היה חסר לך מטרפך הנגזר לך כחרדל װָאלְט דִיר נִיט חָסֵר גִיװָארִין אֲפִילוּ אַזוֹ גְרוֹישׁ װִיא אַיין זֶענִיפְט פוּן דַיין שְׁפַּייז װָאשׁ אִיז דִיר נִגְזַר גִיװָארִין ולא פחות ממנו ולא יותר אוּנ אֲפִילוּ נִיט װֵיינִיגֶר פוּן אַחַרְדֶל אוּנ נִיט מֶער וכן לא יוכל אחד מן הברואים להועיל לך אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ װֶעט נִיט קָאנֶען אֵיינֶר פוּן דִיא בַּשֶׁעפֶּענִישׁ צוּ הָעלְפִין דִיר ולא להזיקך אוּנ נִיט דִיר שָׁאדִין טָאן ולא לאחד מהם יכולת להוסיף בימי חייך אוּנ קֵיינֶער פוּן זֵייא הָאט נִיט דִיא יְכוֹלֶת צוּ מֶערִין אִין דַיינֶע לֶעבּ טָאג ולא לפחת מהם אוּנ נִיט צוּ װֵיינִיגִין פוּן זֵייא וכן לכל מדותיך וטבעך אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אִין אַלֶע דַיינֶע מִדוֹת אוּנ אִין דַיינֶע נַאטוּרִין ומעלליך אוּנ אִין דַיינֶע װֶערְקִין הטובים והרעים דִיא גוּטֶע אָדֶר בֵּייזֶע הָאט אַרְץ קֵיין מֶענְטְשׁ נִיט קֵיין מַאכְט דָרִיבֶּר אם כן אוּנ װַייל דָאשׁ אִיז יוֹא אַזוֹ איזה יחס בינך ובין הברואים װָאשֶׁער אַיין שַׁייכוּת אִיז צְװִישִׁין דִיר אוּנ צְװִישִׁין דִיא בַּשֶׁעפֶּענִישׁ או באיזה קורבה אתה קרוב אליהם אָדֶר מִיט װָאשֶׁר אַיין נָאהֶנְטְקֵייט בִּישְׁטוּ נָאהֶנְט צוּ זֵייא או הם קרובים אליך אָדֶר מִיט װָאשׁ זַיינֶען זֵייא נָאהֶנְט צוּ דִיר האתה בעוה"ז כי אם גר בִּיסְטוּ דָען אִין דֶעם עוֹלָם נָאר װִיא אַגֵר שלא יועילוך רוב אנשיו אַז פִיל לַייט קָאנֶען דִיר נִיט הָעלְפִין כְּלוֹמַר עֶשׁ זָאלִין זַיין נָאךְ מֶער מֶענְטְשִׁין אוֹיף דֶער װֶעלְט אֵיי עֶשׁ אִיז הַיינְט קָאנֶען זֵייא אוֹיךְ דִיר נִיט הֶעלְפִין ולא יזיקוך מיעוטם אוּנ עֶשׁ זָאלִין װֵיינִיגֶער מֶענְטְשִׁין זַיין אַז הַיינְט קָאן דָאשׁ דִיר נִיט שָׁאדִין טָאן והאתה בו אלא כיחיד הבודד אוּנ פַאר װָאר דוּ בִּישְׁט אִין דֶעם עוֹלָם נִיט מֶער נָאר װִיא אֵיינֶער װָאשׁ אִיז גַאנְץ אַלֵיין אשר אין לו צוות װָאשׁ עֶר הָאט נִיט קֵיין בַּהֶעפְטוּנְג כי אם אדוניו נָאר זַיין הַאר ולא חומל עליו אוּנ הָאט נִיט קֵיין דֶער בַּארֶעמֶער אוֹיף אִים כי אם בוראו נָאר זַיין בַּשֶׁעפֶּער על כן התיחד אחי בעבודתו דְרוּם מַיין בְּרוּדֶער פַּאר אֵיינִיג זִיךְ אִין זַיין דִינְשְׁט כְּלוֹמַר דוּ זָארְשְׁט טָאן זַיין דִינְשְׁט נָאר פוּן גָאט װֶעגִין אַלֵיין כאשר התיחד בבריאתך גְלַייךְ װִיא עֶר אִיז אַלֵיין אִין דַיין בַּשַׁאפוּנְג והנהגתך אוּנ אִין דַיין פִירוּנְג וטרפך אוּנ אִין דַיין שְׁפַּייז וחייך ומותך אוּנ אִין דַיין לֶעבִּין אוּנ אִין דַיין טוֹיט ושים תורתו וספרו נוכח עיניך אוּנ שְׁטֶעל זַיין תּוֹרָה אוּנ זַיין

העירותיך עליהם על נפשך כל ימי חייך בעולם הזה תגיע אל נעימות העולם הבא כמו שאמר החכם (משלי כד) כן דעה חכמה לנפשך ואלה אחי שלשים פנים מאופני חשבון האדם עם נפשו לאלהים יתעלה כשתחשוב עם נפשך עליהם ותתן הדין מעצמך בהם "יבקע לך אורך ויקיף אותך זהרם וחשוב בהם והעלם על לבך כל ימי חייך ואל יספיק לך מעוט דברי בהם וזכרי אותם בדרך קצרה כי כל ענין מהם נושא כשיתבאר ויתפרש כפלים רבים ממה שזכרתי אך העירותי עליהם הערה והזכרתי הדורש אותם הזכרה "בדרך קצרה ולא הרבתי בדברים שלא יארך הספר ויצא מדרך כונתי בו אשר היא להעיר ולהורות ושימם נגד עיניך ונוכח ראותך והשיבם על

כן דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לא תכרת פי' כמו שהדבש מתוק לחכך כן תן דעתך לחכמה שיהיה מתוק לנפשך ועי"ז יהיה לך אחרית טוב ותקותך

"יבקע לך אורה פי' כי מקודם היה אורו גנוז בתוכו ועכשיו כשתתמיד בהם ותחזור בתבונה יבקע לך אורה ויזרח לך ר"ל :

כנ"ל בדרך קצרה כמאמר חז"ל לעולם ישנה אדם לתלמידו

ספר קענין דיינע אויגן דאש היישט תורה שבכתב אונ תורה שבעל פה ווייחל אל גמולו אונ האף צו זיין שכר ופחד מעונשו אונ פארכט זיך פר זיין עונש וקבל תנאי הגר אונ נעם אויף דיר דיא תנאים פון איין גר אשר העירותיך עליהם וואש איך האב דיך דער וועקט אויף זייא כלומר דיא תנאים וואש איך האב דיר פריער גירעכינט נעם זייא על נפשך אויף דיין לייב דו זאלשט זייא מקיים זיין כל ימי חייך בעולם הזה ווייל דו וועשט לעבן אויף דר וועלט תגיע אל נעימות העולם הבא דען וועשטו גרייכן צו דעם זיסקייט פון עולם הבא אזו וויא דר חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) אזו וויא האניק איז זיס צו דיין גומען כן דעה חכמה אז זאלשטו געבן דיין דיעה אויף דר חכמה כדי עש זאל זיין זיס לנפשך צוא דיין לייב אויף עולם הבא זאגט דר מחבר ואלה אחי שלשים פנים מאופני החשבון האדם עם נפשו אונ דאש זיינן מיין ברודר די דרייסיג ערלייא גשטאלט פון די אופנים פון חשבון וואש דער מענטש האט זיך אפ צו רעכנן מיט זיין זייל לאלהים יתעלה פון גאטש וועגן גלויבט איז ער כשתחשוב עם נפשך עליהם אונ אז דו וועשט רעכינשאפט האלטן מיט דיין זייל אויף זייא כלומר אז דו וועשט זיך זאלבשט בהשבנן אויב דו האשט דאש אלץ מקיים גיוועזן ותתן הדין מעצמך בהם אונ דו וועשט פון דיר זעלבשט געבן דעם דין אויף זייא כלומר אונ דו האשט גקירצט אין דעם אלץ יבקע לך אורם וועט דיר שיינן זייער ליכט (עיין בהג"ה) ויקיף אותך זהרם אונ זייער שיין גלאנץ וועט דיך ארום רינגלען וחשוב בהם תמיד אונ טראכט תמיד אין די דרייסיג השבונות והעלם על לבך כל ימי חייך אונ ברייננ זייא אויף דיין הארץ אזו לאנג וואש דו וועשט לעבין ואל יספיק לך מיעוט דברי בהם אונ לאז דיר ניט גינוג זיין וואש איך האב ווייניג גירעט אין זייא וזכרי אותם בדרך קצרה אונ וואש איך האב זייא דער מאנט מיט איין קורצין דרך כי כל ענין מהם דען איטליכר ענין פון דיא חשבונות נושא כשיתבאר ויתפרש כפלים רבים ממה שזכרתי אז ער וועט אויש גיקלערט אונ בשייד ווערין טראגט ער פיל טאפיל מאל מער פון דעם וואש איך האב דער מאנט כלומר אז דער ענין וועט בשיידט ווערין וועט מען קאנן פר שטיין פון אים פיל טאפיל מאל מער פון דעם וואש איך האב גישריבן אך העירותי עליהם הערה אונ איך האב נאר דר וועקט אויף זייא והזכרתי הדורש אותם הזכרה בדרך קצרה אונ האב דר מאנט מיט איין קורצין וועג דעם זעלביגין וואש ער וויל זייא נאך פארשטין אונ וועט זייא רעכט בשיידין ולא הרבתי בדברים אונ האב ניט גמערט מיט רייד כלומר אונ האב ניט מאריך גיוועזן דרינן שלא יארך הספר דאש דר ספר זאל ניט צו לאנג זיין ויצא מדרך כוונתי בו אונ עש וועט ארויש גיין פון דעם דרך וואש מיין כוונה איז גיוועזן דרינן כלומר מיט דעם וואש איך האב גישריבן דעם ספר אשר הוא

על לבך ומחשבתך אז יראה לך מהם בעת שתשנה אותם מה שלא נראה לך בראשונה מסודות נעלמים ומוסרים רוחניים ואל תחשוב כשתעיין בהם ותעמוד על הנראה ממלות כי כבר עמדת על כל צפוני עניניהם כי לא תגיע לזה מהם אלא אחר שתתן מחשבתך עליהם בחריצות ובהשתדלות זמן ארוך ופעמים רבות והיה מתישר בהם ומיישר אליהם תגיע אל הגמול הגדול מאת האלהים כמו שכתוב (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וגומר ואמר החכם (משלי כד) ולמוכיחים ינעם :

ותקותך לא תכרת ממך לעולם : והיה מתיסר בהם ותהיה אתה מיוסר בהם בבלבים תשבונות האלה : ומייסר אליהם גם את אחרים תוכה עמך ביהיו גם כן מאוסרים בתשבונות האלה ועיין בשער התשובה בס"ו ממעלת סמוכ"ה להכירו והמוכה את הרבים באוקך :
והוא

כדרך קלרה כדי שלא יהיה עיקר כוונתו להבין הענין רק לקבל המוסר שבתוכו :

פרק ד **אך** תועלת החשבון הנזכר היא התולדה שמולדת הנפש בעמדה על בירור מה שקדם לנו בשלשים אופני החשבון הנזכרים והבנת עניניהם וצורת מציאתם

הוא להעיר ולהורות וואש מיין כוונה איז גיוועזן צו דער וועקין אונ צו לערנן דעם גוטין וועג איז דר צו בעשר מען זאל מקצר זיין אונ דר פון קאן איטליכר מענטש אליין פר שטיין נאך פיל מער זאכין (עיין בהג"ה) ושימם נגד עיניך אונ שטעל דיא זאכן קעגן דיינע אויגין ונכח ראותך אונ אקעגין דיין זעהונג כלומר דו זאלשט תמיד קוקין אין זייא והשיבם אל לבך ומחשבתך אונ נעם זיי אויף דיין הארץ אונ אויף דיין מחשבה אז יראה לך מהם דענסמאלט וועט דיר פון זייא גיוויזין ווערין בעת שתשנה אותם אין דר צייט אז דו וועשט זיי איבר לערנן דאש אנדרע מאל וועשטו דרוייש גיוואר ווערין מה שלא נראה לך בראשונה מסודות נעלמים ומוסרים רוחנים פון אזעלכע פאר בארגנע סודות אונ פאר שטאנדיגע שטראף רייד וואש איז דיר ניט גיוויזין גיווארין אז דוא האשט זייא דאש ערשטע מאל גלערינט ולא תחשוב כשתעיין בהם אונ דוא זאלשט ניט טראכטן אז דוא וועשט נאר מעיין זיין אין די דרייסיג חשבונות ותעמוד על הנראה מהם אונ וועשט נאר פאר שטיין וואש די ווערטר ווייזין אויש זאלשטו ניט מיינען כי כבר עמדת על כל צפוני עניניהם אז דו האשט שוין פאר שטאנען אלע זייערע פאר בארגנע ענינים כי לא תגיע לזה מהם ווארום דו וועשט דער צו ניט קומען אז דו זאלשט שוין פאר שטיין אלע פאר בארגענע סודות פון זייא אלא אחר שתתן מחשבתך עליהם בחריצות והשתדלות נאר נאך דעם אז דוא וועשט געבין דיין מחשבה אויף זיי מיט איין שארפן פר שטאנד אונ מיט פלייסונג זמן ארוך ופעמים רבות אלאנגע צייט אונ פיל מאל דרויף צו טראכטין והיה מתיישר מהם אונ האלט דיך רעכט פארטיג דרינען ומיישר אליהם אונ מאך נאך אנדרע אויך רעכט פארטיג דער צו כלומר דו זאלשט אליין תמיד טראכטין אין דיא דרייסיג חשבונות אונ פיר אנדערע אויך דר צו תגיע אל הגמול הגדול מאת האלהים דען וועשטו גרייכין דר פר צו אגרוישן שכר פון גאט אזו וויא עש שטייט אין (דניאל) והמשכילים אונ די קלוגע אונ פאר שטאנדיגע לייט יזהירו כזוהר הרקיע וועלן לייכטין אזו וויא דר גלאנץ פון דעם הימל אונ דיא וואש מאכין גירעכט פיל לייט כלומר וואש לערנן זייא דעם גוטן וועג וועלן לייכטן אזו וויא די שטערין אונ דר חכם שלמה המלך האט גזאגט אין (משלי) ולמוכיחים ינעם אונ צו די וואש שטראפין לייטין וועט ער געבין זיסקייט :

אך תועלת החשבון הנזכר נאר דאש העלפונג פון דעם חשבון וואש איז פריער דער מאנט גיווארן כלומר צו וואש קומט צו ניין דיא חשבונות וואש פריער איז גישטאנן הוא איז דאש התולדה שמולדת הנפש דיא תולדה וואש דאש נפש גווינט כלומר דיא מעשים טובים וואש דאש נפש וועט טאן בעמדה על בירור מה שקדם לנו בשלשים אופני החשבון הנזכרים דורך דעם אז זיא וועט קלאר

מציאתם ואמתת חיובם והמשך הנפש לקבלם עליה כפי הכרתה בהם וחשבתם ברעיונית ואז אחי תתילד בנפשך תולדה מעולה ודמה תלמד ממנה כל המדות הטובות ותגיע בה אל כל ההתמודות והיא זכות עצם הנפש מקדרות הסבלות המסירה חשכת הספק אשר

והוא וזכות עצם הנפש · פי׳ו יניח נפש זך וזכי : מקדרות הסבלות מתוך הסבלות שהחשך על נפשך : המסירה וגם פי׳ו יסיר מעליך חשכת החושך של הספקות שיש בלבך · הספק · קלומר:

בלבך וכבר ידעת כי כפי ברור ההקדמות ורוב מספרם ויושר סדורם תהיה התולדה המולדת מהם בבירורה וחשיבות מעלתה וכן הרכבת המרקחת במלאכת הרפואות כי תועלת המרקחת כח מעשיה יהיה כפי כח הסממנים אשר הורכבה מהם המרקחת וכן בחכמת השיעורים הנקראת בערבי אלהנד"סא כפי רוב ההקדמות המוקדמות בענין הנדרש תהיה חשיבותו ותועלת ידיעתו וכמו כן בהרבה מן המעשים כי הפלס לא

קלאר פאר שטין אין דיא הייסיג חשבונות וואש מיר האבין אייבין דער מאנט והבנת עניניהם אונ זיא וועט פאר שטין ווייטערע ענינים וצורות מציאתם אונ דאש גישטאלט כלומר דאש פנימות וואש ווערט גיפונין אין די ענינים ואמתת חיובם אונ וויא מען איז זיי באמת שולדיג צו האלטין והמשך הנפש לקבלם עליה אונ דיא זייל וועט פאר לאנגין דיא זעלביגי אן צו נעמין כפי הכרתה בהם וועדליג זיא האט פון זייא פאר שטאנען וחשבתם ברעיוניה אונ האט עש איבער גיהורט עטליכע מאל אין אירע גידאנקין אונ דערנאך אז דאש וועט אלץ אזוי זיין אזו וויא דא איז גישטאנען אחי מיין ברודר תתילד בנפשך תולדה מעולה ודמה וועט גיבארין ווערין אין דיין זייל איין חשובי אונ איין הויכע תולדה אונ וואש איז די תולדה תלמד ממנה כל המדות הטובות זיא וועט זיך דער פון לערנען אלע גוטע מדות ותגיע בה אל כל התמודות אונ וועט דורך דעם גרייכין צו אלע גילוסטיגע זאכין והיא זכות עצם הנפש אונ דאש איז דיא זייל וועט גידיינגט ווערין מקדרות הסבלות פון דעם שווארצקייט פון די נארעשקייט המסירה חשכת הספק אשר בלבך וואש דורך דעם וועט זיא אפ טאן דאש פינצטערקייט פון דיא ספיקות וואש אין דיין הארץ איז וכבר ידעת אונ דוא ווייסט דאך שוין לאנג וואל כי כפי ברור ההקדמות אז וועדליג דעם קלארקייט פון דיא הקדמות וואש מען גיט צוא אויך ורוב מספרם אונ וויא מער זייער צאל איז ויושר סדורם אונ וויא מער ווייער סדר איז גלייכער אונ בעסר כלומר וויא מער די הקדמות זיינן אין זייא מער קלערער אונ וויא גלייכר דיא הקדמות זיינען אויש גיסדרת תהיה התולדה המולדת מהם בבירורה וחשיבות מעלתה אזו פיל קלערער אונ בעסער וועט זיין דיא זאך וואש קומט ארויש פון דיא הקדמות וכן הרכבת המרקחת במלאכת הרפואה אונ אזו איז אויך דאש צו מישונג פון אפטייקרייא אין דיא מלאכות פון רפואה כלומר אונ אזו איז אויך אז מען וויל מאכין ארפיאה פון אלערלייא קרייטעכער כי תועלת המרקחת דען די הילף פון דעם אפטייקרייא וכח מעשיה אונ דעם כח פון דיא קרייטיכר וואש דיא רפואה ווערט דרויש גימאכט יהיה וועט דאש זיין כפי כח הסממנים אשר הורכבה מהם המרקחת נאך דעם כח נאך פון דיא קרייטיכר וואש דיא אפטייקרייא ווערט צו מישט פון זייא וכן בחכמת השיעורים אונ אזו איז אויך אין דיא חכמה פון רעכענען וואש מען בהארף עש רעכנען אויף דעם קאפ הנקראת בערבי וואש דיא חכמה ווערט אן גרופין אויף לשון ערבי אלהנדסא איז אויך כפי רוב ההקדמות המוקדמות בענין הנדרש ווא מער הקדמות וואש מען גיט פריער אויף דעם ענין וואש ווערט דר פון גלערנט תהיה חשיבותו ותועלת ידיעתו אזו פיל מער טוט זיין דאש חשיבות אונ דאש העלפונג פון דער זאך וואש מען ווייסט פון דיא הקדמות וכמו כן בהרבה מן המעשים אונ אזו אויך איז אין פיל ערלייא ווערקין כי הפלס דען אפגעוואגן אדר אקאנטיר לא יתכן למחבירו דורש

לא יתכן למחברו עד שידע קודם חכמת השיעור וטבעי המנינים והשקלים וכן חוג ההוזים הנקרא אצטר"לב בערבי לא יתכן למחברו אלא אחר עמדו על חכמת השיעור ועל המובדיטאות (צורות ידועות בחכמת השיעורים) ותנועות הגלגלים ופשיטות הכדור וכן הענין הזה הנדרש מן הנפש לא יתכן לך אחי אלא אחר שתסבול קבלת מה שהעירותיך עליו מן ההשבון עם נפשך במה שזכרתי לך בשער הזה ובזולתו מן השערים והתמדת המעשה מהם כי כאשר תעשה זה בלב נאמן ובנפש ברה יאיר שכלך ותראה הדרך אל כל המעלות הרמות ולא יהיה ליצר דרך להגיע אליך ולהשיאך ותהיה בתבונת סגולת האלהים ויתחדש לך כח העליוני נכרי לא ידעתו בכל אשר הרגלת בו מכחותיך כמו שאמר החכם (קהלת ח) חכמת אדם תאיר

קאנטאר לו בעזוזען: חוג ההוזים · הוא מה שאנו קורין כדור ובל"א וועלט קוגיל · ופשיטות הכדור והתפשטות כדור הארץ בגבוליו ומרחקיו : והוא בהכתוב כו' כנגד כלך שהוא נכתב ר"ל הצורה הנפלאה היא הושמה מלמעלה והיא לאחוריך ואף אם תהפך פניך לא תוכל לראותה בלי איזה דבר המפסיק בינך ובין הצורה רק אם תעשה עם מברזל רצה לומר כמו מראה שלנו שהיא מזוכית בל"א שפיגיל והקדמונים עשו מראה מעט מתכות כמה שכתוב מראות הצובאות

הָאט מֶען נִישְׁט גְקָאנְט מַמְצִיא זַיין דָאשׁ עֶרְשְׁטֶע מָאל עד שידע קודם חכמת השיעור בִּיז עֶר הָאט גִימוּזְט פְּרִיעֶר ווִישְׁן דִיא חָכְמָה פוּן מְשַׁעֵר צוּ זַיין זִיךְ זַאכְן וטבעי המנינים והשקלים אוּנ דִיא טֶבַע פוּן דִיא צָאל אוּנ דִיא גְוִיכְטִין וכן חוג החוזים אוּנ אַזוֹ אוֹיךְ אִיז דָאשׁ וָואשׁ דִיא שְׁטֶערִין זֶעהֶר קָאנֶן דִינֶן זֶעהֶן אוֹיף אַלֶע זַייטִין נָאךְ דִיא שְׁטֶערִין נָאךְ לא יתכן למחברו דָאשׁ קָאן קֵיינֶר נִיט מַאכִין אלא אחר עמדו על חכמת השיעור בִּיז עֶר מוּז פַאר שְׁטֵיין דִיא חָכְמָה פוּן רֶעכְנֶען אוּנ מֶעסְטִין ועל המובדיטאות אוּנ דִיא צורות וָואשׁ דִיא רֶעכִין מַייסְטֶערְשׁ פְלֶעגִין צוּ מַאכִין ותנועת הגלגלים אוּנ דֶעם אוּם לוֹף פוּן דִיא גַלְגַלִים ופשיטות הכדור אוּנ דָאשׁ פַאר שְׁפְּרֵייטוּנְג פוּן דֶעם כַּדוּר פוּן דֶער עֶרְד אוּנ דֶער נָאךְ אַז עֶר ווֵייסְט דָאשׁ אַלְץ קָאן עֶר מַאכִין דִיא כֵּלִי פוּן דִיא שְׁטֶערִין זֶעהֶר וכן הענין הזה הנדרש מן הנפש אוּנ אַזוֹ אִיז אוֹיךְ דֶער עִנְיָן וָואשׁ וֶוערְט גִיפָאדֶערְט פוּן דֶעם נֶפֶשׁ לא יתכן לך אחי עֶשׁ אִיז נִיט אָן גִבְּרֵייט צוּ דִיר מַיין בְּרוּדֶר כְּלוֹמַר דוּא קָאנְשְׁט דֶער צוּ נִיט קוּמֶן אלא אחר שתסבול קבלת נָאר סַיידִין אַז דוּא וֶועשְׁט לַיידִין אוֹיף דִיר צוּ נֶעמֶען דוּא זָאלְשְׁט הַאלְטִין מה שהעירותיך עליו מן החשבון עם נפשך דָאשׁ וָואשׁ אִיךְ הָאבּ דִיר דֶער וֶועקְט אוּנ גִילֶערִינְט ווִיא דוּא זָאלְשְׁט הָשְׁבּוֹן הַאלְטִין מִיט דַיין נֶפֶשׁ אוּנ מִיט וָואשׁ הָאבּ אִיךְ דִיךְ דֶער וַועקְט אוּנ גִילֶערִינְט במה שזכרתי לך בשער הזה מִיט דֶעם וָואשׁ אִיךְ הָאבּ דִיר דֶר מָאנְט אִין דֶעם שַׁעַר ובזולתו מן השערים אוּנ אִין אַנְדֶערֶע שְׁעָרִים והתמדת המעשה בהם אוּנ זָאלְשְׁט תָּמִיד טָאן דִיא מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואשׁ עֶשׁ שְׁטֵייט אִין דִיא שְׁעָרִים אָדֶר דוּא זָאלְשְׁט טָאן דִיא מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואשׁ קוּמֶן אַרוֹישׁ פוּן דִיא חֶשְׁבּוֹנוֹת כי כאשר תעשה זה בלב נאמן דֶען אַז דוּ וֶועסְט דָאשׁ טָאן מִיט אַגִיטְרַייא הַארְץ ובנפש ברה אוּנ מִיט אַקְלָארִין פַאר שְׁטַאנְד יאיר שכלך וֶועט לִיכְטִיג וֶוערִין דַיין שֵׂכֶל ותראה הדרך אל כל המעלות הרמות אוּנ וֶועשְׁט זֶעהֶן דֶעם וֶועג צוּ אַלֶע הוֹיכֶע מַעֲלוֹת ולא יהיה ליצר דרך להגיע אליך אוּנ דֶער יֵצֶר הָרָע וֶועט קַיין וֶועג נִיט הָאבִּין צוּ קֶענֶען צוּ דִיר קוּמֶן ולהשיאך אוּנ אָן צוּ רֵיידִין דִיךְ ותהיה בתבונת סגולת האלהים אוּנ דוּא וֶועשְׁט בַּייא גָאט גִירֶעכִינְט זַיין צְווִישִׁין דִיא גְלִיבְּטֶע לַייט ויתחדש לך כח עליוני נכרי אוּנ עֶשׁ וֶועט דִיר בַּנַייאֶט וֶוערִין אַיין אוֹיבֶּערְשְׁטֶר כֹּחַ כְּלוֹמַר גָאט וֶועט דִיר ווַייזִין אַנַייאֶן פַאר שְׁטַאנְד ווִיא דוּא זָאלְשְׁט אִים דִינֶן לא ידעתו בכל אשר הרגלת בו מכחותיך אַזֶעלְכִין כֹּחַ וָואשׁ דוּא הָאשְׁט נָאךְ נִיט גְוואוּסְט מִיט אַלֶע דַיינֶע כּוֹחוֹת וָואשׁ דוּא בִּישְׁט מִיט זֵייא גִיוואוֹנְט גִיוָוארִין אַזוֹ ווִיא דֶער חָכָם שְׁלֹמֹה הַמֶלֶךְ הָאט גִיזָאגְט אִין (קהלת) חכמת אדם תאיר פניו דִיא

תאיר פניו וגו' ואז תכיר הענינים הגדולים ותראה הסודות העמוקות בזך נפשך ובר לבך והוזק אמונתך ולא תפרד משמחה מתמדת בעולמך ובאחריתך לעוצם מה שהשקפת עליו וגודל הסוד אשר נגלה לך עם העזר המגיע אליך מן האלהים יתברך וראיתי למשול לך משל קרוב יתבאר לך ממנו דמיון קצת מה שזכרתי לך והוא שתחשוב כאילו אתה במקום וממעל למקום ההוא צורה כנגד הצד שהוא נכחך ואין דרך לך לראותה בעיניך ולהשקיף עליה בחוש ראותך והגיד לך מגיד כי כאשר תעשה טס מברזל עשת ותלטשהו עד שתסיר קדרותו ותמשחהו זמן ארוך במשיחות רבות ואחר כך תעמידנו נכח פניך אז יראה לך מן הצורה העליונה מה שנעלם ממך ותוכל לראותה ולהשתעשע בנעימותה וזוהר יופיה והצורה העליונה החשובה אשר אין לך דרך לראותה בעיניך הוא חכמת הבורא יתעלה ויכלתו ויופי

כלוטשות ומייפה לטיפה ומניחה עד שתסיר חלודה בכיר ומאיר מה שכנגד נכחה ועל ידי כמה תוכל לראות הצורה הנפלאה כשתעמיד המה נכח פניך וכנגד הצורה הנפלאה. ברזל עשת ברזל זך וקלל ובלע"ז (שטאהל) למ"ה :

כי

חכמה פון דעם מענטשין דער לייכט זיין פנים ואז תכיר הענינים הגדולים אונ דענמאלט וועיסט דער קאנן גרויסע זאכין ותראה הסודות העמוקות אונ וועסט פאר שטיין דיא טיפע סודות בזך נפשך מיט דיא לויטרקייט פון דיין זייל ובר לבך אונ מיטן ריינקייט פון דיין הארץ וחוזק אמונתך אונ דורך דעם שטארקייט פון דיין אמונה ולא תפרד משמחה מתמדת אונ דוא וועסט נים אפ גישייד זיין פון איין שמחה אלע צייט בעולמך ובאחריתך אין דעם עולם אונ אויף דיין סוף דאש הייסט אויף עולם הבא לעוצם מה שהשקפת עליו פון וועגין דיא שטארקע אונ מעכטיגע זאך וואש דוא האשט גקוקט דרויף וגודל הסוד אשר נגלה לך אונ פון וועגין דעם גרויסן סוד וואש וועט דיר אנפלעקט ווערין עם העזר המגיע אליך מן האלהים יתברך מיט דיא הילף וואש וועט דיר גרייכין פון גאט יתברך וראיתי למשול לך משל קרוב אונ איך האב גיזעהן פאר דיר צו גלייכין איין נאהינטין משל כלומר אנגלייכין משל יתבאר לך ממנה אונ פון דעם משל וועט דיר אויש גילערט ווערין דמיון קצת מה שזכרתי לך אנגלייכניש צו פאר שטיין אמייל זאכין פון דעם וואש איך האב דיר דער מאנט והוא אונ דאש איז דער משל שתחשוב דוא זאלשט טראכטין כאילו אתה במקום גלייך וויא דוא בישט אויף איין ארט וממעל למקום ההוא צורה אונ איבער דעם ארט איז פאר האנדין אצורה כנגד הצד שהוא נכחך קעגין דער זייט וואש אקעגין דיר וואו דיא שטיישט ואין דרך לך לראותה בעיניך אונ דוא האשט קיין שום דרך נים וויא ארום דוא זאלשט דיא צורה קאנען זעהן מיט דיינע אויגן ולהשקיף עליה בחוש ראותך אונ עש איז דיר אום מיגליך צו קוקין אויף איר מיט דיין חוש הראיה כלומר דאש וואש דיא אויגין זעהן ווערט אן גירופין חוש הראיה והגיד לך מגיד כי כאשר תעשה טס מברזל עשת האט דיר איינער גיזאגט אז דוא וועשט מאכין איין בלעך פון הארט אונ קלאר אייזין דאש איז שטאל ותלטשהו אונ וועסט עש איין לאנג שלייפין עד שתסיר קדרותו ביז דוא זאלשט אפ מאן זיין שווארצקייט אונ זיין פסולת ותמשחהו זמן ארוך אונ זאלשט אים אלאנגע צייט שמירן בכשיחות רבות מיט פיל שמירעכין ואח"כ תעמידנו נכח פניך אונ דער נאך זאלשטו דעם בלעך שטעלין קעגין דיין פנים אז יראה לך דענמאלט וועט דיר גיוויזין ווערין מן הצורה העליונה פון דער אויבערשטע צורה כלומר פון דער צורה וואש איז איבר דיר מה שנעלם ממך דאש וואש איז פאר הוילן היינט פון דיר ותוכל לראותה אונ דוא וועסט זיא קאנען זעהען ולהשתעשע בנעימותה וזוהר יפיה אונ משעשע זיין זיך אין איר זיסקייט אונ אין איר שיינעם גלאנעץ והצורה העליונה החשובה אונ דיא אויבערשטע השובי צורה

אשר

ויופי העולם העליון אשר נעלם ממנו צורתו ותכונתו והטס העשת היא הנפש האנושית והלטישה הוא הנהגתו בהכמות ובמוסרים השכליים התורים והמשיהות הם אופני החשבון השלשים אשר זכרתי לך וכאשר תעלם על לבך ותשיבם על רעיונך תזך נפשך ויאיר שכלך ויצטייר לך כל ענין נעלם בנפשך ותראה צורות האמתות בעינים פקוחות ויפתח לך שער המעלות ויגל המסך המבדיל בינך ובין הכמת הבורא מעל עיניך וילמדך האל יתעלה הכמה רמה ומעשה מועיל ויתן לך כה אלהי כמ"ש (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה ובינה וגומר ואמר (איוב לב) אכן רוח היא באנוש ואמר (משלי ב) אם תבקשנה ככסף וכמטמונים
תחפשנה ואמר (שם) אז תבין יראת ה׳ וגו׳ :

פרק ה **אך** אם החשבון הזה הובה על האדם תמיד או בקצת הזמן מבלי קצתו אומר
בתשובת

אשר אין לך דרך לראותה בעיניך וואש איז דיר אום מיגליך צו זעהן זיא מיט דיינע אויגין והוא חכמת הבורא יתעלה דאש איז דיא הכמה פון דעם בשעפר גילויבט איז ער ויכלתו אונ זיין מאכט ויופי העולם העליון אונ דאש שיינקייט פון דעם אויבערשטין עולם אשר נעלם ממנו צורתו ותכונתו וואש עש איז פון אונז פאר הוילין זיין צורה אונז זיין אן ברייטונג והטס העשת אונ דיא שטאלינע בלעך הוא הנפש האנושית דאש מיינט מען דיא נשמה פון דעם מענטשין והלטישה הוא הנהגתו בהכמות ובמוסרים אונ דאש שלייפין מייט מען מען זאל זיא פירין אין הכמות אונ אין גוטע מדות אונ שטראף רייד והשכליים התוריים סאיי אזעלכע מדות וואש דער שכל בריינגט מיט אונ סאיי אזעלכע וואש ווערט גלערינט אויש דער תורה והמשיהות אונ דאש שמירין אופני החשבון השלשים אשר זכרתי דאש זיינען דיא דרייסיג אופנים פון חשבון וואש איך האב דיר דער מאנט וכאשר תעלם על לבך אונ אז דוא וועסט זייא אויף ברייננען אויף דיין הארץ ותשיבם על רעיונך אונ וועסט זייא ווידער קערין אויף דיינע גידאנקען תזך נפשך וועט דיין נשמה לויטער ווערין ויאיר שכלך אונ דיין שכל וועט לייכטין ויצטייר לך כל ענין נעלם בנפשך אונ עש וועט זיך דיר אויש מאלין אלע ענינים וואש איז בייא דיר פריער גיוועזין פאר הוילין כלומר אונ דוא וועסט נוט פאר שטיין אלע פאר הוילינע ענינים גלייך וויא זייא זיינען פאר דיר אויש גימאלט ותראה צורות האמיתות בעינים פקוחות אונ דוא וועסט זעהן ווארהאפטיגע צורות מיט אפינע אויגין ויפתח לך שער המעלות אונ עש וועט זיך דיר עפינען דער טויער פון דיא הויכע מעלות ויגל המסך המבדיל בינך ובין חכמת הבורא אונ עש וועט אפ גימאן ווערין דער פיר האנג וואש האט צו שייד צווישין דיר אונ צווישין דיא הכמה פון דעם בשעפער וועט דאש אפ גינומען ווערין מעל עיניך פון אפ דיינע אויגין וילמדך האל יתעלה אונ גאט גילויבט איז ער וועט דיך לערנן חכמה רמה הויכע הכמות ומעשה מועיל אונ אזעלכע ווערקין עש זאל דיר זיין דער פון אהילף ויתן לך כח אלהי אונ ער וועט דיר געבין איין געטליכע קראפט אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) ונחה עליו רוח ה׳ אונ עש וועט אויף איהם רוען דיא נבואה פון גאט רוח חכמה ובינה יראת ה׳ דער גייסט פון הכמה אונ פאר שטאנדיקייט אונ גאטש פארכט אונ איוב האט גיזאגט אכן רוח היא באנוש פאר וואר עש איז איין פאר שטאנד בייא דעם מענטשין אונ אין (משלי) שטייט אם תבקשנה ככסף ווען דוא זאלסט דיא תורה זוכין אזו וויא זילבער וכמטמונים אונ אזו וויא אבנים טובות וואש מען באהאלט זייא התפשנה זאלסטו זיא זוכין אז תבין יראת ה׳ דענמאלט וועסטו פאר שטיין אין גאטש פארכט :

אך אם החשבון הזה הובה על האדם תמיד גאר אויב דער מענטש איז תמיד חייב מיט זיין זייל חשבון

בתשוב׳ השאלה הזאת כי ההשבון חייב בו האדם כפי כח שכלו ומעל׳ הכרתו תמיד עם כל הרף עין ואם יוכל עם כל נשימותיו כדי שלא יפרד ממנו המורא והפחד והבושת מהאלהים ית׳ המשקיף עליו תמיד וילמד ממה שצוה בו האל את המלך באמרו (דברים יז) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר וגו׳ והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו וגו׳ ואמר (יהושע א׳) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו׳ ואמר (דברים ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו׳ ואמר וקשרתם לאות על ידך וכתבתם על מזוזות ביתך והזק הענין בציצית באמרו (במדבר טו) והיה לכם לציצית ואמר(שם) למען תזכרו ומה נשאר מעניני הזרוז על החשבון אשר הוא בענין זכרון הבורא שלא זרזנו בו וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגיל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לאל יתברך ואל תמעט בעיניך

השבון צו האלטין או בקצת הזמן בלתי קצתו אדר אין אטייל צייטין יוא אונ אין אטייל צייטין נים כלומר אדר נים אין אלע צייט אומר בתשובת השאלה הזאת וועל איך ענטפערין אויף דער שאלה כי החשבון חייב בו האדם אז דר מענטש איז הייב דעם השבון צו האלטין כפי כח שכלו ומעלת הכרתו וועדליג דעם כח פון זיין שכל אונ נאך דער מעלה פון זיין פאר שטאנד איז ער דרינן הייב ותמיד עם כל הרף עין אלע צייט אונ אלע אויגן בליק אונ אויב ער וועט קאנן זאל ער זיך רעכינען עם כל נשימותיו מיט אלע זיינע אטומים כדי שלא יפרד ממנו המורא כדי עש זאל זיך נים אפ שיידין פון אים די מורא והפחד והבושת מאלהים אונ דיא פארכט אונ די בושה פאר גאט יתברך המשקיף עליו תמיד וואש ער קוקט אויף אים אלע צייט וילמד אונ זאל עש אפ לערנן ממה שצוה בו האל את המלך פון דעם וואש גאט האט געבאטין דעם מלך באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר אונ ער זאל זיך די משנה תורה אויף שרייבין אויף איין ספר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו אונ זיא זאל זיין מיט אים אונ ער זאל דרינן לייענן ווייל ער וועט לעבין אונ אין (יהושע) שטייט לא ימוש ספר התורה הזה מפיך אונ דיא ספר תורה זאל ניט אפ גיטאן ווערין פון דיין מויל אונ אין (דברים) שטייט והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו׳ אונ די רייד וואש איך גביט דיר היינט זאל זיין אויף דיין הארץ אונ נאך שטייט דארטין וקשרתם לאות על ידך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אונ דוא זאלשט דיא פרשיות אן קניפין צו איין צייכין אויף דיין האנט דאש מיינט מען דיא תפילין אונ זאלסט זייא שרייבין אויף דיא בייא שטידלך פון דיין הויז מיינט מען מזוזות והזק הענין אונ ער האט גישטארקט אונ גשריבין דעם טעם דער בייא בציצית ביי דער מצוה פון ציצית באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט והיה לכם לציצית אונ עש זאל אייך זיין צו ציצית שטייט דארטין ווייטר למען תזכרו וכו׳ אום ווילין איר זאלט גידיינקען אלע מצות פון גאט זאגט דער מחבר ומה נשאר אונ וואש איז דען נאך איבר גבליבין מעניני הזרוז על החשבון פון דיא דער מאנונג אויף דעם השבון אשר הוא בענין זכרון הבורא וואש איז אין דעם ענין דאש מען זאל גידיינקען דעם בשעפר שלא זרזנו בו וואש מיר האבין דר פון נים דר מאנט כלומר דער מחבר זאגט וואו איז דען נאך איבר גיבליבין אזו אחשבון וואש פון אים קאן ארויש קומען מען זאל גידיינקן דעם בשעפר וואש מיר האבין אים אויבין נים דער מאנט אין דיא דרייסיג ערלייא השבונות וכפי זה אונ וועדליג דעם אחי מיין ברודר ראוי לך להתנהג גיהערט כו דיך

כי החשבון חייב בו האדם כו׳ תמיד עם כל הרף עין כו׳ כי אין לך שום שעה ורגע שלא יהיה נוהג באדם אחד מהחשבונות הנזכרים הן בגופו לבד או בביאה במקומות או בלומד או בהתפלל או בעסקו בעניני העוה״ז או בדבוריו וכל מעשה שיעשה ומחשבות שהיא מחשב כדי יוכל ליתן אל לבו ה׳ או בתים או כמה חשבונות ביזכרם באותו שעה ובאותו מקום דוק ותשכח: ואל תמעט בעיניך שום טובה כו׳ למ״ש לפעמים מגיע אדם מעשה טוב מפני שהדבר נראה קל בעיניו כגון הטוב נמלה או נראיים לבם ס׳

בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפי' במלה או בראייה. כי המעט ממך רב אצלו וכן בענין העבירות והקרוב שבדמיונים בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה תעתק בגלגל מילין הרבה וכן העתקת הצל באצט"רולב ואל ירבה בעיניך מעשיך ואם יהיה לשמו כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק ההשבון על כן אל תתעלם מעשות השבונך בינך ובין בוראך על גודל טובו עליך ורוב חסדיו עמך יום יום ואם לא יפנה:

(כי אם תפעל כל מע"ט כפול' מה תתן לו כי אינו צריך להם)

ה' שחושב שאינה נחשבת בעיני השי"ת לכלום ואומר א"כ למה לי לעשות ועל זה אמר ואל תמעט בעיניך שום טובה בשם החסיד ז"ל עכ"ל וז"ל החסיד בהגהת יש נוהגין ודע שהגוויין והאזכרות הנראים קלים וקטנים מאוד ובני אדם מזלזלין בהם והם עומדין ברומו של עולם ולא ישוער זה בהשערת השכל ולא יחקר במחקר האנושי ולא יושג כ"א לחכמים האמתיים קדושי עליון אשר אור אלהים נגה עליהם וכל מצוה אפילו הקלה בקלות יש לה כח וגורם במרכבה העליונה אשר משם נמשך הענין למטה בארץ ובקיומו המצוה מתעורר הכח העליון דוגמתו שרשו למעלה וגם הם מאירין לאין תכלית ומוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה ואם עושה דבר עבירה בין בדבור בין במעשה מגביר כחו ולכן צוה הקדוש ברוך הוא ואותם הגוויים והאזכרות דווקא ולא זולתם וכן כל האזכרות שבדברי רבותינו ז"ל ועל דרך זה כו' ויעלה בדעתו שהוא ממש עוסק בדוגמא של מעלה כי אף שהוא נראה קלה יש לאל ידו לעורר כח העליון ועל זה נאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ירצה כי הקב"ה חלק מכבודו להם ויפח באפם נשמת רוח חיים והחלק יתחבר בכל כמו המשיחה והחבל הקשור בראשו אחד גבוה וראשו השני למטה שמי שאוחז בראשו שלמטה ומתעסק בה בכל כחו מנענע ראשו העליון וז"ש במשנה הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה עכ"ל : ואל ירבה בעיניך מעשיך למ"ה לפעמים מניח אדם מעשים טובים מפני שחושב שכבר עשה הרבה ויחשב שדי לו והם צרכו וספוקו לאחריתו ועל זה אמר ואל ירבה בעיניך מעשיך : ואם יהיה לשמו אף על פי שעשיתם לשמו

דאי

דיך נוהג צו זיין בהרגיל החשבון עם נפשך אז דו זאלשט זיך גיוואונן חשבון צו האלטין מיט דיין זייל בכל שעה ובכל רגע לאל יתברך אין אלע שעה אונ אין אלע אויגין בליק פון גאטש וועגין ואל תמעט בעיניך שום טובה אונ לאז בייא דיר ניט וויינינג זיין קיין שום גוטש כלומר קיין שום מצוה שתעשנה לשמו אז דוא זאלשט זיא טאן פון גאטש וועגין אפילו במלה או בראייה אפילו מיט ריידין אדר זעהן פון גאטש וועגין לאז בייא דיר דאש אלץ ניט צוא קליין זיין כלומר דוא וועסט וועלין זאגין דיא מצוה וואש מען טוט מיט ריידין אדר מיט זעהן דאש איז גאר אקליינע מצוה אונ דיא מצוה איז גאר בייא גאט ניט השוב זאלסטו אזו ניט זאגין כי המעט ממך רב אצלו דען וואש בייא דיר איז וויינינג אונ קליין איז בייא אים פיל אונ חשוב וכן בענין העבירות אונ אזו איז אויך אין דעם ענין פון עבירות וואש דיר דאכט זיך עש איז גאר אקליינע עבירה אונ גאט איז גאר ניט מקפיד אויף איר אונ ער וועט דיך פר איר ניט שטראפין אבר צום אמת איז דיא עבירה ביי גאט זייער גרויש והקרוב שבדמיונים בזה אונ דאש נאהונשטע גלייכעניש איז דרינן כלומר אונ דער גלייכשטר משל איז אין דעם העתקת השמש בארץ שיעור אמה ווען די זון רוקט זיך אוועק אויף דער ערד איין אייל תעתק בגלגל מילין הרבה ווערט זיא אובין אין איר גלגל אוועק גירוקט פיל מייל וכן בהעתקת הצל אונ אזו איז אויך מיט דעם רוקן פון דעם שאטין וואש עש ווערט גיזעהן באצטר"ולב דורך דיא כלי וואש די שטערין זעהר האבין ואל ירבה בעיניך מעשיך אונ לאזין ביי דיר ניט צו פיל זיין דיינע מעשים טובים וואש דו האשט גיטאן ואם יהיה לשמו אונ ווען דוא האסט זייא שוין אפילו גיטאן פון גאטס וועגין ווארום אפט קאן זיך אמענטש טו אבטין איך האב שוין זייער פיל מצות גיטאן עש איז שוין גינוג פון מיינט וועגין אונ איך בדארף שוין מער ניט דרום זאגט דער מחבר אז דיינע מעשים טובים זאלין ביי דיר ניט פיל זיין כי במעט שבטובות שיש לו עליך ווארום דאש וויינינגשטע גוטס וואש נאט האט דיר גיטאן כפל מעשה כל יושבי העולם בטרעפט פיל מאל טאפל מער אז אלע דיא מעשים טובים וואש אלע מענטשין אין דער וועלט טוען עם דקדוק החשבון ווען דו זאלשט נאר מדקדק זיין אין דעם רעכינן

כלומר

יפנה לך בזה ביום יהיה בלילה ואם חלף לך יום א' השג בשני כמו שאמרו רז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ואמר (קהלת ט) בכל עת יהיו בגדיך לבנים :

פרק ו **אבל** מה שצריך לסמוך לחשבון עם הנפש מן המעשים אומר כי זה יהיה מן האדם כפי זכות עצם נפשו וקבולה לאורו האמת המגיעים אליך מאת אלהים יתברך כי כאשר יהיה שכל המחשב נפשו החשבון הזה זך ויבין הכונ' והחפץ בו וייחד לבו בו לאלהים יתברך יפיק רצון הבורא יתברך ויעזרהו לעשות מצותיו ויורה אותו באור החכמ' ויזהיר בזוהר השכל ויזך נגלהו ונסתרו לאלהים דומה למה שאמר איוב (איוב כט) צדק לבשתי וילבשני וגומר ואז

דאי נאו הכי אינם נחשבים לכלום ומוטב שנהפכה שליתו על פניו כמ"ש בהקדמת המחבר ואם יארע על הכוונה כהסד לא יהיה המעשים מקובלים ואף אם ירבו ויתמידו ע"ש : כי במעט שבטובות כו' ר"ל הקטנה שבטובות בעוהם הקב"ה עם אדם אחד כפלי כפלים הוא יותר מכל מעשים טובים מה שבני אדם עובים וא"כ איך ירבו מעשיך בעיניך :

כי כאשר כו' יפיק רצון הבורא יתברך כמ"ש חז"ל הבא לטהר מסייעין אותו מן השמים כו' : צדק לבשתי וילבשני כי אני

כלומר ווען דוא זאלסט נאר רעכט זיך ברעכינען וועסטו זעהן אז אלע מעשים טובים וואש אלע מענטשין פון דער וועלט טוען שטייט ניט צו באצאלין די קלענשטע טובה וואש דער בשפער טוט נאר איין מענטשין על כן אל תתעלם מעשות חשבונך דרום זאלסטו זיך ניט פאר הוילין פון צו מאכין דיין חשבון בינך ובין בוראך צווישין דיר אונ צווישין דיין בשעפר על גודל טובו עליך אויף דעם גרויש גוטש וואש ער האט דיר גיטאן ורוב חסדיו עמך יום יום אונ זיין פיל גינאד וואש ער טוט דיר אלע טאג ואם לא יפנה לבך בזה ביום אונ ווען דו קאנשט ניט ליידיג מאכין דיין הארץ דער צו בייא טאג כלומר ווען דוא האסט ניט צייט בייא טאג דער צוא יהיה בלילה לאז דאש זיין בייא נאכט ואם חלף לך יום אחד אונ ווען עש איז בייא דיר אוועק גיגאנגן איין טאג וואש דוא האשט ניט גיהאלטין דעם חשבון השג בשני גרייך עש אין דעם אנדערין טאג אזו וויא אונזרע חכמים ז"ל האבין גיזאגט שוב יום אחד לפני מיתתך טוא תשובה איין טאג פאר דיין טויט אונ אין (קהלת) שטייט בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלע צייט זאלין דיינע קליידר ווייש זיין דאש מיינט מען ער זאל תמיד תשובה טאן :

אבל מה שצריך לסמוך לתשבון עם הנפש מן המעשים אבר וואש פאר מעשים גהערין צו דעם חשבון וואש מען זאל האלטין מיט זיין זייל כלומר נאך דעם אז ער האט שוין גיחשבינט דיא חשבונות וואש אויבין שטייט וואש פאר איין מעשים גהערין דער צוא אומר וועל איך זאגין כי זה יהיה מן האדם דאש קאן זיין פון דעם מענטשין כלומר דאש קאן דער מענטש טאן כפי זכות עצם נפשו וועדליג דאש לויטרקייט פון זיין זייל וקבולה לאורו האמת אונ וועדליג זיא איז מקבל דיא ווארהאפטיגע ליכטיקייט מאת האלהים יתברך פון גאט יתברך כי כאשר יהיה שכל המחשב עם נפשו החשבון הזה דען אז דער שכל פון דעם מענטשין וואש רעכינט מיט זיין זייל דעם חשבון זך וועט זיין קלאר ויבין הכוונה והחפץ בו אונ וועט פאר שטיין וואש די כוונה איז פון דעם חשבון אונ וואש מען בגערט דורך דעם חשבון וייחד לבו בו לאלהים יתברך אונ וועט זיין הארץ דרינען פאר אייניגן צו גאט יתברך יפיק רצון הבורא יתברך וועט ער אויש ציהן דעם ווילין פון דעם בשעפר יתברך כלומר וועט ער טאן אזו ווי דר ווילין פון דעם בשעפר איז ויעזרהו לעשות מצותיו אונ גאט וועט אים העלפין ער זאל קאנן טאן זיינע מצות ויורה אותו באור החכמה אונ וועט אים ווייזין אדר לערנן מיט דער ליכטיקייט פון חכמה ויזהיר בזוהר השכל אונ וועט אים לייכטין מיט דעם ליכט פון דעם שכל ויזך נגלהו ונכתרו אונ וועט אים קלאר מאכין אז ער זאל טאן זיינע מע אונ פאר בארגינע זאכין לאלהים פון גאטש וועגין דומה למה שאמר איוב אונ עש איז גלייך

ואז תשקוט ותנוח מחשבתו מדאגות העולם ושביותיו וישמח בעבודת הבורא יתברך ויגיל במה שהשקיף עליו מסודות החכמה ומאוריה ויאשר נפשו על מה שהגיע אליו מידיעת אמתת העולם התחתון והעולם העליון ומחשבות האלהים הטובה והנהגתו וקיום גזירתו בבריאותיו כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים סד) ישמח צדיק בה׳ וחסה בו ואמר (שם קה) ישמח לב מבקשי ה׳ ואמר (ירמיה ט) אל יתהלל חכם בחכמתו וגומר ואמר (שם) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וזאת היא המדרגה עליונה שבידיעת האל יתברך כי מי שידעהו באמת ידבק בעבודתו וביראתו כפי ידיעתו בלבו ובמצפונו ויתקיימו לו חובת הלבבות והאברים בלי טורח ובלי עמל אך בהריצות והשתדלות וזריזות כמו שאמר דוד (תהלים קיט) חשתי ולא התמהמהתי וגומר ובו אמר החכם (משלי ג)

אשרי

אני רציתי להלביש עצמי בצדק וילבישני הש״י כפי רצוני : וישמח בעבודתו ויגיל כו׳ כי זהו העיקר בעבודת הבורא כמ״ש תחת אשר לא עבדת את ה׳ בשמחה וגומר וכן כמה פסוקים שהביא המחבר במקומות אין מספר וכבר כתבתי שהאר״י ז״ל זכה לרוח הקודש ויתר מדרגותיו בעבור שהיה בשמחה במצותיו ובעבודתו יתברך כ״כ בעל״ה והאלהים ית׳ ישימנו מהם ויכניסנו בכתותיהם ברחמיו אמן :

אבל

גלייך צו דעם וואש איוב האט גיזאגט צדק לבשתי מיט גירעכטיקייט האב איך מיך אן גיקלייד וילבישני האט ער מיך גימאכט אן קליידין כלומר האט ער מיר גיהאלפין איך זאל נאך מער מעשים טובים קאנן טאן ואז תשקוט ותנוח מחשבתו אונ דענמאלט וועט זיינע גידאנקן שטיל אונ גירואט זיין מדאגות העולם פון דיא דאגות פון דעם עולם ושביותיו אונ פון זיינע גילוסטיקייט וישמח בעבודת הבורא יתברך אונ ער וועט זיך פרייען אין די דינשט פון דעם בשעפר יתברך ויגיל במה שהשקיף עליו מסודות החכמה ומאוריה אונ וועט זיך פרייען פון וועגין וואש דער בשעפר האט אים גימאכט לוגין פון דיא סודות פון חכמה אונ פון איר ליכט כלומר ער וועט זיך פרייען איבער דיא סודות פון חכמה וואש דער בשעפער האט אים גימאכט גיוואר ווערין ויאשר נפשו אונ וועט זיך זעלבשט לויבין על מה שהגיע אליו אויף דעם וואש ער האט גיגרייכט מידיעת אמיתת העולם התחתון פון דעם ווארהאפטיגין ווישין שאפט פון דעם אונטערשטין עולם והעולם העליון אונ פון דעם אויבערשטין עולם ומחשבות האלהים הטובה אונ פון דיא גוטע מחשבה פון גאט והנהגתו אונ ווי ער איז זיך נוהג מיט דעם עולם וקיום גזירתו בבריאותיו אונ וואש עש האט אקיום וואש ער האט גוזר גיוועזן אין זיינע בשעפניש אזו וויא דוד המלך האט גיזאגט אין (תהלים) ישמח צדיק בה׳ דער צדיק טוט זיך פרייען מיט דער דינשט פון גאט וחסה בו אונ טוט זיך אין אים בשיצין אונ נאך האט ער גיזאגט אין (תהלים) ישמח לב מבקשי ה׳ עש וועט זיך פרייען דאש הארץ פון דיא וואש זוכין גאטס דינסט אונ (ירמיה) האט גיזאגט אל יתהלל חכם בחכמתו וכו׳ דער חכם זאל זיך ניט בריםן מיט זיין חכמה שטייט ווייטער כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי נאר דער מיט זאל זיך איינר לויבין מיט גאט צו פאר שטיין אונ צו קענען וזאת היא המדריגה העליונה אונ דאש איז דיא העכשטע מעלה שבידיעת האל יתברך פון דעם וויסין שאפט פון גאט יתברך כי מי שידעהו באמת דען דער וואש ווייש אים באמת ידבק בעבודתו דער וועט זיך בהעפטין אין זיין דינסט וביראתו אונ אין זיין פארכט כפי ידיעתו בלבו ומצפונו ווערליג זיין וויסין שאפט וואש ער האט אין זיין הארץ אונ אין זיינע מחשבות ויתקיימו לו חובות הלבבות והאברים אונ וועט קאנען האלטין דיא מצות וואש מען איז חייב צוא טאן מיט דיא הערצער אונ מיט דיא אברים בלי טורח ועמל אן טירחא אונ אן מידיקייט אך בהריצות והשתדלות וזריזות נייערט מיט שארפין פאר שטאנד אונ מיט פלייסיקייט אונ מיט גישווינדיקייט אזוא וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט חשתי ולא התמהמהתי איך האב מיך

גיאיילט

החכם (משלי ג) אשרי אדם מצא חכמה ואמר (תהלים קו) אשרי שומרי משפט ונומר והאלהים יתברך ישימנו מהם ויכניסנו בכתותיהם (ס"א בחנותם) ברחמיו אמן:

נשלם השער השמיני תהלה לאל יתברך

השער התשיעי

בפרישות מן העוה"ז והטוב לנו ממנו

וזה פתח השער

אמר המחבר מפני שהקדמנו לדבר בחשבון האדם עם נפשו והיתה הפרישות מן העולם אחד מאופני החשבון ראיתי לסמוך לו באור מיני הפרישות ותוכן חיוב מה שהוא חובה מטנה על אנשי התורה בעבור מה שיש בו מתקנת התורה והעולם ומנוחת הנפשות והגופות בשני העולמים וראוי לנו לבאר מדברי הפרישות שבעה ענינים האחד מה היא הפרישות הכוללת וצורך אנשי העולם אליה והשני בגדרי הפרישות המיוחדת וצורך אנשי התורה אליה והשלישי לכמה כתות נחלקים הפרושים בפרישות והרביעי בבאור תנאי הפרישות והחמישי במה שיאות

ניאַיילְט צו טָאן דַיינֶע מִצְוֹת אונ הָאבּ נִיט גִיזַאמְט וכו אמר החכם אונ פון דֶעם הָאט דֶער חָכָם שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ גִזָאגְט אִין (משלי) אשרי אדם מצא חכמה וואול דֶעם מֶענְטְשִׁין וָואשׂ עֶר הָאט דִיא חָכְמָה גִיקְרִיגְן אונ אִין (תהלים) שְׁטֵייט אשרי שומרי משפט וגו' וואול דִיא זֶעלְבִּיגֶע וָואשׂ הִיטְן דֶעם מִשְׁפָּט אונ ווִי וַוייטֶר שְׁטֵייט דָארְטְן הָאט דֶר מְחַבֵּר גִבֶּעטְן והאלהים יתברך ישימנו מהם אונ גָאט יִתְבָּרַךְ זָאל גֶעבִּין אַז מִיר זָאלִין אויךְ זַיין פון דִי זֶעלְבִּיגֶע ויכניסנו בכתותיהם אונ זָאל אונז אַרַיין בְּרֵיינְגֶן צְווִישְׁן זֵייעֶרֶע כִּתּוֹת אונ דָאשׂ זָאל עֶר טָאן ברחמיו מִיט זַיין דֶער בַּארְמִיקַייט אָמֵן:

אמר המחבר הָאט גִזָאגְט דֶער מְחַבֵּר מפני שהקדמנו לדבר בחשבון האדם עם נפשו וַוייל מִיר הָאבְּן אויבִּין גִיזָאגְט פון דֶעם חֶשְׁבּוֹן וָואשׂ דֶער מֶענְטְשׁ זָאל הַאלְטִין מִיט זַיין זֵייל והיתה הפרישות מן העולם אחד מאופני החשבון אונ אֵיינְשׂ פון דִיא אוֹפַנִים פון חֶשְׁבּוֹן אִיז דָאךְ אַז מֶען זָאל זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פון דֶר וֶועלְט ראיתי לסמוך לו דְרוּם הָאבּ אִיךְ גִיזֶעהְן דֶר בַּייא צו שְׁטֶעלְן באור מיני הפרישות דָאשׂ בַּשֵׁיידְנִישׂ ווִיפִיל מִינֵי פְּרִישׁוּת עֶשׂ אִיז פַאר הַאנְדִין ותוכן חיוב מה שהוא חובה מטנה על אנשי התורה אונ דֶעם חִיוּב וָואשׂ דוּא וָואשׂ הַאלְטִין דִיא תּוֹרָה זַיינֶן שׁוּלְדִיג דֶער פון בעבור מה שיש בו מתקנת ה־ו־ה והעולם וַוייל אִין דֶעם פְּרִישׁוּת אִיז פַאר הַאנְדִין וָואשׂ קוּמְט צוּא נִיץ דֶעם מֶענְטְשְׁן צוּא דֶער תּוֹרָה אונ צוּא דֶעם עוֹלָם ומנוחות הנפשות והגופות בשני העולמים אונ דִיא לַייבֶּער אונ דִיא גוּפִים וֶועלִין גִירוּעֶט זַיין אִין בֵּיידֶע וֶועלְטִין וראוי לנו לבאר מדברי הפרישות אונ מִיר בַּדַארְפִין פִין דִיא זַאכִין פון פְּרִישׁוּת בַּשֵׁיידִין שבעה ענינים זִיבִּין זַאכִין האחד אֵיינְשׂ אִיז מה היא הפרישות הכוללת וָואשׂ אִיז דָאשׂ אָפּ שֵׁיידוּנְג וָואשׂ גֵייט אָן אַלֶע מֶענְטְשִׁין גְלַייךְ וצורך אנשי העולם אליה אונ וִויא אַרוּם בַּדַארְפִין עֶשׂ דִיא לַייט נֵייטִיג הָאבִּין והשני אונ דָאשׂ אַנְדֶרֶע אִיז בגדרי הפרישות המיוחדת וִויא וַוייט דָאשׂ פְּרִישׁוּת גְרֵייכְט וָואשׂ עֶשׂ גֵייט נָאר אָן דִיא בַּזוּנְדֶערֶע לַייט וצורך אנשי התורה אליה אונ וִויא דִיא גִילֶערִינְטֶע לַייט בַּדַארְפִין עֶשׂ נֵייטִיג הָאבִּין והשלישי אונ דָאשׂ דְרִיטֶע אִיז לכמה כתות נחלקים הפרושים בפרישות אויף וִויפִיל כִּיתּוֹת וֶוערִין גִיטֵיילְט דִיא פְרוּמֶע לַייט אִין זֵייעֶר אָפּ שֵׁיידוּנְג פון דֶער וֶועלְט והרביעי בביאור תנאי הפרישות אונ צוּם פֶערְטִין וֶועט בַּשֵׁייד וֶוערִין דִי תְּנָאִים ווִיא מֶען אִיז זִיךְ

שיאות לתורתנו מן הפרישות והששי במה שבא בספר התורה וספרי הנביאי' מדברי הפרישות והשביעי בהפר' שיש בין קדמונינו ואבותינו ובינינו בפרישות :

פרק א **אבל** מהות הפרישו' הכוללת וצורך אנשי העוה"ז אליה אומר בתשובת השאלה הזאת כי הפרישות שם תחתיו ענינים והשם כנוי מגולה והענין סוד מסתור וכאשר יסירו אדרתו (ס"א אדמתו) ויתירו חותמו יראה מסתור ענינו ותגלה מגמתו וגדר הפרישות בלשון סתם הסימת תאות הנפש והמנע מן הדבר הנפרש ממנו עם היכולת עליו והזדמנותו לעילה המחייבת זה ונאמר

אבל מהות · פה הוא הפרישות כו' : אומר כי הפרישות שם תחתיו ענינים ור"ל המלה זה של פרישות הוא שם על כל מיני פרישות שכלם נקראים בשם זה שהוא פרוש אבל תחתיו כשתעיין היטב , למה הוא פורש מזה הדבר המלה התחתיו כמה ענינים שאינם דומים זה לזה : והשם כנוי מגולה ר"ל כל השמות של כל דבר הוא רק כנוי מגולה שנקרא כך בפי האדם והענין ופירושו הוא נסתר ונעלם בתוכו : וכאשר יסירו אדרתו ר"ל מלבושו ומכסהו שמכסה אותו : יראה אזי נראה ונתגלה ונודע ענינו : וגדר הפרישות כו' ופי' מלת פרישות בסתם לכל מיני פרישות הוא הסימת תאות הנפש שהותה עצמו ופורש מן הדבר · עם היכולת עליו אף על פי שיש יכולת בידו ומזומן לפניו לעשותו רק שהוא

נוהג אין דעם אפ שיידונג והחמישי אונ דאש פינפטע איז כמה שיאות לתורתנו מן הפרישות אין דעם וואש עש איז רעכט צו אונזער תורה מען זאל זיך נוהג זיין מיט פרישות והששית אונ דאש זעקסטע איז במה שבא בספר התורה וספרי הנביאים מדברי הפרישות וואש אין דער תורה אונ אין דיא ספרים פון דיא נביאים ווערט גיזאגט פון דעם פרישות והשביעי אונ דאש זיבעטע איז בהפרש שיש בין קדמונינו ואבותינו וואש דער חילוק איז צווישין אונזערע ערשטע לייט אונ אונזערע עלטערין ובינינו אונ צווישין אונז בפרישות אין דעם אפ שיידונג :

אבל מהות הפרישות הכוללת אבער וואש איז דיא אפ שיידונג וואש אלע מענטשן גייט אן וצורך אנשי העולם הזה אליה אונ דיא מענטשין פון דער וועלט בדארפין צוא איר כלומר זייא בדארפין אין זיך האבין דאש פרישות אומר וועל איך זאגין בתשובת השאלה הזאת אין דעם ענטפער אויף דער שאלה כי הפרישות שם אז דאש אפ שיידונג איז איין נאמען כלומר דאש ווארט פרישות ווערט גירופין אויף אלערלייא מינים פון פרישות תחתיו ענינים אונ אינטער דעם נאמען ווערין זאבין פאר שטאנדין דאש הייסט אז דוא וועסט אויף דעם גוט מעיין זיין פון וואש ער שיידט זיך אפ אונ נאך וואש ער שיידט זיך אפ וועסטו געפינען פיל עליייא ענינים וואש איינש צום אנדערין איז ניט גלייך והשם כנוי מגולה אונ דער נאמען פון דעם איז איין ווארט וואש אנפלעקט אונ בקענט איז והענין אונ דאש פירוש דער פון סוד מסתור איין פאר בארגענעם סוד וכאשר יסירו אדרתו אונ אז מען וועט אפ טאן זיין דעק ויתירו חותמו אונ מען וועט אויף בינדין זיין החתימה כלומר ווייל דיא זאך איז פאר בארגין איז גלייך וויא דרויף איז איין דעק אונ איין החתימה אונ אז מען וועט עש אפ טאן יראה מסתור ענינו וועט גיזעהן ווערין זיין פאר בארגענע זאך ותגלה מגמתו אונ עש וועט אנפלעקט ווערין זיין כוונה וויא מען מוז עש פר שטיין וגדר הפרישות אונ דאש בשיידעניש פון דעם ווארט פרישות איז חסימת תאות הנפש ער פאר שליסט אונ האלט איין דאש גילושטיקייט פון דעם נפש והמנע מן הדבר הנפרש ממנו אונ פאר מיידט זיך פון דער זאך וואש ער שיידט זיך אפ פון דעם עם היכולת עליו האטשי ער האט יכולת צו טאן דיא זאך והזדמנותו אונ די זאך איז אים אן גיבריים אונ ער שיידט זיך פארט אפ דער פון לעילה המחייבת זה פון וועגין אטעם וואש איז אים דאש מחייב כלומר מחמת ער האט עפיש אטעם וואש ער איז מחויב ער זאל זיך דער פון אפ שיידין ונאמר אונ עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארן הפורש איין אפ שיידר הייסט מי שיכול דער וואש קאן דיא זאך טאן והניח

ונאמר הפורש מי שיכול והניח והעילה המחייבת חסימת תאות הנפש מתחלקת לשני חלקים אחד מהם כולל האדם והרבה מבעלי חיים והשני מיוחד באנשי התורה מן המדברים והפרישו' הכוללת הוא הנהוג בה לתקנת גופינו והסדרת עניניו כמו הנהגת המלכים בדתי המדינות והנהגת הרופאים לבריאים ולחולים והנהגת כל איש שכל את נפשו בחסימת תאותו מן המאכל והמשתה ומשגל והמלבו' והדבור ושאר תנועותיו ואופני תענוגיו והפרישו' המיוחדת היא שהורתה עליה התורה והשכל לתקנת נפשותינו לעולם הבא כאשר אבאר במה שאני עתיד לדבר בעזרת האל יתברך אך אופני הצורך אל הפרישות הכוללת הוא בעבור מה שהקדמנו בשער השלישי מן הספר הזה כי חפץ הבורא יתעלה בבריאת מין האדם היה

שאת פורש ממנו דאל"כ איננו ראוי ליקרא בשם זה של פורש כמו שנאמר שפורש הוא מי שיוכל לעשותו והניחה ועילה מחייבת זה שיש לו איזה טעם וסיבה למה הוא פורש ממנו רק שאין הטעמים והסיבות שוות למה מניחה והוא מפרש הטעמים ואמר: והעילה המחייבת כו' · כמו הנהגת המלכים · כי אלמלא מוראו איש את רעהו חיים בלעו: והנהגת כל איש שכל ר"ל איש חכם ומשכיל: את נפשו · את עצמו להסוס תאוותיו לתקנת הגוף אע"פ שלא נצטוה עליו: שהקדמנו בשער הג' · פ"ט ע"ש זה הדבר באורך ובפירושנו שם התענוג · ומזה נראה שאין גוף הדבר המאוס רק כדי להעמיד המין שלא יפסוק לכך ניתן התענוג בזה כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה אלו הנסקלין ע"ש

והניח אונ לאזט זיא אוועק אונ טוט זיא ניט דער היישט איין אפשיידר זאגט דער מחבר והעילה המחייבת חסימת תאות הנפש אונ דער טעם וואש איז מחייב אז מען זאל פאר שליסן אונ איין האלטן דאש גלוסטיקייט פון דעם לייב מתחלקת לשני חלקים דאש ווערט גטיילט אויף צוויא חלקים אחד מהם איינש פון דיא צוויא כולל האדם והרבה מבעלי חיים איז כולל דעם מענטשין אונ פיל פון דיא לעבעדיגע בשעפענעש והשני מיוחד באנשי התורה מן המדברים אונ דאש אנדערע גייט נאר אן די מענטשין וואש לערנען והפרישות הכוללת אונ דאש אפשיידונג וואש איז כולל אלע מענטשין הוא הנהוג בה לתקנת גופינו דאש איז וואש מען באראך זיך אין איר נוהג זיין פון דער תקנה פון אונזרע גופים וועגין והסדרת עניניו אונ כדי אונזערע זאכין זאלין זיין מיט ארעכטין סדר כמו הנהגת המלכים בדתי המדינות גלייך וויא דיא מלכים זיינן זיך נוהג אין די ריכט אונ גיזעצין פון דיא מדינות כדי זייער פירונג זאל זיין מיט ארעכטין סדר ווארום דיא לייט זאלין ניט מורא האבין פאר דעם מלך מיט דיא הארין וואלט איינש עש אנדרע גיהרגת והנהגת הרופאים לבריאים ולחולים אונ אזו ווי די דאקטורים זיינן זיך נוהג מיט גיזונטע אונ קראנקע כלומר דעם גזונטין זאגט ער אן ער זאל דאש אונ דאש ניט עסין כדי ער זאל ניט קראנק ווערן אונ דעם קראנקין זאגט ער דאש זאלשטו עסין ועשטו גיזונט ווערן והנהגת כל איש שכל את נפשו אונ וויא איטליכר מענטש וואש האט שכל איז זיך נוהג בחסימת תאותו מן המאכל והמשתה איין צו האלטין זיין גילוסטיקייט אין עסין אונ אין טרינקען והמשגל אונ פון תאוות המשגל והמלבוש והדבור אונ פון קליידין אונ ריידין ושאר תנועותיו ואופני תענוגיו אונ זיינע אנדרע תנועות אונ אלערליי אופנים פון זיינע תענוגים טוט אלין דרינען דער פאר שטאנדיגער מאן ניט נאך געבין זיין גילוסטיקייט וואש אים גילוסט זיך אינ דאש טוט ער אלץ פון זיין גוף תקנה וועגין והפרישות המיוחדת אונ דאש בזונדרליבע פרישות וואש גייט ניט אן די גאנצע וועלט היא איז דאש שהורתה עליה התורה והשכל וואש דיא תורה אונ דער שכל לערינט אונז לתקנת נפשותינו לעולם הבא פון דער תקנה פון אונזר נשמה וועגין אויף עולם הבא כאשר אבאר במה שאני עתיד לבאר בעזה"י אזו וויא איך וועל בשיידין ווייטר מיט גאטש הילף אך אופני הצורך אל הפרישות הכוללת נאר די אופנים וואש מען בדארף נייטיג צו דעם פרישות וואש גייט דיא גאנצע וועלט אן הוא איז דאש בעבור מה שהקדמנו בשער השלישי מן הספר הזה ווייל מיר האבין שון אויבין גיזאגט אין דעם דריטן שער פון דעם

ספר

ע"ש באריכות וכן הוא בענין האכילה שאחר האכילה נפסק התענוג מהאכילה להורות שהיא רק לקיום הגוף ולא לתענוג: גם את העולם נתן בלבם · שיתאוו לדברי העולם כדי ליבנו כמ"ש נעיל

היה ליסר הנפש ולנסותה בעוה"ז בעבור שתזדכך ותהיה בתכונת המלאכים הקדושים כמ"ש (זכריה ג) אם בדרכי תלך וגו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה וחייבה החכמה נסות הנפש בגופות עפריות מקבלות הגידול והתוספת במצוע המזונות הראויים להם והרכיב הבורא יתברך בנפשות האנושיות כח תאוה תכספנה בו למזון המוכן להם בעוה"ז להעמידם ולתקנם כל ימי חבורם והרכיב בהן עוד כח אחר תכספנה למשגל להיות מן האיש תמורתו בעולם ונתן הבורא יתברך לאדם שכר עליהם התענוג בהם והפקיד עליו היצר להניע אותו אל המאכל והמשתה והמשגל ואל כל התענוגים והמנוהות אשר בהם תקנת גופו כמו שאמר (קהלת ג) גם את העולם נתן בלבם וגו' וכאשר גבר היצר על השכל ונמשכה הנפש אליו נמתח באדם אל הרבויים המביאים להפסדת ענינו והריסת

ספר כי חפץ הבורא יתעלה בבריאת מין האדם היה אז דער באשעפר יתעלה האט דרום גיוואלט צו באשאפין דעם מענטשין ליסר הנפש ולנסותה בעולם הזה צוא שטראפין דעם נפש אונ צו פרובין זיא אויף דער וועלט אויב זיא וועט גיין אין גוטין בעבור שתזדכך כדי ווענין זיא זאל גילייטערט ווערין ותהיה בתכונת המלאכים הקדושים אונ זיא זאל זיין אין דר מעלה פון דיא הייליגע מלאכים אזו וויא עש שטייט אין (זכריה) אם בדרכי תלך אויב דוא וועשט גיין אין מיינע וועגין ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה וועל איך דיר געבין אז דו זאלישט קאנען גיין צווישן דיא שטייענדיגע מלאכים וחייבה החכמה אונ דיא חכמה פון גאט האט פאר שטאנען נסות הנפש בגופות עפריות יער זאל פרובין די נשמה אונ זאל זיא גיוואונן צוא זיין אין איין גוף וואש איז פון דער ערד מקבלות הגידול והתוספת וואש דער גוף איז מקבל דאש וואקסין אונ מערין כלומר וואש דער גוף קאן וואקסין אונ מערין זיך אין כח במצוע המזונות הראויים להם דורך די מיטיל שפייז וואש איז ראוי צו זייא והרכיב הבורא יתברך בנפשות האנושית אונ דער באשעפער יתברך האט איין גיפלאנצט אין דיא מענטשינש נשמות כח תאות איין כח פון גילוסטיקיים תכספנה בו למזון המוכן להם זיא זאל מיט דעם גילוסטין צוא דעם שפייז וואש איז פאר זייא אן גיברייט אויף דער וועלט להעמידם ולתקנם כל ימי הבורם כדי זייא זאלין קאנן בשטיין אזו לאנג וואש דער גוף מיט דער נשמה זיינן פאר בונדין והרכיב בהן עוד כח אחר אונ ער האט אין זייא נאך איין אנדר כח איין גיפלאנצט תכספנה בו למשגל זייא זאלין מיט דעם כח גילוסטין צו איין אשה להיות מן האיש תמורתו בעולם כדי עש זאל פון דעם מענטשין ארויש קומען איין אנדערר אויף דער וועלט כלומר ער זאל האבין קינדר וועט זיין אישוב אויף דער וועלט ונתן הבורא יתברך לאדם שכר עליהם אונ דר באשעפר יתברך האט גיגעבין צום מענטשין איין שכר פאר דיא וועלטליכע זאכין התענוג בהם דעם תענוג וואש ער האט דער פון והפקיד עליו היצר אונ האט איבער אים גישטעלט דעם יצר הרע להניע אותו אל המאכל והמשתה והמשגל ער זאל אים דער וועקן צו עסין אונ טרינקען אונ צו תאוות המשגל ואל כל התענוגים והמנוהות אונ צו אלע תענוגים אונ מנוחות אשר בהם תקנת גופו וואש דורך זייא איז דיא תקנה פון זיין גוף כלומר וואש דורך זייא קאן דער גוף אקיום האבין אזו וויא עש שטייט אין (קהלת) גם את העולם נתן בלבם ער האט אויך גיגעבין אין זייער הארץ אז זייא זאלין גילושטין אויף דיא זאכין פון דעם עולם וכאשר גבר היצר על השכל אונ אז דער יצר הרע שטארקט זיך איבער דעם שכל ונמשכה הנפש אליו אונ דאש נפש ציהט זיך צו אים נמתח באדם אל הרבויים נייגט זיא זיך ביא דעם מענטשין צוא פילקיים דאש הייסט

והריסת גופו ונצטרך בעבור זה למדת הפרישות מן התענוגים והמנוחות כדי שישתוו ענינו ויהיו דבריו על הסדר בעוה"ז בלקיחת המזון ויהיה משובח עליו כמו שאמר (תהלים קיב) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט ולפי שנצטרך המין האנושי לנהוג בפרישות אשר בו תקנתו בעולם הזה בקחתו הצורך ממנו היה בדין להיות בעולם פרושים גמורים נבדלים ונגזרים מעסקי העולם ילמד מהם כל מין ממיני האדם כפי צורכו וכראוי למנהגו ומדותיו ואין תקנת העולם שיהיו כל אנשיו נוהגים בפרישות כי זה מביא לעזיבת ישוב העולם ולהפסק הזרע

וכבר

לעיל: יכלכל דבריו במשפט · פירוש במשפט ובצדק כלומר בדרך בינוני · יכלכל ל' הנהגה: ולפי שנצטרך כו' היה בדין להיות בעולם פרושים כו' · ר"ל בעבור שיש כמה ב"א שהרגל נעשה תמיד כטבע אצלם להרבות במיני התענוגים הן במאכל הן במשתה ובמדות רעות ומגונות עד שנפלו לכמה רעות והשחתת גופם ולמיתה קודם זמנם וסבורים שאין יכולין למנוע מהם לכך נתן הש"י בלב כמה ב"א להיות פרושים גמורים זה ממדה זו וזה ממדה זו ונבדלים מהנה לגמרי ויכול כל אדם ללמוד מהם מדות וכו'

הייסט זיא זאל האבין מער איידער זיא בדארף נייטיג המביא להפסדת ענינו וואש דאש פילקייט ברייגנט אים צו פאר דארבין זיין פירונג והריסת גופו אונ זיין גוף זאל צו פירט ווערין ונצטרך בעבור זה אונ דורך דעם בדארפין מיר למדת הפרישות מן התענוגים והמנוחות צו דער מדה פון אפ שיידונג פון דיא תענוגים אונ מנוחות כדי שישתוו ענינו כדי זיינע זאכין זאלין זיך פר גלייכין כלומר בדי זיינע ענינים זאלין בלייבין אויף אמיטל מעסיגין דרך ויהיו דבריו על הסדר בעולם היה בלקיחת המזון אונ זיינע זאכין זאלין זיין אויף דער וועלט אויף ארעכטין סדר מיט זיין נעמן דאש שפייז כלומר מיט זיין עסין אונ טרינקן ויהיה משובח עליו אונ ער וועט דרויף גלויבט זיין אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) טוב איש חונן ומלוה עש איז גוט אמענטש וואש ער לייט זעליגט אונ לייט געלט דעם ארום מאן יכלכל דבריו במשפט ער פירט אונ פאר זארגט זיין זאך מיט רעכטין אונ מיטל מעסיג ולפי שנצטרך המין האנושי לנהוג בפרישות אונ ווייל די מענטשין בדארפין נייטיג נוהג צו זיין זיך מיט אפ שיידונג פון איבריגע אום נוציגע זאכין אשר בו תקנתו בעולם הזה וואש דורך דעם איז זיין תקנה אויף דער וועלט בקחתו הצורך ממנו אז ער וועט נעמן פון די וועלטליכע זאכין נאר וואש-ער בדארף נייטיג איז דאש זיין תקנה כלומר ווייל עש איז פאר האנדין פיל מענטשין וואש האבין זיך זייער גוואונט מיט די תאוות עולם הזה איז דאש שוין גיווארין ביי זייא וויא אטבע אונ זיינען ארריין גיפאלין אין פיל שלעכטע מדות אונ דער מיט פאר דארבין זייא זייער גוף אונ שטארבין פאר דער צייט אונ זייא מיינען אז עש איז שוין ניט גימאלט אפ צו גיוואונן זיך פון דיא תאוות היה בדין דרום איז גיוועזן דער דין כלומר דרום האט השם יתברך דיא מענטשין אין זייער הארץ גיגעבין אדר אזו איז דער פשט היה בדין דרום גיט דער שכל מיט להיות בעולם פרושים גמורים אז עש זאל זיין אויף דער וועלט רעכטע פרושים נבדלים ונגזרים מעסקי העולם וואש זייא זאלין זיין גאר אפ גשייד פון דיא וועלטליכע זאכין ילמד מהם כל מין ממיני האדם כדי אלערלייא מענטשין זאלין זיך פון זייא אפ לערנען אז ער זאל נים וועלין פון דיא וועלטליכע זאכין נאר כפי צרכו וויפיל ער בדארף נייטיג וכראוי למנהגו ומדותיו אונ ווערליג עש שיקט זיך צוא זיין גיזונדיקייט אונ זיינע נאטורין ואין תקנת העולם שיהיו כל אנשיו נוהגים בפרישות אבער דיא וועלט קאן קיין תקנה ניט האבין ווען אלע מענטשין זאלין זיך אפ שיידין פון דער וועלט כי זה מביא לעזיבת ישוב העולם ווארום דאש ברייננגט אז דער ישוב פון דער וועלט זאל פאר לאזט ווערין ולהפסק הזרע אונ עש זאל נפסק ווערין דיא קינדער פון דיא מענטשין כלומר אז אלע לייט זאלין זיין רעכטע פרושים וואלט דער ישוב פון דער וועלט פאר לאזט גיווארין אונ מענטשין

וואלטי

ויחלק בעיניו שיוכל להכרית טבעו לגמ' אבל יהפוך להקך בינוני כמו שיש כמה מיני בעלי מלאכות בעולם וכן יש מדינות שמגון בהם סגולות ומלאכות פרטיים שאין באחרת כדי שיסתפקו זה מזה : וק"ל

וכבר אמר הכתוב (ישעיה מה) לא תהו בראה לשבת יצרה כי הפרישות פנה מפנות העולם וצורך המדברים אליה כצרכם אל שאר החכמות והמלאכות אשר יתיחד בכל אחת מהם עם מבלתי עם אחר כדי שיהנו בני אדם ותקח כל כת כפי צרכה והראוי לה מהן ואין תקנת העולם שיתיחדו כל אנשיו בחכמה אחת ולא במלאכה אחת כי השלמת סדר העולם בכלן כמו שאמר החכם (קהלת ג) את הכל עשה יפה בעתו ואמר (שם) לכל זמן וכבר התבאר במה שהקדמנו ענין הפרישות הכוללת וצורך בני אדם אליה לסדר עניניהם בה בעולם הזה :
אבל

וואלטין ניט גיהאט קיין קינדער. אונ דער פסוק האט אבער גיזאגט לא תהו בראה ער האט ניט בשאפין דיא וועלט זיא זאל וויסט בלייבין נאר לשבת יצרה ער האט זיא בשאפין זיא זאל בזעצט ווערין דרום קאן ניט זיין אז אלע מענטשין פון דער וועלט זאלין זיין פרושים נאר אטייל מענטשין בדארפין זיין רעכטע פרושים כדי איטליכער מענטש זאל זיך פון זייא אפ לערנען אונ זאל זעהן אז מען קען יוא נייטין דיא טבע צו וואש מען וויל זאגט דער כתבר כי הפרישות פנה מפנות העולם דען דיא אפ שיידונג פון וועלטליכע תענוגים איז איינש פון די יסודות פון דער וועלט וצורך המדברים אליה אונ דיא מענטשין בדארפין עש נייטיג כצרכם אל שאר החכמות והמלאכות אזו וויא זייא בדארפין נייטיג צו אנדערע חכמות אונ מלאכות אשר יתייחד בכל אחת מהם וואש ווערט גיאייניקט אין איטליכש פון דיא חכמות אונ מלאכות עם אין פאלק מבלתי עם אחר אונ ניט אנאנדער פאלק כלומר דער מענטש קאן די חכמה אונ דיא מלאכה אונ דער אנדערער קאן דאש נישט אונ קאן אנאנדער מלאכה אונ דאש איז אלין כדי שיהנו בני אדם כדי לייט זאלין דער פון הנאה האבין. זייא זאלין דער פון גישפייזט ווערין ותקח כל כת לפי צרכה והראוי לה מהן אונ איטליכע כיתה זאל זיך נעמען דער פון וועדליג איר בדערפעניש אונ וויפיל איר איז ראוי דער פון כלומר כדי זייא זאלין פאר קויפין וואש זייא מאכין צו אנדערע וואש קאנען דאש ניט אונ יענע וועלין פאר קויפין זייערעש וואש זיי מאכין וועלין זייא אלע האבין פרנסה למשל איינר קאן אקערין אונ זייען אונ דער אנדרר קאן אויף ארבעטין שוך ווארג פאר קויפט דער די תבואה אונ קויפט זיך שיך אונ יענר קויפט זיך פאר דער געלט תבואה אונ אזו אגלייכין איז ביא אלע מלאכות ואין תקנת העולם אבער דער עולם וואלט קיין תקנה ניט גיהאט כלומר ער וואלט ניט גיהאט קיין קיום שיתיחדו כל אנשיו בחכמה אחת אז אלע מענטשין זאלין זיין גיאייניגט אין איין חכמה ולא במלאכה אחת אונ ניט גיאייניגט אין איין מלאכה כלומר אז זייא זאלין אלע נאר איין מלאכה טאן כי השלמת סדר העולם בכלן ווארום דאש גאנצקייט פון דעם סדר פון דער וועלט איז דורך אלערלייא חכמות אונ מלאכות דער קאן דיא חכמה אונ דיא מלאכה אונ דער אנדרר קאן אנאנדער חכמה אונ אנדר מלאכה דורך דעם קאן די וועלט אקיום האבין אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (קהלת) את הכל עשה יפה בעתו ער האט אלין רעכט בשאפין אין זיין צייט אונ פריער שטייט לכל זמן צו אלעמען איז איין צייט וכבר התבאר במה שהקדמנו אונ מיט דעם וואש מיר האבין מקדים גיוועזן איז שוין בשיידט גיווארין ענין הפרישות הכוללת דער ענין וואש די בשיידונג איז וואש גייט אן די גאנצע וועלט וצורך בני אדם אליה אונ וויא די מענטשין דארפין עש נייטיג לסדר עניניהם בה בעוה"ז כדי זייא זאלין דורך דעם מסדר זיין זייערע זאכין אויף דער וועלט אויף ארעבטין סדר :
אבל

פרק ב **אבל** מה גדר הפרישות המיוחדת וצורך אנשי התורה אליה נחלקו החכמים בגדרה מהם מי שאמר הפרישות עזיבת כל מה שטורד מן האלהים ואמר אחר הפרישות מאוס בעולם וקצר המאויים ואמר אחר הפרישות מנוחת הנפש והסימת רעיוניה מכל מה שהוא להם למנוחה ואמר אחר הפרישות הבטחון באלהים ואמר אחר הפרישות כסות בשר הערוה ושבר הרעבון ומאוס בזולתם ואמר אחר הפרישות עזוב אהבת הברואים ואהוב הבדידות ואמר אחר הפרישו׳ ההודאה על הטובה וסבל הנסיון ואמר אחר הפרישות מניעת הנפש מכל מנוחה ותענוג גופני אלא הטבע אשר לא תוכל לעמוד בלעדיו ויוציא זולתו מן הנפש וזה הגדר יותר ראוי לפרישות:

וקצר המאויים כתאות מנוחת הנפש מטרדת העולם הזה: והסימת רעיוניה בכל מה שהוא להם למנוחה ר"ל שיסיר מחשבותיו מכל הדברים שהם להענג לו ולמנוחה לא התאוה להם קאי על הרעיונים ובמ"ס פירש בפלגא שניים ע"ב. או פי׳ מה שהוא לרעיונים למנוחה ולא תתאוה מה שהוא מנוחה לגוף רק לנפש. ומאוס בזולתם מה שהוא זולת כסותו ושבר רעבונו הוא ממאס בו: עזוב אהבת הברואים להתבודד ולישב עמהם: אלא הטבע כו׳. כלומר ולא

אבל מה גדר הפרישות המיוחדת אבר וואש בטייט דאש אפ שיידונג וואש גייט נאר אן בזונדרע מענטשין אונ ניט אלע מענשין וצורך אנשי התורה אליה אונ די לייט וואש קאנן לערנן בדארפין צו דעם פרישות נחלקו החכמים בגדרה קריגין די חכמים אין איר פירוש מהם פון זייא איז פאר האנדין שאמר איינר וואש זאגט הפרישות דאש אפ שיידונג איז עזיבת כל מה שטורד מן האלהים מען זאל פאר לאזין אלין וואש מאכט טרוד פון גאטש דינשט ואמר אחר אונ איין אנדערר חכם האט גיזאגט הפרישות מאוס בעולם דאש אפ שיידונג איז מען זאל פאר מיאוסין די וועלט וקצר המאויים אונ די גילושטיקייט קירצין כלומר מען זאל ניט נאך געבין די תאות ואמר אחר אונ איין אנדרר האט גיזאגט הפרישות מנוחת הנפש דאש פרישות איז מען זאל טראכטין רוא פון דער נשמה והסימת רעיוניה מכל מה שהיא להם למנוחה אונ זאל פאר שליסין אירע מחשבות פון אלע זאכין וואש אז זיא וועט דרויף ניט גידיינקן וועט זיא האבין מנוחה אדר אזו איז הער פשט פון זעלבע וואש אים דאכט זיך אז ער וועט עש קריגין וועט ער האבין דער פון מנוחה ואמר אחר אונ איין אנדערר האט גיזאגט הפרישות הבטחון באלהים דאש אפ שיידונג איז מען זאל זיין בטחון שטעלין אויף גאט ואמר אחר אונ איין אנדרר האט גיזאגט הפרישות דאש אפ שיידונג איז כסות בשר הערוה מען זאל ניט מער בגערין נאר וואש גאנץ נייטיג איז דהיינו מען זאל מער ניט פאר לאנגען קליידר אז מען זאל דיא ערוה בדעקין אונ שפייז זאל מען מער ניט פאר לאנגען ושבר הרעבון אז דעם הונגער צוא שטילין ומאוס בזולתם אונ וואש הוין דעם זאל מען פר מיאוסין ואמר אחר אונ איין אנדער האט גיזאגט הפרישות עזוב אהבת הבריות דאש אפ שיידונג איז מען זאל פר לאזין ליב צוא האבין פיל גזעלינשאפט מיט לייט צוא מאבין כלומר מען זאל פיינט האבין פיל צוא בהעפטין זיך מיט לייט ואהוב הבדידות אונ מן זאל ליב האבין די איינקייט דאש הייסט מען זאל בעסר זיצין אליין ואמר אחר אונ איין אנדרר האט גיזאגט הפרישות ההודאה על הטובה דאש אפ שיידונג איז מען זאל דאנקין פאר דאש גוטע וסבל הנסיון אונ זאל ליידין ווען גאט פרובט אים אונ שיקט אים צוא יסורים ואמר אחר אונ איין אנדרר האט גיזאגט הפרישות מניעת הנפש מכל מנוחה ותענוג גופני די אפ שיידונג איז דאש מען זאל זיין ווילין ניט נאך געבין אין קיינרליי רוא אונ לייבליכע תענוגים אלא הטבע נאר זעלכעש וואש די טבע בדארף נייטיג אשר לא תוכל לעמוד בלעדיו וואש דו וועשט אן דעם ניט קאנן בשטיין ויוציא זולתו מן הנפש אונ דאש וואש הוץ דעם איז כלומר וואש ער קאן זיך אן דעם אויך בגיין זאל ער עש ארויש שלאגין אויש דעם זין זאגט דער

מהבר

לפרישות הנוהגת בתורתנו משאר הגדרים אשר זכרנו אך צורך אנשי התורה לנהוג בפרישות הוא שכונת התורה להמשיל השכל בכל תאות הנפש ולהגבירו עליהם ומן הידוע כי הגברת התאות על השכל היא ראש כל חטאת וסבת כל גנות ולא נטה עם אל העולם עד שנטו מן התורה והשיאם היצר להניח ישוב עולם הצלתם ונטה בהם מדרך אבותיהם אשר היה דרך די הצורך בעולם והספק ממנו ולהסתפק בדבר המספיק להיות בו ויפה להם התפארה בו והרבות מהונו וחבב עליהם להתעדן ולהתנשא בו עד אשר צללו במצולות

(ר"ל שיש תאות שאין יכול לעמוד בלעדיהם כגון תאות אכילה ומשגל לקיים המין ע"ז אמר להמשיל השכל עליהם ויש תאות שאינו צריך לו כלל וכלל ע"ז אמר ולהגבירו עליהם לבטלם לגמרי :)

ולא נטה נשבו אלא ממה שהוא שכתוב עליו כמו השבע אשר לא תוכל כו' : ולא נטה עם · האומה עם בני ישראל : אל העולם · אל תאוות העוה"ז ולעבדו תמיד: עד שנטו מן התורה · מדרך התורה שהוא דרך ישר ובינוני : והשיאם היצר להניח עולם הצלתם · שהוא עוה"ב שהוא עולם הצלתם באמת והם הניחוהו ולא עוד שלא ילכו מעצת אבותיהם אין בידיהם אשר היה דרכם להסתפק בכדי צורכם בלבד ולהם ייפה היצר התפארה בו בעולם ולהרבות מהונו כו' : במצולות ימיו · כמו שטובע בים שאין יוכל לעלות כן הם ע"ד מ"כ נכנסים מרכס דלגה : והוא תורתו ודתו · כלומר אין לו תורה אחרת רק מה שעושה ומתעסק תמיד : להניע

מְחַבֵּר וזה הגדר יותר ראוי לפרישות הנוהגת בתורתנו אוּן דֶער פָּירוּשׁ שִׁיקְט זִיךְ בֶּעסֶער צוּ דֶעם פְּרִישׁוּת וָואס שְׁטֵייט אִין אוּנְזֶער תּוֹרָה משאר הגדרים אשר זכרנו אַז דִי אַנְדֶרֶע פֵּירוּשִׁים וָואס מִיר הָאבְּן דֶער מָאנְט כְּלוֹמַר דֶער הִינְטֶערְשְׁטֶר פֵּירוּשׁ פוּן פְּרִישׁוּת שִׁיקְט זִיךְ בֶּעסֶער פוּן דִי אִיבְּרִיגֶע פֵּירוּשִׁים וָואס פְרִיעֶר שְׁטֵייט אך צורך אנשי התורה לנהוג בפרישות אָבֶּר וָוארוּם דַארְפְן דִי לוֹמְדִים זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן דִיא וֶועלְטְלִיכֶע תַּעֲנוּגִים הוא אִיז דָאשׁ דֶער טַעַם שכוונת התורה וָוארוּם דִיא כַּוָּונָה פוּן דֶער תּוֹרָה אִיז להמשיל השכל בכל תאוות הנפש צוּא מַאכְן גְוֶועלְטִיגְן דֶעם שֵׂכֶל אִיבֶּר אַלֶע גִילוּסְטִיקַייט פוּן זַיין ווִילְן ולהגבירו עליהם אוּן זָאל שְׁטַארְקְן דֶעם שֵׂכֶל אִיבֶּר זֵייא ומן הידוע אוּן דָאשׁ אִיז יָדוּעַ כי הגברת התאוה על השכל אַז דִיא תַּאֲוֹות אִיז שְׁטַארְקֶר פוּן דֶעם שֵׂכֶל היא ראש לכל חטאת דָאשׁ אִיז דֶער אָן הֵייבּ פוּן אַלֶע זִינְד כְּלוֹמַר דוּרְךְ דֶעם קוּמְט מֶען צוּא אַלֶע עֲבֵירוֹת וסבת כל גנות אוּן דָאשׁ אִיז דִיא סִיבָּה פוּן אַלֶע שֶׁענְדְלִיכֶע זַאכְן ולא נטה עם אל העולם אוּן דָאשׁ פָאלְק יִשְׂרָאֵל הָאט נִיט גִינֵייגְט צוּא דִיא תַּעֲנוּגִים פוּן דֶעם עוֹלָם עד שנטו מדרך התורה בִּיז זֵייא הָאבְּן אַוֶועק גְנֵייגְט פוּן דֶעם דֶרֶךְ פוּן דֶער תּוֹרָה כְּלוֹמַר וָוארוּם דִיא כַּוָּונָה פוּן דֶער תּוֹרָה אִיז דָאךְ אַז מֶען זָאל שְׁטַארְקְן דֶעם שֵׂכֶל אִיבֶּר דִיא תַּאֲוֹות אוּן זֵייא הָאבְּן אָבֶּר גְשְׁטַארְקְט דִיא תַּאֲוֹות אִיבֶּר דֶעם שֵׂכֶל דְרוּם הָאבְּן זֵייא אַוֶועק גִינֵייגְט פוּן דֶעם דֶרֶךְ וָואשׁ דִיא תּוֹרָה הָאט גְהֵייסְן והשיאם היצר אוּן דֶער יֵצֶר הָרַע הָאט זֵייא אָן גִירֶעט להניח צוּא שְׁטֶערִין פַאר גִיוִויסְשׁ אַז ישוב העולם דִיא בַּשְׁטַאנְדִיקַייט פוּן דֶעם עוֹלָם דָאשׁ אִיז הצלתם זֵייעֶר בַּשִׁירְמוּנְג אָדֶר אַזוֹ אִיז דֶער פְּשַׁט להניח ישוב העולם הצלתם דֶער יֵצֶר הָרַע הָאט זֵייא אָן גִירֶעט זֵייא זָאלְן אַוֶועק לָאזְן דָאשׁ בַּשְׁטַאנְדִיקַייט פוּן יֶיענֶר וֶועלְט וָואשׁ אִיז בֶּאֱמֶת זֵייעֶר בַּשִׁירְמוּנְג זָאלְן זֵייא אוֹיף דֶעם נִיט טְרַאכְטְן ונטה בהם מדרך אבותיהם אוּן הָאט זֵייא אַוֶועק גִינֵייגְט פוּן דֶעם וֶועג פוּן זֵייעֶרֶע עֶלְטֶרְן אשר היה דרך די הצורך בעולם וָואשׁ זֵייעֶר וֶועג אִיז גְוֶועזְן זֵיי זָאלְן מֶער נִיט בַּגֶערְן אוֹיף דֶער וֶועלְט נָאר וָואשׁ זֵיי בַּדַארְפְן נֵייטִיג והספק ממנו אוּן זָאלְין זִיךְ דֶער מִיט בַּנוּגִין לָאזְן ולהסתפק בדבר המספיק להיות בו אוּן צוּ לָאזְן זִיךְ בַּנוּגִין מִיט אַזוֹ פִיל וָואשׁ עֶר קָאן נָאר הֶער פוּן לֶעבְּן ויפה להם התפארה בו אוּן עֶר הָאט זֵייא בַּשֵׁיינְט מֶען זָאל זִיךְ בַּרִימֶען מִיט דִיא וֶועלְטְלִיכֶע זַאכְין והרבות מהונו אוּן צוּא מֶערְן פוּן זַיין גוּטְשׁ וחבב אליהם אוּן הָאט צוּ זֵייא גְלִיבְּט גְמַאכְט להתעדן ולהתנשא בו זֵייא זָאלְן זִיךְ צִירְן אָדֶר צוּ שְׁפַּייזְן מִיט גוּטֶע עֶסִין וַואַרְג אוּן צוּ דֶער הֵייבְּן זִיךְ אִין דֶער וֶועלְט עד אשר צללו במצולות ימיו אוּן עֶר הָאט זֵייא אַזוֹ פִיל אַרַיין גְפִירְט בִּיז זֵייא זַיינֶען אַיין גְזוּנְקֶען גְוָוארְן אִין דִיא טִיפְנִישׁ פוּן זֵיינֶע יַמִּים

בלומר

במצולות ימיו והייבם היצר לסבול צער גליהם והעולם מושל בהם ואוטם אזניהם ומעצים את עיניהם ואין מהם אחד אלא מתעס' בתענוגיו "כשישיגנו "ויזדמן לו והוא תורתו ודתו עד שטרד אותו מאלהיו כמו שאמר (ירמיה ב) תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך וגומר ומהם מי שימנע התענוג ההוא ומחשבתו עליו ונפשו שואפת עליו ותלויה בו ושוגה בבקשתו לילה ויומם כמו שנאמר (תהלים לח) און יחשוב על משכבו יתיצ' על דרך לא טוב "ושניהם בענינו טובעים ומהשיג הטוב בו נגזרים ונלאים מפסידים בסחורת' ונפשם פחותה ובהירתם

("כשישיגנו כשתדלותו · "ויזדמן לו בלא טורח) ("או יאמר ושניהם טובעים בעניני העוה"ז ר"ל)

להגיע לכל תאותו : תיסרך רעתך · פי' רעתך עצמו הוא מיסרך מאחר בקבלת עליך עבודת הבורא מחויב אתה לעבדו ואין לך מנוחה מהם לעולם כמ"ש חז"ל כל הפורק ממנו עול תורה כו' וזהו בעוה"ז ובעוה"ב ג"כ היסרך רעתך שמן העבירה נעשה לו קטיגור והוא עצמו תיסרך וסיפא דקרא ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה' אלהיך : ובניהם בעניני טובעים · בין זה שהשיג תאוות עוה"ז ובין זה שאין משיג התאוות ונפשו שואפת אליהם שניהם טובעים במצולות ים העוה"ז שדומה לים : מפסידים בסחורתם · שקנו העוה"ז ביגיעתם ואינם מרויחים אלא מפסידים

כלומר אין דיא טיפעניש פון זיינע תענוגים והייבם היצר לסבול צער גליהם אונ דער יצר הרע האט זייא דער צו גיבראכט אז זייא מוזין ליידין דעם צער פון זייערע אינדין כלומר די דאגות אונ ווייא טאג וואש כומן אויף דעם מענטשין כהמת ער וויל אלץ מותרות איז דאש גלייך צו דיא אינדין פון דעם ים ווארום ער גלייכט דיא תענוגים צו די טיפעניש פון דיא ימים איז דיא דאגות אונ דער עגמת נפש דער פון גלייך צוא דיא אינדין פון דעם ים והעולם מושל בהם אונ די וועלט גיוועלטיקט איבר זייא ואוטם אזניהם אונ ער פאר שטאפט זייערע אויערין פון צו הערין שטראף רייד ומעצים את עיניהם אונ ער פאר שליסט זייערע אויגין פון צוא קוקין אויף זייער סוף ואין מהם אחד אלא מתעסק בתענוגיו אונ עש איז ניט פאר האנדין איינר פון זיי וואש ער גייט ניט נאך נאר זיינע תענוגים כשישיגנו ויזדמן לו אבי ער קאן זייא נאר קריגין דורך זיין פלייסונג אדר זיי זיינן צו אים אן גיפרייט אן טירחא גיט ער זייא נאך והוא תורתו ודתו אונ דאש איז זיין תורה אונ זיין דת כלומר ער האט קיין אנדער תורה ניט נאר וואש ער טראכט אונ איז עוסק תמיד ער זאל גרייכין צו זיינע תאוות עד שטרד אותו מאלהיו אונ דאש ברייננט אים אזו ווייט ביז עש פאר טרייבט אים פון זיין גאט אזו וויא (ירמיה) האט גיזאגט תיסרך רעתך דיין בייזקייט וועט דיך פייניגין ומשובותיך תוכיחוך אונ דיין ווילדיקייט וועט דיך שטראפין ומהם אונ אטייל פון זייא איז פאר האנדין מי שימנע ממנו התענוג ההוא אזעלכיר וואש דער תענוג איז פון אים פאר מיטן ער האט נאר ניט דעם תענוג וואש ער וויל ומחשבתו עליו אונ ער טראכט דרויף ונפשו שואפת עליו אונ זיין לייב גילוסט דרויף ותלויה בו אונ הייננט דראן ושוגה בבקשתו לילה ויומם אונ איז פאר אירט אדר ער גרייזט טאג אונ נאכט נאך צו זוכין דאש גילושטיקייט אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) און יחשוב על משכבו אום רעכט טראכט ער אויף זיין גילעגער יתיצב על דרך לא טוב ער שטעלט זיך אויף דעם וועג וואש ניט גוט איז זאגט דער מחבר ושניהם בענינו טובעים אונ דיא ביידע סייא דער רייכיר וואש ער קריגט דאש גילוסטיקייט אונ סייא דער ארעמיר וואש קריגט עש ניט זיינן איין גיזונקן אין דעם גילוסטיקייט פון דער וועלט אדר אזו איז דער פשט ושניהם אונ זייערע יארין בענינו טובעים ווערין איין גיזונקין אין דעם פירונג פון דעם עולם ומהשיג הטוב בו אונ פון צו גרייכין דאש גוטיש אין דעם עולם נגזרים זיינן זייא פאר שניטין ונלאים אונ זיינן מיד כלומר עש איז פאר האנדין זעלכע זאכין וואש זייא קאנן עש נאר ניט קריגין דאש הייסט נגזרים זייא זיינן דער פון פאר שניטין אונ עש איז פר האנדין זעלכע זאכין וואש זייא קריגין עש יוא אבר מיט גרויש מידיקייט אויף דעם זאגט דער מחבר ונלאים אונ זיינן מיד איי זייא קריגין עש מפסידים בסחורתם זייא ווערין

 אן

ובהירתם רעה סכלים בערך התמורה והמומר בה כמו שאמר (תהלים קו) וימירו את כבודם בתבנית שור וגו׳ ואינם סרים קרואי ההרגל הגובר ורהבי הסחורות המפסידות לטרוד (ס"א לענות) לבותם בתולדות רהביו ולישב בלבם גלגוליו וכל אשר התערבו רחקו וכל אשר רחקו מאור האמת אשר נפרד ממנו בחברת היצר אשר ידעו התאבכה האפלה עליהם וגדל העולם בלבם ויף הזקו בעיניהם ויושיבו אותו בהרב שכלם וכל אשר נוסף העולם יישוב נוסף שכלם הורבן עד אשר חשבו דרכו הרעה כי היא הטובה ותעותו כי היא הישרה ושמוהו לחוק ולמוסר ויורישו אותו האבות את בניהם והעיר עליו

מפסידים: סכלים בערך התמורה והמומר בה · אינם יודעים ערך מה שהם מחליפים עבודת השי"ת בעבודת הפסילים איזה מהם יקר ונחמד יותר: ואינם סרים קרואי ההרגל הגובר · ר"ל אינם פורשים מלהיות קרואים ומזומנים לרגילות שלהם שגבר עליהם כלומר שקשה להם לפרוש מהם: ורהבי · למ"ש ורהבי ענין חוזק כמו ורהבם עמל ואון וי"מ ענין גאוה כמו לא פנה אל רהבים ול"נ כמו שכתבתי בריש שער הבטחון שהוא לשון קנין וקנייני העוה"ז בכלל נקראים רהבים ובנ"ל דעת המחבר בכמה מקומות והדרשה תדרש: התערבו · ל׳ תערובות שהתערבו עם העוה"ז רחקו מעוה"ב: אשר ידעו · למ"ש ר"ל אשר השגיחו עניו כמו כי ידעתי ס׳ דרך צדיקים או כמו ענין הכרה כמו כי ידעתיו למען אשר יצוה ולנעמי מודע: התאבכה · התחזקה מענין ויתאבכו גאות עשן: ויף · לשון יפה תואר כמו ויף בגדלו (יחזקאל לא): נתכבה ס"ל בכה · ענין בכרות ובמתם כמו

אין זייער כהוגה דאש וואש זייא האנדלין דיא תענוגים פון דער וועלט גווינען זייא דער מיט ניט נאר זייא ווערין נאך אן ווארום זייא וואלטין דאך ניקאנט קריגין יענע וועלט וואש זיא איז פיל בעסיר ונפשם פחותה אונ זייער ווילין איז שלעכט ובחירתם רעה אונ זייער אויש דער וויילונג איז שלעכט סכלים זייא זיינען נאריש בערך התמורה אין דעם שאצונג וואש זייא פאר ביטין דאש היישט גאטש דינשט להמומר בה אונ דאש וואש ווערט פאר ביטין דער מיט דאש הייסט דיא דינשט פון העולם הזה כלומר זייא פאר שטייען ניט אז דיא דינשט פון דעם באשעפער איז פיל בעסיר פון דיא דינשט פון עולם הזה אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) וימירו את כבודם בתבנית שור אונ זייא האבין פר ביטין זייער כבוד מיט איין געשטאלט פון איין אקס ואינם סרים קרואי ההרגל הגובר אונ זיי ווערין ניט אפ גיטאן פון דעם אז זיי זאלין גירופין ווערין אונ אן גיברייט ווערין צו דעם רגילות וואש האט זיך אויף זייא פריער גישטארקט ורהבי אונ זייער שטארקין אונ מערין זיך הסחורות המפסידות אין דיא שעדליכע האנדיל שאפט לטרוד לבותם ער זאל מטרוד מאכין זיין הארץ בתולדות רהביו אין דיא תולדות פון דער וועלט צו פאר גרייסין אונ מערין זיא ולישב בלבם גלגוליו אונ צו מאכין רוען אין זייער הארץ אלע דיא סיבות אונ דיא צרות פון דער וועלט וכל אשר התערבו אונ וואש זיי זיינען מער צו מישט אין תאוות פון דער וועלט רחקו זיינען זייא אלץ ווייטער פון דעם אמת וכל אשר רחקו מאור האמת אונ וויא ווייט זיי זיינע פון דיא וואר האפטיגע ליכט אשר נפרד ממנו וואש זיי זיינען דר פון אפ גישייד גיווארין בחברת היצר דורך דעם בהעפטונג פון דעם יצר הרע אשר ידעו וואש זייא האבין אים ליב התאבכה האפילה עליהם האט זיך גישטארקט דיא פינשטערניש איבר זייא וגדל העולם בלבם אונ דיא וועלט איז גרויש גיווארין ביי זיי אין הארין ויף הזקו בעיניהם אונ עש איז שיין גיווארין דאש שטארקייט פון דער וועלט אין זייערע אויגין ויושיבו אותו אונ זייא מאכין בזעצין דעם עולם בהרב שכלם דורך דיא פאר ווסטיקייט פון זייער פאר שטאנד וכל אשר נוסף העולם יישוב אונ וויא מער דיא וועלט ווערט בזעצט אונ גישטארקט נוסף שכלם הורבן ווערט אלץ מער פאר וויסט זייער שכל עד אשר חשבו דרכו הרעה ביז זייא מיינען אויף זייער בייזין וועג כי היא הטובה אז דאש איז דאש גוטש ותעותו אונ זיין פאר אירטין וועג מיינען זייא כי היא הישרה אז דאש איז דער גלייכער וועג ושמוהו לחוק ולמוסר אונ האבין דאש גיטאן פאר א חוק אונ פאר א תורה ויורישו אותו האבות

את

עליו משכילים וצוו בו המונם והתקנאו עליו שריהם עד אשר נתבסם היצר בהם (ס"א ביניהם) ונתמלאת החמת ושב בהם הדבר הנכרי בעולם נודע והדרך הנכונה בו נכריה "והמספיק ממותריו הרעב הכופר ועשה כל אחד מהם כאשר ראה שעשה רעהו והאוחז ממנו די ספוקו נקרא עצל והמתאחר (ס"א המתעצל) מהרבות בו מקצר והמסתפק במספיק ממנו חלש והעובד אותו משתדל ומשתבחים בו ומתנשאים ובעבורו מתחברים וכועסים ורוצים ובעבור הגבול בו (ס"א ובעבור הגמול בו) עושים בטניהם אלהיהם ותורתם מלבושיהם ומוסרם חזוק משכניהם

(ומספיק ר"ל מי שהוא נותן ממותריו מה שיש לו לעניים הוא ה' כופר כמו שאמרינו באנשי סדום פ"ל) :

כמו שאמרו חז"ל חייב אדם לבסומי בפוריא : נתמלאת החמת · כאלו נתמלאו מיין הסברות שנתבסם היצר בהם : והמספיק ממותריו ורעב הכופר · פירוש אפילו מי שיש לו די ומיתר היא רעב להרבות עוד. תאוותיו אחרים כופר ותמורת אלו : והעובד אותו · מי שעובד את העולם נקרא אצלם משתדל : ובעבורו ובעבור המונם וקניניו מתחברים זה עם זה : וכועסים על מי שאינו עוזר להם : ורוצים ומתרצים למי שעוזרם : ובעבור הגבול בו עוברים בכל הם · אם עברו את גבולו שיש להם מוגבלות בכל מן העולם אזי עוברים בטניהם כו' ויואילהו לצורך גופם באכילה ושתיה ומלבוש

את בניהם אונ דיא עלטערין מאכין ירשנן צו זייערע קינדר והעיר עליו משכילים אונ דער קלוגער פון זייא דער וועקט אונ דער מאנט זייא דרויף וצוו בו המונם אונ זייא גיביטין דאש צו זייערע פראסטע לייט כלומר זייערע קלוגע לייט לערנן דיא פראסטע לייט אז זייא זאלין תמיד עוסק זיין אין דיא זאכין פון דעם עולם והתקנאו עליו שריהם אונ זייערע הארין צארינען דריבר אז ווען איינר טוט נית אזו שטראפין זייא אים דער פאר אונ דאש גייט אזו וויט עד אשר נתבסם היצר בהם ביז דער יצר הרע ווערט פון זייא אן גיטרונקען אונ פרייט זיך אין זיי ונתמלאת החמת אונ דיא מאס ווערט פול כלומר ביז זייא פאלגין תמיד דעם יצר הרע צו וואש ער הייסט זייא ושב בהם הדבר הנכרי בעולם אונ דיא זאך וואש איז פרעמד אונ אום רעכט ווערט בייא זייא נודע בקענט אונ רעכט והדרך הנכונה בו אונ דעם רעכטין וועג ווערט בייא זייא נכריה פרעמד והמספיק ממותריו הרעב אונ דער וואש טוט גינוגן דעם הונגריגן מאן פון זיינע מותרות כלומר פון דעם וואש בלייבט אים איבר גיט ער איין ארומאן הכופר דער איז בייא זייא גירעכינט פאר איין כופר ועשה כל אחד מהן כאשר ראה שעשה רעהו אונ איטליכר פון זיי טוט וויא ער זעהט וואש זיין חבר טוט והאוחז ממנו די ספקו אונ דער וואש בהעפט זיך נאר מיט דעם וואש ער האט זיין בדערפניש נקרא עצל ווערט ער בייא זייא אן גירופין איין פוילר ומתאחר מהרבות בו אונ דר וואש זאמט זיך פין צו מערין אין דער וועלט כלומר דער וואש היילט זיך נית צוא מערין פיל געלט אדער אנדערע זאכין ווערט ער בייא זיי גירופין מקצר ער קירצט דאש הייסט ער טוט נית גינוג ווערליג ער וואלט בדארפט צוא מאן והמסתפק במספיק ממנו אונ דער וואש לאזט זיך בנוגין מיט דעם וואש ער האט רופין זייא אים חלש איין שלאפר מאן וואר־ום זייא זאגין ער זאל נאך מער טראכטין צו פאר דינען וואלט ער גיהאט מער צו עסין וואלט ער גזינטר גיוועען והעובד אותו אונ דער וואש דינט דיא וועלט כלומר וואש ער איז אלץ עוסק אין דיא זאכין פון דעם עולם דער ווערט בייא זייא גירופין משתדל איין פלייסיגער מאן ומשתבחים בו אונ זייא ברימן זיך מיט אים ומתנשאים אונ דער הייבין אים ובעבורו אונ פון דער וועלט וועגן דאש הייסט כדי זיי זאלן קריגן דאש גוטש פון דער וועלט מתחברים בהעפטין זייא זיך וכועסים ורוצים אונ צארינן אויף דעם וואש וויל זייא נית העלפין אויף צו קריגין דיא תאוות עולם הזה אונ בווילגין זיך צו דעם וואש העלפט זייא דרויף ובעבור הגבול בו אונ אז זייא גייען איבר דעם גבול אין דער וועלט כלומר אונ אז זייא קריגין שוין פיל געלט מער איידר זייער בדערפניש אי פאר ברייגען זייא דיא צייט נאר אין תענוגים עושים בטניהם אלהיהם זייא מאכין זייער בויך פאר זייער גאט ותורתם מלבושיהם

משכניהם ותועים במצולות הסכלות שבים במרוצות העצלה עמוסים במעמסות התאוות ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים ומדריגות הצדיקים במנהגי הרשעים כמו שאחז"ל עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפינחס וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אל מה שספרנו נצרכנו לעמוד כנגדו בפרישות המיוחדת אשר זכרנו גדריה בפתיחת השער הזה ולהתיצב לפניו בה עד אשר תשיבם אל גדר הנכונה התוריה אשר בה תקנת האמונה והעולם והיה בדין בעבור זה שיהיה באנשי התורה אנשים יחידים נושאים הפרישות המיוחדת ומקבלים תנאיה להועיל בה אנשי התורה עם פנות נפשותם ונטות מדותם על התאוות הבהמיות עם היצר ויהיו רופאים לאמונה

ומלבוש ויהוק בפיהם ומשכנותם והיינו עובדים גם לאלהים רק יש להם אלהים אחרים כ"כ מ"ס : בפתיחת השער הוא ר"ל בתחלת הפרק הזה : והיה בדין כו' להועיל בה לאנשי התורה כו' הוא עד"ז כעלמו בכתותי בסוף פרק ח' ע"ש : עם פנות נפשותם כו' כפיפנו אנשי התורה את נפשותם אל התאוות הבהמיות אשר ירצו מאלו הפרושים ויקחו מוסר : או כו' עם פנות נפשותם שהפרושים פנו נפשותם בלא לנטות במדותם אל התאוות

מלבושיהם איז זייערי קליידר פאר זייער תורה ומוסרם חוזק משכניהם אונ זייער שטארק וואוהנונג איז זייער מוסר אונ דרך ארץ ותועים במצולות הסכלות אונ זיינן פאר אירט אין דעם טיפעניש פון דעם נארישקייט שבים במרוצות העצלה זייא קערין ווידר אין דעם וועג פון פוילקייט כלומר ווען זייא טוען שוין אמאל תשובה אונ זאגין זיי וועלין שוין דאש ניט מאן פון דעסט וועגין דער נאך גייען זייא ווידער אין דעם ערשטין וועג עמוסים זיי זיינען גילאדין במעמסות התאוות מיט דעם לאשט פון דעם גילוסטיקייט ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים אונ פאר זייערע עבירות וואש זייא טוען ווילין זייא אזוא איין שכר וויא דיא וואש דינען גאט ומדריגת הצדיקים אונ ווילין זיין אין דיא מעלות פון צדיקים במנהגי הרשעים מיט דיא מנהגים וואש זייא זיינען זיך נוהג וויא דיא רשעים אזוא וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט עושים מעשה זמרי עש איז פאר האנדין אזעלכע לייט וואש טוען דיא ווערק פון זמרי ומבקשים שכר כפנחס אונ וואלטין גערין שכר גיהאט אזו וויא פנחס וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אונ אז דער יצר הרע האט שוין ניקריגין פיל גילערנטע לייט אל מה שספרנו צו דעם וואש מיר האבין אויבין גיזאגט נצטרכנו לעמוד כנגדו כוזין מיר זיך שטעלין קעגין אים בפרישות המיוחדת דורך דעם בזונדרין אפ שיידונג פון וועלטליכע זאכין אשר זכרנו גדריה בפתיחת השער הזה וואש מיר האבין דער מאנט דאש בשיידניש אין דעם אן הייב פון דעם דאזיגין שער ולהתיצב לפניו אונ צו שטעלין זיך קעגין אים בה מיט איר כלומר מיט דעם אפ שיידונג עד אשר תשיבם אל גדר הנכונה ביז דאש פרישות וועט זייא ווידער קערין צו דעם רעכטין וועג התוריה וויא דיא תורה וויל האבין אשר בה תקנת האמונה והעולם וואש מיט דעם וועג איז דיא תקנה צוא דער אמונה אונ צוא דעם עולם והיה בדין בעבור זה אונ דורך דעם גיט מיט דער שכל שיהיה באנשי התורה אז עש זאל זיין צווישין דיא גילערנטע לייט אנשים יחידים איינציגע מענטשין כלומר אויש גקליבנע מענטשין וואש זיינען גאנין פרום נושאים הפרישות המיוחדת זייא זאלין אויף זיך טראגין כלומר זייא זאלין האלטין דאש בזונדרע אפ שיידונג ומקבלים תנאיה אונ זאלין אויף זיך נעמן אירע תנאים דאש הייסט אלע זאכין וואש דער צו גיהערין להועיל בה אנשי התורה כדי זייא זאלין דר מיט העלפין דיא גילערנטע לייט עם פנות נפשותם דענסמאלט אז זייערע לייבר קערין זיך ונטות מדותם אונ זייערע נאטורין נייגין זיך אל תאוות הבהמיות צו דיא לייבליכע גילוסטיקייט עם היצר מיט דעם יצר הרע כלומר אונ דער יצר הרע רעט זייא נאך אן דער צו אויך דענסמאלט וועלין זייא זעהן פון דיא פרושים אונ וועלין זיך נעמען פון זייא א מוסר אונ וועלין ניט נאך גיין דיא תאוות ויהיו אונ די

רעכטע

לאמונה ולנפשות יעלו ארוכה להם בעת נטות מהמדות הטובות אל המדות שאחריתם מגונה ובעת גבור יצריהם על שכלם ועת טרדתם במותרי עולמם מהדברים הצריכים מאד לאמונתם כאילו כונתם לרפא חולת האמונה או דוה נפש ממדוי הספקות ימהרו לעלות לו ארוכה באמתת הכמתם או בורה מעבוד' האלהים ישיבו' אליה ויבטיחוהו או עמום בחטאיו יערבו לו מחילת האלהים בשובו מהם ואם יבא אליהם שוכח אלהים יזכירוהו או צדיק יאשרוהו או אהוב אלהים יאהבוהו או מגדל ליכולת האלהים יגדלוהו ואם יחטא יזכירוהו מיד לשוב ואם יחלה יבקרוהו ואם יהיה להם מותר מן העולם יעניקוהו ממנו ואם יפגעהו

התאוות הגשמיות : ועת טרדתם במותרי עולמם מהדברים כו' באהבו יותר ממה שהם צריכים מאד לאמונתם ועי"ז הם טרודים תמיד בעוה"ז: או צדיק יאשרוהו · כלומר משבחים אותו כדי לעמוד בצדקו כמו אשרי יושבי ביתך וכן כולם לעצמו או ילחצוהו יחזיקוהו וידריכוהו יותר בדרכי הש"י כמו אשרו חמוץ וכן יאהבוהו להש"י יגדלוהו שיגדל להש"י יותר כ"ש מ"ש ועיין

פגע

רעכטע פרושים וועלין זיין רופאים לאמונה וויא דאקטורים צו דער אמונה ולנפשות יעלו ארוכה להם אונ צו דיא לייבר וועלין זייא היילין בעת נטות מהמדות הטובות אין דר צייט אז זייא וועלין אוועק נייגן פון דיא גוטע מדות אונ וועלין זיך נייגין אל המדות שאחריתם מגונה צו אזעלכע מדות וואש דער סוף דער פון איז שלעכט בעת גבור יצרם על שכלם אונ אין דער צייט אז זייער יצר הרע שטארקט זיך איבר זייער שכל ועת טרדתם במותרי עולמם אונ אין דער צייט אז די טירדא וואש זייא האבין צו זוכין דיא איבעריגע אום נוצליכע זאכין פון דעם עולם מאכט דאש זייא טרוד מהדברים הצריכים מאוד לאמונתם פון נאך צו זוכין דיא זאכין וואש זייא בדארפין נייטיג צו זייער אמונה אדר אזו איז דער פשט ועת טרדתם במותרי עולמם מהדברים הצריכים מאוד לאמונתם אין דער צייט אז זייא זיינן טרוד אין דיא זאכין וואש זיינען מער פון דעם וואש זייא בדארפין נייטיג צו זייער אגוה דורך דעם זיינן זייא תמיד טרוד אין תאוות העולם הזה היילין דאש אלין דיא פרושים כאילו כוונתם לרפא חולת האמונה עש איז גלייך וויא זייער כוונה איז צו היילין דאש קראנקייט פון דער אמונה או דוה נפש אדער דיא ווייא טאג פון דער נשמה ממדוי הספיקות פון אזעלכע ווייא טאג וואש זייא זיינען מסופק אין אזאך פון דער אמונה אונ קאנען זיך דרום ניט קיין עצה געבין ימהרו להעלות לו ארוכה וועלין זייא היילין צו היילין דאש אים באמתת חכמתם מיט זייער ווארהאפטיגע חכמה או בורח מעבודת האלהים אדער ווען איינר וועט אנטלויפין פון גאטש דינעסט ישיבוהו אליה וועלין זייא אים ווידר קערין אז ער זאל ווידער קומן צו דינין גאט ויבטחוהו אונ וועלין אים מבטיח זיין אז ער וועט קאנען גרייכין דאש גאטש דינשט אונ זיין הארץ זאל ניט אפ לאזין זיך צו זאגין דיא זאך איז שווער פאר מיר או עכום בחטאיו אדר ווען איינר איז באלאדין מיט זיינע זינד יערבו לו מחילת האלהים וועלין זייא אים ערב זיין אז גאט וועט אים מוחל זיין זיינע זינד בשובו מהם אז ער וועט ווידר קערין פון זייא דאש הייסט אז ער וועט תשובה טאן ואם יבא אליהם שוכח אלהים אונ אז עש וועט קומן צו זייא אזעלכער וואש האט פאר געסין אן גאט יזכירוהו וועלין זיי אים דער מאנן או צדיק אדר אז איין צדיק וועט קומן צו זיי יאשרוהו וועלין זייא אים שטארקין אז ער זאל נאך בעסיר קאנן גאט דינן או אוהב אלהים אדר דער וואש האט ליב גאט יאהבוהו וועלין זייא אים ליב האבין או מגדל ליכולת האלהים אדר דר וואש מאכט גרויש צו דיא מאכט פון גאט יגדלוהו וועלין זייא אים גרויש אונ חשוב מאכין ואם יחטא אונ אז איינר וועט זינדיגן יזכירוהו מיד לשוב וועלין זייא אים תיכף דער מאנען אז ער זאל תשובה טאן ואם יחלה אונ ווען איינר ווערט קראנק יבקרוהו וועלין זייא אים מבקר חולה זיין ואם יהיה להם מותר מן העולם אונ ווען זייא וועלין האבין איבריגש פון דעם וואש זיי בדארפין צו דעם עולם יעניקוהו

ממנו

פגע יעזורהו והם דומים בעולם לשמש שפושטת אורה בעולם עליונו ותחתונו כי היא מאירה מה שלמעלה ממנה כמו שהיא מאירה מה שלמטה ממנה מן הכוכבים והגרמים וכן אלה היחידים אשר ספרתי לך בעולם הזה כמו שנאמר (בראשית יח) ונשאתי לכל המקום בעבורם ואמר (תהלים קו) לולי משה בחירו ובעוה"ב כמו שנאמר (משלי יא) פרי צדיק עץ חיים ועל כן אמרה דבורה (שופטים ה) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ועל המנהג הזה בפרישות תמצא הנביאים עליהם השלום והסידי קדמונינו בכל דור ודור כאשר הוא מבואר בספריהם ואני עתיד לבאר מזה מה שיזדמן לו במקומו הראוי בעזרת הצור יתברך:

פרק ג **אבל** לכמה כתות נחלקים הפרושים בפרישות אומר

וציין בהקדמת המחבר כל' הזה: והם דומים לשמש כו' מאירה מה שלמעלה ממנו כו'. כי יש כמה כוכבים שהם למעלה מהשמש בגלגל שלהם ומקבלים אורה מהשמש וכן כל הכוכבים והלבנה שלמטה מהשמש מקבלים אורה ממנה וכן כל העולם הזה מאיר ממנה וכן אלו היחידים הם מאירים למעלה בעולם הבא ולמטה בעוה"ז וכן הם מגינים על דורם בעוה"ז וכן הם מגינים אחר מיתתם כמ"ש ועושה חסד לאלפים ונמצא בזוהר שהמתים מתפללים בעד החיים להצילם מכל צרה ע"ש:

אבל לכמה כתות כו' והם התורה והעולם. יש פורשים מחמת אהבת התורה לש"ש ולקיום התורה ויש

ממנו וועלין זייא אים דער פון שפייזין כלומר וועלין זיי דער פון געבין צו איין ארום מאן ואם יפגעהו פגע אונ ווען איינם וועט זיך עפיש טרעפין אשלעכט בגעגינעש כלומר ווען עש וועט הם ושלום אויף איינם קומען עפים אצרה יעזורהו וועלין זייא אים העלפין והם דומים בעולם אונ אזעלכע לייט זיינן גלייך אויף דער וועלט לשמש צו דר זון שפושטת אורה וואש זיא פאר שפרייט איר ליכט בעולם אויף דער וועלט עליונו אויף דעם וואש איז העכיר פון איר ותחתונו אונ אויף דעם אונטערשטין עולם כי היא מאירה מה שלמעלה ממנה ווארום זיא לייכט איבר דעם וואש איז העכיר פון איר כמו שהיא מאירה מה שלמטה ממנה אזו וויא זיא לייכט וואש נידריגר פון איר איז אונ אויף וואש העכיר פון איר לייכט זיא מן הכוכבים פון שטערין ווארום עש איז פאר האנדין פיל שטערין וואש זיינן העכר אז דיא זון והגרמים אונ דיא מזלות וכן אלה היחידים אשר ספרתי לך אונ אזו אויך זיינן דיא איינציגע פרושים וואש איך האב דיר דער ציילט לייכטין אונ בשיצין אויך בעולם הזה אויף דעם עולם אזו ווי עש שטייט אין (בראשית) ונשאתי לכל המקום אונ איך וועל פאר געבן די זינד פון דער גאנצער שטאט בעבורם פון זייערט וועגין אונ אין (תהלים) שטייט לולי משה בחירו ווען עש וואלט נית גיוועזן משה זיין אויש דער ווייליר וואלטין הלילה אום גיקומן אלע ישראל ובעולם הבא אונ אויך בשיצן דיא לייט אויף עולם הבא כלומר אפילו נאך זייער טויט העלפט אויך גאט דורך זייער זכות אזו וויא עש שטייט אין (משלי) פרי צדיק עץ חיים די פרוכט פון דעם צדיק איז דער בוים פון לעבונג ועל כן אמרה דבורה אונ דרום האט דבורה גיזאגט אין (שופטים) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אונ דיא ליב האבירש פון גאט וועלין זיין אזו וויא דיא זון וואש גייט אויש מיט איר שטארקייט ועל המנהג הזה בפרישות אונ אויף דעם מנהג פון אפ שיידונג פון תענוגים תמצא הנביאים עליהם השלום וועשטו גיפינן אז דאש האבין די נביאים עליהם השלום גיהאלטין וחסידי קדמונינו בכל דור ודור אונ אויך אונזרע ערשטע הסידים פון איטליכן דור כאשר הוא מבואר בספריהם אזו ווי עש איז בשייד אין זייערע ספרים ואני עתיד לבאר מזה אונ איך וועל דער פון בשיידן מה שיזדמן לי וואש עש וועט מיר דער פון אן גיגרייט זיין כלומר אזו ווייט וויא איך וועל קאנן וועל איך עש אלין איטליכש בשיידין במקומו הראוי לו אויף זיין ארט וואש גיהער דער צו בעזרת הצור יתברך מיט דער הילף פון דעם בשעפער יתברך:

אבל לכמה כתות נחלקים הפרושים בפרישות אבר אויף וויא פיל כיתות ווערין גיטיילט דיא פרומע לייט אין דעם אפ שיידונג וואש זייא שיידין זיך אפ פון דיא וועלטליכע תענוגים כלומר וויפיל

אומר בתשובת השאלה הזאת כי הפרישות מן העולם תהיה לאחת משתי עילות כמו שהקדמנו והם התורה והעולם והפורשים מחמת מסורת התורה שהם אנשי הפרישות האמתי הם שלש כתות אחת מהם אנשים שהלכו בגדר הפרישות העליון להדמות כאישים הרוחניים ויעזבו כל מה שיטרידם מן האלהים וברחו מן הישוב אל המדבריות והישימון וההרים הגבוהים מקום שאין צוות ולא חברה אוכלים מה שהם מוצאים מעשב הארץ ועלי האילנים ולובשים הבלויים והצמר ויחסו בסלעים "טרדם מורא הבורא ממורא הברואים ושעשע אותם אהבת הבורא מהשוב

ויש הפירושים מתמה אהבת העולם הזה להניח ע"י הפרישות להנאות העולם הזה כמו המפרש : ולובשים הבלויים · בגדים הישנים והבלויים : והצמר · כלומר הצורות עם הצמר בלי עבודה והיקון מפני שאין בהם טורח : טרדם מורא הבורא · בהם טרודים כ"כ במורא הבורא עד

(או יאמר פירוש מכיסם מורא הבורא הוא גדול האהבה ממורא כ"ו כלומר כך הם מסכנים נפשותם לילך במדבר מקום שיש שם חיות רעות כי מורא מה שאינם יכולים לעבוד ה' בביתם הוא אהבה גדול ממורא הבורא״ם) ר"ג

וויפיל ערלייא פרושים איז פאר האנדין אומר בתשובת השאלה הזאת וועל איך זאגין איין ענטפער אויף דער שאלה כי הפרישות מן העולם אז דאש אפ שיידונג וואש מענטשין שיידין זיך אפ פון דיא תענוגים פון דער עולם תהיה לאחת משתי עילות דאש טוט זיין פון וועגין איינש פון דיא צווייא טעמים כמו שהקדמנו אזוא וויא מיר האבין פריער גיזאגט והם אונ דיא צווייא טעמים זיינען התורה והעולם פון וועגין דער תורה אונ דעם עולם כלומר אטייל שיידין זיך אפ פון תענוגי העולם הזה כדי זייא זאלין קאנען מקיים זיין דיא תורה פון גאטש וועגין אונ אטייל שיידין זיך אפ מחמת דעם ליבשאפט פון העולם הזה דאש הייסט כדי זייא זאלין דורך דעם פרישות קומן צו הנאות העולם הזה אדר ווייל זייא זיינען ארום האבין זייא מורא אז זייא זאלין נים פאר שעמט ווערין אויף דער וועלט אזוא וויא דער מחבר וועט ווייטער מפורש זיין והפורשים מחמת מסורת התורה אונ דיא וואש שיידין זיך אפ מחמת דעם איבער ענטפערונג פון דער תורה כלומר ווייל השם יתברך האט איבער גיענטפערט דיא ישראל דיא תורה מען זאל זיא מקיים זיין שיידין זייא זיך דרום אפ פון דיא וועלטליכע תענוגים כדי זייא זאלין דיא תורה מקיים זיין שהם אנשי הפרישות האמיתי וואש זייא זיינען דיא רעכטע פרומע לייט הם שלש כתות די זיינען דרייא ערלייא כתות אחת מהם איין כיתה פון זייא איז אנשים שהלכו בגדר הפרישות העליון זעלכע לייט וואש גייען אין איין הויכע מעלה פון פרישות להדמות כאישים הרוחניים דאש זייא ווילין גלייך זיין אז די מלאכים ויעזבו כל מה שיטרידם מן האלהים אונ זיי האבין פאר לאזין אלץ וואש קאן זייא טרוד מאכין פון גאטש דינסט וברחו מן הישוב אל המדבריות והישימון אונ זיינען אנטלאפין אויש דעם ישוב אין דיא מדבריות אריין אונ אין דיא וויסטניש וההרים הגבוהים אונ אויף דיא הויכע בערג מקום שאין צוות ולא חברה אויף אזו איין ארט וואש איז נים פאר האנדין קיין גזעלינשאפט אונ קיין בהעפטונג מיט מענטשין אוכלים מה שהם מוצאים זייא עסין וואש זיי קריגין מעשב הארץ פון דעם גראז וואש אויף דער ערד ועלי האילנים אונ דיא בלעטר פון דיא בוימר ולובשים הבלויים אונ זייא קליידן זיך אן מיט דיא אלטע אדר פאר פולטע קליידר והצמר אונ פעל מיט וואל כלומר זייא קליידין זיך אן נים אויש גמאכטע פעל ווייל מען דארף נים דער צו קיין מירהא ויחסו בסלעים אונ בשיצן זיך אונטר די פעלזינש טרדם מורא הבורא ממורא הברואים דיא פארכט וואש זייא האבין פאר גאט מאכט זייא אזו טרוד אז זייא פארכטן זיך נים פאר קיין שום בשעפניש אדר אזו איז דער פשט טרדם מורא הבורא דיא פארכט פון גאט האט זייא ארויש גיטריבן פון זייער היים ווארום זייא האבין מורא אז זייא וועלין זיין אין זייער היים וועלין זיי נים קאנען

פי' שאין להם שום מורא מבו"ד : מותרי העולם · פי' שהוא מותר וצרכי העולם לשון יתרון וכן כל קרואי מותרים פי' במומנין כ"א יותר מהצריך לנפש כגון פוסקים ונמגעים מוס ומ"ס פירש קרואי כל

מחשוב באהבת ב"א והספיק להם מה שיש להם אצל האלהים ולא שייהלו על מה שיש בידי אדם. והכת הזאת רחוקה מכל הכתות מגדר הדרך השוה התורייה מפני שהם עוזבים ענין עולמם לגמרי ואין בדין תורה לעזוב יישוב העולם לגמרי כמו שהקדמנו במה שאמר הכתוב (ישעיה מה) לא תהו בראה לשבת יצרה · והכת השנייה אנשים שהלכו בדרך הגדר הבינוני שבפרישות ומאסו מותרי העולם לגמרי וסכלו להסום תאוותם מהם והמותרים על שני פנים אחד מהם מותרים שהם חוץ לאדם ונפרדים ממנו כקנינים הגופיים והמאכל והמשתה והמלבוש והמשכן והשני מותרים דבקים לאדם אין נפרדות ממנו

קאנען רעכט דינן דעם בשעפר כהמת דאש בדערפניש פון דיא בני בית אונ דיא פארכט פון גאט איז ביא זייא גרעשיר מסורא הברואים פון דיא פארכט פון דיא בשעפעניש כלומר זייא וואלטין דאך בדארפט מורא צו האבין אין דיא כדבריות צו גיין מהכת היות רעות נאר דאש זייא פארכטין זיך מאמר וועלין זייא אין דער היים ניט קאנען רעכט דינען דעם בשעפר איז גרעשר ביא זייא פון דיא פארכט פאר היות רעות דרום גייען זייא אין כדבריות ארין ושעשע אותם אהבת הבירא אונ דיא ליבשאפט פון דעם בשעפער האט זייא אזו גימאכט פרייען אז זייא בגערין ניט מחשוב אהבת בני אדם פון צו מראכטין דיא ליבשאפט פון מענטשין · והספיק להם מה שיש להם אצל האלהים או זייא לאזין זיך בנוגין מיט דעם שפייז וואש זייא האבין ביי גאט כלומר מיט דעם שפייז וואש גאט שיקט זייא צו ולא שייהלו אל מה שיש בידי אדם אונ ניט זיי זאלין האפין צו דעם וואש א זפאר האנדרין ביא מענטשין דאש הייסט זיי האפין ניט אז מענטשין זאלין זיי עפיס געבין והכת הזאת אינ דיא כיתה איז רחוקה מכל הכיתות דיא וויטערשטע פון אלע כתות מגדר הדרך השוה פון דעם גלייכין וועג התורייה וואש דיא תורה וויל האבין מפני שהם עוזבים ענין עולמם לגמרי ווייל זייא פאר לאזין אין גאנצין דאש פירונג פון דעם עולם ואין בדין התורה אונ דיא תורה וויל דאש ניט האבין לעזוב ישוב העולם לגמרי אז מען זאל דעם ישוב פון דער וועלט אין גאנצין פאר לאזין כמו שהקדמנו כמה שאמר הכתוב אזו וויא מיר האבין פריער גיזאגט פון דעם וואש דער פסוק זאגט אין (ישעיה) לא תוהו בראה גאט האט דיא וועלט ניט בשאפין אז זיא זאל וויסט זיין לשבת יצרה ער האט זיא בשאפין ז"א זאל בזעסין ווערין מיט מענטשין והכת השנייה אונ דיא אנדרע כיתה איז אנשים שהלכו בדרך הגדר הבינוני שבפרישות דיא מענטשין וואש גייען אין מיטיל מעסיגין וועג אין דיא אפ שיידונג פון דער וועלט ומאסו מותרי העולם לגמרי אונ זייא פאר מיאוסין גאר דיא מותרות פון דער וועלט וסכלו לחסום תאוותם מהם אונ ליידין, צו פאר שליסין זייערע תאוות פון דיא איבריגע זאכין כלומר וען זייא האבין לושט צו דיא זאכין וואש מען קאן זיך בגיין אן זיי האלטין זייא איין זייער גילוסטיקיים והמותרים אונ דיא זאכין וואש זיינען איבריג דאש הייסט וואש אמענטש קאן זיך בגיין אן זיי די זיינען על שני פנים אויף צוויי ערליי אופנים אחד מהם איינש פון זיי איז מותרים שהם חוץ לאדם איבעלבע איבריגע זאכין וואש זיינען חוץ דעם מענטשין כלומר וואש זיינען ניט בהעפט צו דעם מענטשין נאר זייא זיינען פון אים אפ גישייר כקנינים הגופים גלייך אז דיא לייבליבע גיטר וואס איינר האט זיין איינגיש והמאכל והמשתה והמלבוש והמשכן אונ עסין אונ טרינקן אונ קליידין אונ אדירה אויף צו וואונן והשני אונ דאש אנדרע איז מותרים דבקים לאדם איבעלבע איבריגי זאכין וואש זיינן בהעפט צו דעם מענטשין אין נפרדות ממנו כיבותם דיא כיבות וואש דורך דעם קאן ער קריגין דיא איבריגע זאכין זיינען פון אים ניט אפ גישייד ווארום דיא מותרים

ממנו סיבותם כדבור והשחוק והמרגוע והמנוחה והבט אל המותרים והאזן אליהם והעבר על הרעיונים מה שאין צריך ופסקה הכת הזאת ממנה כל קרואי המותרים ולא רצו לצאת מהישוב להספיק לגופם מזונותם כמו שהם חייבים בו והמירו המדברות וההרים בבדידות בבתיהם והיחידות במשכניהם והשיגו שני הענינים והגיעו אל שני החלקים והם יותר קרובים אל הדרך השוה והתוריה ממי שהקדמנו זכרו. והכת השלישית אנשים שהלכו בדרך הגדר השפל שבפרישות והוא שפרשו מן העולם בלבותם ובמצפונם והשתתפו עם אנשי העולם בנראה מגופיהם

כל מה שנקרא מותר : ממנה . לשון נקבה קאי על הכת : ולא רצו לצאת מהישוב · כמו שעושין הכת הראשונה : להספיק · כדי להספיק לגופם מזונותם ופרנסתם בביתם מה שהוא צריך מאוד והוא חיוב התורה : והמירו המדברות בבדידות בבתיהם כו' כי כת הראשונה שהתבודדו במדברות והון ליושב והם יושבים בבדידות בבתיהם ואין להם עסקים הרבה עם אנשי העולם וישיבו רק ההכרח מאוד ולכן עדיין הם קצת מבחוץ מאחר שאין להם עסק בישובו של עולם אבל הכת הג' הם יותר על דרך הישרה שהם מתעסקים עם ב"א בכל צרכי העולם אעפ"כ הם פרושים והיינו בלבם ובמצפונם ולכן הם קרובים לדרך התורה בכוונת התורה שלא יהיה העולם מבומס : והשיגו שני הענינים · ענין התורה וענין עולמם

מותרים וואש זיינען הויז פון דעם מענטשין דהיינו עסין אדר טרינקען קאן גימאלט זיין האטיטע ער וויל איבריג עסין אדר טרינקען האט ער אבער ניט אבער די איבערגע זאכן וואש זיינען בהעפט צום מענטשין זיינען פון אים ניט פאר מיטין כדבור גלייך אז ריידן והשחוק אונ לאכין והמרגוע אונ זיך אפ רוען והמנוחה אונ שטיל שטיין והבט אל המותרים אונ צו קוקן אויף איבריגע אום נוצליכע זאכן והאזן עליהם אונ צו פאר נעמן כלומר צו הערין זיי והעבר על הרעיונים מה שאין צריך אדר צו נעמן זיך אין זיין גידאנקען וואש איז אים ניט נייטיג ופסקה הכת הזאת ממנה כל קרואי המותרים אונ דיא כיתה מיינט מען דיא אנדרע פרושים וואש פריער איז גישטאנען האט פון זיך אפ גישאפט אונ פאר מיטן אלץ וואש ווערט נאר גירופין איבריג כלומר אלץ וואש מען זאגט דאש איז איבריג האבן זייא עש פון זיך פאר מיטן ולא רצו לצאת מהישוב אונ עש איז זייא ניט גיפעלין פון זייער היים אוועק צו גיין להספיק לגופם מזונותם כדי זייא זאלין גינוגן טאן צו זייערע לייבר זייער שפייז וואש זייא בדארפין נייטיג כמו שהם חייבים בו גלייך וויא זייא זיינען דרינען הייב מיט דעם דרך פון דער תורה והמירו המדברות וההרים בבדידות בבתיהם אונ פאר דעם וואש יענע כיתה זיינען גיגאנגין אין דיא מדבריות אונ אויף דיא בערג פאר ביטין זייא עש מיט דעם וואש זייא זיינען אליין אין זייערע הייזר כלומר דיא ערשטע פרושים וואש פריער איז גישטאנען האבין זיך אויש גיקליבן צו פאר איינינגן זיך אין דיא מדבריות אונ דיא אנדרע פרושים האבן זיך בעסיר אויש גיקליבין צוא פאר איינינגן זיך אין זייער היים והיחידות במשכניהם אונ פאר איינינגן זיך אין זייערע וואונונגן והשיגו שני הענינים אונ האבן גגרייכט ביידע ענינים דעם ישוב פון דעם עולם אונ דאש פרישות והגיעו אל שני החלקים אונ זייא האבן גיגרייכט צו ביידע חלקים זייא האבין אחלק אויף דעם עולם אונ האבן אחלק אויף עולם הבא והם יותר קרובים אל הדרך השוה אונ זייא זיינען נעהענטר צו דעם מיטל מעסיגין וועג התוריה וואש דיא תורה הייסט ממי שהקדמנו זכרו פון דער כיתה וואש מיר האבין צום ערשטין דער מאנט והכת השלישית אונ דיא דריטע כיתה איז אנשים שהלכו בגדר השפל שבפרישות אזעלכע לייט וואש זייא גייען אין נידריגשטן וועג פון דעם אפ שיידונג כלומר וואש שיידין זיך ניט אפ פון דער וועלט אזו פיל וויא יענע צווייא כיתות נאר ווערליג דעם וועג וואש דיא תורה הייסט איז דאש דער בעסטער וועג והוא אונ אזוא טוען זייא שפרשו מן העולם בלבותם ובמצפוניהם זייא שיידין זיך אפ פון דער וועלט אין זייער מחשבות והשתתפו עם אנשי העולם אונ זיי האלטין זיך גיזעלין שאפט מיט דיא מענטשין פון דער וועלט בנראה מגופיהם

מגופיה׳ כישוב העולם כחרישה וזריעה והתעסקו בגופיה׳ בעבודת הבורא ית׳ עמדו על צורת נסיון האדם בעוה״ז ומאסרו בו וגרותו והגזרתו מעולם הרוחנית (ס״א הרוחות) אליו ונפשותם מואסות בעולם ובהונו ונכספות לעוה״ב "מצפים אל המות והם נזהרים ממנו הכינו צידתם לעת נסיעתם וחשבו במה שמגיעים אל בית מרגועם קודם העתקתם ולא לקחו מהעולם אלא פחות ממזונותם ולא הניחו ממנו מה שהוא טוב להם באחריתם כפי יכולת׳ אלא לקחו ממנו צידה ונשאוהו והכת הזאת קרובה אל הדרך השוה הישרה התוריה יותר ממה שזכרנו קודם אך הפורשים למשוך תועלת העולם ופרישותם

("מלפי׳ אל המו׳ כי הם מקומם ויפטרו ממלחמת היצר הרע ונזהרים ממנו מן המות שלא ימותו בעונם ר״ג :

עולמם מה שצריך למזונותם והגיעו אל בני החלקים העוה״ז והעוה״ב : הכפל שבפרישות כלומר שאינם פורשים גם כן כמו השני הכתות הראשונים וכאלו אמר הא׳ פורשים יותר והב׳ בינונים והג׳ פחות מכניהם בפרישותם : עמדו על צורת נסיון כו׳ כלומר הבינו מה ה׳ שואל מן האדם ולמה ברא אותו שהוא רק לנסותו בעוה״ז להטיבו בעוה״ב ושהוא נאסר בעוה״ז · והגזרתו מעולם הרוחניות ושהוא נגזר ונאצל מעולם העליון ולכך נפשותם מואסות בעוה״ז ומצפים תמיד אל המות ונזהרים ממנו שמא ימותו היום בלא צידה לכך הם נזהרים להכין כל יום צידה לדרך הרחוקה לעוה״ב : וכמו שאמר הכתוב הן שתוע לבונם מרמה

אין דעם אויסוויזונג פון זייער לייבר בישוב העולם אין דיא זאכין וואס איז איין ישוב פון דער וועלט כלומר אין הארין שיידין זייא זיך אפ פון דעם עולם נאר אין אזעלכע זאכין וואס איין ישוב פון דר וועלט איז ווייזט זיך אויס פון זייא אז זייא בהעפטין זיך יוא מיט מענטשין כחרישה וזריעה גלייך אז אקערין אונ זייען והתעסקו בגופיהם בעבודת הבורא יתברך אונ צום אמת זיינן זייא עוסק מיט זייערע לייבר אויך אין גאטש דינשט כלומר אפילו בשעת אז זייא בהעפטין זיך מיט די מענטשין צו טאן אזעלכיש וואס גיהער צום ישוב פון דער וועלט דהיינו אקערין אדר זייען מיינן זיי דרינן אויך גאטש דינשט עמדו על צורת הנסיון האדם בעוה״ז זייא האבין פר שטאנן אויף דעם גישטאלט וויא דער מענטש ווערט גפרובט אויף דער וועלט מיינט מען זייא האבין פר שטאנן אז גאט האט בשאפן דרום דעם מענטשין כדי ער זאל אים פרובן אויף דער וועלט אונ ער זאל אים געבין דר פאר פיל שכר אויף עולם הבא אונ האבין אויך פאר שטאנן ומאסרו בו וויא דער מענטש איז וויא איין גיפאנגנר אין דער וועלט וגרותו אונ זיין פרעמדקייט והגזרתו מעולם הרוחניות אונ וויא ער איז אפ גישייד פון דעם אויבערשטן עולם אליו צו דעם עולם ונפשותם מואסות בעולם אונ זייערע לייבר פאר מיאוסין אין דעם עולם ובהונו אונ מיט זיין גוטש וואש דרינן איז ונכספות לעוה״ב. אונ זיי גילוסטן צו עולם הבא מצפים אל המות זייא האפין צום טויט והם נזהרים ממנו אונ זייא היטן זיך פאר אים כלומר זייא האפין תמיד צום טויט ווארום דארטן וועט זיי בעסיר זיין אז היינט אונ וועלין פאר שפארין דיא מלחמה פון דעם יצר הרע אונ היטן זיך אז דר טויט זאל זייא ניט קומן דורך זייערע זינד הכינו צידתם לעת נסיעתם זייא גרייטן זיך אן זייער שפייז צו דער צייט וואש זייא וועלן פון דר וועלט אוועק ציהן וחשבו במה שמגיעים אל בית מרגועם אונ טראכטין מיט וואש זייא וועלן קומן צו זייער רוא הויז אונ דאש טראכטין זייא קודם העתקתם איי זייא ציהן אוועק פון דער וועלט ולא לקחו מהעולם אלא פחות ממזונותם אונ זייא גינימן ניט פון דעם עולם נאר דאש ווייניגשטע פון זייער שפייז ולא הניחו מה שהוא טוב להם באחריתם אונ לאזן ניט אוועק דאש אלין וואש איז זייא גוט צוא זייער סוף כפי יכולתם וועדליג זייער יכולת גרייכט אלא לקחו ממנו צידה נאר זייא נעמן דער פון זיך שפייז אויף דעם וועג ונשאוהו אונ נעמן עש מיט זיך אויף עולם הבא והכת הזאת אונ די דאזיגע כיתה קרובה אל הדרך השוה הישרה איז נעהנטר צוא דעם גלייכין רעכט פארטיגן וועג התורייה וואש דיא תורה הייסט יותר ממה שזכרנו קודם זייא זיינן מער נעהנטר צו דעם גלייכן וועג פון די צוויא כיתות וואש מיר האבן פריער

ופרישותם באיברים ולא במצפונים ובלבבות והם שלש כתות אחת מהם אנשים הסמו תאות נפשותם מהשיג קצת התענוגים כדי שיצא להם שם בפרישות וישבחו אותם באמונה ובחסד להיות זה סיבה חזקה להגיע אל תכלית תאותם והם מהניפים באמונה ובפרישות בעבור שיבטחו בני אדם בהם ויפקידו אצלם ממוניהם ויגלו להם סודותם ויוכלו להזיקם והם הכת הרעה שבכל כתות בני אדם בהם ויותר רחוקה מן האמת ומגונה במנהגם מכלם ובכמוהם אמר הכתוב (ירמיה ט) חץ שחוט לשונם וגו'

מרמה דבר בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו: הצרו על נפשותם כו' כן מנהג הצרי עין והקמצנים והכילים שאוכלים לחם צר ומים לחץ מחמת קמצנותם כמו שכתבתי מנהגם בסוף שער ע"ה בשם ר"ת ע"ש: איש אשר יתן לו ונומר ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה כלומר שאינו חסר כלום ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו וגו': והוא שיתכבדו לעמוד בדרך כבוד שלא יתזלזלו לבקש ולשאול מב"א כעני בפתח לכך מסתפקים

והכת השנית אנשים שמצאה ידם מעט מהון העולם וכאשר ראו מהירות אבידת הממונות והתהפכות הענינים עם מיעוט בטחונם באלהים הצרו על נפשותם במזונותיהם וחסמו תאותם וטענו כי הפרישות נשאתם על זה ועם העיון

דר מאנט אך הפורשים למשוך תועלת העולם נאר דיא דאזיגע וואש שיידן זיך אפ פון די וועלטליכע תענוגים כדי זייא זאלין דורך דעם קריגן איין העלפונג אויף דעם עולם ופרישותם באברים אונ זייער אפ שיידונג איז נאר מיט דיא גלידר ולא במצפונים ובלבבות אונ ניט מיט דיא מחשבות אין די הערצר והם שלשה כיתות דיא זיינן דרייא כיתות אחת מהם איין כיתה פון זייא איז אנשים חסמו תאות נפשותם אזעלכע מענטשין וואש זייא פאר שליסן דיא גילוסטיקייט פון זייער לייב מהשיג קצת התענוגים פון צו דערגרייכן איין טייל תענוגים טוען זייא עש דרום כדי שיצא להם שם בפרישות כדי זייא זאלין קריגן איין שם אז זייא זיינן פרום וישבחו אותם באמונה ובחסד אונ מען זאל זייא לויבן אז זייא זיינן ערליכע אונ גוטע לייט להיות זה סיבה חזקה להגיע אל תכלית תאוותם כדי דאש זאל זיין איין שטארקע סיבה זייא זאלין גרייכן צום עק פון זייער גלוסטיקייט ווארום מען וועט זאגין זייא זיינן פרום וועט מען זייא געבין געלט אונ זייא וועלין האבין דורך דעם כבוד והם מחניפים באמונה ובפרישות אונ זייא זיינן פאלש אין זייער אמונה אונ אין זייערע פרישות דאש זייא טוען עש נאר בעבור שיבטחו בני אדם בהם פון וועגן לייט זאלן זיך אויף זייא פאר זיכערן אז זייא זיינן בוודאי זייער פרום ויפקידו אצלם ממוניהם אונ וועלין געבין צו זייא בהאלטין זייער געלט ויגלו להם סודותם אונ וועלין צוא זייא מגלה זיין זייערע סודות ויוכלו להזיקם וועלין זייא קאנען צוא דיא לייט שאדין טאן והם אונ זייא דיא פאלשע פרושים זיינן הכת הרעה שבכל כתות בני אדם די ערגשטע כיתה פון אלע מענטשן ויותר רחוקה מן האמת אונ זיינן מער וייט פון דעם אמת פון אלע מענטשין ומגונה במנהגם מכלם אונ זיינען שענדליכר אין זייער פירונג פון אלע ובכמוהם אמר הכתוב אונ בייא אזו אגלייכין זאגט דער פסוק אין (ירמיה) חץ שחוט לשונם זייער צונג איז אזו וויא איין שארפע פייל והכת השנית אונ דיא אנדערע כיתה איז אנשים שמצאה ידם מעט מהון העולם אזעלכע מענטשין וואש זייא האבין עפיס זייער איינינש פון דיא וועלטליכע גוטש וכאשר ראו מהירות אבידת הממונות אונ אז זיי זעהן אז דאש געלט גייט גיך אוועק והתהפכות הענינים אונ זייערע זאכין ווערן פאר ענדערט בלומר זייא פר דינן אמאל ניט וויפיל זייא האבן פריער פר דינט עם מיעוט בטחונם באלהים אונ דורך דעם וואש זייא האבן ווייניג בטחון אויף גאט הצרו על נפשותם במזונותיהם מאכין זייא אויף זיך איינג מיט זייער עפייז בלומר זיינן זייא אויף זיך זעלבעט קארג מיט זייער עפייז אדר אזו איז דער טעם זיינן זייא זיך מצער ווייל זיי מוזין פיל געלט אויש געבן אויף זייער עפייז והכבו תאוותם אונ זייא פר עליסן אונ האלטן איין זייער לוסטיקייט

מסתפקים במעט להם ומזון: להשמר מפניהם קלי על ב"א: בהנם בתגלים ר"ל

העיון האמתי לא נשאם על זה אלא רוב אהבתם בעולם והריצותם להרבות מהונו ואבלם על ריש נפשותם ומעוט הסתפקותם במה שהגיע אליהם ממנו ובכמוהם אמר החכם (קהלת ו) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו' והכת השלישית אנשים קצרה ידם מקנות ממון ולא הגיעו בהון העולם אל מה שיזונם אלא על הצר שבעניינים וראו שיתכבדו ויסתפקו במה שנזדמן להם מן המזון ולא יעמדו מעמד השאלה וזולות הבקשה מבני אדם והסמו תאוותם בהתמדת הרעב והסתתר במעט המלבוש ותלו כל זה בפרישות מן העולם להשמר מפניהם ושלא יתבזו בשאלם מזולתם ויהיו לחרפה בעולם וכאשר תרצה לעמוד על

דוסטיקייט וטענו און טענן כלומר און זאגין פאר לייט כי הפרישות נשאתם על זה אז דאש פרישות האט זייער הארץ אויף דעם פאר טראגין אז זייא זאלין זיך אזו איין האלטין פון דיא תענוגים און זאלין ווייניג עסן ועם העיון האמתי אבר אז מען וויל מיטין אמת מעיין זיין אין זייער כוונה לא נשאם על זה האט דאש זייא דר צו מער ניט גיבראכט אלא רוב אהבתם בעולם נאר זייער פיל ליבשאפט אין דעם עולם כלומר נאר ווייל זייא האבין זייער ליב דיא וועלט והריצותם להרבות מהונו און זייער טראכטין איז צו מערין פון דעם גוטש פון דער וועלט ואבלם על ריש נפשותם און זיינן בזארגט אז זייא זאלין ניט ארום ווערין ומעוט הסתפקותם און לאזין זיך ווייניג באנוגין במה שהגיע אליהם ממנו מיט דעם גוטש וואש זייא האבין גיקריגן אויף דער וועלט כלומר איין מאל האבין זייא מורא טאמר וועלין זייא נאך ארימער ווערין אז היינט און ווידער דער מיט וואש זייא האבין היינט זייער אייגינש לאזין זייא זיך אויך ניט בנוגין נאר זייא וואלטין גיגערין מער גיהאט דרום שיידין זייא זיך אפ פון דיא תענוגים כדי מען זאל זייא האלטין פאר פרום וועט מען זייא געבין געלט און מען וועט זייא געבין פקדונות ובכמוהם אמר החכם און פון אזו אגלייכין האט גיזאגט דער חכם שלמה המלך איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד אפט איז פאר האנדין אמענטש וואש גאט האט אים גיגעבין עשירות און גיטר און כבוד און האט אים דיא מאכט ניט גיגעבין דער פון צו עסין והכת השלישית און דיא דריטע כיתה איז אנשים קצרה ידם מקנות ממון אזעלכע לייט וואש האבין קיין מאכט ניט פון צו קריגן געלט ולא הגיעו מהון העולם און גרייכין ניט פון דעם גוטש פון דער וועלט אל מה שיזונם צו אזו פיל אז זייא זאלין זיך קאנען דער מיט שפייזין כלומר זייא פאר דינן אזו פיל ניט וויפיל זייא בדארפין האבין צו זייער שפייז אלא על הצר שבעניינים נאר אויף דעם איינגשאפט פון זייער פירונג דאש הייסט זייא פאר דינען גאר ווייניג אז עש טראגט מער ניט אז זייא זאלין גישפייזט ווערין מיט גרויש דוחק וראו שיתכבדו אינ זייא זעהן אז זייא זאלין גיערליכט זיין זייא זאלין בלייבין בייא זייער כבוד ויסתפקו במה שנזדמן להם מן המזון און לאזין זיך בנוגין מיט דעם שפייז וואש קומט זייא צוא האנדן ולא יעמדו מעמד השאלה נאר זייא זאלין ניט שטיין אויף דעם מעמד פון צו לייען פון לייט וזולות הבקשה מבני אדם און צו דעם בזיון פון לייט צוא בעטין זייא זאלין געבין זייא צדקה והסמו תאוותם בהתמדת הרעב און האלטין איין זייער גלוסטיקייט דורך דעם וואש זייא לייד' תמיד הונגר והסתר במעט המלבוש און פר בארגן זיך דאש הייסט זייא בקליידן זיך מיט ווייניג מלבושים ווייל זייער נויט ברייננט זייא דער צו ותלו כל זה בפרישות מן העולם און היינגן דאש אלין אן כלומר זייא זאגן אז זייא טוען דאש אלין פון פרומקייט וועגין דאש זייא ווילן זיך אפ שיידין פון דער וועלט און דרום זאגין זייא עש אזו להשמר מפניהם ווייל זייא ווילין זיך היטין פאר דיא לייט אז זייא זאלין ניט וויסן אז

זייא

על אמתת מי שיטען מן הפרישות אם הוא לתקנת תורתם או לתקנת עולמם בחנם בתנאים אשר בהם תשלם הפרישות אשר אני עתיד לזכרם ותעמוד על בירור מצפונם מכזבם מפרישות בעזרת השם יתברך :

פרק ד **אבל** תנאי הפרישות המיוחדת כאשר אמר קצת החסידים הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו לבו רחב מאוד ונפשו שפלה מאד איננו נוטר ולא חומד ולא מספר בגנות ולא מדבר מאדם מואס בגדולה ושונא השררה מיושב זכרן מודה רב בשת מעט נזק אם ישחק לא ירבה ואם יכעס לא יתקצף שהקו ריוח שפתים ושאלתו

ר"ל בהון הותם בתנאים שצריכין לפרושים האמתיים כמו שיתבאר' בפרק שאחר זה האם יש בהם מדות הללו אז תדע אם הם פרושים באמת או אם מכזבים בפרישותם · (בעזה"י) קאי על אשר אני עתיד לזכרם בעזה"י :

אבל כו' הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו כוא ע"ד מ"ש בר"ח בשם מנורת המאור וז"ל צריך ת"ח להיות דואג ומשתומם בוכה ונאנח בלבו על עונות שעשה ועל חורבן בית המקדש ועל ישראל כשבוים וגולים כעונג בלבו ויראה שמחה בפניו כדי שיקבל כל אדם בסבר פנים יפות ויהא לבו רחב להביא לכל שואל על שאלתו עכ"ל וכעין זה כתב בפ"ד משער ת"ס לבו רחב מאוד להבין ולהשכיל בכל דבר · למ"ה : ואם יכעס לא יתקצף יותר מהאי רק מעט כדי להטיל אימה על הגבור או על ב"ב ותלמידיו · שהקו ריוח שפתים אינו ממלא שחוק פיו לא כאלו כשמשחקים הוא בכל איבריהם רק שפתיו

זייא טוען עש מחמת ארומקייט ושלא יתבזו בשאלם מזולתם אונ זייא זאלין ניט מבוזה ווערין אז זייא וועלין בעטין פון אנדערע כלומר ווארום זיי האבין מורא אז זיי וועלין בעטין אנדערע זאלין זייא געבין צדקה וועלין זיי מבוזה ווערין ויהיו לחרפה בעולם אונ וועלין זיין צו אשאנד אויף דער וועלט זאגט דער מחבר וכאשר תרצה לעמוד על אמתת מי שיטען מן הפרישות אונ אויב דו וועסט וועלין רעכט פר שטיין אויף די וואש זאגין אויף זיך אז זייא שיידין זיך אפ פון דער וועלט וועסטו ווישין אם הוא לתקנת תורתם אויב זיי טוען עש לשם שמים כדי זייא זאלין קאנען די תורה רעכט האלטין או לתקנת עולמם אדער אויב זיי טוען עש כדי זיי זאלין עפים דער פר צו גיניסין אויף דער וועלט אדער כדי זיי זאלין ניט מבוזה ווערין אויף דער וועלט בחנם פרוב זייא בתנאים אשר בהם תשלם הפרישות מיט די תנאים וואש דורך זייא ווערט גאנץ דאש פרישות כלומר אויב עש איז אין זייא פר האנדין דיא מדות וואש די רעכטע פרושים בדארפין האבין אין זיך אונ וואשערע מדות בדארפין דיא רעכטע פרושים האבין אשר אני עתיד לזכרם דאש איז דיא מדות וואש איך וועל ווייטער דער מאנען תעמוד על בירור מצפונם מכזבם מפרישות וועסטו פר שטיין פון זייער אפ שיידונג אויב זייער מחשבה איז גוט אונ קלאר נאר פון גאטש וועגין אדער אויב זייא זיינען פאלש אונ די תנאים וועל איך ערייבין בעזרת השם יתברך מיט די הילף פון גאט יתברך :

אבל תנאי הפרישות אבער די תנאים וואש געהערין צו דעם פרישות המיוחדת וואש גייט אן די בזונדערע לייט זיינן כאשר אמר קצת החסידים אזו וויא איינער פון די חסידים האט גיזאגט הפרוש אפרומער מאן וואש ער איז אפ גישייד פון דר וועלט צהלתו בפניו איז דאש פרייליכקייט אין זיין פנים ואבלו בלבו אונ זיין טרויערקייט איז אין זיין הארץ לבו רחב מאוד זיין הארץ איז זייער ברייט ונפשו שפלה מאוד אונ זיין גימיט איז זייער נידעריג איננו נוטר ער טראגט ניט נאך קיינעם קיין שנאה ולא חומד אונ גילוסט קיינעמש געלט ניט ולא מספר בגנות אונ דער ציילט ניט קיין שום שענדליכע זאך ולא מדבר באדם אונ רעט ניט פון קיין שום מענטשין מואס בגדולה ער פר מיאוסט אין גרויש השיבות ושונא השררה אונ האט פיינט דאש הערשאפט מיושב זכרן ער איז זייער מיושב אונ גידיינקט אלין מודה רב בושת ער איז מודה אויף אמת אונ האט פיל בושה מעט נזק ער טוט ווייניג שאדין די לייט אם ישחק אונ וועז ער לאכט שוין אמאל לא ירבה טוט ער ניט פיל לאכין ואם יכעס לא יתקצף אונ ווען ער איז שוין ברוגז טוט ער ניט צארענען דאש הייסט

ושאלתו ללמוד חכמתו רבה וענוותו גדולה הסכמתו חזקה לא ימהר ולא יסכל מחלקותו נאה ותשובתו נכבדת וצדיק אם יכעוס חומל אם יבקש ידידותו זכה ואסורו חזק ובריתו נאמנה רוצה בדין הבורא מושל ביצרו לא ידבר עתק על מי שיזיקהו לא יתעסק במה שלא יועילהו לא יתנקם לאיד ולא יזכור לאדם רעה משאו קל ועזרתו רבה הודאתו רבה בעת הרעה וסבלו ארוך בעת הנזק אם ישאלו

שפתיו נעות: הסכמתו חזקה למ"ה כל מה שהוא מסכים עליו הוא דבר נכון וחזק להתקיים או פירושו מה שמבטיח לאחרים הוא חזק ומקיים אותו: לא ימהר · כי מתון מתון ת' זוזי שוויה ופרי שמהירות חרטה ולכך לא יסכל: מחלקותו נאה · פירוש או תבין שלא ירבה שמחלוקת כמ"ש הז"ל ביצה ד' כ' מה זו סמיכה מה זו שתיקה ואמר אביי שלכך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא לא להדר ליה מלתא עפי ממאי דאמר ליה חבריה דאיהו אמר ליה מה זו סמיכה וקא מהדר ליה מה זו שתיקה עכ"ל: אם יבקש כו' אפשר פקאי אדלעיל אף אם יכעוס על אדם ואם יבקש ממנו אותו אדם למחול לו או שום דבר חומל עליו: ידידותו זכה או אם יבקש ממנו אדם דבר אזי ידידותו זכה למ"ה: ואסורו חזק מה שאסר על נפשו הוא חזק הקיום אצלו: עתק דבר חזק או כרה כמו יצא עתק מפיכם כפירש"י: לא יתנקם לאיד אינו שמח ומתנקם כאידו של חבירו על דרך בנפול אויבך אל תשמח: משאו קל אינו מטריח ומכביד עצמו על ב"א: הודאתו רבה כו' על דרך שאמרו חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשמחה כשם שמברך על הטובה:
אם

הייסט ער מיינט עס ניט ערינשט מיט ארעבטין כעם שחקי ריוח שפתים זיין גילעכטער איז נאר וואס ער עפינט אביסיל דיא לעפצין אונ לאכט ניט מיטין פולין מויל ושאלתו ללמוד אונ זיין פרעגין איז נאר אויף צו לערנען כלומר ער פרעגט ניט דעם אנדערין דיא זאך וואס ער אליין ווייסט עס נאר דרום פרעגט ער עס צוא ווייזין דעם אנדערין אז ער קאן ניט דאס טוט ער ניט נאר אז ער ווייש ניט דענסט מאל פרעגט ער אדער אזו איז דער פשט ושאלתו ללמוד אונ זיין בעטונג וואס ער בעט פון לייט איז נאר אויף צוא לערנען דאס הייסט קיין שום זאך בעט ער פון קיינעם ניט ווארום ער לאזט זיך בנוגין מיט דעם וואס ער האט נאר אז ער זאל מיט אים לערנען חכמתו רבה זיין חכמה איז פיל וענותו גדולה אונ זיין עניוות איז גרויס הסכמתו חזקה וואס ער זאגט איינעם צו איז דאס שטארק מען מאג זיך סומך זיין אויף אים לא ימהר ער איז ניט גישווינד אין קיין שום זאך ולא יסכל אונ דרום טוט ער זיך קיין מאל ניט בנארישין מחלקותו נאה זיין מחלוקת איז שיין דאס הייסט אז ער קריגט זיך איין מאל מיט איינעם רעט ער ניט קיין שענדליכע רייד ותשובתו נכבדת אונ זיין ענטפער איז גיערליכט דאס הייסט ער ענטפערט איטליכין מיט כבוד וצדיק אונ ער איז זיך נוהג מיט גירעכטיקייט אם יכעוס אונ אז ער איז שוין ברוגז אויף איינעם חומל דער בארעמט ער זיך פארט אויף אים אם יבקש אז אמענטש בעט פון אים עפיס איין זאך ידידותו זכה איז זיין פריינטשאפט לויטער כלומר גיט ער עס אים מיט איין גרויש פריינטשאפט ואסורו אונ דאס וואס ער אסרת אויף זיך חזק האלט ער עס שטארק אונ איז ניט עובר ובריתו נאמנה אונ זיין בריתות ברית וואס ער מאכט מיט איינעם איז ווארהאפטיג אונ גיטרייא רוצה בדין הבורא ער איז צוא פרידין מיט דער גזירה פון דעם בשעפער אונ איז ניט מהרהר נאך זיינע מדות מושל ביצרו ער גיוועלטיגט איבער זיין יצר הרע לא ידבר עתק על מי שיזיקוהו ער רעט ניט קיין שטארקע רייד קעגין דעם וואס האט אים שאדין גיטאן ולא יתעסק במה שלא יועילהו אונ איז ניט עוסק אין אזעלכע זאכין וואס קומען אים ניט צו ניץ לא יתנקם לאיד ער איז זיך ניט נוקם ווען איין ברעכענעש אונ איין צרה קומט אויף זיין שונא ולא יזכור לאדם רעה אונ ער גידיינקט ניט קיין מענטשין דאס בייז וואס ער האט אים גיטאן משאו קל זיין לאשט איז גרינג כלומר ער איז ניט מטריח קיין מענטשין אונ מאכט זיך ניט שווער אויף מענטשין זיי זאלין אים בדינען עזרתו רבה אונ זיין הילף איז פיל הודאתו רבה בעת הרעה ווען עס קומט אויף אים עפיס בייז לויבט ער אונ דאנקט השם יתברך זייער פיל דערפר אזו וויא ער לויבט אונ דאנקט אים אז עס
קומט

ישאלו ממנו יתן ואם יחמסו אותו ימחול ואם ימנעו ממנו יתנדב ואם ירחיקוהו יקרב רק מחמאה ומתוק מדבש מצוה על האמ' דובר צדק עוזב מאוייו מצפה ליומו אומר ועוש' חכם זריז נפשו יקרה ובריתו נאה "גבור בארץ (ס"א נדר) בארץ נצול מכל גנות עוזרה לדל ותשועה לעשוק לא יחשוף מסתור ולא יגלה סוד צרותיו רבות ותלונתו מועטת כשיראה טוב יזכרנו ואם יראה רע יכסנו רצוי וזך חברתו שמחה הרחקתו אנחה זקקתהו החכמה ויפתהו הענוה מזכיר למשכיל מלמד לסכל כל מעשה אצלו זך ממעשהו וכל נפש בעיניו יותר ברה מנפשו יודע את מומו

הג"ה גבור בארץ לפי בדרך בעלי התאוה המתעלמים תמיד זה על זה להשגת תאותם פעם מגלה ופעם יגולת והספרות אינו מתעלם עם זולתו רק על דבר אמת ומבוס צדק ובודאי יגלה כוח את זולתו כי קיבוץ קא'ולכן כו' מהספרים בעולם לגבור נולת:

אם ימנעו ממנו מה שהיו חייבים לתת לו אף על פי כן יתנדב הוא ועושה טוב לכל אדם: מצפה ליומו · ליום הא קיצו ואחריתו למ"ה או מצפה ליומו אינו דוחק את השעה רק מצפה עד עת בא בעתו שאין לך אדם כו': לא יחשוף מסתור אינו מגלה סוד והרבה ענינים כפולים כאן בדרך המליצה: כל מעשה אצלו זך ממעשהו כו' כי הוא ע"ד שכתב לעיל פ"ו מבער הכניעה שאמר החכם באין פגע בוה אדם באין יהיה לו מעלה עליו

קומט אויף אים גוטס יסבלו ארוך בעת הנזק און אין דער צייט אז עס קומט אים אשאדן אין זיין גערם איז זיין ליידונג לאנג כלומר ווען עס גיווערט אפילו פיל צייט לייד ער עס אלץ אונ נעמט עס אליין אן באהבה אם ישאלו ממנו יתן ווען מען בעט עפיס פון אים טוט ער געבין ואם יחמסו אותו ימחול אונ ווען מען בערויבט אים טוט ער מוחל זיין ואם ימנעו ממנו אונ אז זייא פארמיידין פון צוא געבין אים וואס זייא זיינן אים שולדיג פון רעכטס וועגין יתנדב טוט ער פארט בווילינט זיין צו טאן גוטס צוא אלע מענטשין ואם ירחיקוהו אונ ווען אפילו אנדרר טוט אים דער ווייטערין יקרב גינענט ער זיך פארט צו אים אונ בווייזט אים פריינד שאפט רק מחמאה ער איז ווייכר פאר פוטער ומתוק מדבש אונ זיסר פאר האניג מצוה על האמת ער גביט אויף דיא ווארהייט כלומר אז איטליכר זאל זיך פירן מיט אמת דובר צדק ער רעט גירעכטיקייט עוזב מאוייו ער פאר לאזט זיין גילוסטיקייט מצפה ליומו ער האפט אויף זיין לעצטין טאג אומר ועושה וואס ער זאגט צו דאס טוט ער חכם זריז ער איז אחכם אונ פלייסיג נפשו יקרה זיין לייב איז טייער ביי אים אז זיין גוף ובריתו נאה אונ זיין ברית דאס הייסט וואס ער איז כורת ברית מיט איינם איז דאס אויף אשיינע זאך. גבור בארץ ער איז איין שטארקר אויף דער ערד ווארום ער לויפט ניט נאך קיין שום תאוה ווערט ער קיין מאל ניט איבר גישטארקט פון קיין שום מענטשין עיין בהג"ה · נצול מכל גנות ער איז בשירמעט פון אלע שענדליכע זאכן עוזרה לדל ער איז אהילף צוא איין ארום מאן ותשועה לעשוק אונ איז איין הילף צוא דעם וואס ווערט פאר צוקט לא יחשוף מסתור ער אנטפלעקט ניט קיין פאר בארגינע זאך ולא יגלה סוד אונ איז ניט מגלה קיין סוד צרותיו רבות אונ ווען זיינע צרות זיינן פיל ותלונתו מועטה איז זיין קריג אדר קלאג ווייניג כשיראה טוב אז ער זעהט גוטס יזכרנו טוט ער עס גידיינקן ואם יראה רע אונ ווען ער זעהט עפיס בייז יכסנו טוט ער עס בדעקן רצוי ער איז איטליכן בווילינט חברתו שמחה דיא וואס בהעפטין זיך צוא אים איז ביי זייא אשמחה הרחקתו אנחה זיין דער ווייטערונג איז זיפצן כלומר ער איז אזו גליבט ביי לייט אז דער וואס דער ווייטערט זיך פון אים טוט זיפצן זקקתהו החכמה דיא חכמה האט אים איבר גילייטרט אז ער איז ריין פון אלע שלעכטע מדות ויפתהו הענוה אונ דאס עניות האט אים איבר גרעט מזכיר למשכיל ער דער מאנט דער קלוגן מענטשן אז ער זאל גוטס טאן מלמד לסכל אונ דעם נאר לערינט ער וואס ער זאל טאן כל מעשה אצלו זך ממעשהו אלע ווערקן וואס אנאנדערר טוט איז ביי אים קלערר פון זיינע מעשים כלומר ער רעט זיך איין אז איטליכר איז בעסיר

עליו ע"ש · חבר למזכירים את ה' או לכל מי שמזכיר אותו לעבודת ה' :
אבל מה שיאות מה שראוי ונכון לתורתנו להתנהג בפרישות :
זולתם

מומו זוכר את עונו אוהב האלהים רודף רצונו לא ינקם לנפשו ולא יתמיד בקצפו חבר למזכירים יושב עם העניים אוהב לאנשי אמת עוזר לרש אב ליתום בעל לאלמנה מכבד הדלים ומתנאיה עוד קבלת כל חובות הלבבות אשר זכרנו ממה שקדם בספר הזה ואינני צריך לשנותם שלא יארכו לנו הדברים בשער הזה ואתה דע לך :

פרק ה **אבל** מה שיאות לתורתנו מהפרישות אומר בתשובת השאלה הזאת כי הפרישות הניהגת בתורתנו על ג' פנים אחד מהם בעסקנו עם בני אדם והתחברותנו עמהם והשני במה שאנו מתיחדים בו זולתם בחושינו הגופיים ואברינו הנראים והג' במה שאנו מתיחדים בו במצפונינו ובמדותינו ובמחשבותינו הצפון בלבותינו מן הרעיונים הטובים והרעים ואני מבאר כל זה בדרך קצרה כפי יכולתי

בעסיר פאר אים וכל נפש יותר ברה מנפשו אונ אלע זייקן זיינן ביא אים אין דיא אויגן קלערר פון זיין זייל כלומר אלע מענטשן זיינן אין זיינע אויגן בעשר אז ער יודע את מומו ער ווייסט זיינע חסרונות זוכר את עונו ער גידיינקט זיינע זינד אוהב האלהים ער האט ליב גאט רודף רצונו ער יאגט נאך צו טאן וואש זיין ווילן איז ולא ינקם לנפשו ער איז זיך ניט נוקם פון זיינט וועגן ולא יתמיד בקצפו אונ זיין צארן גיווערט ניט לאנג חבר למזכירים ער איז איין חבר צו דיא וואש גידיינקן אין גאט אדר צו דיא וואש דער מאנן אים גאט צו דינן יושב עם העניים ער זעצט זיך ביא דיא ארומע לייט אוהב לאנשי הצדק ער האט ליב צו דיא גירעכטע לייט נאמן לאנשי אמת ער איז גיטרייא צו דיא לייט וואש גייען מיט אמת עוזר לרש ער העלפט צו דעם ארומאן אב ליתום ער איז וויא איין פאטר צוא איתום מכבד הדלים ער האלט ערלאך דיא ארומע לייט ומתנאיה עוד אונ פון דיא תנאים וואש גיהערן נאך צו דעם פרישות איז קבלת חובות הלבבות ער זאל אויף זיך נעמען צוא טאן אלע מצות וואש מען בדארף זייא טאן מיטין הארצין אשר זכרנו במה שקדם בספר הזה וואש מיר האבין דער מאנט אויבין אין דעם ספר ואינני צריך לשנותם אונ איך בדארף זיי נאך אמאל ניט צו שרייבין שלא יארכו לנו הדברים כדי די רייד זאלין אונז ניט צו לאנג זיין אין דעם שער כלומר כדי דער שער זאל ניט זייער גרויש זיין ואתה דע לך אונ דו ווייסט אונ פאר שטייעט דאש אלין וואש איך האב דא גישריבין :

אבל מה שיאות לתורתנו מהפרישות אבער וואש די אפ שיידונג קומט צו ניץ צו דער תורה אונ וויא אזו די אפ שיידונג זאל זיין נאך דעם דרך פון דער תורה אומר בתשובת השאלה הזאת וועל איך ענטפערין אויף דער שאלה כי הפרישות הנוהגת בתורתנו דען דאש פרומקייט וואש מוז גיברויכט ווערן נאך אונזער תורה נאך על ג' פנים דאש איז אויף דרייא ערלייא אופנים אחד מהם איינש פון זיי איז בעסקנו עם בני אדם אז מיר האנדלען מיט די לייט והתחברותנו עמהם אונ אז מיר בהעפטין זיך מיט זיי והשני אונ דאש אנדרע איז במה שאנו מתייחדים בו זולתם וואש גייט אן אונז אליין אן די אנדרע מענטשן דהיינו ווען מיר זיינן זיך מתעסק בחושינו הגופיים ואברינו הנראים מיט אונזרע לייבליכע הושים אונ מיט אונזרע גיזעהענע אברים והשלישי אונ דאש דריטע איז במה שאנו מתיחדים בו במצפונינו וואש מיר אליין טוען נאר מיט אונזרע גדאנקן ובמדותינו ובמחשבותינו אונ אין אונזערע מדות אונ מחשבות הצפון בלבותינו אונ וואש עש איז פר בארגין אין אונזרע הערצער מן הרעיונים הטובים והרעים פון גוטע גידאנקן אדער פון בייזע זאגט דער מחבר ואני מבאר כל זה אונ איך וועל דאש אלין בשיידן בדרך קצרה אין איין קורצין דרך כפי יכולתי אזו ווייט וויא

מיר

יכולתי בעז"ה אבל דרך הפרישות הראוי לנו בהתחברותנו עם בני אדם מהם הסברת פנים והראות השמחה בפגיעתם עם הכניעה והשפלות ולשון רכה ורוח נמוכה לכולם ומהם הרחמים וההנינה והחמלה עליהם עם הסרת הטורח מעליהם וזכרם בטוב ועשות חסד עמהם ושלא נקוה ליהנות מהם ושנתיאש מאשר בידיהם ומהם עוזרתם בתקנת תורתם ועולמם והורותם הדרך אשר ירצהו האלהים ומהם שנסבול קושי דבריהם ושנשפוך שיחנו לפני האלהים ולא לפניהם והמנע ממושבות המאכל והמשתה והשחוק עם השמירה מכל מה שיביא להמרות האל בהברתם ויוצא מגבול הצניעות ומשורת המוסר והדומה לזה אך מה שראוי לנו מן הפרישות בפנים השנים המתיחדים בנו בהושינו הנראים יחלק לשני

זולתם · זולת בני אדם ובנהיגה מהבר בידיהם בלא יתאוה מה שיש בידיהם ליהנות

מיין יכולת גרייכט וועל איך דאש אלץ באשיידין בעז"ה מיט גאטש הילף אבל דרך הפרישות הראויה לנו אבער דער דרך פון פרומקייט וואש איז ראוי צוא אונז בהתחברותנו עם בני אדם אז מיר באהעפטין זיך מיט לייט מהם פון דיא פרומקייט איז הסברת פנים והראות והשמחה בפגיעתם דאש איז איין פריינטליך פנים אונ שמחה צוא ווייזין אז מען בגעגנט זייא דאש היישט אז מען שמועסט אדער מען האנדילט מיט זייא עם הכניעה והשפלות מיט אונטער טעניגקייט אונ נידעריקייט ולשון רכה ורוח נמוכה אונ מיט איין וויך לשון אונ איין נידעריג גימיט זאל ער דאש אלץ טאן לכלם צוא זייא אלע ומהם אונ פון דעם פרומקייט איז נאך פאר האנדין הרחמים וההנינה והחמלה עליהם ער זאל מיט זייא ברויכין דער בארעמיקייט אונ לייט זעליגקייט עם הסרת הטורח מעליהם אונ נאך מיט דעם ער זאל אפ טאן זיין טירחא פון זייא כלומר ער זאל זייא ניט מטריח זיין אויף קיין שום זאך וזכרם בטוב אונ זאל זייא דער מאנען אונ גידיינקען צו גוטין ועשות חסד עמהם אונ חסד מיט זייא צוא טאן ושלא נקוה ליהנות מהם אונ מען זאל ניט האפין פון זייא הנאה צוא האבין ושנתייאש מאשר בידיהם אונ מען זאל זיך מייאש זיין פון דעם וואש זייא האבין זייער אייגינש ומהם אונ פון זייא איז עוזרתם בתקנת תורתם ועולמם מען זאל זייא העלפין אין זאכין וואש עש קומט צוא ניץ צוא זייער תורה אונ צוא זייער עולם והורותם הדרך אשר ירצהו האלהים אונ זייא צוא לערנען דעם גוטען וועג וואש גאט וויל אים האבין ומהם שנסבול קושי דבריהם אויך זאל מען ליידין זייערע הארטע רייד ושנשפוך שיחנו לפני האלהים אונ אז מיר בדארפין עפעש זאלין מיר אונזער גיבעט אויש גיסין פאר גאט ולא לפניהם אונ ניט פאר זייא כלומר אונ ניט פאר לייט והמנע ממושבות המאכל והמשתה והשחוק אונ מען זאל זיך פאר מיידין צוא זיצין מיט דיא חברותות וואש עסין אונ טרינקען אונ לאכין אדער שפילין עם השמירה מכל מה שיביא להמרות האל אונ זאל זיך היטין פון אלעמן וואש קאנען אים ברייגען ער זאל גאט דער צארענען בחברתם דורך זייער בהעפטונג כלומר באלד אז ער פאר שטייט נאר אז ער וועט זיך באהעפטין מיט זייא וועלין זייא אים ברייגען ער זאל גאט דער צארענען ויצא מגבול הצניעות אונ וועט ארויש גיין אויש דעם גבול פון צניעות ומשורת המוסר אונ פון דעם וועג דרך ארץ והדומה לזה אונ נאך זעלכע גלייכין זאל ער זיך צוא זייא ניט בהעפטין אך מה שראוי לנו מן הפרישות בפנים השנים אבער דאש פרומקייט וואש עש איז אונז ראוי צוא טאן פון דעם אנדערין אופן המתיחדים בנו בהושינו הנראים דאש וואש גייט אן אונז אליין דורך אונזערע גיזעהענע הושים יחלק

ליהנות מהם . הנבלה והמתה הם במות נרדפים כמו מכסתי ודיני עדי והכדי או נבילה בנתנבלה בשחיטה או בהריגה ומתה

לשני חלקים אחד מהם אסור לנו והם מצות לא תעשה והשני מותר לנו כל מה שהותר לנו מכל מיני ההנאות המותרות וכל חלק מהם יחלק לשלשה חלקים והוא שכל מה שנאסר לנו איננו נמלט מאחד משלשה דברים או שיהיה בטבע הכוסף לו כזנות והגזל ולהרבות מן המאכל והמשתה האסור לנו או שיהיה ממה שלא ישנאהו הטבע ולא יכסוף לו כלבוש בגד שעטנז והרכבת כלאים ואכילת בשר בחלב ואכילת חלב והרבה מהדומה לזה או שיהיה ממה שישנאהו הטבע ותתעבהו הנפש כאכילת הנבלה והמתה והדם והרבה ממיני החיים אשר לא היה האדם חפץ באכילתם אפילו אם היו מותרים באכילה כשמונה שרצים והדומה להם וראוי לך אחי שתיסר נפשך בפרישות מכל מה שצוך האלהים לפרוש ממנו עד שתגיע מן התעוב והמאוס במיני התענוגים המנועים והתאוות האסורות

לשני חלקים דאש ווערט גיטיילט אין צוויא חלקים אחד מהם אסור לנו איינש פון זייא איז אסור צו אונז והם מצות לא תעשה אונ דאש זיינען דיא מצות לא תעשה דאש הייסט וואש גאט האט גיבאטין אז מען טאר זייא ניט טאן והשני מותר לנו אונ דאש אנדערע איז וואש איז מותר צוא אונז והוא כל מה שהותר לנו מכל מיני ההנאות המותרות אונ דאש איז פיל ערלייא איבריגע הנאות וואש איז מותר צו אונז וכל הלק מהם יחלק לשלשה חלקים אונ איטליכש חלק פון דיא צווייא חלקים ווערט גיטיילט אויף דרייא חלקים והוא אונ דאש מוז מען פאר שטיין שכל מה שנאסר לנו אז אלין וואש איז צוא אונז אסור גיווארין איננו נמלט מאחד משלשה דברים דאש קאן ניט פעלין פון איינש פון דיא דרייא זאכין או שיהיה בטבע הכוסף לו ענטפער דאש איז אזאך וואש דיא טבע גילוסט דר צו כזנות והגזל גליך אז זנות אונ גזל ולהרבות מן המאכל והמשתה האסור לנו אין צוא מערין פון עסין אונ טרינקען וואש איז אסור צוא אונז או שיהיה ממה שלא ישנאהו הטבע אדער עש איז פון אזוא אזאך וואש דיא טבע האט עש ניט פיינט ולא יכסוף לו אונ גילוסט דער צוא אויך ניט כלבוש בגד שעטנז גליך אז אן קליידין זיך מיט אקלייד פון שעטנז והרכבת כלאים אונ כלאים צו פלאנצין אדער כלאים פון בהמות בייא אנאנדער צוא ברייגגן ואכילת בשר וחלב אונ פלייש מיט מילך צו עסין ואכילת חלב אונ חלב צוא עסין והרבה מהדומה לזה אונ נאך מער פיל זאכין אזו אגלייכין או שיהיה ממה שישנאהו הטבע אדער עש טוט זיין זעלבע זאכין וואש דיא טבע האט עש פיינט ותתעבהו הנפש אונ זיין לייב טוט אים ווידריגען כאכילת הנבלה גלייך אז צו עסין איין נבילה וואש דאש איז גיהרגת גיווארין אן שחיטה והמתה אדער אזעלבע וואש זיא איז אליין גישטארבין והדם אדר בלוט צו עסין והרבה ממיני החיים אונ פיל מינים פון דיא לעבעדיגע בשעפענש אשר לא היה האדם חפץ באכילתם וואש דער מענטש וואלט זייא ניט גיוואלט עסין אפילו אם היו מותרים באכילה ווען מען וואלט זייא אפילו גימעגט עסין כשמונה שרצים גלייך ווייא דיא אכט ערלייא שרצים וואש דיא תורה האט זייא גיאסרת אונ נאך זעלבע גלייכן וואלט זייא דער מענטש ניט גיגעסין ווען זייא זאלין אפילו מותר זיין צוא עסין וראוי לך אחי שתיסר נפשך בפרישות אונ דו גיהערשט דיך מיין ברודער צוא גיוואונען אפ צוא שיידין מכל מה שצוך האלהים לפרוש ממנו פון אלעמען וואש גאט האט דיר גיבאטין דוא זאלשט זיך דער פון אפ שיידין עד שתגיע מן התעוב והמאוס במיני התענוגים המנועים ביז דוא זאלשט גרייכן אז דוא זאלשט פאר אום ווירדיגין אונ פאר מיאוסין זעלבע תענוגים וואש זיינען דיר פאר מיטין דאש הייסט וואש דוא טארסט זייא ניט נאך גיין והתאוות אסורות אונ אזעלבע תאוות וואש זיינען אסור

האסורות עד תכלית שיהיה שוה לזה בטבעך המתועב מן האסור עם מה שנכספין לו ממנו ויהיה אצלך המשגל האסור ולקיחת איסור על פנים אסורים ושתתכבד בקלון חבירך וגנותו אשר ימהר אליהם חפץ האדם בטבעו כאכילת העכבר והדם אשר יתעבהו טבעך ותשנאהו נפשך וכשתגיע אל הגבול הזה מן הפרישות מן האיסור בלא הכרח מטבעך ולא קושי מנפשך תהיה מן הכתות הנצלות מן החטא והמכשול אשר נאמר עליהם (משלי יב) לא יאונה לצדיק כל און וגומר וכן הניתן ברשותנו מן המותר הוא על שלשה פנים אחד מהם קחת המאכל אשר

והמתה שמתה מעצמה למ"ה : ולקיחת איסור על פנים אסורים למ"ש לאפוקי לקיחה שלא על פנים אסורים כגון כמחלל שבת כדי לפקח נפש וכיוצא בזה העבירה לשמה כגון יעל עם סיסרא ואליהו בהר הכרמל עכ"ל ודבר תימה הוא מאי קמ"ל ואפשר לומר שערוב דברים ומשורשים יש כאן ועל פנים אסורים קאי על כאכילת העכבר וכאילו אמר ויהיה אצלך המשגל האסור ולקיחת ממון האיסור כנ"ל · ושתתכבד כו' על פנים אסורים כאכילת העכבר כו' וסר"ל גרס ולקיחת ממון על פנים אסורים : וכשתגיע אל הגבול הזה כו' בלא הכרח מטבעך כו' אף שהוא מתחלה נגד טבעך אך אם תרגיל עצמך כמה ומנים להכרית טבעך עד שתבא למדרגה שלא תצטרך עוד להכרית טבעך שיהיה בכל שוה אצלך אזי תהיה מן הכתות כו'. כמ"ש בשער הקדושה באורך ע"ש : וכן הניתן ברשותנו כו' וכן מה שניתן ברשותנו מדברים המותרים לנו :

מכלי

אסור זאלסטו זייא פאר מיאוסין עד תכלית ביז דעם עק כלומר אזו מיאוס וואש עש קאן שוין מיאוסר נים זיין שיהיה שוה לזה בטבעך המתועב מן האסור עש זאל בייא דיר אין דיין טבע גלייך זיין זעלבע איסור זאכין וואש זיינען אום ווירדיג אונ מיאוס עם מה שנכספין לו ממנו מיט זעלבע זאכין וואש דיא טבע גילוסט דער צו והיה אצלך המשגל האסור אונ עש זאל בייא דיר גלייך זיין צו נעמן אזו איין אשה וואש זיא איז אסור צו דיר ולקיחת איסור על פנים אסורים אונ צו טאן איין איסור דענטשטמאל אז מען טאר אים ניט טאן ווארום אפט מעג מען איין איסור טאן דהיינו מחלל שבת זיין פון פקוח נפש ווענין אדער אנאנדער עבירה צוא טאן פון קידוש השם וועגן ושתתכבד בקלון חבירך אדער זיך צוא ערליכין מיט דיין חברס שאנד וגנותו אונ פון זיין גנאי אשר ימהר אליהם חפץ האדם בטבעו וואש דעם מענטשינש ווילין טוט איילין צו דיא זאכין מיט זיין טבע כלומר וואש זיין טבע איז צוא גילוסטין צוא דיא זאכין זאל בייא דיר דאס אזין גלייך מיאוס זיין כאכילת העכבר והדם וויא צוא עסין איין עכבר אדער בלוט אשר יתעבהו טבעך וואש דיין טבע פאר אום ווירדינט דאש ותשנאהו נפשך אונ דיין לייב האט עש פיינט איז דאך דאס בייא דיר בוודאי מיאוס אזו זאל בייא דיר מיאוס זיין דיא אסורי זאכין וואש דיא טבע גילוסט דער צוא וכשתגיע אל הגבול הזה אונ אז דוא וועסט שוין קומען צו דעם גדר מן הפרישות פון אפ צוא שיידין זיך מן האיסור פון דיא זאכין וואש זיינען אסור בלא הכרח מטבעך אונ וועסט נים בדארפין צווינגען דיין טבע אויף דעם ולא קושי מנפשך אונ עש וועט נים זיין קיין שווערקייט פון דיין ווילין כלומר עש וועט בייא דיר נים שווער זיין תהיה מן הכתות הנצלות מן החטא והמכשול וועסטו זיין פון דיא כיתות וואש זייא זיינען בשירמעט פון זינד אונ פון שטרויכלונג דאש הייסט זייא זיינען שוין בווארינט אז זייא וועלין שוין בוודאי קיין עבירה נים טאן אשר נאמר עליהם וואש אויף זייא ווערט גיזאגט אין (משלי) לא יאונה לצדיק כל און עש קומט ניט צוא האנדין צום צדיק קיין שום עבירה וכן הניתן ברשותנו מן המותר אונ אזו אויך איז בייא זעלבע זאכין וואש מען האט עש גיגעבין אין אונזר רשות אז מיר זאלין עש מאגין טאן הוא על שלשה פנים איז דאש אויך אין דרייא ערלייא אופנים אחד מהם איינש פון זייא איז קחת המאכל אשר לא יכוון בו בעליו אל תענוג צוא עסין אזוא אשפייז וואש דער וואש עסט דאש איז זיך אין דעם עסין נים מכוין אויף קיין שום תענוג ולא

אשר לא יכוין בו בעליו אל תענוג ולא יוכל האדם לעמוד בלעדיו ואין לו תקנה זולתו והשני קחת המזון מן המותר על דרך הויתור ומכוין בו אל התענוג השוה מבלי רבוי ולא הפקד בהשלמת הצורך מן הלחם הטוב בתבשילים מתוקנים במלאכתם ושתות היין הטוב על הדרך השוה וכן במלבוש ובדירה ושאר הענינים והשלישי קחת הרבה מן התענוגים המותרים המפליג בהם בעליהם עד שמביאים אותו אל התענוגים האסורים עם טרדתו בהם ממעשות חובות אלהיו שעליו כמו שאמר (משלי ל׳) פן ישתה וישכח מחוקק וראוי לך אחי שתתנהג בפרישות מן התענוגים המותרים ביכולתך עד שיהיו בעיניך כתכונת התענוגים האסורים עליך פן תעזוב תורתך ותניח חובתך וכבר עמדת

מבלי רבוי ולא הפקד · ובלא חסרון : עם טרדתו בהם כמ"ו יטרד ממעשות חובות אלהיו : מחוקק · פירש"י מ"ש בתורה : ביכולתך · ר"ל בכל יכלתך תפרוש כו' : וכפי

על

ולא יוכל לעמוד בלעדיו און קאן ניט באשטיין אן דעם שפייז ואין לו תקנה זולתו אונ האט קיין תקנה ניט אן דעם שפייז כלומר ער קאן אן דעם ניט לעבין והשני קחת המזון מן המותר על דרך הויתור אונ דאש אנדערע איז ער נעמט שפייז וואש מותר איז אויף דעם דרך פון ויתור דאש הייסט וואש ער קאן זיך אן דעם אויך בגיין ומכוין בו אל התענוג השוה אונ איז זיך דרינען מכוין פון אמיטעל מעסיגען תענוג ווענין מבלי רבוי ולא הפקר ער בגערט גיט קיין איבעריגין תענוג אונ ניט צוא ווייניג נאר ער וואלט גערין בהשלמת הצורך זיין בדערפעניש זאל אים זיין פאר פול מן הלחם הטוב פון גוטין ברויט בתבשילים מתוקנים במלאכתם מיט גיקעכץ וואש זיינען וואול צוא גיריכט מיט דיא זאכין וואש עש איז גוט צום גיקעכץ ושתות היין הטוב אונ צוא טרינקען גוטין וויין על הדרך השוה אויף דעם מיטעל מעסיגען דרך וכן במלבוש אונ אזו אויך איז מיט קליידער אונ מיט אדירה אונ אנדערע זאכין וויל ער אלץ אין אמיטעל מעסיגין דרך ניט צוא ווייניג תענוג אונ ניט צוא פיל והשלישי אונ דאש דריטע איז קחת הרבה מן התענוגים וואש איינער ברויכט צוא נעמען פיל פון דיא תענוגים המותרים וואש זיינען מותר המפליג בהם בעליהם וואש דיא מענטשין וואש האבין ליב דיא פיל תענוגים האבין זיך דרינען אזו ווייט גיוואונט עד שמביאים אותו ביז דיא תענוגים ברייגגען אים אל התענוגים האסורים צוא זעלבע תענוגים וואש זיינען אסור עם טרדתו בהם וויל ער איז איין טרוד אין זייא דאש הייסט אין דיא תענוגים וואש זיינען מותר מעשות חובות אלהיו שעליו מער פון צוא טאן דאש שולדיקייט פון זיין גאט וואש עש איז אויף אים דרום וועט עש אים ברייגגען צוא זעלבע תענוגים וואש זיינען אסור אזוא וויא עש שטייט אין (משלי) ישתה וישכח מחוקק ער וועט טרינקען אונ וועט פאר געסין וואש עש שטייט גישריבין אין דער תורה וראוי לך אחי שתתנהג אונ דוא גיהערשט דיך מיין ברודער נוהג צוא זיין בפרישות מן התענוגים המותרים אפ צוא שיידין זיך פון דיא תענוגים וואש זיינען מותר זאלשטו דאש טאן ביכולתך אזו ווייט וויא דיין יכולת גרייכט עד שיהיו בעיניך כתכונת התענוגים האסורים עליך ביז זייא זאלין ווערין אין דיינע אויגין אויף דעם גישטאלט פון דיא תענוגים וואש זיינען אסור אויף דיר ווארום פן תעזוב תורתך טאמער וועשטו פאר לאזין דיין תורה כלומר ווארום אז דו וועשט זיך ניט גיוואוינען עש זאל ביא דיר זיין גלייך דיא תענוגים וואש זיינען מותר צוא דיא תענוגים וואש זיינען אסור בדארפשטו מורא צוא האבין טאמער וועשטו פאר לאזין דיין תורה ותניח חובתך אונ וועשט אוועק לאזין פון צו טאן דאש וואש דוא ביזט שולדיג וכבר עמדת

על

על מה שצוה הבורא יתברך את המלך (דברים יז) ולא ירבה לו נשים ואמר (שם) רק לא ירבה לו סוסים ואמר הלא על אלה חטא שלמה מלך ישראל עם חוזק שכלו ורוב תבונתו וגדולתו וכפי בינתך השמר לך ושמור נפשך ופרוש מכל אשר יפרישך ממצות האלהים בלבך ובמצפונך אם לא תוכל להפנות לעניני אחריתך מפני טרדתך בצורך מזונך ומחיתך בעולמך ועסקך בו כמו שזכרו רבותינו ז"ל על הרבה מהם שהיו טורחים בענין עולמם עם הפרישות ממנו כמו אבא חלקיה שהיה משתכר להפור באדמה ושמאי במלאכת הבנין והלל שהיה חוטב ומתפרנס מן העצים ואל תמנע פרישותך בלבך מהתעסק

וכפי בינתך כן אתה כפי בינתך השמור את נפשך ופרוש על כל פנים בלבך ומצפונך אם לא תוכל להיות פרוש בגופך ובאבריך: מחמת דלותך ועניותך בהצטרכך לעסוק בעסקי העולם באבריך כמו שמצינו בחכמינו ז"ל שהיו טורחים בעניני העולם הזה אבל עם כל זה היו פרושים גמורים בלבם ובמצפונם וכן אתה אל תמנע פרישותך בלבך מהתעסק בזה רצה לומר בעניני העולם הזה: ושמאי במלאכת הבנין שאמרו בגמרא דשבת דחפו באמת הבנין שבידו - שמשמע שהיה עוסק במלאכת הבנין: כאשר שקדמנו לעיל כמה פעמים - שמלוה לעסוק ביישובו של עולם כל אחד לפי כחו: וכאשר

על מה שצוה הבורא יתברך את המלך אונ דוא ווייסט דאך שוין לאנג וואול וואש דער באשעפער יתברך האט געבאטין צוא איין מלך באמת מיט דעם וואש דער פסוק זאגט אין (דברים) לא ירבה לו נשים אונ ער זאל זיך ניט נעמן פיל ווייבער אונ דער פאר שטייט רק לא ירבה לו סוסים נייערט ער זאל זיך ניט מערין קיין פיל פערד ואמר אונ דער פסוק זאגט הלא על אלה חטא שלמה מלך ישראל פאר וואר איבער דעם האט געזינדיגט שלמה דער מלך פון די ישראל עם חוזק שכלו האטשע זיין שכל איז שטארק געוועזין ורוחב תבונתו אונ זיין פאר שטאנד איז זייער ברייט געוועזן וגדולתו אונ זיין חשובקייט וואש ער איז געוועזין פון דעסט וועגין אז ער האט זיך געוואלט קלינין קעגין דער תורה זאגט אויף אים דער פסוק ער האט געזינדיגט וכפי בינתך אונ ווערליג דיין פאר שטאנד השמר לך היט דיך ושמור נפשך אונ היט דיין נשמה ופרוש אונ שייד זיך אפ מכל אשר יפרישך ממצות האלהים פון אלעמען וואש קאן דיך אפ שיידין פון גאטש געבאט אונ צום ווייניגשטין זאלשטו זיך אפ שיידין פון די וועלטליכע זאכין בלבך ובמצפונך אין דיין הארץ אונ אין דיינע מחשבות אם לא תוכל להפנות אויב דוא קענסט זיך ניט קערין לעניני אחריתך צוא די זאכין פון דיין סוף כלומר אז דוא קענסט נים תמיד מאן מיט די גלידער וועלכעש וואש דוא בדארפסט צו דיין סוף: מפני טרדתך בצורך מזונך ומחיתך בעולמך ווייל דוא ביסט טרוד אין דיין בדערפעניש פון דיין שפייז פון דער וועלט ועסקך בו אונ דוא בדארפסט דרינען עוסק זיין זאלשטו האטשי אין דיין הארץ אונ אין דיינע מחשבות זיך אפ שיידין פון די וועלטליכע תענוגים כמו שזכרו רז"ל על הרבה מהם אזו וויא אונזערע חכמים האבין דער ציילט פון פיל צדיקים שהיו טורחים בענין עולמם וואש זייא האבין זיך גימיט אין די זאכין פון דער וועלט עם הפרישות ממנו אונ פון דעסט וועגין האבין זייא זיך אין זייער הארץ אפ גישיידט פון די וועלטליכע זאכין כמו אבא חלקיה שהיה משתכר להפור באדמה גלייך וויא איינער וואש האט גיהייסין אבא חלקיה האט ער זיך פאר דונגען צוא גראבין ערד ושמאי במלאכת הבנין אונ שמאי איז געוועזן איין בויא מייסטער והלל שהיה חוטב ומתפרנס מן העצים אונ הלל וואש ער האט זיך מתפרנס געווען פון האלין האקין ואל תמנע פרישותך בלבך אונ דיין אפ שיידונג וואש דוא ביסט אפ גישיידט אין דיין הארצין פון די זאכין פון דעם עולם זאל דיך ניט פאר מיידין מהתעסק בזה פון עוסק זיין דרינען דאש הייסט

אין

מתעסק בזה מפני שאתה מכוין בו לעבודת האלהים כאשר הקדמנו וכאשר תוכל להניח עסק העולם תניחהו בעבור עבודת הבורא ואל יספיק לך מה שאמרנו בעת שלא תוכל בעבור צורך ההזמנה למזון כי המשקיף על מצפונך יעזרך לקיים מחשבתך בעבודתו כמו שאמרו רז״ל כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. וכל המבטל את התורה

וכאשר תוכל כו׳ ר״ל אף שאמרתי שמצוה להתעסק בישובו של עולם ותטרוח במלאכתך זהו אם אתה מוכרח בזה מחמת דלותך ועניותך הגדולה אבל אם יש לך קצת הון שאוכל ומסתפק במה שיש לך ותוכל להיות פרוש בין בגופך בין בממונך אזי אין לך לעסוק בעסקי העולם כלל ותהיה פרוש בגופך ג״כ וה׳ יעזרך לקיים מחשבתך כו׳

מעושר סופו לבטלה מעוני וראוי לך שתשתדל לאסור חושיך ותנועות אבריך הנראים כמו שאספר לך והוא שתתחיל בראשונה לאסור לשונך ולבלום שפתיך ותפרוש מן הדברים הבטלים עד שתהיה בעיניך תנעת האבר הכבד שבאבריך יותר קלה מהנעת לשונך

אִין זֶעלְבֶּע זַאכְין וָואשׂ אִיז דַיין פַּרְנָסָה מפני שאתה מכוין בו לעבודת האלהים וָוארוּם וַוייל דוּא קָאנְסְט זִיךְ דֶרִינֶען מְכַוֵין זַיין צוּא גָאטְשׂ דִינְסְט כאשר הקדמנו אַזוֹ וִויא מִיר הָאבִּין אוֹיבִּין גִיזָאגְט וכאשר תוכל להניח עסק העולם אוּנ אַז דוּא קָאנְסְט אַוֶועק לָאזִין דִיא עֲסָקִים פוּן דֶער וֶועלְט כְּלוֹמַר אוּנ אַז דוּא פַאר שְׁטֵייסְט דוּא הָאסְט שׁוֹין פַאר דִינְט גִינוּג אוֹיף דַיין פַּרְנָסָה תניחהו זָאלְסְטוּ דָאשׂ שְׁטֵיין לָאזִין דָאשׂ הֵייסְט זָאלְסְט שׁוֹין מֶער נִיט עוֹסֵק זַיין אִין דִיא זַאכִין פוּן דֶער וֶועלְט אוּנ זָאלְסְט עֶשׂ טָאן בעבור עבודת הבורא פוּן וֶועגִין דֶעם דִינְסְט פוּן דֶעם בַּאשֶׁעפֶער ולא יספיק לך אוּנ דוּא זָאלְסְט דֶער מִיט זִיךְ נִיט בַּאנוּגִין לָאזִין מה שאמרנו וָואשׂ מִיר הָאבִּין גִיזָאגְט בעת שלא תוכל אַז אִין דֶער צַייט אַז דוּא קָאנְסְט נִיט שְׁטֵיין לָאזִין דִיא וֶועלְטְלִיכֶע זַאכִין בעבור צורך ההזמנה למזון וַוייל דוּא בַּדַארְפְסְט זִיךְ אָן גְרֵייטִין שְׁפַּייז דְרוּם בַּדַארְפְסְטוּ נָאר אִין דַיין מַחֲשָׁבָה אָפּ שֵׁיידִין זִיךְ פוּן דִיא תַּעֲנוּגִים אוּנ גָאט דִינֶען זָאלְסְטוּ זִיךְ דֶער מִיט נִיט בַּאנוּגִין לָאזִין נָאר דוּא זָאלְשְׁט הָאפִין אוּנ בֶּעטִין אַז גָאט זָאל דִיר הֶעלְפִין אַז דוּא זָאלְסְט נִיט בַּדַארְפִין נָאךְ צוּ זוּכִין דָאשׂ שְׁפַּייז כְּדֵי דוּא זָאלְסְט אִים רֶעכְט קָאנֶען דִינֶען מִיט דַיינֶע גְלִידֶער אוּנ מִיט דִיא מַחֲשָׁבוֹת וָוארוּם אַז דוּא וֶועסְט אַזוֹ טָאן המשקיף על מצפונך דֶער וָואשׂ גִיט אַכְטוּנְג אוֹיף דַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת יעזרך לקיים מחשבתך בעבודתו וֶועט דִיר דֶער צוּא הֶעלְפִין אַז דוּ זָאלְשְׁט מְקַיֵים זַיין וִויא דַיין מַחֲשָׁבָה אִיז אִין זַיין דִינְסְט אַזוֹ וִויא אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים ז״ל הָאבִּין גִיזָאגְט כל המקיים את התורה מעוני דֶער וָואשׂ הַאלְט דִי תּוֹרָה אִין אָרוּמְקַייט סופו לקיימה מעושר וֶועט עֶר זִיא דֶער נָאךְ הַאלְטִין אִין רַייכְקַייט וכל המבטל את התורה מעושר אוּנ דֶער וָואשׂ הַאלְט נִיט דִי תּוֹרָה אִין רַייכְקַייט סופו לבטלה מעוני דֶער וֶועט זִיא דֶער נָאךְ נִיט הַאלְטִין אִין אָרֶעמְקַייט זָאגְט דֶער מְחַבֵּר וראוי לך שתשתדל אוּנ דוּ גִיהֶערְסְט צוּ טְרַאכְטִין לאסור חושיך אַיין צוּ הַאלְטִין דַיינֶע חוּשִׁים · דֶעם טַייטְשׁ פוּן חוּשִׁים הָאבִּין מִיר שׁוֹין גִישְׁרִיבִּין אִין שַׁעַר הַבִּטָּחוֹן אוּנ נָאךְ אוֹיף פִיל עֶרְטֶער ותנועת אבריך הנראים אוּנ דִיא תְּנוּעוֹת פוּן דַיינֶע גִיזֶעהֶנֶע אֵבָרִים כמו שאספר לך אַזוֹ וִויא אִיךְ וֶועל דִיר וַוייטֶער מְפוֹרָשׁ זַיין והוא אוּנ דָאשׂ אִיז וָואשׂ דוּא זָאלְשְׁט טָאן שתתחיל בראשונה לאסור לשונך דוּא זָאלְסְט צוּ עֶרְשְׁטִין אָן הֵייבִּין דַיין צוּנְג צוּ בִּינְדִין דָאשׂ הֵייסְט זִיא אַיין צוּ הַאלְטִין ולבלום שפתיך אוּנ צוּא שְׁלִיסִין דַיינֶע לֶעפְצִין ותפרוש מן הדברים הבטלים אוּנ זָאלְשְׁט זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן צוּ רֵיידִין דְבָרִים בְּטֵלִים עד שתהיה בעיניך בִּיז עֶשׂ זָאל בַּייא דִיר אִין דִיא אוֹיגְן זַיין הנעת האבר הכבד שבאבריך דָאשׂ רִירִין פוּן דַיין שְׁוֶוערְסְטִין אֵבֶר פוּן דַיינֶע אֵבָרִים יותר קלה זָאל בַּייא דִיר גְרִינְגֶער זַיין דֶער מִיט צוּ רִירִין מהנעת לשונך אֵיידֶער מִיט דַיין צוּנְג צוּרִירִין כְּלוֹמַר אַז דוּ זָאלְשְׁט זִיךְ אַזוֹ מְיַישֵׁב זַיין אֵיי דוּ זָאלְסְט אַוֶוארְט אוֹישׂ רֵיידִין אַז עֶשׂ זָאל בַּייא דִיר גְרִינְגֶער

לשונך כי הלשון מהיר בתנועתו לחטוא והטאיו רבים מבולים בעבור קלותו ומהירות תנועתו ושהשלמת מעשהו נקלה ויכלתו על הטוב והרע בלי מצוע וכפי זה אחי יש מן הדין עליך להשתדל לבלמו ולמשול בו ואל תתיר לו מן הדבור אלא מה שלא תוכל לעמוד בלעדיו לצורך התורה או לצורך העולם וקצר מותרי לשונך בכל יכלתך אולי תנצל מנזקו כמו שאמר החכם (משלי יח) מות והיים ביד לשון והקדימוהו (ס"א והקדמנו הלשון) על שאר החושים והאיברים לקושי הדבר בו יותר משאריתם כמו שאמר דוד ע"ה (תהלים לד) מי האיש

כו': בלי מצוע שאין צריך לשום דבר אחר רק עקימת שפתיו הוי מעשה בין לטוב בין לרע לאפוקי שאר עבירות כגון גזל ועריות צריך לדברים שחוץ ממנו לגמר מעשהו וכבר העתקתי דברים רבים בספר זכירה שלי בגנות הדברים הרעים מר"ת ומאלשיך עיין שם וציין בספר ח"נ על פסוק מות וחיים ביד הלשון שהביא מעשה נורא על זה ושייך גם צריך שתתבונן ותבחין ענין הלשון אשר כל מעשי האדם לרעה ולטובה תלוי בה ויכול האדם לעבור בלשון עבירות גדולות ועצומות אין מספר כגון מלשינות רכילות ולצנות וחניפות ושקר וכיוצא באלו וכל אלו עבירות גדולות אין ריוח לבטל הלשון ויכול לעשות מצות לאין חקר בלשונו ויש כמה בני אדם שאומרים מה נוכל לעשות מצוה הלא אין בידינו ממון ולזה אמר דוד מי האיש החפץ חיים נצור לשונך מרע וירגיל עצמו בלשון לדבר דברי תורה ויהלל שמים ולהוכיח בני אדם ולצוות בניו אחריו לשמור ולעשות ולנחם אבלים ולנחם עניים ולדבר על לבם דברים של תנחומים טובים ולדבר אמת ולהתרגל בשירות ותשבחות או יהיה אהוב למטה ונחמד למעלה ויהיה שכרו כרב טוב הצפון לצדיקים עכ"ל וציין מה שכתב הרמ"א על פסוק ועשית מעיל האפוד ואמר שאין לך אבר אחר באדם שמעבוד בו את ה' תמיד בין ביום ובלילה רק בלשון וכפה כמו שמבואר ואם כן ראוי הוא לשמור פיו ולשונו ולשומרם בקדושה ובטהרה כי הם כלי קודש אבל ישראל גם את המלך שקדוש ולא יכרתוהו בכלים גוזים כלי גללים מגואלים פי זונות ולשון מדברת גדולות כו' ע"ש באריכות גדול ושייט ולא יוכל איש לבלתי דבר כל דבריו כי

זיין צוא רירין מיט דיין שׁווערסטין אבר איידער אַוואָרט אויש צוא ריידין כי הלשון מהיר בתנועתו לחטוא ווארום מחמת דעם רירין פון דעם צונג קאן מען גיך זינדיגין וחטאיו רבים מבולים אונ די זינד וואש קאן גישעהן דורך דעם צונג זיינן מער אז דורך אנדערע גלידער בעבור קלותו פון וועגין זיין גרינגקייט ומהירות תנועתו אונ זיין רירין איז זייער גיך והשלמת מעשהו נקלה אונ דיא ווערק וואש גישיכט דורך דער צונג קאן גיך נגמר ווערין כלומר ווארום אנאנדער אבר בדארף גיווערין איי ער הייבט אן צוא טאן דיא עבירה אונ איי ער איז זיא גומר אבר מיט דעם צונג איז דער אן הייב מיטן אויש לאז פון דר עבירה גרינג אונ גיך ויכולתו על הטוב והרע בלי מצוע אונ האט מאכט צו טאן מיט איר גוטש אדר בייז אונ בדארף דר ביי קיין מיטיל זאך ניט האבן אבר ביי אנדרע עבירות וואש ער טוט מיט דיא אברים מוז ער האבן איין מיטיל זאך למשל ווען ער עסט טריפות איז דאש מאכל איין מיטיר זאך אדר אז ער גנבה גנבת געלט איז דאש געלט איין מיטיל זאך אבר מיט דעם צונג קאן ער אליין טאן אן איין שום מיטל זאך וכפי זה אונ וועדליג דעם כלומר אז עש איז יוא אזו אחי מיין ברודר יש מן הדין עליך להשתדל לבלמו גיהערשטו דיך צו פלייסין איין צו האלטין דיין צונג ולמשול בו אונ צו גיוועלטיגין איבער אים ואל תתיר לו מן הדיבור אונ זאלשט אים ניט מתיר זיין קיין רייד אלא מה שלא תוכל לעמוד בלעדיו נאר זעלבעיש וואש דו קאנסט זיך אן דעם ניט בגיין לצורך התורה דהיינו וואש דו בדארפסט צו דיין תורה ולצורך העולם אונ וואש דוא באדארפסט נייטיג צוא דעם עולם וקצר מותרי לשונך בכל יכולתך אונ ווייטער זאיי מקצר דיינע איבעריגע רייד וויא וויט דוא קאנסט אולי תנצל מנזקו וועשטו אפשר ניצול ווערין פון זיין שאדין אזוי וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט מות וחיים ביד לשון דער טויט אונ דאש לעבין איז אין דער מאכט פון דיין צונג והקדימוהו אונ פעדער זיך צו גיוואונען אונ צוא היטין דיין צונג על שאר החושים והאברים פריער איידער דיא איבעריגע חושים אונ דיא אברים לקשי הדבור בו יותר משאריתם

האיש החפץ חיים וגומר נצור לשונך מרע וגומר ובספרינו מן ההזהרה על המעטת הדברים מה שאיננו נעלם מרובו ופרסומו וכאשר תרצה לעמוד על בירור מה שזכרתי מרוב חטאי הלשון קבל על עצמך לזכור מה שיצא מלשונך ביומך בהתחברותך עם בני אדם והתערבך בם ואם תוכל לכתבו עשה ואחר כך העבירהו על לבך והעלהו במחשבתך בעת שאתה פנוי מן העסקים בלילה ותראה מה שיש ממנו לצורך ומה שיש ממנו מותר לא יועיל לך ומה שממנו מביא ההיזק עליך כמו הכזב והרכילות והשבועות ולשון הרע ואז

כי אם בתורה ובמצות והקדמי במ"ס מה טוב חלקו ומה נעים גורלו ועוד מעט בדרכי מתיהו · אך עצור במלין מי יוכל אך דהם זה מצאתי יכול איש לשמור עצמו לבלתי דבר על כוונה לזולתו מן כיים הכוונה והכלם ואף גם זאת בקיצור מילין כי אז טוב לו למלט נפשו מכמה דברי עונות המתרגבות בהיות דברי עצמו ויסור על הנביס עכ"ל וע"ל בתשבון י"ז גם כן כוונות הדבור ברע והדברים בטלים : והקדימתו · ר"ל תקדים להרגיל ולזכור · לשונך מרע קודם מכל באלו התובים לקוצי הדבר · ובספרינו ובספרים פלגו

משאריתם ווייל דורך דעם צונג קאן ערגערע זאכין גישעהן אז דורך דיא איבריגע גלידער אדר אזו איז דער פשט ווייל דער צונג איז שווערער איין צו היטין פון דיא איבעריגע גלידער דרום בדארפסטו פריער גיוואונען דעם צונג צוא היטין פון פיל ריידין איידער פון צוא היטין דיא איבעריגע גלידער אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט מי האיש החפץ חיים ווער איז דער מענטש וואש וויל לעבין נצור לשונך מרע היט דיין צונג פון צוא ריידין שלעכטע רייד ובספרינו אונ אין אונזערע ספרים גיפינען מיר אויך מן ההזהרה על המעטת הדברים פון אזהרות אז מען זאל ווייניג ריידין מה שאיננו נעלם וואש עש איז נים פאר הוילין מרובו ופרסומו כהמת פילקייט אונ כהמת עש שטיים ארויש וואש איטליבער קאן עש פאר שטיין כלומר דער מחבר זאגט אונ אין אונזערע ספרים שטיים שוין וויפיל מאל אזהרות אז מען זאל ווייניג ריידין אונ איך בדארף זייא נים שרייבין אין דעם ספר ווייל זייא זיינען פון קיינעם נים פאר הוילין דאש הייסט ווייל איטליכער ווייש זייא ווייל עש שטייט זייער ארויש אונ זייער אויף פיל ערטער דרום ווייסין זייא איטליכער בוודאי וכאשר תרצה לעמוד על בירור מה שזכרתי אונ אז דוא וועסט וועלין קומען אויף דעם קלארקייט פון דעם וואש איך האב דער מאנט ברוב חטאי הלשון פון דיא פיל זינד וואש עש קומט דורך דעם צונג קבל על עצמך לזכור מה שיצא מלשונך ביומך נעם אויף דיר צוא גידיינקען אלץ וואש דוא האשט גירעט בייא טאג בהתחברותך עם בני אדם אז דוא האשט זיך בהעפט מיט מענטשין והתערבך בם אונ אז דוא האשט זיך צוא מישט מיט זייא כלומר אז דוא בישט גיוועזן מיט זייא אין איינעם ואם תוכל לכתבו אונ ווען דוא קאנשט עש אויף שרייבין עשה טוא דאש כלומר שרייב עש אויף ואח"כ העבירהו על לבך אונ דער נאך פיר עש איבער אויף דיין הארץ והעלהו במחשבתך אונ ברייננ עש אויף דיין מחשבה אויף כלומר אונ דער נאך קלער דיר דאש אלץ איבער בעת שאתה פנוי מן העסקים אין דער צייט אז דוא בישט ליידיג פון אלע עסקים אונ דאש איז בלילה בייא דער נאכט ותראה וועסטו זעהן מה שיש ממנו לצורך וועלכע רייד עש איז פאר האנדין דער פון וואש עש קומט דיר צוא ניץ ומה שיש ממנו מותר אונ וועלכע רייד איז פאר האנדין וואש זיינען איבעריג לא יועיל לך וואש עש קאן דיר נים העלפין ומה שממנו מביא ההיזק עליך אונ וועלכע רייד דער פון וואש ברייננט אויף דיר נאך שאדין כמו הכזב והרכילות גלייך אז ליגין זאגין אונ רכילות והשבועות אונ שווערין אונ לשון הרע ריידין

ואז יתברר לך הסרונך ותראה בו מעוותך ופקוד זה ממך תמיד כפקדך מעו״ת אויביך ולא תתמיד בזה זמן מועט שיתקן לשונך וימעטו דבריך ושים תמורת רוב דבריך אורך מחשבתך והתמדת בחינתך והחשבון עם נפשך כי המחשבה נר שתכניסהו אל לבך והחשבון שמש תאיר באורו מצפונך לגלות לך מה שהוא צפון בו מן הטוב והרע והלשון שער המצפין ואם הלשון יהיה מופקר ולא ייטיב לשמור מה שיש במצפונים יהיה שער האוצר פתוח (ס״א נפקד) ויצא מה שאינך חפץ בצאתו ויראה מה שאין הראותו טוב בעיניך וכשתשמור השער אתה שומר האוצר ומה שיש בו כמו שאמר החכם (משלי יז) גם אויל מחריש חכם יחשב ואמר (קהלת ה) אל תבהל על פיך וגומר ואמר (שם) אל תתן

בלנו : ולא תתמיד בזה זמן מועט שיתקן כו׳ הר״נ פי׳ לא הצטרך להתמיד בזה אפילו זמן מועט כי יתקן לשונך מהרה כשתעשה כנ״ל לזכור או לכתוב ואפשר לפרש ולא תתמיד בזה זמן מועט לזכור או לכתוב רק הרבה פעמים עד שיתקן לשונך והכל לפי טבע האדם : ויראה רלה לומר יראה לאחרים ובהתהלך אח״כ לעלום עיניך כו׳ וכבר אמרו בגמ׳ ולא תתורו אחרי לבבכם זו אפיקורסות ואחרי עיניכם זו הרהור עבירה והמתבר לא זכר בתמירת אות ברית קודש והמכבלה כואת תחת יד רבים : כבמים

ריידין ואז אונ דענמאלט אז דוא וועסט אזו טאן יתברר לך חסרונך וועט דיר אויש גיקלערט ווערין דיין חסרון ותראה בו מעוותך אונ וועסט זעהן דרינען דיין זינד קלומר וועסטו גיוואר ווערין וואש פר אזינד דו האסט גיטאן מיט דיין צונג ופקוד זה ממך תמיד אונ גידיינק דאש תמיד פון דיר קלומר גידיינק תמיד צו היטין דיין צונג כפקדך מעוות אויביך אזו ווי דו גידיינקסט די זינד פון דיינע פיינד וואש ער האט קעגין דיר גיזינדיגט ולא תתמיד בזה זמן מועט אונ דו זאלסט דאש נים טאן אקליינע צייט צו גידיינקן אדר אויף צו שרייבין וואש דו האסט אגאנצין טאג גירעט נייערט דוא זאלסט וויסין דיינע רייד צו פאר בעסערין נאר דו זאלסט עש טאן אלאנגע צייט ביז שיתקן לשונך עש זאל פאריכט ווערין דיין צונג וימעטו דבריך אונ דיינע רייד זאלין גמינערט ווערין ושים תמורת רוב דבריך אונ אויף דעם ארט וואש דו זאלסט פיל ריידין נעם דיר ליבר אן אורך מחשבתך והתמדת בחינתך לייגנר צו גדיינקן אין דיין מחשבה תמיד אויף גאטש ווערקין צו פרובין והחשבון עם נפשך אונ חשבון צו האלטין מיט דיין זייל כי המחשבה ווארום דיא מחשבה איז נר שתכניסהו אל לבך גלייך וויא דוא זאלסט דיר ארין נעמען איין ליכט אין דיין הארצין והחשבון אונ דאש רעכינשאפט איז גלייך שמש צו איין זון תאיר באורו מצפונך וואש זיא טוט לייכטין מיט איר ליכט דיינע פאר בארגענע מחשבות לגלות לך עש זאל דיר אנפלעקין מה שהוא צפון בו וואש איז פאר בארגין אין דיין הארץ מן הטוב והרע פון גוטש אונ פון בייז והלשון שער המצפין אונ דער צונג איז דר טויער פון דיין פר בארגנם אוצר ואם הלשון יהיה מופקר אונ אז דער צונג וועט ביי דיר הפקר זיין צו ריידין וואש זיא וויל ולא ייטב לשמור מה שיש במצפונים אונ וועט נים גוט היטין וואש איז פאר האנדין אין דעם פר בארגענם אוצר דאש הייסט דיא פר בארגענע מחשבות יהיה שער האוצר פתוח וועט דער טויער פון דעם אוצר אפין שטיין ויצא אונ עש וועט ארויש גיין מה שאינך חפץ בצאתו דאש וואש דו ווילסט נים אז עש זאל ארויש גיין ויראה אונ עש וועט גיוויזין ווערין מה שאין הראותו טוב בעיניך זעלביש וואש דיר גיפעלט נים אז מען זאל עש זעהן וכשתשמור השער אונ אז דוא וועסט אבר היטין דעם טויער פון דעם אוצר אתה שומר האוצר דען היטסט דו דעם אוצר ומה שיש בו אונ מיט אליבען וואש דרינן איז פר האנדין אזו וויא דער חכם שלמה המלך ע״ה האט גיזאגט אין (משלי) גם אויל מהריש אויך איין נאר וואש ער שווייגט שטיל חכם יחשב ווערט ער גירעכינט פאר איין חכם אונ אין (קהלת) שטייט אל תבהל על פיך דוא זאלסט זיך נים אילין צוא ריידין

תתן את פיך וגומר והשתדל אחר כך לעצום עיניך וחוש ראותך מהביט אל מה שאיננו צריך לך או מה שיטריד לבך והשוב במה שיועילך ופרוש ממותר הראות כפי יכולתך ואמרו רבותינו ז"ל לבא ועינא תרי סרסורי דחטאה אבל השתמש בראותך והבטתך להביט אל יצירות הבורא יתעלה לבחון מהם ולהשוב בהם ולהבין יכולת הבורא וטובו מהם כמ"ש דוד ע"ה (תהלים ח) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו׳ ואמר (שם יט) השמים מספרים כבוד אל וגו׳ ושאר המזמור והשתדל אח"כ לאטום אזניך משמעך מה שאינך צריך לו ופרוש ממותרי השמע כפי יכולתך ואל תאזין לשמוע מה שלא יועילך שמעו ממותרי הדברים והכזב והרכילות ולה"ר ופרוש ממה שיביאך להמרות האלהים ולעזוב מצותיו ממיני הזמר והנגון והשחוק והרנה הטורדים אותך מן המצות והמעשים הטובים אבל הט אזנך אל דברי החכמים היודעים את ה׳ ואת תורתו כמו שאמר החכם (משלי כב) הט אזנך

השמים מספרים כבוד אל וגומר וזה שאמר הרד"ק כי מהנפלאות והמעשים הגדולים שאדם רואה בשמים יספר האדם כבוד אל וזהו שאמר אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם עד כאן לשונו כמו שאמר לעיל מגודל השמש וזהו שמסיים לשמש שם אהל בהם

מיט דיין מויל והשתדל אחר כן אין דער נאך זאלסטו זיך פלייסין לעצום עיניך צוא פאר שליסין דיינע אויגין וחוש ראותך אונ דיין היש הראיה זאלסטו זייא איין האלטין מהביט אל מה שאיננו צריך לך פון צוא זעהן זעלכע זאכין וואש דוא בדארפשט זייא ניט נייטיג או אדער זעלכע זאכין מה שיטריד לבך וואש מאכט טרוד דיין הארץ מחשוב במה שיועילך פון צוא טראכטין אין דעם וואש קאן דיר העלפין ופרוש ממותרי הראית כפי יכולתך אונ שייד זיך אפ וויא וויט דוא קאנשט פון צו זעהן איבריגע זאכין ואמרו רז"ל אונ אונזערע חכמים האבין גיזאגט לבא ועינא דאש הארץ אונ דיא אויגין זיינען תרי סרסורי דחטאה צוויא מעקלערש פון דיא זינד אבל השתמש בראותך והבטתך נייערט דו זאלסט ניצין מיט דיין ראיה אונ דיין גיזיכט להביט אל יצירות הבורא יתעלה צוא קוקין אויף דיא בשעפעניש פון דעם בשעפער גילויבט איז ער לבחון מהם צוא פרובין פון זייא ולחשוב בהם אינ צוא טראכטין אין זייא ולהבין אונ צוא פאר שטיין פון זייא יכולת הבורא וטובו מהם דיא מאכט פון דעם בשעפער אונ זיין גוטקייט אזוא וויא דוד המלך האט גיזאגט כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך דען אז איך זעה דיין הימעל דאש ווערק פון דיינע פינגער אונ וויא ווייטער שטייט והשתדל אחר כך אונ דר נאך זאלשטו זיך פלייסין צוא גיוואונען לאטום אזנך צוא פאר שטאפן דיינע אויערין משמעך מה שאינך צריך לו פון צו הערין זעלכעש וואש דו באדארפשט נים נייטיג ופרוש ממותרי השמע כפי יכולתך אונ שייד זיך אפ מיט נאר דיין מאכט פון איבריגע זאכין צוא הערין ואל תאזין לשמוע אונ זאלסט ניט פאר נעמען צוא הערין מה שלא יועילך שמעו זעלכע זאכין וואש קומט דיר ניט צוא ניץ דוא זאלשט עש הערין ממותרי הדברים גלייך אז איבריגע רייד והכזב והרכילות אונ ליגין אונ רכילות אונ לשון הרע ופרוש אונ שייד זיך אפ ממה שיביאך להמרות האלהים פון זעלכע זאכין וואש קאן דיך ברייננען ווידער שפעניגע גאט ולעזוב מצותיו אונ צוא פאר לאזין זיינע מצות ממיני הזמר גלייך אז אלערלייא גיזאנג אונ ניגונים והשחוק והרנה אונ לאכין אונ פריילייך זיין הטורדים אותך מן המצות ומעשים טובים זעלכע זאכין וואש קאנען דיך טרוד מאכין פון מצות אונ מעשים טובים צוא טאן אבל הט אזנך אל דברי החכמים נאר נייג דיינע אויערין צוא דיא רייד פון דיא חכמים היודעים את ה׳ ואת תורתו וואש זייא וויישין גאט אונ זיין תורה אזוא וויא דער חכם שלמה המלך האט

אזנך ושמע דברי חכמים ואמר (כס כו) אזן שומעת תוכחת חיים והשתדל אחר כך לאסור חוש הטעם שתקח די מזונך מן המאכל והמשתה ותפרוש ממה שהוא יותר מזה והתחבולה לענין הזה שתמעיט במיני הלפתן ותסמוך על לפתן אחד בעוד שתוכל ויהיה די במעט ממנו כפי שתוכל והתכוין בו כדי להגיע הלחם אל בטנך לא לתענוג והרגל עצמך בקצת העתים מבלי לפתן כדי להנהיג טבעך עד שיקל עליך הדבר בעת המנעו ואם תוכל לעזוב הלפתן אשר יהיה בו יגיעה וטורח ותסמוך על מה שאין בו שום יגיעה כזיתים והתאנים והענבים והדומה להם עשה ושים אכילתך ביום יותר קלה מאכילתך בלילה

כתב כו': והתחבולה לענין זה ר"ל להרגיל עצמו בזה עד שלא יהיה לך צער בהמנעם: שתמעיט במיני לפתן ר"ל מה שמלפתים בו את הפת כגון בשר ודגים וגבינה וביצה בזה: כדי שתהיה תנועת איבריך קלה כו' רבוי המאכל ושתיה מכביד הגוף עד שבאת מתבלבל בכל

אם

האט געזאגט אין (משלי) הט אזנך ושמע דברי חכמים נייג דיינע אויערן אונ הער צוא דיא רייד פון דיא חכמים אונ נאך שטייט דארטין אזן שומעת תוכחת חיים דער אויער וואש הערט דיא שטראף רייד דאש איז דאש לעבניש והשתדל אחר כך אונ דער נאך טראכט צוא געוואוינן זייך לאסור חוש הטעם איין צוא האלטין דעם חוש פון עסין דאש הייסט שתקח די מזונך מן המאכל והמשתה דוא זאלשט ניט מער עסין אונ טרינקען נאר וויפיל דוא בדארפשט נייטיג ותפרוש ממה שהוא יותר מזה אונ דוא זאלשט זיך אפ שיידן פון וואש עש איז מער דער פון פלומר אונ זאלשט זיך אפ שיידין פון איבעריגע עסין אונ טרינקען וואש דוא קאנסט זיך אין דעם בגיין והתחבולה לענין זה אונ וואשער תחבולה זאל מען מאן מען זאל קאנען דער צוא קומען איז אזוא שתמעיט במיני הלפתן אז דוא זאלסט זיך פאר מיידין פון פיל ערלייא לפתן צוא עסין · ליפתן איז טייטש זעלכעש וואש עש איז איין צוא נאבש צום ברויט פלומר וואש דורך דעם קאן מען עסין בעסער דאש ברויט דהיינו פלייש אדער פיש אדער קעז אונ נאך זעלכע גלייכין ותסמוך על לפתן אחד אונ בהעלף זיך מיט איין גיריכט בעוד שתוכל וויא ווייט דוא קאנסט ויהיה די במעט ממנו כפי שהוכל אונ לאז דיך באנוגין מיט ווייניג דער פון וויא ווייט דוא וועסט קאנען והכוין בו אונ זאיי זיך מכוין דרינען דאש הייסט אין דעם עסין זאל דיין כוונה נאר זיין כדי להגיע הלחם אל בטנך אז דוא עסט דאש פון דעסט וועגין כדי דוא זאלסט דיין לייב זאט מאכין לא לתענוג ניט פון תענוג וועגין והרגל עצמך בקצת העתים אונ געוואון זיך אין אמייל צייטין מבלי לפתן צוא עסין ברויט אן צוא נאבש דאש הייסט צו עסין ברויט אליין כדי להנהיג טבעך כדי צוא געוואונען דיין נאטור עד שיקל עליך הדבר בעת המנעו ביז עש זאל דיר קאנען גרינג זיין אין דער צייט אז עש וועט פאר מיטין ווערין פון דיר פלומר אז דוא וועסט אמאל ניט מער האבין נאר ברויט אליין וועט עש פאר דיר גרינגער זיין ואם תוכל לעזוב הלפתן אונ אז דוא וועסט קאנען פאר לאזין זעלכע ליפתן אשר יהיה בו יגיעה וטורח וואש דער ביי איז פאר האנדין מיא אונ ארבעט ותסמוך על מה שאין בו שום יגיעה אונ וועסט זיך קאנען פאר לאזין אויף זעלכע לפתן וואש איז דרינען ניט פאר האנדין קיין מיא פלומר אונ וועם דוא קאנסט זיך געוואונען צו פאר לאזין זעלכע שפייז וואש דאש כוכט אן כיט מיהא איידער מען קריגט עש אונ וועסט זיך געוואונען ציא עסין זעלכע צו געבעניש וואש מען קאן עש קריגין אן מיהא כזיתים והתאנים והענבים והדומה להם גליך אז איילבערטין אונ פייגין אונ ווייץ מרויבין אונ נאך זעלכע גלייכין עשה מוט דאש ושים אכילתך ביום יותר קלה מאכילתך בלילה אונ מוא דיין עסין ביי טאג גרינגער

אז

אם מנהגך לאכול פעמים ביום כדי שתהיה תנועת אבריך קלה ביום ויקלו עליך עניני תורתך ועולמך ואח"כ תתנהג בתענית אם יהיה גופך חזק אפי' יום א' בשבוע וכל אשר תוכל להטביע נפשך שלא להרגיש על ענין המאכל והמשתה כדי ליסרה עשה ושים כונתך בו לרפואה יותר מלמזון אבל משתך יהיה מים אלא אם תהיה כונתך בשתית היין לתועלת גופך או להעביר דאגה מלבך כמ"ש (סס לא) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש והזהר מהרבות ממנו מהפליג בו ומחברת ב"א עליו כי הוא המדוה הגדול לתורה ולעולם וכבר ספר החכם מה שיש בו די באמרו (סס כ) לץ היין הומה שכר ואמר במאכל ובמשתה (סס כג) אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו

בכל מעשיו למ"ס: ויקלו עליך עניני תורתך ועולמך וז"ל ר"ח פ"ט מכש"פק על דברי המחבר והנה זה כדרך החסיד ז"ל הוא דרך הפרישות הגאות לבעלי תורה ברוב אומנתם בתורה באם יוכל בעל תורה לסמוך על הבטחון ולהוציא מעותיו באלו כבר הן תרנגולים וכיוצא מאלו התענוגים נמצא מטריד עצמו בשות"ז אחר בקשת הטרף ויתבטל מד"ת ובעת בלא ימצא מנהגו לא יוכל לבטל

אז ביא נאכט אם מנהגך לאכול פעמים ביום אויב דיין מנהג איז צוא עסין צוייא מאל אין מעת לעת זאלשטו ביא טאג ווייניגער עסין וויא ביא נאכט כדי שתהיה תנועת אבריך קלה ביום כדי דיינע גלידער זאלין ביא טאג גרינגער זיין ווארום דאש וואש מען עסט פיל דאש מאכט שווער דעם גוף ביז ער ווערט פויל אין אלע זיינע ווערקין ויקלו עליך עניני תורתך ועולמך ועט דיר גרינגער זיין צוא פאר ריכטין דיא זאכין וואש גיהערין צוא דיין תורה אונ צוא דיין עולם ואח"כ תתנהג בתענית אונ דער נאך גיוואון דיך צוא פאסטין אם יהיה גופך חזק אז דיין גוף איז שטארק זאלשטו זיך גיוואונין צוא פאסטין אפילו יום אחד בשבוע האמשי איין טאג אין דער וואך וכל אשר תוכל להטביע נפשך אונ אלין וואש דוא קאנשט דיין טבע צוא גיוואונען שלא להרגיש על ענין המאכל והמשתה דאש זיא זאל ניט פאר לאנגין נאך עסין אונ טרינקען כדי ליסרה כדי זיא איין צו האלטין עשה טוא דאש ושים כוונתך בו לרפואה יותר מלמזון אונ טוא דיין כוונה אין דעם עסין כלומר בשעת אז דוא עסט זאל דיין כוונה דרינען זיין מער פון רפואה וועגין איידער פון זאטקייט וועגין אבל משתך יהיה מים אבר דיין גיטראנק זאל זיין וואשר אלא אם תהיה כוונתך בשתית היין נאר סיידין אז דיין כוונה וועט זיין אז דוא וועסט טרינקען וויין לתועלת גופך ווייל דוא בדארפשט אים נייטיג צוא דיין גוף או להעביר דאגה מלבך אדער כדי דיין זארג אויש דעם זין ארויש צוא שלאגין אזוא וויא עש שטייט אין פסוק תנו שכר לאובד גיט אלטע ויין צו איין פאר לארענעם מענטשין ויין למרי נפש אונ וויין צו דיא פאר ביטערטע גימיט והזהר מהרבות בו אונ האם מזהיר גיוועזן פון צו מערין דאש הייסט אבער אויף פיל וויין האט ער מזהיר גיוועזן מען זאל ניט טרינקען ומהפליג בו אונ פון ווייט צו פאר פירין זיך אין דעם וויין ומחברת בני אדם עליו אונ פון צוא בהעפטין זיך מיט לייט איבער דעם וויין כלומר מען זאל טרינקען וויין מיט איין הברותה האט ער אויף דעם מזהיר גיוועזן כי הוא המדוה הגדול ווארום דאש איז איין גרוישער ווייטאג לתורה ולעולם צוא דער תורה אונ צו דעם עולם כלומר ווארום דורך דעם קאן ער ניט מקיים זיין דיא תורה אונ צוא דעם עולם איז דאש אויך ניט גוט וכבר ספר בו החכם מה שיש בו די אונ דער חכם שלמה האט שוין דער פון גינוג דער ציילט אין (משלי) לץ היין הומה שכר איין שפעטר טרינקט וויין יער ברומט נאך אלטין וויין ואמר במאכל ובמשתה אונ פון עסין אונ טרינקען האט ער גיזאגט אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו דוא זאלשט ניט זיין מיט דיא וויין זויפערם

למו כי סובא וזולל יורש וגו׳ ואח״כ השתדל למנוע ידיך מגעת במה שאינו שלך מהון העולם ופרוש ממיני הגנבה והונאה והגזל ומהרע לזולתך והתעכב בתנועת ידיך וחשוב באחריתך ושמור מוסרך וצניעותך בהתנשאך מעשות הרע בהם כמ״ש (ישעיה נו) ושומר ידו מעשות כל רע ואמר (שם לג) נוער כפיו מתמוך בשוחד אבל השתמש בידיך במצות הבורא ופתחם במתן לעני ולרש כמ״ש הכתוב (דברים טו) פתוח תפתח את ידך לאחיך ואמר (משלי לא) כפה פרשה לעני וכן אתה צריך להשתמש בהם במה שימלא ספקך וימנעך מן השאלה ומקחת ממון אסור ומקנות חסד עמך במה שמעניקין אותך ומטיבין לך ותקנה זכיותיך לזולתך והסדיך למי שנתחסד עמך ולא

לסבול ויחלה לכן ראוי לכל ת״ח שינהוג בפרישות הזה וכן יש כמה מאמרים מרז״ל מסייעין לו ומרחיקין התענוגים מת״ה עכ״ל ועיי״ש באורך · והתעכב בתנועת ידיך שלא תעשה מעשה בידיך מהרה בלא ישוב הדעת : בהתנשאך · למ״ה אפילו בהתנשא ותעשה ראש ושופט ותוכל לעשות רע לבנ״א כו׳ עכ״ל ואפשר עוד בהתנשא ותפרוש מעשות הרע בהם יהיה מחמת מורא הש״י ולא מחמת מורא בשר ודם : וימנעך מן השאלה לשאול פרנסתך מבנ״א : ומקנות חסד · כלומר שלא יקנה אדם אחר חסד עמך במה שמעניק

זויפערש אונ מיט דיא פלייש פרעשערש כי סובא וזולל יורש ווארום איין זויפר אונ איין פרעשער ווערט פאר ארעמט ואח״כ השתדל אונ דער נאך זאלשטו טראכטין למנוע ידך צוא פאר מיידין דיין האנט מגעת במה שאינו שלך מהון העולם פון אן צוא רירין פון דעם גוטש פון דער וועלט זעלכעש וואש איז ניט דיינש ופרוש ממיני הגניבה והאונאה והגזל אונ שייד זיך אפ פון אלערלייא גניבות אונ פון צוא נארין אדער גזלנען ומהרע לזולתך אונ פון אנאנדערין בייז צוא טאן והתעכב בתנועת ידך אונ האלט דיך איין מיט דעם רירין פון דיין האנט כלומר דוא זאלשט ניט טאן מיט דיינע הענט קיין שום מעשה גישווינד אן ישוב הדעת וחשוב באחריתך אונ טראכט אין דיין סוף ושמר מוסרך וצניעותך אונ היט אפ דיין תורה אונ דיין דרך ארץ בהתנשאך אין דיין דער הויבענש כלומר ווען דו ווערשט שוין אפילו זיין דער הויבין דאש הייסט דוא ווערשט זיין איין חשוב אונ איין שופט אונ ווערשט קאנען בייז טאן צוא לייט זאלשטו זיך פארט היטין מעשות הרע בהם פון צוא טאן בייז אין זייא אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) ושומר ידו מעשות כל רע אונ ער היט זיין האנט פון קיין שום בייז צוא טאן אונ נאך שטייט דארטין נוער כפיו ער קערט אום זיינע הענט מתמוך בשוחר פון אן צו לעהנען זיך מיט שוחד אבל השתמש בידיך במצות הבורא נאר ברויך דיינע הענט צו טאן דיא מצות פון דיין בשעפער ופתחם במתן לעני ורש אונ עפין זייא דעם ארום מאן וואש צו געבין אזו וויא עש שטייט אין (דברים) פתוח הפתח את ידך לאחיך. דוא זאלשט עפינן דיין האנט צוא געבין דיין ארומען ברודער אונ אין (משלי) שטייט כפה פרשה לעני זיא האט אירע הענט אויש גישפרייט פאר דעם ארום מאן אים עפעש צוא געבין וכן אתה צריך להשתמש בהם אונ אזוא אויך בדארפשטו מיט דיינע הענט ברויכין צו פאר דינען במה שימלא ספקך וואש דוא זאלשט האבין דיין בדערפעניש ומנעך מן השאלה אונ עש זאל דיך פאר מיידין פון צוא בעטין בייא לייט כלומר דוא זאלשט ניט בדארפין בעטין פון לייט זייא זאלין דיר געבין אויף פרנסה אונ אויך זאלשטו ניט בדארפין ומקחת ממון אסור פון צוא נעמען איסור געלט ומקנות חסר עמך אונ אנדערע זאלין זיך ניט קויפין איין חסד דורך דיר במה שמעניקין אותך דורך דעם וואש זייא שפייזין דיך ומטיבין עמך אונ טוען גוטש מיט דיר ותקנה זכיותיך לזולתך אונ זאלשט פאר קויפין דיינע זכיות צוא אנאנדערין והסדיך אונ דיין גוטש וואש דו טושט זאל צוא גירעכינט ווערין למי שנתחסד עמך צוא דעם וואש האט דיר גוטש גיטאן ווייל כהמת ער האט דיך גישפייזט אונ ער

האט

במתניק וגורם לך לעבוד את ה' ית' כי מאז יחשבו זכיותיך לאותו אדם כמו במהלך והולך : יגיע כפיך כי תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך בעוה"ב ומזה דרשו רז"ל בגדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים שנהנה מאחרים דכתיב ביה. אשרי האיש ירא ה' וגו' ולא כתיב ביה וטוב לך

ולא תהיה למשא על ב"א כמ"ש אחד מן החכמים האלהים ירחם עבד שפירש מן העולם ולא היתה פרישותו למשא על אוהביו וסלק מעליהם טרחו והתעסק באבריו במיני המלאכות כמ"ש (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל וגומר וכבר נאמר ראש הפרישות תקון הפרנסה ונאמר עוד ראש הפרישות תקון המחשבה על תקון הספק (ס"א הלחם) ר"ל שייגע להתעסק בספקו ואח"כ התנהג כן ברגליך ומנעם מלכת עם הרשעים מבקשי המותרים כמ"ש (שם א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגומר אבל רוץ לכל המעשים הטובים ולמושבות החכמים כמ"ש (משלי ג) הולך את חכמים יחכם ואמר (שם ג) למען תלך בדרך טובים וכבר קבץ הכתוב כל

האט דיך דער צו גיבראכט אז דו זאלשט קאנן גוטש טאן וועט מען ביא דיר אראפ נעמין מעשים טובים אונ מען וועט אים צו רעכענען דרום זאלשטו בעשער זעהען צו פאר דינען דיר דיין פרנסה ולא תהיה למשא על בני אדם אונ דו זאלשט ניט זיין צו איין משא אויף די לייט כלומר ווארום אז מען איז זיך כומך אויף לייט אז זייא זאלין אים שפייזין היישט גלייך וויא ער ווארפט אויף זייא ארויף איין משא אזו וויא איינער פון דיא חכמים האט גיזאגט האלהים ירחם עבד שפירש מן העולם גאט זאל זיך דער בארעמען איבר אזו איין קנעכט וואש ער האט זיך אפ גישיידט פון דער וועלט ולא היתה פרישותו אונ זיין פרישות איז ניט גיוועזן למשא על אוהביו צוא איין משא אויף זיינע פריינד כלומר דורך דעם פרישות האט ער ניט אן גיווארפין זיך אויף זיינע פריינד זייא זאלין אים שפייזין וסלק מעליהם טרחו אונ האט פון זייא אפ גיטאן זיין טירחא דאש היישט זייא זאלין זיך ניט בדארפין מטריח זיין פון זיינט וועגין והתעסק באבריו במיני המלאכות אונ האט זיך זעלבשט מיט זיינע גלידר מתעסק גיוועזן מיט מיני מלאכות כדי ער זאל זיך דער פון מפרנס זיין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) יגיע כפיך כי תאכל אז דוא וועשט עסין פון דיא ארבעט פון דיינע טענער וועט דיר וואול זיין וכבר נאמר אונ עש איז שוין לאנג גיזאגט גיווארין ראש הפרישות דאש ערשטע פון די פרומקייט איז תיקון הפרנסה ער זאל זיין פרנסה פאר זארגין ונאמר עוד אונ עש איז נאך גיזאגט גיווארין ראש הפרישות דאש ערשטע פון דעם פרומקייט איז תיקון המחשבה ער זאל פאר ריכטין זיין מחשבה על תיקון הספק אויף דער תקנה ער זאל האבין וואש ער בדארף נייטיג רוצה לומר אונ דער מיט מיינט ער שייגע להתעסק בספקו ער זאל זיך מידין עוסק צו זיין מיט דעם זעלביגין וואש ער בדארף נייטיג ואחר כך תתנהג כן ברגליך אין דער נאך זאיי זיך אזו נוהג מיט דיינע פים ומנעם מלכת עם הרשעים אונ פאר מייד זייא פון צו גיין מיט דיא רשעים מבקשי המותרים וואש זייא בגערין איבעריגע זאכין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וואול דעם מענטשין וואש ער איז ניט גיגאנגען אין דיא ראט פון דיא רשעים אבל רוץ לכל המעשים הטובים נאר לויף נאך אלע גוטע מעשים ולמושבות החכמים אונ צו דיא ערטער וואו דיא חכמים זיצין אזו וויא עש שטייט אין (משלי) הולך את חכמים דער וואש גייט מיט דיא חכמים יחכם דער ווערט קלוג אונ נאך שטייט אין (משלי) למען תלך בדרך טובים דרום דוא זאלשט גיין אין דעם וועג פון דיא גוטע לייט וכבר קבץ הכתוב כל מה שהקדמנו נזכרו מטוסר החושים אונ דאש אלין וואש מיר האבין פריער דער מאנט פון דעם שטראף רייד וויא מען זאל זיך נוהג זיין מיט דיא

החושים

כל מה שהקדמנו זכרו ממוכר ההושים ואמר (ישעי' לג) מי יגור לנו אש אוכלה וגו' הולך צדקות ודובר מישרים וגומר ואחר כך קבצם החכם והבר אליהם הלב באמרו (משלי ו) שש הנה שנא י"י עינים רמות לשון שקר וגומר לב חורש וגו' יפיח כזבים וגומר וכן נמצאים (תהלים טו) במזמור י"י מי יגור באהלך וראוי לך אחי שתדע כי לא יתכן לך להחזיק בכולם עם הנהגת אחת מהם מפני שהם כבדולה המחובר בחוט אם תתיר ממנו גרגר אחד יתפזרו כולם ויפסד הבורם על כן השתדל להזהר בכולם ואז תהיה לך כל א' מהם עזר לשאריתם כמ"ש

לך מפני שכבר קבל שכרו מזה: מי יגור לנו אש אוכלה. פי' רש"י כלומר מי יעמוד בעדינו לשכך חמה בוערת ל"א מי יגור לנו מי הוא לנו כיגור בציון עם הצור כמו אש אוכלה והוא משיב אוהב צדקות כו'. הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הוא מרומים ישכון: ואח"כ קבצם החכם ש"ה ע"ה ואע"ג דשלמה קודם בזמן לישעיה אמר אחר כך בבחינת ס' משלי כסדרו הז"ל בכתובים אחר ישעיה ע"כ למ"ה: עינים רמות לשון שקר וידים שופכות דם נקי לב חורש מחשבות

חושים האט עס דער פסוק צו נויף גיזאמעלט דאש הייסט ער האט זייא גישטעלט בייא אנאנד ואמר אונ האט גיזאגט אין (ישעיה) מי יגור לנו אש אוכלה ווער וועט שטיין פאר אונז ער זאל אונז שיטצין דעם צארין פון גאט וואש ער ברענט אזוא וויא פייער הולך צדקות דער וואש גייט נאך גירעכטיקייט ודובר מישרים אונ רעט רעכט פארטיקיים אונ וויא ווייטער שטייט ואח"כ קבצם החכם אונ דר נאך האט זיי שלמה המלך באנאנד גישטעלט אין (משלי) והבר אליהם הלב אונ האט נאך מיט זייא בהעפט פון דעם הארץ כלומר ער האט נאך דיא מדות פון דעם הארץ אויך גישטעלט בייא די מדות פון די איבעריגע אברים באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט אין (משלי) שש הנה שנא ה' זעקס זיינען דיא זאכין וואש גאט האט פיינט עינים רמות דער וואש האט הויכע אויגין כלומר וואש ער איז אבעל גאוה לשון שקר אפאלשין צונג לב חורש אין הארץ וואש טראכט בייז יפיח כזבים אונ דער וואש רעט ליגין וכן נמצאים אונ אזוא קאנען מיר זייא בנאנד גיפינען אין (תהלים) אין דעם מזמור ה' מי יגור באהלך גאט ווער וועט וואונען אין דיין גיצעלט שטייט ווייטער הולך תמים דער וואש גייט מיט גאנצקייט כלומר אן רמאות ופועל צדק אונ ווערקט גירעכטיקייט ודובר אמת בלבבו אונ רעט אמת מיט זיין הארץ דהיינו וואש ער רעט דאש מיינט ער אינ וויא ווייטער שטייט ביז אין סוף קאפיטיל וראוי לך אחי שתדע אונ מיין ברודער דו בדארפשט ווישין כי לא יתכן לך להחזיק בכולם אז עש וועט דיר נים פר ריכט זיין דיא אלע זאכין צו האלטין עם הנהגת אחת מהן ווען דו וועשט איינש פון דיא זאכין שטיין לאזין כלומר ווען דוא וועשט נאר איינש נים האלטין פון דיא זאכין וואש פריער איז גישטאנען דהיינו דוא וועשט נים היטין דאש מויל אדער דיא אויגין אדער דיא הענט וועשטו שוין דיא איבעריגע זאכין אויך נים קאנען האלטין מפני שהם כבדולה המחובר בחוט ווארום זיי זיינען אזוא וויא קריסטאל אדר פעריל וואש זיינען אויף גיצויגין אויף איין שנור אם תתיר ממנו גרגיר אחד אז דוא וועשט וועלין אויף בינדין דער פון איין שטיק כלומר אז דוא וועשט איבער רייסין דעם פאדים אראפ צו נעמען איין פעריל יתפזרו כולם וועלין אלע פאר שפרייט ווערין ויפסד הבירם אונ זייער בהעפטונג וועט פאר דארבין ווערין על כן השתדל להזהר בכולם דרום פלייס דיך אז דוא זאלשט גיווארינט זיין אין דיא אלע זאכין ואז תהיה לך כל אחד מהם אונ דענסמאלט וועט דיר איטליכש פון זייא זיין עזר לשאריתם איין הילף צו דיא איבעריגע דאש הייסט אז דו וועשט זיך פלייסין אפ צו היטין איינש וועט דאש דיר העלפין דו זאלשט

קאנען

כמ"ש רז"ל שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ואמר החכם בתכיפת הטובות אחת לאחת (משלי ח) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי אמר בתחלה שומע ואח"כ לשקוד ואח"כ לשמור אבל הפרישות הנוהגת בפנים השלישים והוא מה שיתיחד בנו במצפונינו ומהשבותינו ויצרי לבבנו הטובים והרעים תחלת הפרישות ההיא שתפרוש מקניני העולם במעשיך ומחשבתך אלא למזון ופרנסה לא לתענוג מתענוגי הגוף ולא להגיע אל המנוחות והשררות והתפאר בהון העולם הכלה מהרה ותהיה פרישותך בהם לאלהים יתעלה

מחשבות און ורגלים ממהרות לרוץ לרעה יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים: במעשיך ומחשבתך ר"ל בעת שתתעסק במעשיך תהיה כוונתך בהם למזון ופרנסה בלבד לא לתענוג כו' וכו' בבחינת הכוונה שבלב אמר שזה הפרישות הוא בפנים השלישים למ"ס : בתקלר

קאנען אף היטין דאש אנדערע אזוא וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט מצוה גוררת מצוה איין מצוה ציהט דיא אנדערע מצוה נאך זיך ועבירה גוררת עבירה אונ איין עבירה ציהט די אנדערע עבירה נאך זיך ואמר החכם בתכיפת הטובות אחת לאחת אונ דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) וויא דיא גוטע זאכין הייגגען אן איינש אן דיא אנדערע אשרי אדם שומע לי וואול דעם מענטשין וואש הערט מיך צוא אונ פאלגט מיך לשקוד על דלתותי יום יום זיך צוא איילין אויף מיינע טירין דאש מיינט מען צוא גיין אלע טאג אין בתי כנסיות אונ בתי מדרשות לשמור מזוזות פתחי צוא היטין דיא בייא שטידלען פון מיינע טירין אמר בתחלה שומע זאגט ער פריער מען זאל צוא הערין ואחר כך לשקוד אונ דער נאך זאגט ער מען זאל זיך דער צוא איילין ואחר כך לשמור אונ דער נאך זאגט ער צוא היטין דער מיט וויל ער ווייזין וויא איין מצוה ברייננט דיא אנדערע אבל הפרישות הנוהגת בפנים השלישים אבער דאש אפ שיידונג וואש איז נוהג אין דעם דריטין דרך והוא אונ דאש איז מה שיתיחד בנו במצפונינו וואש ווערט גיאיינציגט בייא אונז אין אונזערע פאר בארגינקייט ומחשבותינו אונ אין אונזערע מחשבות ויצרי לבבנו הטובים והרעים אונ אין דעם ווילין פון אונזערע הערצר סיי גוטע אדער בייזע פלומר ווארום דער מחבר האט אויבין אין דעם אן הייב פרק גיזאגט דאש פרישות ווערט גיטיילט אויף דרייא דרכים איין דרך איז וואש מיר בהעפטין זיך אונ האנדלין מיט לייט אונ דאש אנדערע איז וואש גייט נאר אונז אליין אן דהיינו וואש מיר טוען מיט אונזערע גיזעהענע גלידר אונ דאש דריטע איז וואש גייט אונז אליין אן וואש מיר טוען מיט אונזערע פאר באהגענע מחשבות אונ אין דיא הערצר פון גוטע אדער בייזע איז דער מחבר שוין מפורש דעם דריטין דרך אונ זאגט תחלת הפרישות ההיא דאש ערשטע פון דעם דאזיגין אפ שיידונג איז שתפרוש מקניני העולם דוא זאלשט זיך אפ שיידין פון דיא וועלטליכע גוטש אונ וואש דוא ווערקסט דרינען במעשיך ובמחשבתך: סיי דוא טושט עפיס מיט דיינע גלידער אדער מיט דיינע מחשבות זאל דיין כוונה דרינען זיין אז דוא טושט עש אלא למזון נאר פון דיין שפייז וועגין ולפרנסה אונ דיין פרנסה דער פון צוא האבין לא לתענוג מתענוגי הגוף אבער ניט פון וועגין דיין גוף דער פון תענוגים אן צוא טאן ולא להגיע אל המנוחות והשררות אונ ניט פון וועגין דוא זאלשט דורך דעם גרייכין צוא מנוחה אונ צוא הערשאפט והתפאר בהון העולם הכלה מהרה אונ נים פון וועגין צוא בארימען זיך מיט דעם גוטש פון דער וועלט וואש עש ווערט גיך פאר לענדט ותהיה פרישותך בהם אונ דיין אפ שיידונג וואש דוא שיידעשט זיך אפ דרינען פון די וועלטליכע תענוגים זאל זיין לאלהים יתעלה פון גאטש וועגין

יתעלה לא לקנות שם ולא להותיר ממונך בפרישותך ואל תצא בה מגבול התורה שתתענה בשבתו' ומועדים וראשי חדשים ותמנע ממה שחייבך בו הבורא ממצות פ"ו אבל תהיה פרישותך ע"ד התורה והדת בגלוי ובנסתר מעניניך ואח"כ שתקצר מאוייך בעולם כאילו אתה נוסע ממנו לערב יומך ואח"כ שתחשוב עם נפשך כאשר הקדמנו בשער חשבון האדם עם נפשו ואח"כ שתתיאש ממה שבידי בני אדם ושתבטח על האלהים ותנוח דעת' על גזירותיו ודיניו וכל חובות הלבבות שקדם באורם בספר הזה אתה חייב בהם והם עמוד הפרישות מן העולם חקור עליהם והדביקם אל לבך תגיע בהם לכל טובה :

בתקצר מאוייך בעולם ר"ל תקצר תקותך ובטחונך מלהטוב בחייך לעולם בעוה"ז : מכס

אבל

וועגין גילויבט איז ער לא לקנות שם ניט איין שם דער מיט צוא קריגין ולא להותיר ממונך בפרישותך אונ ניט כדי דיין געלט זאל דיר איבער בלייבין מחמת דיין פרישות כלומר אונ זאלשט זיך ניט דרום אפ שיידין פון דיא וועלטליכי זאכין כדי עס זאל בייא דיר וויניגר געלט אוועק גיין אדער כדי לייט זאלין מיינן אז דוא בישט פרום וועלין זייא דיר געבן געלט ראש הייסט דורך דעם פרישות ווילשטו דיר מערין געלט ולא תצא בה מגבול התורה אונ דוא זאלשט ניט ארויש גיין מיט דעם פרישות פון דעם גבול וואש דיא תורה האט גימאכט שתתענה בשבתות ובמועדים דהיינו דוא זאלשט פאסטין אום שבת אונ אום יום טוב אונ ראש חודש ותמנע אונ וועשט זיך וועלין פאר מיידין ממה שחייבך בו הבורא פון דעם וואש דר בשעפר האט דיך מחייב גיוועזן אז דוא זאלשט עש יוא טאן ממצות פריה ורביה גלייך אז דיא מצוה פון פריה ורביה וועשטו דאש ניט וועלין האלטין מחמת דיין פרומקייט זאלשטו אזו ניט טאן אבל תהיה פרישותך נאר דיין אפ שיידונג פון דער וועלט זאל זיין על דרך התורה והדת אויף דעם דרך וויא דיא תורה האט גיהייסין בגלוי ובנסתר מעניניך אין דייני אנפלעקטי אונ פאר בארגיני זאכין ואח"כ אונ דער נאך זאלשטו טראכטין שתקצר מאוייך בעולם אז דוא זאלשט פאר קירצין דיין גילוסטיקייט אין דער וועלט כלומר דוא זאלשט ניט נאך געבין וואש דיר גילוסט זיך אדער אזוא איז דער פשט דוא זאלשט פאר קירצין דיין האפונג אונ דיין בטחון פון צוא טראכטין אז דוא וועשט תמיד זיין אויף דר וועלט כאילו אתה נוסע ממנו לערב יומך אונ זאלשט דיר אויש מאלן גלייך וויא דוא בדארפשט אין אבינט פון דעם טאג אוועק ציהן פון דער וועלט ואח"כ אונ דער נאך זאלשטו טראכטין שתחשוב עם נפשך אז דוא זאלשט חשבון האלטין מיט דיין זייל כאשר הקדמנו בשער חשבון האדם עם נפשו אזוא וויא מיר האבין אויבין גיזאגט אין דעם שער חשבון הנפש וויא דער מענטש זאל חשבון האלטין מיט זיין זייל ואחר כך שתתייאש ממה שבידי אדם אונ דער נאך זאלשטו זעהען אז דוא זאלשט קיין אנדערינש גוטש ניט בגערין ושתבטח על האלהים אונ זאלשט זיך פאר זיכערין אויף גאט ותנוח דעתך על גזירותיו ודיניו אונ זאלשט מאכין רוען דיין דיעה אויף זיינע גזירות אונ זיינע דינים כלומר וואש גאט שיקט דיר צו סייא גוטש אונ סייא בייז זאלשטו דאש אן נעמן באהבה אונ זאלשט ניט מהרהר זיין נאך זיינע מדות וכל חובות הלבבות שקדם ביאורם בספר הזה אונ אלע דיא שולדיקייט פון דיא הערצער וואש זיינן בשייד גיוואורין אויבין אין דעם ספר אתה חייב בהם בישטו חייב צוא האלטין זייא והם עמוד הפרישות מן העולם אונ זייא זיינען דער שורש אונ דער יסוד פון דיא אפ שיידונג פון דער וועלט חקור עליהם פארשט זייא נאך והדביקם אל לבך אונ בהעפט זייא צוא דיין הארץ תגיע בהם לכל טובה דען וועשטו דורך זייא קומין צוא אלים גוטין :

פרק ו **אבל** באור מה שבא בספרי הקודש ודברי רז"ל מענין הפרישות מן העולם מהם מה שאמר יעקב (בראשית כח) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ומהם צום משה ארבעים יום ולילותם ג' פעמים וכן אליהו ארבעים יום כמ"ש (מלכים א יט) וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום ומהם מה שנאמר בנזיר שקראו האלהים קדוש כמ"ש (במדבר ו) כל ימי נזרו קדוש הוא לה' בעבור שפסק מפרי הגפן וגדל שער ראשו בלבד כ"ש מי שפסקה תאותו מכל התענוגים שיש לו שכר וגמול יותר ומהם מה שנאמר לאהרן (ויקרא י) יין ושכר אל תשת וגומר ולהבדיל ולהורות וגומר הזהיר כל העוסק במעשה העבודה שלא יעסוק בכל מה שיטרידוהו מהשלמת העבודה לאלהים כמו שאמרו רבותינו ז"ל שתה רביעית

ומהם צום משה ארבעים יום כו' וזה ראיה מי שיכלה לעבוד את ה' ביותר טוב לו הפרישות מן התענוגים דאל"כ שהאוכל טוב יותר כיד ה' תקלר לזון גם את משה כהם וכן אליהו ומאי רבותא שאמר הכתוב לחם לא אכל וגו' אע"כ שהפרישות צורך לזכך החומר וכן כל מה שהבאת הוא עד"ז: שהם פסוקים

אבל באור אבר דאש בשיידניש מה שבא בספרי הקודש וואו עש שטייט אין דיא הייליגע ספרים ודברי רז"ל אונ אין דיא רייד פון אונזערע חכמים ז"ל ענין הפרישות מן העולם פון דעם ענין פון אפ שיידונג פון דער וועלט כלומר וואו עש שטייט ערגיין אין דער תורה אדר וואש אונזערע חכמים האבן גישריבן אז מען גיהער זיך אפ שיידן פון דיא וועלטליכע זאכין מהם פון זייא כלומר אטייל ערטיר וואש שטייט אז מען גיהער זיך אפ צו שיידן איז מה שאמר יעקב וואש יעקב אבינו האט גיזאגט ונתן לי לחם לאכול אונ ער וועט מיר געבין ברויט צו עסין ובגד ללבוש אונ איין קלייד אן צו קליידן זיך האט ער מער ניט גיוואלט נאר זעלביש וואש מען קאן זיך אן דעם ניט בגיין ומהם אונ פון זייא איז נאך כלומר אונ פון דאנין איז אויך גידרונגן אז מען גיהער זיך אפ צו שיידין פון דער וועלט צום משה ארבעים יום ולילותם ג' פעמים וואש משה רבינו האט גיפאסט דרייא מאל פערציג טעג מיט דיא נעכט דאש הייסט דרייא מאל פערציג מעת לעת וכן אליהו ארבעים יום אונ אזוא אויך אליהו הנביא האט גיפאסט פערציג טעג אזו וויא עש שטייט אין (מלכים) וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום אונ ער איז גיגאנגין פערציג טעג דורך דעם קראפט פון דעם דאזיגן עסין ומהם אונ פון זייא איז נאך כלומר אונ נאך איז גידרונגן אז מען גיהער זיך אפ שיידין פון וועלטליכע זאכן מה שנאמר בנזיר פון דעם וואש איז גיזאגט גיווארין בייא אנזיר שקראו האלהים קדוש וואש גאט האט אים אן גירופין אז ער איז איין הייליגער אזו וויא עש שטייט אין (במדבר) כל ימי נזרו קדוש הוא לה' אלע טעג פון זיין נזירות איז ער הייליג פר גאט בעבור שפסק מפרי הגפן פון וועגן דעם אליין וואש ער האט זיך נאר אפ גשייד פון דיא פירות פון דעם וויין שטאק וגדול שער ראשו בלבד אונ האט זיך נאר גילאזט וואקסין דיא האר פון זיין קאפ האט אים דער פאר גאט אן גירופין אז ער איז הייליג כל שכן איז שוין אבל שכן מי שפסקה תאוותו מכל התענוגים דער וואש האט פר לאזט זיין גלוסטקייט פון אלע תענוגים איז שוין אפשיטא שיש לו שכר וגמול יותר אז ער האט נאך מער שכר ומהם מה שנאמר לאהרן אונ נאך גיפינן מיר וואש גאט האט גיזאגט צו אהרן הכהן יין ושכר אל תשת דוא זאלשט קיין נייען וויין אדר אלטין וויין ניט טרינקן ולהבדיל וגומר דאש ער זאל קאנין צווישן שיידן צווישן הייליג אונ צווישן אום הייליג הזהיר האט גאט אן גיזאגט כל העוסק במעשה העבודה אז דער וואש איז זיך מתעסק אין זיין דינשט שלא יעסוק בכל מה שיטרידהו דער זאל ניט עוסק זיין מיט קיין שום זאך וואש קאן אים פר הינדרין מהשלמת העבודה לאלהים פון צו טאן אין גאנצן דיא דינשט פון גאט אזו וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט

רביעית אל יורה שתה רביעית אל יתפלל ומהם ענין בני יונדב בן רכב אשר צוום אביהם שלא ישתו יין ולא יזרעו ולא יטעו כרם ולא יבנו בית וישבו באהלים חוץ לישוב וזה מנהג הפורשים מן העולם ושבח להם הבורא זה כמ"ש (ירמיה כה) לא יכרת איש ליונדב בן רכב ומהם מעשה אלישע כשעבר עליו אליהו כמ"ש (מלכים א יט) שנים עשר צמדים לפניו והניח ידו מן הכל והלך אחריו כמ"ש (שם) אשקה נא לאבי ולאמי וגו' וילך אחרי אליהו וישרתהו וכן היה מנהג בני הנביאים בדור ההוא ואשר לפניו שהניחו העסק בישוב העולם וההשגחה בעניני הגופות ויצאו למדברות כדי שתתיחד נפשם ומחשבתם לאלהים ומהם מה שצותה אותנו התורה בתענית בעת התשובה ובקשת הכפרה כדי שנהסום

החזקים שבסיבות העבירות כמ"ש כמרעיתם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שכחוני והוא גמרא דברכות פ"ה ואמרו עוד שם ר"נ ברבי יצחק אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך ורבנן אמרי מהכא

געזאגט שתה רביעית יין אל יורה דער וואס האט געטרונקען ווין איין פערט חלק פון איין לוג דער זאל ניט פסקנען קיין שאלה ווארום ער קאן זיא שוין ניט רעכט אויש קלערן שתה רביעית אז ער האט געטרונקען אפערטיל לוג ווין אל יתפלל זאל ער ניט טאן קיין תפלה ומהם ענין בני יונדב בן רכב אונ אויך געפינט מען ביא דיא קינדער פון יונדב בן רכב אשר צוום אביהם שלא ישתו יין וואש זייער פאטר האט זייא געבאטן אז זייא זאלין ניט טרינקען קיין ווין ולא יזרעו ולא יטעו כרם אונ זאלין ניט זייען קיין תבואה אונ זאלין ניט פלאנצין קיין ווין גארטין ולא יבנו בית אונ זאלין ניט בויען קיין הויז וישבו באהלים חוץ לישוב אונ זאלין וואונען אין געצעלטין דארטין וואו קיין מענטשין וואונען ניט וזה מנהג הפרושים מן העולם אונ דאש איז דער מנהג פון דיא וואש שיידין זיך אפ פון דער וועלט ושבח להם הבורא זה אונ דער בשעפר האט זייא דרום געלויבט אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) לא יכרת איש ליונדב בן רכב עש וועט ניט פאר שניטן ווערין קיין מאן פון יונדב בן רכב ומהם מעשה אלישע אונ אויך געפינט מען ביא דעם וואש אלישע הנביא האט געטאן כשעבר עליו אליהו אז אליהו איז פאר אים איבער געגאנגען שטייט אין (מלכים) שנים עשר צמדים לפניו עש זיינען געוועזן צוועלף פאר אקסין פאר אים אונ האבין געאקערט והניח ידו מן הכל אונ ער האט דאש אליץ געטאן שטיין לאזין והלך אחריו אונ איז נאך געגאנגין נאך אליהו אזו וויא ער האט געזאגט צו אליהו אשקה נא לאבי ולאמי איך וועל נאר קושין צו מיין פאטער אונ מוטער אונ דער נאך וועל איך מיט דיר גיין שטייט ווייטער וילך אחרי אליהו וישרתהו אונ ער איז נאך געגאנגען נאך אליהו אונ האט אים בדינט וכן היה מנהג בני הנביאים אונ אזו אויך איז געוועזן דער מנהג פון די נביאים וואש זיינען געוועזן בדור ההוא אין דער זעלביגין דור ואשר לפניו אונ דיא נביאים וואש זיינען געוועזן פאר דעם דור שהניחו העסק בישוב העולם דאש זייא האבן געלאזין שטיין דיא עסקים וואש זיינען פון דעם ישוב פון דער וועלט פלומר זייא האבין ניט עוסק געוועזן אין דעם וואש געהער צו דער וועלט וההשגחה בעניני הגופות אונ דיא השגחה אויף די זאכין וואש דער גוף בדארף האבין זייא דאש אליץ שטיין געלאזין אונ האבין דרויף ניט געטראכט ויצאו למדברות אונ זיינען ארויש געגאנגען אין דיא מדבריות אריין כדי שתתייחד נפשם ומחשבתם לאלהים כדי זייא זאלין קאנען מייחד זיין זייערע לייבר אונ זייערע מחשבות צוא גאט אליין ומהם אונ נאך איז געדרונגין פון דער תורה אז מען געהער זיך אפ צוא שיידין פון די וועלטליכע זאכין מה שצותה אותנו התורה איז וואש די תורה האט אונז געבאטין בתענית בעת התשובה ובקשת הכפרה אין דער צייט אז מען טוט תשובה אונ מען בעט אים ער זאל אונז פאר געבין

שנהסום תאותינו מכל התענוגים שהם החוקים שבסיבות העבירות כמ״ש (הושע ג) כמרעיתם וישבעו ואמר בהפכו (שם ה) בצר להם ישחרונני ומהם מ״ש (זכריה ג) ולא ילבשו אדרת שער למען כחש וזה מורה כי הוא היה לבוש החסידים מקדם והיו לובשים אותו אנשי הדור ההוא להחניף ומזה מ״ש דוד (תהלים קיט) טרם אענה אני שוגג ואמר (שם) טוב לי כי עוניתי ואמר (שם) טוב לי תורת פיך וגו׳ ומהם מנהג איוב אשר ספר על עצמו מבזותו העולם והונו וקשרו חושיו ואסרו ידיו ולשונו מכל מה שיש בו המרות הבורא ובחרו באמת והצילו העשוקים והטבתו לדלים ולאובדים כמנהגי הפורשים מן

מהכא ויתמן יבורון ויכנעו: טרם אענה למ״ה כרב מפ׳ מלת אענה לכון עינוי ותעניות כלומר טרם עניתי הייתי שוגג וככל בעבירות: טוב לי תורת פיך וגומר גם זה מן כפריבות הפרישות אהם מה שידרוש אחר הזהב והכסף וידבק בתורה

געבין דיא זינד זאל מען פאסטין כדי שנהסום תאותינו כדי מיר זאלין פאר שליסן דאש הייסט איין האלטין אונזרע גילוסטיקייט מכל התענוגים פון אלע תענוגים שהם החוקים שבסיבות העבירות וואָרום דיא תענוגים זיינן דיא שטארקסטע סיבות פון דיא עבירות כלומר וואָרום דיא תענוגים ברייננן צו כל עבירות אזו וויא עש שטייט אין (הושע) כמרעיתם וישבעו אז זייא טוען זיך פאסין אונ ווערין זאט כלומר אז זייא האבין גיהאט זייער פיל תענוגי העולם הזה האבין זייא אן מיר פאר געסין ואמר בהפכו אונ פון זעלבע וואש גייט זייא פאר קערט פון יענע דאש הייסט וואש זייא האבין ניט אין גאנצין אפילו זייער בדערפעניש האט גיזאגט (הושע) הנביא בצר להם אז עש טוט זייא זיין אייגג ישחרונני טוען זייא מיך פארשטין ומהם מ״ש זכריה אונ פון דיא פסוקים וואש מיר גיפינן אז מען גיהער זיך אפ צוא שיידין פון דיא וועלטליכע זאכן איז וואש שטייט אין (זכריה) ולא ילבשו אדרת שער למען כחש אונ זייא וועלין ניט אן קליידין קיין רויכין מאנטיל פון וועגין ליגן צו זאגין דאש הייסט כדי מען זאל מיינן זייא זיינן פון דיא פרומע לייט וזה מורה אונ דאש ווייזט כי הוא היה לבוש החסידים אז אין די ערשטע צייטן פלעגין זיך דיא חסידים זעלבע קליידר אן צו טאן ווייל זייא פלעגין זיצין תמיד אליין דרום האבין זייא ניט גיזעהן זייא זאלין האבין דווקא שיינע קליידר והיו לובשים אותו אנשי הדור להחניף אונ דיא לייט פון דעם דור פלעגין זיך זעלבע קליידר אן צוא טאן אפ צוא נארין כדי מען זאל מיינן אז זייא זיינן חסידים ומזה מ״ש דוד אויך איז גידרונגין פון דעם וואש דוד האט גיזאגט אין (תהלים) טרם אענה אני שוגג איי איך האב מיך גיפייניגט וואר איך מיסט גרייפין אונ זינדיגין ועתה אונ אבער איצונד אז איך האב מיך שוין גיפייניגט אמרתך שמרתי האב איך גיטאן היטין דיינע רייד אונ ווייטר האט ער גיזאגט טוב לי כי עוניתי עש איז מיר גוט וואש איך האב מיך גיפייניגט אונ ווייטר האט ער גיזאגט טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף דיין תורה פון דיין מויל איז מיר ליבר אז טויזנט זילבער אונ גאלד ומהם מנהג איוב אויך גיפינן מיר דעם מנהג וויא איוב האט זיך נוהג גיוועזן אשר ספר על עצמו וואש ער האט זעלבשט דער ציילט מבזותו העולם והונו וויא ער האט מבזה גיוועזן דעם עולם מיט זיין גוטש וקשרו חושיו אונ וויא ער האט גיצוואונגין זיינע חושים ואסרו ידיו ולשונו אונ האט גיבונדין דאש הייסט איין גיהאלטין זיינע הענט אונ זיין צונג מכל מה שיש בו המרות הבורא פון אליטען וואש דורך דעם קאן מען גאט דער צארינן ובחרו באמת אונ האט אויש דער וויילט אין די וואָרהייט והצילו העשוקים אונ וויא ער האט מציל גיוועזן דיא וואש זיינען וואָרין פאר צוקט והטבתו לדלים ולאובדים אונ וויא ער האט גוטש גיטאן צו דיא ארומע אונ פאר לאָרינע מענטשין כמנהגי הפורשים מן העולם

גלייך

מן העולם ומהם מה שעשה דניאל בהתפללו אל האלהים בעבור אורך הגלות הראשון והתאבלו עליו שנאמר (דניאל י) לחם חמודות לא אכלתי ואמר לו המלאך (שם) מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות ושאר הענין וזה הוא הטוב שבמנהגי הפרישות ומהם מה שעשו אנשי נינוה כששמעו מה שגזר עליהם הבורא כמ"ש (יונה ג) ויאמינו אנשי נינוה באלהים ובכמוהו מה שעשו אבותינו בימי המן ככתוב (אסתר ד) מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול וגו' והרבה כזה בספרינו כשתחקור עליו תמצאנו מפוזר בדברי אבותינו הרבה ומהם מה שאמר שלמה (משלי כג) אל תהי בסובאי יין וגו' (שם ו) מעט שנות מעט תנומות וגו' ומה שאמרה אם

נתורה עכ"ל : וזהו הטוב שבמנהגי הפרישות למ"ה ע"ד שעשה דניאל הוא הטוב שלא עשה הפרישות לתועלת עצמו לבד רק לתועלת כל ישראל ולתועלת עבודת השם יתברך שהתפלל שיגאלו ישראל ויבנה בית המקדש כדי לעבוד את ה' עכ"ל ואפשר לפרש שזה הטוב שבפרישות שלא לפרוש מכל וכל רק כמו שעשה דניאל שלא אכל לחם חמודות ויין לא שתה אלא אחר דברים אכל ושתה וכמ"ש

גלייך וויא דער מנהג איז פון דיא וואש שיידן זיך אפ פון דער וועלט ומהם מה שעשה דניאל אויך גיפינן מיר וואש דניאל האט גיטאן בהתפללו אל האלהים אז ער האט תפלה גיטאן צוא גאט בעבור אורך הגלות הראשון פון וועגן וואש דער ערשטער גלות האט לאנג גיוועהרט והתאבלו עליו אונ האט דרויף גיטרויערט שאמר וואש ער האט גיזאגט אין (דניאל) לחם המודות לא אכלתי קיין גילוסטיגע ברויט האב איך ניט גיגעסין ואמר לו המלאך האט דר מלאך צוא אים גיזאגט מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות פון דעם ערשטין טאג אן אז דוא האסט דיר אין זין ארייין גינומען צו פאר שטיין אונ צוא פאסטין זיינן דיינע רייד פאר מיר גיהערט גיווארין אונ וויא ווייטער שטייט דארטין זאגט דער מחבר וזה אונ דאש וואש דניאל האט גיטאן וואש ער האט ניט גיטאן דאש פרישות פון זיינט וועגן אליין נאר פון דער הילף פון כל ישראל וועגין אונ פון גאטיש דינשט וועגין דאש ער האט מתפלל גיוועזן אז דיא ישראל זאלין אויש גילייזט ווערין כדי זייא זאלין גאט דינען וזה הוא אונ דאש איז הטוב שבמנהגי הפרישות דער בעסטער מנהג פון דיא אפ שיידונג פון דער וועלט ומהם אונ נאך גיפינן מיר פון דיא אפ שיידונג פון דער וועלט מה שעשו אנשי ננוה וואש דיא לייט פון ננוה האבין גיטאן כששמעו מה שגזר עליהם הבורא אז זייא האבן גיהערט וואש דער בשעפר האט אויף זייא גוזר גיוועזן אזו וויא עש שטייט אין (יונה) ויאמינו אנשי ננוה באלהים אונ דיא לייט פון ננוה האבין גיגלייבט אין גאט ובכמוהו אונ אזו אגלייכן איז מה שעשו אבותינו בימי המן וואש אונזערע עלטערין האבין גיטאן אין דיא טעג פון המן אזו וויא עש שטייט אין (מגילת אסתר) מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אויף דעם ארט וואו דיא רייד פון דעם מלך אונ זיין גיזעץ האט גיטאן גרייכין איז גיוועזן אבל גדול איין גרוישע טרויערקייט צו דיא יהודים אונ האבין גיפאסט אונ האבין גיוויינט והרבה כזה בספרינו אונ נאך פיל זעלבע גלייכין שטייט אין אונזערע ספרים כשתחקור עליו אז דוא וועשט דרויף נאך פארשטין תמצאנו מפוזר בדברי אבותינו הרבה וועשטו דאש גיפינן פאר שפרייט כלומר דוא וועשט עש גיפינן אויף פיל ערטער וויא אונזערע עלטערין פלעגין זיך נוהג צו זיין ומהם אונ פון דיא פסוקים וואש שטייט אז מען גיהער זיך אפ שיידין פון דיא וועלטליכע זאכין איז מה שאמר שלמה וואש שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) אל תהי בסובאי יין דוא זאלשט ניט זיין צווישין דיא וויין זויפערש אונ נאך שטייט אין (משלי) מעט שנות מעט תנומות ווייניג שלאפין אונ ווייניג דרעמלין ומה שאמרה אם למואל אונ וואש דיא מוטער פון שלמה האט גיזאגט צו שלמה אל תתן לנשים

אם למואל (שם לא) אל תתן לנשים חילך וגו' למלכים למואל וגו' פן ישתה וישכח מחוקק ומהם מה שאמר (קהלת ב) כי לאדם שטוב לפניו וגו' ואמר (שם ז) לב חכמים בבית אבל (שם) טוב ללכת אל בית אבל ואמר (שם ה) מתוקה שנת העובד ואמר (שם יא) כי הילדות והשחרות הבל ואמר (שם יב) סוף דבר הכל נשמע וגו' אבל מה שאמרו רז"ל במשנה ובתלמוד רב מחברו בספר הזה ורובו נמצא במס' אבות ועוד אמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וכו' ומה שסמוך לזה מדבריהם התורה נקנית בארבעים ושמונה דרכים ובפרקי דחסידא במס' תעניות מה שיורה על פרישותם ומי שיחקור על הענין הזה ימצאנו כתוב ומן השכל ומן הקבלה תן לבך בו והשוב עליך במצפונך תשיגהו בעזרת השם כמ"ש

וכמ"ש בפ"ג ע"ש: כי לאדם שטוב לפניו (ית') נתן חכמה ודעת ושמחה שישמח בחלקו ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני האלהים וגומר ואמר שם מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישן כי הילדות והשחרות הבל וריבא דקרא שמח בחור בילדותך וגומר ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט וגומר וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה וגומר ואמר שם סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם ע"כ. במסכת אבות וי"ג במסכת מכות וי"ג במסכת תענית למ"ה:

וגנו

לנשים חילך וגומר דוא זאלשט ניט געבין צו ווייבר דיין קראפט פן ישתה וישכח מחוקק טאמר ווענן ער טרינקן אונ ווערט פאר געסין וואש אין דער תורה שטייט ומהם מה שאמר קהלת אונ פון דיא פסוקים איז וואש קהלת האט גיזאגט כי לאדם שטוב לפניו וגומר דען צו דעם מענטשין וואש איז גוט פאר אים האט ער גיגעבין פאר שטאנד אונ נאך שטייט אין (קהלת) לב חכמים בבית אבל דאש הארץ פון דיא חכמים איז אין דעם הויז וואו מען טרויערט אונ פריער שטייט טוב ללכת אל בית אבל עש איז בעסיר צוא גיין אין דעם הויז וואו מען טרויערט איידער צוא גיין אין דעם טרונק הויז שטייט אין (קהלת) סוף דבר הכל נשמע צום סוף פון דער זאך ווערט אלץ פאר שטאנען את האלהים ירא דוא זאלשט זיך פארכטין פאר גאט ואת מצותיו שמור אונ זיינע מצות היט אבל מה שאמרו רז"ל במשנה ובתלמוד אבער וואש אונזערע חכמים האבין גיזאגט דער פון אין די משניות אונ אין דער גמרא רב מחברו בספר הזה, איז צוא פיל אלץ אין דעם ספר צו שטעלין ורובו נמצא במסכת אבות אונ דאש רוב דער פון ווערט גיפינען אין דער מסכת אבות ועוד אמרו אונ נאך האבין זייא גיזאגט כך היא דרכה של תורה אזו איז דער דרך פון דער תורה כלומר דער וואש וויל קומין צוא דער תורה זאל ער זיך אזו נוהג זיין פת במלח תאכל ברויט מיט זאלץ זאלשטו עסין ומים במשורה תשתה אונ וואשר מיט דער מאס זאלשטו טרינקען ועל הארץ תישן אונ אויף דער ערד זאלשטו שלאפין ובתורה אתה עמל אונ אין דער תורה זאלשטו זיך מידין כלומר האטשע דוא האשט מער ניט נאר ברויט מיט זאלץ צוא עסין אונ מוזט שלאפין אויף דער ערד זאלשטו פארט תורה לערנן ומה שסמוך לזה מדבריהם אונ וואש עס שטייט נאך דער בייא וואש דיא חכמים האבין גיזאגט התורה ניקנית בארבעים ושמונה דרכים דיא תורה קאן מען קריגן דורך אכט אונ פערציג דרכים ובפרקא דחסידי במסכת תענית אונ אין מסכת תענית ווערט אין איין פרק דער ציילט פון דיא חסידים מה שיורה על פרישותם וואש עש ווייזט וויא זייא האבין זיך אפ גישייד פון דיא וועלטליכע זאכין ומי שיחקור על הענין הזה ימצאנו כתוב אונ ווער וואש ווערט וועלין אויף דער זאך רעכט נאך פארשין ווערט ער עש גיפינען גישריבן אין פסוקים ומן השכל אונ ווערט עש פאר שטיין אויש דעם שכל ומן הקבלה אונ אויש דעם וויא מיר האבין פון אונזערע חכמים מקבל גיוועזן תן לבך בו גיב דיין הארץ דרינן והשוב עליו במצפונך אונ טראכט דרויף מיט דיינע מחשבות תשיגהו בעז"ה ווערשטו עש

כמ"ש (משלי ב) אם תבקשנה ככסף וגו' אז תבין יראת ה' וגו':

פרק ז **אבל** ההפרש שבין קדמונינו ובינינו בפרישות הוא שחנוך ונח ואברהם ויצחק ויעקב ואיוב ורעיו היה שכלם זך ויצרם חלש ונפשותם היו נמשכות אחר שכלם והמעט מן המצות היה מספיק להם בהשלמת עבודת האלהים עם אמונת לבם לאלהים כמ"ש באברהם (נחמיה ח) ומצאת את לבבו נאמן לפניך ולא היו צריכים אל הפרישות היוצאת מהדרך השוה התוריה וכאשר ירדו בניהם מצרים וגרו בה בימי יוסף כשבעים שנה בשלום (ס"א בשלוה) וחזקה תאותם וגדלה תשוקתם וגבר יצרם על שכלם נצטרכו מן הפרישות אל מה שיהיה הפך תאותם ויעמוד כנגד יצרם והוסיף להם הבורא מן "המצות השמעיות מה שעמד להם במקום הפרישות הראויה להם כפי תכלית יכולתם ופחות ממנה וכאשר כבשו ארץ כנען ונכנסו בה והתנעמו

וגרו בה בימי יוסף כשבעים שנה בשלוה כי יוסף בן ל"ט שנה היה כשירדו יעקב ובניו למצרים וכל ימיו היו ק"י: ופחות ממנה · להפרישות הראוי להם

("המצות שאינם מגד השכל נקראים שמעיות כידוע פרק ג' בספר הזה:

עס פאר שטיין מיט גאטס הילף אזוא וויא עס שטייט אין (משלי) אם תבקשנה ככסף אז דוא וועסט דיא תורה זוכין אזוא וויא זילבר אז תבין יראת ה' דערנאך וועסטו פאר שטיין גאטס פארכט:

אבל ההפרש שבין קדמונינו ובינינו בפרישות אבער דער הפרש וואס איז צווישין דיא ערשטע לייט אונ צווישין אונז אין דעם אפ שיידונג פון תענוגים הוא איז דאס ווארום חנוך אונ אברהם יצחק ויעקב אונ איוב אונ זיינע חברים היה שכלם זך איז געוועזן זייער שכל לויטער ויצרם חלש אונ זייער יצר הרע איז שלאף ונפשותם היו נמשכות אחר שכלם אונ זייער ווילן האט זיך נאך געצויגין נאך זייער שכל והמעט מן המצות היה מספיק להם אונ מיט ווייניג פון דיא מצות האבין זייא גינוג גיהאט צו דער פילין דיא דינשט פון גאט עם אמונת לבם לאלהים ווייל זייער הארץ איז געוועזן זייער גיטרייא צוא גאט אזו וויא עס שטייט ביי אברהם אין (נחמיה) ומצאת את לבבו נאמן לפניך אונ דוא האסט גיפונן זיין הארץ איז גיטרייא פאר דיר ולא היו צריכים אל הפרישות אונ זייא האבין ניט בדארפט צו דעם אפ שיידונג היוצאות מהדרך השוה התוריה וואס גייט ארויס פון דעם גלייכן וועג וואס דיא תורה האט אונז גילערינט וכאשר ירדו בניהם מצרים אונ אז זייערע קינדער האבין גינידערט קיין מצרים וגרו בה בימי יוסף כשבעים שנה בשלום אונ האבין דרינען גיוואונט זיבציג יאר מיט פריד אין דיא טעג וואס יוסף האט גילעבט וחזקה תאותם אונ זייער גלוסטיקייט האט זיך גשטארקט וגדלה תשוקתם אונ זייער וואול טאג איז גרויס גווארין וגבר יצרם על שכלם אונ זייער יצר הרע האט זיך גישטארקט איבר זייער שכל ונצטרכו מן הפרישות אל מה שיהיה הפך תאותם האבין זייא זיך גמוזט אפ שיידין פון זייער גילוסטיקייט צו טאן זעלכיש וואס זאל זיין קעגין זייער גילוסטיקייט ויעמוד כנגד יצרם אונ זאל שטיין קעגן זייער יצר הרע והוסיף להם הבורא מן המצות האט זייא דער בשעפר גימערט פון זעלבע מצות השמעיות דיא גיהערטע כלומר וואס דער שכל וואלט זייא ניט מחייב גיוועזן ווען ער זאל זייא ניט גיביטען דהיינו כלאים אדר שעטנז מה שעמד להם וואס עס איז זייא גישטאנען במקום הפרישות הראוי להם אויף דעם ארט פון דעם פרישות וואס איז ראוי צו זייא כפי תכלית יכולתם וועדליג דער סוף פון זייער מאכט גרייכט ופחות ממנה אונ עפיס ווייניגער דער פון מיינט מען פון דעם פרישות וואס איז ראוי געוועזן צו זייא ווארום גאט האט אויף זייא ניט גיוואלט שווער מאכין וכאשר כבשו ארץ כנען אונ אז זייא האבין איין גינומן דאס לאנד כנען ונכנסו בה אונ זיין דרינען ארין גיגאנגען והתנעמו

והתנעמו בטובה בקשו המזון והסמוך לו ממותרי מאכל והמשתה והמשגל והבנין וכל אשר נוספה הארץ ישוב נוסף השכל חורבן כמו שכתוב (דברים ח) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת וגו' ובקרך וצאנך ירבין וגומר ורם לבבך וגומר וכל אשר נוספו התאות ונתחזקו נחלש השכל והתאחר מהשיג העצה הנכונה והצטרכו אל פרישות חזקה יעמדו בה כנגד חושיהם כדרך הנזיר ומנהג בני הנביאים אשר זכרנו במה שעבר לנו בספר הזה וכן בשאר הדורות השכל בחולשה והתאוה בגבורה ובכל עת שמתעסקים בענין מעניני העולם יטריד מעניני העולם הבא על כן הוצרכו להפנות ממנה בעת שעושים מאומה ממעשי העולם הבא והיו הקדמונים בחוזק שכלם וזך נפשם עושים לעולמם ולאחריתם ולא היה האחד מפסיד על

להם כי ה' לא רצה להכביד להם: בקשו המזון והסמוך לו: והדומה לזה והקרוב לזה ממותרים על כן הוצרכו להפנות ממנה מעניני העולם הזה בעת שעוסקין לעולם הבא כלומר מאחר שאין יכולת בידם שיהיו עוסקים בעניני העו"ה הזה וכוונתם לש"ש ולעבודת בוראם כאחד אבל הקדמונים עשו שניהם כאחד וכל מעשיהם היו לש"ש כמ"ש אביך הלא אכל ושתה ועשה

והתנעמו בטובה אונ האבין זיך גיזיסט מיט דעם גוטש כלומר אונ האבין גיהאט פיל גוטש בקשו המזון והסמוך לו האבין זייא גיזוכט שפייז אונ דער גלייכין ממותרי המאכל פון מותרות פון עסין אונ טרינקען אונ משגל אונ בנינים בויען האבין זייא דאש אלץ גיוואלט מער איידר זייא בדארפין נייטיג וכל אשר נוספה הארץ יישוב אונ וויא מער דאש לאנד איז בזעצט אונ פאר שטארקט גיווארין נוסף השכל חורבן איז אלץ דער שכל מער פאר וויסט גיווארין אזו וויא עש שטייט אין (דברים) פן תאכל ושבעת טאמר וועשטו עסין אונ וועשט זאט זיין ובתים טובים תבנה וישבת אונ גוטע הייזער וועשטו בויען אונ וועשט דרינן וואונען ובקרך וצאנך ירבין אונ דיינע רינדער אונ שאף וועלין זיך מערין ורם לבבך ושכחת אונ דיין הארץ וועט זיך דער הייבן אונ וועסט פאר געסין אן גאט וכל אשר נוספו התאות ונתחזקו אונ וויא מער דיא תאוות האבין זיך גימערט אונ גישטארקט נחלש השכל איז אלץ גיווארין דער שכל שלאפיר והתאחר מהשיג העצה הנכונה אונ זאמט זיך פון צו גרייכין דיא רעכטע עצה וואש אים גוט איז והצטרכו אל פרישות חזקה אונ דרום האבין זייא בדארפט צוא איין שטארקע פרישות כלומר האבין זייא זיך גימוזט זייער שטארק אפ שיידין פון דיא וועלטליכע הנאות יעמדו בה זייא זאלין מיט דעם פרישות זיך שטעלין כנגד חושים קעגין זייערי חושים כלומר זייא זאלין מיט דעם פרישות שטילין דיא תאוות פון דיא חושים כדרך הנזיר ומנהג בני הנביאים גלייך וויא איין נזיר אונ דיא נביאים פלעגין צוא טאן אשר זכרנו מה שעבר לנו בספר הזה וואש מיר האבין אויבין דער מאנט אין דעם ספר וכן בשאר הדורות אונ אזו אויך אין דיא איבריגע דורות איז השכל בחולשה דער שכל איז שלאף והתאוה בגבורה אונ דאש גילוסטיקייט איז זייער שטארק ובכל עת שמתעסקים בענין מעניני העולם אונ אין אלע צייט וואש זייא זיינן עוסק מיט דיא וועלטליכע זאכין הטרידם מעניני העולם הבא מאכט עש זייא טרוד פון צו טאן דיא זאכין וואש צוא עולם הבא גיהערין על כן הוצרכו להפנות ממנו דרום מוזין זייא זיך אפ קערן פון דיא וועלטליכע זאכן בעת שעושים מאומה ממעשי העולם הבא אין דר צייט אז זייא טוען עפיש פון דיא זאכן וואש גיהער צום עולם הבא ווארום זייא האבין קיין מאכט ניט זייא זאלין עוסק זיין אין דיא זאכין פון עולם הזה אונ זייער כוונה זאל זיין לשם שמים והיו הקדמונים בחוזק שכלם אונ דיא ערשטע לייט מיט זייער שטארקין שכל וזך נפשם אונ מיט זייער לויטערע נשמות עושים לעולמם ולאחריתם האבין זייא גיטאן וואש גיהער צו דער וועלט אונ צו זייער סוף כלומר האבין זייא גיקאנט צו ביידע וועלטין גינוגין טאן ולא היה האחד מפסיד

על

על חברו כמה שכתוב (ירמיה כב) אביך הלא אכל ושתה וגו' אז טוב לו וגומר ואמר (קהלת ז) טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך וראיתי אחי מליצה נמרצת בענין הפרישות לאחד מן החסידים מצוה בה בנו וישרה בעיני ושמתיה חתימה לשער הזה כמו שמצאתיה תחת תוכחתי לך והורתי אותך הבן אותה והשתכל בה תגיע אל הטוב והישר בעזרת האל וזאת היא ואתה בני ישימך האלהים מאשר ישמעו ויאזינו ויחשבו וידעו ויעשו ואל ישימך מן האנשים הטבועים בתעות השדודים (ס"א השכורים) ביין הסכלות אשר העבירם היצר ומשל בם העולם וגברו עליהם התאוות ונטו בהם אל התענוגים והסיתום המאווים והשיאתם החמדה והם באפלתם נהבטים ובמרוצת טעותם שבים ישמעו ולא יאזינו ויאמרו ולא

ועפה מבפט ולדקה אז טוב לו : תחת תוכחתי לך רלה לומר כתוך שאר תוכחתי בהוכחתי אותך במתי גם כן התוכחה הזאת

על חבירו אונ דאש איינער האט ניט פאר דארפין אויף דאש אנדרע אזו וויא עש שטייט אין (ירמיה) אביך הלא אכל ושתה וגו' אז טוב לו דיין פאטער האט דאך גיגעסין אונ גיטרונקען אונ האט גוטש דר בייא גיטאן דרום איז אים וואול גגאנגן אונ אין (קהלת) שטייט טוב אשר תאחוז בזה עש איז גוט אז דוא זאלשט אן גרייפין אין דעם מיינט מען צו טאן דיא זאכין וואש גיהערין צוא יענעם עולם וגם מזה אל תנח ידך אונ פון דיא זאכין וואש דוא בדארפשט נייטיג צוא דעם עולם זאלשטו אויך ניט שטיין לאזין וראיתי אחי אונ איך האב גיזעהן מיין ברודער מליצה נמרצת איין שיינע אונ אשטארקע שטראף רייד בענין הפרישות פון דעם אפ שיידונג פון דיא תענוגים האב איך עש גיפונען גישריבן שטיין לאחד מן החסידים פון איינעם פון דיא חסידים מצוה בה בנו וואש ער האט גיבאטין זיין זון דרינען כלומר אין דעם פרישות וישרה בעיני אונ זיא איז וואול גיפעלין אין מיינע אויגין ושמתיה התימה לשער הזה האב איך עש גישטעלט פאר איין אויש לאז צוא דעם שער כמו שמצאתיה אזוא וויא איך האב עש גיפינען כלומר מיט דעם לשון וואש איך האב עש גיפונען שטיין אזו האב איך עש גישטעלט תחת תוכחתי לך והורתי אותך צווישין מיין שטראף רייד וואש איך האב דיר גישטעלט אונ האב דיך גילערינט האב איך דיא תוכחה אויך גישטעלט אדר אזו איז דר פשט תחת תוכחתי לך צום סוף פון מיין תוכחה האב איך דיר דיא תוכחה גישטעלט הבן אותה פאר שטייא זיא והשתכל בה אונ טראכט דרוף תגיע אל הטוב והישר בעזרת האל דען וועסטו מיט גאטש הילף גרייכן צו דעם גוטש אונ צו דעם וואש רעכט פארטיג איז וזאת היא אונ דאש איז דיא תוכחה ואתה בני אונ דוא מיין זון ישימך האלהים גאט זאל דיך טאן מאשר ישמעו ויאזינו פון דיא לייט וואש הערין צוא גאטש רייד אונ פאר נעמן ויאזינו ויחשבו אונ פאר נעמען אונ טראכטין ויחשבו וידעו טראכטין אונ וויסין וידעו ויעשו אונ וויסין אונ טוען ואל ישימך מן האנשים הטבועים בתעות אונ ער זאל דיך ניט טאן פון זעלבע לייט וואש זיינען איין גיזונקען אין פאר אירטונג השדודים ביין הסכלות וואש זיינען גירויבט דורך דעם וויין פון דעם נארישקייט כלומר זיי זיינען גלייך וויא איין שיכור וואש דער וויין רויבט אוועק ביא אים דעם שכל אשר העבידם היצר וואש דער יצר הרע האט זייא גימאכט זייא זאלין אים דינען ומשל בהם העולם אונ האט גימאכט דיא וועלט איבער זייא גיוועלטיגין וגבר עליהם התאוות אונ דיא תאוות האבין זיך גישטארקט איבער זייא ונטו בהם אל התענוגים אונ זייא האבין גינייגט מיט דיא תאוות צוא דיא תענוגים והסיתום המאוויים אונ זייער גילוסט האט זייא אן גירייצט צו די תענוגים והשיאתם החמדה אונ דאש גילוסטיקייט האט זייא אן גירעט והם באפילתם נחבטים אונ זייא זיינען אין זייער פינצטערקייט גישלאגין ובמרוצת טעותם

ולא יעשו בקשו המנוחות ונפלו באנחות השתדלו להשיג הנעימות והשיגו היסורים הקשים ונפשותם עיפות וגופותם יגעות דעותם שלולות ובינותם מנופצות יקבצו הזהב האובד והכסף החולף ויורישוהו האויבים והחודרות מן הנשים ומחזקים הארמונות ושוכנים בקברות ובונים אשר לא יושיבו ויקבצו מה שלא יוציאו קובר כל איש מהם אביו ובנו ואינו עושה מעשה הקיים לנצח שוכח קצו וזוכר מאוייו ומה תאמר בתוך שאבדו שתי קצותיו ויחיד שעזבוהו אבותיו והסתכל בני במי שהרחיב לו הבורא את לבו והמשילו במחשבתו ופקה

כזאת · ובינותם מנופצות מופזרות כמ"ש לעיל המקום יצילנו מפזור הנפש או שהוא מל' ככלי יוצר תנפצם נשברים · והחודרות מן הנשים לא זו שהנשים בשירות יורישו אותו אלא אף גם הנשים שהתאוה אותם חדר בחדר והן הזונות הם יורישו ממונו כנ"ל לפרש וכ"כ ביחזקאל כ"א כיא חרב חלל הגדול החודרת להם · ופירש"י שחודרת להם בכל אשר תלא תרדוף אתכם בחדרי חדרים כו' ע"ש : קובר כל איש מהם אביו ובנו כו' כלומר שרואה זקנים ממנו ונערים ממנו אעפ"כ אינו משים על לבו יום מיתתו ואינו עושה מעשה הקיים לנצח לעולם הבא ומה תאמר בתוך שאבדו שתי קצותיו משל ודמיון לצרות ופגעים המתרגשות בעולם מכל הצדדים ויצאר שתוך והאמצע גלמוד ערירי אין לו עזר וכן אשר מתו אבותיו ובניו

שבים אונ אין זייער פאר אירטקייט וואש זייא זיינען פריער גילאפין קערין זייא ווידער כלומר דיא אייגענע עבירות וואש זייא האבן פריער גיטאן טוען זייא נאך אמאר ישמעו ולא יאזינו זייא הערין שטראף רייד אונ פאר נעמען ניט ויאמרו ולא יעשו זייא זאגין מיטין מויל עש איז גוט גאט צו דינן אונ טוען ניט בקשו המנוחות זייא זוכין דיא רוא ונפלו באנחות אונ פאלין אריין אין זיפצין השתדלו להשיג הנעימות זייא טראכטין צוא גרייכין זיסע זאכין והשיגו היסורים הקשים אונ קריגין שווערע יסורים ונפשותם עייפות אונ זייערע לייבר זיינען מיד וגופותם יגעות אונ זייערע גופים זיינען מאט דיעותם שלולות זייערע ווישין שאפט איז אוועק גירויבט ובינותם מנופצות אונ זייער פר שטאנד איז צו בראכין אדר פאר שפרייט יקבצו הזהב האובד זייא זאמלען איין גאלד וואש יוערט פר לארין והכסף החולף אונ זילבר וואש גייט אוועק כלומר זייא זאמלין איין גאלד אונ זילבר וואש דער סוף קאן זיין אז עש וועט בייא זייא ניט בלייבן ויורישוהו האויבים אונ די פיינד וועלין עש ארבין והחודרות מן הנשים אונ דיא ווייבער וואש מען בהאלט זייא אין דיא אינעווייניגשטע קאמרין וועלין דאש געלט ירשנן כלומר ניט גינוג וואש זיינע רעכטע ווייבער וועלין אים ירשנן נאר אפילו דיא זונות וואש ער האט זייא בהאלטין אין דיא אינעווייניגשטע קאמערין וועלין אויך זיין געלט ירשנען ומחזקים הארמונות אונ זייא שטארקין זיך דיא פאלאצין ושוכנים בקברות אונ זייא ליגין אין דיא גריבער ובונים אשר לא יושיבו אונ בויען זעלכע בנינים וואש קאן זיין זייא זאלין גאר דרינען ניט וואוינען ויקבצו מה שלא יוציאו אונ זאמלען איין וואש זיי וועלין ניט אויש געבן קובר כל איש מהם אביו ובנו איטליכר מענטש פון זייא באגראבט זיין פאטער אונ זיין זון כלומר ער זעהט וויא עלטערע אונ אינגערע פון אים שטארבין ואינו עושה מעשה הקיים לנצח אונ ער טוט פארט ניט די ווערקין וואש קאנען בלייבין אים אויף אייביג דאש מיינט מען מעשים טובים שוכח קצו ער פאר געסט זיין סוף וזוכר מאויו אונ גידיינקט אין זיין גילוסטיקייט ומה תאמר אונ וויאש וועשטו זאגין בתוך פון איין מיטילשטע זאך שאבדו שתי קצותיו וואש ביידע עקין דער פון זיינען פאר לארין גיווארין דאש הייסט ווען אויף איינעם קומט איין צרה פון אלע זייטין אונ ער בלייבט אליין אן איין שום הילפער ויחיד שעזבוהו אדר איינר וואש זיינע עלטערין האבין אים פאר לאזין האט ער זיך מער ניט צו פאר לאזן נאר אויף גאט והסתכל בני דרום גיב ליבער אכטונג מיין זון אונ נעם דיר אראיה במי שהרחיב לו הבורא את לבו פון אזעלכין וואש דער בשעפער האט זיין לייב דר ווייטערט והמשילו במחשבתו אונ האט

אים

ופקח עיניו בטוב לו והראהו הדרך הישרה וקרוב אליה ונוכח בהם בטוחים ממנו בני אדם והוא בטוח בהם והשלים עמהם ונצל מהם עבדו בני אדם יצרם ועבד הוא אלהי השמים והארץ המחיה הממית הבורא החונן אשר אין אלוה מבלעדיו כמה בינם ובין אנשים ברו מצפוניהם וזכו חוביהם "ועיניהם נחות ולבותם בטוחות והם בזכר האלהים משתעשעים בבדידות ומודים על טובתו בכל ענין קרבו אל העיון המחשבי והמניני והמועצי קרעו מסך הרואות בדרכי המצפונים והגיעו אל מרגוע האמת ביגיעה

ויצאו

("שבעלי התאוות עיניהם משוטטות תמיד לתור אחרי הדברים הנערבים להם מה שאין כן אלו עיניהם נחות ר״ל:

ובניו והוא נשאר לבדו ואינו להשען אלא על אביו שבשמים: ונוכח בהם ר״ל הוכחה ומוסר ר״ל ונתיישר בהם בדרכי היושר או נוכח בהם לקח מוסר מן הרשעים והכסילים שבוודאי רעה תבא עליהם: כמה בינם ובין אנשים כו׳ כלומר כמה מעלות טובות יש בין האנשים שעבדו יצרם שזכר לעיל: ובין אנשים אשר ברו מצפוניהם מל׳ בר לבב: חוביהם מצפוניהם כמו טמון בתוכו מל׳ המקרא ונחבאם במה · והם בזכר האלהים כו׳ אף על פי שהם בבדידות משתעשעים בזה· מה שהם זוכרים את ה׳: קרבו אל העיון המחשבי כו׳ ר״ל קרוב עליהם כל הדברים שדרך ב״א להתלמד וליגע עליהם כגון העיונים בהם במחשבה ועיון שהוא בחכמת המנין והעלות טובות את הכל קל בעיניו וקרוב אליו כמו שכתוב לעיל: ומודים על טובתו · שהכל טוב אצלם: קרעו מסך הרואות כו׳ מה שהוא צפון ונסתר מנגד שאר ב״א הוא יכול לראות ולדעת כאלו קרעו והסירו המסך המבדיל מעל פניהם:

ביגיעה

אים גימאכט גיוועלטיגן איבער זיינע מחשבות ופקח עיניו בטוב לו אונ האט גיעפינט זיינע אויגן ער זאל זעהן וואש אים גוט איז והראהו הדרך הישרה אונ האט אים גיוויזן דעם רעכט פארטיגן וועג וקרב אליה אונ האט אים גינעהנט דר צוא ונוכח בהם אונ איז גישטראפט אונ פאר בעסערט גיווארין דורך זייא מיינט מען דורך דיא רשעים וויל ער ווייש אז זייער סוף וועט בוודאי שלעכט זיין בטוחים ממנו בני אדם דיא לייט זיינען פון אים פאר זיכערט אז ער וועט זייא קיין בייז נים טאן והוא בטוח בהם אונ ער איז פון זייא פאר זיכערט אז זייא וועלין אים קיין בייז ניט טאן והשלים עמהם אונ ער האט שלום מיט זייא ונצל מהם עבדו בני אדם יצרם אונ האט זיך אפ גישיידט פון זייא דאש הייסט פון דיא לייט וואש דינען דעם יצר הרע ועבד הוא אלהי השמים והארץ אונ ער דינט דעם גאט פון דעם הימעל אונ ערד המחיה הממית וואש ער מאכט לעבין אונ טייטין הבורא החונן וואש ער איז איין בשעפער אונ איין רייט זעליגער אשר אין אלוה מבלעדיו וואש עש איז נים פר האנדין קיין גאט הוץ אים כמה בינם ובין אנשים זעה וואש דער הילוק איז צווישין די לייט וואש פריער איז גישטאנען אונ צווישין די לייט וואש ברו מצפוניהם זייערע מחשבות זיינען קלאר וזכו חוביהם אונ וואש זייערע בהאלטענע גידאנקען זיינען ריין ועיניהם נחות אונ זייערע אויגין רוען (עיין בה״גה) ולבותם בטוחות אונ זייערע הערצער זיינען פאר זיכערט והם בזכר האלהים משתעשעים בבדידות אונ אז זייא זיינען אליין פרייען זייא זיך אז זייא דער מאנען זיך אן גאט ומודים על טובתו בכל ענין אונ זייא לויבין אים אויף זיין גוטש אין אלע זאכין כלומר וואש פאר איין זאכין עש קומען אויף זייא גוטש אדער בייז נעמען זייא עש אלץ אן פר גוטע אונ לויבין אים דער פאר קרבו אל העיון המחשבי זייא האבין גינעהנט צוא די זאכין וואש מען בדארף זייא בטראכטין כלומר זייא זיינען נאהונט צו די זאכין וואש דער שטייגער איז מענטשין זאלין זיך מיהען איבער זייא דאש איז זעלבעש וואש מען מוז זייא וואול בטראכטין והמניני אונ זעלבעש וואש איז פון דיא חכמת המנין והמועצי אונ דיא גוטע עצות איז דאש אלץ בייא זייא גרינג קרעו מסך הרואות בדברי המצפונים זייא האבין צו ריסין דיא דעק וואש בדעקט פון זעהן אין די פאר בארגענע זאכין כלומר זעלבע זאכין וואש זיינן פאר בארגין

פון

ויצאו ממנוחה אל שעשועים לא טרדם מאווים ולא איחרם אורך קיצם והם ליום המות נחפזים ובאחרית נשמרים קרואי אלהים ומשחריו ומיחליו ועובדיו דוברי אמת ולוהגי צדק ולא ממשלת שטן יקרים יותר מכל אדם ושמורים יותר מכל עם ותפארתם ומעלתם גדולה מכלם מכובדים בבתי (ס"א בדרכי) האלהים וגדולים בעיני הברואים אין טורד אותם מזכר האלהים טורד ולא מעכבם · מהודותו מעכב לשונותם רגילות בהלל והודות ולבותם שמחות בבר וביחוד התנכר להם העולם והכירוהו דברו (ס"א ודרכו) בו וספרוהו לא נעלם מעיניהם

ביגיעה כמו שאמרו חז"ל יגעתי ומצאתי תאמין : ולא איחרם אורך קיצם · לא אמרו מחר נשבה כי עדיין יש זמן רק שבו כל יום את תובו הזך כת בעלי המשכנות שבעתונס באריכות ימיהם סיבה לאורך תאותם וסיבה לקוצר תאותם בעונייני אחריתם כמה שכתוב לעיל ע"ש : קרואי· לשון קרואי העדה : ולוהגי · דוברי: טורד אין שום טרדה אחרת ביוכל לטרידם מזכור את האלהים : התנכר להם העולם · כאיש נכרי שלא יכירו את בגדותו כדי שילכו אחריו אבל הם הכירוהו היטב ויודעים שהעוה"ז הבל הבל והשליכוהו כי לא נעלם מהם בגדו ותרמיתו

פון אנדערע מענטשין קאנן אליץ די פרומע לייט זעהן והגיעו אל מרגוע האמת אונ האבן גגרייכט צו דיא וואראהאפטיגע רוא ביגיעה דורך זייער מידיקייט ויצאו ממנוחה אונ זיינן אויש גיגאנגן פון דעם רוא אל שעשועים צוא דער מייאונג אונ פריליכקייט לא טרדם מאווים זייער גילוסטיקייט האט זייא ניט טרוד גימאכט פון צו דינען גאט ולא איחרם אורך קיצם אונ עש האט זייא ניט פאר זאמט גאט צו דינען וויל זייער סוף גיווערט לאנג · כלומר זייא האבין ניט גיזאגט מארגין וועלין מיר תשובה טאן מיר וועלין נאך צייט האבין גאט צו דינען נאר זייא האבין אלע טאג גידינט גאט וויא וייט זייא האבין גיקאנט והם ליום המות נחפזים אונ זייא איילין זיך צו דעם טאג פון דעם טויט ומאחריתו נשמרים אונ פון זיין סוף היטין זייא זיך כלומר זייא איילין זיך צום טויט אונ גילוסטין צו אים כדי זייא זאלין פטור ווערין פון תאוות פון דעם עולם אונ פון דיא מלחמות יצר הרע אונ היטין זיך כדי דער טויט זאל זייא ניט קומען דורך זייערע זינד קרואי אלהים זייא זיינען דיא רופערש צו גאט אדר זייא זיינען די חשובים פון גאט ומשחריו אונ זיינע פארשטער ומיהליו אונ זיינע האפערש ועובדיו אונ זיינע דינערש דוברי אמת זייא ריידין אמת ולוהגי צדק אונ ריידין גירעכטיקייט ולא ממשלת שטן אונ ניט קיין גיוועלטיקייט פון דעם שטן יקרים יותר מכל אדם זייא זיינען מער טייערער פון אלע מענטשין ושמורים יותר מכל עם אונ זייא זיינען בעסער גיהיט פון אנדערע כלומר גאט היט זייא בעסער פון אלע מענטשן ותפארתם ומעלתם גדולה מכלם אונ זייער שיינקייט אונ זייער מעלה איז גרעסער פון אלע מכובדים בבתי האלהים זייא זיינען גיערליכט אין די הייזר פון גאט דאש איז אין די בתי כנסיות אונ בתי מדרשות וגדולים בעיני הברואים אונ זיינען גרויש אונ חשוב אין דיא אויגין פון מענטשן אין טורד אותם מזכר האלהים טורד קיין שום טירדא קאן זייא ניט טרוד מאכין פון צוא דער מאנען זיך אין גאט ולא מעכבם מהודותו מעכב אונ קיין שום אויף האלטר קאן זייא ניט אויף האלטין פון צוא לויבין גאט לשונותם רגילות בהלל והודות זייערע צונגן זיינן גיוואונט צו לויבין אונ דאנקען צו גאט ולבותם שמחות בבר וביחוד אונ זייערע הערצער פרייען זיך מיט דעם וואש זייא זיינן לויטר אונ זיינן מייחד זייערע מעשים צו גאט התנכר להם העולם דיא וועלט האט זיך פאר זייא פרעמד גימאכט כדי זייא זאלין ניט דער קאנן זייני פאלשקייט וועלין זייא נאך גיין נאך אים והכירוהו אבר זייא האבין אים דר קאנט גוט אונ ווייסין אז די וועלט איז נאר הבל ודברו בו אונ זייא ריידין פון דעם עולם וספרוהו אונ זייא דער ציילין דאש פאלשקייט פון דעם עולם דרום זיינן זייא אים ניט נאך גגאנגן לא נעלם מעיניהם בגדו

מעיניהם בגדו ולא נסתרה מהם תרמיתו לבש להם בגדי החמודותיו ויחשבוהו שולל "והתרפה להם וימצאהו מוכרח שוחק עליהם ויגערו בו ורצה להטותם ונטו מעליו השקיפו על רוע מעלליו והתבאר להם גנות מעשיו ואין לו שלטון עליהם ולא במה יתקרב אליהם הם בחורי האלהים הברים וסגולת החסידים בעלי הרואות הפקוחות והמשאלות היקרות והיגיעות הרציות אשרו אל האלהים ואושרו

("או ר"ל בהעולם אחרי ראותו כלא נתבכו אחריו קצף עליהם והתרפה מהם כלא נתת להם תוקה כדי שעי"כ יוזרו להמשך אחר עסקיו אמנם לא היה לו כי כם מצאוהו מוכרח לתת לכם הצורך הכרתי גם כזונת עהדא פ"ל) :

ותרמיתו : לבש להם בגדי החמודותיו . ר"ל אף כלפעמים איגם הכרים מטוב העוה"ז אעפ"כ אינם בטוחים בו כי יתהבוהו בולל באסוף יצא העת ויבלול מהם הכל או בהטובות יהיו לנקמה כמ"ש לעיל · והתרפה להם לפעמים יביגו כל תאוה במעט יגיעה והבתהלות נרפיון ידים והוא מעשה היצר כדי שילכו אחר הסכל ויסכלו ולסוף נופלים בעבודה קשה אבל החסידים הכם לא האמינו בזה · וימצאהו מוכרח לתת לכל א"א די מחסורו כפי הנגזר עליו מהש"י : שוחק עליהם כו' כמה דברים הם הפוגים כאן כי כן דרך בעלי לשון והמליצה יפרה להוק הענין במלות שונות וכן תמצא בתהלים מבלי היוב : ואין לו · רצה לומר לעולם : אברו

בגדו עס איז ניט פאר הוילין פון זייערע אויגין דאש פעלשונג פון דעם עולם ולא נסתרה מהם תרמיתו אונ עס איז ניט פאר בארגין פון זייא זיין פאלשקייט לבש להם בגדי חמודותיו דער עולם האט זיך פאר זייא בקלייד מיט זיינע גלושטיגע קליידער כדי זייא זאלין צו אים לושט האבין ויחשבוהו אונ זייא האבין אים גירעכינט אונ גימאכט שולל גליך וויא ער איז ברויבט גליך וויא ער האט קיין שום זאך ניט כלומר האטשי צו צייטין האבין. זייא פיל פון דעם גוטש פון דער וועלט פון דעשט וועגין האבין זייא דריגען קיין בטחון ניט ווארום זייא טראכטין זיך צום סוף קאן קומן איין צייט אז עס זאל בייא זייא גאר אוועק גרויבט ווערין אדער אזו איז דער פייט ויחשבוהו שולל אונ זייא האבין גירעכינט דיא וועלט פאר איין רויבר ווארום דאש גוטש פון דעם עולם רויבט בייא זייא אוועק דעם שכר פון דיא מצות והתרפה להם אונ ווען ער שטעלט זיך שלאף פאר זייא כלומר אז דער עולם זעהט אז זייא ווילן זיך ניט נאך ציהן נאך אים צערינט ער אויף זייא אונ וויל זייא ניט געבין זייער שפייז כדי זייא זאלין דורך דעם זיך מזרז זיין נאך צו זוכין זייער שפייז אדער והתרפה להם אז ער מאכט זייא שלאף דאש הייסט ער ווייזט זייא ווען זייא זאלין זיך ניט במיען מיט די וועלטליכע זאכין דהיינו פיל געלט אונ גוטש צו זאמלען וועלין זייא שלאף ווערין כלומר ווערין זייא ניט קאנן קיין קיום האבין וימצאהו מוכרח אבער ער פועלט דר מיט ניט ווארום זייא האבין אים גיפונען כלומר זייא האבין פאר שטאנען אז ער איז גיצוואונגען צו געבין איטליכין זיין שפייז וואש גאט האט אויף אים גוזר גיוועזן האטשי דער מענטש וועט ניט האבין דרויף קיין איבעריגע טירחא שוחק עליהם ער לאכט צוא זייא כלומר ער ווייזט זייא אפרייליך פנים ער גיט זייא פיל גוטש כדי זייא זאלין לושט האבין צו די תענוגים ויגערו בו אונ זייא שרייען אן אין אים אונ האבין ניט קיין חשק צו די תענוגים ורצה להטותם אונ האט גיוואלט זייא צו זיך נייגין ונטו מעליו אונ זייא האבין זיך אוועק גינייגט פון אים והשקיפו על רוע מעלליו זייא האבין אכטונג גיגעבין אויף זיינע בייזע ווערק והתבאר להם גנות מעשיו אונ עס איז זייא אויש גיקלערט גיווארין זיינע שענדליכע מעשים ואין לו שלטון עליהם אונ דער עולם האט איבר זייא קיין גיוועלטיקייט ניט ולא במה יתקרב אליהם אונ האט ניט מיט וואש זיך מקרב צוא זיין צו זייא הם בחורי האלהים הברים זייא זיינען דיא אויש דער וויילטע פון גאט וואש זיינען לויטער וסגולת החסידים אונ דיא גיליבטע חסידים בעלי הרואות הפקוחות זייא זיינען דיא לייט וואש זעהן מיט אפענע אויגין והמשאלות היקרות אונ וואש זייא בגערין טייערע אינ תשובי זאכין והיגיעות הרציות אונ באמיען זיך מיט זעלבע מעשים וואש

זיינן

ואושרו וסחרו עמו והרויחו בררו מצפונם ונבררו וזכו לבותם ונבררו הצטידו היראה בדרך הרעה ונצלו ורכבו מרכבות המעשים והגיעו פגעו בשמחה מתמדת וששון לא ישתנה נמלטו ממעמד החשבון ובטחו מהיסורין ואתה בני בחר הטוב לנפשך טרם החרטה אשר לא תועיל והדאגה אשר לא תכלה האלהים יורנו ואותך הדרך הישרה ויטה אותנו אל נתיב ההצלחה ברחמיו ורוב חסדיו אמן :

נשלם השער התשיעי תהלה לאל יתברך

השער העשירי

באהבת האלהים השלמה

וזה פתח השער

אשרו אל האלהים ואושרו הוא ע"ד הבא לטהר מסייעין אותו או אשרו לאחרים אל אלהים ואשרו גם הם · הצטידו היראה כו' אפשר שהוא מלשון צד ציד בלבו יראת ה' כמה פעמים בדרך רעה שהיה להם צער ויגונות ע"ז והם לא הניחו בשביל זה ונצולו זוה' הצילם מכל רע או שניצולו בזה מדינה של גיהנם או שהוא מל' צידה לדרך והיא היא וכה"א והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאוד · האלהים יורנו אנחנו וגם אותך הלומד זה והמשתכל בדבריהם הללו את הדרך הישרה · ויטה אותנו אל נתיב ההצלחה ברחמיו ורוב חסדיו אמן ואמן :

אמר המחבר כי היא תכלית התכונות כו' כבר הארכתי קצת מענין הנכבד הזה בהקדמת המחבר והתבונן

אמר המחבר מפני שהקדמנו במה שעבר מדברינו בשער התשיעי ביאור ענין הפרישות מן העולם והיתה כונתינו ליחד הלב ולפנותו לאהבת הבורא יתברך ולבסוף

זיינען באוויליגט אשרו אל האלהים זייא האבין גימאכט אנדערע טרעטין אדער רוויבין צוא גאט ואושרו זיינען זייא אויך גילויבט גיווארין צוא גאט וסחרו עמו אונ זייא האבין גיהאנדילט מיט אים והרויחו אונ זייא האבין גיוואונען בררו מצפונם זייא האבין אויש גיקלערט זייערע גידאנקען ונבררו אונ זיינען ווארין אויש ניקלערט וזכו לבותם אונ זייא האבין אויש גילייטערט זייערע הערצר צו גאט ונבררו אונ זיינן ווארין אויש דער וויילט הצטידו היראה זייא האבין זיך איין גיזעפייזט מיט גאטש פארכט אז דער יצר הרע האט זייא אן גירעט זייא זאלין גיין בדרך הרעה אין דעם שלעכטין וועג ונצולו אונ זיין ניצול גיווארין ורכבו מרכבות המעשים אונ זיי האבן גריטין אויף רייט וועגין צו קריגין גוטע מעשים כלומר זייא האבין גיטאן פיל יגיעות זייא זאלין קריגין גוטע מעשים והגיעו אונ האבין זייא גיגרייכט פגעו בשמחה מתמדת זייא האבין בגעגינט אין אזו איין שמחה וואש זיא איז אלע צייט וששון לא ישתנה אונ אזו אפרייד וואש זיא ווערט ניט פאר ענדערט דאש מיינט מען אויף עולם הבא נמלטו ממעמד החשבון זייא זיינען אנטרונן גיווארין פון צו שטיין אין חשבון ווארום זייא האבין ניט גיזינדיגט ובטחו מהיסורים אונ זיי זיינן פאר זיכערט פון יסורים ואתה בני בחר הטוב לנפשך אונ דו מיין זון דער וייל דיר אויש דאש גוטע טרם החרטה איי דו זאלישט נאך דעם טויט חרטה האבין אשר לא תועיל וואש עש וועט דיר ניט העלפין והדאגה אשר לא תכלה אונ עש זאל קומן אויף דיר אזו אזארג וואש עש וועט ניט פאר לענדט ווערין : האט גיבעטין דער מחבר האלהים יורנו ואותך הדרך הישרה אונ גאט זאל אונז אונ דיך וואש דו לערינשט דעם ספר דעם רעכטין וועג ווייזין ויטה אותנו אונ זאל אונז נייגין אל נתיב ההצלחה צו דעם שטעג פון באגליקונג אונ דאש זאל ער טאן ברחמיו ורוב חסדיו מיט זיין דער בארעמקייט אונ מיט זיין פיל גינאד אמן :

אמר המחבר האט גיזאגט דער מחבר מפני שהקדמנו במה שעבר מדברינו בשער התשיעי וייל מיר האבין אויבין אין דעם ניינטין שער גישמעלט ביאור עניני הפרישות מן העולם דאש בשיידנש די עניינים וויא מען זאל זיך אפ שיידין פון די תענוגים פון דעם עולם והיתה כוונתינו ליחד הלב אונ אונזר

ולכסוף לרצונו ראיתי לסמוך לו באור אופני אהבת האל יתברך כי היא תכלית התכונות וסוף המעלות במדרגות אנשי העבודה ואומר ובאלהים אעזר ראוי לך אחי שתבין ותדע כי כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות והמדות ונדבת הנפשות הם מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה אשר התכוננו לבארו בשער הזה וגם ראוי לך לדעת כי כל חובה וכל מדה טובה מושכלת או בחובה או מקובלת הם תכונות ומעלות שעולים בהם אל הענין הזה והוא תכליתם וסופה אין מדריגה למעלה ממנו ולא אחריו ומפני זה סמכו הנביא ע"ה במשנה תורה ליחוד באמרו (דברים ו) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואהבת את ה' אלהיך וגומר וזרז

אונזר כוונה איז גיוועזן אז דער מענטש זאל זיין הארץ פאר איינגין ולפנותו אונ אויש ליידיגין עש פון אלע זאכין לאהבת הבורא יתברך צוא דעם ליבשאפט פון דעם באשעפער יתברך ולכסוף לרצונו אונ זאל גירוסטין צו זיין ווילין ראיתי לסמוך לו דרום האב איך פאר שטאנען דער בייא צו שטעלין באור אופני אהבת האל יתברך דאש בשיידניש פון דיא אופנים פון דעם ליבשאפט פון גאט כלומר אין וואש פאר איין אופן מען מוז זיך נוהג זיין אין דיא ליבשאפט פון גאט יתברך כי היא תכלית התכונות ווארום דאש איז דער תכלית פון אלע שרשים וסוף המעלות אונ דער סוף פון אלע מעלות במדרגות אנשי העבודה אין די מדרגות פון די פרומע לייט וואש דינן גאט ואומר אונ איך וועל אין דעם שער זאגין וויא אזו דאש ליבשאפט פון גאט זאל זיין אונ וויא אזוא מען קומט דער צוא אזוא וויא ווייטער וועט שטיין אין דעם שער ובאלהים אעזר אונ פון גאט בעט איך ער זאל מיר דער צו העלפין ראוי לך אחי שתבין ותדע דוא בדארפשט מיין ברודער צו פאר שטיין אונ צוא וויסין כי כל מה שקדם זכרו בספר הזה אז דאש אלין וואש איז דער מאנט גיווארין אויבין אין דעם ספר מחובות הלבבות פון דיא זאכין וואש מען איז הייב צוא טאן מיטין הארץ והמדות אונ דיא גיטע מדות ונדבת הנפשות אונ וואש דיא נפשות בדארפין זיך בווילגן אונ איבער ענטפערין צו גאט הם מעלות ומדריגות דאש זיינען מעלות אונ שטאפלען מען זאל קאנען קומען אל הענין העליון הזה צוא דיא הויכע אונ חשובי זאך אשר התכוננו לבאר בשער הזה וואש אונזער כוונה איז צו בשיידין אין דעם שער כלומר דורך דיא אלע חובות הלבבות אונ גוטע מדות קאן מען קומן צוא די ליבשאפט פון גאט גם ראוי לך לדעת אונ אוך בדארפשטו וויסין כי כל חובה אז אלע זאכין וואש מיר זיינן שולדיג צוא טאן וכל מדה טובה אונ איטליכע גוטע מדה מושכלת וואש דער שכל ברייננט מיט או כתובה אדער וואש שטייט גישריבין או מקובלה אדער מיר האבין זיא מקבל גיוועזן פון די חכמים הם תכונות ומעלות דאש זיינן אלין דיא יסודות אונ דיא מעלות שעולים בהם וואש מען זאל דורך זייא אויף גיין כלומר מען זאל דורך זייא קומען אל הענין הזה צוא דעם ענין פון דיא ליבשאפט פון גאט והוא תכליתם וסופם אונ דאש איז זייער תכלית אונ זייער סוף אין מדרגה למעלה ממנו עש איז ניט פאר האנדין קיין העכערע מדריגה פון דעם ליבשאפט פון גאט ולא אחריו אונ עש איז ניט פאר האנדין קיין זאך עש זאל קומן דר נאך כלומר מען זאל בדארפין נאך דעם ליבשאפט פון גאט נאך קומען צו אזאך וואש איז העכער וואש איז שוין ניט פאר האנדן נאר דאש איז דער עק אונ דאש העכשטע פון אלע זאכין ומפני זה אונ פון וועגין דעם סמכו הנביא עליו השלום במשנה תורה ליחוד האט משה רבינו עליו השלום גישטעלט אין משנה תורה דיא מעלה פון ליבשאפט בייא דעם יחוד פון גאט באמרו דער מיט וואש ער האט גזאגט אין דברים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד הער צו ישראל גאט אונזער גאט איז איין איינציגער גאט שטייט דער בייא

ואהבת

וזרז עליו והשיב אותו במשנה תורה הרבה כמו שנאמר (שם ל) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו וטעם הדביקה האהבה הנאמנה והלב השלם בה כמ"ש (משלי יח) ויש אוהב דבק מאח והרבה פעמים מקדים הספר זכר יראת האלהים על אהבתו כמו שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה ואמר (שם) את ה' אלהיך תירא וגו' וחייב הדין להקדים היראה על האהבה מאלהים מפני שהיא תכלית הפרישות. וסופה הרחוק והקרובה שבמדריגות אל מדריגת אהבת האלהים והוא השער הראשון משעריה ואי אפשר שיגיע האדם אליה אלא

ובהכבון כ"א ובמקומות זולתם ע"ב · וטעם הדבקה ר"ל ופי' של הדבקה בו ית' הוא רק ע"י האהבה הנאמנה בה' ית' · כי אם ליראה וביפא דקרא ללכת בכל דרכיו לאהבה אותו · ואמר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע · וחייב הדין להקדים היראה על האהבה ר"ל בהפרישות מן העולם היא היראה עצמה במחמת יראת ה' פורש האדם מן התענוגים כמו שנתבאר ואח"כ יוכל לבא למדרגה העליונה שהיא אהבת הבורא יתברך ולכך חייב הדין להקדים הפרישות קודם האהבה: מפני שהיא ר"ל האהבה היא תכלית מן היראה והפרישה ונובע ממנה · וסופה הרחוק כל מה שהאדם מרחיק להגיע אל סוף המעלות אין אתה מוצא אלא האהבה הזכה וכ"כ בהקדמה אשר היא תכלית כל תאוה וקץ כל תקוה כו' ע"ש ולכוון הזה כתב לקמן בפ"ו בענין המוכה להכנו · וא"א שיגיע האדם אליה אל האהבה אלא כו' : וכמ"ש חז"ל ויהא מורא שמים עליכם ופירשו

ואהבת את ה' אלהיך און דוא זאלסט ליב האבין דיין גאט יזרז עליו און האט דרויף מזרז געוועזן והשיב אותו במשנה תורה הרבה און האט עס פיל מאל איבער גיחזרת אין משנה תורה אזו וויא עס שטייט אין (דברים) לאהבה את ה' אלהיך דוא זאלסט ליב האבין גאט דיין גאט ולשמוע בקולו דו זאלסט צו הערן אין זיין קול ולדבקה בו און צוא בהעפטין זיך אין אים וטעם הדביקה און דער פירוש פון דעם בהעפטונג איז האהבה הנאמנה דאש גיטרייא ליבשאפט והלב השלם בה און דאש הארץ זאל גאנץ זיין דרינען כלומר די ליבשאפט זאל זיין מיט גאנצין הארצין אזוא וויא עש שטייט אין (משלי) ויש אוהב דבק מאח און עש איז פר האנדין איין גוטער פריינד וואש ער איז מער בהעפט צו אמענטש אז אברודער והרבה פעמים מקדים הספר זכר יראת אלהים און פיל מאל שטעלט דער ספר משנה תורה די פסוקים וואש איז דארט דער מיינט אז מען זאל זיך פארכטין פר גאט שטעלט ער די פסוקים פריער על אהבתו פון די פסוקים וואש דארט שטייט מען זאל ליב האבין גאט אזו וויא עש שטייט אין (דברים) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה און איצונד דו ישראל וואש בגערט דען גאט פון דיר מער אז דו זאלסט זיך פארכטין פאר אים און דער נאך שטייט ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו צו גיין אין אלע זיינע וועגין און אים ליב צו האבין שטייט האך פריער מען זאל זיך פארכטין פאר גאט און דער נאך שטייט מען זאל אים ליב האבין וחייב הדין להקדים היראה על האהבה באלהים און דער שכל ברייגנט מיט אז מען זאל זיך פריער פאר גאט פארכטין און דער נאך אים ליב צו האבין מפני שהוא תכלית הפרישות ווייל די אהבה איז דער תכלית פון דעם פרישות כלומר די אהבה קומט פון דער יראה און דיא יראה איז דאש פרישות וואריום מחמת ער האט מורא פאר השם יתברך שיידט ער זיך אפ פון אלע תענוגים פון דעם עולם וסופה הרחוק און איר ווייטערשטער סוף כלומר וואש נאך דעם איז שוין ניט פאר האנדין קיין העכערע מעלה איך זאל זאגין פון דיא העכערע וועט ער קומען צו אנאנדער מעלה נאר די אהבה איז שוין גאר דער דעק והקרובה שבמדרגות אל מדריגת אהבת האלהים און דיא יראה איז דיא נאהונטע מעלה וויא דורך איר קאן מען קומען צוא גאטש ליבשאפט והוא שער הראשון משעריה און דיא יראה איז דער ערשטער טויער פון אירע טויערן ואי אפשר שיגיע האדם אליה און עש איז ניט גימאלט אז א מענטש זאל קומען צו דר מעלה

פון

אלא אחר שתתקדם יראתו ופחדו מאלהים יתברך ועל כן הקדמנו שער הפרישות לשער הזה כי מן הנמנע ממנו שתתישב אהבת הבורא בלבנו עם התישב אהבת העולם בנו וכאשר יהיה לב המאמין ריק מאהבת העולם ופנוי מתאוותיו מצד הכרה ובינה תתישב אהבת הבורא בלבו ותהיה תקועה בנפשו כפי הכספו לו והכרתו אותו כמ"ש (ישעיה כו) אף אורח משפטיך ה' קוינוך וגו' וראוי שנבאר מדברי אהבה שבעה ענינים · אחד מהם מה הוא ענין האהבה באלהים יתברך · והשני על כמה פנים תהיה האהבה באלהים · והשלישי איך הדרך אליה · והרביעי אם היא ביכולת האדם אם לא · והחמישי באופני מפסידיה · והששי אותותיה אשר בהם תתברר מהמאמין · והשביעי במנהגי אוהבי האלהים :

ופירשו אע"פ שאהה עובד מאהבה עבוד גם מיראה · שהעובד מאהבה זריז במ"ע והעובד מיראה נזהר ממצות ל"ת ונמצאת עבודתו שלימה כו' ע"ש : ופנוי מתאותיו מצד הכרה ובינה אז תתיישב אהבת האלהים בלבו לאפוקי הפורש מחמת שאר כוונות רעות שלא לש"ש כמו שנתבאר לעיל : כמ"ש אף אורח משפטיך ה' קויתיך לשמך ולזכרך תאוות נפש נפשי אויתיך בלילה וגו' :

כלות

אבל

פון ליב צו האבין גאט אלא אחר שתתקדם יראתו ופחדו מהאלהים יתברך נאר סיידין ער מוז זיך פריער פארכטין אונ שרעקין פר גאט יתברך ועל כן הקדמנו שער הפרישות לשער הזה דרום האבין מיר דעם שער הפרישות דאש הייסט דיא פארכט וואש מען גיהער צוא האבין פאר גאט ווארום דיא יראה איז דאש פרישות אזוא וויא פריער איז גישטאנן האבין מיר דאש פריער גישטעלט פאר דעם דאזיגין שער וואש דא שטייט מען זאל ליב האבין גאט כי מן הנמנע ממנו דען עש איז פר מיטין פון אונז שתתישב אהבת הבורא בלבנו אז עש זאל רוען דיא ליבשאפט פון דעם בשעפר אין אונזער הארץ עם התישב אהבת העולם בנו אז עש רועט דיא ליבשאפט פון דער וועלט אין אונז כלומר כל זמן אז אמענטש האט בייא זיך אין הארץ דיא ליבשאפט פון דער וועלט קאן ער נית האבין דיא ליבשאפט פון דעם בשעפר וכאשר יהיה לב המאמין ריק מאהבת העולם אונ ווען דאש הארץ פון דעם פרומען מאן וועט ליידיג זיין פון דיא ליבשאפט פון דער וועלט ופנוי מתאוותיו אונ וועט זיך אפ ווענדין פון זיין גילוסטיקייט מצד הכרה ובינה דורך זיין ווישין שאפט אונ זיין פאר שטאנד תתישב אהבת הבורא בלבו וועט קאנן רוען אין זיין הארץ דאש ליבשאפט פון דעם בשעפר ותהיה תקועה בנפשו אונ עש וועט זיין אין זיין נישטעקט אין זיין לייב כפי הכספו לו וועדליג זיין גילוסטיקייט איז צוא אים והכרתו אותו אונ וועדליג ער האט אים דער קענט אזו וויא עש שטייט אין (ישעיה) אף אורח משפטיך יי' קוינוך אויך דעם וועג פון דיין גיריכט האבין מיר פון דיר גאט גיהאפט אונ ווייא ווייטר שטייט זאגט דער מחבר וראוי שנבאר מדברי האהבה שבעה ענינים אונ מיר בדארפין בשיידין פון דיא ליבשאפט פון גאט זיבין זאכין אחד מהם איינש פון זייא איז מה הוא ענין האהבה באלהים יתברך וואש איז דיא ליבשאפט פון גאט יתברך והשני אונ דאש אנדערע איז על כמה פנים תהיה האהבה באלהים אויף וויפיל ערלייא גישטאלט קאן זיין די ליבשאפט פון גאט והשלישי אונ דאש דריטע איז איך הדרך אליה וויא אזו דער וועג דער צוא איז והרביעי אונ דאש פערטע איז אם היא ביכולת האדם אם לא אויב זיא איז אין דער מאכט פון אמענטשין כלומר אויב אמענטש קאן קומען צוא דעם ליבשאפט אויב ניין והחמישי אונ דאש פינפטע איז באופני מפסידיה אין דיא אופנים וואש זייא קאנען פאר דארבין ווערין והששי אונ דאש זעקשטע איז אותותיה אירע צייכין אשר בהם תתברר מהמאמין וואש דורך זייא ווערט אויש גיקלערט פון דעם פרומין צוא ער האט ליב גאט אויב ניין והשביעי אונ דאש זיבעטע איז במנהגי אוהבי האלהים אין דיא מנהגים וואש זאלין זיך פירין דיא וואש האבין ליב גאט :

אבל

פרק א **אבל** מה ענין האהבה באלהים הוא כלות הנפש ונטותה בעצמה אל הבורא כדי שתדבק באורו העליון והוא שהנפש עצם פשוט רוחני · נוטה אל הדומה לה מהאישים הרוחניים ומתרחקת בטבעה מאשר הוא כנגדה מן הגופות העבות ובאשר קשרה הבורא יתברך בגוף הזה העב אשר רצה לנסותה בו בהנהגתה אותו העיר אותה לחוס עליו ולמשוך התועלת אליו בעבור השתוף וההברה אשר נטבעה ביניהם מתחלת הגידול ובאשר תרגיש הנפש במה שיש בו תועלת לגופה ותקנה לגויתה תטה במחשבתה עליו ותכסוף לו כדי לבקש המנוחה ממדוי גופה ופגעיו ככסוף האדם לרופא

כלות הנפש תאות ותבן הנפש כמו כלתה נפשי: ונטותה בעצמה · פי' ב חו"ל טובה מדות אחת בלבו בל אדם וכו' כמו שמפרש: כדי שתדבק כו' היינו שתזכה להיות מרכבה אל השכינה כמו האבות וכיוצא בהן כנ"ל: והוא שהנפש עצם פשוט רוחני כו' בא לקרב הדבר ולהבין מדוע יהיה זה שהאדם הולך אחר התאוות הגופניות והיצה"ר הלא הגוף בלא נשמה היה כאבן דומם וכי הנשמה יש לה תאוות הגופניות ואמר שבאמת הנפש היא עצם פשוט רוחני וכו' ואין לה שום תאוות הבהמיות רק קודם בואה לעוה"ז וכן אחר הפרדה מהגוף · והיא דומה לאישים הרוחניים הם מלאכי מעלה: ואשר קשרה הבורא יתברך בגוף לנסותה בעוה"ז בהוא כמ"ש בשער הג' פ"ט ע"ש באורך ותבין: העיר אותה את הנפש לחוס עליו על הגוף כמ"ש שם פ"ב וז"ל וטבע הבורא יתברך בנפשו מדות וכחות יכסוף בהם לדברים באשר יתענג בהם האדם גדל בהם גופו ויתחזק על ישוב העולם הזה כו' ע"כ תו': ככסוף · כמו שכוסף האדם והוסף

אבל מה ענין האהבה באלהים אבער וואש איז דיא ליבשאפט צוא גאט הוא דאש איז כלות הנפש דאש גילוסטין פון דעם נפש ונטותה בעצמה אונ זיא נייגט זיך זעלבשט אל הבורא צוא דעם בשעפער כדי שתדבק באורו העליון כדי זיא זאל זיך בהעפטין צוא זיין אויבערשטע ליכט והוא אונ דאש איז שהנפש עצם פשוט רוחני ווייל דיא נשמה איז אזוא אזאך וואש איז איין עצם פשוט דאש הייסט וואש זיא איז ניט צוא אנדרע גיקניפט פון דיא פיר יסודות אזוא וויא אלע זאכין פון דער וועלט וואש איז צוא אנדר גיקניפט מיט דיא פיר יסודות נאר זיא · איז איי עצמיות רוחני אונ זיא איז איין רוחני זאך נוטה אל הדומה לה דרום נייגט זיא זיך צוא איר גלייכין מהאישים הרוחניים פון דיא מלאכים וואש זיינען אויך רוחנים ומתרחקת בטבעה אונ דער ווייטערט זיך אין איר טבע באשר הוא כנגדה פון זעלכע זאכין וואש איז קעגין איר טבע אונ דאש איז מן הגופות העבות פון דיא גראבע לייבר דיא זיינען קעגין איר טבע ווייל דיא נשמה איז דאך ניט קיין לייבליך בשעפעניש ובאשר קשרה הבורא יתברך אונ אז דער בשעפער יתברך האט זיא פאר קניפט בגוף הזה העב מיט דעם גראבין גוף אונ פאר וואש האט ער אזוא גיטאן אשר רצה לנסותה בה וואש ער האט זיא גיוואלט פרובין דער מיט בהנהגתה אותו וויא אזוא זיא וועט זיך פירין מיט דעם גוף בלומר אויב זיא וועט דעם גוף ציהן נאך איר טבע נאך אדער אויב זיא וועט נאך גיין דיא תאוות פון דעם גוף העיר אותה האט ער זיא דער וועקט בלומר האט ער אין איר ארויין גיגעבין זעלכע מדות לחוס עליו זיא זאל הם האבין אויף דעם גוף ולמשוך התועלת אליו אונ זאל ציהן דאש העלפונג צוא אים בלומר זיא זאל טראכטין וויא ארום זיא זאל אים קענען העלפין בעבור השתוף וההברה פון וועגין דעם בהעפטונג אשר נטבעה ביניהם וואש איז איין גיפאסט גיווארין אין זייא מתחלת הגדול פון דעם אן הייב אז זייא זיינען בשאפין גיווארין אונ האבין אן גיהובין צוא וואקסין ובאשר תרגיש הנפש אונ אז דיא נשמה טוט דער פילין במה שיש בו תועלת לגופה מיט וואש איר גוף קאן גיהאלפין ווערין ותקנה לגויתה אונ וואש עש איז אתקנה צוא איר גוף תטה במחשבתה אליו טוט זיא נייגין מיט איר מחשבה דער צוא ותכסוף לו אונ טוט גילוסטין דער צו כדי לבקש המנוחה ממדוי גופה ופגעיו ווייל זיא וואלט גערין האבין רוא שאפט פון דיא ווייטאג פון איר גוף אונ פון זיינע שארין דרום וואלט זיא גערין דעם גוף גיהאלפין ככסוף האדם לרופא

לרופא בקי כשהוא חולה "יזמין לו מי שישמשהו ויחשוב על אודותיו וכשתרגי' הנפש בענין שיוסיף לה אור בעצמה וכח בנפשה תטה במזימתה אליו ותדבק בו במחשבתה ותעבירהו ברעיוניה ומתאוה אליו וכוספת לו וזאת תכלית האהבה הזכה וכיון שהדבר כן והיו קרואי הגוף רבים וצרכיו אל מה שימלא מחסורו מתמידים עם השעות והעתים ולא היתה הנפש יכולה לעמוד מעיין לו בכל זה מפני שאין לה השקט ולא מנוחה מבלי מרגוע מדוי גופה נטרדה הנפש בעניני גופה מאוהביה הראויים לה והמתיחדים בעצמה אשר בהם הצלחתה

"ר"ל שיזמין מי שישמשו לרופא כדי שיהא הרופא פנוי לרפאותו כדוגמא הזה הוא בנשמה וגוף והו"ק ר"ג) :

והוצק להיות לו רופא ויזמין לעצמו מי שישמשהו להשקיט לו מחליו · ויחשוב על אודותיו על כל צרכיו כן תוסף הנפש שלא תמנעה צרכי הגוף מלעשות לעצמה לנשמתה כמו שמפרש: וכיון כו' והיו קרואי הגוף רבים מקריו וצרכי הגוף הם תמיד בכל עת ובכל שעה: ולא היתה הנפש יכולה לעמוד ר"ל לשבות: מעיין לו לגוף בכל זה ר"ל בכל זמן ועדן · או בכל זה אע"פ שהיתה מתאוה ג"כ לתקנת עצמה רק שאין לה פנאי לזה מפני שאין לנפש השקט ומנוחה מבלי מרגוע כל זמן שלא תרגיע ותרפא מדוה הגוף לתת לו די מחסורו ממאכל ומלבוש ויתר צרכיו אין להנפש מנוחה להשתמש בשכל: נטרדה הנפש כו' ע"י טרדת צרכי הגוף תמיד נטרדה ותשכח את הראוים לה לנפש בהם מיוחדים בה שעל ידם יראה לה הצלחה בבית מרגוע לעוה"ב והוא השכל שיש בנפש שטה מראות עיניו שלא יוכל להאיר לה

לרופא בקי כשהוא חולה גלייך וויא אקראנקער מענטש גלוסט צו איין גניטין דאקטער יזמן לו מי שישמשהו בשטעלט ער זיך איינעם ער זאל דעם דאקטער בדינען ויחשוב על אודותיו אונ זאל טראכטין אויף זיינע זאכין כדי דער דאקטער זאל דאש ניט בדארפין טראכטין וועט ער צייט האבין אים צו היילין אזו אויך דיא נשמה וואלט גערין דער גוף זאל האבין זיין בדערפינעש כדי זיא זאל פאר שפארין צוא טראכטין דרינען וועט זיא צייט האבין גאט צו דינען וכשתרגיש הנפש בענין שיוסיף לה אור בעצמה אונ אז דיא נשמה דער פילט אויף אזאך וואש עש קאן איר ליכט צוא געבין וכח בנפשה אונ זיא קאן דורך דעם מער כח קריגין גאט צוא דינען תטה במזימתה אליו טוט זיא נייגין דער צוא מיט אירע גיראנקען ותדבק בו במחשבתה אונ טוט זיך בהעפטין דרינען מיט איר מחשבה ותעבירהו ברעיוניה אונ טוט עש איבער פירין אין אירע מחשבות זיא גידיינקט וואול דרינען ומתאוה אליו אונ גילוסט דער צוא וכוספת לו אונ פאר לאנגט דער נאך וזאת תכלית האהבה הזכה אונ דאש איז דער תכלית פון דער ריינער ליבשאפט וכיון שהדבר כן אונ וייל דיא זאך איז אזו כלומר אז עש איז יוא אזוא אז דיא נשמה גילוסט דער גוף זאל האבין דיא זאבין וואש אים אתקנה איז והיו קרואי הגוף רבים אונ דיא טרעפעניש פון דעם גוף זיינען פיל וצרכיו אל מה שימלא מחסורו אונ זיין בדערפינעש איז צוא דער פילין וואש אים פעלט מתמידים עם השעות והעתים דיא זייגען תמיד אלע שעה אונ אלע צייטין ולא היתה הנפש יכולה לעמוד אונ דיא נשמה קאן קיין מאל ניט אויף הערין מעיין לו בכל זה פון צוא טראבטין אויף דיא אלע זאבין וואש גיהערין צו דעם גוף מפני שאין לה השקט ולא מנוחה ווייל זיא איז קיין מאל ניט גישטילט אונ האט קיין מנוחה ניט מבלי מרגוע מדוי גופה בל' זמן זיא איז ניט גירויעט פון דעם ווייטאג פון איר גוף נטרדה הנפש בעניני גופה אזוא איז דיא נשמה תמיד טרוד אין דיא זאבין וואש גיהערין צוא איר גוף מער מאוהביה הראויים לה והמתיחדים בעצמה פון אירע גיליבטע זאבין וואש גיהערין צוא איר אונ וואש גייט אן זיא אליין אשר בהם הצלחתה בנוה מרגועה וואש דורך די זאבין קאן זיא בגליקן אין איר וואונונג וואו זיא וועט רוען כלומר ווייל דאש בדערפניש פון דעם גוף איז זייער פיל אונ עש איז אלע צייט דרום איז זיא מער טרוד אין דיא בדערפניש פון דעם גוף פון צוא טאן מעשים טובים וואש דאש איז אירע זאבין אונ איר בדערפניש צוא

עולם

לו מחמת תמידות צרכי הגוף: וכאשר יבקע כו׳ מאשר בו הצלחתה בשני המעונים שטוב היה לה ללכת אחר השכל והיה טוב לה בעולם הזה ובעוה"ב: ואז תשוב מזה מה שהלכה תמיד אחר תאוות הגוף ותטה במחשבתה כו׳ לאמר מתי תעשה לביתי שהוא אופני הצלחה ואז תפרוש מן העוה"ז לגמרי כו׳ ואז יפקח עיניה כו׳ מעלה עד שתבא להשגה הזכה לאלהים ותשקה כוס האהבה כו׳:
ומפני

הצלחת׳ בנוה מרגועה וכאשר יבקע לה אור השכל ויגלה לה גנות מה שנטתה אליו באהבת׳ונמשכה עדיו ברעיוניה מאשר בו הצלחתה בשני המעונים תשוב מזה ותניח כל עניניה אל הבורא החונן ותטה במחשבתה לבקש אופני הצלחתה מעוצם מה שנוקשה בו וגודל מה שניסתה בו ואז תפרוש מן העולם ומכל תענוגיו ותבזה הגופות וכל תאוותם וסמוך לזה יפקחו עיניה ויזכו ראותיה מענין הסכלות באלהים ובתורתו ותכיר האמת מן השקר ויגלו לה פני אמתת בוראה ומנהיגה וכאשר תבין גודל יכולתו ועוצם מעלתו (ס"א גדולתו) תכרע ותשתחוה לו ביראה ופחד ואימה מעצמותו וגדולתו ולא תסיר מזה עד אשר יבטיחנה הבורא יתעלה וישקיט פחדה ומוראה ואז תשקה כוס האהבה באלהים ותתבודד בו ליחד לבבה לו ולאהבה אותו ולבטוח

עולם הַבָּא וכאשר יבקע לה אור השכל אונ אַז עֶשׂ וֶוערְט איר צוא שְׁפַּאלְטִין דָאשׁ לִיכְט פוּן דֶעם שֵׂכֶל ויגלה לה גנות אונ אַנְטְפְּלֶעקְט איר דָאשׁ שֶׁענְדְלִיכְקַייט מה שנטתה אליו באהבתה פוּן דֶעם זֶעלְבִּיגִין וָואשׂ זִיא הָאט דֶער צוּא גִינֵייגְט דוּרְךְ אִיר לִיבְּשַׁאפְט ונמשכה עדיו ברעיוניה אונ זִיא הָאט זִיךְ דֶער צוּא גִיצוֹיגִין אִין אִירֶע גִידַאנְקִין אונ דָאשׁ הָאט זִיא אַוֶועק גִיצוֹגִין מאשר בו הצלחתה בשני המעונים פוּן צוּא טְרַאכְטִין דְרוֹיף וָואשׂ אִיז אִיר בַּשִׁירְמוּנְג אוֹיף בֵּיידֶע וֶועלְטִין תשוב מזה וֶועט זִיא אַוֶועק קֶערִין דֶער פוּן כְּלוֹמַר וֶועט זִיא שׁוֹין אַזוֹא נִיט טָאן ותניח כל עניניה אונ וֶועט אַלֶע אִירֶע זַאכִין לָאזִין שְׁטֵיין אל הבורא החונן צוּא דֶעם בַּשֶׁעפֶער דֶער לַייט זֶעלִיגֶער כְּלוֹמַר וֶועט זִיא זִיךְ פַאר לָאזִין מִיט גָאר אִיר בַּדֶערְפֶענִישׁ אוֹיף גָאט ותטה במחשבתה אונ וֶועט נַייגִין מִיט אִיר מַחֲשָׁבָה לבקש אופני הצלחתה צוּא זוּכִין זִיךְ דִיא אוֹפַנִים וִויא אַרוּם זִיא זָאל נִיצוֹל וֶוערִין מעוצם מה שנוקשה בו פוּן דִיא שְׁטַארְקֶע שְׁטְרוֹיכְלוּנְג וָואשׁ זִיא אִיז דְרִינֶען גִישְׁטְרוֹיכִילְט גִיוָארִין וגודל מה שניסתה בו אונ פוּן דִיא גְרוֹישֶׁע אָן רֵייצוּנְג וָואשׂ זִיא אִיז דְרִינֶען אָן גִירֵייצְט גִיוָוארִין ואז תפרוש מן העולם אונ דֶענְשְׁטְמָאל וֶועט זִיא זִיךְ אָפּ שֵׁיידִין פוּן דֶעם עוֹלָם ומכל תענוגיו אונ פוּן אַלֶע זַיינֶע תַּעֲנוּגִים ותבזה הגופות וכל תאוותם וסמוך לזה יפקחו עיניה אונ זִיא וֶועט מְבַזֶה זַיין דִיא גוּפוֹת מִיט אַלֶע זֵייעֶרֶע גִילוּסְטִיקַייט אונ דֶער גְלַייכִין וֶועלִין אִירֶע אוֹיגִין גִיעֶפִינְט וֶוערִין ויזכו ראותיה אונ אִיר גִיזִיכְט וֶועלִין לוֹיטֶער וֶוערִין מענין הסכלות פוּן דֶעם וָואלְקִין פוּן אוּם פַאר שְׁטַאנְדִיקַייט וָואשׂ זִיא הָאט גִיהַאט באלהים ובתורתו אִין גָאט אונ אִין זַיין תּוֹרָה ותכיר האמת מן השקר אונ זִיא וֶועט אָפּ טָאן דִיא וָוארְהַייט פוּן דֶעם פַאלְשְׁקַייט ויגלו לה פני אמתת בוראה ומנהיגה אונ עֶשׂ וֶועט אִיר אַנְטְפְּלֶעקְט וֶוערִין דֶעם רֶעכְטִין אֱמֶת פוּן אִיר בַּשֶׁעפֶער אונ אִיר פִירֶער וכאשר תבין גודל יכולתו אונ אַז זִיא וֶועט פַאר שְׁטֵיין זַיין גְרוֹישֶׁע מַאכְט ועוצם מעלתו אונ זַיין שְׁטַארְקֶע מַעֲלָה תכרע ותשתחוה לו וֶועט זִיא זִיךְ קְנִיעֶן אונ בּוּקִין פַאר אִים ביראה ופחד ואימה מִיט פָארְכְט אונ אַנְגְשְׁט אונ דֶער שְׁרֶעקִינִישׂ מעצמותו וגדולתו פַאר זַיין שְׁטַארְקַייט אונ פַאר זַיין גְרוֹיסְקַייט ולא תסיר מזה אונ זִיא וֶועט זִיךְ דֶער פוּן נִיט אָפּ טָאן עד אשר יבטיחנה הבורא יתעלה בִּיז דֶר בַּשֶׁעפֶר גְלוֹיבְט אִיז עֶר וֶועט זִיא פַר זִיכְרִין כְּלוֹמַר אַז זִיא זָאל זַיין זִיכְרְלִיךְ וישקיט פחדה ומוראה אונ וֶועט שְׁטִילִין אִיר אַנְגְשְׁט אונ אִיר פָארְכְט ואז תשקה כוס האהבה באלהים אונ דֶענְשְׁטְמָאל וֶועט זִיא גִיטְרוּנְקִין וֶוערִין מִיט דֶעם בֶּעכֶר פוּן לִיבְּשַׁאפְט צוּ גָאט ותתבודד בו אונ וֶועט זִיךְ מִיט אִים פַאר אֵיינִיגִין ליחד לבבה לו צוּ מְיַיחֵד זַיין אִיר הַארְץ צוּ אִים ולאהבה אותו אונ אִים לִיב צוּא הָאבִּין

ולבטוח

ולבטוח עליו ולכסוף לו. ולא יהיה לה עסק בלתי עסק עבודתו ולא יעבור על רעיוניה זולתו ולא יעלה במחשבתה בלעדיו ולא תשלח אבר מאברי גופה אלא במה שתמשך בו רצונו ולא תתיר לשונה כי אם בזכרו ושבחו והודאתו ותהלתו מאהבה בו ותכסוף לרצונו יתברך ואם ייטיב לה תודה ואם יענה תסבול "ולא תוסיף עם זה כי אם אהבה בו ובטחון עליו כמו שנאמר על אחד מן החסידים שהיה קם בלילה ואומר אלהי הרעבתני ועירום עזבתני ובמחשכי הלילה הושבתני ועוזך וגודלך הורתני אם תשרפני באש לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך דומה למה שאמר איוב (ג) הן יקטלני לו איחל ואל הענין הזה רמז החכם באמרו שיר השירים א' צרור המור דודי

"ר"ל על היסורים שיבלה לה תוסיף להכנס בו מחמת שיודעת שירנה בכדי לעוה"כ או לנכות עונותיה ועם כל זה יש לה בטחון עליו להקל היסורים מעליה פ"ל:

ולבט"ח עליו אונ צוא פאר זיכערין זיך אויף אים ולכסוף לו אונ צוא גילוסטין צוא אים ולא יהיה לה עסק אונ זיא וועט ניט האבין קיין אנדער עסק בלתי עסק עבודתו נאר מיט דעם עסק פון גאטש דינשט ולא יעבור על רעיוניה זולתו אונ וועט ניט איבער פירין אויף אירע גידאנקין נאר אים אליין ולא יעלה במחשבתה בלעדיו אונ זיא וועט ניט אויף ברייגגען אויף איר מחשבה קיין שום זאך הוץ אים ולא תשלח אבר מאברי גופה אונ זיא וועט ניט אויש שטרעקין קיין אבר פון דיא אברים פון איר לייב אלא במה שתמשך בו רצונו נאר מיט זעלביש וואש ציהט נאך זיין ווילין ולא תתיר לשונה אונ זיא וועט ניט אויף בינדין איר צונג כלומר זיא וועט ניט געבין קיין רשות צוא איר צונג צוא ריידין כי אם בזכרו נאר אז אין אים צוא גידיינקין ושבחו והודאתו אונ צוא לויבין אונ דאנקין אים מאהבה בו פון וועגין דעם ליבשאפט וואש זיא וועט האבין צוא אים ותכסוף לרצונו יתברך אונ פון וועגין דעם וואש זיא וועט גילוסטין צוא זיין ווילין יתברך ואם ייטיב לה תודה אונ אז ער וועט איר גוטש טאן וועט זיא לויבין אים ואם יעניה אונ אז ער וועט זיא פייניגין כלומר אונ אז ער וועט אן שיקין אויף איר יסורים תסבול וועט זיא עש ליידין ולא תוסיף עם זה אונ דער מיט וועט זיא נימ מערין כי אם אהבה ובטחון בו נאר ליבשאפט צוא אים אונ בטחון אויף אים צוא האבין כלומר אפילו אז ער וועט אויף איר שיקין יסורים וועט זיא אים נאך מער ליב האבין ווארום זיא ווייסט פאר דיא יסורים וועט זיא האבין פיל שכר אויף עולם הבא אדער זיא וועט אפ קומען פאר אירע זינד אונ פון דעסט וועגין וועט זיא אויף אים אבטחון האבין אז ער וועט איר דיא יסורים גרינגער מאכין כמו שנאמר על אחד מן החסידים אזוא וויא עש איז גיזאגט גיווארין אויף איינעם פין דיא חסידים שהיה קם בלילה וואש ער פלעגט אויף שטיין ביא נאכט ואומר אונ פלעגט זאגין אלהי הרעבתני מיין גאט דוא האשט מיך אויש גיהונגערט ועירום עזבתני אונ נאקעט האשטו מיך גילאזין ובמחשכי הלילה הושבתני אונ אין דר פינשטערניש פון דר נאכט האשטו מיך גיזעצט ועוזך וגודלך הורתני אונ דיין שטארקייט אונ דיין אבפערקייט האשטו מיר גיוויזין אם תשרפני באש ווען דו זאלשט מיך אפילו פאר ברענן אין פייער לא אוסיף כי אם אהבה אותך וועל איך ניט מערין נאר ליבשאפט אין דיר ושמחה בך אונ פרייד אין דיר כלומר וועל איך דיך נאך מער ליב האבין אונ וועל זיך נאך מער פרייען אין דיר דומה למה שאמר איוב עש איז גלייך צוא דעם וואש איוב האט גיזאגט הן יקטלני ווען ער זאל מיך אפילו טייטין לו איחל ווארט איך דאך גיטאן האפין צוא אים ואל הענין הזה רמז החכם אונ אויף דעם ענין האט כרמז גיוועזן דער חכם שלמה המלך באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט אין (שיר השירים) צרור המור דודי

מפני שהוא עובר על פשעיו · מפני שהשכל מחייב שהנפש החוטאת המות כמנהג מלכותא דארעא וכאשר ימחול לו ראוי שיאהב אותו אהבה רבה : וכבר

דודי לי בין שדי ילין ואמרו חז״ל על דרך הדרש אע״פ שמיצר לי ומימר לי בין שדי ילין וזה דומה למה שאמר הנביא (דברים ו) ואהבת את י״י אלהיך בכל לבבך ובבל נפשך ובכל מאדך :

פרק ב **אבל** על כמה פנים תהיה האהבה באלהים יתברך אומר בתשובת השאלה הזאת כי אהבת העבד באדוניו תהיה לאחד משלשה פנים אחד מהם אהבתו אותו בעבור הטבתו והסדו עליו · והשני אהבתו אותו מפני שהוא עובר על ״פשעיו ״ורוב מחילתו לו ״וכפרתו לעונותיו · והשלישי אהבתו אותו בעבור גדולתו ורוממותו ומוראו לעצם כבודו לא לתוחלת ולא לפחד ועל ההקשה הזאת תהיה האהבה ממנו באלהים לרוב חסדו עלינו והתמדת טובתו לנו ותדבק נפשנו באהבתו לתקות גמולו ויש שתהיה אהבתנו באלהים להסתירו עונינו ועברו על פשעינו עם גודל מריינו

(שהשע כמה שלא כמש אליו לעבות מצותיו ״ורוב מחילתו לו היינו כמה שעשה כפועל דבר שהזהיר ממנו ״וכפרתו על היסח דעתו מנטירה את עצמו ע״ז ס״ל)

דודי לי מיין פריינד איז מיר גלייך וויא אבינטיל געווירץ בין שדי ילין צווישן מיינע בריסט טוט ער נעכטיגן ואמרו רז״ל בדרך הדרש האבין דיא חכמים ז״ל דרויף גידרשת אף על פי שמיצר לי האמשע ער איז מיך מצער איך זאל ניט האבין אין גאנצין מיין בדערפעניש ומימר לי אונ פאר ביטערט מיר מיט שווערע יסורים פון דעשט וועגין בין שדי ילין טוט ער פארט איבער נעכטיגן צווישן מיינע בריסט כלומר פון דעשט וועגין האב איך פארט ליבשאפט צוא אים וזה דומה למה שאמר הנביא אונ דאש איז גלייך צו דעם וואש משה רבינו עליו השלום האט גיזאגט אין (דברים) ואהבת את ה׳ אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך אונ דוא זאלשט ליב האבין גאט דיין גאט מיט גאר דיין הארץ אונ מיט גאר דיין זייל אונ מיט גאר דיין גוטש :

אבל על כמה פנים תהיה האהבה באלהים יתברך אבער אין וויא פיל ערלייא אופנים טוט זיין דיא ליבשאפט צו גאט יתברך אומר בתשובת השאלה הזאת וועל איך ענטפערין אויף דר שאלה כי אהבת העבד באדוניו אז דיא ליבשאפט וואש אקנעכט האט צו זיין האר תהיה לאחד משלשה פנים טוט זיין אין איינש פון דרייא ערלייא אופנים אחד מהם איינש פון זיי איז אהבתו אותו ער האט אים ליב בעבור הטבתו וחסדו עליו ווייל ער האט אים אטובה אונ איין חסד גיטאן והשני אונ דאש אנדערע איז אהבתו אותו ער האט אים דרום ליב מפני שהוא עובר על פשעיו ווייל ער האט גישיינקט זיינע מיסטייט ורוב מחילתו אונ מחמת ער האט אים פיל מאל זיי מוחל גיוועזן וכפרתו לעונותיו אונ האט אים פאר געבין זיינע זינד וואש ער האט גיטאן דאש וואש ער האט אים פר באטין והשלישי אונ דאש דריטע איז אהבתו אותו בעבור גדולתו ורוממותו ער האט אים ליב פון וועגין זיין גרוישקייט אונ זיין הויכקייט ומוראו לעצם כבודו אונ האט מורא פון וועגין זיין שטארקין כבוד לא לתוחלת ניט ווייל ער האפט פון אים שכר ולא לפחד אונ ניט ווייל ער פארכט זיך פאר איין עונש ועל ההקשה הזאת אונ אויף דעם גלייכעניש תהיה האהבה ממנו באלהים זאל זיין אונזער ליבשאפט אין גאט לרוב חסדו עלינו ענטפער פון וועגין זיין פיל חסד וואש ער טוט מיט אונז והתמדת טובתו לנו אונ פון וועגין זיינע טובות וואש ער טוט אונז אלע צייט ותדבק נפשנו באהבתו אונ עש זאל בהעפטין אונזער לייב אין ליבשאפט פון גאט לתקות גמולו ווייל מיר האפין פון אים שכר צוא נעמען ויש שתהיה אהבתנו באלהים אונ אפט קאן זיין אונזער ליבשאפט צוא גאט להסתירו עונינו ווייל ער פאר בארגט אונזערע זינד ועברו על פשעינו אונ איז אונז מוחל אונזער מיסטייטש עם גודל

מריינו

מריינו אותו ועברנו על מצותיו ויש שתהיה אהבתנו בו לעצמו ולכבודו לגדלו ולרוממו וזאת היא האהבה הזכה באלהים יתברך וכבר זרזנו הנביא ע"ה בזה באמרו (סס) ואהבת את ה' אלהיך וגו' ורצה באמרו בכל לבבכם לעומת מדות בני אדם והתחלפות דעותם בנדיבותם וכילותם בגופם ובממונם ובכבודם כי מהם מי שמתנדב בגופו ובממונו והם על כבודו ומהם מי שמתנדב בממונו וכבודו והם על גופו ומהם מי שמתנדב בגופו וכבודו והם על ממונו וכמ"ש הז"ל אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל

וכבר זרזנו הנביא ע"ה בזה כמ"ש ואהבת וגומר רלה לומר מזה נלמוד שתהיה האהבה רק מחמת עולם גדולתו ורוממותו לבד ולא מחמת שום טעם אחר או מחמת שום קבלת שכר שהרי זירז אותנו שנאהבהו בכל לבבנו וגומר ורלה לומר בגוף ובממון ובכבוד או לפי' השני שתהא האהבה כולל בנפש והגוף והממון להתנדב אדם בכל זה כמו שמפרש וא"כ איך יעלה על הדעת שנאהבהו ונעבדהו בשביל קיבול שכר בעוה"ז שהוא לגוף או בעולם הבא לנשמה א"כ אוהב יותר את עצמו מלאהוב אותו ית' והוא הפך ואהבת את ה' וגו' : כי מהם מי שמתנדב בגופו ובממונו ר"ל יש אדם שמעריך עצמו לרצון אהובו בגופו ובממונו ובכבודו הוא פי' בכל לבבך שע"י גובה לבו של אדם הוא רודף אחר הכבוד

מריינו אותו האטשע מיר האבין אים זייער ווידר גישפעניגט ועברו על מצותיו אונ האבין עובר גיוועזן אויף זיינע מצות ויש שתהיה אהבתנו בו אונ אפט קאן זיין אונזר ליבשאפט אין גאט לעצמו ולכבודו פון זיין שטארקייט וועגין אונ פון זיין כבוד וועגין לגדלו ולרוממו פון זיין גרוישקייט אונ הויכקייט וועגין וזאת היא האהבה הזכה באלהים יתברך אונ דאש איז דיא קלארע ליבשאפט וואש מען גיהער צוא האבין צו גאט יתברך וכבר זרזנו הנביא ע"ה בזה אונ דער נביא משה רבינו האט אונז מזהיר גיוועזן דרויף באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) ואהבת את ה' אלהיך אונ דוא זאלשט ליב האבין גאט דיין גאט ורצה באמרו בכל לבבך אונ ער מיינט דער מיט וואש ער זאגט דוא זאלשט אים ליב האבין מיט דיין גאנצין הארצין לעומת מדות בני אדם דאש איז קעגין מדות פון דיא מענטשין והתחלפות דעותם אונ זייערע דעות זיינען פאר ביטין בנדיבותם וכילותם אין זייער מילדיקייט אונ אין זייער קארנהייט בגופם ומסונם ובכבודם מיט זייער גוף אונ זייער געלט אונ זייער כבוד כלומר דיא דיעות פון דיא מענטשין זיינען ניט גלייך נאר וואש בייא איינעם איז גאנץ חשוב איז בייא דעם אנדערין ניט חשוב אונ וואש בייא אים איז ניט אזוא חשוב איז בייא דעם אנדערין דווקא זייער חשוב אזוא ווי דער מחבר איז אליין מפורש כי מהם ווארום אטייל פון זייא דאש מיינט מען עש איז פר האנדין אין אטייל מענטשין מי שמתנדב בגופו וממונו אזעלכער וואש איז מילד זיין פריינט אמובה צוא טאן מיט זיין גוף אונ זיין געלט וחס על כבודו אונ האט חס אויף זיין כבוד דאש הייסט דארטין וואו ער וועט דורך זיין פריינטש טובה מבוזה ווערין האט ער הס אויף זיין כבוד אונ טוט אים שוין ניט דיא טובה דרויף זאגט דער פסוק בכל לבבך דוא זאלשט זיך מטריח זיין צוא מקיים זיין גאטש מצות אונ זאלשט ניט הס האבין אויף דיין כבוד ומהם אונ אין אטייל פון זייא איז פאר האנדין מי שמתנדב בגופו ובכבודו זעלכער וואש איז מילד פון זיין פריינט וועגין מיט זיין געלט אונ כבוד וחס על גופו אונ האט הס אויף זיין גוף דרויף זאגט ער בכל נפשך דאש הייסט אנטקעגין גאטש דינסט זאלשטו ניט הס האבין אויף דיין גוף ומהם מי שמתנדב בגופו ובכבודו אונ פון זייא איז פאר האנדין זעלכער וואש איז מילד קעגין זיין פריינט מיט זיין גוף אונ מיט זיין כבוד וחס על ממונו אונ האט הס אויף זיין געלט דרויף זאגט דער פסוק ובכל מאודך אבער אנטקעגין גאטש דינשט זאלשטו ניט הס האבין אויף דיין געלט אזוא וויא אונזערע חכמים האבין גיזאגט אם נאמר בכל נפשך אז דער פסוק זאגט דוא זאלשט גאט ליב האבין מיט גאר דיין לייב למה נאמר

בכל

הכבוד: וזירז אותנו להתנדב ולמסור בכל נפשנו הוא בגופו: והמפרש פירש כו׳ ועתה הוא מפרש הפסוק לענין מסירת נפש ממש אם הפעם צריכה לכך כמו בהבית בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך והוא הנשמה כי הדם הוא הנפש עליו מבכן הנשמה ולנבך על הגוף כי שם מבכן

בכל מאודך אם יש לך אדם שגופו חביב עליו ממִמונו לכך נאמר ובכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר ובכל מאודך אפשר שירצה באמרו בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך לעומת התחלפות אהבת בני אדם קצתם בקצתם והוא שאוהבים שלשה מינים מהם מי שמתנדב לרצון אהובו בממונו בלבד ומהם מי שמתנדב לרצון אהובו בגופו ובממונו ומהם מי שמתנדב לרצון אהובו בממונו וגופו ונפשו כמ"ש החכם (שיר השירים ח) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו ואמר ביהונתן ודוד (שמואל א ג) כי אהבת נפשו. אהבו ואמר (שם ב א) נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים

וזירז

בכל מאודך ווארום זאגט ער נאך מיט גאר דיין געלט אמער ביא אמענטשין איז דאך מן הכתב דאש לעבין בעסיר אז דאש גוטש שטייט דאך פארט ער זאל ניט אכטין זיין לעבין קענין גאטש דינעסט איז דאך שוין אכל שכן זיין גוטש איז דער תירוץ דרויף אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו אז עש איז פאר האנדין אמענטש וואש זיין לייב איז אים ליבער פון זיין געלט לכך נאמר דרום שטייט אין פסוק ובכל נפשך אונ מיט גאר דיין לייב ווארום אז עש ועט נאר שטיין ובכל מאודך מיט דיין גאנצין גיטש וועל איך וועלין מיינן אז נאר מיטן געלט דאש הייסט וואש מען וויל ביא איינעם אוועק נעמן דאש גיצלט איבער דעם ליבשאפט פון גאט זאל ער ניט אוועק לאזין דיא ליבשאפט פון גאט כדי ער זאל זיין געלט מציל זיין אבר דער גוף בדארף ער ניט פיינינן פון גאטש ליבשאפט ועגן דרום שטייט אין פסוק בכל נפשך · ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו אונ אויב עש איז פאר האנדין אזוא אמענטש וואש זיין געלט איז אים ליבר אז זיין גוף לכך נאמר בכל מאודך דרום זאגט דער פסוק דוא זאלשט גאט ליב האבין מיט גאר דיין גוטש זאגט דער מחבר ואפשר שירצה אונ עש קאן אויך זיין אז ער מיינט באמרו דער מיט וואש ער זאגט דוא זאלשט גאט ליב האבין בכל לבבך מיט גאר דיין גאנצין הארץ ובכל נפשך ובכל מאודך אונ מיט דיין גאנצין לייב אונ מיט דיין גאנצין גוטש והוא אונ דאש איז שהאוהבים שלשה מינים וויל דיא ליבשאפט וואש איין מענטש האט ליב דעם אנדערין איז אין דרייא ערלייא מינים כלומר דרייא ערלייא ליב האבירש איז פאר האנדין מהם מי שמתנדב לרצון אהובו זעלכער וואש באווילינט זיך צוא טאן דעם רצון פון זיין ליב האבער בממונו בלבד נאר מיט זיין געלט אליין ומהם מי שמתנדב לרצון אהובו אונ אטייל איז פאר האנדין וואש בווילינט זיך צוא טאן דעם רצון פון זיין ליב האבער בגופו ובממונו מיט זיין גוף אונ מיט זיין געלט ומהם מי שמתנדב לרצון אהובו אונ עש איז פאר האנדין אזעלכר וואש בווילינט זיך צום רצון פון זיין ליב האבער בממונו ובגופו ונפשו מיט זיין געלט אונ זיין גוף אונ זיין נשמה אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (שיר השירים) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה ווען אמענטש זאל געבין גאר דאש גוטש פון זיין הויז פאר דיא ליבשאפט בוז יבוזו לו וועלין זייא אים פאר שמעהן כלומר וועלין זייא אים ניט פאלגין אונ וועלין דאש נאך מבזה זיין ואמר ביהונתן ודוד אונ פון דיא ליבשאפט וואש איז גיוועזן צווישין יהונתן אונ דוד זאגט דער פסוק אין (שמואל א׳) כי אהבת נפשו אהבו ווייל ער האט אים ליב גיהאט וויא זיך אליין אונ אין (שמואל ב׳) שטייט דוד האט גיזאגט אויף יהונתן נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים דיין ליבשאפט איז ביא מיר גרעשר פון די ליבשאפט

פון

וזירז הנביא ע"ה באהבת הבורא יתעלה שתהיה כוללת הנפש והגוף והממון להתנדב האדם בכל זה באהבת הבורא יתעלה ואל יהיה כילי בדבר מהם אצל רצון האלהים יתברך כמ"ש רז"ל בכל לבבך בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע ובכל נפשך ואפילו נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ואמרו עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך וי"ל שירצה באמרו בכל לבבך ובכל נפשך. ובכל מאודך לדבק באהבת האלהים בסתר ולהראותה בגלוי עד שתתברר מן המאמין אמתת אהבתו לאלהים בסתרו ובגלויו ובמצפון

מבכן נפש סחיוני : בשני יצריך כיצ"ט וביצה"ר כי יוכל האדם לעבוד ה׳ במדות הבייכים ליצה"ר כמו הכעס והגאוה ודומיכן כמו במדות הטובות הבייכים ליצה"ט כמו שהאריך כמחבר בסוף שער הג׳ ע"ש ובאו"ל ביארו בכל המדות באורך ע"ש : ואמרו עשה רצונו כו׳ עיין בשער הבטחון פ"ג פירושו : בטל רצונך אפילו למסור נפשך מפני רצונו : וי"ל שירצה כו׳ בסתר · בחדרי חדרים : ובגלויו בפני

פון ווייבר וזירז הנביא עליו השלום אונ דר נביא משה רבינו עליו השלום האט מזרז גיוועזן באהבת הבורא אין די ליבשאפט וואש פון דעם בשעפר שתהיה כוללת הנפש והגוף והממון אז זיא זאל כולל זיין די נשמה אונ דעם גוף אונ דאש געלט להתנדב האדם בכל זה דאש אמענטש זאל זיך מיט דעם אלעמן באוויליגן באהבת הבורא יתברך צו דעם ליבשאפט פון דעם בשעפר יתברך ואל יהיה כילי בדבר מהם אונ זאל אין קיין שום זאך פון זייא ניט קארג זיין אצל רצון הבורא קעגין דעם צו טאן דעם ווילין פון דעם בשעפר יתברך אזו וויא אונזערע חכמים ז"ל האבן גזאגט דאש וואש אין פסוק שטייט בכל לבבך מיט דיין גאנץ הארץ מיינט ער בשני יצריך מיט דיינע ביידע יצרים מיטן יצר טוב אונ מיטן יצר הרע ווארום אמענטש קאן דינען מיט דיא מדות וואש זיינן שייך צום יצר הרע דהיינו כעס אדר גאוה אונ נאך וועלכע. גלייכין קאן ער מיט די איינגע מדות גאט דינן ובכל נפשך אונ דאש וואש עש שטייט אין פסוק מיט גאר דיין לייב מיינט ער ואפילו נוטל את נפשך ווען מען וויל בייא דיר גאר דיין לעבין אוועק נעמן אז דו ווערשט גאט דינן זאלשטו זיך בעסר לאזן הרגנן אונ אין גאט זאלשטו ניט לייקנין אונ אז אין פסוק שטייט ובכל מאודך דאש איז טייטש בכל ממונך מיט גאר דיין געלט ווען מען וויל בייא דיר אוועק נעמן גאר דיין געלט אז דו ווערשט גאט דינן זאלשטו דאש לאזין אוועק נעמן אונ אין גאט זאלשטו ניט לייקנן ואמרו אונ נאך האבין אונזערע חכמים גזאגט עשה רצונו כרצונך טוא גאטש ווילין אזו ווי דו ווילשט גאט זאל דיר טאן דיין ווילין כדי שיעשה רצונך כדי גאט זאל טאן דיין ווילן כרצונו אזו וויא זיין ווילין איז תמיד צו. טאן גוטש צו זיינע בשעפעניש בטל רצונך זאיי מבטל דיין ווילין דאש הייסט זאיי מבטל דיינע תאוות אונ דיין יצר הרע פון אף דיר אונ מוסר נפש צו זיין זיך פון גאטש וועגין מפני רצונו פון וועגין זיין ווילין כלומר פון וועגן דעם ווילן פון גאט כדי שיבטל רצון אחרים כדי גאט זאל מבטל זיין דעם ווילין פון אנדרע דאש הייסט פון דיינע פיינד מפני רצונך פון וועגין דיין ווילין ויש לומר שירצה אויך קאן מען זאגן אז דר פסוק מיינט באמרו בכל לבבך דר מיט וואש ער זאגט דו זאלשט ליב האבין גאט מיט דיין גאנצין הארץ אונ מיט דיין גאנצין לייב אונ מיט גאר דיין גוטש לדבק באהבת האלהים מיינט דר פסוק מען זאל זיך בהעפטין אין גאטש ליבשאפט בסתר פר בארגין ולהראותה בגלוי. אונ זאלשט עש ווייזין אנפלעקט כלומר ער זאל עש פר מענטשין אויך ווייזין וויא ער האט ליב גאט עד שתתברר מן המאמין אמתת אהבתו ביז עש זאל אויש גיקלערט ווערין פון דעם פרומן זיין ווארהאפטיגע ליבשאפט צו גאט בסתרו ובגלויו אין זיין פאר בארגינקייט דאש הייסט אז ער איז בחדרי חדרים אונ אין זיין אנפלעקטיקייט דאש הייסט אז אלע מענטשין זעהן

ובמצפון ענינו ונראהו על השוה והנכון על שכל אחד וערך אחד כמ"ש דוד ע"ה (תהלים פד) לבי ובשרי ירננו אל אל חי וי"ל שירצה באמרו בכל לבבך ובכל נפשך להיות כל אהבתך והשתדלותך בזולתך לשמו ואל תשתתף עם אהבתו אהבת זולתו ואם תאהב זולתו יהיה במה שירצהו ממך כדי שתהיה סעיף מאהבתך בו כאשר זכרתי בביאור ההערה השכלית בשער השלישי מן הספר הזה:

פרק ג **אבל** איך הדרך אל אהבת האלהים יתברך אומר בתשובת שאלה זאת כי הבקשה הזאת לא תתכן לשואל אלא אחר הקדמות רבות וכאשר תתקיימנה ההקדמות תתילד מהם האהבה באלהים יתברך אבל מי שמכוין אליה בעצמה לא יוכל

בפני כל אדם: ובמצפון · בלבו ובמחשבתו: ונראהו על אבריו הנראים ולפי פירוש זה בכל לבבך היינו במצפון ונפשך בבדידות מאודך בגלוי הכ"כ: ויש לומר שירצה כו׳ בזולתך לשמו אף אם תאהב את הזולת דהיינו תלמיד חכם וכיוצא בזכרם בא"ל באורך כמו אהבת בנים בנים וקרובים כלם יהיו לש"ש: כדי שתהיה אותה האהבה לכם סעיף ענין וחלק מאמת אהבת ה׳ כמוס לאהוב אותם כמ"ש חז"ל את ה׳ אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים לעבודת ה׳ ולא לכוונת עצמו ואם כן מאהב בגופן לפרש פסוק ואהבת את ה׳ וגו׳ בכל הפירושים האלה כי מנייהו מפקת ע"כ צריכין לאהוב אותו ית׳ לפ"ד כל הפירושים:

וגא

ובמצפון ענינו אונ אין זיינע פר בארגנע מחשבות ונראהו אונ אויף זיינע גיוויזענע גלידר על השוה והנכון זאל דאש אלין גלייך אונ רעכט זיין על ערך אחד אונ אויף איינערליא שאצונג כלומר דו זאלשט פר לייט ניט זיין גאנץ פרום אין דיינע אויש גיוויזענע גלידר אבר אין דיינע מחשבות אונ אז קיינר זעהט ניט ווערשטו ניט אזו פרום זיין דרום זאגט דער מחבר אז פאר לייט אונ אין דיין פאר בארגינקייט אונ אין דיינע מחשבות אונ אין דיינע אויש גיוויזענע גלידר זאל אלין זיין אויף איין מאניר אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אין (תהלים) לבי ובשרי ירננו אל אל חי מיין הארץ אונ מיין לייב טוען ביידע גלייך לויבן צום לעבדיגן גאט ויש לומר שירצה אוך קען מען זאגן אז דר פסוק מיינט באמרו דער מיט וואש ער זאגט דו זאלשט גאט ליב האבן מיט גאר דיין לייב אונ מיט גאר דיין גוטש מיינט ער להיות כל אהבתך אז עש זאל זיין גאר דיין ליבשאפט והשתדלותך אונ גאר דיין פלייס וואש דו האשט בזולתך מיט אנדרין זאל דאש אלין זיין לשמו פון זיין נאמן וועגן כלומר דאש וואש דו האשט איינם ליב אדר וואש דו רעדשט אדר באמיהעסט זיך עפיש מיט דיין חבר זאל דאש אלין זיין פון גאט וועגן ואל תשתתף עם אהבתו אונ דוא זאלשט ניט חברותה מאכן מיט זיין ליבשאפט אהבת זולתו עפיש אנאנדר ליבשאפט ואם תאהב זולתו אונ ווען דו האשט ליב אנאנדרין יהיה במה שירצהו ממך זאל עש זיין אזו אזאך וואש גאט וועט עש בווילינן פון דיר כדי שתהיה כדי אז דיין ליבשאפט וואש דוא האשט ליב זאל זיין סעיף מאהבתך בו איין חלק פון די ליבשאפט וואש דו האשט צו גאט כאשר זכרתי בביאור ההערה השכלית גלייך וויא איך האב גידאכט אין דעם בשיידענש פון דעם דער וועקענש פון דעם שכל בשער השלישי מן הספר הזה אין דעם דריטין שער פון דעם ספר:

אבל איך הדרך אל אהבת האלהים יתברך אבר וועלכיש איז דר וועג מען זאל קאנן קימען צו דיא ליבשאפט פון גאט יתברך אומר בתשובת שאלה זאת וועל איך זאגן איין ענטפער אויף דר שאלה כי הבקשה זאת אז די בקשה לא תתכן לשואל אלא אחר הקדמות רבות קאן ניט אן גבריט זיין צו דעם וואש וויל דאש פרעגין נאר כיידין ער מוז פריער אין זיך האבן דיא פיל זאכין וואש ווייטר וועלין שטיין ובאשר תתקיימנה ההקדמות אונ אז דיא אלע זאכין וואש בדארפין פריער זיין וועלין אין אים אקיום האבין כלומר אז ער וועט אן זיך האבין די אלע זאכין אלאנגע צייט תתילד מהם וועט פון זיי ע פראצין די ליבשאפט צו גאט יתברך אבל מי שמכוין אליה בעצמה אבר

דער

יוכל להגיע אליה וההקדמות אשר ראוי למאמין להקדים לה בנפשו הם שני יחודי הלבבות ושתי כניעות ושני השבונות ושתי בחינות אבל שני יחודי הלבבות אחד מהם ליחד הלב ביחוד הבורא והשני ליחד המעשה לשמו ולעבדו לכבודו בלבד אבל שתי הכניעות אחת מהם הכניעה לאלהים יתעלה והשנית הכניעה ליראי האלהים ובחיריו אבל שתי החשבונות אחד מהם השבונו עם נפשו על מה שהייב לאלהים להתמדת טובותיו והשני השבונו עם נפשו על הסתירו עונותיו והאריכו לו ומחילתו אבל שתי הבחינות אחת מהם הבחינה במה שעבר לראשונים בעמדו על ספרי הנביאים ודברי הקדמונים ע״ה כמ״ש (תהלים קמג) זכרתי ימים מקדם וגו׳ והשנית הבחינה בעולם במה שהוא רואה מפלאי הבורא ית׳ בבריאותיו וכבר בארתי בספר זה כללים מן הענין פי יכולתי מה שיש בו די למי

דר וואש וויל די ליבשאפט אליין קריגן אן די זאכן וואש בדארפין פריער זיין אין אים פלומר דר וואש האט אין זיך ניט פריער אלע זאכין אונ וויל קומן צו דיא ליבשאפט פון גאט לא יוכל להגיע אליה דר וועט ניט קאנן גרייכן צו איר וההקדמות אשר ראוי למאמין להקדים לה בנפשו אונ די זאכין וואש דר פרומר מאן מוז אין זיך פריער האבין איידר ער קומט צו דער אהבה הם דאש זיינן שני יחודי הלבבות צווייא ערלייא פר איינינוגג פון די הערצער ושתי כניעות אונ צווייא ערלייא אונטער טעניגקייט ושני חשבונות אונ צווייא ערלייא חשבונות ושתי בחינות אונ צווייא ערלייא פרובין אבל שני יחודי הלבבות אבר די צווייא ערלייא פאר איינינוגג פון די הערצער אחד מהם איינש פון זייא איז ליחד הלב ביחוד הבורא ער זאל פאר איינינן זיין הארץ אין יחוד פון דעם בשעפר פלומר ער זאל גלייבן מיטן גאנצן הארץ אז עש איז מער ניט פר האנדן נאר איין גאט והשני אונ דאש אנדערע איז ליחד המעשה לשמו ער זאל פאר איינינן אלע זיינע ווערק פון גאטש וועגין ולעבדו אונ זאל אים דינן לכבודו לבדו פון זיין כבוד וועגין אליין אבל שתי הכניעות אבר די צווייא ערלייא אונטער טעניגקייט אחת מהם איינש פון זייא איז הכניעה לאלהים יתעלה ער זאל זיין אונטער טעניג פאר גאט געלויבט איז ער והשנית אונ דאש אנדערע איז הכניעה ליראי האלהים ער זאל זיין אונטער טעניג פר די וואש פארכטין זיך פר גאט אונ פר זיינע אויש דר ווילטע אבל שני החשבונות אבר די צווייא חשבונות אחד מהם איינש פון זיי איז חשבונו עם נפשו ער זאל רעכנן מיט זיין זייל על מה שהייב לאלהים אוף דעם וואש ער איז שולדיג צו גאט להתמדת טובותיו פר די טובות וואש ער טוט אים תמיד והשני אונ דאש אנדרע איז השבונו עם נפשו ער זאל זיך זעלבשט ברעכענן על הסתירו עונותיו וואש גאט פאר בארגט אים זיינע זינד והאריכו לו אונ ווארט אים זיי גאנץ לאנג ומחילתו אונ ער איז אים זיי גאר מוחל אז ער טוט תשובה אבל שתי הבחינות אבר די צווייא ערלייא פרובונג אחת מהם איינש פון זייא איז הבחינה במה שעבר לראשונים ער זאל פר שטיין אונ זיך אין זין נעמען וויא עש איז דער גאנגן מיט די ערשטע לייט אונ דאש וועט ער גיוואר ווערין בעמדו על ספרי הנביאים אז ער וועט לערנן אין די ספרים פון די נביאים אונ וועט זייא פאר שטיין ודברי הקדמונים ע״ה אונ וועט לערנן דאש וואש אונזרע ערשטע חכמים האבין גישריבין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) זכרתי ימים מקדם איך גידיינק אין דיא ערשטע טעג והשנית אונ דאש אנדרע איז הבחינה בעולם ער זאל אכטונג געבין אין דר וועלט במה שהוא רואה מפלאי הבורא יתברך בבריאותיו אוף די וואונדער וואש ער זעהט וואש דער בשעפער יתברך האט גיטאן אין זיינע בשעפניש וכבר ביארתי בספר זה כללים מענין הזה אונ איך האב שוין אין דעם ספר בשיידט די כללים פון דעם ענין כפי יכולתי וועליג מיין יכולת איז מה שיש בו די למי שמבין האב

איך

למי שמבין ומכוין למה שיש בו הצלתו והמלטו בעוה"ז ובעוה"ב וכאשר יתקן כל זה ויחבר אליו הפרישות מתענוגי העולם ותאוותיו ויבין גדולת הבורא ועצמותו ואמתותו ורוממותו וישכיל קטנות ערך נפשו וזעירותו וזלותו ואח"כ יכיר רב טוב הבורא עליו וגודל חסדו עמו תהיה האהבה באלהים מן המאמין סמוכה לזה בלב שלם ואמתת זך בנפשו והכספו לו בהשתדלות והריצות וזריזות דומה למה שנאמר (ישעי' כו) נפשי אויתיך בלילה ואמר (שם) לשמך ולזכרך תאות נפש ואמר (תהלים מב) צמאה נפשי לאלהים והחזק שבדברים שתעזר בהם על המדרגה הזאת העליונה הוא המורא הגדול מאלהים והאימה ממנו והפחד ממצותיו והמחשבה תמיד בהשקפתו על סתרך וגלויך ומצפונך ונראך והנהגתו אותך והמלתו עליך ודעתו הנסתר והנגלה בעבר ובעתיד ממעשיך ומחשבותיך והבטחתו לך והקרבתו אותך ולא

איך עש בשיידט וואש עש ווערט שוין גינוג זיין פאר דעם פאר שטאנדיגין מאן וואש ער פאר שטייט ומכוין למה שיש בו הצלתו אונ איז זיך מבוין צו טאן זעלכע זאכין וואש דרינן איז פר האנדין זיין בשירמונג אויף דעם עולם והמלטו אונ זיין אנטרינונג אויף עולם הבא וכאשר יתקן כל זה אונ אז ער ווערט דאש אלץ פאר ריכטין כלומר אונ אז ער ווערט אין זיך שוין האבין די אלע הקדמות וואש פריער איז גישטאנן דהיינו די צווייא יחודי הלבבות אונ די צווייא בניעות אונ די צווייא חשבונות אונ די צוויי בחינות ויחבר אליו הפרישות מתענוגי העולם ותאוותיו אונ ווערט דר צו בהעפטין דאש אפ שיידונג פון די ווערטליכע תענוגים אונ פון זיין גילוסטיקייט ויבין גדולת הבורא אונ ווערט פר שטיין דאש אכפערקייט פון דעם בשעפר ועצמותו אונ זיין שטארקייט ואמתותו ורוממותו אונ זיין ווארהאפטיקייט אונ זיין הויכקייט וישכיל קטנות ערך נפשו אונ ווערט פר שטיין דאש קליינקייט פון זיין שאצונג וזעירותו וזלותו אונ זיין גרינגקייט אונ זיין וואלוויילקייט ואח"כ יכיר רב טוב הבורא עליו אונ דר נאך ווערט ער דר קאנן דאש גרוישע גוטש וואש דר בשעפר האט אים גיטאן וגודל חסדו עמו אונ זיין גרויש חסד וואש דר בשעפר טוט מיט אים תהיה האהבה באלהים מן המאמין סמוכה לזה די ליבשאפט וואש דר פרומר מאן ווערט האבין דר נאך צו גאט ווערט עש שוין זיין בלב שלם מיט דעם גאנצין הארץ ואמיתות זך נפשו אונ מיט איין רעכטין קלארין ווילן הכספו לו אונ ווערט גילוסטין צוא אים בהשתדלות והריצות וזריזות מיט פלייסקייט אונ מיט שארפין פאר שטאנד אונ מיט זריזות דומה למה שנאמר עש איז גלייך צו דעם וואש עש שטייט אין (ישעיה) נפשי אויתיך בלילה מיין נשמה האט גילושט צוא דיר ביי נאכט אונ נאך שטייט דארט לשמך ולזכרך תאות נפש צו דיין נאמן אונ צו דיין גידעכינש גילוסט מיין נשמה אונ אין (תהלים) שטייט צמאה נפשי לאלהים מיין זייל איז דארשטיג צו גאט והחזק שבדברים אונ דאש שטארקסטי פון אלע זאכין שתעזור בהם על המדריגה הזאת העליונה דוא זאלשט דורך זייא גיהאלפין ווערין צו קומן צו דער דאזיגר הויכר מעלה ליב צו האבין גאט הוא המורא הגדול מאלהים דאש איז דוא זאלשט האבין גרויש מורא פאר גאט והאימה ממנו אונ צו שרעקין זיך פר אים והפחד ממצותיו אונ פארכטין זיך פאר זיין גיבאט והמחשבה תמיד אונ אלע צייט צו גדיינקן בהשקפתו על סתרך וגלויך אז ער קוקט אויף דיינע פאר בארגענע אונ אנטפלעקטע ווערקן ומצפונך ונראך אונ אויף דעם וואש פאר בארגין איז אונ וואש גיזעהן ווערט והנהגתו אתך אונ וויא ער פירט דיך וחמלתו עליך אונ וואש ער דער בארמט זיך אויף דיר ודעתו הנסתר והנגלה בעבר ובעתיד במעשיך ומחשבותיך אונ וואש ער ווייסט וואש פר בארגן אונ אנטפלעקט איז פון דיינע מחשבות אונ פון דיינע ווערקן וואש דו האשט גיטאן אונ וואש דוא וועשט טאן והבטחתו לך והקרבתו אותך אונ וואש ער פאר זיכערט דיך אונ

וואט

ולא תוכל עם כל זה לעמוד מנטות אליו בלבך ובמצפונך בבר לבב ובאמונה שלמה ותתלה נפשך באהבתו ותבטח על המלו וגודל חנותיו ורחמיו ולא תשתתף בעת ההיא עם אהבתו אהבת זולתו ולא ישקיף עליך שאתה ירא עם יראתך ממנו בלתו ולא תפקדהו מרעיוניך ולא יסור מנגד עיניך ויהיה צוותך בבדידות וישב עמך במדברות ויהיה מקום מלא בני אדם בעיניך כלא מלא והריק מהם כלא ריק לא תשומם בהפקדם ולא תדאג בהעדרם ותהיה תמיד שמח באלהיך שש בבוראך עלז ברצונו וכוסף לפגיעתו כמ"ש (שם סד) ישמח צדיק בה' והסה בו ואמר הנביא (חבקוק ג) ואני בה' אעלוזה אגילה באלהי ישעי ואמר דוד עליו השלום

ה'

ולא תוכל עם כל זה לעמוד כו' ר"ל אם תבין ותסתכל היטב בכל מה שהזכרתי אזי לא תוכל להתאפק ולעמוד אלא למצות אליו בלבך ובמצפונך כו' ותוכל לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד: ויהיה צוותך בבדידות אף אם תשב בבד יהיה בעיניך כאילו תשב עם כמה חברים למצות ועיין בסוף שער הבטחון ענין כזה ג"כ:

בתנורה

וואש ער גינעהנט דיך צו זיך לא תוכל עם כל זה לעמוד אונ מיט דעם אלימן וועשטו זיך נים קאנן איין האלטין מנטות אליו בלבך ובמצפונך פון צוא נייגין נאך אים מיט דיין הארץ אונ מיט דיינע מחשבות כלומר אז דו וועשט נים פאר שטיין אונ אכטונג געבין אויף דעם אלימען וועשטו זיך נים קאנן איין האלטין אז דו זאלשט זיך נים נייגין צו אים נאר דו וועשט זיך בוודאי יוא נייגין צו אים מיט דיין הארצין אונ מיט דיינע מחשבות בבר לבב ובאמונה שלימה מיט איין קלאר הארץ אונ איין גאנצע אמונה ותתלה נפשך באהבתו אונ וועשט דיך אן הייגגן אין זיין ליבשאפט ותבטח על חמלתו אונ וועשט פאר זיכערין זיך אויף זיין דער בארימקייט וגודל חנותיו ורחמיו אונ אויף זיין גרויש גינאד אונ זיין רחמנות ולא תשתתף בעת ההיא עם אהבתו אונ אין דער צייט אז דו וועשט אים ליב האבין וועשטו נים תברותה מאכין דר מיט אהבת זולתו איין ליבשאפט פון אנאנדרין ולא ישקיף עליך אונ ער זאל פון דיר נים זעהן שאתה ירא עם יראתך ממנו אז מיט דער פארכט וואש דו פארכשט זיך פאר אים פארכשטו זיך נאך בלתו אננדר פארכט וואש איז חוץ אים ולא תפקדהו מרעיונך אונ זיין דער מאנונג זאל נים אפ גיין פון דיינע גידאנקין ולא יסור מנגד עיניך אונ ער זאל נים אפ גיטאן ווערין פון דיינע אויגין ויהיה צוותך בבדידות אונ ער וועט זיין דיין בהעפטונג אז דוא בישט אליין אן מענטשין וישב עמך במדברות אונ וועט מיט דיר זיצן אין דיא מדברות ויהיה מקום מלא בני אדם בעינך כלא מלא אין אזו איין ארט וואש איז פול מיט מענטשין וועט זיין אין דיינע אויגן גלייך וויא עש איז נים פאר האנדין דארט קיין פיל מענטשין ווארום דיין מחשבה וועט זיך ניטקערין צוא זייא והריק מהם אונ וואו ליידיג איז פון זייא דאש הייסט דארט וואו עש איז נים פאר האנדין קיין לייט וועט בייא דיר זיין כלא ריק גלייך וויא עש איז נים ליידיג דאש מיינט מען עש וועט קיין חילוק בייא אים נים זיין סייא ער איז צווישין פיל מענטשין אדער נאר אליין ולא תשומם בהפקדם אונ דוא וועשט נים זיצן פאר ווישט אז זייא וועלין פעלן ולא תדאג בהעדרם אונ דוא וועשט זיך נים זארגין אז זייא וועלין אפ גיין ותהיה תמיד שמח באלהיך אונ וועשט דיך תמיד משמח זיין מיט דיין גאט שש בבוראך אונ צוא פרייען מיט דיין בשעפר עלז ברצונו אונ צוא זיין לוסטיג מיט זיין ווילן וכוסף לפגיעתו אונ פאר לאנגן נאך זיין בגעגניש אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) ישמח צדיק בה' והסה בו דער צדיק טוט זיך פרייען מיט גאט אונ טוט זיך אין אים בשיצין אונ חבקוק הנביא האט גיזאגט ואני בה' אעלוזה אונ איך וועל מיך מיט גאט פרייען אגילה באלהי ישעי איך וועל מיך פרייען מיט גאט מיין העלפר אונ

דוד

בעבורה בעבור האהבה מה שנתאמר בענין יצחק כו' והכן נתת מהלב כמ"ש בפתיח' בשער ג' ע"ש אם כן חבוב כאילו מסר א"ע למיתה כר"ל : אמר

(תהלים כז) ה' אורי וישעי ממי אירא ושאר המזמור :

פרק ד **אבל** אם האהבה באלהים היא ביכולת האדם אם לא. אומר בתשובת שאלה זאת כי האהבה על שלשה פנים אחד מהם אהבה שנקלה בעיני האוהב אבדת ממונו בעבורה לא אבדת גופו ונפשו ומהם אהבה שנקלה בעיני האוהב אבדת חלק מגופו עם אבדת ממונו כשהוא מקוה שתשאר נפשו בחיים בעבורה והפנים השלישים אהבה שנקלה בעבורה אבדת הממונות והגופות והנפשות וכבר מצאנו אברהם אבינו ע"ה הראה אהבתו באלהים בכל הפנים התנדבו בממונו בגופו ובנפשו בממונו שהיה מוציאו על העוברים והשבים כדי להודיעם את הבורא ומה שאמר למלך סדום (בראשית יד) אם מחוט ועד שרוך נעל ראיה על נדיבות נפשו ושהממון נקל בעיניו ובגופו בברית מילה

דוד המלך ע"ה האט געזאגט ה' אורי וישעי גאט איז מיין ליכט און מיין הילף ממי אירא פאר וועמן זאל איך מיך פארכטין ושאר המזמור און וויא ווייטר שטייט אין דעם מזמור :

אבל אם האהבה באלהים היא ביכולת האדם אם לא אבר אויב א מענטש האט אין זיין יכולת גאט ליב צו האבין אויב ניין אומר בתשובת שאלה זאת וועל איך זאגין איין ענטפער אויף דער שאלה כי האהבה על שלשה פנים אז די ליבשאפט קאן געשעהען אין דרייא ערלייא אופנים אחד מהם איינס פון זייא איז אהבה שנקלה בעיני האוהב אזו אליבשאפט וואס איז גרינג בייא דעם ליב האביר אבדת ממונו בעבורה ער זאל זיין געלט פאר לירין פון וועגן דעם ליבשאפט לא אבידת גופו ונפשו אבר ניט עס זאל פאר לארין ווערין זיין גוף און זיין לייב פון דעם ליבשאפט וועגן דאס וויל ער ניט ומהם אהבה און פון זייא איז פאר האנדין זעלכע ליבשאפט שנקלה בעיני האוהב אבידת חלק מגופו וואס איז גרינג בייא דעם ליב האבירש אויגין אז עס זאל פאר לארין ווערין איין חלק פון זיין גוף דהיינו איין האנט אדר איין פוס עם אבידת ממונו און זיין געלט זאל אויך פר לארן ווערין כשהוא מקוה שתשאר נפשו בחיים אז ער האפט נאר אז ער וועט בלייבן לעבן חאטשי איין חלק פון זיין גוף און זיין געלט וועט פאר לארין ווערין איז דאס בייא אים גאר גרינג מפקיר צוא זיין דאס געלט און דעם חלק פון זיין גוף בעבורה פון דעם ליבשאפט וועגין והפנים השלישים און דער דריטר אופן איז אהבה אזוא אליבשאפט שנקלה בעבורה וכו' וואס איז אים גרינג עס זאל פאר לארין ווערין פון וועגין דעם ליבשאפט דאס געלט און דער גוף און דאס לעבין וכבר מצאנו אברהם אבינו ע"ה הראה אהבתו באלהים בכל הפנים און מיר געפינן אז אברהם אבינו עליו השלום האט זיין ליבשאפט צו גאט געוויזין אין אלערלייא אופנים התנדבו דאס ער האט זיך בוויליגט פון נאטש ליבשאפט וועגין מיט זיין געלט און זיין גוף און זיין לייב בממונו מיט זיין געלט האט ער זיך בוויליגט שהיה מוציאו על העוברים והשבים ווארום ער האט עס אויס געגעבן צו שפייזין די אורחים כדי להודיעם את הבורא כדי ער זאל זייא מאכין ווישין וואס דער באשעפר איז ומה שאמר למלך סדום און וואס ער האט געזאגט צום מלך סדום אם מחוט ועד שרוך נעל איך וועער אויב איך בגער פון דיר פון איין פאדים ביז איין רימען פון איין שוך ראיה על נדיבות נפשו דאס איז איין ראיה אז ער איז מילד געוועזן ושהממון נקל בעיניו און אז דאס געלט איז גרינג געאכט געוועזן אין זיינע אויגין ובגופו און אז ער האט גאט ליב געהאט מיט זיין גוף דאס זעהן מיר בברית מילה פון דעם וואס ער האט געהאלטין דעם ברית מילה שלא נתעכב לקיים אותה

מילה שלא נתעכב לקיים אותה בנפשו ובזולתו בשמחה אבל התנדבו באבדן נפשו באהבת האלהים מה שהראה בענין יצחק מן הטהירות והחריצות והוא הורה על אהבתו הזכה באלהים ולבבו הנאמן בעבודתו והיא המדרגה העליונה ממדרגות האהבה באלהים וכמוה לא תתכן מכל אדם לפי שהיא למעלה מן היכולת הבשרית מפני שהטבע הפכה וכנגדה וכאשר תמצא ביחידים מבני אדם איננה כי אם באומץ הבורא ועזרתו אותם מגבור היצר עליהם שכל השתדלותם בעבודתו וקיומם מצות תורתו בנפש נאמנה ולבב שלם ומצפון זך כמו נביאי האלהים ובחירתו וסגולתו ואין ביכולת כל בשר לסבול מה שזכרנו לאהבת הבורא מפני שהטבע והיצר כנגדו אבל השני פנים הם ביכולת רוב המדברים

אותה וואש ער האט זיך ניט געזאמט די מצוה מקיים צו זיין בנפשו ובזולתו אין זיך זעלבשט אונ אין אנאנדערין דאש איז זיין זון אונ די איבעריגע לייט וואש ער האט מל גיוועזן אונ האט עש גיטאן בשמחה מיט שמחה אבל התנדבו באבדן נפשו באהבת האלהים אבער דאש וואש ער האט זיך בווילינט אין דעם אז זיין לעבין זאל פאר לארין ווערין פון וועגין דיא ליבשאפט פון גאט דאש זעהט מען פון דעם וואש מה שהראה ער האט גיוויזין בענין יצחק ביי דעם ענין וויא ער האט גיבראכט זיין זון יצחק אויף דער עקידה זעהט מען מן המהירות והחריצות פון דעם איילין אונ גיטריינדיקייט וואש ער איז דרינען גיוועזן והוא הורה על אהבתו הזכה באלהים אונ דאש האט ער גיוויזין אויף זיין לויטער ליבשאפט וואש ער האט גיהאט צוא גאט ולבבו הנאמן בעבודתו אונ וויא זיין הארץ איז גיטרייא גיוועזן אין זיין ליבשאפט והיא המדריגה העליונה אונ דאש איז דיא העכשטע מעלה ממדריגות האהבה באלהים פון דיא מעלות פון די ליבשאפט פון גאט וכמוה לא תתכן מכל אדם אונ אזו אגלייכין איז ניט אן גיבערייט פון קיין שום מענטשין כלומר קיין אנדרר מענטש קאן אזעלכעש ניט טאן אזו וויא אברהם אבינו האט גיטאן לפי שהוא למעלה מן היכולת הבשרית ווייל דאש איז איבער דיא מאכט פון אבשעפעניש מפני שהטבע הפכה וכנגדה ווייל די טבע איז גאר פאר קערט אונ אנטקעגין דעם דרום איז דאש זייער שווער צו האלטין וכאשר תמצא ביחידים מבני אדם אונ אז עש טרעפט זיך אמאל אונ עש גיפינט זיך ביי בזונדרע לייט וואש זייא זיינען זיך מוסר נפש פון גאטש וועגין איננה כי אם באומץ הבורא איז דאש אנדרש ניט נאר דורך די קראפט פון דעם בשעפער ועזרתו אותם אונ וואש ער העלפט זיי דר צו מגבור היצר עליהם פון צו שטארקין דעם יצר הרע איבער זייא כלומר ער העלפט זייא אז דער יצר הרע זאל זיך ניט שטארקין איבער זייא אונ פאר וואש העלפט ער זיי דר צו שכל השתדלותם בעבודתו ווייל גאר זייער פלייסונג איז אין זיין דינשט וקיומם מצות תורתו אונ זייער האלטין דיא מצות פון זיין תורה איז בנפש נאמנה מיט אגיטרייען ווילן ולבב שלם ומצפון זך אונ מיטן גאנצין הארצין אונ ריינע גידאנקען כמו נביאי האלהים ובחירתו וסגולתו גלייך וויא נביאים פון גאט אונ זיינע אויש דער וויילטע אונ גיליבטע דרום העלפט זייא נאך דער בשעפער זייא זאלין זיך קאנען מוסר נפש זיין פון זיינט וועגין ואין ביכולת כל בשר לסבול מה שזכרנו לאהבת הבורא אבער קיין מענטש האט ניט די מאכט צו קענען ליידין פון גאטש ליבשאפט וועגין וואש מיר האבין פריער גיזאגט אז גאט זאל אים דר צו ניט העלפין מפני שהטבע והיצר כנגדו ווארום ווייל די טבע פון דעם מענטשין אונ דר יצר הרע איז דער קעגין אבל השני פנים אבער די אנדרע צווייא אופנים דאש איז איינר זאל לאזין פאר לירין זיין געלט אדר איין חלק פון זיין גוף פון גאטש ליבשאפט וועגין הם ביכולת רוב המדברים דיא זיינען אין די מאכט פון דאש רוב מענטשין כלומר דאש

האבין

המדברים בהשתדלם בהקדמות אשר הקדמנו בשער הזה ומה שמורה כי השני פנים האלה ראיה על האהבה השלימה באלהים . מה שאמר השטן (איוב א) החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו וגו׳ ואולם שלח נא ידך וגו׳ כלומר כי הוא כסוחר עמך באהבתו ויראתו אותך לקח מחירה כבוד העולם והונו אך פסוק ממנו מה שהננתו מתועלת העולם ואם יעמוד בעניניו עמך הוא נאמן באהבתו בך ואמר לו הבורא הנה כל אשר לו בידך ועשה מה שידעת בממונו ובבניו ולא נשתנה לא בנגלהו ולא בנסתרו לאלהים ועמד באהבתו הנאמנה לאלהים באמרו ערום יצאתי מבטן אמי ואמר הבורא לשטן השמת לבך אל עבדי איוב וגו׳ ואמר עור בעד עור וגומר ואולם שלח נא

האבין דאש רוב מענטשין יכולת מקיים צו זיין בהשתדלם בהקדמות אשר הקדמנו בשער הזה אז זייא װעלין זיך פלייסין אין זיך צוא האבין אלע הקדמות װאש מיר האבין פריער גישריבין אין דעם שער ומה שמורה כי השני פנים האלה אונ װיא ארום מען קאן בװייזין אז דיא צװייא אופנים װאש מיר האבין דא גיזאגט איז דאש ראיה על האהבה השלימה באלהים איין ראיה אויף דער רעכטער ליבשאפט צו גאט מה שאמר השטן דאש קאן מען אפ לערנען אויש דעם װאש דער שטן האט גיזאגט צו גאט החנם ירא איוב אלהים פארכט דאך דען דער איוב אום זיסט פאר גאט הלא אתה שכת בעדו פאר װאר דו האשט פאר צאמט פאר אים כלומר דו האשט אויף אים מגין גיװעזן עש זאל אויף אים קיין שלעכטש ניט קומען ואולם אונ פאר װאר שלח נא ידך שטרעק נאר איין מאל דיין האנט אין אים װעשטו זעהן װיא ער װעט אנטקעגין דיר מורד זיין כלומר אזו האט דער שטן גימיינט כי הוא כסוחר עמך דען דער איוב טוט אזו גלייך װען ער זאל מיט דיר האנדלין באהבתו ויראתו אותך פר דעם װאש ער האט דיך ליב אונ פארכט זיך פאר דיר לקח מחירה נעמט ער דער פאר כבוד העולם והונו דעם כבוד אונ דאש גוטש פון דער װעלט אך פסוק ממנו מה שהננתו מתועלת העולם אבער נעם נאר אװעק פון אים װאש דו האשט אים גיליט זעליגט פון דעם גוטש פון דער װעלט ואם יעמוד בעניניו עמך אונ אז ער װעט בלייבין שטיין אויף דעם ענין װיא ער איז פריער גיװעזן מיט דיר כלומר אונ אז ער װעט דער נאך אזו פרום זיין װיא פריער הוא נאמן באהבתו אותך דען װעט מען ערשט זעהן אז ער איז ערינשט אונ גיטרייא אין זיין ליבשאפט װאש ער האט צו דיר ואמר לו הבורא האט דער בשעפר צום שטן גיזאגט הנה נון כל אשר לו בידך װאש ער האט זיין אייגינש גיב איך דיר אין דיין מאכט ועשה מה שידעת בממונו ובביו אונ טוא מיט זיין געלט אונ מיט זיינע קינדער װאש דו װייסט אדר אזו איז דער פשט ועשה האט דער שטן מיט אים גיטאן מה שידעת דאש אלץ װאש דו װייסט כלומר דוא װייסט דאך װאש דער שטן האט אים גיטאן אזו װיא עש שטייט אין (איוב) ולא נשתנה אונ פון דעסט װעגין איז דער איוב ניט פאר ענדערט גיװארין לא בנגלהו ולא בנסתרו לאלהים ניט אין זיינע אנפלעקטע װערקין אונ ניט אין זיינע פאר בארגענע װערקין װאש ער האט גיטאן צו גאט ועמד באהבתו הנאמנה לאלהים אונ איז גיבליבין שטיין ביא זיין גיטרייען ליבשאפט צו גאט אונ דאש װייזין מיר באמרו דער מיט װאש ער האט גיזאגט ערום יצאתי מבטן אמי איך בין אויש מיין מוטערש לייב נאקעט אויש גיגאנגן אונ װיא װייטר שטייט ואמר הבורא לשטן האט דער בשעפר גיזאגט צום שטן השמת לבך אל עבדי איוב האשטו גיטאן דיין הארץ צו מיין קנעכט איוב ער איז דאך טאקע פרום אזו װיא ער איז פריער גיװעזן ואמר עוד האט דער שטן נאך גיענטפערט עור בעד עור מען גיט איין הויט פאר די אנדערע כלומר דער סדר איז װען איינער

נא ידך וגו' אמר הרבה ב"א מתנדבים בממונם ונשיהם ובניהם כדי לשמור גופם אך אין אמונת אהבתו אותך נראית אלא בבחינתו בגופו ובשרו בטה שיצערהו ויקוץ בו ואמר לו הבורא יתעלה הנו בידך רק את נפשו שמור ועשה מה שאמר מנסיונו בגופו וסבל ולא נשתנה באמונתו וטוב לבבו באהים באמרו לאשתו כדבר אחת הנבלות תדברי וגו' ונראתה אהבתו הנאמנה ובר לבבו לאל למה שהתאפק לו לסבלו והתנדבו באבדת ממונו וצער גופו ואמר במה שענה בו חבריו (שם יג) הן יקטלני לו איחל ושבח לו הבורא זה ולא שבח דבר חבריו בהוכיחם אותו כמ"ש (שם מב) ויאמר ה' אל

אמר הרבה ב"א מתנדבים כו' ובניהם כו' אך הבחן נתה מהאב כו' כנ"ל אינו דומה שסוחטו בידים כמו אברהם הוי כאילו מסר עצמו למיתה אבל באיוב הרגש הבטן בלא ידיעתו והוא קבל עליו את הדין כוס לא הוי כאבדן גופו ממש הר"ג

איינר זעהט מען וויל אים אפ האקין די קאפ מיט אשווערד דא גיט ער די האנד אויף דער קאפ כדי די הענט זאל בעסער אפ גיהאקט ווערין אונ מכל שכן וכל אשר לו יתן בעד נפשו דאש אלץ וואש ער האט זיין איינינש גיט ער פאר זיין לייב ואולם פאר וואר שלח נא ידך וגומר שטרעק נאר דיין האנט אין אים זעלבשט ווערשטו זעהן אויב ער וועט ניט מורד זיין קענען דיר אמר דער שטן האט אזוא גיזאגט צוא גאט הרבה בני אדם מתנדבים בממונם ונשיהם ובניהם פיל מענטשין באוויליגין זיך מיט זייער געלט אונ זייער ווייב אונ קינדער כלומר פיל מענטשין גיבין אוועק זייער געלט אונ זייער ווייב אונ קינדער כדי לשמור גופם כדי זייא זאלין היטין זייער לעבין אך אין אמונת אהבתו אותך נראית נייערט זיין גיטרייא ליבשאפט קאן מער ניט גיזעהען ווערין אלא בבחינתו בגופו ובשרו נאר אז דוא ווערשט אים פרובין מיט זיין לייב אונ פלייש בטה שיצערהו מיט זעלכע יסורים ער זאל האבין דער פון צער ויקוץ בו אונ זאל פאר מיאוסין דרינען כלומר ער זאל האבין שטארקע יסורים אין זיין גוף אונ אז ער וועט דענשטמאל אויך פרום זיין וועט מען ערשט ווישין זיין גיטרייען. ליבשאפט צוא גאט ואמר לו הבורא יתעלה האט דער בשעפר גילובט איז ער גיזאגט צום שטן הנו בידך רק את נפשו שמור ער איז אין דיין מאכט דו זאלשט מיט אים טאן וואש דוא ווילשט נאר זיין לעבין היט ועשה מה שאמר מנסיונו בגופו אונ דער שטן האט גיטאן וואש ער האט גיזאגט פון צוא פרובין אים אין זיין גוף אונ האט אים גישלאגין מיט שטארקע צרעת וסבל אונ איוב האט דעם צער אויש גליטין ולא נשתנה באמונתו וטוב לבבו אונ ער איז ניט פאר ענדערט גיווארין מיט זיין גלייבונג אונ זיין גוט הארץ וואש ער האט גיהאט צוא גאט באמרו לאשתו כדבר אחת הנבלות תדברי אונ דאש ווייסין מיר פון דעם וואש ער האט גיזאגט צוא זיין ווייב דוא רעטשט וויא איין שאלקהאפטיגע פרויא ווארום זיין ווייב האט אים גיזאגט ער זאל ריידין קעגין גאט ונראתה אהבתו הנאמנה איז גיוויזין גיווארין זיין גיטרייע ליבשאפט ובר לבבו לאל אונ זיין קלאר הארץ וואש ער האט גיהאט צוא גאט למה שהתאפק לו לסבלו דורך דעם וואש ער האט זיך איין גיהאלטין צוא ליידין דעם צער והתנדבו באבדת ממונו אונ האט זיך באוויליגט מיט דעם וואש זיין געלט איז פאר לארין גיווארין וצער גופו אונ האט גליטין דעם צער פון זיין גוף פון גאטש וועגין ואמר בכה שענה בו חביריו אונ איוב האט גיענטפערט צו זיינע חברים הן יקטלני לו איחל ווען ער זאל מיך אפילו טייטין וועל איך דאך האפין צו אים ושבח לו הבורא זה אונ דער בשעפר האט אים דרום גילויבט ולא שבח דבר חביריו אונ האט ניט גילויבט די רייד פון זיינע חברים בהוכיחם אותו דער מיט וואש זייא האבין אים גישטראפט כמ"ש אזו וויא עש שטייט אין (איוב) ויאמר ה' אל אליפז התימני וגו' אונ גאט האט גיזאגט צוא אליפז התימני איך בין ברוגז

אל אליפז התימני וגו' · ואתה רואה כי חבר אליו הבורא שני צדיקים והביאם למשל באמרו (יחזקאל יד) נח דניאל ואיוב ואחר כך שב האלהים את שבותו כמה שכתוב (איוב מב) וה' שב את שבות איוב ועל דעתו ומנהגו היו כל החסידים הראשונים המנוסים כדניאל וחביריו בגוב אריות וכבשן האש ועשרה הרוגי מלכות והנוהג מנהגם ועל המדרגה הזאת הזהיר הנביא באמרו (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך וגו' ומי שמתמיד על האהבה שהיא לתוחלת או ליראה בעוה"ז או בעוה"ב אשר ביכולת רוב המדברים לקיים מצותיה ומשתדל בה תמיד יאמצהו הבורא ויעזרהו על האהבה הנאמנה אשר תהיה לגדל ולרומם לבורא יתעלה אשר היא למעלה מן היכולת הבשרית כמ"ש הכתוב (משלי ח) אני אוהבי אהב ומשחרי ·

הר"נ: ואח"כ שב אלהים את שבותו וזה ראיה או משל לידע ולהודיע בכל הצדיקים והחסידים בכל דור ודור המנוסים בכמה מיני נסיונות שישיב ה' את שבותם או בעוה"ז או בעולם הבא כמ"ש למען ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריתך וזה הפסוק גם כן מ"ע לזכור בפסוקי הזכירות כמו שכתוב בכל"ס ד' רמ"ב: ומי שמתמיד על האהבה כו' והוא מה שאחז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ובלבד שלא יהיה מתכונתו לקרע ולקנטר שעל זה אמרו מוטב שנהפכה שלייתו על פניו כ"כ תו' ועיין

אויף דיר וויא ווייטר שטייט דארטין ואתה רואה אונ דוא קענשט דאך זעהן כי הבר אליו הבורא שני הצדיקים אז דער בשעפר האט אים צוויא צדיקים בהעפט אונ גירעכינט והביאם למשל אונ האט זייא זעלבשט גיבראכט פאר איין משל באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט צוא יחזקאל נח דניאל אונ איוב ואחר כך שב אלהים שבותו אונ דר נאך האט גאט ווידר גיקערט זיינע יסורים כלומר ער האט פון אים אפ גיטאן זיינע יסורים ועל דעתו ומנהגו אונ אויף זיין דיעה אונ זיין מנהג היו כל החסידים הראשונים זיינן גיוועזן אלע דיא ערשטע חסידים דאש מיינט מען אזו וויא איוב האט גיטאן אזוא אויך האבין גיטאן אלע ערשטע חסידים המנוסים וואש זיינן גיפרובט גיווארין כדניאל וחביריו בגוב אריות וכבשן האש גלייך וויא דניאל האט מען אריין גיווארפין אין לייבין גרוב אונ זיינע חברים אין פייערדיגין קאלך אויבין ועשרה הרוגי מלכות אונ דיא צעהן תנאים וואש זיינן גיטייט גיווארין פון דיא רומיים והנוהג מנהגם אונ נאך פיל אנדערע וואש האבין זיך נוהג גיוועזן זייער מנהג האבין זיי זיך אלץ מוסר נפש גיוועזן פון גאט וועגין אונ זייער ליבשאפט צו גאט איז אויך גיוועזן זייער גיטרייא ועל המדרגה הזאת אונ אויף דר מעלה הזהיר הנביא האט דר נביא משה רבינו מזהיר גיוועזן באמרו דר מיט וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) ואהבת וכו' אונ דוא זאלעשט ליב האבין דיין גאט בכל נפשך מיט גאר דיין לעבין האטשע מען וויל ביא דיר צוא נעמין דיין לעבין זאלשטו פארט דיין ליבשאפט פון גאט ניט אוועק לאזין ומי שמתמיד על האהבה אונ דער וואש זעהט אלע צייט אין זיך צוא האבין דיא ליבשאפט שהיא לתוחלת דאש איז וייל ער האפט גוטש צוא קריגין דער פאר או ליראה אדער וויל ער האט מורא פאר איין עונש פאר דער פאר אויף דעם עולם אדער אויף יענעם עולם אשר ביכולת רוב המדברים לקיים מצותיה וואש דאש רוב מענטשין האבין עש אין זייער מאכט מקיים צוא זיין אירע מצות ומשתדל בה תמיד אונ ער פלייסט זיך דרינען אלע צייט יאמצהו הבורא וועט אים דער בשעפער שטארקין ויעזרהו על האהבה הנאמנה אונ וועט אים העלפין אויף דער גיטרייעה ליבשאפט אשר תהיה לגדל ולרומם לבורא יתעלה וואש דיא ליבשאפט וועט זיין צוא אכפערין אונ צוא דער הייבין דעם בשעפער יתעלה אשר היא למעלה מן היכולת הבשרית וואש דאש איז העכער פון דיא יכולת פון מענטשין אזו וויא דער פסוק זאגט אין (משלי) אני אוהבי אהב דר וואש האט מיך ליב דעם האב איך ליב ומשחרי ימצאונני

ומשחרי ימצאונני (שם) והוטאי חומס נפשו :

פרק ה **אבל** מפסידי האהבה באלהים רבים מאד מהם שיקצר האדם ההקדמות אשר תתילד מהם אהבת הבורא יתעלה ומהם מפסידי ההקדמות אשר הקדמנו לבארם בספר הזה ואינני צריך לשנותם שלא יאריך הענין ומהם השנאה באוהביו ואהבה בשונאיו כמ"ש (ישעיה ה) מצדיקי רשע ואמר (משלי יז) מצדיק רשע ומרשיע צדיק · ואמר (שם כח) עוזבי תורה יהללו רשע · ואמר (שם כד) אומר לרשע צדיק אתה :

ועיין בתוי"ט במשנה אל תהיו כעבדים מזה בארוך :

מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו ממנו לכן כאכול קש לשון אש וגו' על כן חרה אף ה' בעמו וגו' : ואמר מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם : ואמר עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בם ואמר אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים יזעמוהו לאומים : ועליו

פרק ו **אבל** אותות האהבה באלהים מן האוהב מהם עזיבת כל מה שיטרידהו מעבודת הבורא יתברך מעניני המותרים ומהם הראות אותות יראתו ואימתו על פניו כמו שאמר (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו והיראה על שני פנים אחד מהם יראת עונשו ונסיונו וזה היראה בעבור מה

ימצאונני אונ מיינע פארשטער ועלין מיך געפינען וחוטאי חומס נפשו אונ דער וואש זינדיגט קעגין מיר דער ברויבט זיין נשמה :

אבל מפסידי האהבה באלהים אבער דיא מעשים וואש טוט שאדין צוא דיא ליבשאפט פון גאט רבים מאוד דיא זיינען זייער פיל מהם פון דיא זאכין וואש שאט צו דעם ליבשאפט פון גאט איז שיקצר האדם בהקדמות אז דער מענטש ועט קירצין אין דיא הקדמות כלומר ער ועט אן זיך ניט האבין דיא הקדמות אשר תתילד מהם אהבת הבורא יתעלה וואש פון זייא שפראצט ארויש דיא ליבשאפט פון גאט יתעלה ומהם אונ פון דיא זאכין איז מפסידי ההקדמות אז ער טוט זעלכע זאכין וואש טוט שאדין צוא דיא הקדמות אשר הקדמנו לבארם בספר הזה וואש מיר האבין זייא פריער בשייד אין דעם ספר ואינני צריך לשנותם אונ איך בדארף זייא ניט נאך אמאל צו שרייבין שלא יאריך הענין כדי דער ענין זאל ניט צוא לאנג זיין ומהם אונ פון דיא זאכין וואש שאט צוא דעם ליבשאפט פון גאט איז השנאה באוהביו אז ער האט פיינד דעם וואש גאט האט ליב ואהבה בשונאיו אונ האט ליב דעם וואש גאט האט פיינט אזוא וויא עש שטייט אין (ישעיה) מצדיקי רשע זייא מאכין גירעכט דעם רשע אונ אין (משלי) שטייט מצדיק רשע ומרשיע צדיק דען דעם רשע מאכט ער גירעכט אונ דעם צדיק מאכט ער אום גירעכט אונ נאך שטייט אין (משלי) עוזבי תורה יהללו רשע: דיא וואש פאר לאזין דיא תורה דיא לויבין דעם רשע אונ נאך שטייט דארטין אין (משלי) אומר לרשע צדיק אתה ער זאגט צום רשע דוא בישט איין צדיק :

אבל אותות האהבה באלהים מן האוהב אבר דיא צייכין וויא ארום מען קאן זעהען אז איינר האט ליבשאפט צוא גאט מהם פון זייא איז כלומר אטייל סימנים זיינען אז מען זעהט פון איינעם עזיבת כל מה שיטרידהו מעבודת הבורא יתברך מעניני המותרים ער טוט פאר לאזין אלע איבריגע זאכין וואש קאנען אים מטרד מאכין פון דעם דינשט פון דעם בשעפער יתברך ומהם אונ פון דיא צייכינש זיינען הראות אותות יראתו ואימתו על פניו מען זעהט אויף זיין פנים דיא צייכינש פון דיא פארכט פאר השם יתברך אזוא וויא עש שטייט אין (שמות) ובעבור תהיה יראתו על פניכם אונ פון וועגין זיין פארכט זאל זיין אויף אייער פנים והיראה על שני פנים אונ דיא פארכט איז אויף צווייא ערלייא אופנים אחד מהם יראת עונשו איינש פון זייא איז וואש איינער פארכט

מה שיצערהו וידכאהו שאם היה בטוח ממה שיצטער בו לא היה ירא את ה' ועליו אמרו רז"ל ליחוש דילמא אתי למעבד מאהבה ומיראה והוא מקצר ממדרגת יראי אלהים והוא מה שהזהירו ממנו רז"ל אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס וכו' ואמר אחד מן החסידים אני מתבייש מאלהים שאעבדנו בעבור הגמול והעונש ואהיה כעבד הרע אם יירא ויקוה יעשה ואם לאו לא יעשה אבל אעבדנו למה שיאות לו · והשני יראה לכבודו ורוממותו ועוצם גבורתו ואיננה סרה מן האדם ולא נפרדת ממנו כל ימי חייו וזאת העליונה במדרגות יראי אלהים

ועליו אמרו רז"ל ליחוש דלמא כו' במסכת מגילה ס"פ בני העיר על הא דתנינן קללות וברכות נקרין ומתרגמין ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא ליחוש דלמא אתי למעבד כו' פי' רש"י מאהבה של ברכות ומיראה של קללות והאי לבא לשמים קמ"ל דלא חיישינן על כך : ואמר אחד מן החסידים כו' ועיין מ"ש בסוף שער הבטחון

פארכט זיך פאר איין עונש כלומר ער פארכט זיך דרום פאר גאט ווייל ער זעהט ער שטראפט דיא לייט וואש פאלגין אים ניט האט ער מורא ער זאל אים אויך ניט שטראפין ונסיונו אדר ער האט מורא גאט זאל אים עפיש ניט צוא שיקין צוא פרובין אים דער מיט וזהו אונ דער דאזיגער איז היראה בעבור מה שיצערהו וואש ער האט מורא פאר אזאך וואש וועט אים מצער זיין וידכאהו אונ וועט אים שלאגין אדר' צוא שטויסין שאם היה בטוח ממה שיצטער בו ווען ער זאל אבר פאר זיכערט זיין פון דער זאך וואש ער קאן דער פון צער האבין דאש הייסט ער זאל נאר וויסין אז ער וועט אפילו ניט פאלגין גאט וועט ער אים פארט ניט שטראפין לא היה ירא את ה' וואלט ער זיך ניט גיפארכטין פאר גאט ועליו אמרו רז"ל אונ פון אזעלכין האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט ליחוש דילמא אתי למעבד מאהבה ומיראה מען בדארף מורא צוא האבין טאמר וועט ער האלטין מצות פון וועגין ליבשאפט פון דעם שכר אונ פון וועגין פארכט פאר דעם עונש והוא מקצר ממדרגת יראי אלהים אונ דער קירצט פון דיא מעלות פון דיא וואש פארכטין זיך פאר גאט כלומר אונ דער איז ניט אין דער רעכטער מעלה פון דיא וואש פארכטין זיך פאר גאט והוא אונ דאש איז מה שהזהירו ממנו חז"ל וואש אונזערע חכמים ז"ל האבין אונז דער פון מזהיר גיוועזן אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס איר זאלט ניט זיין וויא דיא קנעכט וואש דינען דעם האר פון וועגין צוא נעמין דער פאר שכר ואמר אחד מן החסידים אונ איינר פון דיא חסידים האט גיזאגט אני מתבייש מאלהים איך טוא מיך שעמין פאר גאט שאעבדנו בעבור הגמול והעונש אז איך זאל אים דינען פון וועגין צוא נעמין בייא אים שכר דער פאר אדר פון וועגין איך פארכט מיך פאר עונש ואהיה כעבד הרע אונ איך זאל זיין אזוא וויא א שלעכטער קנעכט אם יירא אז ער פארכט זיך זיין האר זאל אים ניט שטראפין ויקוה אדר ער האפט צוא נעמין שכר פאר דער דינסט יעשה וועט ער טאן דעם ווילין פון זיין האר ואם לאו אונ אז ניט כלומר אונ אז ער האט קיין מורא ניט פאר קיין עונש אז ער וועט אים ניט פאלגין אונ אז ער וועט אים יוא פאלגין וועט ער ניט האבין קיין שכר דער פאר לא יעשה וועט ער ניט טאן אבל אעבדנו למה שיאות לו נייערט איך וועל אים דינען ווייל עש איז רעכט אונ מען גיהער אים צוא דינען והשני אונ דאש אנדערע איז יראה לכבודו וואש איינער פארכט זיך פאר גאט פון וועגין זיין כבוד ורוממותו ועוצם גבורתו אונ זיין הויכקייט אונ זיין שטארקע מאכט ואיננה סרה מן האדם אונ די פארכט ווערט ניט אפ גיטאן פון דעם מענטשין ולא נפרדת ממנו אונ זיא ווערט פון אים ניט אפ גישייד אלע זיינע יארין וואש ער לעבט וזאת העליונה שבמדריגות ירא האלהים אונ דאש איז דיא העכשטע מעלה

אלהים אשר נזכרו בספרים ביראה והוא המביא (ס"א המבוא) אל האהבה הזכה והכוסף המצער ומי שהגיע אל המדרגה הזאת מן היראה לא יאהב ולא יירא זולת הבורא כמו שספר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדברות ואמר לו האינך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה אמר לו אני בוש מאלהים שיראני יראה זולתו ומהם שישתוה בעיניו אם ישבחוהו בני אדם או יגנוהו ברצון הבורא יתברך כשהוא מצוום לעשות הטוב ולהתרחק מן הרע ומהם שיתנדב בנפשו וגופו ובממונו ובניו ברצון האל יתברך כמ"ש (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום ומהם שישוב שם האלהים תמיד על לשונו בשבח והודאה ותהלה כמ"ש ולשוני

הבטחון מענין זה: והכוסף כמצטער פירש הר"נ והכוסף התשוב היא האהבה זכה שהיא מעט בעולם עכ"ל ואפשר לפרש והכוסף ר"ל לומר האהבה הקרובה אל ה׳ כמו והיא מצער וי"מ לשון צער ואל

מעלה פון דיא גאטש פארכטיגע אשר נזכרו בספרים ביראה וואש זייא זיינן גידאכט אין דיא ספרים פאר גאטש פארכטיגע והוא המביא אונ די יראה ברייננט דעם מענטשין צו אקלארע ליבשאפט והכוסף המצער אונ עש ברייננט אים ער זאל אזוא גילוסטין צוא דינען גאט אז ער איז זיך מצער דריבער ווייל ער קאן אים ניט אזו דינען וויא ער וואלט גערין אדער אזוא איז דער פשט והכוסף המצער אונ ברייננט אים צוא אזו איין גילוסטיקייט צו גאט וואש אזוא אגלייכין איז ווייניג דא אויף דער וועלט ומי שהגיע אל המדרגה הזאת מן היראה אונ דר וואש איז גיקומן צו דער דאזיגער מעלה פון גאטש פארכט לא יאהב זולת הבורא דער וועט קיינעם ניט ליב האבין אונ וועט זיך ניט פארכטין פר קיין שום זאך נאר פר דעם בשעפר כמו שספר אחד מן החסידים על אחד מהיראים אזוא וויא איינער פון די חסידים האט דער ציילט פון איינעם פון דיא גאטש פארכטיגע שמצאו ישן באחד המדברות וואש ער האט אים גיפונען שלאפענדיג אין איין מדבר ואמר לו האט דער חסיד צוא אים גיזאגט האינך ירא מן האריה האשטו דען קיין מורא ניט פאר איין לייב שאתה ישן במקום הזה וואש דו שלאפשט אויף דעם דאזיגן ארט כלומר דו גיהערשט דאך בוודאי מורא צו האבין צוא שלאפין אויף אזוא איין ארט וואו עש איז פאר האנדין חיות רעות אמר לו האט דער מענטש גיזאגט צו דעם חסיד אני בוש מהאלהים איך שעם מיך פר גאט שיראני אז ער זאל מיך זעהן יראה זולתו אז איך פארכט מיך פר אימעצין אנדערש אדר יראה זולתו אז איך פארכט מיך אנאנדער פארכט וואש ניט פאר אים ומהם אונ פון דיא סימנים וואש מען קאן ווישין פון איינעם אויב ער האט ליב גאט איז שישתוה בעיניו אז עש איז ביא אים גלייך אם ישבחוהו בני אדם אז מענטשין וועלין אים לויבין או יגנוהו אדער זייא וועלין אים שענדין ברצון הבורא יתברך דענעשט מאל אז ער איז עוסק צוא טאן דעם ווילין פון דעם בשעפער כשהוא מצוום לעשות הטוב דהיינו אז ער גיבט די לייט זייא זאלין טאן גוטש ולהתרחק מן הרע אונ זאל זיך דער ווייטערין פון צוא טאן בייז איז ביא אים גלייך ווען מענטשין וועלין אים לויבין אדער שענדין דער פר ומהם אונ פון דיא סימנים איז שיתנדב בנפשו וגופו וממונו ובניו ער זאל זיך בווילגין אז ער זאל דעריין געבין זיין לעבין אונ זיין גוף אונ זיין געלט אונ זיינע קינדער ברצון האל צוא טאן דעם ווילין פון גאט יתברך אזוא וויא עש שטייט אין (תהלים) כי עליך הרגנו כל היום דען פון דיינט וועגין זייען מיר גיהרגת גיווארין אלע טאג כלומר מיר האבין זיך תמיד מוסר נפש גיוועזן פון דיינט וועגין ומהם שישוב שם האלהים תמיד על לשונו אונ פון דיא סימנים איז אויך ער זאל אלע צייט גאטש נאמען אויף זיין צונג האבין בשבח והודאה מיט לויבין אונ דאנקען אים פאר זיינע טובות וואש ער האט גיטאן ותהלה אונ לויבין אים פאר דיא טובות וואש ער טוט איב

איצונד

(תה' לה) ולשוני תהגה צדקך ואמר (תה' עא) ימלא פי תהלתך ואל יזכור שם הבורא לשוא ולא לשקר ולא בקללה והשבועה לשוא היא מה שמוציא האדם על פיו מן השבועות לבטלה וללא צורך ולא יחייבהו בית דין והשבועה לשקר היא השבועה שמחייבין אותו בה מן הדין בעניניו במשאו ובמתנו עם ב"א והוא חייב להזהר מכל מה שיביאהו להשבע בשם הבורא יתברך לכבודו כמה שכתוב (תה' כד) נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא וגומר ואמר (דברים כח) ליראה את השם הנכבד והנורא הזה וגו' ואמר (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ואמרו חכמינו ז"ל אלו בני אדם

ואל יזכור שם הבורא לשוא כו' וז"ל הגהת י"כ הנה פשוט בכמה מקומות שאין חילוק באיסור הזכרת ש"ש להנם בין בלשון הקודש בין בשום אחד משאר לשונות שבעולם ופשוט ג"כ שאין חילוק בין הזכרת השם המיוחד ובין אחד מכנויים והכוון אחד עולה לכאן ולכאן כו' ותועבת ה' גם שניהם ולכן היראה את ה' והדר לשבחו יפרוש ממיתה כמו שאמרו הז"ל בכל מקום שהזכרת השם מצויה מיתה מצויה ובשבועותינו המכשלה הזאת רבה תחת ידינו כו' אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה כו' כי בוודאי עבירה זו גרועה וחמורה משאר עבירות הוא עובר על גזירת מלכו של עולם ובחטא זה הוא נוגע כביכול בשם כבוד מלכותו עצמו ולכן לא ינקה ה' וגומר ע"ש באריכות גדול דברים יקרים והעתיקו בקנ"ה: והוא חייב להזהר מכל מה כו' ר"ל שלא ירגיל בשבועות אפילו באמת שלא יבא לשבועות שקר כמה שכתוב בהשכון י"ז

איצונד אזוא וויא עס שטייט אין (תהלים) ולשוני תהגה צדקך אונ מיין צונג טוט ריידין פון דיין גירעכטיקייט אונ נאך שטייט אין (תהלים) ימלא פי תהלתך מיין מויל איז דער פילט מיט דיין לויב ואל יזכור שם הבורא לשוא אונ ער זאל ניט דער מאנען אום זיסט דעם נאמען פון דעם בשעפער דאש הייסט. אן אלויב צוא אים טאר מען זיין נאמען ניט דער מאנען ולא לשקר אונ ניט אויף פאלשקייט ולא לקללה אונ ניט אויף איין קללה דאש הייסט ער זאל דעם אנדערין ניט שילטין מיט איין שם והשבועה לשוא אונ אים זיסט שווערין הוא מיינט מען אזוא מה שמוציא אדם על פיו מן השבועות לבטלה וואש אמענטש ציהט אויש זיין מויל זאלכע שבועות וואש זייא זיינען אום זיסט וללא צורך אונ ער בדארף זייא גאר ניט ולא יחייבהו בית דין אונ דאש בית דין האט אים גאר ניט מחייב גיוועזין קיין שבועה הייסט דאש (שבועת שוא) ער שווערט אום זיסט וואש קיינר נייט אים גאר ניט צו דער שבועה והשבועה לשקר הוא אונ פאלש שווערין הייסט השבועה שמחייבין אותו בה מן הדין אזוא אשבועה וואש מען האט אים זיא מחייב גיוועזין מיטן דין במשאו ומתנו עם בני אדם פון ווענין זיין משא ומתן וואש ער האט גיהאט מיט לייט האבין זייא אים גלאדין צום בית דין האבין זייא אים מחייב גיוועזין אשבועה אונ ער שווערט פאלש דאש הייסט שבועת שקר והוא חייב להזהר אונ ער בדארף גיווארינט זיין מכל מה שיביאהו פון אלע זאכין וואש קאן אים ברייניגין דער צו להשבע בשם הבורא ער זאל מוזין שווערין מיט דעם נאמן פון דעם בשעפער יתברך כלומר ער זאל זיך היטן פון אלעמין וואש קאן נאר קומן דער צו ער זאל מוזין שווערין בייא גאטש נאמין אפילו אויף אמת וואיום אז ער וועט זיך גיוואונן צוא שווערין אויף אמת וועט עש אים ברייניגין אז ער זאל שווערין פאלש אונ דאש זאל ער טאן לכבודו פון גאטש כבוד ווענין אזו וויא עש שטייט אין (תהלים) נקי כפים דער וואש האט ריינע הענט כלומר וואש ער האט בייא קיינם ניט גינבעט אדר גיגזלת ובר לבב אונ דער וואש האט אלויטר הארץ אשר לא נשא לשוא נפשי דער וואש שווערט ניט אום זיסט אונ אין (דברים כ"ח) שטייט ליראה את השם הנכבד והנורא צו פארכטין זיך פאר דעם גיעהרליכטין אונ פארכטיגען נאמן אונ אין (מלאכי) שטייט וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה אונ צוא אייך וואש איר פארכט זיך פאר מיין נאמן וועט שיינען דיא זון פון גירעכטיקייט ואמר חכמינו ז"ל האבין אונזרע חכמים דרויף גיזאגט אלו בני אדם שיראים

אדם שיראים להוציא שם שמים לבטלה והקללה הם הקללות והגדופים והחרפות שמזכירים בהם שם שמים לבטלה והוא גנאי גדול למאמין וכבר התירו עמי הארץ לעצמם זה עד שהגיעו בו אל תכלית הגנות והם מכונים בזה להפליא ולהפליג בגדופיהם ולהגדיל ולפאר הרפותם והם דומים בזה למה שאמר החכם (משלי י) כשחוק לכסיל עשות זמה ומהם שיתנה בכל מה שעתיד לעשותו ולאמרו ברצון הבורא בעת שהוא יועד בו זולתו אפילו אם יהיה לזמן קרוב עד מאד וזה בעבור שני דברים האחד מיראת מהירות המות אליו והשני מפני שאינו יודע אם קדם בגזרת האל לעשותו ומהם שיאשר ויורה לעבודת האלהים בין ברכה בין בקשה כפי הצריך לזמן ולמקום ולכיתות

י"ז ע"ב הר"נ: בעת שהוא יועד בו זולתו כשהוא מבטיח. לזולתו איזה דבר יאמר אם ירצה השם וסימנך עלת ה' כי"א תקום: ומהם שיאשר ויורה את האדם לעולם הבא בין ברכה בל' רכה ובין בלשון קשה

שיראים להוציא שם שמים לבטלה דר פסוק מיינט זעלכע לייט וואש פארכטין זיך אויש צו ריידן אום זיסט דעם נאמען פון דעם בשעפר והקללה אונ דאש פלוכין מיט נאמש נאמען הם הקללות והגדופים איז דאש פלוכן אונ שעלטין והחרפות אונ לעסטרן שמזכירים בהם שם שמים לבטלה וואש מען דער מאנט ביא זייא גאטש נאמען אום זיסט והוא גנאי גדול למאמין אונ דאש איז אגרוישע שאנד צו איין פרומען מאן וכבר התירו עמי הארץ לעצמם זה אונ דער פראסטער עולם האבין דאש מותר גימאכט צו זיך זעלבשט עד שהגיעו בו אל תכלית הגנות ביז זייא זיינען דרינען גיקומען צו זייער פיל שענדליכקייט והם מכוונין בזה אונ וואש זייא שילטין אייניש דאש אנדרע מיט גאטש נאמען זיינען זיי זיך מכוין דער מיט להפליא ולהפליג בגדופיהם צו מאכין וואונדערליך אונ גרויש זייערע לעסטערונג כלומר זיי טראכטין זיך אז זייא וועלין פלוכין מיט גאטש נאמען וועט די קללה גרעסער זיין ולהגדיל ולפאר חרפותם אונ דר מיט גרויש מאכין אונ צוא בשיידן זייער שענדליכקייט והם דומים בזה אונ זייא זיינן גלייך דר מיט למה שאמר החכם צו דעם וואש דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) כשחוק לכסיל עשות זמה בייא דעם נאר איז וויא איין גישפאט צוא טאן שענדליכע זאכין ומהם אונ פון דיא סימנים איז וואש מען קאן ווישין פון איינעם אויב ער האט ליבשאפט פון גאט שיתנה בכל מה שעתיד לעשותו ולאמרו אז אלץ וואש ער האט בדיעה צוא טאן נעמט ער אתנאי אויש אונ זאגט איך וועל עש טאן ברצון הבורא אז דער ווילין פון דעם בשעפער וועט זיין דער בייא דאש הייסט אזוא וויא מיר זאגין (אם ירצה השם) אז גאט וועט וועלין בעת שהוא יועד בו זולתו אין דער צייט אז ער זאגט עפים אזאך צוא טאן דעם אנדערין אפילו אם יהיה לזמן קרוב עד מאוד האטשע ער וויל דיא זאך טאן גאר באלד אין אקליינער צייט כלומר האטשע ער וועט די זאך טאן דעם אייגנעם טאג אדער דעם אנדערן טאג זאגט ער פארט איך וועל עש טאן (אם ירצה השם) אז גאט וועט וועלין איז דאש אסימן אז ער האט ליב גאט וזה בעבור שני דברים אונ דאש טוט ער פון צווייא טעמים וועגן האחד איין טעם איז מיראת מהירות הכות אליו וויל ער פארכט זיך טאמער קומט אויף אים באלד דר טויט וועט ער שוין ניט קאנען טאן דיא זאך דרום זאגט ער (אם ירצה השם) והשני אונ דאש אנדערע איז מפני שאינו יודע וויל ער ווייסט ניט אם קדם בגזירת האל לעשותו אויב גאט האט עש פריער גוזר גיוועזן אז ער זאל די זאך טאן כלומר וויל ער ווייסט ניט אויב גאט ב"ה וויל ער זאל טאן די זאך דרום זאגט ער (אם ירצה השם) ומהם אונ פון די סימנים איז שיאשר אז ער מאכט אנדרע טרעמין ויורה אונ טוט זיי ווייזן לעבודת האלהים צו גאטש דינסט בין ברכה בין בקשה סייא מיט ווייכע רייד אונ סייא מיט הארטע רייד כפי הצריך לזמן ולמקום

ולכיתות בני אדם ולמעלותם מהשרים ועד אנשי השוק כמ"ש החכם (מש א) ישמע חכם ויוסף לקח וגו׳ לתת לפתאים ערמה וגו׳ וראוי לך אחי לדעת כי זכיות המאמין אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתקון נפשו לאלהים ית׳ ואילו היה קרוב למלאכים במדותם הטובות ומנהגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו אינם כזכיות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומישר הרשעים אל עבודת הבורא שזכיותיו נכפלות בעבור זכיותם בכל הימים ובכל הזמנים והמשל בזה משני סוחרים הגיעו אל מדינה הרויח אחד מהם בסחורה אחת שהיתה בידו עשרת כפלי הקרן והיה הכל מאה

למקום וועדליג דיא צייט אונ דאש ארט ברייגגט מיט ווארום אפט איז פר האנדין אזו אצייט אדר אזו איין ארט וואש מען בדארף זיי גאנץ שטארק שטראפין אונ אזו אצייט אונ איין ארט וואש מען בדארף וויינינער שטראפין ולכיתות בני אדם אונ נאך די מענטשן נאך למשל צו איין קרעמער מוז מען צום מיינסטין מזהיר זיין אויף פאלשע וואג אונ פאלשע מאס אונ צוא אקצב אויף מריבות אונ צוא אזוא אמענטש וואש ער גייט ליידיג אויף דברים בטלים אונ לשון הרע למעלותם אונ נאך זייער מעלה נאך צו איין איש השוב בדארף ער איידעלער שטראפין איידר אפראסטין מענטשין אונ דאש טוט ער מהשרים ועד אנשי השוק פון די שרים ביז די מארק מענטשן כלומר פון גרויש ביז קליין דעם גרוישן השוב חנפת ער ניט אונ אויף דעם מארק מענטש זאגט ער ניט איך שעם מיך גאר מיט אים צו ריידן אזו וויא דער חכם שלמה המלך האט גיזאגט אין (משלי) ישמע חכם ויוסף לקח דר חכם זאל הערין אונ זאל נאך מערן צו לערנן לתת לפתאים ערמה אונ צוא געבין צו די נארין קלוגשאפט זאגט דער מחבר וראוי לך אחי לדעת אונ דו בדארפשט וויסין מיין ברודער כי זכיות המאמין אז דיא זכיות פון דעם פרומען אפילו אם יהיה מגיע האמשע ער זאל אזו פרום זיין אז ער זאל גרייכין אל תכלית הרחוקה צום ווייטסטין עק בתקון נפשו לאלהים יתברך אין דעם פר ריכטונג פון זיין נשמה צו גאט כלומר ווען ער זאל גרייכין מיט זיין פרומקייט צו דר ווייטערסטער מעלה למשל פון אלע מעלות קומט מען צו דר מעלה פון ליב צוא האבן גאט איז דאש ליבשאפט צו גאט דיא ווייטערסטע מעלה וויל דאש איז זייער ווייט פון דעם מענטשין ווען ער זאל שוין אפילו קומען צו דער מעלה אונ זאל זיין נשמה וואול קלאר מאכן צו גאט יתברך ואילו היה קרוב למלאכים אונ ווען ער זאל שוין שיר גלייך זיין צו די מלאכים במדותם הטובות מיט זייערע גוטע מדות ומנהגיהם המשובחים אונ זייערע גלויבטע מנהגים והשתדלותם בעבודת הבורא אונ מיט זייער פלייסין אין די דינסט פון דעם בשעפר ואהבתם הזכה בו אונ זייערע ריינע ליבשאפט וואש זיי האבין צוא אים פון דעסט וועגן אינם זיינען די זכיות אונ גוטש וואש ער האט גיטאן פארט ניט גלייך כזכיות מי שמורה בני אדם אזו וויא די זכיות פון דעם וואש לערינט אונ ווייזט די לייט אל הדרך הטובה צום גוטין וועג ומישר הרשעים אל עבודת הבורא אונ פירט די רשעים צו דער דינסט פון דעם בשעפר שזכיותיו נכפלות בעבור זכיותם ווארום זיינע זכיות ווערין אין אלע טעג אונ אלע צייט גיטאפילט פון וועגן זייערע זכיות כלומר וויל ער האט זיי דער צו גיבראכט זיי זאלין דינען גאט דרום טאפילט מען אים זיינע זכיות והמשל בזה אונ דאש גלייכעניש איז דריינען משני סוחרים הגיעו אל מדינה אזו וויא צווייא סוחרים וואש זיינען גיקומען אין אמדינה אריין הרויח אחד מהם האט איינר פון זיי גיוואונן מסחורה אחת שהיתה בידו מיט איין סחורה וואש ער האט מיט זיך גיבראכט האט ער דרינן גיוואונן עשרת כפלי הקרן צעהן מאל אזו פיל אז דאש קרן האט אן גיטראפן והיה הכל מאה זוז אונ דאש קרן מיט די רווחים האט מיט אלימען אן גיטראפן הונדערט

מאה זוז והרויח השני כפל אחת בלבד והיו לו סחורות רבות והגיעו לידו עשרת אלפי זוזים והיה ריוח הסוחר הראשון עם רוב כפלי הריוח תשעים זוז ועשרה חלקים מאחד עשר חלק בזוז והיה ריוח הסוחר השני חמשה אלפים זוזים עם מעוט כפל הריוח וכן אחי מי שאין מתקן אלא נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכיות כל מי שמתקן לאלהים כמ"ש רז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ואמרו משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים לג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל ואמר (משלי כד) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב ואמר (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו וגו' ואמר

קמה : והיה ריוח הסוחר האחד תשעים זוז ועשרה חלקים כו' רלה לומר שהקרן שלו היה תשעה זוז ועוד חלק אחד מן אחד עשר בזוז וכאשר הריוח עשר כפלי הקרן היה לו בין הכל מאה זוז · וכן אחי מי שמתקן כו' עיין לעיל בשער הכניעה בפי' חלק השני שכתב שאין אדם ראוי לגמול הטוב"ב ע"י מעשיו אם לא שהוא מזכה את הרבים לעבודת ה' או בתורת חסד ונדבה ע"ש באורך הטעם : ואמר תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמלא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא ופי' רש"י על אהרן הכהן ועל פנחס ואלעזר נאמרה הפרשה שהיו מזכים את הרבים וכן אחי כו' ואמרו בגמרא דסנהדרין דף כ"ז ע"ב וכשלו איש באחיו בעון אחיו מלמד שכולם ערבים זה בזה ומוקי להא התם שהיה בידם למחות ולא מיחו ע"ש ועיין בזוהר פ' תרומה דף קכ"ה ע"ב מגודל זכות המזכה את הרבים וז"ל בקיצור אך חזי כל מאן דאחיד בידא דחייבא ותב לגביה למשבק ארחא בישא איהו אסתלק בתלת סילוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרא גרים לאכפיא ס"א וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה דלעילא

הונדערט גילדין והרויח השני כפל אחת בלבד אונ דער אנדערר האט נאר גוואונען איין מאל אזו פיל וויא פיל דאש קרן האט אן גיטראפין והיו לו סחורות רבות אונ ער האט אבער גיהאט פיל סחורות והגיעו לידו עשרת אלפים זוזים האט ער גיקריגין צעהען טויזינט גילדין והיה ריוח הסוחר הראשון עם רוב כפל הריוח נמצא דר רוח פון דעם ערשטין סוחר מיט אלע זיינע פיל טאפיל רוחים וואש ער האט גיהאט עש אז גיטראפין תשעים זוז ניינציג גילדין ועשרה חלקים אינ צעהן חלקים מאחד עשר חלק בזוז פון עלף חלקים פון איין גילדין ווארום ער האט גיהאט קרן ניין גילדין מיט איין עלפט חלק גילדין היינט אז ער האט נאך צעהן מאל אזו פיל גיוואונען האט ער גיוואונן ניינציג גילדין אונ צעהן חלקים גילדין איז גיווארין מיט אלעמין הונדערט גילדין והיה ריוח הסוחר השני אונ דער רוח פון דעם אנדערין סוחר איז גיוועזן חמשה אלפים זוזים פינף טויזינט גילדין עם מיעוט כפל הריוח חאטשי ער האט ווייניג טאפל פאר דינט כלומר חאטשי ער האט נאר איין מאל טאפיל פאר דינט וכן אחי אונ אזו אויך איז מיין ברודר מי שאין מתקן אלא נפשו בלבד דער וואש איז מער ניט מתקן נאר זיך אליין איז זייער גוט אונ לערינט ניט צוא אנדערע דעם גוטן וועג תהיה זכותו מעוטה טוט זיין זכות ווייניג זיין ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות אבר דער וואש ער איז מתקן זיך זעלבישט אונ אנדערע פיל מענטשין דאש הייסט ער איז אליין פרום אונ לערינט אנדערע אויך דעם גוטן וועג תכפל זכותו ווערט זיין זכות פאר טאפלט כפי זכיות כל מי שמתקן לאלהים נאך דעם גוטש נאך וואש אנדערע האבין דורך אים גאטש ווענין אזו וויא אונזערע חכמים ז"ל האבין גיזאגט כל המזכה את הרבים איטליכער וואש מאכט אז אנדערע לייט זאלין גוטש טאן אין חטא בא על ידו דעם קומט קיין עבירה ניט צוא האנדין ואמרו משה זכה וזכה את הרבים אונ זייא האבין נאך גיזאגט משה איז פרום גיוועזן אונ האט נאך פיל לייט פרום גימאכט זכות הרבים תלוי בו איז דער זכות פון דיא לייט אין אים אן גיהאנגען שנאמר ווארום עש שטייט אין פסוק צדקת ה' עשה ער האט גיטאן דיא גירעכטיקייט פון גאט ומשפטיו עם ישראל אונ זיין גריכט האט ער גילערינט מיט דיא ישראל אין (משלי) שטייט ולמוכיחים ינעם אונ צוא דיא וואש שטראפין לייט זייא זאלין ניין אין דעם גוטן וועג וועט ער געבין זיסקייט ועליהם תבא ברכת טוב אונ אויף זייא

ואמר (דניאל יב) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד ועל כן צוה הבורא להוכיח את המקצרים כמ"ש (ויקרא יט) הוכח תוכיח את עמיתך ואמרו ז"ל עד היכן היא תוכחה רב אמר עד קללה ושמואל אמר עד הכאה ונאמר (משלי כח) מוכיח אדם אחרי חן ימצא ומהם שמחתו וגילתו בזכיותיו מפני שהוא שש בהם לא לגאוה ותפארת · ואבלו ויגונו על חטאיו לתשובה מהם וחרטה עליהם כמ"ש דוד (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך ומהם שיתנפל בלילה ויתענה בו אם יהיה יכול לסבול זה כי תפלת הלילה יותר היא זכה מתפלת היום לכמה פנים מהם כי האדם בלילה יותר פנוי ממה שהוא ביום ומהם שתאות הגוף מהמאכל והמשתה יותר נחים בלילה ממה שהם נחים ביום ומהם הפסק החברה בינו ובין בני אדם

כאוהב

דלעילא ותתא ועל האי גב נמי כתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום וזכי למהוי בנין לבנוי וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי כל מארי דינין לא יכלין למידן ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי עאל בתליסר תרעי ולית מאן דימחי בידיה וע"ד כתיב גבור בארץ יהיה זרעו וגומר כל הפרשה עכ"ל ע"ש באורך : ומהם שמחתו וגילתו בזכיותיו כו' מפני שמתקרב אל ה' : ואבלו ויגונו על חטאיו הוא ע"ד שכתב פ"ד מספר הט' הפירוש לאלתו בפניו ואבלו בלבו ע"ש : על לא שמרו העינים תורתך · התוכחה תמצא בספר

ווערט קומען גוטע ברכות אונ אין (דניאל) שטייט ומצדיקי הרבים אונ אין דיא וואש מאכין גירעכט פיל לייט דיא וועלין לייכטין ככוכבים לעולם ועד אזוא וויא דיא שטערין אימער אונ אייביג ועל כן צוה הבורא להוכיח את המקצרים אונ דרום האט דער בשעפער גיטאן אזוא מען זאל שטראפין צוא דיא וואש קירצין אין זיין דינשט כלומר וואש זייא דינען אים ניט רעכט אזוא וויא עש שטייט אין (ויקרא) הוכח תוכיח את עמיתך דוא זאלשט שטראפין דיין גיזעלין ואמרו האבין אונזערע חכמים ז"ל גיזאגט עד היכן תוכחה ביז וואנען איז מען אלץ חייב איינעם צוא שטראפין רב אמר עד קללה רב האט גיזאגט ביז יענער פלוכט אים דער פאר וואש ער שטראפט אים דערזיכאלט איז ער פטור אים צוא שטראפין ושמואל אמר אונ שמואל האט גיזאגט עד הכאה ביז יענער שלאגט אים פאר דעם וואש ער שטראפט אים אונ אין (משלי) שטייט מוכיח אדם דער וואש ער שטראפט איינעם אחרי חן ימצא דער ווערט דער נאך ליבשאפט בייא אים גיפינין ומהם אונ אויך זיינען פון דיא סימנים וואש מען קאן ווישין אין איינעם אויב ער האט ליבשאפט צוא גאט שמחתו וגילותו בזכיותיו אז ער פרייאט זיך מיט זיינע זכיות אונ גוטש וואש ער טוט מפני שהוא שש בהם ווייל ער פרייאט זיך מיט זייא לא לגאוה ותפארת ניט פון גייוה ועגין אונ צוא בריטען זיך נאר ער פרייאט זיך דרום ווייל ער איז גינעהענט גיווארין צוא גאט דורך דיא גוטע מעשים ואבלו ויגונו על חטאיו לתשובה מהם אונ איז טרויעריג אונ בזארגט איבער זיינע זינד וואש ער וואלט גערין תשובה דרויף גיטאן וחרטה עליהם אונ האט חרטה אויף דעם וואש ער האט זייא גיטאן אזוא וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט פלגי מים ירדו עיני בעך וויים וואשער טוען נידערין מיינע אויגין וכו' ומהם אונ פון דיא סימנים איז שיתנפל בלילה אז ער ווערט תפלה טאן בייא נאכט ויתענה ביום אונ ווערט פאסטין בייא טאג אם יהיה יכול לסבול אויב ער ווערט עש קאנן אויש שטיין כי תפלת הלילה יותר היא זכה מתפלת היום ווארום דיא תפלה פון בייא נאכט איז בעשער אונ קלערער פון דיא תפלה פון בייא טאג לכמה פנים פון פיל טעמים וועגין מהם פון דיא טעמים זיינן כי האדם בלילה יותר פנוי ממה שהוא ביום ווארום אמענטש האט בייא נאכט מער צייט אז בייא טאג ומהם אונ פון די טעמים זיינען שתאוות הגוף מהמאכל והמשתה ווייל דיא גילושטיקייט פון דעם גוף פון עשין אונ טרינקען יותר נחים בלילה דיא רוען בייא נאכט מער ממה שהם נחים ביום פון דעם וואש זייא רוען בייא טאג ומהם אונ פון דיא טעמים זייען אויך הפסק חברה בינו ובין בני אדם ווארום דיא חברותה וואש ער האט מיט דיא מענטשין קאנען אים בייא טאג מפסיק זיין פון זיין תפלה

כאוהב

כאוהב יבקרהו והבר ידבר עמו ובעל חוב יתבעהו במה שיש לו עליו ומהם נות הושיו מרוב מוחשיו בלילה מפני שאינו רואה מה שיטרידהו ולא שומע מה שיפסיק עליו ומהם המלטו מן ההניפה ורחקו ממנה מפני מעוט היושבים עמו בלילה ואפשר שלא יוכל להתבודד ביום ומהם שיתיהד בזכר האלהים ויתבודד בו בעת התיחד כל אוהב באוהבו והתבודד כל חושק עם השוקו כמ"ש (ישעיה כו) נפשי אויתיך בלילה וגו' ואמר (שיר השירים ג) על משכבי בלילות וכבר נזכר יתרון תפלת הלילה בספרי הקדש הרבה מהם מה שאמר דוד ע"ה (תהלים קיט) זכרתי בלילה שמך ה' (שם) הצות לילה אקום להודות לך (שם) קדמתי בנשף ואשועה (שם) קדמו עיני אשמורות (שם פח) יום צעקתי בלילה והרבה כזה

כאוהב יבקרהו דאש אפט זיינער אגוטער פריינד קומט צוא אים זעהען וואש ער טוט וחבר ידבר עמו אדער זיין הבר וועט קומען עפיש מיט אים ריידין ובעל ח"ב יתבעהו במה שיש לו עליו אדער זיין בעל ח"ב וועט אים מאנען וואש ער איז אים שולדיג אבער בייא נאכט איז אים קיינער ניט מפסיק פון זיין תפלה ומהם נוח חושיו מרוב מוחשיו בלילה אונ אויך בייא נאכט רוען זיינע חושים פון זיינע פיל זארג מפני שאינו רואה מה שיטרידהו ווייל ער זעהעט ניט פאר זיך זעלכעש עש זאל אים טרוד מאכין ולא שומע מה שיפסיק עליו אונ ער הערט נים קיין שום זאך וואש עש קאן אים פון זיין תפלה מפסיק זיין אבער בייא טאג דאש הערט ער אז אויף דעם ארט איז דא איין פאר דינשט אדער ער זעהעט וויא יענער פאר דינט אדער עש פאלט אויף אים דאגות פרנסה קאן דאש אים אלץ מפסיק מאכין פון זיין תפלה ומהם המלטו מן החניפה אויך אז ער טוט תפלה בייא נאכט ווערט ער אנטרונען פון חניפה ורחקו ממנה אונ ווערט דר ווייטרט פון איר כלומר ער טוט דיא תפלה בוודאי נים פון לייטין וועגין מפני מיעוט היושבים עמו בלילה ווייל בייא נאכט זיצין ווייניג לייט בייא אים נאר לאז ער בייא טאג אויך תפלה טאן אויף אזוא איין ארט וואו קיין לייט זיינען נים פאר האנדין ענטפערט דער מחבר דרויף ואפשר שלא יוכל להתבודד ביום אונ עש קאן אבר זיין אז בייא טאג זאל ער נים קאנען אליין זיין בשעת אז ער טוט תפלה ומהם שיתיחד אונ אויך וועט ער זיך פאר איינינגען בזכר האלהים אין דעם דער מאנונג פון גאט ויתבודד בו אונ וועט נים גידיינקען אין קיינעם נאר אין אים אליין בעת התיחד כל אוהב באהבו אין דער צייט אז איטליכער פריינד פאר איינינגט זיך מיט דעם וואש ער האט ליב והתבודד כל חושק עם חשוקו אונ איטליכער פאר איינינגט זיך מיט דעם וואש ער גילוסט דר צו כלומר ווייל בייא נאכט איז דיא צייט וואש איטליכער פאר איינינגט זיך מיט זיין פריינד אונ מיט דעם וואש ער גילושט דרום זאל ער זיך פאר איינינגין דערמאלט מיט דעם דער מאנונג פון גאט צוא ווייזין אז ער גילושט נאר צוא גאט א נ נאר אים האט ער ליב אזוא וויא עש שטייט אין (ישעיה) נפשי אויתיך בלילה מיין זייל גילושט צוא דיר בייא נאכט אונ אין (שיר השירים) שטייט על משכבי בלילות אויף מיין גילעגער בייא נאכט האב איך בגערט צוא גאט וואש מיין לייב האט אים ליב וכבר נזכר יתרון תפלת הלילה אונ דיא מעלה וואש דיא תפלה האט וואש מען טוט בייא נאכט דאש איז שוין גיראכט בספרי הקדש הרבה אין דיא היילינגע ספרים פיל מאל מהם פון זייא איז וואש דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אין (תהלים) זכרתי בלילה שמך ה' איך האב בייא נאכט גידאכט אין דיין נאמען דוא גאט אונ ווייטער שטייט חצות לילה אקום להודות לך האלבע נאכט וועל איך אויף שטיין צוא לויבין דיך ווייטער שטייט קדמתי בנשף ואשועה איך האב מיך גיפעדערט אין אבינט אונ האב גיבעטין צוא גאט אונ ווייטער שטייט קדמו עיני אשמורות מיינע אויגין האבין זיך גיפעדרט אויף צוא שטיין צוויא אשמורת פאר טאג והרבה כזה אונ פיל פסוקים איז פאר האנדין

זעלכע

בספר שבט מוסר ס"ז: ועיקר הדבר בזוך נפשך ר"ל לומר עיקר הכל שיהיה כוונתך בה

בזה ונאמר (איכה ג) קומי רוני בלילה וכבר חברתי דברים נמרצים יש בהם תוכחת והכלם לנפש ותחרץ בעבורה ותתעורר לתפלה בלילה והם בלשון עברית וקראתיה תוכחה ואח"כ סמכתי להם דברים צחים בלשון העברית בשבח והודאה לאל ובקשת מחילה ותחנונים דברים רכים מעירים לב המתפלל ומעוררים את טבעו וקראתיה בקשה וכתבתים בסוף הספר הזה למי שרוצה להתפלל בהם לילה או יום ומי שקבל על עצמו זה הענין ינהג בתוכחה שיתפלל אותה בישיבה אחר שיקדים מה שיזדמן מן הזמירות הידועות או זולתם לפניה ואחר כך יתפלל הבקשה בעמידה והשתחויה עד סופה ויכרע ויאמר מה שירצה מן התחנונים ויאמר סמוך לזה אשרי תמימי דרך ושיר המעלות עד סופם ואם יבחר בזולתם מן הדברים וזולת הסדר הזה הרשות בידו אך זכרתי לך הטוב שבמנהגים בה ועיקר הדבר אחי בזוך נפשך בעת שתתפלל אותה וכוונת

זעלכע גלייכין זאגט דער מחבר וכבר חברתי דברים נמרצים אונ איך האב שון לאנג אויף גישריבין שטארקע שטראף רייד יש בהם תוכחת והכלם לנפש וואש אין זייא איז פאר האנדין שטראף רייד אונ פאר שעמונג צוא דער נשמה כלומר דער וואש וועט זאגין דיא תוכחה וועט דורך איר גישטראפט אונ פאר שעמט ווערין ותחרץ בעבורה אונ פון ווענין דעם וועט זיך פלייסין דאש נפש ותתעורר אונ וועט זיך דער וועקין לתפלה בלילה צוא תפלה מאן בייא נאכט והם בלשון עברית אונ איך האב זייא גישטעלט אויף לשון עברי וקראתיה תוכחה אונ האב זייא גירופין תוכחה כלומר איטליכער ספר האט דאך איין נאמען וויא מען רופט אים אזוא וויא דעם ספר רופט מען חובות הלבבות דרום זאגט דער מחבר אונ דיא שטראף רייד וואש איך האב גישריבין האב איך אן גירופין דער פון דעם נאמען תוכחה ואח"כ סמכתי להם אונ דער נאך האב איך דער בייא גישטעלט דברים צחים בלשון העברית אויף לשון עברי לויטערע אונ קלארע רייד בשבח והודאה לאל וואש דארט שטייט פון לויבין אונ דאנקען צוא גאט ובקשת מחילה אונ וויא מען זאל בעטין אים ער זאל דיא זינד מוחל זיין ותחנונים אונ נאך גיבעט דברים רכים ווייכע רייד מעירים לב המתפלל וואש דער וועקין דאש הארץ פון דעם וואש ער טוט תפלה ומעוררים את טבעו אונ זייא דער וועקין זיין טבע וקראתיה אונ דאש האב איך אן גירופין בקשה ומי שקבל על עצמו זה הענין אונ דער וואש נעמט דיא זאך אויף זיך פון בייא נאכט תפלה צוא טאן אונ צוא זאגין די תוכחה אונ דיא בקשה ינהג זאל ער זיך אזוא נוהג זיין בתוכחה שיתפלל אותה בישיבה אז ער זאל דיא תוכחה מתפלל זיין זיצינדיג אחר שיקדים בנפשו מה שיזדמן מן הזמירות הידועות אז ער וועט פאר דעם זאגין דיא זמירות וואש איטליכער ווייש או זולתם אדער אנדערע שבחים לפניה זאל ער דאש זאגין פאר דער תוכחה אונ דער נאך זאל ער זאגין דיא תוכחה ואחר כך יתפלל הבקשה בעמידה אונ דער נאך זאל ער מתפלל זיין דיא בקשה שטייענדיג והשתחויה אונ בוקענדיג עד סופה ביז צום סוף דאש הייסט ביז ער וועט זיא אויש זאגין אין גאנצין ויכרע ויאמר מה שירצה מן התחנונים אונ זאל זיך בוקין אונ זאל זאגין וואש פאר גיבעט ער וויל ויאמר סמוך לזה אונ תיכף דר נאך זאל ער זאגין דאש קאפיטל אשרי תמימי דרך אונ דיא שיר המעלות ביז אין סוף פון אלע שיר המעלות ואם יבחר בזולתם מן הדברים אונ ווען ער וועט זיך אויש דער וויילין צוא זאגין אנדערע זאכין וזולת הסדר הזה אונ אנדערש פון דעם סדר הרשות בידו מעג ער עש טאן אך זכרתי לך הטוב שבמנהגים בה נאר איך האב דיר דא דעם בעסטין מנהג גידאכט ועיקר הדבר אחי אונ מיין ברודער דער עיקר פון דער זאך איז בזוך נפשך בעת שתתפלל אותה אין דער צייט אז דוא

טוסט

וכוונת לבך בה ושתסדרנה לאט (ס״א במתון) עם הסמוך לה ואל יקדים לשונך את לבך כי המעט ממנה עם המצא לבך בו טוב ממהירת תנועות לשונך ברב ממנה כשיהיה ריק ממנה ואמר אחד מן החסידים אל תשבחו שבת ריקם ריק ממצוא הלב בו אבל יהיה בהמצא הלב כמ״ש דוד ע״ה (תהלים קי״ט) בכל לבי דרשתיך וגו׳ ואמר (שם) חליתי פניך בכל לב ואמר (שם פד) לבי ובשרי ירננו אל אל חי ומהם השמחה והששון באלהים יתעלה ובידיעתו והכוסף לרצונו והגילה בתורתו וההמולה על יראיו כמ״ש (שם קט) חבר אני לכל אשר יראוך ואמר (שם מ) ישישו וישמחו בך כל מבקשיך ואמר (שם קט) בדרך עדותיך ששתי ואמר (שם) נהלתי עדותיך ואמר (חבקוק ג) ואני בה׳ אעלוזה אגילה באלהי ישעי :

גם זך ונקי כמה כו׳: אל תשבחו שבת ריקם היינו ריק שלא נמצא הלב בו: ומהם מאותות האהבה באלהים השמחה כמ״ש כ״ס עדות הר״י על עצמו ע״ש:

אבל

פרק ז **אבל** מנהגי אוהבי ה׳ יתברך רבים מספר אך אזכיר מהם מה שיזדמן לי והוא

אותה אין דער צייט אז דוא טושט דיא תפלה זאל דאש זיין מיט אייניגע מחשבה וכוונת לבך בה אונ זאלשט דיין הארץ מכוין זיין אין איר מיינט מע׳ אין דער תפלה ושתסדרנה לאט עם הסמוך לה אונ זאלשט פאוולע זיא מסדר זיין מיט דער תפלה וואש דער נאך קומט פלומר דו זאלשט זיא זאגין מלה במלה אונ זיא זאל זיך שיקין צו דער אנדרער תפלה וואש קומט דער נאך ואל יקדים בה לשונך את לבך אונ דיין צונג זאל ניט פריער ריידן זיא איי דוא בדיינקשט מיט דיין הארץ וואש דוא ווילשט ריידן כי המעט ממנו עם המצא לבך בו ווארום ווייניג דער פון אז דאש הארץ איז דער בייא טוב ממהירות תנועות לשונך ברב ממנה איז דאש בעסר אז פיל דער פון אונ גישווינד צו ריידן זיא כשיהיה לבך ריק ממנה אז דיין הארץ וועט זיין ליידג דער פון פלומר ווארום ווייניג תפלה צו טאן אז דאש הארץ איז דער בייא איז בעסר פון פיל תפלה צו טאן אז דאש הארץ איז ניט דער בייא ואמר אחד מן החסידים אונ איינר פון דיא חסידים האט גיזאגט אל תשבחו שבח ריקם איר זאלט ניט לובין קיין לעהרי לוב ריק ממצוא הלב בו וואש די לוב איז דרום לעהר וואש דאש הארץ ווערט ניט גפונן דער בייא פלומר איר זאלט ניט לויבין אזו אלוב וואש דאש הארץ איז ניט דער בייא אבל יהיה בהמצא הלב נאר דאש הארץ זאל גפונען ווערין בייא די לוב אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט בכל לבי דרשתיך מיט מיין גאנצין הארץ האב איך דיך גפארשט אונ ווייטר שטייט חליתי פניך בכל לב איך האב דיך גבעטן מיט דעם גאנצן הארץ אונ פריער שטייט לבי ובשרי ירננו אל אל חי מיין הארץ אונ מיין לייב זינגן צו דעם לעבדיגען גאט ומהם אונ פון דיא סימנים איז וואש מען קאן וויסן אין איינם אוב ער האט ליבשאפט צו גאט השמחה והששון באלהים יתעלה אז ער פרייעט זיך מיט גאט יתעלה ובידיעתו אונ מיט זיין וויסן שאפט והכוסף לרצונו אונ גלוסט צו זיין ווילן והגילה בתורתו אונ פרייעט זיך מיט זיין תורה והחמדה על יראיו אונ דער בארימט זיך איבר גאטש פארכטרש אזו וויא דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט חבר אני לכל אשר יראוך איך בין איין גזעלין צוא אלע וואש פארכטין זיך פאר דיר אונ נאך שטייט דארט ישישו וישמחו בך כל מבקשיך זייא וועלין זיך מיט דיר פרייען אלע דיא וואש זוכן דיך אונ ווייטר שטייט בדרך עדותיך ששתי אין דעם וועג פון דיין תורה האב איך מיך גיפרייט אונ חבקוק האט גיזאגט (ואני בה׳ אעלוזה) אונ איך טוא מיך פרייען. אין גאט אגילה באלהי ישעי איך טוא מיך פרייען מיט גאט מיין העלפר :

אבל מנהגי אוהבי ה׳ יתברך אבר דיא מנהגים וואש דיא גאטש ליב האביר בדארפן זיך נוהג זיין

אבל והוא שהאנשים ידעו אלהיהם שהוא ראש לכל הידיעות דע את אלהי אביך · והכירו חפצו בהם מה חפץ השם יתברך בהם ולמה הוציאם לעוה"ז : והנהגתו אותם ואיך הוא מתנהג עמהם בחסדו מעודם עד היום הזה : וכי הוא כו' · ומשלו ואסרו בכל מה כו' ר"ל וכי הוא מושל על הכל ויש במאסרו ובידו כל הדברים וכל הפעולות · שנתן להם רשות להתעסק בו ולבחור אותם שהבחירה ביד האדם אבל הכל בידו וברשותו שיגמר או לא יגמר · בין בעניני התורה ובין בעניני העולם הזה ולכוון הזה כתב בתחילת שערי הבטחון ובחשבון השביעי ובכמה מקומות ולכן בטחו בכל עניניהם שהכל בידי שמים : וכאשר התברר להם מן התורה כו' שהרי נאמר ראה נתתי לפניך וגו' החיים והמות ובחרת בחיים וכן עוד כמה פסוקים שנראה מהם שהש"י רוצה

והוא שהאנשים ידעו אלהיהם והכירו חפצו בהם והנהגתו אותם וכי הוא מנהלם ומכלכלם ומשלו ואסרו בכל מה שנתן להם רשות להתעסק בו ולבחור אותו מעניני התורה והעולם ונתבדר להם והאמינו כי כל עניניהם ותנועותיהם נוהגים בגזרת הבורא יתעלה וחפצו ואז עמדו מבחור בענין מעניניהם יותר מזולתו ובטחו על הבורא שיבחר להם הטוב והנכון מהם וכאשר התברר להם מן התורה כי הוא מזהיר על עניני המצות ומצוה על בחירת עבודת הבורא ומרשל מבחירות התענוגים

זַיין רבים מספר דִיא זַיינֶען פִיל צוּא דֶער צֵיילֶן אך אזכור מהם מה שיזדמן לי נָאר אִיךְ וֶועל דֶער מָאנִין דֶער פוּן וָואשׂ עֶשׂ וֶועט מִיר אָן גִיבְּרֵייט זַיין כְּלוֹמַר וִויא וַייט אִיךְ וֶועל קָאנִין והוא אוּנ דָאשׂ אִיז שהאנשים דָאשׂ דִיא מֶענְטְשִׁין וָואשׂ הָאבִּין לִיבְּשַׁאפְט צוּ גָאט ידעו אלהיהם דִיא וַויסִין זֵייעֶר גָאט והכירו חפצו בהם אוּנ הָאבִּין אוֹיךְ דֶער קֶענְט וָואשׂ עֶר בֶּגֶערְט פוּן זֵיי אוּנ נָאךְ וָואשׂ עֶר הָאט זֵיי בַּשַׁאפִין אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ אוֹיךְ ווייסִין זֵייא כי הוא מנהלם ומכלכלם אַז עֶר אִיז זֵייעֶר פִירֶר אוּנ זֵייעֶר שְׁפֵּייזֶער ומשלו אוּנ אַז עֶר גְוֶועלְטִיקְט אִיבֶּר אַלֶמִין ואסרו בכל מה שנתן להם רשות להתעסק בו אוּנ אַז עֶשׂ אִיז אִין זַיין בּוֹנְד אוּנ אִין זַיין מַאכְט דָאשׂ אַלְץ וָואשׂ עֶר הָאט זֵייא גְנֶעבִּן רְשׁוּת דְרִינֶן עוֹסֵק זַיין ולבחור אותו אוּנ זָאלִין דְרִינֶן אוֹישׂ דֶער וֵויילֶן גוּטְשׂ אָדֶר בֵּייז כְּלוֹמַר הָאטְשִׁי דִי בְּחִירָה הָאט עֶר גִינֶעבִּין אִין זֵייעֶר רְשׁוּת פוּן דֶעשְׂט וֶועגִין גוֹמֵר צוּ זַיין דִיא מַעֲשִׂים אִיז בַּייא גָאט אִין דִיא הֶענְט אַז עֶר וִויל הֶעלְפְט עֶר זֵייא אַז זֵייא זָאלִין גוֹמֵר זַיין דִיא זַאכִין וָואשׂ זֵייא הָאבִּין זִיךְ אוֹישׂ דֶער וֵוייל אוּנ אַז עֶר וִויל הֶעלְפְט עֶר זֵייא נִיט דְרוֹיף אַזוֹ וִויא דֶער מְחַבֵּר הָאט גִישְׁרִיבִּין אִין סוֹף שַׁעַר הַבִּטָּחוֹן מעניני התורה והעולם סַייא פוּן דִיא זַאכִין פוּן דֶער תּוֹרָה אוּנ סַייא פוּן דִיא וֶועלְטְלִיכֶע זַאכִין ונתברר להם אוּנ עֶשׂ אִיז זֵייא אוֹישׂ גִיקְלֶערְט גִיוָוארִין והאמינו אוּנ זֵייא גְלֵייבִּין עֶשׂ כי כל עניניהם ותנועותיהם אַז אַלִי זֵייעֶר פִירוּנְג אוּנ זֵייעֶר תְּנוּעוֹת אֲפִילוּ דָאשׂ רִירִין וָואשׂ זֵייא זָאלִין רִירִין מִיט אֵיין אֵבֶר נוהגים בגזירות הבורא יתעלה דָאשׂ וֶוערְט אַלְץ גִיפִירְט דוּרְךְ דִיא בַּפֶעל פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶר גִילוֹיבְּט אִיז עֶר ואז אוּנ דֶענְמָאלְט אַז זֵייא הָאבִּין דָאשׂ אַלְץ אוֹישׂ גִיקְלֶערְט עמדו מבחור הָאבִּין זֵייא פַאר מִיטְן פוּן אוֹישׂ צוּ דֶער וֵוייל זִיךְ בענין מעניניהם יותר מזולתו אִין אֵיין זַאךְ מֶער אַז פוּן דֶער אַנְדֶרֶר כְּלוֹמַר זֵייא הָאבִּין נִיט גִזָאגְט דִיא זַאךְ אִיז בֶּעסֶר פַאר אוּנְז מִיר זָאלִין אִין אִיר עוֹסֵק זַיין אֵיידֶער אִין דֶער אַנְדֶרֶר זַאךְ נָאר ובטחו על הבורא זֵייא הָאבִּין זִיךְ פַאר זִיכֶערְט אוֹיף דֶעם בַּשֶׁעפֶר שיבחר להם הטוב והנכון מהם אַז עֶר וֶועט זֵייא אוֹישׂ דֶער וֵוייל דָאשׂ בֶּעשְׂטֶע פוּן זֵייא וכאשר התברר להם מן התורה אוּנ אַז זֵייא זַיינֶען גִיוָוארְ גְוָוארִין פוּן דֶער תּוֹרָה כי הוא מזהיר על עניני המצות וִויא גָאט אִיז מַזְהִיר אוֹיף דִיא מִצְוֹת ומצוה על בחירת עבודת הבורא אוּנ גִבִּיט אַז מֶען זָאל אוֹישׂ דֶער וֵוייל דֶעם בַּשֶׁעפֶר צוּ דִינֶן ומרשל אוּנ פַאר שְׁלַאפְט זֵייא כְּלוֹמַר אוּנ פַאר בַּייט זֵייא מבחירות התענוגים פוּן אוֹישׂ דֶער וֵוייל זִיךְ צוּא טָאן דִיא תַּעֲנוּגִים ומונע מהם אוּנ פַאר מַייד זֵייא דֶער פוּן וִויא זֵייא זיינן

התענונים ומונע מהם עמדו בבחירתם במקום שהעמידם "לכלות אליו ולכסוף לרצונו בלבם ובמצפונם והדלו מכסוף לעולם ולרהביו בכל לבבם ובכל נפשם מצפים העזר ואומין ממנו להקים מחשבתם בעבודתו ולהשלים המעשה במה שבהרו ממצותיו ומה שיצא מהם אל גדר המעשה ישבחו האל אליו ויודוהו בעבורו והוא משבח להם השתדלותם ובהירתם ומה שלא יוכלו להראות בו מחשבתם מפני חלישותם מהשיגו יתנצלו לפני האלהים ממנו ויבהרו בעשותו בעת שיוכלו ומיחלים לעת ישיזמנהו הבורא בעזרתו ויתהננו אליו על זה בנפש זכה ולב נאמן ויהיה זה תכלית מאויים וקין משאלותם מאלהים כמ"ש דוד

("לכלות ולכסוף המלמדי"; הם למ"ד הסיבה כלומר לסיבת כלותם אליו וכספם לרצונו)

רוצה בבחירתנו: עמדו בבחירתם · במקום שהעמידם רצה לומר ושובין כן: לכלות אליו כו' שיהיה הבחירה בעניני התורה מהם וכל זה נתבאר באורך בשער הבטחון בפ' חלק הד' בטוב טעם ע"ש ובשער ע"ה פ"ח וביחוד המעשה פ"ה והוא מבנה אותם במות הסברה והצדק ודעתו שראו להאמין בבניהם כמה שאמרו חז"ל הכל בידי שמים חוץ מי"ש ע"ש כל הענין ותבין היטב ובמ"ה פירש בע"א והמבין יבין

זיינן דאש גוואר גווארין עמדו בבחירתם זיינן זייא גישטאנן מיט זייער אויש דער ווייאונג במקום שהעמידם אויף דעם ארט וואו ער האט זייא גישטעלט כלומר האבין זייא זיך אזוא אויש דער ווייאט וויא ער האט גהייסין לכלות אליו פון וועגין וויל זייא האפין צו אים ולכסוף לרצונו אונ וויל זייא גלוסטן זיין ווילין צו טאן בלבם ובמצפונם מיט זייערע הערצר אונ זייערע מחשבות וחדלו מכסוף לעולם אונ זייא האבין פאר מיטן פון צוא גלוסטין צוא דעם עולם ולרהביו אונ צוא זיינע האפידיקייט אונ הטיבות וואש אין דער וועלט איז בכל לבבם ובכל נפשם מיט גאר זייערי הערצר אונ מיט גאר זייער לייב מצפים העזר והאומץ ממנו האפין זייא דיא הילף אונ קראפט פון גאט להקים מחשבתם בעבודתו אז ער זאל מאכין שטעלין זייער מחשבה אין זיין דינסט אז זייא זאלין אים אזו קאנן דינן וויא אין זייער מחשבה איז ולהשלים המעשה אונ זאלין קאנן גומר זיין די ווערק במה שבחרו ממצותיו אין דעם וואש זייא האבין אויש דער ווייאלט פון זיינע מצות כלומר זייא האפין צו גאט אז ער וועט זייא העלפין זייא זאלין קאנין גומר זיין דיא מצות וואש זייא האבין זיך פיר גינומן צוא טאן ומה שיצא מהם אל גדר המעשה אונ דיא מצות וואש זייא וועלין האבין גיטאן ישבחו האל עליו לויבין זייא גאט דער פאר ויודוהו בעבורו אונ דאנקין אים דער פאר וואש ער האט זייא גיהאלפין די מצות גומר צו זיין והוא משבח להם אונ גאט לויבט זייא השתדלותם ובחירתם פאר זייער פלייסונג אונ פאר זייער אויש דער ווייאונג דאש הייסט וואש זייא האבין זיך אזו איין גוטן דרך פיר גנומן ומה שלא יוכלו להראות בו מחשבתם אונ זעלכיש וואש זיי קאנין ניט ווייזין דרינן זייער גוטע מחשבה מפני חלישותם מהשיגו ווייל זייא זיינן שלאף צו גרייכין עש כלומר אונ זעלכע מצות וואש זייא האבין ניט גיקאנט זייא טאן אז עש זאל דורך דעם גיוויזין ווערין זייער גוטע מחשבה וואש זייא האבין דרינן גיהאט יתנצלו לפני האלהים ממנו פאר ענטפרין זייא זיך פאר גאט דריבר אונ זאגין פאר אים פאר וואש זייא האבין די מצוה ניט מקיים גיוועזן ויבחרו בעשותו בעת שיוכלו אונ נעמן זיך פיר צוא טאן זייא וויא באלד זייא וועלין קענן ומיחלים לעת שיזמנהו הבורא בעזרתו אונ האפין צוא דער צייט וואש דער בשעפר וועט זייא צוא שיקין זיין הילף זייא זאלן קאנן די מצות מקיים זיין ויתחננו אליו על זה אונ זייא בעטין אים בנפש זכה מיט אין לויטר ווילן ולב נאמן אונ מיט אגיטרייע הארץ ויהיה זה תכלית מאווים אונ דאש טוט זיין דר תכלית פון זייער גלוסטקייט וקץ משאלותם מאלהים אונ דער סוף פון זייער גיבעט פון גאט אזו

וויא

דוד ע"ה (תהלים קיט) אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך וישבח הבורא בהירתם בעבודתו אפילו אם ימנע בהם קיום המעשה כמו שאמר דוד (מלכים א ח) יען אשר היה עם לבבך לבנות בית לשמי הטיבות כי היה עם לבבך ועזבו עניני עולמם והנהגת גופיהם בלבותם ומהשבותם והתעסקו בהם בחושיהם הגופיים בעת הצורך והדוחק מפני זלותו אצלם וקלותו בעיניהם יפנו נפשותם ולבותם לעניני תורתם ועבודת אלהיהם לכבודו ורוממותו ולשמור מצותיו ונופותם עולמיות ולבותם רוחניות (ס"א וגופותם בארץ ולבותם בשמים) והם במה שבלבותם מידיעת האלהים כאילו עובדים אותו עם המלאכים הקדושים בשמי השמים נטסו התאוות מלבותם ונעקר מהם הכוסף לתענוגים בעבור מה שנכנס בהם מן הכוסף לעבודת הבורא ומאהבה אותו

יבין מהם כו' : כאלו עובדים אותו עם המלאכים כו' וכמה שכתוב בש"ע א"ח סימן ל"ה וז"ל שהיו מגיעים בתפלתם להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה

("והם במה שבלבותם ע"י שיודעים גדלם רוממותו יתברך הם מגיעים להתפשטות הגשמיות ומציירים כאלו עומדים בעולם המלאכים ועובדים אותו עם המלאכים ביחד פ"ל)

וויא דָוִד הַמֶלֶךְ עָלָיו הַשָׁלוֹם הָאט גִזָאגְט אִין (תהלים) אחלי מַיין גִבֶּעט אִיז נָאר יכונו דרכי לשמור חקיך אַז מַיינֶע וועגְן זָאלִין זַיין אָן גִיבְּרֵייט צוּ היטָן דַיין גִזֶעץ וישבח הבורא בהירתם בעבודתו אוּנ דֶר בַּשֶׁעפֶר טוּט זַייא לוֹיבְּן וָואשׁ זַייא הָאבִּין אוֹישׁ דֶר וֶוייבְט אִין זַיין דִינְסְט אפילו אם ימנע מהם קיום המעשה חָאטְשׁי עֶשׁ אִיז פוּן זַייא פַר מִיטְן גִוֶוען צוּ מְקַיֵים זַיין דִי ווֶערְקִין וָואשׁ זַיי הָאבִּין זִיךְ פִּיר גִינוּמְן פוּן דֶעסְט וֶועגִין וֶועט עֶר זַייא לוֹיבְּן ווַייל זַיי הָאבְּן אוֹישׁ דֶער ווֶויילְט אִין זַייעֶר מַחְשָׁבָה צוּ טָאן דִיא גוּטֶע זַאכִין אַזוֹ וִויא גָאט הָאט גִיזָאגְט צוּ דָוִד יען דְרוּם אשר היה עם לבבך לבנות בית לשמי ווייל דוּא הָאשְׁט גִיהַאט אִין דַיין הַארְץ צוּא בּוֹיעֶן אַיין הוֹיז פוּן מַיין נָאמֶען וֶועגִין הטיבות כי היה עם לבבך הָאשְׁטוּ וואול גִיטָאן וָואשׁ דוּ הָאשְׁט דִיר דָאשׁ פִּיר גִינוּמֶן ועזבו עניני עולמם והנהגת גופיהם אוּנ זַייעֶרֶע ווֶעלְטְלִיכֶע זַאכִין אוּנ דָאשׁ פִירוּנְג פוּן זַייעֶר גוּף פַאר לָאזִין זַייא עֶשׁ בלבותם ובמחשבותם אִין זַייעֶרֶע הֶערְצֶער. אוּנ אִין זַייעֶרֶע מַחֲשָׁבוֹת והתעסקו בהם בחושיהם הגופיים אוּנ אִין דִיא לַייבְּלִיכֶע זַאכִין זַיינֶען זִיךְ מִתְעַסֵק נָאר מִיט זַייעֶרֶע לַייבְּלִיכֶע חוּשִׁים אוּנ דָאשׁ טוּעֶן זַייא נָאר בעת הצורך והדוחק אִין. דֶער צַייט אַז זַייא בַּדַארְפִין עֶשׁ נֵייטִיג מפני זלותו אצלם ווָארוּם ווַייל דֶער גוּף אִיז בַּייא זַייא ווָאלְוִויל וקלותו בעיניהם אוּנ דִיא ווֶעלְט אִיז גְרִינְג אִין זַייעֶר אוֹיגְין ופנו נפשותם ולבותם אִינ זַייא קֶערִין זַייעֶרֶע גִידַאנְקֶען אוּנ זַייעֶרֶע הֶערְצֶער לעניני תורתם ועבודת אלהיהם צוּא דִיא זַאכִין פוּן דֶער תּוֹרָה אוּנ גָאט צוּא דִינֶען לכבודו ורוממותו פוּן וֶועגִין זַיין כָּבוֹד אוּנ זַיין הוֹיכְקֵייט ולשמור מצותיו אוּנ זַיין גִיבָּאט צוּא הִיטָן וגופותם עולמיות אוּנ זַייעֶרֶע גוּפִים זַיינֶען אִין דֶער ווֶעלְט ולבותם רוחניות אוּנ זַייעֶרֶע הֶערְצֶער זַיינֶען רוּחָנִיוּת כְּלוֹמַר זַייא זָארְגִין נָאר אוֹיף גַאטְשׁ דִינְשְׁט אוּנ הָאבִּין נָאר נִיט אִין זִין דֶעם גוּף צוּא פַאר זָארְגִין והם אוּנ זַייא במה שבלבותם מידיעת האלהים דוּרְךְ דֶעם וָואשׁ זַייא הָאבִּין אִיז זַייעֶרֶע הֶערְצֶער פוּן גָאטְשׁ ווִישְׁן שַׁאפְט קוּמֶען זַייא צוּא אַזוֹא אַיין מַעֲלָה אַז זַייא זַיינֶען נָאר אוֹישׁ גִיטָאן פוּן דֶער ווֶעלְט אוּנ מָאלִין זִיךְ אוֹישׁ כאילו עובדים אותו עם המלאכים גְלַייךְ וִויא זַייא זַיינֶען אִין דֶעם. עוֹלָם הַמַלְאָכִים אוּנ דִינֶען מִיט דִיא הֵיילִיגֶע מַלְאָכִים בַּנַאנְד בשמי שמים אִין דִיא הוֹיכֶע הִימְלֶען נמסו התאוות מלבותם דִיא גִילוּסְטִיקֵייט זַיינֶען צוּא גַאנְגֶען פוּן זַייעֶרֶע הֶערְצֶער ונעקר מהם הכוסף לתענוגים אוּנ דֶער לוּסְט צוּא דִיא תַּעֲנוּגִים ווֶערְט פוּן זַייא אוֹישׁ גִ־יקֶן בעבור מה שנכנס בהם מן הכוסף לעבודת הבורא פוּן וֶועגִין וָואשׁ אִין זַייא אִיז אַרַיין גִיגַאנְגֶען דָאשׁ גִילוּסְטִיקֵייט צוּא דֶעם דִינְסְט פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער ומאהבה אותו

אותו וכבתה אש היצר מלבותם ונפסק חומה מרעיוניהם מעוצם מה שלבשם מאור העבודה כמו שיארע לנר נוכח אור השמש ונכנעו מפני מורא אלהיהם והתודו לפניו בקצורם ושהחו לעבודתו ולא חששו לחסרון תראה אותם כשמתעסקים עמהם כאחי הבושת וכשמדברים עמהם חכמים וכששואלים אותם יודעים וכשחוטאים להם ענוים תראה צורותם שעלה עליהם האור ואם תעמוד על הלבבות תראה לבבות נשברות לאלהים ובשיחתו נושבות ובעסקי העולם נשמות מלאה אהבת האלהים לבותם

הגנובה עכ"ל : ונפסק חומה · חמימות של התאוות היצה"ר : כמו שיארע לנר נוכח השמש שהשמש מבטל כל שאר האורות דשרגא בטיהרא מה מהני כן נכבה מהם אש היצר מאור אהבת ה' : כאחי הבשת למ"ש בעסקי עם ב"א בענין מו"מ אינם מעיזים פניהם כנגדם לגזול ולהמות ולדבר קשות אלא הם כאחים לבושת כלומר הבושת דבק בהם כאח באחיו או כאחים שמתביישים לעשות רעה זה לזה עכ"ל : וכשמדברים עמהם חכמים אף על פי שהם ביישנים גדולים כאלו לא ידעו מאומה וכשמדבר עמהם תראה אותם שהם חכמים ויודעים כל סתום · תראה צורתם כו' חכמת אדם תאיר פניו מחמת שהם שמחים בחלקם ולזה מקבלים את כל האדם בסבר פנים יפות הפך הדק הנעלב על עניני העולם למ"ש : ובשיחתו נושבות בשיחות דברי אלהים חיים הם מלאים מכל חכמה ומדע כי שם עיקר ישיבתם

אותו אינ פון וועגין דעם ליבשאפט וואש זייא האבין צוא אים וכבתה אש היצר מלבותם אונ דאש פייער פון דעם יצר הרע איז פאר לאשין גיווארין פון זייערע הערצער ונפסק חומה מרעיוניהם אונ דיא היץ פון דעם יצר הרע איז נפסק גיווארין פון זייערע מחשבות מעוצם מה שלבשם מאור העבודה פון וועגין דאש שטארקע ליכט וואש האט זייא בקלייד אין גאטש דינסט כמו שיארע לנר נוכח אור השמש אזוא וויא עש טרעפט זיך צוא איין ליכט אז מען האלט עש קעגין דעם ליכטיקייט פון דער זון דער קאנט מען דאך ניט דאש ליכטיקייט פון דעם ליכט קעגין דער זון ווארום דאש שטארקע ליכטיקייט פון דער זון איז מבטל אלע ליכטיקייט אזוא ווערט פון זיי פר לאשין דיא היץ פון דעם יצר הרע מחמת דעם ליכטיקייט פון דעם ליבשאפט פון גאט וואש זייא האבין ונכנעו מפני מורא אלהים אונ זיינען אונטער טעניג פון וועגין גאטש פארכט והתודו לפניו בקצורם אונ זיינען מתודה פאר אים אויף דעם וואש זייא האבין גיקירצט אין זיין דינסט כלומר וואש זייא האבין אים ניט גידינט וויא מען בדארף ושהחו לעבודתו אונ זייא ביינגין זיך צוא זיין דינסט ולא חששו להסרון אונ זארגין ניט וואש עש גייט זייא אפ צוא זייער בדערפניש כלומר וויל דורך דעם וואש זייא דינען אים תמיד האבין זייא ניט צייט צו טראכטין אויף זייער בדערפינעש דרום גייט זייא אמאל אפ זייער בדערפינעש זארגין זייא זיך אויף דעם ניט תראה אותם כאחי הבושת דוא וועשט זייא זעהען אזוא וויא דיא ברידער פון דער בושה כלומר אז דוא וועסט מיט זייא מו"מ האבין וועשטו זעהען דיא בושה איז אין זייא בהעפט אזוא וויא איין ברודר מיט דעם אנדערין וכשמדברים עמהם אונ אז מען רעט מיט זייא וועשטו זעהען אז זייא זיינען חכמים וכששואלים אותם אונ אז מען פרעגט זייא עפיס יודעים ווייסין זייא וואש צוא ענטפערין וכשחוטאים להם אונ אז מען זינדיגט קעגין זייא ענוים זיינען זייא ענוים דאש הייסט זייא זיינען עש מוחל תראה צורותם שעלה עליהם האור דוא וועשט זעהען אין זייער צורה אז דאש ליכטיקייט שיינט אויף זייא אונ זיינען פריילך ואם תעמוד על הלבבות אונ אז דוא וועשט וועלין פאר שטיין אויף זייערע הערצער תראה לבבות נשברות וועשטו זעהען אז זייערע הערצער זיינען צוא בראכין פאר גאט ובשיחתו אונ ווען זייא ריידין פון גאט נושבות זיינען זייא ברועט כלומר דאש איז זייער רואונג אונ זארגין שוין אויף קיין שום זאך ניט ובעסקי העולם אבער אז זייא זיינען עוסק אין דיא עסקים פון דער וועלט נשמות זיינען זייא פאר וויסט כלומר דאש איז בייא זייא איין פאר וויסטונג וואש זייא מוזין עוסק זיין אין דיא עסקים פון דעם עולם אדער ובעסקי העולם אין דיא עסקים פון דעם עולם זיינען

לבותם ואינם מוצאים לדברי הברואים תאוה ולא בשיחותם הנאה מאסו דרך השחיתות והלכו במבחר הנתיבות ובזכותם מסתלקים היסורין ויורדין הגשמים ובזכותם ישוקה האדם והבהמה לפי שמנעו גופותם מן העריות ומשכו ידיהם ממיני המטעמים וברחו בנפשותם מן האסורין (ס"א האשמים) והלכו בדרך הטובה והישרה הגיעו אל המעלות הגדולות בסבל ימים מועטים והרויחו שני העולמים וקבצו שני הטובות והשליטו שני היתרונים כמ"ש (תהלים קיב) במזמור אשרי איש ירא את ה' עד סופו ומן התימה בעיניהם כי מעטו בעיניהם המצות אשר צוום בם הבורא בצד חובות טובתו שהטיב להם בצד מה שקבלו על נפשותם מן היגיעה והשתדלות והסבל והמתון לדבקה בעבודתו

ישיבתם ודירתם והעסק בעסקי העולם אינם יודעים כלום כאלו העולם שממה מאין יושב ולא ידעו אפילו צורתא דמטבע : ובזכותם מסתלקים היסורין ויורדין הגשמים כו' כמה שאמרו חכמינו ז"ל ביסורי הצדיקים ע"ש וכתב אדוני אבי מורי הרב החסיד זצלה"ה בזה ש"ה ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך רצה לומר שלא תצטרך ליסורי הצדיקים כמו רבי וכ"א בר"ש רק ועבדתם אתם ואז גם לא תהיה משכלה ועקרה בארצך ואת מספר ימיך אמלא שלא ישכב אינש בלא זמנו עכ"ל: הגיעו כו' בסבל ימים מועטים · בימים מועטים שסבלו טורח ועול עבודת ה' הגיעו עי"ז למעלות הגדולות והרוויחו בזה שני העולמים : ומן התימה בעיניהם כו'· בצד חובות טובתו כו' ר"ל מאחר שהם רואים שאין ביכלתם לקיים כל התרי"ג מצות רק מצות מועטות כמו שמפרש והם מעט אצלם נגד הטובות הגדולות שהטיב להם : בצד מה שקבלו כלומר נגד מה שקבלו או בעבור מה שקבלו כו' ולכך עבדו את הבורא במצות בכליות

נשמות זיינען זייא פאר וויסט כלומר זייא ווייסן דרינען גאר ניט אפילו קיין צורת מטבע ווייסן זייא כמעט ניט מלאה אהבת האלהים לבותם זייערע הערצער זיינען פול פון דיא ליבשאפט פון גאט ואינם מוצאים לדברי הברואים תאוה אונ צוא דיא מענטשינש ריד גיפינען זייא קיין לוסט ניט ולא בשיחותם הנאה אונ פון זייער שמועסין האבין זייא קיין הנאה ניט מאסו דרך השחיתות זייא האבין פאר מיאוסט דעם פאר דארבינעם וועג והלכו במבחר הנתיבות אונ גייען אין דיא בעשטע וועגין ובזכותם אונ פון וועגין זייער זכות מסתלקין היסורים ווערין דיא יסורים אפ גיטאן פון דער וועלט ויורדין הגשמים אונ רעגין גייט אין זייער זכות ובזכותם אונ דורך זייער זכות ישוקה האדם והבהמה ווערין דיא מענטשין אונ בהמות אן גיטרונקען לפי שמנעו גופותם מן העריות ווייל זיי פר מיידין זייערע לייבער פון זנות ומשכו ידיהם ממיני המטעמים אונ ציהען אוועק זייערע הענט פון גוטע שפייז וברחו בנפשותם ממיני האסורין אונ אנטלויפין מיט זייערע לייב פון דיא זאכין וואש זיינען אסור והלכו בדרך הטובה והישרה אונ גייען אין גוטין אונ גלייכין וועג הגיעו אל המעלות הגדולות זייא האבין גינרייכט צוא דיא גרוישע מעלות בסבל ימים מועטים דורך דעם וואש זייא האבין גיליטין אונ אויש גישטאנען אין ווייניג טעג דיא טירחא פון גאטש דינשט אדער וואש זייא האבין גיליטין ווייניג ציים צוא בצווינגען זייערע תאוות והרויחו שני העולמים אונ האבין דער מיט גיוואונען ביידע עולמות והשליטו שני היתרונים אונ האבין משלים גיוועזן צוויא גוטע זאכין (עיין בהג"ה) אזוא וויא עש שטייט אין תהלים אין דעם קאפיטיל אשרי איש ירא את ה' ביז אין סוף קאפיטיל זאגט דר מחבר ומן התימה בעיניהם אונ עש איז זיך צוא פאר וואונדערין אין זייערע זאכין כי ימעטו בעיניהם ווארום בייא זייא אין דיא אויגין איז צוא ווייניג המצות אשר צוום בם הבורא דיא מצות וואש דער בשעפער האט זייא גיבאטין בצד חובות טובתו שהטיב להם קעגין דעם וואש זייא זיינען שולדיג צוא טאן פאר דיא טובות וואש ער האט זייא גיטאן בצד מה שקבלו על נפשותם ווייל זייא האבין אויף זיך גינומען מן היגיעה והשתדלות פון מיא אונ פלייסקייט והסבל אונ צוא ליידין והמתן אונ וואול בטראכטין לדבקה בעבודתו צוא בהעפטין זיך אין זיין דינסט דרום איז בייא זייא דיא

מצות

בעבודתו וזה כאשר אספר לך לפי שמנו מצות הבורא והגיע מספר כולם תרי״ג מצות מהם שס״ה מצות לא תעשה והם האזהרות ומהם מצות שחייבין בהם הציבור ואין היחיד חייב בהם כ״ה מצות ומהם מצות עשה שהזמן גרמא והם המצות התלויות בזמן מבלתי זמן כשבתות והמועדים והצומות ומהם מצות עשה שחיובם בארץ בלבד כמו קרבנות יהיד ותרומות ומעשרות ותגיגת הרגלים והדומה לזה ומהם מצות תלויות בדברים כשימצאו מתחייבין בם וכשיפקדו יסתלקו כמצות מילה למי שאין לו בן ופדיון הבן למי שאין לו בכור ומצות מעקה למי שאין לו בית ומצות כבוד אב ואם ליתום והדומה לזה וכאשר מנו המצות אמרו לא נעלה האזהרות בחשבון מפני

מצות צוא ווייניג וזה אונ דאש איז כאשר אספר אזוא וויא איך וועל דיר דא דער ציילין לפי שמנו מצות הבורא ווייל זייא האבין גיציילט דיא מצות וואש דער בשעפער האט אונז גיגעבין והגיע מספר כולם תרי״ג מצות טרעפין אלע מצות אן זעקס הונדערט אונ דרייצעהען מהם שס״ה מצות לא תעשה פון זייא איז פאר האנדין דרייא הונדערט אונ פינף אונ זעכציג מצות לא תעשה והם אונ דאש זיינען האזהרות וואש גאט האט פאר באטין מען זאל דיא זאכין ניט טאן ומהם אונ פון זייא זיינען כלומר אונ דיא איבעריגע מצות איז מצות שחייבין בהם הצבור זעלכע וואש איין גאנץ קהל זיינען זייא שולדיג צוא טאן ואין היחיד חייב בהם אונ איין יחיד איז זייא ניט שולדיג צוא טאן דיא זיינען כ״ה מצות פינף אונ צוואנציג מצות ומהם מצות עשה שהזמן גרמא אונ פון דיא איבעריגע מצות איז פאר האנדין זעלכע מצות וואש דיא צייט איז זייא גורם והם אונ דאש זיינען המצות התלוים בזמן דיא מצות וואש זייא הייגגען אן אין איין צייט מבלתי זמן אונ ניט אין דער אנדערער צייט גלייך וויא שבת איז דעם זיבעטין טאג האט די מצוה פון שבת איין גיזעצטע צייט אדער יום טוב האט אויך איין גיזעצטע צייט אבער ניט אין דער צייט וואש איז דער צוא אפ גיזעצט גייט דיא מצוה ניט אן אדער פאסטין אונ נאך זעלכע גלייכין איז אלץ פאר האנדין דער צוא איין אפ גיזעצטע צייט אבער ניט אין דער צייט גייט דיא מצוה ניט אן ומהם אונ פון דיא איבעריגע מצות איז פאר האנדין מצות עשה שחיובם בארץ זעלכע מצות וואש מען איז זייא חייב צוא טאן נאר אין ארץ ישראל אבער ניט אין חוצה לארץ גלייך וויא קרבנות וואש איינער ברייגגט אדער תרומות אונ מעשרות ותגיגת הרגלים אונ דיא קרבנות פון דיא ימים טובים אונ נאך זעלכע גלייכין ומהם מצות תלויות בדברים אונ פון דיא מצות איז פאר האנדין זעלכע וואש הייגגען אן אין זאכין כשימצאו אז זייא קריגין דיא זאכין מתחייבין בם זיינען זייא חייב אין דיא מצות וואש איז פאר האנדין דרינען וכשיפקדו אונ אז דיא זאכין פעלין פון אים יסתלקו ווערין דיא מצות אפ גיטאן פון אים כלומר אז דיא זאכין קומען זייא צוא האנדין זיינען זייא חייב אין דיא מצות אונ אז זייא האבין דיא זאכין ניט זיינען זייא פטור פון זייא כמצות מילה למי שאין לו בן גלייך אז דיא מצות פון מילה דער וואש האט ניט קיין זון איז ער פטור פון דער מצוה ופדיון הבן למי שאין לו בכור אדער דיא מצוה פון פדיון הבן דער וואש האט ניט קיין בכור איז ער פטור פון דער מצוה ומצות מעקה אדר דיא מצוה פון צוא מאכין איין מעקה ארום דעם דאך למי שאין לו בית צוא דעם וואש ער האט ניט קיין הויז איז ער פטור דער פון ומצות כבוד אב ואם ליתום אדער איין יתום האט ניט דיא מצוה פון כבוד אב ואם אונ נאך זעלכע גלייכין וכאשר מנו המצות אונ אז זייא האבין דיא מצות גיציילט אמרו האבין זייא אזוא גיזאגט לא נעלה האזהרות בחשבון דיא זאכין וואש גאט האט פאר באטין מען זאל זייא ניט טאן

דאש

בכליות כו'. כי זה כיכולתם לקיים: ובהיפקדו. כשיחברו: מנגבותם כלומר מעלמם

מפני שהעמידה מהם הוא עשייתם וקיום חובותם ותקטן בעיניהם עבודתם לאלהים וימעטו אצלם מעשיהם בצד מאוויים וכוספם למה שיגיעו בו אל רצון האלהים ובקשו מצות עשה מחובות האברים אשר הם חובות היחיד בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין ולא מצאו אלא קריאת התורה ולמוד המצות כמ"ש הכתוב (דברים ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך ודברת בם וגו' ומה שזירז הנביא על זה אחר כך שנית באמרו (שם יא) ולמדתם אותם את בניכם וגו' וימעט בעיניהם כל זה מנפשותם לגודל מה שנגלה להם ממה שחייבין בו לבורא יתברך מן העבודה והמעשה ועבדו את הבורא במצות שכליות ומוסרים מיוחדים ומדות טובות רוחניות והוסיפום על המצות הידועות בבר לבבם לאלהים בהם ולמדו מדרכי הנביאים ומנהגי החסידים לבקש

דאש זיינען דיא מצות לא תעשה דאש לאמיר נים אריין נעמען אין חשבון פון דיא מצות מפני שהעמידה מהם ווייל דאש פאר מיידין דער פון הוא עשייתם דאש איז זייער טאן כלומר ווייל דאש וואש דער מענטש טוט זייא נים דער מים איז ער מקיים דיא מצות ותקטן בעיניהם עבודתם לאלהים אונ עש טוט בייא זייא אין דיא אויגין קליין זיין זייער דינסט צוא גאט וימעטו אצלם מעשיהם אונ זייערע מעשים טובים טוגן בייא זייא צוא ווייניג זיין בצד מאווים וכוספם מה שיגיעו בו אל רצון האלהים קעגין דעם וואש זייא נילוכטין אונ פאר לאנגען זעלכע מעשים צוא טאן אז זייא זאלין קאנען גרייכין צוא גאטש ווילין ובקשו מצות עשה מחובות האברים אונ זייא האבין גיזוכט דיא מצות עשה וואש כען איז זייא חייב צוא טאן מים דיא גלידער אשר הם חובות היחיד וואש איין יחיד איז זייא חייב צוא טאן אין אלע צייטין אונ אין אלע ערטער אונ אין אלע זאכין ולא מצאו אלא קריאת התורה האבין זייא מער נים גיפונען נאר צוא לערנען תורה שבכתב ולמוד המצות אונ צוא לערנען דיא מצות אין תורה שבעל פה אזוא וויא עש שטיים אין (דברים) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום אונ דיא זאכין וואש איך גיבים דיא היינט זאלין זייא זיין על לבבך אויף דיין הארץ ושננתם לבניך ודברת בם אונ זאלשט זייא לערנען צוא דיינע קינדער אונ זאלשט דרינען ריידין ומה שזרז הנביא על זה אח"כ שנית אונ וואש דער נביא משה רבינו האט דרויף פיזהיר גיוועזען דאש אנדערע מאל באמרו דער מים וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) ולמדתם אותם את בניכם אונ איר זאלט זייא לערנען מים אייערע קינדער וימעט בעיניהם כל זה מנפשותם אונ דאש אלץ טוט בייא זייא צוא ווייניג זיין דעם דינסט פון זייערע לייבער כלומר אז זייא זאלין אים נאר דינען מים צווייא מצות איז דאש בייא זייא נאר ווייניג לגודל ממה שנגלה להם ממה שחייבין בו לבורא יתברך מן העבודה והמעשה ווערלינג עש איז זייא אנטפלעקט וואש פאר איין גרוישע דינסט אונ ווערקין זייא זיינען חייב צוא דעם באשעפער יתברך ועבדו את הבורא דרום האבין זייא גידינט דעם באשעפער במצות שכליות מיט זעלבע מצות וואש דער שכל ברייננט מיט ומוסרים מיוחדים אונ באזונדערע מוסרים ומדות טובות רוחניות אונ מיט גוטע מדות וואש זייא באשטייען אין דעם פאר שטאנד אונ אין דיא גידאנקען והוסיפום על המצות הידועות אונ האבין דיא מצות מוסיף גיוועזען צוא דיא באקענטע מצות בבר לבבם לאלהים בהם מיט זייער לויטער הארץ וואש זייא האבין דרינען האבין זייא עש גיטאן פון נאמש וועגין ולמדו מדרכי הנביאים ומנהגי החסידים אונ זייא האבין זיך אף גילערינט פון דיא דרכים פון דיא נביאים

לבקש רצון הבורא בהם ושיקבל אותם מהם והם מכלל חובות הלבבות אשר כוונגו לבאר שרשיהם ולזכור סוגיהם בספר הזה אשר היא החכמה הצפונה הגנוזה בלבות החכמים והטמונה בחוביהם אשר אם ידברו בם אין צדקם נעלם בה מפני שכל אנשי הדעות הנצלות מעידים באמתה וצדקה והגיע בה אל התבונות הרמות ואל המעלות היקרות מעבודת האלהים בלב שלם ואהבה אותו אהבה נאמנה בלב ונפש ובגוף ובממון כמו שצוה בו הנביא עליו השלום באמרו (דברים ו) ואהבת את ה׳ אלהיך וגו׳ ואנשי המדרגה הזאת קרובים מכל אדם

מעלמס ומהס: ולזכור סוגיהס סוגיס הוא דבר הכולל הרבה מיניס ואישיס פרטייס נקרא סוג כמו שנתבאר בשער היחוד · בחוביהס במחבואיהס ובמלפוניס: אין לדקס נעלס בה · ירלה ויבאר בכל דברינו אמת ולדק · שכל אנשי דעת הנללות רלה לומר שיש להס דעת יברס ונלול דעתס מכל הבלות ושגעון יעידו שדברינו אמת ולדק · ומ״ס כתב או ירלה החובבים לסגל ולהליל את נפשותס: לא

נביאים און פון דיא מנהגים פון חסידים לבקש רצון הבורא בהם צוא זוכין דורך זייא צוא טאן דעם ווילין פון דעם באשעפער ושיקבל אותם מהם און דאש דער באשעפער זאל דיא מצות פון זייא אן נעמין והם און דיא מצות השכליות וואש דיא פרובע לייט טוען דאש זיינען מכלל חובות הלבבות אשר כוונגו לבאר שרשיהם פון דיא זאכין וואש מען איז שולדיג צוא טאן מיטין הארץ וואש אונזער כוונה איז גיוועזין זייערע שרשים צוא בשיידין ולזכור סוגיהם בספר הזה און צוא גידיינקען אירע סוגים אין דער ספר: סוגים הייסט אזוא אזאך וואש איז כולל פיל מינים באנאנד למשל ווען מען זאגט סוגי בעלי חיים דיא סוגים פון לעבעדיגע באשעפעניש ווערט אזוא אן גירופין דער כלל פון אלע לעבעדיגע בשעפינעש אבער דרונטער איז פאר האנדין פיל מינים. דהיינו מין בהמות און חיות און עופות און אין דיא בהמות אליין איז אויך פאר האנדין פיל מינים מין שור מין כבשים און עזים אזת אזוא אגלייכינעש אשר היא החכמה הצפונה וואש דיא מצות פון חובות הלבבות איז דיא חכמה וואש זיא איז פאר בארגין הגנוזה בלבות החכמים וואש זיא איז בהאלטין אין דיא הערצער פון דיא חכמים והטמונה בחוביהם און זיא איז פאר בארגין אין זייער פאר בארגינע גידאנקען אשר אם ידברו בה וואש ווען זייא וועלין דער פון ריידין אין צדקם נעלם בה ווערט זייער גירעכטיקייט נים פאר הוילין דריגען כלומר וועט מען זעהן אז זייערע רייד זיינען אמת און גירעכטיקייט מפני שכל אנשי הדעות ווייל אלע דיא וואש האבין רעכטע דעת הנצלות וואש זיינען בשירמעט פון טעות און אום פאר שטאנדיקייט מעידים באמת וצדקה דיא זאגין עדות אויף איר אמת און אויף איר גירעכטיקייט והגיעו בה און זיינען דורך דער חכמה גיקומען אל התבונות הרמות צוא דיא הויכע פאר שטאנדיקייט ואל המעלות היקרות און צוא דיא טייערע מיילות מעבודת אלהים פון גאטש דינשט בלב שלם מיטין גאנצין הארצין ואהבה אותו אהבה נאמנה און אים ליב צוא האבין מיט אגיטרייע ליבשאפט בלב ובנפש ובגוף ובממון מיט דעם הארץ און מיט דער נשמה און מיט דעם גוף און מיט נעלט כמו שצוה בו הנביא עליו השלום אזוא וויא דער נביא משה רבינו עליו השלום האט דריגען גיבאטין באמרו דער מיט וואש ער האט גיזאגט אין (דברים) ואהבת את ה׳ אלהיך וכו׳ און דוא זאלשט ליב האבין צוא גאט דיין גאט מיט דיין גאנצין הארצין און וויא ווייטער שטייט ואנשי המדרגה הזאת און דיא לייט וואש זיינען גיקומען צוא דער מעלה קרובים מכל אדם דיא זיינען נעהנטער פון אלע מענטשין אל מדריגת הנביאים

צוא

לא בלבך וברצונך בלא תהיה לך מעסקי העולם הנאה ושמחה בלב למלאות רצונך רק כבעל כרחו כמו שבותה רפואה מרה להסיר חליו ונזקו ממנו כו׳ וכן אתה צריך שיהיו כו׳ : ויקל את על עצמך להתעסק בהם כו׳ באלה ובשבועה אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה ובאם לאו לא עמדו אבותיו

אדם אל מדרגת הנביאים הברים והזכים החסידים אשר קורא אותם הכתוב אוהבי ה׳ ואוהבי שמו ובהם נאמר (משלי ח) להנחיל אוהבי יש וגומר ואם אתה אחי חפץ בחברתם ולהכנס בכתותם עזוב מותרי עולמך והתעלם מהם והיה מסתפק במזון מהם והרגל עצמך לעמוד בלעדיהם והקל מורה עסקי העולם מעל נפשך ופנה לבך מהעמיק מחשבתך בהם ורוץ בדברים הצריכים לך בגופך לא בלבבך וברצונך כשותה הרפואה המרה אשר ישתה אותה בפיו לא ברצונו והלא מואס שתייתה לעצמו ומיקל על עצמו סבל מרירותיה לדחות הנזק מעליו וכן צריך שיהיו צרכי עולמך בעיניך וכבר ידעת אחי שמחשבתך על ענייני עולמך לא תוסיף לך בטרפך מאומה כמו שמעוט השתדלותך והריצותך בהם לא יגרע מחוקך דבר וטרדת

צוא דיא מעלה פון דיא נביאים הברים דיא לויטערע והזכים אונ דיא ריינע החסידים דיא פרומע אשר קורא אותם הכתוב אוהבי ה׳ וואש דער פסיק רופט זייא דיא ליב האבערש פון גאט ואוהבי שמו אונ דיא וואש האבין ליב זיין נאמען ובהם נאמר אונ פון זייא ווערט גיזאגט אין (משלי) להנחיל אוהבי יש עש איז פאר האנדין נינוג שכר צוא מאכין ארבין מיינע ליב האבירש ואם אתה אחי חפץ בחברתם אונ דוא מיין ברודער אויב דוא ווילשט זיין אין זייער חברותא ולהכנס בכיתותיהם אונ אריין צוא גיין אין זייערע כיתות בדארפשטו אזוא טאן עזוב מותרי עולמך פאר לאז דיא איבעריגע זאכין פון דיין עולם והתעלם מהם אונ פאר הויל דיך פון זייא והיה מסתפק אונ לאז דיך בנוגין במזון מהם פון זייא מיט דיא שפייז וואש דוא בדארפשט נייטיג והרגל עצמך אונ גיוואון דיך לעמוד בלעדיהם צוא בשטיין אן דיא איבריגע זאכין והקל מורח עסקי העולם מעלה נפשך אונ מאך גרינג פון דיר דיא מירחא פון דיא עסקים פון דעם עולם ופנה לבך אונ ליידיג אויש דיין הארץ מהעמיק מחשבתך בהם פון טיף צוא טראכטין אין דיא עסקים פון דעם עולם ורוץ בדברים הצריכים לך אונ צוא דיא זאכין פון דעם עולם וואש דוא בדארפשט נייטיג לויף דער צוא נאך בגופך מיט דיין גוף לא בלבבך וברצונך אבער נים מיט דיין הארץ אונ מיט דיין ווילין בלומר דוא זאלשט פון דיא עסקים פון דעם עולם קיין הנאה אונ קיין שמחה נים האבין אין הארצין ווען אפילו דוא קריגשט זייא נאר אזוא וויא איינער טוט אזאך בעל כרחו כשותה הרפואה המרה גלייך וויא איינער טרינקט איין רפואה וואש דיא רפואה איז איין ביטער גיטראנק אשר ישתה אותה בפיו וואש ער טרינקט זיא מיטין מויל לא ברצונו אונ אבער נים מיט זיין ווילין בלומר זיין ווילין גילוסט ניט צוא טרינקן דיא רפואה ומיקל על עצמו סבל מרירותיה אונ ער מאכט אויף זיך גרינג צוא ליידין איר ביטערקייט לדחות הנזק מעליו כדי דיא רפואה זאל אוועק שטויסין פון אים דעם שאדין דאש הייסט כדי ער זאל דורך דער רפואה זיין קראנקייט פאר טרייבין וכן צריך שיהיו צרכי עולמך אונ אזוא אויך מוז זיין אין דיינע אויגין דאש בדערפינעש פון דיין עולם וכבר ידעת אחי אונ מיין ברודער דוא ווייסט דאך שוין לאנג וואול שמחשבתך על עניני עולמך אז דיינע מחשבות וואש דוא ברויכשט אויף דיא ווערטליכע זאכין לא תוסיף לך בטרפך מאומה דאש קאן דיר נים מערין אין דיין שפייז אפילו וואש עש איז כמו שמיעוט השתדלותך אזוא וואול וויא דאש ווייניג פון דיין פלייסין והריצותך אונ דיין טראכטין בהם וואש דוא טוסט אין זייא לא יגרע מחוקך דבר קאן דאש נים מינערין פון

דיי

מחשוב במה שתועילך מחשבתך עליו מעניני תורתך ומצות הבורא אשר נמסרו לך וקבלת על עצמך להתעסק בם כל ימי חייך ותפסיד את זה ולא יועילוך ורצה לנפשך מה שיש בו הצלחך ושלום תורתך ועולמך ושים השכל לעמוד מבוע מנהגך בכחך והקדם הזריזות בעניני אחריתך בין עיניך ושים השכל מלכך והענוה קצינך והחכמה מנהיגך והפרישות ידידך והתנהל לאט ובבטחון בגנות (ס״א בקנות) המדות הטובות כפי שיסבלהו עניינך והזהר מן הריבוי וההפלגה

אבותיו על הר סיני: ותפסיד את זכירותך · ואמונתך: ולא יועילך הריזותך וטרדתך כי המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר ושים השכל לעמוד מבועי מנהגך בכחך אפשר לפרש תשים השכל כמו עמוד ברזל נגד מבוע רלה לומר נגד ההרגל שהוא כמו מעיין הנובע במנהג הרע וכל זה יהיה בכל כחך ועיין במ״ה עוד ג׳ פרושים וכתב בהס״א לא גרס לס ואפשר שיש בזה איזה טעות ור״ל גרס עמוד מבוע מנהגך והתנהל לאט ובמתון בקנות המדות הטובות וז״ל מ״ה ר״ל אפילו במדות הטובות העלה בהם ממדרגה למדרגה במתון כי אי אפשר לאדם לבא מיד למדה העליונה כגון בלמוד תורה לא ירבה ביותר רב בפעם אחד כי זה יגרום הבכהה אך ילמדה מעט מעט וידקדק בהם והביקש זה בכל המדות הטובות בה״א לקנותם אלא אחר הרגילו בהם לאט לאט כי צריך לדקדק בכל

דיין שפייז קיין שום זאך פלומר זוא וואול וויא דיא וויניג סיא אונ פלייסונג וואש דוא טושט דער צוא ווערט דיר דרום ניט גיכינערט דיין שפייז וואש דיר איז נגזר גיווארין אזוא אויך אז דוא ווערסט זייער פיל טראכטין אונ פלייסין זיך דער צוא ווערט דיר דורך דעם ניט גימינערט ווערין דיין שפייז ומררת לבך בהם אונ וואש דוא וועסט טרוד מאכין דיין הארץ דרינען תמנעך מחשוב וועט דיך דאש פאר מיידין פון צוא טראכטין במה שתועילך מחשבתך אין דעם וואש דיין מחשבה קאן דיר העלפין אונ דאש איז מעניני תורתך ומצות הבורא פון דיא זאכין פון דיין תורה אונ דיא מצות פון דעם בשעפער אשר נמסרו לך וואש זייא זיינען דיר איבער גיענטפערט גיווארין וקבלת על עצמך להתעסק בהם כל ימי חייך אונ האשט אויף דיר מקבל גיוועזן דוא זאלשט דרינען עוסק זיין ווייל דוא וועסט לעבין ותפסד את זה וועשטו דאש שאדין האבין פלומר וועשטו דיין תורה אונ דיין אמונה שאדין האבין ולא יועילוך אונ צוא דיא וועלטליכע זאכין וועט עש דיר גאר ניט העלפין ורצה לנפשך אונ באוויליג ליבער צוא דיין לייב זעלבע זאכין מה שיש בו הצלחך וואש דרינען איז פאר האנדין דיין בשירטונג ושלום תורתך ועולמך אונ דאש פריד פון דיין תורה אונ דיין עולם פלומר וואש דוא וועשט קאנען מקיים זיין דיא תורה אונ וועשט האבין עולם הבא ושים השכל אונ טוא דיין שכל צוא שטיין אנטקעגין מבוע מנהגך דעם קוואל פון דיין בייזין מנהג פלומר אנטקעגין דיין בייזין מנהג וואש דוא האשט זיך דרינען שוין גיוואונט אונ עש גידוויערט שוין לאנג בייא דיר אזוא וויא איין קוואל וואש ער קוועלט אלע צייט אונ דאש זאלשטו טאן בכחך מיט גאר דיין כח והקדם הזריזות בעניני אחריתך בין עיניך אונ פעדר פאר דיינע אויגין דיך צוא פלייסין אונ טראכטין אויף דיא זאכין וואש גיהערין צוא דיין סוף דאש הייסט נאך דעם טויט ושים השכל מלכך אונ טוא דעם שכל פאר דיין מלך דאש הייסט ער זאל גיוועלטיגין איבער דיינע תאוות והענוה קצינך אונ דאש ענוות זאל זיין דיין האר והחכמה מנהיגך אונ דיא חכמה זאל זיין דיין פירער והפרשות ידידך אונ דאש אפ שיידונג פון דיא וועלטליכע תענוגים זאל זיין דיין גליבטער פריינד והתנהל לאט ובטחון אונ פיר זיך פאיואלע אונ מיט ישוב בקנות המדות טובות אין דעם קויפין דיא גוטע מדות דאש הייסט ווען דוא ווילשט טאן דיא גוטע מדות זאלשטו דרינען זיין מישב פון איין מדריגה צוא דער אנדערער אונ זאלשט

ניט

בכל ממון ופנין ממס עכ"ל וכ"כ בסוף ס"ד מבעל ע"ס ע"ב וכר"ת הלוין בזה מליד ע"ב: וכיה בו מיובר · להם בעצמך: ולאיו מיבר · ר"ל תיבר גם כן את התרים בתונה הותם: אפילו בתמאבם למ"ס וזה כעין בכתוב בסמוך כי אתה צריך בעת בדיוקן

וההפלגה מבלי הדרגה פן תאבד כי רוב השמן בנר הוא הסבה לכבות אורו (ס"א לכהות הודו) והזהר מהתעלם ומהתעצל ומהתרפות והדבק הזריזות בזריזות והרדף הסבל בסבל בהדרגה וסמוך לכל מדרגה מן המדות הטובות את הסמוך לה. ואל תתעלם מפקוד לבך ומהשב עם נפשך תמיד והתעסק בעיון ספרי זה וקריאתו וזכור ענייניו ושמור שרשיו והקור על תולדותיו תדיר תגיע בו אל המעלות ההמודות ותכלית המדות המעולות הרצויות לפני האלהים והיה בו מיושר ואליו מיישר ואל תיהל נפשך שתגיע אל זה עד שתפנה לבך מדאגות העולם וטרדותיו אפי' שתמאסם כאשר

ניט מיט אמאל גיין אויף אהויכער מדריגה דהיינו ווען דוא ווילשט לערנען זאלשטו ניט לערנען צוא פיל אין איין מאל ווארום דורך דעם וועשטו עש גיך פאר געסן נאר דוא זאלישט אזוא פיל לערנען וועדליג דיין כוח קאן ליידין אונ אזוא אויך איז בייא אלע גוטע מדות זאלשטו זיך דרינען נוהג זיין כפי שיסבלהו ענייניך וועדליג דיין פירונג אונ דיין נאטור קאן פאר מראגין והזהר מן הרבוי והפלגה אונ היט זיך פון צוא פיל אונ צוא מיף אין זאכין זיך אריין צוא לאזין מבלי הדרגה אן איין מאס ווארום פן תאבד מאמער וועשטו פאר לארין ווערין דוא וועשט עש ניט קאנען אויש שטיין כי רוב השמן בנר ווארום אז עש איז צוא פיל אייל אין ליכט רעדיל הוא הסבה לכבות אורו איז דאש דיא סיבה אז עש זאל פאר לאשין ווערין זיין ליכט אזוא אויך אז דוא וועסט זיך צוא טיף אריין לאזין אין איין זאך וועשטו עש ניט קאנען אויש שטיין אונ דער סוף קאן דער פון ניט גוט זיין והזהר מהתעלם אונ היט פון צוא פאר הוילין פון תורה לערנען ומהתעצל אונ פון צוא פוילין זיך גוטע מעשים צוא טאן ומהתרפות אונ פון אפ צוא לאזין זיך פון נאטש דינשט והדבק הזריזות בזריזות אונ בהעפט איין פלייסקייט אין דעם אנדערין פלייסקייט והרדף הסבל בסבל בהדרגה אונ יאג נאך אונ גיוואון זיך איינציג ווייס צוא ליידין אונ פאר מראגין איינש נאך דעם אנדערין וסמוך לכל מדריגה מן המדות טובות אונ צוא אימליכע מיילה פון דיא גוטע מדות וואש דוא האשט אין דיר זייא צוא איר סומך הסמוך לה דיא נוטע מדה וואש גיהער צוא דער פריערדיגע וואש דוא האשט שוין אין דיר ואל תתעלם מפקוד לבך אונ פאר הויל דיך ניט פון צוא בדיינקען דיין הארץ אין דיא מעשים טובים מהשוב עם נפשך תמיד אונ אויך פאר הויל דיך ניט פון איבער צוא רעכענין זיך תמיד מיט זיך זעלבשט והתעסק בעיון ספרי זה אונ זייא זיך מתעסק מעיין צוא זיין אין דעם ספר וקריאתו אונ צוא לערנען אים וזכור ענייניו אונ צוא גידיינקען דיא זאכין וואש דרינען שטייט ושמור שרשיו אונ היט זיינע שרשים וחקור על תולדותיו תדיר אונ פארשט אלע צייט אויף דעם וואש דרוישׂ קאן גילערינט ווערין תגיע בו אל המעלות החמודות דען וועשטו דורך דעם קומען צוא דיא גילוקטיגע מעלות הרצויות לפני האלהים וואש זייא זיינען בווילינט פאר גאט והיה בו מיושר אונ זייא זאלין רעכט פארטיג דרינען ואליו מיישר אונ מאך נאך אנדערע אויך רעכט פארטיג דרינען דער צוא ואל תיחל נפשך אונ זאלשט ניט מאכין האפין דיין לייב שתגיע אל זה אז דוא וועסט דער צוא גרייכין עד שתפנה לבך ביז דוא מוזט פרייער אפ ווענדין דיין הארץ מדאגות העולם פון דיא זארג פון דער וועלט וטרדותיו אונ פון זיינע טירדות אפילו שתמאם האמשע דוא וועשט

כאשר לא יתכן לשכור להרפא מן היין עד שיתרוקן ממנו ואמר אחד החסידים אילו היינו בושים מהבורא לא היינו זוכרים אהבת העולם ואנחנו שכורים מכוס יין אהבת העולם על כן השתדל אחי לפנות לבך ממנו עד אשר יפנה גופך מעסקיו כי אתה צריך בעת בדידותך הגופניות אל בדידות רוחניות מפני הקשר המחשבה בעסקי העולם אפי׳ אם יפנה הגוף מהם וינוח מהתעסק בהם פקוד אחי זה מנפשך תמיד והשתדל להרחיק תאוות העולם מלבך והמירם בעניני אחריתך

בדידותך הגופניות כו׳ רצה לומר אע״פ שתתבודד בחדר מיוחד אינו מועיל כלום אם התקשר המחשבה בעסקי העולם כו׳ אלא צריך לך עם זה בדידות הרוחניות רצה לומר שהמחשבה בלבך עניני עולם הבא ותורת ה׳ וקרבת אלהים וכיוצא דברים רוחניים ע״כ · על כן השתדל אחי כו׳ עד שתרגיל א״ע שגם גופך יפנה מעסקיו אבל נהפך שתפנה גופך ממנו ולבך סומה עליו כל היום עדיין לא הגעת : כי אתה צריך כו׳ מפני שדבק המחשבה לתבוע

וועשט זייא פאר מיאוסן אין דיין מחשבה אונ וועשט דער צוא ניט האבין קיין לוסט וועט עש דאך דיר ניט העלפין ביז וואנען דוא מוזט דיר זייא גאר ארויש שלאגין אויש דעם זין כאשר לא יתכן לשכור להרפא מן היין אזוא וויא איין שיכור קאן ניט גיהיילט ווערין פון דעם וויין דאש הייסט ער קאן ניט ניכטער ווערין עד שיתרוקן ממנו ביז וואנען ער ווערט אויש גיליידיגט פון אים כלומר ביז ער מייקעט אים אויש אדער ער שלאפט זיך איבער אזו אויך קאנשטו ניט קומען צו דיא גוטע מדות וואש שטייט אין דעם ספר ביז דוא מוזט וועלטליכע זאכין גאר אויש דעם זין ארויש שלאגין ואמר אחד מן החסידים אונ איינער פון דיא חסידים האט גיזאגט אילו היינו בושים מהבורא ווען מיר וואלטין זיך גישעמט פאר דעם בשעפער לא היינו זוכרים אהבת העולם וואלטין מיר ניט גידיינקט דיא ליבשאפט פון דער וועלט ואנחנו שכורים מכוס יין אהבת העולם אונ מיר זיינען דאך שיכור פון דעם בעכער וויין פון דיא ליבשאפט פון דער וועלט כלומר אונ מיר גידיינקען דאך יוא דיא ליבשאפט פון דער וועלט איז דאך דאש א ראיה אז מיר שעמען זיך ניט פאר דעם בשעפער אזוא וויא מען בדארף על כן השתדל אחי דרום מיין ברודער פליים דיך לפנות לבך ממנו אפ צוא ווענדין דיין הארץ דער פון עד אשר יפנה גופך מעסקיו ביז דיין גוף וועט ליידיג זיין פון זיינע עסקים כי אתה צריך בעת בדידותך הגופניות ווארום ווען דוא פאר איינזאמט זיך שוין מיט דיין גוף מוזטו נאך דער מיט האבין אל בדידות רוחניות אז דיין מחשבה אונ דיין הארץ זאל זיך פאר איינגין צוא גאט מפני הקשר המחשבה בעסקי העולם ווארום ווייל דיא מחשבה איז פאר קניפט צוא טראכטין תמיד אין דיא עסקים פון דער וועלט אפילו אם יפנה הגוף מהם האטשע ווען דיין גוף זאל זיין ליידיג פון זייא וינוח מהתעסק בהם אונ זאל זיין גירועט פון עוסק צוא זיין מיט דיא וועלטליכע עסקים העלפט עש דיר גאר ניט כלומר אפילו דוא פאר איינזאמט זיך מיט דיין גוף איינער אליין אין איין בזונדער חדר העלפט דאש דיר גאר ניט ווארום ווייל דיא מחשבה איז גיוואונט גיווארין צוא טראכטין תמיד אין דיא עסקים צוא דעם עולם וועןן דער גוף טוט שוין אפילו ניט דיא עסקים וואש קומט דיר דער פון ניט ארויש צוא גאטש דינשט דרום דערנשט מאל אז דוא פאר איינזאמט זיך מיט דיין גוף מוזטו זיך גאר פאר איינגין מיט דיין מחשבות צוא גאטש דינסט פקוד אחי זה מנפשך תמיד גידיינק מיין ברודער אלע צייט דרויף פון דיר זעלבשט והשתדל להרחיק תאוות העולם מלבך אונ פליים דיך צוא דער ווייטערין פון דיין הארץ דאש גילוסטיקייט פון דער וועלט והמירם בעניני אחריתך אונ

להזוכ תמיד פל עסקי סצוה"ז א"נ כסגוף נות מסס :

אחריתך וחובות לבבך והשיבם ברעיונך תדיר תגיע בהם אל רצון הבורא יתברך ויאר פניו אליך ויקבל ממך מעשיך הטובים ויסלח לעוניך ותמצא חן בעיניו כמה שכתוב (משלי ח) אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאונני ואמר (שמואל א ב) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו :

פַאר בַּיט זֵייא מִיט דִיא זַאכִין וָואשׂ דוּא בַּדַארְפְשְׂט צוּא דַיין סוֹף וחובות לבבך אוּנ דִיא זַאכִין וָואשׂ דוּא בִּיטְשְׂט הַיָּב צוּא טָאן מִיט דַיין הַאַרְץ והשיבם ברעיונך תדיר אוּנ נֶעם דִיר זֵייא אַלֶע צַייט אִין דַיינֶע גִידַאנְקֶען תגיע בהם אל רצון הבורא וֶועשְׂטוּ דוּרְךְ זֵייא גְרֵייכִין צוּא דֶעם ווִילִין פוּן דֶעם בַּשֶׁעפֶער יִתְבָּרַךְ ויאר פניו אליך אוּנ עֶר וֶועט זַיין שְׁכִינָה פַאר דִיר לַייכְטִין ויקבל ממך מעשיך הטובים אוּנ עֶר וֶועט פוּן דִיר דַיינֶע גוּטֶע מַעֲשִׂים מְקַבֵּל זַיין ויסלח לעונך אוּנ וֶועט דִיר פַאר גֶעבִין דַיינֶע זִינְד ותמצא חן בעיניו אוּנ דוּא וֶועשְׂט גִיפִינֶען חֵן אִין זַיינֶע אוֹיגִין אַזוֹא וִויא עֶשׂ שְׁטֵייט אִין (משלי) אני אוהבי אהב אִיךְ הָאבּ לִיבּ דִיא וָואשׂ הָאבִין מִיךְ לִיבּ ומשחרי ימצאונני אוּנ דִיא וָואשׂ פָארְשְׁטִין מִיךְ דִיא וֶועלִין מִיךְ גִיפִינֶען אוּנ אִין (שמואל א׳) שְׁטֵייט כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו דֶען דִיא וָואשׂ פַר שְׁמֶעהֶען מִיךְ דִיא וֶועלִין פַאר גְרִינְגֶערְט אוּנ מְבוּזֶה וֶוערִין אוּנ דִיא וָואשׂ הַאלְטִין מִיךְ עֶהרְלִיךְ דֶעם וֶועל אִיךְ עֶהרְלִיךְ הַאלְטִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל אוּנְז הֶעלְפִין מִיר זָאלִין אוֹיךְ זַיין צְווִישִׁין דִיא פְרוּמֶע לַייט אוּנ זָאל דִיא גְאוּלָה שְׁלֵמָה בְּרֵיינְגֶען אִין אוּנְזֶער צַייט אָמֵן :

וראיתי בהשלמת התועלת והישור לך אחי שאקבץ ראשי עניני ספרי זה בעשרה בתים עבריים יסבול כל אחד מהם ענין שער אחד משעריו על מחברתם וסדורם וחתמתי בהם ספרי להיות לך למזכרת כאשר תדעם על פה ותשיבם בלבבך וברעיונך לילך ויומך בעת נוחך ותנועתך לא תחדל לפקוד עניני ספרי זה ולזכור שרשיו שאם תהיה במעשה ממעשי העבודה יזכירוך הבתים האלה ליחד לבבך בו לאלהים ואם תהיה במעשה העולם יזכירוך בחשבון עם נפשך ואם תהיה בענין צר בדברי עולמך יזכירוך בבטחון על האלהים ואם תהיה בענין שיביאך אל הגאוה והגובה יזכירוך בכניעה ואם יהיה לבך פנוי יזכירוך לבחון בטובת האלהים עליך ואם תהיה בענין שמחה ותענוג גופני יזכירוך בפרישות מן העולם ואם תהיה בענין שתמרה בו את האלהים יזכירוך בתשובה ואם תהיה מתעלם מתורתך ואמונתך יזכירוך להדבק בעבודת האלהים ואם תהיה בענין יחוד האלהים יזכירוך שיהיה יחודך בלב שלם וכן בעניני תפלתך והרהורי לבך לחסום לשונך ולאסור חושיך ולמשול בתאוותיך ולהחזיק באבריך ולפקוד רעיונך ולשקול מעשיך ושאר מה שזכרתי בו מן המנהגים הטובים המוסרים העליונים והאלהים יורנו ואותך את עבודתו ברחמיו וגדולתו אמן :

בעשרה בתים עבריים ר"ל לומר בלשון הקודש לפי שהמחבר חבר כל הספר הקדוש הזה בלשון ערבי כמו שכתב בהקדמה כי בימים ההם היו רוב הגולה מדברים בלשון ערבי וכן נתחברו בלשון ההוא כל הספרים הקדמונים כידוע : שאם תהיה במעשה ממעשי העבודה כו' · כאן הזכירם שלא כסדר כי עשה החרוזים האלה לזכרון דברים למי שכבר למד ויגע את עצמו בספרו הקדוש רק שמא יכוין במעשיו לשום איזה פניה שהיא סכנת לעובד ה' יותר מהכל כמו שזכר כמה פעמים ולכך מזכיר אותו תחלה שאם תהיה במעשה העבודה יזכירוך ליחד לבבך לה' ואחר כך , אם תהיה במעשה העולם אם אין קמח אין תורה יזכירוך לחשב עם נפשך שתעשה כל מעשיך לשם שמים וכן כולם עד גמירא שאם תתרחק עוד יותר מזה יזכירוך תיכף לבל תתעלם ותשוב לקדמותך ולכך לא זכר דבר מאהבת ה' כי מי שיש בו כל המדרגות בלי ספק ,יש בו אהבת ה' ואם חסר אחת מהנה לא יתכן שאם בה כמו שנתבאר בשער ע"ה פרק ג' כנ"ל : והאלהים יורנו על עצמו הוא אומר : ואותך ואותי ואת זרעי וזרע זרעי את דרך עבודתו מעתה ועד עולם אמן ואמן :

אלו הן עשרה הבתים יכלול בהן שערי הספר · בית אחד לכל שער · ורשום בראשי הבתים שם המחבר

ב ני יחד · יחידתך · לצורך :	ביחדך · לאל אחד · יצרך :	יחוד האל
ח קור ודרוש · והתבונן · פלאיו :	ושים שכל · ודת צדק · אזורך :	בחינה
י רא האל · ועדותיו · וחוקיו :	שמור לעד · לבל תמעד · אשורך :	עבודה
י הי סמוך · לבבך · ותמוך :	ובטוח · בצור יהיה בעזרך :	בטחון
ב לב טהור · עשה חקיו · למענו :	ואל תשא · פני אדם בדורך :	יחוד המעשה
ר אה כי סוף · יציר עפר · לעפר :	ושחכי חול · וגוש עפר · מגורך :	כניעה
י ריבך · לשון שכלך · לסכלך :	ושובה מזדון לבך · ויצרך :	תשובה
ו דרכי אל · בדין צדק · ומישור :	חכם לתור · במחשבך וסתרך :	חשבון הנפש
ס חה ילדות · ושחרות מלבבך :	ואל תתאו · למחמדי · נעורך :	פרישות
פ ני אל חי · אזי תראה · בחשקך :	ותתייחד יחידתך · לצורך :	אהבת ה'

פירוש נאה על הזמר

(יריבך לשון שכלך לסכלך) ומ"ש כל עניני המריבה שתתעסק בהם לא יהיו אלא שלשון שכלך יריב עם יצרך הרע שהיא הסכל והטפש נגד כדי שתשוב מזדון לבך כנ"ל : סחה · דחה : פני אל חי אזי תראה בחשקך כו' פי' כשתחזיק נחשק לבך באהבת הש"י תתיחד יחידתו באמת · לצורך ליוצרך · אזי תזכה לראות פני אל חי ולהנות מזיו השכינה ותזכה לרוח הקודש כמ"ש לעיל ואנשי המדרגה הזאת קרובים מכל אדם אל מדרגת הנביאים וכו' · וסיים ביחוד האל ע"ד נעוץ סופו בתחלתו וכמ"ש בהקדמתו כי ממנו התחלה ואליו התכלה עיי"ש :